SEGHELIJN VAN JHERUSALEM

NAAR HET

BERLIJNSCHE HANDSCHRIFT EN DEN OUDEN DRUK

VAN WEGE DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

UITGEGEVEN DOOR

Dr. J. VERDAM,

SECRETARIS DER MAATSCHAPPIJ

LEIDEN, E. J. BRILL.
1878.

SEGHELIJN VAN JHERUSALEM

NAAR HET

BERLIJNSCHE HANDSCHRIFT EN DEN OUDEN DRUK

VAN WEGE DE

MAATSCHAPPIJ DER NEDERLANDSCHE LETTERKUNDE

UITGEGEVEN DOOR

Dr. J. VERDAM,

SECRETARIS DER MAATSCHAPPIJ.

LEIDEN, E. J. BRILL.
1878.

INLEIDING.

De Middelnederlandsche Roman, die thans door de zorg van de Maatschappij der Nederlandsche Letterkunde het licht ziet, is sedert de 16de eeuw niet herdrukt. Van daar dat het aantal exemplaren uiterst zeldzaam is geworden en er slechts hier en daar in openbare boekverzamelingen een voorhanden is. Met het loffelijk streven om, zooveel in haar vermogen is, door den druk tot gemeenschappelijk eigendom te maken, al wat betrekking heeft op de geschiedenis van ons voorgeslacht, besloot genoemde Maatschappij ten vorigen jare tot den herdruk van eenige incunabelen. Aan dit voornemen wordt door de uitgave van den *Seghelijn van Jherusalem* een begin van uitvoering gegeven. Bereid om een deel van den aan die uitgaven verbonden arbeid op mij te nemen, kwam het mij het best voor, te beginnen met het eenige [1]) der Mnl. epische voortbrengselen, dat slechts in zeer weinige exemplaren en dan nog wel in eene gebrekkige redactie over is.

Een enkel woord tot mededeeling van het weinige, dat mij aangaande den *Seghelijn* der vermelding waardig toeschijnt, moge aan deze uitgave voorafgaan.

I. DE SEGHELIJN.

»Het dichtwerk, dat thans onze aandacht vordert, besluit de reeks der middeneeuwsche (d. i. middelnederlandsche) kunstvoortbrengselen van grooter omvang," aldus begint Dr. Jonckbloet zijne beschouwing van den *Seghelijn*, van welks inhoud hij een vrij uitvoerig overzicht geeft in zijne *Geschiedenis der Middennederlandsche dichtkunst* [2]). Hij was de eerste, die meer opzettelijk over dit epos handelde en er eenige beschouwingen over mededeelde. Wel was ook reeds vóór hem het gedicht aan sommigen bekend; wel noemen Van Wijn [3]), Huydecoper [4]), Mone [5]) en Hoffmann [6]) den naam, maar veel verneemt men van hen niet aangaande dezen roman. Bij Dr. Jonckbloet wordt de beoordeeling der letterkundige waarde van den *Seghelijn* voorafgegaan door eene nauwkeurige ontleding van den inhoud, terwijl de anderen zich met een enkel woord er af maken. Na hetgeen Dr. J. heeft medegedeeld, hier nog eene inhoudsopgave te laten

---

1) Indien men den *Merlijn* uitzondert, waarvan thans echter eene uitgave naar het eenig bekende Handschrift kan worden te gemoet gezien.
2) III, 375—388.
3) *Avondstonden* 1, 313 noot.
4) Op Stoke I, bl. 57 en *Proeve* I, bl 177, noot 2.
5) *Uebersicht* 88.
6) *Hor. Belg.* I, 69.

volgen, zal wel overbodig mogen worden geacht; hem, die den gang van het verhaal niet uit den roman zelven wil leeren kennen, verwijzen wij naar Dr. Jonckbloet's Geschiedenis.

Op het afkeurend oordeel van genoemde geleerde komen wij terug, nadat wij eerst getracht hebben eenigermate te bepalen den tijd der vervaardiging en het doel, dat den dichter voor oogen staat.

»De leeftijd van den dichter is onbekend," zegt Dr. J., «maar zoowel de geheele inrichting van het werk, de geest die er in heerscht, als de matte stijl, waarin het vervat is, bewijzen dat het slechts een product kan zijn van het tijdperk van uiterst verval der mnl. epische poëzie." Het is waar, dat er in het gedicht zelf geen enkel bewijs voorhanden is, om zelfs maar bij benadering den tijd te bepalen, waarin het epos is ontstaan, maar er kan toch wel eene poging worden gedaan om dien tijd iets nauwkeuriger op te geven, dan Dr. J. heeft gedaan. Immers, wanneer »dit tijdperk van uiterst verval der Mnl. epische poëzie" moet worden gesteld, wordt geheel onbepaald gelaten, en alleen uit de plaats, waar de *Segh.* in het uitmuntende werk behandeld wordt, nl. tusschen Hein van Aken (± 1300) en Willem van Hildegaertsberch (± 1400) kan men opmaken, welken tijd de schrijver bedoelt. Ik zou geneigd zijn, den tijd van de vervaardiging van den *Segh.* te stellen tegen het midden der 14de eeuw (± 1330—1350), en niet later.

Mijn grond voor deze meening is niet zoo zeer een stilistische, als wel een linguistische. Het Handschrift nl., welks bestaan eerst eenige weinige jaren bekend is, en dat thans bij deze uitgave voor het eerst is gebruikt, bevat zooveel merkwaardige woorden, dat ik niet kan aannemen, dat het epos lang na Maerlants dood zou zijn opgesteld. De taal van het Handschrift is zuiver en kenmerkt volstrekt geen tijdperk van verval; bovendien moeten wij niet vergeten, dat de Seghelijn een epos is, en dat men alleen reeds daarom het werk niet in het latere deel der ME. moet plaatsen. Om al deze redenen geloof ik, de eerste helft der 14de eeuw voor het dichten van den *Segh.* te moeten vaststellen.

Ik twijfel niet, of ook Dr. Jonckbloets ongunstig oordeel over den »matten stijl," zou eenige wijziging ondergaan hebben, indien hij het Hs. had gekend. De redactie nl. van het gedicht, waarop de incunabelen steunen, is van veel lateren tijd, en heeft veel van de waarde van het oorspronkelijke verloren onder de handen van een quasi-geleerden afschrijver, die den tekst moderniseerde. En de ongunstigste vorm, waarin zich een dichtwerk kan voordoen, is wel een incunabel zonder leesteekens of andere middelen, om den zin verstaanbaar te maken en den indruk bij de lezers te verlevendigen. Een Handschrift wekt meer eerbied bij ons dan een oude druk, al is het ook een slecht Hs., zooals dat van den *Seghelijn*; men gevoelt bij de aanschouwing van een Handschrift aanstonds, dat men met eenen anderen en ouderen tijd te maken heeft, en er zooveel te meer kans is, de oorspronkelijke hand van den dichter of liever van diens klerk terug te vinden. En nu die oorspronkelijke vorm door mij zooveel mogelijk in mijne uitgave is hersteld, durf ik mij overtuigd houden, dat Dr. J. van eene lezing in dezen vorm een meer bevredigenden indruk zal ontvangen. Er zijn werkelijk in den Seghelijn passages, die in een zeer goeden stijl zijn geschreven, ja, ik geloof, dat in eene nieuwe uitgave van de Mnl. Bloemlezing niet mogen ontbreken de verzen 4554—4733, en vooral vs. 4846—5026, waarin zeer levendig beschreven wordt het gekibbel van de zeven dames, die elkander Seghelijns »minne" en den voorrang in zijn hart betwisten. Dit is in elk geval een trek, dien de *Segh.* met alle andere mnl. epopoeën gemeen heeft, dat nl. de erotische gedeelten met den meesten gloed en de meeste voorliefde zijn beschreven. Daarentegen wordt men onaangenaam aangedaan door eene der laatste episoden, vs. 11585—11767, waarin een paar misdadigers op eene onmenschelijke wijze worden doodgemarteld, en deze martelingen worden zoo uitvoerig beschreven, dat men zich verbazen moet, dat iemand daarmede bijna 200 regels kan vullen.

Zonder den gang van het verhaal en den inhoud van den Segh. onvoorwaardelijk in bescherming te willen nemen, geloof ik toch, dat den dichter onrecht wordt aangedaan, indien zijn werk

eenvoudig wordt genoemd een »saamenweefzel van dwaaze verdichtselen" (Van Wijn). Meer overhellende tot het gevoelen van Dr. J., dat »hart noch fantasie er door geroerd worden," dan dat van Hoffmann, die het gedicht eene »admirabilis narratio" noemt, meen ik, dat men het onpartijdigst oordeelt, indien men aanneemt, dat de dichter eene poging heeft willen wagen om het Christelijk wonder als plaatsvervangend element voor het Heidensche in het epos in te voeren, ten einde het ridderdicht meer in overeenstemming te brengen met den geest van zijnen tijd, de 14de eeuw [1]). Terwijl in de Arthur-romans de wondermacht hoofdzakelijk uitgaat van het geheimzinnige Graal, worden in den Seghelijn wonderen verricht door den invloed van de reliquien van Christus: »geesel, vat, nagel, croon." Doch het behoeft nauwelijks gezegd te worden, dat deze poging ijdel moest zijn, zelfs al ware de dichter een man geweest met meer fantasie en verbeeldingskracht, dan de overigens onbekende »Loy Latewaert" blijkt geweest te zijn. De tijd voor het ridderdicht was voorbij; de kruistochten, die op het ontstaan ervan grooten invloed gehad hadden, geraakten in vergetelheid, en het volk, de derde stand, was eene macht geworden, die hare eischen wist te doen gelden en de verlichten zedelijk dwong, de pen te voeren met het oog op hare behoeften. Meer om deze reden laat de *Seghelijn* ons onvoldaan, dan om de eindelooze en onmogelijke overwinningen van den held des verhaals, want ook het epos in zijn bloeitijd was niet afkeerig van zeer fantastische wonderen, en het zou zeer te betwijfelen zijn, of Lancelot het eind van het 4de Boek zou hebben beleefd, indien niet reeds in dien roman op kleiner schaal aanwezig was geweest datgene, wat de dichter van den Seghelijn, met minder fantasie bedeeld dan de fransche poëet, wilde navolgen en overdreef. Ook kan het zijn nut hebben — om daarop nog even terug te komen — te bedenken, dat de Seghelijn, een *oorspronkelijk* werk is, en dus voor den dichter veel meer moeilijkheden opleverde, dan voor een ander eene vertaling van een goed model. En niet alleen deze dichter, maar de meeste Middelnederlandsche schrijvers hadden gebrek aan hetgeen ook nu nog niet in overvloed bij onze schrijvers en dichters gevonden wordt, namelijk aan scheppende kracht en fantasie.

Ik zeide, dat de *Seghelijn* een oorspronkelijk epos is, en bedoel daarmede, dat het niet uit eene andere taal, Fransch of Latijn, is vertaald. Van Wijn hield het voor eene navolging van een fransch model, en besloot daartoe voornamelijk uit de vele fransche namen en namen in fransche vormen, die in den roman voorkomen [2]). Ook Dr. Jonckbloet vestigt de aandacht op deze omstandigheid, maar komt zeer terecht tot het besluit, dat hieruit alleen kan worden opgemaakt, dat de schrijver veel fransch had gelezen, niet dat hij werkte naar een fransch model. Ten overvloede blijkt dit nog uit het slot van het gedicht, waar alleen gevonden wordt:

Die dit ghemaect heeft ende bescreven, [3]).

en waar van geene vertaling wordt melding gemaakt. Nergens in het geheele Hs. wordt gesproken over »walsch" of »latijn," en slechts een paar malen in den geheelen roman vinden wij eene uitdrukking, die aan eene vertaling zou doen denken, o. a. vs. 10068, waar naar aanleiding van het beleg der stad Ysona, gezegd wordt:

Daer laghen si int groene gras,
Dat seit dat boec, der weken vijftiene.

Aldus het Hs.; de lezing der incunabelen »so seit dhistorie," doet terstond zien, in welken zin men »dat boec" hebbe op te vatten. En zelfs al ware deze verklaring te verwerpen, zelfs dan zou de »oorspronkelijkheid" ten gevolge van dezen regel niet kunnen worden in twijfel getrokken. Men denke slechts aan Hein van Aken, die in den *Limborch* herhaaldelijk spreekt over eene walsche bron in uitdrukkingen als »Dwalsch spreect," »Dat seit dat walsch," en

---

1) Mone (*Uebers.* 88), rangschikt den Seghelijn dan ook terecht onder de *Christliche Heldensage.*
2) B.v. Blenseflуer, Prides, Talifier, Olifier, Odorijn, Mauprijn, Prian of Priadan, Beenaley, Gautier, Fortier, Bonacroy, Gaures, Germeyn, Brioet, Gordes, Florette, e. a.
3) Jonckbl. III, 387.

derg.[1]) terwijl het toch uitgemaakt zeker is, dat de *Limborch* een product is van des dichters eigen vinding.

Ook de naam *Seghelijn*, waarin eene toespeling op *seghe* ligt, want Seghelijn zou wezen »*seghesalich* in elken stride"[2]) verbiedt aan eene vertaling te denken.

Daaraan sluiten zich andere namen aan, die evenmin uit een fransche bron kunnen zijn gevloeid, b. v. Clincke en Clinckaert; en dat de dichter alleen uit zijne herinnering put, blijkt vooral uit den naam Gautier van Loriken, waarvan de voornaam fransch en de toenaam dietsch is, nl. een verbasterde vorm van *Lotrike*, d. i. *Lotharingen*[3]). Doch het sprekendste bewijs voor de oorspronkelijkheid van den Seghelijn is, zijne onoorspronkelijkheid van gedachte[4]). Want op bijna iedere bladzijde vinden wij de eene of andere herinnering aan een of ander *middelnederlandsch* gedicht, en ook aan zulke, *die niet uit eene andere taal vertaald zijn.* Ook hierop heeft Dr. Jonckbloet reeds met enkele woorden gewezen[5]). Het zou een zeer belangrijke en dankbare arbeid zijn, stuk voor stuk na te gaan, aan welke mnl. werken de verschillende episoden van den *Segh.* ontleend zijn, ten einde een helder inzicht te bekomen, hoe het werk in zijn geheel is ontstaan, doch dit zou mij te ver voeren en is ook voor mijn tegenwoordig doel overbodig. Slechts enkele trekken wil ik aan het door den geleerden en scherpzinnigen schrijver gezegde toevoegen.

Dat de *Karelsage* aan den dichter bekend was, blijkt behalve uit den naam van de verraders Gaures en Rohaert[6]), ook uit den krijgsroep Monyoye (vs. 5101); aan den *Floris en Blancefloer* worden wij niet alleen herinnerd door den naam der koningin Blensefleur, maar ook door vs. 4013 vgg., waar een reus met zijne vrouwen omgaat op soortgelijke wijze als de soudaen van Babiloniën. Aan de *Trojaansche sage* is ontleend de naam Priadan of Prian; aan den *Rijmbijbel* de naam van Judas Macabeus en het *dracht draghen* van vs. 10294[7]); aan den *Huge van Bordeaux* het verhaal van het splijten van het schip op het oogenblik dat Florette het slachtoffer zou worden van de booze lusten eens mans (vs. 11210 vgg.)[8]). Maar vooral merkwaardig en duidelijk is de navolging van den *Flandrijs*, even als de Seghelijn een oorspronkelijk Mnl. epos, dat iets ouder is (± 1300) en waarvan eerst onlangs te Straatsburg fragmenten zijn aan het licht gekomen, welke door een jong Duitsch geleerde, Dr. Johannes Franck, zijn uitgegeven[9]). Bij beiden vinden wij een *sagittaer* of *centauroen* onder de bevochten monsters (*Flandr.* III en *Segh.* vs. 4392 vgg.) en dat deze sagittaer onmiddellijk aan den *Flandrijs* is ontleend en niet aan de *Historie van Troyen* van Maerlant, daarvoor pleit de omstandigheid dat bij beiden van den *vleghele* als wapen gebruik wordt gemaakt, en dat bij beiden het woord als *vleghéle* wordt uitgesproken. Vgl. *Segh.* vs 4401:

in die hant een vleghele
Yserijn; van quaden spele
So was dese Grapaert,

met *Flandr.* I, 907: (Dese waren volmaecter vele.)

---

1) *Gesch.* III, 360 noot. *Limb.* Inl. XIX—XX.
2) *Gesch.* III. 387. Vgl. Mone. *Uebers.* 88.
3) Kil. bl. 876 *b.*
4) Bij het bespreken der oorspronkelijkheid van deze en andere alles behalve oorspronkelijke gewrochten, komt mij steeds het geestige versje uit „Braga" in de gedachte:

„Neen, neen, mijn dichtwerk moet oorspronkelijk Neerlandsch blijven,"
Zegt Rimax, „'k leer daarom geen Engelsch en geen Fransch."
Hij zet zich, om een liedje uit Tollens af te schrijven:
Zoo blijft zijn dichtwerk dan oorspronkelijk Nederlandsch.

5) *Gesch.* III, 387.
6) Dr. Jonckbloet, *Gesch. d. Ned. Lett.* I, 204.
7) Vgl. *Rijmb.* Gloss.
8) *Huge van Bordeaux, Volksboek*, bl. 55.
9) Straatsburg 1876.

Twee manne elc met enen vleigele
Stonder binder portestile,
en vs. 911: De twee, die sloeghen de felste slage
Waren coprinen entie vleigele.
Flandrijs sprac: Van desen spele
Sachic noeit dan hier ter stede [1]).

Het is voor de vergelijking met den *Seghelijn* zeer te betreuren, dat de *Flandrijs* niet in zijn geheel is bewaard gebleven, wij zouden dan ongetwijfeld nog meer punten van overeenkomst zien, maar dat de dichter van den Segh. den Flandrijs heeft gekend en gebruikt, is ook nu reeds boven allen twijfel verheven. [2]).

Deze laatste omstandigheid, de overeenkomst dier beide dichtwerken, wijst ons tevens eenigermate de plaats aan, waar het vaderland van den dichter van den *Segh.* te zoeken is. In weerwil van de vernuftige conjecturen van Dr. Franck blijft het nog altijd mogelijk en zelfs a priori waarschijnlijk, dat de *Flandrijs* is geschreven door een Vlaming, en daar dit dichtwerk in de ME. zeer weinig verbreid is geweest (de eenige fragmenten er van zijn te Leuven gevonden) [3]), zal de dichter van den *Segh.* ook wel een Vlaming geweest zijn. Ook het gebruik van sommige vooral Vlaamsche woorden en vormen bevestigt dit vermoeden, zoo o. a. 1°. het woord *vertich* of *vortich* (vs. 8400) (KIL vorten, *Flandr.* j. verrotten) d. i. *beschimmeld*, *verroest*, dat vooral in de Rekeningen van Gent en bij den Yperschen dokter Johan Ypermans wordt gevonden; 2° de uitgang *igge*, als in *moerderigge* (vs. 9061, 9171, 9311) en *troestigge* (vs. 11245); 3° het woord *jakeloes* (vs. 10541), dat ook slechts bij Ypermans voorkomt, en enkele andere meer.

Van den dichter is helaas! niets anders bekend dan de naam, en zelfs die is niet eens volkomen zeker [4]). Het Hs., dat overigens voor den roman van onschatbare waarde is, geeft ons in dit opzicht geen nieuw licht, want ongelukkig ontbreekt het laatste blad, waaruit wij waarschijnlijk wel het een en ander zouden geleerd hebben. Wel wordt ons in de eerste regels van het Hs. de naam Albrecht genoemd, maar of wij weten, dat de afschrijver (want de schrijver is het stellig niet: immers om zijn naam te vereeuwigen, heeft hij het geheele begin van het gedicht verknoeid) Albrecht heette of een anderen naam droeg, is ons volkomen onverschillig. Gaarne hadden wij de kennis van dezen naam geruild voor het laatste blad van het Hs.

II. HET HANDSCHRIFT EN DE INCUNABELEN.

Zooals boven reeds gezegd is, is de *Seghelijn* sedert de 16de eeuw niet herdrukt, maar uit dien tijd zijn verscheidene incunabelen bekend. Voor mijne uitgave heb ik er drie gebruikt, en wel twee van de Koninklijke Bibliotheek, die mij door den steeds bereidwilligen Bibliothecaris Dr. Campbell ten gebruike werden gegeven, en één uit de Bibliotheek der Maatschappij van Nederlandsche Letterkunde. Een enkel woord over elk dezer exemplaren.

1. Het door mij K. genoemde boek is een fraai incunabel van de Koninklijke Bibliotheek, met enkele houtsneden versierd en eene zeer duidelijke en fraaie letter gedrukt. Het bevat 133 bladzijden, en aan het einde staat: Hier voleyndt die schone ende seer ghenuechlike historie van Seghelijn van Jherusalem. Gheprent Tantwerpen binnen die Cammerpoorte Bi my Henrick Eckert. Int jaer ons Heeren als men screef dusent CCCCC ende XI. Den XVI dach van Maert . Waarschijnlijk is deze druk bedoeld door HUYD. *Proeve* I, 177 noot.

2. Het incunabel L. is het eigendom der Maatschappij van Ned. Lett., en komt in paginatuur volkomen overeen met K., waarvan het slechts in enkele kleinigheden verschilt. Het boek is op verscheidene plaatsen zeer beschadigd en over het geheel met veel minder netheid bewerkt

---

1) De oorsprong van den vlegel als wapen zal wel in den *Guillaume d'Orange* te zoeken zijn. Vgl. Dr. Jonckbloet *Gesch. d. Ned. Lett.* I, 148.
2) Nog een punt van overeenkomst toont Dr. Franck aan, bl. 30 noot.
3) *Flandr.* bl. 59.
4) Jonckbloet, *Gesch.* III, 387.

dan K. Het laatste gedeelte (twee bladen) ontbreekt, maar is met eene zeer nette hand tot aan het einde toe bijgeschreven.

3. Het incunabel H. berust weder op de Koninklijke Bibliotheek, en verschilt in aantal pagina's, lettervorm en houtsneden van K., waarvan het overigens nog minder dan L. afwijkt, wat den tekst betreft: het aantal pagina's bedraagt 121; aan het einde lezen wij: Gheprent Tantwerpen binnen die camerpoerte in ouser liever vrouwen pant. Bi my Claes de Grave. Int jaer ons Heeren, alsmen screef dusent CCCCC ende XVII. Den VIII dach van Meye.

Behalve deze drie worden er nog twee oude drukken vermeld, en wel:

4. Eene van Middelburg, zonder jaartal, gedrukt bij Henrik Peetersen, vermeld bij Van Wijn, *Avondstonden* I, 312 [1]).

5. Een Antwerpsche druk van 1563, vermeld bij HUYD. *Proeve* I, 177 [2]).

Doch deze beide laatsten heb ik niet kunnen raadplegen ten gevolge van onbekendheid met de plaats, waar zij zich bevinden.

6. Behalve het genoemde, is het eenige mij bekende gedrukte stuk, dat op den Seghelijn van Jherusalem betrekking heeft, een klein gedicht, voor het grootste gedeelte in gekruiste verzen en uitgegeven door Serrure, *Vad. Mus.* IV, 145—148, vs. 111. Het bevat vs. 7867—7974 mijner uitgave en is door mij met de letter M. aangeduid. De uitgever meende ten onrechte, dat het gedicht niet tot den *Seghelijn* behoorde: een enkele blik in een der incunabelen had hem van deze vergissing kunnen overtuigen; in geen geval had hij grond om den samenhang tusschen de beide gedichten eenvoudig te ontkennen. De drie door mij gebruikte incunabelen vertegenwoordigen eene en dezelfde redactie van het gedicht, en wel eene zeer verminkte en bedorvene. Zij hebben bijna alle gebreken, groote en kleine, met elkander gemeen: de vergelijking der drie exemplaren levert dus voor de critiek zeer weinig vrucht op. Zoolang dus slechts deze hulpmiddelen bekend waren, kon aan eene verbeterde uitgave van den Seghelijn nauwelijks worden gedacht. Maar nu voor eenige jaren een Handschrift van het gedicht gevonden is in de academische Bibliotheek te Berlijn, door den in onze Mnl. letterkunde ook van elders bekenden hoogleeraar Dr. E. Martin te Straatsburg, is de critiek van het epos een nieuw tijdperk ingetreden.

7. Dit Handschrift werd door den gelukkigen vinder ontdekt in de nalatenschap der gebroeders Grimm, en het merkwaardigste daaromtrent deelde hij mede in Haupt's *Zeitschrift* XIII, 374, vgg., waaruit Dr. De Vries datgene wat voor onze letterkunde van belang is, overnam en bekend maakte in de *Handel. en Meded. der Maatschappij v. Ned. Lett.* van 1867. Door tusschenkomst van Dr. Du Rieu is mij dit Hs. welwillend te leen gegeven: en van hoeveel belang dit Manuscript is, zal uit mijne uitgave duidelijk blijken.

Eene korte beschrijving van het Hs. moge hier voorafgaan, vooral omdat het binnen kort weder naar Berlijn teruggezonden wordt, en opdat ook daarna ieder weten kan, wat de inhoud van den codex is.

Het Handschrift is, blijkens een daarin vastgehechten brief, door Dr. K. Wagner, gymnasiallehrer te Darmstadt, wiens vader het in eene kloosterbibliotheek te Wimpfen aan den Neckar vond in 1838 ten geschenke gegeven aan Jacob Grimm, door wien het aan de Academische Bibliotheek te Berlijn vermaakt werd, waar het thans berust. Het is een papieren codex uit de eerste helft der 15de eeuw [3]) en bestaat uit 134 bladen, meest van twee kolommen.

---

1) Volgens eene geschreven mededeeling van den Heer Carbasius op het eerste blad van L. is deze druk verschenen bij Henrik Peetersen van Middelburg.

2) Dr. Bodel Nijenhuys teekent hieromtrent op het eerste blad van L. het volgende aan: Een druk, 50 jaren later, 1564, Antwerpen, Claes van de Wouwere, met een ander oud dichtwerk, verkocht bij Jac. Koning, *f* 50,00. Zie Catal. Dl. II bl. 308.

3) Het papier vertoont verschillende watermerken, waarvoor men vergelijke het belangrijke werk van Mr. J. H. de Stoppelaar: *Het papier in de Nederlanden gedurende de Middeleeuwen* (Werken van het Zeeuwsch Genootschap Dl. VII). Het gewone merk in den *Segh.* is de aartsengel, door de Stoppelaar eens gevonden in eene rekening over 1413, meer gewoon in Geldersche oorkonden. (Ald. bl. 36). Andere bladen vertoonen eene

De inhoud van het Handschrift is zeer ongelijksoortig en door verschillende personen opgeschreven; voor een groot gedeelte bevat de Codex half dietsch, half duitsch gekleurde liederen, sommige met de melodiën, voor een ander deel zuiver Middelnederlandsch, en wel f. 1—3 een gedeelte van eene bewerking van den Pyramus en Thisbe, uitgegeven *Taalk. Bijdr.* I. 245—254.

f 17 b—d, een klein gedicht over vrouwenonschuld en vrouwenminne, uitgegeven *Handel. en Meded. der Maatsch. v. Ned. Lett.* 1867 en

f 71—122 de *Seghelijn van Jherusalem*, met twee kolommen van gemiddeld 60 regels, en met eene, wel is waar niet fraaie en duidelijke, maar toch regelmatige hand geschreven. Bijna overal vertoont het papier in het midden watervlekken, en in het laatste gedeelte zijn geheele bladen op deze wijze ontsierd. Ook zijn op de twee laatste bladen een paar der bovenste regels geheel of gedeeltelijk weggesneden, terwijl het laatste blad geheel ontbreekt. Het is waarschijnlijk buiten ons land, b. v. in Westfalen, geschreven, door iemand die weinig of geen Mnl. verstond, en is dit aan den eenen kant de oorzaak van tallooze fouten tegen taal en rhythmus, aan den anderen kant danken wij daaraan het behoud van vele belangrijke woorden, die misschien onder de hand van een quasi-geleerden Mnl. afschrijver waren verdwenen en door andere meer verstaanbare vervangen.

Wij zullen zien, in hoe groote mate dit het geval is geweest in het Handschrift, waaruit de drie incunabelen zijn voortgevloeid. Toch is de codex met zijne tallooze fouten en onnauwkeurigheden een kostbare en onmisbare bron van critiek voor den Seghelijn, omdat hij geschreven is naar een exemplaar, dat eene veel zuiverder en oorspronkelijker redactie van het gedicht bevatte. Er is dan ook tusschen den tijd, dat deze codex werd geschreven (± 1430) en de oudste druk verscheen (1511), bijna een eeuw verloopen, een tijd, bijna even lang, als er verliep tusschen het dichten van den Seghelijn (± 1330) en het schrijven van onzen codex. In dien tijd is het werk zeker herhaalde malen gecopieerd en heeft ieder der copiïsten er iets toe bijgedragen, om den oorspronkelijken vorm te doen verdwijnen en het die gedaante te doen aannemen, waarin de roman tot heden, door de bewaard gebleven incunabelen, alleen bekend was.

Om te bewijzen, van hoe groot belang het Hs. voor het gedicht is, vestig ik de aandacht op de volgende feiten:

1°. dat de verzen 1792—1820, 2933—2946, 3735—3771, 4201—4226 en 4715—4726 in al de incunabelen ontbreken. Van kleinere lacunes gewaag ik niet, daar ook het Hs. herhaalde malen een regel mist, eens zelfs 15 regels (vs. 4981—4995).

2°. dat in al de drukken de verzen 4903—5032 op eene geheel verkeerde plaats voorkomen, en wel tusschen vs. 5164 en 5165, terwijl alleen het Hs. de juiste volgorde heeft behouden. Zoo hebben ook alle incunabelen ten gevolge van een drukkersdelict de zes laatste verzen van twee naast elkander staande kolommen (vs. 7735—7740 en vs. 7781—7785) onderling van plaats doen verwisselen. De vergelijking met het Hs. deed de fout onmiddellijk in het oog vallen.

3°. dat een groot aantal merkwaardige woorden en uitdrukkingen alleen door het Hs. zijn bewaard, terwijl zij in de incunabelen door andere zijn vervangen. Ik laat hier een overzicht dier woorden volgen, omdat het niet onnut is, te weten, welke woorden reeds in de ME. begonnen te verouderen en welke er voor in de plaats kwamen. Voor een deel zijn dit de woorden die wij nog heden gebruiken, en door het invoeren dier woorden in plaats van de echt middelnederlandsche, begint een dichtwerk den indruk op ons te maken van te dateeren uit een tijdperk van het uiterste verval, en het is dus zeer natuurlijk, dat Dr. Jonckbloet van de redactie der incunabelen dien indruk ontving. Somtijds ook zijn de regels in de drukken geheel veranderd, ook die zal ik voor de volledigheid hier bijvoegen, opdat men duidelijk de meerdere waarde van het Hs. kan inzien.

---

klok (1416 bl. 30), weer andere eene zwaan (?) (1468 bl. 33), enkele den ossenkop met het St. Andrieskruis (1454, bl. 53), sommige het anker (1450, bl. 56).

	HANDSCHRIFT.	INCUNABELEN.
vs.	27 boerden.	boerten.
	136 verseec.	versuchte.
	439 lachter.	schande.
	451 arre ende gram.	utermaten gram.
	461 droghenaers.	loghenaers.
	509 Ontboet den visscher met ghenende.	Ontboet den visscher eysschende.
	578 poringhe der natuer.	conste die natuer.
	1119 poringhe der natueren.	kennisse ende die natuer.
	697 ghi hebt volgaen.	ghi hebt voldaen.
	759 verhoren.	horen.
	999 so wat hi binden slaghe lauwet. Vgl. 3708 en 8270.	s. w. h. binnen den slaghe belaet. (Men leze *evaet*).
	1071 Hulpww. wanen.	willen (passim).
	1125 al plat.	aldaer ter stat.
	1166 niewaert.	nerghens. (ook 8287).
	1247 bedreech	belofte.
	1269 micte.	meende.
	1238 inader.	ende beval allegader.
	1513 sloech met sporen.	sloecht met sporen.
	1858 ghemanc.	ghemengt. Zoo ook 11658, 11676.
	6223 ghemanc.	ghemaect.
	2066 Twi.	Tfij! (Zoo ook 5526, 7241).
	5364 Twi.	Wie.
	5370 Twi.	Hoe.
	5374 Twi.	Waerbi.
	6850 Twi.	Waerom. (ook 7916).
	6970 twine waer ic daer.	here, waer ic daer.
	8847 Twi so hebdi dit ghedaen.	verrader, h. d. g. 1)
	2052 beette saen.	moestet laten staen.
	8796 beette neder.	dat hi gheet.
	8896 nederbeten.	lieten neder.
	2204 dromen.	dringen.
	2474 misbode.	misdede.
	2765 weten maken.	willen wi maken.
	3108 aets ende drancs ghenoech.	van dies ghenoech.
	4123 ate.	eten. (zoo ook 9599).
	6304 ate.	spise. (zoo ook 6395, 9662).
	7114 aets no drancs.	adt noch en dranc. 2)
	3156 alewiere.	aessack.
	3241 behoerde (*l.* verhoerde).	hoerde.
	3423 niet.	neycht.
	3626 Elc die doelde int ghereide.	keerde int g.
	3708 Hi laude ons Heren crone.	Hi nam ons Heren crone.
	8271 Het geloudene metten tanden.	Het ghelancde m. t.
	4997 sem mijn lijf	slechten desen kijf.
	5087 sem mijn leven.	ick moet leven.
	11121 sem mijn leven.	bi mijn leven.
	5406 Sone laet u niet ghedoghen.	So en wilt hem niet g.
	5410 vollesen.	lesen.
	5443 voeracht.	toebracht.
	5538 ghi meerset uwe scande.	meret u selfs scande.
	5714 gheëten.	ghegeten (ook 7545, e. e.)
	5736 Of ene zide.	over een syde.
	5936 ghedane.	ghedaente.
	5949 scarpkijn.	male.
	5995 scarpe.	male.
	5984 Baleerde.	Blayerde.
	6067 vant opstaen.	wilt opstaen.
	6441 toghen.	thonen.
	6545 wrene.	ors.
	6834 noyaelste.	ghetrouste.

1) Somtijds is *Twi* bewaard gebleven; eenmaal zelfs vinden wij in het Hs. *Waerom*, waar de druk *Twi* heeft, nl. vs. 7932.

2) *Ate* bleef bewaard. vs. 10143.

HANDSCHRIFT.	INCUNABELEN.
vs. 6229 scaers.	scaermes.
6841 bariseel.	flesschen.
6883 onkocht. (d. i. ontkocht).	ghecocht.
7123 sondighe.	sondaren.
7206 Raghedi over.	Stack over.
7618 Des was ic op hem wel nien.	Des was ic op hem vol van nyen.
7890 Dus eest min dan een roepmael.	Dat is mijnre opinien tael.
8147 verswinen.	verdwinen.
8400 vertich (vgl. 8669).	verout.
8505 gheghere (gegare).	gheweer.
8753 Florette ghebrochte Seghelijn.	Si voer met S.
8889 carine.	kerme.
11132 carine.	pijn. 1)
8961 titelike.	des morghens.
8989 mellic no ghemate.	cleyn nach ghemaect.
9022 meskief.	grief (ook 10802, 11512, 11733).
9036 toren beraden.	toren bereyden.
9042 Antidotes snaf.	A. snovelde.
9049 valu.	swert.
9061 Morderigghe.	Moerdenaerster (ook 9811).
9171 Moerderigghe.	moerderster.
9212 hoerdijt, herite.	hoerdijt nu ter tijt.
9359 Smeten drie.	Slaghen drie.
9469 van priemtijt.	van middaghe.
9500 wanconne.	wangonne.
9531 die ghenoten.	die heeren.
9584 herde.	herder (ook 9592.)
9718 berste.	ghebrec.
9798 baraet.	verraet.
9828 in haer bandoen.	in haer behout.
9869 Men mochte mi gheraden ode.	M. mocht gheraden te ghenen node.
9958 Ende vercoft daer bi dangiere.	E. vercocht Floretten fier.
9987 ghetoech.	betoech.
10086 Wijchs plien.	wikens plien.
10114 den muer ploten.	opter mueren stoten.
10145 grote breke.	groet ghebrec.
10160 Een deel onser maysenieden.	Een deel manne.
10163 borne.	water (ook 10174).
10172 elkerlijc.	elck.
10300 pitte.	putten.
10359, 10367 ghetropt.	ghecopt (?)
10399 cume.	nauwe.
10435 des sewes stroem.	des zees stroem.
10625 Het en diede niet.	Ten dede altemael niet.
10641 Cruce du waers mijn scermscilt.	(geheel verdwenen).
10686 Dus en heeft hi gheen rewaert.	Aldus so is hi wel verwaert.
10782 Enes moet sochten.	oetmoet soeken.
10817, 10838 gisarne.	aecse.
10820 ontstoet.	wederstont.
10857 overdaden vellen.	ondaden vergelden.
10867 bedi.	want (ook 11413).
10852 overliden.	vorder riden (ook 10944, 48, 11029) 1).
10955 ghemaet.	mat.
11002 Come.	Die come.
11017 selgierde.	destrueerde.
11041 sterte (strot).	storte (ww.)
11071 waren in muten.	toe doen sluten.
11177 Dicke.	Diewijl.
11186 God die alle dinc sal domen	G. die voer mi gaf sijn bloet.
11205 Sone gaevic niet ene slee.	.... sonder keer.
11217 Des lijfs verlies curen.	Ende sterven doot.
11231 na.	bina
11245 troestighe.	troest.

1) *Karijn* bleef bewaard 11305.
2) *Liden* bleef bewaard 11154.

11294 Ende hoe.	Hoe.
11324 vernoyert.	peutier.
11338 volcomen (ww.).	comen.
11465 niemare.	mare.
11479 penetancier.	provensier.
11488 drussate.	drossaert.
11519 pautenier.	putier.
11528 weech (vr. *muur*).	den weech. (*weg*).
11550 Godsat.	(verdwenen).
11565 ghelijt (lien).	ghelije.
11613 versieren.	versien.
11679, 11694 tee (toe).	teen.
11710 calu.	bloot.
11714, 11732 terghe (te erghe).	te terghe.
11717 colpoene.	stucken.
11749 afvlaen.	villen af.
11726 ghesmouten.	ghesmolten.

Voor zoover noodig, vindt men van vele der bovengenoemde en van andere merkwaardige woorden uit den roman de verklaring in het Glossarium achter den tekst. Bij de keuze dier woorden ben ik uitgegaan van den stelregel, dat het overbodig kan geacht worden, te verklaren hetgeen aan ieder, die zich met Middelnederlandsch bezig houdt, toch reeds bekend is. Maar aan den anderen kant heb ik er naar gestreefd, niets onverklaard te laten, dat werkelijk moeielijk te verstaan of onduidelijk is, bij ondervinding wetende, welk eene teleurstelling het voor de lezers is, indien uitgevers ophelderen, wat geene opheldering behoeft, terwijl zij over duistere zaken een diep stilzwijgen bewaren. Mijn leermeester en vriend Dr. de Vries veroorloove mij hem hier openlijk mijnen dank uit te spreken voor de bereidwilligheid, waarmede hij mij bij de bewerking van het Glossarium met zijne kennis ter zijde stond en voor de nuttige wenken, mij ook nu weder uit zijne rijke ervaring gegeven.

Daar het Handschrift van den Seghelijn eene geheel andere redactie vertegenwoordigt dan de Incunabelen, kon ik in plaats van een herdruk eene critische uitgave geven, waarvan ik ten slotte nog het een en ander zeggen moet. Zooals ik reeds met een enkel woord opmerkte, is het Hs. buitengewoon slordig en krioelt van fouten. Het zou overbodig zijn, daarvan hier een overzicht te geven; de varianten aan den voet der bladzijden spreken duidelijk genoeg. Wanneer men *dusenwerven* geschreven vindt in plaats van *doe so werden* en *Clinker heer Symeoen* in plaats van *Clincker sijn oeme*, zal men over de rest kunnen oordeelen. Ik heb het Hs. van al die fouten gezuiverd, en den tekst, ook waar het rhythmus in de war was (want ook daarvan had de copiïst niet het flauwste begrip) zooveel in mijn vermogen was hersteld in den vorm, die mij toeschijnt de oorspronkelijke geweest te zijn, of daarbij althans zoo dicht mogelijk te komen. Van elke afwijking van het Hs., dat binnen kort ons weder »onghereet is," is nauwkeurig rekenschap gegeven, maar niet van de onbelangrijke varianten der Incunabelen, omdat ik daarvan het nut niet kon inzien. Romeinsche cijfers, die mij in een gedrukten tekst niet kunnen behagen, heb ik door geschreven getallen vervangen. In de spelling heb ik getracht, mij zelven zooveel mogelijk gelijk te blijven, en wat casusvormen betreft, heb ik misschien niet altijd het juiste getroffen, maar ik meende mijne krachten te moeten beproeven aan eene kritische uitgave, waarvoor onze kennis van het middelnederlandsch thans gegevens genoeg oplevert, en heb ik soms hier of daar gedwaald, dan houd ik mij voor opmerkingen aanbevolen, opdat ik op die mij welkome beoordeelaars de dichterlijke regels kan toepassen, die een of ander copiïst volgens de redactie der Incunabelen in den tekst heeft ingelascht:

Ja, si sijn vroeder veel dan icke,
Dat merck ic wel bi vele sticke.

LEIDEN, Mei 1877.

DYE HYSTORIE VAN SEGHELIJN VAN JHERUSALEM.

Hs. *f.* 71 *a*.

O Maria, maghet soete,
Medicine, gherechte boete
Hem allen die sijn in sonden!
Dat heeft die menighe ondervonden:
Ghi sijt hulpe, troost ende raet.
Gherne set ic mijns herten staet
In u, vrouwe, te deser tijt.
Ic bid u, dat ghi mi behulpich sijt
Jeghen uwen sone, dien ghi droecht.
Bidt hem, vrouwe, dat hi voecht
Minen sin ende ghesterke
Int beghin van desen werke,
Totten einde, dat ic sal volbringhen
Dese hystorie ende schone dinghen,
Die ic hier te dichten ghere
Soe dat ic blive in mijn ere,
Sonder scande ende lachter
Van hem diet sullen lesen hier achter
Ende hoeren sullen, sijnt leec of clerc.
Want het wort een sonderlike werc
Ende ene aventure waer,
Die gheviel dertich jaer
Na dat God die doot ontfinc

Vs. 1—10 *uit de Andd. overgenomen, in het Hs. aldus:*
Maria, maghet soete
Medicijn ende gherechte boete
Sidi, vrouwe, in alre tijt
Boven inden enghelen troen.
Apostolen ende confessoren,
Martelaren ende magheden pure
Ende daertoe alle creature
Moeten u dienen. Albrecht
Hier beneden u dienstknecht
Wil ick sijn al mijn leven.
Vrouwe, ghi moet mi gracie gheven
Ende uwen soen, die ghi droecht.
Bidt hem, vrouwe, dat hi u voecht.
7 *Andd.* tot. 9 *Andd.* Teghen.

Hs. *f.* 71 *b*.

Ende doer ons aent cruce hinc.
Wonder heeft mi, dat si vergaten,
Die hem wilen dichtens vermaten
Van boerden ende menighen jeesten,
Ende si lieten metter keesten
Dese edel hystorie achter.
Men machse lesen sonder lachter
Voer elken die aen Gode gheloeft;
Ende al waer een mensche verdoeft,
Van redene dom ende blent,
Hi warde saen bekent,
Indien dat hi reden verstoede.
God, die ons coft met sinen bloede,
Die moet mi in hulpe staen!
Ic wil ter materien gaen,
Daer ic af wil maken
Aventuerlike saken,
Siene te hoeren, met wonder van desen,
Want men in die kerke mach lesen,
Hoe dat soete cruys wart vonden,
Daer God aen sterf doer onse sonden.
Men seyt dat Helena vant:
Het was waer, mer een wigant

12 *Hs.* Ten beghin. 13 *Hs.* Totten eynde van minen live. 14 *Hs.* Dat ic moet behouden bliven. 15 *Hs.* Ende dat ick t. d. begheer. *Andd.* gheer. 16 *Hs.* Dies moet bliven in m. e. *Andd.* eer. 20 *Hs.* Dat wart een. *Andd.* sonderlinghe. 21 *Hs.* een aventuer. 22 *Hs.* menich. *Andd.* dertich. 23 *Hs.* Omdat. 26 *Hs.* Die wile d. v. 27 *Hs.* boerde e. menighe feesten. *Andd.* Van boerten e. van sulcken yeesten. 28 *Andd.* van desen keesten. 29 *Hs.* Dese hystorie. *Andd.* edel avontuere. 34 *Andd.* Soe dat hi werde bekent. 35 *Hs.* dat reden. *Andd.* redene. 40 *Andd.* Avontuere ende schone s. 41 *Hs.* Sijn te hoeren. *Andd.* Si es goet om te horen. 42 *Andd.* Want men in der kercken roeren. 45 *Hs.* Heleyna. 46 *Hs.* vigant.

K. L. 1 *b*. H. 1 *b*.

Wasser mede, een deghen fijn,
Van Jherusalem Seghelijn,
Daer ic u af segghen sal.
God, die here es boven al,
Hi laet mi segghen ende u so hoeren,
Dat wi die enghel met neghen choren
Moeten scouwen tonser vramen!
Ic beghin in Marien namen.

Het was een coninc ende hiet Prides
Van Jherusalem, sijts ghewes,
Die teghen tghelove Gods was stuer.
Hi had een wijf, hiet Blensefluer,
Die scoen was ende goet.
Herte, sin ende moet
Was aen Gode, ic seker bem,
Die daer was te Jherusalem
Uytghegheven als een dief
Ende ghedoet, al doer den grief
Van onsen sonden al ghemene.
Blensefleur, die vrouwe rene,
Minde Jhesum den prophete
Ende hadde Gode des beheten,
Mocht si crighen een knapelkint,
Si soude die wet, also men vint,
Van kerstenhede anegaen.
Mer nu en dorst sijs niet bestaen
Om dat si sonder hulpere was.
Daer na ghevielt, sijt seker das,
Als si dus droech den soeten fine,
Ende het naecte te haren termine
Ende si ligghen soude daer of,
So dede die coninc in sijn hof
Voer hem comen een astronomien,
Die in die starren conde sien,
Ende hiet hem dat hi soude waken

47 *Hs.* fine. 51 *Hs.* u hoeren. *Vs.* 52—54. *in de Andd.*:
Dat wi die enghelen van den choren
Moeten beschouwen na dat lijf,
Beyde man ende wyf.
Diet horen sullen ende verstaen.
Nu wil ick ter materien gaen.
56. *Hs.* des sijt. *Andd.* Te J. sat hij, sijt g. 58 *Allen* ende hiet *Hs.* Brassefuer *en zoo het geheele Hs. door. Vs.* 59 *en* 60 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 61 *Allen* ben. 62 *Hs.* te was. 63 *Andd.* Uytgheleit. 64 *Andd.* om der meskief. 65 *Hs.* ghemeen. *Andd.* Om onse s. 66 *Hs.* reen. 67 *Hs.* propheet. 68 *Hs.* beheten. *Andd.* gheheten. 69 *Hs.* een kint. 71 *Hs.* kerstenheit. 73 *Andd.* hulpe. 75 *Andd.* Doe dus droech die schone fijn. 76 *Hs.* den haren t. *Andd.* naecte haer termijn. 77 *Hs.* legghen soude daer af. *Andd.* verledighen. 80 *Hs.* in star-

K. L. 2 *a*. H. 2 *a*. Hs. *f.* 71 *c*.

Alden nacht ende hem vroet maken,
Wat vander vrucht soude ghescien,
Die sijn wijf droech. Die astronomien,
Hi ghinc snachts sien in die sterre.
Daer sach hi, des hi wert erre
Van den wonder, dat hi sach.
Ende alst was gheworden dach,
Ontboet die coninc den astronomien
Ende vraeghdem, wat hi had ghesien
Snachts in die sterre ende verstaen.
Dastronomien antwoerde saen:
»Heer, ic hebbe wonder ghesien,
Wat vander vrucht soude ghescien;
Wonder groet, o wy, o wach!
Ende dat niement beletten en mach:
Indien dat kint behoudt sijn lijf,
Het sal beide man ende wijf
Crancken van onser wet,
Entie prophete, die was gheset
Aen den cruce, sonder waen,
Dien sal u kint te dienste staen,
Ende doen onse wet al achter,
Ende u selven saelt doen lachter
Alsoe ic in die sterren sach,
Ende gheven u den sterfdach."
»Ha!" sprac Prides die coninc,
»Es dat een waerlijc dinc,
Des ben ic rouwich ende onblide.
Maer eert ghesciet, sal ic te tide
Van hem corten ende nemen tlijf,
Waer si daer af ghesceiden, mijn wijf.
Hets beter dat icket dode,
Dant ons allen brocht in node.
Minen wijf en seghes twint:
Waer gheboren van haer dat kint,
Ic sout sciere hebben doot;
Beletten sal ic desen noot."

ren const. *Andd.* inder sterren. 81 *Hs.* hem *ontbr. Vs.* 86 *ontbr. in het Hs.* 87 *Hs.* Van wonder. 88 *Hs.* was dach. 90 *Hs.* vraechde. 92 *Andd.* Die meester. 93 *Hs.* heb. 95 *Hs.* ende o wach. 97 *Hs.* kint *ontbr.* 99 *Andd.* Crencken. 100 *Hs.* was *ontbr.* 101 *Hs.* Int cruys. 102 *Hs.* Dien salt te d. s. 103 *Hs.* E. d. al ons wet a. *Andd.* Sijn wet stercken ende donse doen achter. 104 *Hs.* saelt *ontbr.* 105 *Hs.* A. als ic in s. s. 106 *Hs.* den starfdach. *Andd.* den dootslach. *Hs. De H. van* Ha *niet ingevuld.* 108 *Andd.* Es dat gheware dinck. 109 *Hs.* onbli. *Andd.* droevich. 110 *Hs.* teti. 111. *Andd.* Desen kinde benemen tlijf. 112. *Hs.* ontbonden. 114 *Hs.* Dan. *Vs.* 115—118 *in de Andd.*:
Mer ick en salt haer segghen niet,
Want si soude hebben groot verdriet.
117 *Hs.* schier. 118. *Hs.* dese.

K. L. 2 *b*. Hs. *f*. 71 *d*. H. 2 *b*.

Die coninc was een droeve man,
Dat hi die vrucht ie ghewan,
Die hem doen soude sulc verdriet.
Die vrouwe merket ende siet
Den coninc verkeren sinen staet,
Altoes droeve in sijn ghelaet.
Jeghen haer wart hi putertieren,
Dat sach si wel an sijn manieren.
Op enen nacht lach si bi hem,
Ende seide: »Heer, hoe droeve ic bem,
Dat ic u sie in dese maniere!
Te mi so waerdi goedertieren,
Maer nu sidi worden fel.
Nu segt mi, here, ende doet wel,
Wat u let ende wat u deert.
Ic ben altoes die begheert
Uwen peys ende uwe minne".
Die coninc verseec ende seit: »Vriendinne,
U en gan ic gheen quaet;
Dat ic dus jeghen u ghelaet,
Dat en es sonder sake twint." —
»Ay, telt mi ende ontbint,"
Sprac Blensefluer, »wat u deert.
Hebdi mi niet alsoe weert,
Dat ghi mi seghet uwen staet?
Heeldine mi, dat ware quaet,
Want wi sijn een vleesch ende een bloet.
Hoe moghedi bedecken uwen moet
Jeghen mi of draghen enich last?
Heer coninc, ghi sijt hierin te vast:
Ic minne u als mijns selves lijf."
Doen seide Prides: »O scone wijf,
Ic saelt u segghen; nochtan waendic
Ghesweghen hebben noch een stic.
Mi heeft gheseit een astronomien,
Die in die sterren conde sien,
Dat dat lant al wert gheplaeght
Van der vrucht die ghi draeght,
Ende mi selven, scone wijf,
Sal dit kint benemen tlijf." —
»Help, here!" sprac die vrouwe,
»Es dit dine pine entijn rouwe,
So es mijn herte seer verveert."
Ende si is haestelijc tot hem ghekeert:
»Hier af, here, en hebt gheen ducht;
Waer ic versceiden vander vrucht,
Ic sal hem selve nemen tlijf,
So wort van desen een gheblijf."
Dit sprac die vrouwe metten mont,
Mer si peinsede inder herten gront,
Dat sijt node soude verslaen.
»Mi ware liever, soudic ontfaen
Die bitterlike doot selve mede,
Ende al die ghene vander stede".
Die coninc was blide als hi hoert
Die vrouwe segghen tgoede woert,
Dat si die vrucht soude doden,
Die hem tlant al soude in node
Brenghen, behieltet sijn lijf.
Doen custe hi dat scone wijf

120 *Hs.* ye. 123 *Hs.* Die coninc verkeerkeerde s. s. 125 *Andd.* quadertieren. 126 *Hs.* in sijn m. 128 *Hs.* ben. 130 *Hs.* Ghi wort ghewoen g. 131 *Hs.* Te mi seide wonder fel. 135 *Hs.* min. 136 *Hs.* Vriendin. *Andd.* versuchte. 137 *Hs.* ghonnic. 138 *Andd.* Mer dat ic drive dusdanich ghelaet. 139. *Hs.* Saken. 143 *Hs.* segt. 144 *Hs.* Heldien mi dat waer q. 147 *Hs.* Teghen mi draghen of. *Andd.* Te mi oft doghen eenighen l. 149 *Hs.* min. . . . selfs. 150 *Hs.* hi Prides. 151 *Hs.* noch waen ick. 152 *Hs.* Gheheelt h. nochtan e. s. 153 *Hs.* heet g. 154 *Hs.* in sterren const s. 155 *Hs.* al dat lant. 156 *Hs.* draghet. *Andd.* Bider vruchten. 158 *Hs.* Salt emmer nemen tlijf. *Andd. als in den tekst.* 159 *Hs.* heer. 160 *Hs.* die pijn entien rouwe. *Vs.* 161 *en* 162 *in het Hs.*: Die u let ende u deert?
Lief, heb ic u so weert.
163 *Hs.* here *ontbr. Andd.* Here, en hebt hierom g. d. 165 *Hs.* selven. 166 *Hs.* So wort van deser saken blijf. *Andd.* Soe ist vander saken een gheblijf. *Vs.* 167 *en* 168 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 170 *Hs.* soudi. 173. *Hs.* als hijt hoerde. 174 *Hs.* Der vrouwen. 176 *Hs.* tlant soude in noden. 177 *Hs.* behielt.

Vs. 170—225 *in de Andd. met geringe afwijkingen aldus:*

Die coninc was blide, als hi verstaen
Hadde van der vrouwen dese woerden,
Dat si tkint woude doden.
Hi custese doe metten monde
Ende si hem weder met quaden gronde
Also men noch veel vrouwen vint
Die gheen minne en hebben twint.
Alsmen wel hoeren sal hier naer.
Men mach wel seggen ende het is waer:
Hadt hem die coninck wel bedacht,
Hi hadde node selver uutbracht.
Eer dat si tkint soude nemen tleven,
Si waer selve liever doot ghebleven.
Want het gaet den vrouwen so naer,
Die vrucht draghen over haer.
Blensefloer, die edel vrouwe
Was bevaen met groten rouwe.
Haer begonste te naken haer pijn.
Doe track wech die vrouwe fijn,
Als die van haren kinde vreest.
Buten der stadt in een foreest,
Toech si alleen in dat wout.
God moet der vrouwen wesen hout,
Want si was daer nu alleene.
Haer pijne die en was niet cleene,
Mer ons Here God die seynde
Totter vrouwen in haer alleynde
Drie prophetissen in harer noot.

Hs. *f.* 72 *a*. K. L. 3 *a*. H. 3 *a*.

Ende si hem weder metten monde,
Mer si deedt met quaden gronde
Sonder yonst, en lieghe u twint,
Alsmen noch vele wiven vint,
Die helsen, cussen ende blecken
Ende met haren samblanten trecken
Die mannen aen haer acoert.
Nu heeft die vrouwe wel ghehoort
Den nauwen raet van haren man,
Daer hi sident ane wan
Die bitter doot, dat es waer,
Alsmen horen sal hier naer.
Bedi seitmen, het es quaet,
Dat yement seit sinen nausten raet.
Had hem die coninc wel bedacht,
Hi had node utebracht
Alsulke tael, alsulke woert.
Want eer die vrouwe had vermoert
Haer kint ende ghenomen tleven,
Si waer liever selve doet bleven,
Want het gaet elcken wive so naer,
Die vrucht draghen, het es waer,
Dat si se niet en moghen doden.
Menighe wiven hebben in node
Ghesijn, so dat si versloeghen
Kinder, die si selve droeghen;
Mer dese waren argher dan quaet.
God kent alder herten staet:
Hem en mach men niet ontsteken;
Dusghedaen dinc sal God wreken
Boven al dat men mesdoet.
Blensefluer die vrouwe goet
Begonste comen thaerre pine.
Si toech wech, die vrouwe fine
Buten der stat in een foreest.
Als si van haren kinde vreest,
Dat si in haer lichaem droech,
Dat ment doen mocht onghevoech,
Toech si allene in dat wout.
God moet der vrouwen wesen hout,

181 *Hs.* ende. 182 *Hs.* noch *ontbr.* 184 *Hs.* sablanten. 187 *Hs.* nuwen. 188 *Hs.* sint aen w. 191 *Hs.* Beide. 192 *Hs.* H. die c. w. sijn b. 194 *Hs.* uytbracht. 195 *Hs.* Alsulc. 196 *Hs.* vrou. 198 *Hs.* selver. 202 *Hs.* noden. 203 *Hs.* Ghesijn dat. 207 *Hs.* men *ontbr.* 211 *Hs.* Begonst te c. hare p. 216 *Hs.* men. *Na vs.* 216 *heeft het Hs. nog:*

Waer gheboren vander vrouwen
Om te beteren allen rouwen.

217 *Hs.* alleen. 219 *Hs.* alleen. 220 *Hs.* Haer pijn . . . cleen. 221 *Hs.* dat *ontbr.* 224 *Hs.* Here. 226 *Hs.* bliisscap. 229 *Hs.* en *ontbr.* 231 *Hs.*

Hs. *f.* 72 *b*. K. L. 3 *b*.

Want si was daer allene.
Hare pine en was niet clene,
Die si doechde ende dat torment.
Menighe beeste liep daer omtrent,
Anders en was daer niement behende;
Mer God onse Heer daer seinde
Drie prophetessen te haren noot;
Dat was den kinde bliscap groet,
Want si gaven ghiften drie,
Die scoenste, die ic hoerde nie,
Noch nemmermeer en mochte sijn,
Het was ghedoept Seghelijn.
Nu hoert: die yerste pilleghifte,
Die men hem gaf, en was niet lichte:
Dat was seghe tallen tiden;
Dies was dat kint harde blide,
Dander ghift, die daerna lach,
Soe wient tusschen oghen sach,
Ende hem iet bade, had hijs noot,
Hi sout hem gheven, waert clein of groet.
Mer hi en mochte lieghen twint.
Loghet oec, so moest dat kint
Dertien daghe beiden rechtevoert,
Eer sijn bede waert ghehoert.
Die derde ghift was hem ghegheven,
Dat hi int einde so soude leven,
Dat hi ten hemel soude varen mede
Met vruechde inder enghelen stede.
(Als ghi alle hoeren sult
Eer distorie wort vervult,
Want hem vele overghinc.)
Dit waren drie scoene dinc,
Die hem daer ghegheven sijn.
Het hadde op die borste sijn
Een cruce groen als een gras;
Ende daerin gheprent was
Ene figure dier ghelike,
Naect, doersleghen sekerlike,
Als God aenden cruce hinc.
Ende tusschen den scouderen, dats ware dinc,

pilghiften. 232 *Hs.* D. m. h. was ghevende. 236 *Hs.* wiet. 237 *Hs.* Ende dat hem bade, hats noet. *Andd.* Wes hi hem badt, des hi had noot. 239 *Hs.* hi mocht. 240 *Hs.* oec *ontbr.* 941 *Hs.* daegh sijn rechtvoert. 243 *Hs.* hem was. 244 *Hs.* hi *ontbr.* *Vs.* 245 *en* 246 *in het Hs.*:

Dat hemelrijc soude behoeren.
Tilijc was dat kint gheboren

Vs. 252 *ontbr. in het Hs.* 253 *Hs.* cruys. 255 *Hs.* Een figuer dier ghelijck. 256 *Hs.* sekerlijck. *Andd.* Wel overscone ende suverlike. 257 *Hs.* aent. 258. *Hs.* scouweren, d. waer d.

H. 3 *b*. Hs. *f*. 72 *c*.

So had hi een cruys reael:
Dat waren teken principael,
Dat dit kint was vercoren
Te hoghen dinghen ende gheboren.
Saen doement Blensefluer dede sien,
Si danckes Gode den Here mettien,
Als sijt metten oghen aensach:
»Lieve kint," seitsi, »dits die dach,
Die ic langhe heb begheert!
Met groeten rechte heb ic u weert.
U vader woude u verslaen.
Ay, soete vorme wel ghedaen,
Dat waer yammer groet ghescien!
Lachter ghescie den astronomien
Die voerseide van uwen ghevalle.
Noch had ic liever, dat si alle
Souden sterven quaden fijn,
Die te Jherusalem binnen sijn,
Dan ghi, lieve kint, allene.
Nu sidi van leden clene.
Ic en weet niet wat bestaen.
Wil ic weder te hove gaen,
Ende ic u dede in behouden hande,
Soe stoeter mi af te hebben scande.
Of ic moest u voer oghen bringhen,
Soe en mochten u niet verdinghen
Alle die lijf hebben ontfaen;
U vader soude u verslaen.
Dit en sal u niet ghevallen:
Ic soude eer after lande dwalen,
Ende gaen met u om broet,
Eer ic u brenghen liet ter doet.
Doen antwoerde daer ter stede
Die prophetesse ende sede:
»Vrouwe, hoert mi ende verstaet:
Wi sullen u gheven goeden raet;
Dit kint sullen wi besteden,

259 *Hs.* roael. *Vs.* 262 *ontbr. in het Hs.* 263 *Hs.* Saen dorent Brassefuer sien. 264. *Hs.* den Here *ontbr.* 266 *Hs.* L. k. dit is die d. 268 *Hs.* recht. 269 *Hs.* wil. 270 *Hs.* vorm. *Andd.* soete figuere. *Vs.* 271 *ontbr. in de Andd. Hs.* te ghescien. 272 *Andd.* Lachter moet schien den astronomien. 273 *Hs.* verseide v. u. gheval. *Andd.* Die seyde, watter soude gheschien. *Vs.* 274 *ontbr. in de Andd. Hs.* al. 275 *Hs.* soude. *Andd.* Si storven my liever quaden fijn. 276 *Hs.* Daer. 277 *Hs.* Dat . . . alleen. 278 *Hs.* cleen. 279 *Hs.* en *ontbr.* 283 *Hs.* brenghen. *Vs.* 284 *en* 285 *in het Hs.*:

Dat en mocht u niement verdinghen,
Noch al die lijf hebben ontfaen.

287 K. ghevalen. *Allen* Lieve kint, dit e. s. 289 *Hs.* gaen om ons b. 290 *Hs.* liet brenghen. *Andd.* slaghen t. d. 292 *Hs.* prophetessen. *H.* Die een pro-

K. L. 4 *a*. H. 4 *a*.

Ende ghi sult keeren sonder beden
In die stat met haesten groet,
Want ic weet een kint al doet
Dat ghisteren gheboren was.
Dat suldi draghen int palas,
Ende segghen den coninc vercoren,
Dat van u es gheboren
Al doet in deser manieren.
Dus suldi doen, goedertieren,
Ende dit kint sullen wi besteden
Ende ghi en siets meer after heden,
Voert out es vijftien jaer.
Al eest u te doene swaer,
Het moet aldus wesen ende sijn.
Nu neemt hier dit vingherlijn
Ende draghet aen u hant,
Diet ghevoecht; dits een pant,
Dat ghi kennis crighen sult
Aen u kint, alst es vervult,
Bi desen vingherlijn, dit es waer,
Ende hi out es vijftien jaer,
Ende niet eer, edel vrouwe,
Suldi hem kennen ende dit scouwen.
Aldus wilt God, dat dit ghesciet.
Blensefluer die hads verdriet,
Dat si dus sciet van haren kinde.
Hoert wat dede die welghesinde:
Si keerde te hove met haesten groet.
Een kint droech si daer al doet
Dat sanderdaeghs gheboren was.
Daer streec si mede int palas,
Ende die prophetessen alle drie
Ghinghen binnen der stat, daer sie
Vonden enen visscher goet.
Si spraken aldus, si waren vroet:
»Her goet man, in waerre dinc,
Siet hier dat scoenste vondelinc,

phetersse. 293 *Allen* mi *ontbr.* 303 *Hs.* es deser m. 308 *Hs.* doen. *Andd.* doghen. *Vs.* 309 *in de Andd.*:

Het sal ymmer also sijn bestaen.
Want dit schone kint, sonder waen,
H. 4*a*. Souden die wroegers brengen ter doot;
Nochtans salt in die poert
Dicwils daghelijcx bi u sijn.

en dan als vs. 310. 315 *Hs.* deser v. *Na vs.* 315 *heeft het Hs. nog:*

Ende die tijt coemt, dat hem verbaer.

319 *Hs.* Daer wilt G. 320 *Hs.* had. 322 *Hs.* wat sie die w. 325 *Hs.* Das . . . begraven was. 326 *Hs* me int. *Na vs.* 326 *hebben de Andd. nog*:

Stille ende met ghestadigen sinne
Ghinc si tot harer camer binnen.

328 *Hs.* stat, dat sij. 329 *Hs.* een. 330 *Hs.* goet. 331 *Hs.* waer. 332 *Hs.* dit scoene v.

K. L. 4 *b*. Hs. *f*. 72 *d*. H. 4 *b*.

Dat noyt van moeder gheboren was.
Wildijt houden, sijt seker das,
Gheluc sal altoes met u sijn."
Doen besaecht die visscher fijn:
Het was so scoene, dat hi sede:
Die dit kint alhier ter stede
Brocht, moet hebben goeden dach.
Also lanc alst leven mach,
Sel ict herde yonstich sijn,
Ende houden oft waer mijn."
Doen ontfinc hi dat scone kint
Ende sijn wijf, diet sere mint.
Doe seiden die drie prophetessen:
»Vrouwe, dit kint moetti bewessen,
Want het is edel ende wel gheboren,
Dat maect ons cont dat teken, voren
In sijn borst gheprint,
Ende after mede heeft dit kint
Een cruys scone ende reael.
Dats een teken principael,
Dat van groeter macht sal sijn.
Nu houdt hier dit vingherlijn;
Dat doet hem draghen, alst es groet;
So starc, so vroem, so mans ghenoet
. . . . . .
. . . . . .
Doet wel wisen ende leeren,
Ende hem ter scolen keeren."
Die prophetessen sijn wech ghegaen,
Ende lieten daer sonder waen
Dat soete kint Seghelijn
Metten gulden vingherlijn,
Dat scone was ende goet.
Mer ic wil, dat ghijs sijt vroet,
Ten was noyt man of wijf gheboren,
Diet mocht anden vingher voren,
Sonder dat kint Seghelijn;

334 *Hs.* houwen, s. s. des. 336 *Hs.* besacht. *K. H.* bedacht. 337 *Hs.* was sc. d h. seide. 338 *Hs.* hier. 339 *Hs.* goeden hebben d. 341 *Hs.* Sel ic y. s. 345 *Hs.* die die drie. Vs. 346 *ontbr. in het Hs.* 349 *Hs.* gheprent. 350 *Hs.* Voer ende a. mede dit k. 351 *Hs.* Hevet een c. roael. 353 *Hs.* van goeder m. 354 *Hs.* hier *ontbr.* 356 *Hs.* S. s. so groet, s. m. g. *Hierna zijn in allen een paar regels uitgevallen.* 360 *Hs.* hem *ontbr.* 361 *Andd.* Doe sprac die vrou: „Dat wert ghedaen." 362 *Andd.* Die prophetissen sijn wech ghegaen. 363 *Andd.* Ende lieten daer dat kint Seghelijn. 364 *Hs.* Met hem dat goede v. 373 *Hs.* Van den wonder o. 374 *Hs.* die *ontbr.* 375 *Hs.* Dit de o. openbaer. 376 *Hs.* waer. 377 *Hs.* scoen. 378 *Hs.* troen. 380 *Hs.* saghen ende wouden plien. *Andd.* wonders plien. *Vs.* 375—380 *in de Andd.*:

K. L. 5 *a*. Hs. *f*. 73 *a*. H. 5 *a*.

Noch gheen so clein kindekijn,
Dat men vant, en mocht doen an.
Dit wonderde den goeden man
Vanden vingherlijn openbare.
Doe dede hi loepen die niemare,
(Dit dedi oerconden openbare)
Dat sijn wijf gheleghen ware
Van enen kinde herde scone.
Onder des hemels trone
En was noyt scoenre ghesien;
Diet kint saghen, woudens plien,
Want hem allen bequam wel.
Aey hoert, wat Blensefluer ghevel.
Nachts omtrent der middernacht
Riep si, alse die onsacht
Van kinde hevet, des sijt vroet.
Als die coninc dit verstoet,
Spranc hi op ende sprac sciere:
»Ic sal doen comen u cameriere." —
»Ach," sprac si, »ic heb onsochte!"
Eerse die coninc ghehalen mochte,
Riep die vrouwe: »Hier is een kint!"
Die coninc en lette twint:
Sciere dat hire ane scoet.
Doen vant hi een kint al doet.
Dies was hi blide in sinen sinne.
Hi seide: »Blensefluer, lieve minne,
Dit kint es doet, het en sal mi
Niet moghen doden, ic ben vri.
Des hebbe Mamet lof ende ere!
Noch is hi gheweldich here,
Dat hijt dus wale can voersien,
Hi weet al datter af mach ghescien."
Die vrouwe seide: »Ic ben blide,
Dat dit kint is doot te tide,
Daer u lichte af had messciet.
Die cameriere, en lieghe u niet,

Dat sijn wijf was gheleghen,
Alle sijn vrienden; ende die jonghe deghen
Dede hi hieten Seghelijn.
Dat was oeck die waerheit fijn,
Dat nye gheen schoenre en wert ghesien.
Alle die lieden wonders plien.

382 *Hs.* gheviel. 384 *Hs.* Riep als een wijf die ontsacht. 385 *Hs.* V. k. heet. 387 *Hs.* schier. 388 *Hs.* camerier. 389 *Hs.* so, ic heb ontsocht. 390 *Hs.* mocht. 392 *Hs.* die en l. t. 393 *Hs.* Schier dat hier aen s. 395 *Hs.* sinen moet. 396 *Hs.* lieve mijn. 397 *Hs.* Dies es d., en s. m. 399 *Hs.* heb . . . eer. 400 *Hs.* heer. 401 *Hs.* wel. *Andd.* Dat hi mi dus can v. 402 *Andd.* Van daer mi mochte af meschien. 403 *Hs.* sprac. 405 *Hs.* Daer u af had misseit. 206 *Hs.* en l. u. twint

K. L. 5 *b*. H. 5 *b*. Hs. *f*. 73 *b*. K. L. 6 *a*.

Si quamen in ghereet mettien,
Ende als sijt kint al doet sien,
Maecten si groet hantgheslach.
Die vrouwe was blide, als si sach
Dat si den coninc had verdult.
»Aey God Here!" seitsi, »ghi sult
Mi troesten, des hoepic sere!"
Dat kint was met groeter ere
Begraven ende begaen.
Daer was ghelaten menich traen
Van den wiven, dat was doot.
Die astronomien snachs scoet
Tenen boeke ende las.
Doen sach hi aen der starren palas,
Dat een kint sdaeghs te voeren
Vander vrouwen was gheboeren.
Hi ghinc tote den coninc,
Ende seide hem dese dinc:
»Heer coninc, wacht u hier teghen,
Ghi sijt harde seer bedreghen;
U kint leeft, o wy, o wach!
Ende was gheboren ghisterdach.
Nu wacht u, dat ghi u voersiet.
Die coninc sprac: Hets min dan niet,
Dat ghi seght; ic segt u twi.
Ic was der vrouwen selve bi
Daer si versciet van der vrucht:
Ic en hebbe gheen ducht,
Dat noch leeft, heer astronomien!
Ghi hebt u boeke qualijc besien;
Coemt voert ende besiet u bet!" —
»Wat, her coninc! Mamet
Moet mi alle lachter gheven!
U kint sal u benemen tleven,
Dat van u wijf was gheboren;
Of ghi wilt, wachter u vore.
Doen ghinc saen die coninc
Sinen wive segghen dese dinc.

»Helpe!" sprac die edel vrouwe,
»Coninc here, nu heb ic rouwe,
Dat ghi dese dinc gheloeft.
Sidi sot of sidi verdoeft?
En gheloefdi u selven niet,
Dat ghi hoert, tast ende siet?"
Die coninc was erre ende gram;
Uter camer dat hi quam,
Daer stont die astronomien.
Enen knijf toech hi uyt mettien,
Ende stacken daer ter stede doot,
Ende seide: »U vroescap was niet groot,
Die ghi cost; ghi waert vol treken.
Nu heb ic u doet ghesteken.
Ghi const qualijc in sterren sien;
Nemmeer en gheloef ic astronomien!
Alle syn het droghenaers,
Die groete duvel woude haers!
Si leden den menighen in den sac;
Het is recht, dat icken doet stac,
Het was truffe, wat hi seide.
Ic danc Mamet der hoesscheide,
Dat hi mi dede ere groet,
Dat mijn kint was gheboren doot;
Want hadt levende ghecomen,
Ic had hem selve tlijf ghenomen.
Daar toe hadt dese keitijf ghebrocht.
Hets recht, dat hijt hevet becocht
Metten live, dese keitijf."
Ay God, hoe blide was sijn wijf,
Die edel vrouwe Blensefluer!

Nu beghint die aventuer
Van Seghelijn, sijt seker das,
Die metten visscher onthouden was.
Doen Seghelijn so out was van daghen,
Dat hi mocht eysschen ende vraghen,

Vs. 405—410 *in de Andd.*:
Daer ons af mochte messchien.
Die cameriere quam mettien.
Mer doen si tkint doot sach
So maecte si groot hantgheslach.
Die vrouwe was herde blijde,
Dat segghe ic u, ten selven tijde.

410 *Hs.* als sijt s. 412 *Hs.* Aey God, seyt si, g. s. 413 *Hs.* seer. 414 *Hs.* eer. 415 *Hs.* In een scoen graft gheleit. 417 *Hs.* van wiven. 418 *Hs.* astronomí. 419. *Hs.* boec. 420 *Andd.* Doe sach hi uut van den palas. 422 *Hs.* V. ouder vr. gheboeren. *Andd.* Levende vanden v. w. g. 423 *Hs.* tote *ontbr. Vs.* 425 *ontbr. in het Hs.* 426 *Hs.* Ghi sijt huden te scheeren (l. scherne) ghedreven. 427 *Hs.* ende o wach. 428 *Andd.* ghister nacht. 429 *Hs.* wacht, dat g. u versiet. 430. *Hs.* Hets mijn raet. 435 *Hs.* astronomí. 436 *Hs.* G. h. qualijc versien. 437 *Andd.* Gaet voert. 439 *Andd* Die moet my schande gheven. 440 *Hs.* nemen. 441 *Hs.* Dan van. 442 *Hs.* u te voren. 446 *Hs.* Nu alreeerst h. i. r. 448 *Hs.* of verdoeft. 451 *Andd.* wert utermaten gram. *Hs.* arre. 453 *Andd.* Daer hi vant d. a. 456 *Hs.* vriesscap. 460 *Hs.* Nemmermeer. 461 *Hs.* Al sijn. *Andd.* loghenaers. 463 *Hs.* leede menighe. 464 *Hs.* icket. 465 *Hs.* truſe. 466 *Hs.* hoesschede. 467 *Hs.* eer. 468 *Hs.* Dat mijn gheboren was d. 471 *Hs.* hadde keysetijf g. 472 *Hs.* hijt selve b. 473 *Hs.* dese bose keytijf. 477 *Hs.* des.

H. 6 *a*. Hs. *f*. 73 *c*.

Doen dede men ter scoelen gaen.
So wel heeft dit kint verstaen,
Dat hi meester wart van aerten.
Alle doeghden aen hem paerten,
Ende was daerin ghefondeert
So hoghe, so diep, so wel gheleert
Dat hem in alle dinc verstoet,
Ende was in sinen sinne vroet
Vander wet ons liefs Heeren.
Die visscher dien dus dede leren,
Seide dattet was sijn kint.
Ende Seghelijn en wiste twint
Van vader noch moeder diene wan.
Mer dien visscher, dien goeden man,
Hielt hi voer den vader sijn.
Hi seide hem menich exempelkijn,
Den visscher, dien hi hielt over vader,
Van Gode, so datten beidegader
Die visscher ende sijn wijf verhaten,
Ende deden hem die scole laten.
Want si minden Gode littel.
Nu hoert hier den eersten tytel
Van Seghelijn ende van sijnre pine.
Hi moest gaen op die marine
Vanghen vissche doer den noet,
Ende met pine winnen sijn broet,
Die visscher ende hi te gader.
Die coninc Prides, Seghelijns vader,
Ontboet den visscher met ghenende,
Dat hi vissche te hove sende,
Want het was die visscher sijn.
Die visscher sprac te Seghelijn:
»Neemt hier vissche altehande,
Ende gaet te hove metter mande
Toten kocken ende keert sciere."
Doen seide Seghelijn, die goedertiere:

K. L. 6 *b*. H. 6 *b*.

»Ic can qualijc metter mande
Vissche draghen; het waer oec scande,
Viel icker mede in dat slijc."
Die visscher sprac verbolghenlijc:
»Cockijn, ghi sultse draghen daer,
Also wi hebben een quaet jaer,
Want icken hebbe ghene renten;
Waendi te leven met vijstementen?" —
»Vader", sprac Seghelijn, »swijcht stille,
Ic sal doen al uwen wille,
Al soudic breken minen hals.
Pine ende veel onghevals
Dunct mi, dat ic hebben sal.
Het cromt tilijc, dat haken sal."
Dus nam die mande Seghelijn.
Hi hadde aen een covelkijn
Al te sticken met menighen gate.
Die vissche droech hi in die sate,
Op die vloer toten kocken.
Doen sine saghen, riepen si: »Cocken,
Quade sprute, leerdi draghen
Vissche? hoe macht u behaghen,
Dat ghi niet tuwer scolen en gaet?"
Seghelijn en seide goet noch quaet,
Mer hi peinsede an die woerde,
Die hi die kocken segghen hoerde
Ende hadde int herte seer.
Doer die sale dede hi sinen keer,
Die goedertieren Seghelijn;
Hi nam die mande opten halse sijn,
Al wenende dat hi ghinc.
Die vrouwe sach den jonghelinc
Wenen ende drivende meslaet.
Si ghinc te hem al daer hi staet,
Ende seide: »Seghet mi,
Lieve vrient, wat mescomet di?" —

481 *Hs.* demen t. s. g. 482 *Hs.* dit verstaen. 483 *Hs.* wart meester van aerters. 485 *Andd.* Daerom wert hi g. 488 *Hs.* sin so v. *Andd.* sinne so v. 490 *Hs.* dus te leeren. 491 *Allen* dat. 493 *Hs.* Van *ontbr.*; dien wan. *Andd.* Wien droech ofte ghewan. 494 *Hs.* die v. die goede m. 495 *Hs.* de vader. 496 Hi *d. i.* Seghelijn. 497 *Hs.* wie hi h. *Andd.* Die visscher, die hi voer sijn v. 498 *Hs.* Van goeden. *Andd.* Van Gode sprack; beyde te g. 499 *Andd.* D. v. e. s. w. werden haten. *Hs.* vergaten. 500 *Hs.* dede. 501 *Hs.* meinden G. te letten. 502 *Hs.* hier *ontbr.* 503 *Hs.* pine. 504 *Hs.* ter marinen. 505 *Hs.* die noet. 506 *Hs.* pinen. 509 *Andd.* O. d. v. eysschende. 511 *Andd.* die vader sijn. 513 *Andd.* alrehande. 515 *Hs.* scier. *Andd.* Totten coninck. 516 *Hs.* S. goedertier. 518 *Hs.* Vissche *ontbr.* 519 *Hs.* slic. *Vs.* 520 *ontbr. in het Hs.* 521 *Hs.* sulse. *Andd.* Rijbaut, ghi s. 522 *Andd.* Al soudi h. 523 *Hs.* heb gheen. 524 *Hs.* u broet winnen met v. *K. L.* vistamenten. *H.* vijstamenten. 531 *Hs.* Die mande die n. S. 532 *Hs.* had. 533 *Hs.* gaet. 534 *Hs.* saet. 535 *Hs.* kocke. *Andd.* Doe quamen tot hem die cocken. 536 *Hs.* riepen si trocken. *Andd.* crocken. *Bedoeld zal zijn: cockijn, coquin.* 539 *Hs.* uwer. *Vs.* 539 *en* 540 *in de Andd.*:

Seghelijn en seijde goet noch quact,
Mer hi dochte in sinen raet.

541 *Hs.* woert. 542 *Hs.* den kocke. 544 *Hs.* D. d. s. die hi keer. *Andd.* eenen keer. 546 *Hs.* hals. 549 *Hs.* driven. *Andd.* drivende. *Vgl. mijn Tekstcritiek bl.* 81 *en* 82. 550 *Hs.* al *ontbr. Andd.* gaet. 551 *Hs.* seide *ontbr.* 552 *Andd.* Waerom dattu meslaetste di.

Hs. *f.* 73 *d.* K. L. 7 *a.*

»Lieve vrouwe, ic en weet;
Al vertreckic u mijn leet,
Wat soudi mi doen berecht?
Hets so comen, ic blive knecht
Ende moet sijn al mijn leven.
Waer ic aen die scole bleven,
So had ic ghewonnen wel mijn broet,
Sonder te doene pine groet,
Sonder lachter ende scande.
Nu moet ic vissche draghen after lande,
Dies ic mi niet can onderwinden."
Doe sprac die vrouwe te haren kinde:
»Aey, lieve gaersoen, wies kint sidi?"
»Vrouwe, opdat u lief si,
Ic seght u al te gader.
Die visscher is mijn vader,
Die te Gode heeft crancken spoet.
God danc, nu moet ic winnen goet
Met pinen die ic niet can doen."
Die vrouwe sprac: »Lieve gaersoen,
Nu hout hier desen bisant,
Ende coept cleder voert faliant;
Gaet ter scolen ende leert doghet,
Ende trect ter eeren daer ghi moghet.
Ic gans u wel," sprac Blensefluer.
Hier wrochte poringhe der natuer,
Dat si den jonghelinc jonste goet.
Si hadden ghecust daer hi stoet
Met alle metter mande,
Mer si duchte hare scande
Ende datter af mocht comen verdriet.
Het was haer kint, al wist sijs niet;
Dus ghedaen es die aventure.
Seghelijn liep in corter ure
Ten scepe waert, al dat hi can.
Doe vroech die visscher, die felle man,

554 *Andd.* verteldic. 557 *Andd.* alle m. l. 560 *Hs.* doen. 562 *Hs.* Nu moet ic draghen a. l. *Andd.* Nu m. ic visch metter mande. 563 *Hs.* Vissche, die ic m. *Andd.* Draghen, des ic m. n. en can bewinden. *Vs.* 565—572 *ontbr. in de Andd.* 567 *Hs.* al *ontbr.* 570 *Hs.* ne moet. Goddanc *zal wel bedorven zijn.* 574 *Andd.* cleder ende wert valiant. 578 *Hs.* die n. *Andd.* wrochte conste. 579 *Hs.* yonste. 581 *Andd.* Op sinen hals m. m. 582 *Hs.* haerder s. 585 *Hs.* aventuer. 586 *Hs.* liep wech i. c. uer. 587 *Andd.* Ten scipper w. 588 *Hs.* die visscher *ontbr. Allen* Doe sprac. 592 *Hs.* p. blide te s. 593 *Hs.* heb. 594 *Hs.* gaf in m. h. 595 *Hs.* Oec gaf t. m. clederen. 596 *Hs.* h. m. goeden nieuwen gherede. *Andd.* berede. 599 *Andd.* Nu laet my sien d. b. 602 *Hs.* Hier sal ic me ghelden m. s. *Andd.* Hier mede betael ick mijn s 604 *Hs.* en hebdi niet.

H. 7 *a.* Hs. *f.* 74 *a.* K. L. 7 *b.*

Als die sere was vererret,
Waer hi so langhe had ghemerret.
Seghelijn seide: »Vader mijn,
Hout uwen peys, wilt blide sijn;
Siet ic hebbe enen bisant,
Die mi die vrouwe in mijn hant
Gaf te minen clede,
Ende hiet mi, dat ic mi gherede,
Ende ic ter scolen weder ghinghe."
Doe sprac hi ten jonghelinghe:
»Hier ter vaert den bisant!"
Doen gaf hine hem in die hant.
Doe sprac te hem die visscher stout
»Hier mede geldic mine scout.
Ter scolen so en gadi niet,
Ende ander cleder en crijchdi niet.
Dit verstaet wel emmermee,
Ghi sult met mi varen ter wilder see
Ende winnen u broet op die marine,
Also ic doe met mijnre pine.
Wat heb ic te doen met eenen clerc?
Ic wille dat ghi doet dit werk,
Soe ic doe, ende mijn ambocht!"
Seghelijn was saen bedocht
Ende peinsede aldus: »Wats ghesciet,
Dese man en is mijn vader niet."
Doe sprac hi dus ende seide: »Vader,
Ghi hebt een harde felle ader
Te mi waert; des ben ic erre.
Al waer ic hondert milen verre,
Ghi en sout des achten twint.
Hets wonder, dat gi mi so luttel mint,
Nadien dat ghi mijn vader sijt.
Die visscher seide: »Te quader tijt
. . . . . .
. . . . . .

Vs. 603—606 *in de Andd.*:
Ander cleeder en crijchdi niet,
Noch ter scholen, wats gheschiet,
En suldi gaen nemmermeer.
Ghi sult met mi varen ter zee.
Vs. 607 en 608 *in het Hs.*:
Ende winnen u broet met pijn
Ende met mi in die marijn.
610 *Hs.* wil. 613 *Hs.* aldus *ontbr.* 616 *Hs.* een fel ader. 617 *Hs.* ic ar. 618 *Hs.* var. 619 *Hs.* souwes.
Vs. 619—622 *in de Andd.*:
Mi verwondert dat ghi mi so luttel mint,
Na dien dat ghi mijn vader bint.
Die visscher seyde: „Ter quader tijt
Hebstu tot my desen nijt.
622 *Hs.* tot. q. t.
Na vs. 622 *ontbreken twee regels in het Hs.*

H. 7*b*.

Nu laet u castien staen!
Neemt dese vissche, wilt weder gaen
Sonder letten, het moet sijn."
Al wenende ghinc Seghelijn
Metten visschen in die sate.
Doe riepen si alle utermaten
Die kocken met een gheluyt:
»Willecome, quade spruyt!
Waer hebdi so langhe ghemerret?"
Seghelijn wert doe vererret,
Ende goet die vissche uter mande.
Die op hem histen ende maecten scande,
Sloech hi voer noese ende voer mont
So dat hem vieren daer ter stont
Tbloet ten nose utebrac.
Seghelijn riep ende sprac:
»Ende so ic ben een quade sprute,
So moet die pust breken ute,
Ende ic moet quaetheit plien.
Lachter moet u allen ghescien,
Dat ghi mi onverdient doet scande!"
Doen ghinc hi wech met sijnre mande.
Doen quamen si al bloedende achter;
Om Seghelijn te doene lachter,
Volgheden si den jonghelinc
Tot in die sale voer den coninc
Ende voer die coninghinne mede.
Dus quamen si al daer ter stede,
Toten coninc omme wrake.
Seghelijn antwoerde na der sprake;
Als die hadde droeven moet,
Al wenende op des coninex voet:
»Edel coninc, hoert hiernaer:
Ic sal u segghen algader waer;
Si riepen op mi: »»Quade spruyt!"»
Ghemeenlike met een gheluyt.
Doen maectic hare tale waer:
Ic sloech den enen hier, den anderen daer.

626 *Hs.* ende henen gaet. *Andd.* Hout desen visch. 627 *Hs.* ende moet s. 629 *Hs.* Met die vissche in die saten. *Andd.* daer die saten. 630 *Hs.* alle *ontbr.* 631 *Hs.* enen g. 632 *Hs.* Willecoem. *Vs.* 634 *ontbr. in het Hs.* 635 *Hs.* utermaten. 636. *Hs.* scanden. *Andd.* Die hem riepen tot haer s. 638 *Hs.* Toten IIII d. t. s. 639 *Hs.* So dat hem tbloet uytbrack. 641 *Hs.* ben q. s. *Andd.* Segdi meer, dat ic b. e. q. s. 642 *Andd.* S. moeten myn ghepeynsen breken uut. 645 *Hs.* doet dese s. 646 *Hs.* metter m. *Andd.* g. h. vechten. 647 *Hs* bloeyende. *Andd.* Si volchden hem al bloedende a. 648 *Hs.* doen. 652 *Hs.* Doen q. s. daer. 653 *Hs.* om. 656 *Als in de Andd. Hs.* Wenende hi voer den coninc stoet. 658 *Hs.* allegader twaer. 659 *Hs.* spruyte. 660 *Hs.* Ghemeenlijc m. enen ghebede. 662 *Hs.* ende den a. d.

K. L. 8*a*. Hs. *f*. 74*b*. H. 8*a*.

Dat ic hebbe mesdaen hier an,
Coninc here, edel man,
Dat willic tuwen segghen boeten."
Cnielende voer des coninex voeten
Seide dit die jonghelinc.
Doen sprac Prides die coninc:
»Gaet al henen, quade knechte!
Dat hi u sloech, quam wel te rechte.
Alle sidi ongheraect;
Of ghi den jongelinc verspraect,
Waerom en soude hi hem niet wreken?
Vrient, of si u weer verspreken,"
Sprac die coninc te Segheline,
»So doet hem allen mere pine,
Slase seer ende neem hem tleven,
Den dootslach is u vergheven."
Seghelijn mettien opsprane,
Ende seide den coninc groten danc
Van deser gonste doe ter ure.
Doe sprac die scone Blensefluere:
»Hoerstuut, jonghelinc wel ghemeet,
Ganc, coep nieuwe cleder ghereet
Metten bisant, die ic di gaf.
Seghelijn seide: »Vrouwe, daer af
Sal ic u segghen: die vader mijn
Salder mede ghelden die scoude sijn;
Cleder sijn mi onghereet."
Die vrouwe in die camer geet,
Ende gaf hem een paer cleder goet,
Dat hem te punte wale stoet.
Dies seide hi der vrouwen danc.
Doen ghinc hi enen snellen ganc
Ten scepe waert met groeter spoet.
Die cocken quamen in sijn ghemoet
Ende seiden: »Dief, ghi hebt volgaen!"
Seghelijn begonst te slaen
Met sijnre mande in den hoep,
Datter een niet en ontsloep

664 *Hs.* heer. 665 *Hs.* beteren. 666 *Hs.* Cnielde hi. *Andd.* Heer coninck, leggende op uwe v. 667 *Andd.* Dus sprack die edel j. 669 *Hs.* knechten. 670 *Hs.* rechten. 672 *Hs.* den j. ghi. *Andd.* garsoen. *Vs.* 673 *en* 674 *ontbr. in de Andd.* 675 *Hs.* Segh.' 676 *Hs.* meer pijn. 677 *Hs.* neemt hem tlijf. 678 *als in de Andd. Hs.* Den d. gheef ic u quyt. 681 *Hs.* V. d. ghust t. u. 683 *Hs.* jonghelinc *ontbr. Andd.* H., vrient, ganc, coopt een cleet. 684 *Andd.* Ende ganck ter scholen weder ghereet. 688 *Hs.* Selder... scout. 692 *Hs.* Die hem wel te punt s. 693 *Hs.* Doen s. h. 694 *Hs.* fellen. 695 *Hs.* Te s. waert waert Seghelijn. *Andd.* Ten scipper w. m. goeders. 696 *als in de Andd. Hs.*: De IIII knechten quamen int ghemoet sijn. 697 *Hs.* si seiden. *Andd.* voldaen.

K. L. 8 *b*. Hs. *f*. 74 *c*.

Van den vieren; si bleven ghestrect
In den sande ende so berect
In onmacht te haerre scande.
Seghelijn seide: »Dese mande
Heb ic utermaten waert,
Si es beter dan een swaert.
Dus ghinc wech die deghen goet
Metter mande al bebloet.
Alsen die visscher comen siet,
Seide hi: »Wat es u ghesciet,
Seghelijn, wel lieve kint?"
Doe sprac Seghelijn wel ghemint:
»Ic hebbe enen ghenomen tleven,
Ende sijn cleder sijn mi bleven,
Na dien dat ic met pine leven moet,
So dunct mi sijn harde goet,
Dat ic winne, daer ic mach."
Die visscher seide: »Droeven dach
Moetstu hebben, vondelinc!
Dat u ghesciet es dese dinc.
Op wien hebdi dit ghedaen?
Der ghere, die u bestaen
En bennic niet, so en doedi mi mede."
Seghelijn sprac ende sede:
»Nu ben ic der saken vroet
Alsoet utegaf minen moet,
Dat ghi mijn vader niet en sijt.
Nu bid ic u op dese tijt,
Dat ghi mi seght in corten stonden,
In wat manieren ic was vonden;
Nu seght mi, wel coene deghen.
Ic en heb niement doot ghesleghen,
Al dedict u oec verstaen.
Om u te proeven heb ict ghedaen,
Des ic wilde leren ende goet
Weten, des ic niet ben vroet.
Nu heb ict claerlyc verstaen
Daer ic af hadde groten waen!"

H. 8. *b* K. L. 9 *a*.

Doe sprac die visscher metter spoet:
»Dine mande is so bebloet,
Hoe mach dat ghecomen sijn?" —
»Ic seght u," sprac Seghelijn.
»Die cocken riepen met een gheluyt:
»»Willecome, quade spruyt!" "
Doen gaf ic hem haer paeyment.
Si claeghden over mi, dat kent,
Den coninc Prides, haren here;
Des hadden si groete onnere,
Want hi mi oerlof heeft ghegheven:
Al name ic hem allen tleven,
Hi scolde mi den dootslach quite.
Doen quam die coninghinne met vlite,
Ende gaf mi dese cleder goet.
Doe quamen die cocken metter spoet,
Ende hadden mi doen ghelaghet.
Alle vier heb ic se so gheplaghet,
Dat si legghen in den sande,
Daer af is bebloet die mande."
Als die visscher dit verhoerde,
Was hi droeve vanden woerde,
Dat hi hem noemde vondelinc.
Hi seide: »Sone, van deser dinc
Eest mi leet, dat ic ghewoech.
Siet hier die moeder die u droech:
Ic ben die vader die u wan."
Seghelijn seide: »Heer, daer an
So en houdic mi nemmermeer,
Want eer ghi seit, dat si den keer,
Dat ghi mijn vader niet en sijt.
Ic biddes u, segt mi nu ter tijt
Die waerheit in gherechter trouwe."
Des visschers vijf, die scone vrouwe,
Weende utermate seer.
»Seghelijn", seitsi, »scone jonckheer,
Om u soe ben ic vol van rouwen.
Hier quamen tot ons drie vrouwen

702 *Hs.* sanden *Andd.* berecht. 703 *Hs.* scanden. 704 *Hs.* sprac. 705 *Hs.* weert. 706. *Hs.* een arm sweert. 708 *Hs.* Metten. 710 *Hs.* hi *ontbr.* 714 *Andd.* mi ghegheven. 715 *Hs.* Na dat . . . pinen. 716 *Hs.* sijn *ontbr. Andd.* mi dus h. g. 718 *Andd.* Quaden d. 722 *Hs.* Die ghene d. u. toegaen. 723 *Hs.* Kennic *Allen* mi *ontbr.* *„Ik besta u niet, noch gij mij."* 725 *Hs.* icket vroet. 726 *Andd.* Alsoe my gaf m. m. 727 *Allen* waert. *Na vs* 727 *hebben de Andd. nog*:

Die reden hebdi wel verclaert,
Dat ghi mijn vader niet en sijt.

730 *Andd.* ghevonden. *Vs.* 732 *en* 733 *in het Hs. in omgekeerde orde. Vs.* 733 *en* 734 *in de Andd. in omgekeerde orde.* 733 *Hs.* Al dedic. 734 *Hs.* Om proeven. 735 *Hs.* Dat ic wil eren. *Andd.* Des ic wilde w., here goet. 736 *Andd.* Dat ick te male was onvroet. 737 *Hs.* ic claerheit v. 738 *Hs.* groten *ontbr.* 739 *Hs.* die *ontbr.* 740 *Hs.* Die m. 740 *Hs.* dat mach comen s. *Andd.* toeghecomen. 742 *Hs.* Die c. die riepen m. eenen ghelute. 743 *Hs.* Willecoem, q. sprute. 747 *Hs.* heer. 748 *Hs.* hebben . . . onneer. 750 *Andd.* bename ick. 751 *Hs.* sculde. *Allen* quijt. 752 *Allen* vlijt. *Vs.* 754 *ontbr. in het Hs.* 755 *Andd.* beleghen. 756 *Andd.* ghesleghen. *Hs.* so *ontbr. Vs.* 757 *en* 758 *ontbr. in het Hs.* 759 *Allen* hoerde. 760 *Andd.* droevich. 762 *Hs.* Hi s. van dese d. 765 *Hs.* Ende ic d. v. 766 *Hs.* Heer *ontbr.* 767 *Hs.* houdich. *Vs.* 768—813 *ontbr. in het Hs.* 769 *Andd.* niet en waert. 770 *Andd.* segt my ter vaert. 773 *Andd.* Die weende.

H. 9 *a*. K. L 9 *b*.

Ende brachten u hier, Seghelijn,
Te houden, ende dit vingherlijn
Hieten si mi u te gheven.
Ic en mochts binnen minen leven
Nie ghedoen aen mine hant."
Doe gaf sijt voert den wijgant,
Ende hi staect aen den vingher sijn.
So wel stont hem dat vingherlijn,
Al hadt daer na gheweest ghemaect.
Te hant was Seghelijn wel gheraect,
Ende peinsde in sinen moet:
»Dit vingherlijn is harde goet,
Ic wilt der coninghinnen draghen gaen,
Die mi dese ere heeft ghedaen;
Het en mach niet sijn verloren."
Doe sprac die jonghelinc welgheboren:
»Vrouwe, ic sal u, wats gesciet,
Dancken, des en laet ic niet.
God, die alle dinc wel weet,
Ende beteren mach al mijn leet, ...
Danc hebt van dat ghi mi hebt ghedaen!
Uwen oerlof, ende ic wil gaen
Soeken, die mi bestanden,
Hier ende daer achter lande;
Dits mijn begheren te deser ure.
Ende der sconen Blensefluere,
Die mi gaf die cleder mijn,
Sal ic gheven dit vingherlijn,
Te harer eren, te harer vromen.
Ist, vrouwe, dattet mi so mach comen,
Dat ic wel gheboren si,
Ic sal minen here maken vri,
Dat hi en sal dorven nemmermee
Sijn lijf avontueren op der zee."
Doe sprac si ende weende sere:
»Ay, Seghelijn, scone jonchere!
Nu blijft hier, nemmermee
Doet men u varen ter wilder zee.
Die scole suldi hantieren,
Ende soe leven bi manieren,
Dat ghi winnen sult u broet

779 *Andd.* Dat hieten. 781 *Andd.* mijnre. 783 *Andd.* stact. 796 *Andd.* alle. 800 *Andd.* landen. 801 *Andd.* tot. *Vs.* 803 *en* 804 *in de Andd. in omgekeerde orde.* 803 *Andd.* dese cleder m. 809 *Andd.* nemmermeer. *H.* derven. 813 *Hs.* ommermeer. *Andd.* Blijft hier, nemmermeer en suldi. 814 *Hs.* Doemen u v. te w. s. *Andd.* varen ter zee alsoe dat ghi. 815 *Andd.* sult. 818 *Hs.* doen pijn. *Andd.* u te doen. 819 *Hs.* wenede. 823 *Hs.* karmen. 829 *Hs.* weert. 830 *Hs.* sweert. 831 *Hs.* sede. 832 *Hs.* rechte waerhede. *Andd.* gherechter. 834 *Andd.* Noch en draghe aen alle mijn lijf. 835 *Hs.* meestich. out

Hs. *f.* 74 *d*. H. 9 *b*. K. L. 10 *a*.

Sonder te doene pine groet."
Doe weende die vrouwe bitterlijc
Ende die visscher dies ghelijc,
Om dat hi wech soude gaen.
Seghelijn sprac: »Heer ende vrouwe, laat staen
U wenen ende u kermen.
Gode moet mijns ontfermen,
Ende late mi cortelike gaen
Daer ic vinde die mi bestaen,
Sijn si arm of sijn si rijc.
Heer, nu bid ic u vriendelijc",
Sprac Seghelijn die deghen waert,
»Dat ghi mi geeft knijf of swaert."
Die visscher sprac ende seide:
»Seghelijn, bi rechter waerheide,
Ic en hebbe swaert noch knijf.
Mer ic seght u sonder blijf,
Hier is een meestich (?) swaert out:
Wildijt hebben, deghen bout,
Dat geeft ic u gherne utermaten.
Men brochtet ute Pylatus saten,
Des es leden, scone joncheer,
Dertich jare ofte meer.
Ende het was in der selver tijt,
Dat die prophete, des seker sijt,
Te Jherusalem was uytghegheven,
Dat men hem soude nemen tleven,
Ende oec hanghen aen een cruys.
Ic hoerdene noemen Jhesus.
Daer hi stont in die caetse,
Vant men dit swaert in die plaetse.
Doen waest scone, al eest nu verroest."
Seghelijn was doen wel ghetroest
Ende seide: »Haelt mi dat swaert verrot,
Ic hope aen den soeten God,
Dat mach wel goet van egghen sijn."
Men brocht voert ende Seghelijn
Seide: »Dits wel mijn ghevoech,
Dit ist sweert, dat hi droech,
Sinte Peter, int ghevecht
Des witten donderdaechs, daer hi den knecht.

ontbr. Andd. roestich swaert out. 836 *Allen* deghen bout. 837 *Hs.* ghern. 838 *Hs.* brochte. 840 *Hs.* Menich jaer, bi Mamet den Heer. 841 *Hs.* dese selve t. 842 *Hs.* prophete, seker sijt. 843 *Hs.* Die te J. 846 *Allen* hoerden. 847 *Hs.* in die plaetse. 848 *Hs.* Want yaen (?) dit s. in die taetse. 850 *Hs.* S. sprac, die deghen lust (?) 851 *Hs.* Haelt mi dat sweert, al eest verroest. 852 *Hs.* hoep. 853 *Hs.* Dat goet mach e. sijn. 855 *Hs.* Sprac. *Vs.* 857 *en* 858 *in het Hs.*:

Witten donderdaghe int ghevecht
Ende Peter doe hi den knecht.

Malchus afsloech dat ore sijn."
Dat swaert besach wel Seghelijn,
Het was stalen, herde goet.
Die letter, die daer ane stoet
Die Seghelijn begonste merken,
Die sprac aldus: »Dits van der kerken
Theilighe sweert ende bliven sal.
Gheluc, seghe ende goet gheval
Sal hem ghescien, diet draghet."
Seghelijn sprac: »Waert vervaghet,
Soe en waer in de werelt sweert,
Dat ic so lief hadde of so weert.
Diet mi gaf ende niet behelt,
Dat ic hebbe in mijn ghewelt,
Die moet sijn ghebenedijt!"
Die visscher sprac ter selver tijt:
»Het becoemt u wel, dat sweert.
Het is cume twee penninc weert.
Roestich eest ende oec verrot,
Draeghdijt in node, so sidi sot:
Het soude di costen tleven dijn,
Ghi kent noch qualijc die wapijn,
Want ghi hebter luttel gheploen."
Seghelijn peinsde: »Ic sal noch doen
Wonder groot met desen sweerde.
Hi en leeft niet opter eerden,
Dien ict ghave om gheen goet.
Ende waerdi oec daer af vroet,
Watter dogheden leit an,
Ghi en haddes mi niet ghegheven dan.
Goet ende claer sijn die egghen."
Seghelijn seide: »Ic sal u segghen,
Lieve here, mijn gepeins.
Dat sweert sal mi gheven cheins,
Om u te peinsen utermaten.
Mi waer leet, dat ict vergate.
So moghen comen mine dinghen,
Dit sweert, dat ghi prijst twee penninghen,
Het soude mi vromen hondert marc.

862 *Hs.* Letteren, d. 863 *Hs.* te merken. 864 *Andd.* Die spraken, Dits der heiliger kercken. 865 *Andd.* ende *ontbr.* 870 *Hs.* hebbe. 871 *Allen* niet *ontbr. Andd.* ende diet helt. 874 *Hs.* ter goeder tijt. 877 *Hs.* oec *ontbr.* 878 *Hs.* sydi. 879 *Hs.* di *ontbr.* 880 *Hs.* die *ontbr.* 881 *Hs.* luttel mede gheploen. 882 *Hs.* peinsede. 884 *Andd.* Hi en is niet levendich opter aerde. 885 *Andd.* om enich goet. 887 *Hs.* doeghden. 888 *Hs.* haddet. 890 *Hs.* salt. 891 *Hs.* heer. *Andd.* Soete h. 893 *Hs.* u. *ontbr., zoo ook in K. H.* 894 *Hs.* vergaten. 897 *Hs.* soudi v. *Vs.* 899—901 *in het Hs*

Hets sulc dinc, alsment pijnt
Dat herde ontsien scijnt.

Al eest roestich, het is starc.
Hets sulc dinc, dat onsienlijc scijnt,
Mer alsment proeft ende pijnt,
Soe ist beter, sijts ghewes,
Dan sulc, dat behaghelre es.
Hets menich scone quaet:
Sulc ander dier besiden staet
Wart onsienlijc ende cleen;
Hi es beter veel alleen,
Dan twee ander gaende daer,
Die opt hooft draghen ghelu haer.
Aen scoenheit, diemen van buten siet,
Daer aen en leit die doghet niet.
So es dit sweert mi sere bequaem."
Nu wil ic segghen sinen naem:
Het is gheheten Rosebrant;
Moyses hadt met hem int lant
Van Egypten tegen Pharaoen,
Daer hi oerloechde als een coen,
Ende hielter mede Godes wet,
Die hi ons hadde gheset.
Dies Goed ghelove wil hi sterken
Doer dat sweert der heyligher kerken,
Dies die menighe hadde toren."
Seghelijn, die wel gheboren,
Hi nam oerlof metter vaert
Ende ghinc saen te hove waert,
Daer hi vant vader ende moeder,
Al en was hi des niet vroeder;
Mer hi warts vroet hier naer,
Doe hi out was vijftien jaer.
Ende als hi in die sale quam,
Sach hi daer ende vernam
Die vier cocken, ende hebben ghewacht
Ende elc hadde een sweert ghebracht.
Ende riepen: »Nu sidi doot!"
Si toghen uut hoer sweerde bloot,
Ende Seghelijn oec dat sijne.
Doe riepen si: »Nu naect ons pine!

902 *Andd.* dat seer behaechlijc es. 904 *Hs.* besidende. 905 *Hs.* Swart ontsien ende cleen. *Andd.* Swart o. e. c. 908 *Hs.* Die *ontbr. Andd.* O. h. d. si g. h. 911 *Allen* sere *ontbr.* 913 *Hs.* was Rosenbrant. 915 *Hs.* Phaerdoen. 917 *Andd.* Here ende hielter mede die w. *Hs.* Goeds. 918 *Andd.* Die hem van Gode was g. *Hs.* had. 919 *Hs.* Dies ghelove. *Andd.* Dat g. wilde hi s. 920 *Hs.* Daer hiet s. *Andd.* Dus ist s. 923 *Hs.* ter vaert. 926 *Hs.* Dies hi niet en te vroeder. 928 *Hs.* Dat hi out was. 932 *Hs.* bracht. 934 *Hs.* Si t. hoer sweert b. 935 *Hs.* sijn. 936 *Hs.* Si riepen .... pijn.

Hs. *f.* 75 *b.*

Siet daer een sweert behaghel;
Hets weert omtrent een omnaghel (?)
Hets so roost, ic wane dat bloyt,
Het snede wel boter, waert ghegloyt!
Ic en sach noit beter sweert!"
Seghelijn seide: »Ic hebt so weert,
Also weert, als ghi dat u,
Al sijn si claer ende nu.
Het mach wel sijn also goet." —
»Help, het coemt al uter gloet!"
Sprac die een van die daer sijn.
»Hets veel nuwer dan dat mijn,
Nochtan wart dat sijn mesval,
Die men hier mede doden sal.
Al laghen wi voer u al stille,
Ende lieten u slaen al uwen wille
Metten swaerde slach in slach,
Ghi mocht wel slaen al enen dach,
Eer ghi doersloeght ene maelgie." —
»Dat suldi weten in die bataelgie",
Sprac die coene Seghelijn,
»Oft ghebreect aen die armen mijn.
Het sal bliken uwen rebben,
Mijn sweert sal hier ere hebben!"
Die ander seiden: »Dat sullen wi sien."
Na Seghelijn sloeghen si mettien,
Ende Seghelijn proefde sine crachte.
Hi stelde hem selven op die grachte:
God moet wesen te sinen doen!
Al was hi van herten coen,
Hi was vermannet ende verlast
Nochtan sloech hi slaghe vast,
So dat hi den enen cloefde
Die meeste helft van sinen hoefde
Den anderen sloech hi af die arme,

937 *Andd.* Siet daer een behaechlijc swaert. 938 *Andd.* Ten is niet twee penninghen waert. 939 *Hs.* ic waent bloeit. *Andd.* roestich, ic waene dat gloeyt. 940 *Andd.* Het beet wel boter, het is ontschoeyt. 943 *Andd.* die uwe. 944 *Andd.* nuwe. 946 *Hs.* al *ontbr.* 947 *Hs.* die *en* van *ontbr.* 948 *Hs.* veel beter *Andd.* nieywer. 949 *Hs.* meval. 950 *Hs.* Dien h. 951 *Hs.* stil. 952 *Hs* wil. *Andd.* doen a. u. w. 953 *Hs.* slach n s. 954 *Hs.* wel *en* al *ontbr. Andd.* Ghi sout slaen a. e. d. *Vs.* 953 *en* 954 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 955 *Hs.* maelgen. 956 *Hs.* dese betaelgen. 958 *Andd.* My en breken die a. m. 959 *Hs.* blicken aen u ribben. 960 *Hs.* eer. 961 *Hs.* wie. 962 *Hs.* Sloech hi. 963 *Hs.* sijn. 964 *Hs.* hem op die grafte 967 *Hs.* vermant. 968 *Hs* Slaghe hi. 970 *Hs.* den hove. 971 *Hs.* den arm. 972 *Hs.* sloech hi *ontbr.* 973 *Hs.* Uteliepen e. v. d. 975 *Hs.* te vlien. 976 *Allen* hem

H. 11 *a.* K. L. 11 *b.* Hs. *f.* 75 *c.*

Den derden sloech hi, dat die darme
Hem utewoeden ende viel doet.
Die vierde was in sulker noot,
Dat hi begonste vlien.
Seghelijn liep na hem mettien
Ende sloeghen op sinen hoefde,
Dat hijt hem toten tanden cloefde
Ende hi doot ter eerden vel.
Seghelijn seide: »Het scijnt wel,
Dit sweert snijt vleesch ende been
Nu en weet ic niewer gheen,
Dat ic core vore dit;
Al ist roestich ende besmit,
Tis goet van snede utermaten."
Die een coc is ghelopen ter saten,
Dien die arme waren of,
Ende verstormde al dat hof,
Ende riep: »Wat sal mijns sijn!
Svisschers soen Seghelijn
Heeft mijn drie ghesellen doot,
Ende mi brocht in groten noet.
Met hem brocht hi een roestich sweert,
(Ten sceen niet twee penninghe weert.)
Daar hi mede op ons quam striden.
Ic en sach noyt sweert so sniden!
Hi slaet af met enen slaghe
Arme, voeten, teenre vlaghe,
So wat hi binden slaghe lauwet.
Siet, merket ende scouwet,
Hoe ic doghe dit grote wee.[1])
Hi sloech af in slaghen twee
Mine arme, des heb ic grief,
Si waren af, eer ict besief,
So snel sneetet ende so sere.
Coninc Prides, edel here,

ontbr. 977 *Hs.* Hi sloeghen op sijn hoeft. *Andd.* Ende sloech achter int hooft sijn swaert. 978 *Hs.* Dat hi en t. t. cloeft. *Andd.* Dat hijt hem cloefde te middewaert. 980 *Hs.* Het bijt harde wel. 981 *Hs.* snijt *ontbr.* 982 *Hs.* niet niewer. 983 *Hs.* coer voer dit. 985 *Hs.* Het was van snede u. 986 *Hs.* coc *ontbr.* 987 *Hs.* Die ghene, dien was den arm of. 988 *Hs.* Hi was gheloben in dat hof. 992 *Hs.* in sulken noet. 993 *Hs.* H brocht met hem een s. *Andd.* Met hem bracht hi een sweert. 994 *Hs.* II ȝ. 996 *Hs.* so seer sn. 997 *Hs.* tenen slach. 998 *Hs.* Arm, voet t. vlaegh. *Andd.* Ist arm been oft die craghe. 999 *Hs.* So dat hi binnen den sweert. *Andd.* So wat hi binnen den slaghe belaet (l. bevaet). 1000 *Andd* ende verstaet. 1001 doeghde d. groet w. 1003 Minen arm. *Andd.* doghe i. g. 1004 Hi was af e. i. besien. 1005 sneet seer. *Andd.* So saecht. 1006 heer.

1) Van nu af zal de afwijkende lezing van het Hs. in de noten zonder het teeken *Hs.* worden aangeduid.

K. L. 12 *a*. H. 11 *b*.

Doet ons bate van deser daet.
Doet so, here, dat men vaet."
Die coninc seide: »Ic hore wonder,
Dat ghi viere leghet onder.
Ende wat hebdi hem mesdaen,
Dat hi u dus wilde slaen?
Het scijnt een jonghelinc goedertieren."
Doe sprac die coninghinne sciere.
»Coninc, ic ben vroet der sake:
Den jonghelinc dat si verspraken,
Doen hi die vissche te hove brochte,
Ende sloeghene onsochte.
Sint so quamen si ghegaen,
Ende wilden den jonghelinc echter slaen.
Hi weerde hem als hi best mochte,
Dat hise alle vier onsochte
Te haerre scande sere sloech.
Heer coninc, om dit onghevoech
Hebben sine anderwerven beleghen,
Ende waenden hebben doot ghesleghen.
Hi weerde hem, alsoet wel scijnt;
Dicke hebben si hem ghepijnt,
Den jonghelinc te doene scande;
Hi sloechse eens met eenre mande,
Dat si bleven in onmacht.
Nu hebben sine derdewerf ghewacht
Met haren wapenen alle viere,
Ende die jonghelinc goedertiere
Heeft hem verweert als een deghen goet.
Ondanc hebbe die hem misdoet!
Mer mocht na minen wille ganghen,
Men soude desen oec doen hanghen,
Die sine arme heeft verloren,
Ende die ander drie als te voren,
Hem te scanden, dat si int hof

1007 baet v. d. d. 1008 Doet so dat men doet. *Andd.* Seynd uut, d. m. v. *Vs.* 1009 *en* 1010 *in het Hs*:

Want hi is der wapen sonder.
Die coninc sprac: ic hoer wonder.

1010 *Andd.* vier. 1014 die coninc heer schier. 1015 der sake vroet *Andd.* iek weet van der saken. 1017 brocht. 1018 Ende die kocken sloeghenen o. 1019 *Andd.* Sint maecten si haer laghen so *ontbr.* 1020 echter *ontbr. Andd.* Dat sy en waenden hebben verslaghen. 1021 bes. *Andd.* so hi. 1022 Ende sloechse so o. 1023 Te haren scande hise si. 1025 *Andd.* si hem. si en. 1026 E. willen doot hebben g. *Andd.* waenden d. h. g. 1027 als w. s. 1028 Dic. 1029 te hebben s. 1030 sloech eens metter m. 1032 anderwerven. 1033 wapen. 1034 goedertier. 1035 Heet h. v. a. I. goet bloet. 1036 heb. 1037 wil. 1038 souwen o. d. h. 1040 Ende al die hem behoren. *In plaats van* vs. 1041 *en* 2 *der Andd. heeft het Hs.*

Hs. *f.* 75 *d*. K. L. 12 *b*. H. 12 *a*.

Laghen maecten sonder oerlof.
Die jonghelinc si ghebenedijt,
Die hem so weerde in den strijt.
Met rechte sal hi quite gaen.
Hi en heefter niet ane mesdaen."
Die goedertieren Seghelijn
En weet wat doen, die deghen fijn,
Weder hi wille te hove gaen,
So keeren, ende is ghestaen
In twifelinghen, wat hi best doet:
Doe peinsde hi in sinen moet:
»Keer ic weder, dat ware mijn lachter;
Men soude mi sciere volghen achter.
Hets beter, dat icker boven ga.
Waer dat men mi volghde na,
Ic worde ghevaen met onneeren.
Hets beter, dat ic met eeren
Gheniete des fonnis der baroen,
Ende ga in sconincs prisoen."
Dus sal hi te hove gaen.
Prides die coninc es ghestaen
In die sale ende seide:
»Vrouwe, merke die waerheide,
Seghelijn heeft seer misdaen,
Dat hi mijn cnapen dorste slaen.
Het waer scande ende lachter,
Dade ic hem niet volghen achter,
Ende rechten na sijnre mesdaet.
Soudi vergheven dus groten quaet
Sonder wrake, waent verstaen,
Hi soude al mijn volc verslaen
Die binnen minen hove sijn."
Mettien so quam Seghelijn
Ende viel voer sconincs voeten,
Ende seide: »Here, doet oetmoet;

Ende al die tot hem soe hoeren
Si jonghelinc si ghebenedijt.

1044 Dat hi hem so w. *Andd.* Dat hi hem weerde. Vs. 1045 *en* 46 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 1045. *Andd.* Met r. blijft hi onghevaen. 1048 fijn *ontbr.* 1049 wilde. 1050 s. k. is hi g. 1051 In groeter ghepeis wat hi d. *Vs.* 1052 *ontbr. in het Hs.* 1054 saen. *Andd.* schier. 1055 *Andd.* ick daer b. g. 1056 volghede. 1058 *Andd.* niet weder en keer. *Vs.* 1059 en 1060 *in de Andd in omgekeerde volgorde.* 1059 *Andd.* Ende neme d. b. *Hs.* des tfonnis. *Vs* 1060 *ontbr. in het Hs.* 1065 seer *ontbr.* 1066 *Andd.* mijn cocks. 1068 *Andd.* Dedi. *Vs.* 1060 en 1070 *als in de Andd.* 1069 Men sal daer af justicieren naden ghenoeten. 1070 Soudic dus vergheten roten. *Andd.* dusdanighen quaet. 1071 want v. *Andd.* wildijt v. 1075 c̄o. 1076 *Andd.* op rechter oetmoet.

Hs. *f.* 76 *a*. K. L. 13 *a*. H. 12 *b*.

Vergheeft mi dat ic heb misdaen.
U kocken hebben mi bestaen,
Ende ghesworen mine doot.
Dat icse sloech, dede mi den noot;
Gherne leefdic met ghemake."
Als hi seide dese sake,
Den coninc hi tusscen den oghen sach.
Prides seide: »Ic en mach
U mesdoen om gheen goet;
Ic vergheef u minen evelen moet.
Nochtan waendics niet hebben ghedaen,
Mer nu eest mi dus vergaen,
Sint dat ic u met oghen sach.
Mi wondert hoe dat comen mach:
Ic liet ute van minen bloede,
Daert u teren ende te goede
Comen mochte ende te baten,
Ic en mach u niet verhaten;
Die u mesdade, het coste hem tleven.
Mine tafel wil ic u gheven,
Ende ridder maken in corter tijt,
Om dat ghi dus vrome sijt."
Die coninc hieffen vander eerden.
Al dat Seghelijn begheerde,
Hadde hi van den coninc fijn,
Des hi dede die bede sijn,
Ende dat hi hem vriendelijc bat.
Sijt des seker, dat was omdat
Het was den jongheling ghegheven
In pilghiften al sijn leven,
So wat hi bidden soude doer noet,
Men soudt hem gheven clein ende groet,
Dat gheen man waer so hoech,
Indien dat hi niet en loech.
Daer om was sijn bede algader
Wel ghehoert voer sinen vader
Ende voertmere op elken dach,
So wien hi tusschen den oghen sach,
Hi moest hem gheven, wat hi bat.
Die vrouwe was blide omme dat,
Als sijt metten oghen siet;
Het was haer kint, al en wist sijs niet.
Daer wrochte poringhe der natueren.
Die coninc bat Bleuseflueren,
Dat sine deden wisen ende leeren
Ten wapen, ende daer toe keeren,
Dat hi ridderscap mocht ontfaen.
Die vrouwe seide: »Het wert ghedaen."
Si belovet hem al plat.
»Seghelijn", seitsi, »so wil ic dat,
Dat ghi ontbiet uwen vader,
Ende seght hem allegader,
Dat ghi hier sult onthouden sijn."
Doe versuchte Seghelijn
Menichwerven ende ghedichte.
Die tranen liepen over sijn aensichte,
Eer hi te woerde comen mochte.
Der coninghinnen dit wonder dochte,
Soe dede oec den coninc mede.
Doe sprac die vrouwe ende sede:
»Nu seght ons, lieve Seghelijn,
Waerom weendi, wat mach u sijn,
Dat ghi versucht also sere
Ende dus onsochte, lieve jonchere?"
Seghelijn sprac: »Ic saelt u segghen,
Ende u oec voer oghen leggben,
Al eest scande, sijt des vroeder.
Ic en heb vader nochte moeder
Noch oec vrient, die mi bestaet.
Daerom drivic dit mislaet.
Is sfisschers huys was ic onthouden.
Ic was clein ende jonc van ouden,
Als ic was ghebrocht al daer."
Dit woert ghinc der vrouwen naer,
Want si peinsede om haer kint.
Noch en kende sijs niet een twint;

1080 die mi d. n. 1081 Want nu ben iek m. g. 1082 *Andd.* sprake. 1083 *Andd.* Ende hem die c. t. sijn o. s. 1087 *Andd.* N. e. waendicx n. 1088 *Andd.* yst met mi al v. 1091 *Andd.* Ic gave u v. m. b. 1093 te *ontbr.* 1094 *Allen* haten 1096 Minen. 1098 vroem. *Andd.* Want ghijs mi wel weerdich sijt. 1099 *Andd.* hieffen op. 1100 begheerden. 2 Dat hadde die b. sijn. 4 Sijt seker oec dat. 6 *Andd.* Schone ghiften a. s. l. So dat. 10 Ja dat h. 11 *Allen* allegader. 12 Gheh. voer den coninc s. v. 13 *Allen* voert. 14 wie. *Andd.* wie hem. 16 omdat. *Andd* D. v. verblide om dat 18 en *ontbr.* 19 *Andd.* Daer wracht kennisse ende die natuer. 21 si ende w. e. l. 22 *Andd.* Ende te wapenen hem bekeeren. 24 wart. 25 *Andd.* Sie loefdet hem aldaer ter stat. 26 S. seide so w. i. d. 28 algader. 29 onth. sult. *Andd.* hier *ontbr.* 31 ende *ontbr.* 33 te weerde. *Andd.* te woerden. 34 Die coninghinne. *Andd.* Twelc der c. w. d. 35 *Andd.* Ende den c. Prides m. 36 Die vrouwe vraechde e. s. 37 *Andd.* lieve *ontbr.* 38 *Andd* Waarom moechdi dus droevich sijn. 32 *Andd.* Waerom weendi, schoen joncheere. 40 *Andd.* Dus bitterlijc ende dus seere! liever, jonchere *ontbr.* 41 Ic sal seker 43 te vroeder. 44 *Andd.* Ick en kenne vader noch m. noch. 45 *Allen* oec *ontbr.* 47 In viss. h. w. i. ghehouwen. 49 Want ic brocht was daer. *Andd.* Alsic te houden wert bracht daer.

Hs. *f.* 76 *b*. K. L. 13 *b*. H. 13 *a*.

Haer dochte therte binnen breken.
»Aldus, vrouwe, ben ic versteken
Van hem", sprac die jonghelinc,
Want hi hiet mi vondelinc,
Ende hi was mi harde stuer.
Dus wil ic soeken avontuer
Harentare after lande
Tes ic vinde die mi bestanden.
Had ic gheleert der wapine!"
Die coninc sprac te Segheline:
»Seghelijn, hout uwen paes!
Alle dat goet ende dat solaes,
Dat u hart peinst, wert u ghedaen.
Seghelijn, ghi en moecht niewaert gaen;
Ghi sijt edelre ende bat gheboren,
Dat weet ic wel hier te voeren,
Dan of ghi waert tfisschers kint."
Hi seide waer, al wist hijs twint.
Hi was sijn vader ende si sijn moeder.
Blansefluere, die niet vroeder
Was der waerheit, hare dochte
Dat haer kint wel wesen mochte.
»Ay Seghelijn," seitsi, »Seghelijn,
Laet u groete droefheit sijn,
Ic hope, ghi sult te hant verstaen,
Wie si sijn, die u bestaen.
Ic sal u brenghen te hogher dinc:
Ghi sult sijn mijn camerlinc."
Seghelijn seide: »Het is mi lief".
Een deelkijn es sijn gherief
Vergaen ende sine rouwe.
Biderhant nam hem die vrouwe
Ende leiden thaerre camer binnen,
Daer si hem toesprac met soeten sinne.
Si custen aen den monde sijn.
Doe sprac aldus Seghelijn:
»Edel vrouwe, hoert een deel:
Ic hebbe noch een scoen juweel,
Dat mi is comen, als ic bevroede,
Van patrimonien van edelen bloede.

1153 tharte. 54 Hi seide: v. dus bin ic ontsteken. 57 want hi was in arren stueren. 59 lande. *Allen* Haer ende daer. 60 Datic vinde. *Andd.* totic v. 61 *Allen* wapijn. 62 *Allen* tot Seghelijn. 63 peys. *H. K.* paes. *L.* pays. 64 Al d. g. ende al d. s. 65 *Andd.* Dat men mach dencken, w. u. g. 66 *Andd.* nerghens. 68 *Andd.* D. w. ic nu wel te v. 72 Brasseluer die niet v. 73 Was van der w, mer haer d. 74 wel *ontbr.* 77 te hant *ontbr.* 82 begrief. *Andd.* Een luttelkijn hadt hi sijn gherief. 83 sine r. *Andd.* laten sincken ende sinen r. 84 nammen d. v. 85 tharen. 86 sprac met sinne. 87 mont. *Vs.* 87 *en* 88 *in de Andd*:

K. L. 14 *a*. Hs. *f.* 76 *c*. H. 13 *b*.

Had ic enich weerder dinc,"
Sprac die scoene jonghelinc,
»Ic gaeft u, edel vrouwe fijn.
Siet hier is een vingherlijn,
Dats al dat goet ende nyemeer,
Vrouwe, daer ic af ben heer.
Dat ghevic u", sprac die wigant,
»Moechdijt doen aen uwe hant.
Die jonghelinc die waende wel,
Dat niement mochte draghen el,
Dan hi selve aen den vingher.
Het sceen nauwer ende ingher.
Al daert een sach, hem dat dochte,
Dat een kint niet draghen mochte
Van een jaer, seit die hystorie.
Der vrouwen verblide haer memorie,
Als si dat vingherlijn aensach.
Si riep lude: »Dit is die dach,
Die ic begheer, en lieghe u twint.
Ic ben u moeder, ghi sijt mijn kint.
Des toech ic u goet littekijn:
Siet hier, ghenoot, dit vingherlijn.
Aen mijn hant so moechdijt scouwen.
Tsvisschers brochten u drie vrouwen
Ende dit vingherlijn daer mede.
Het heeft oec ene sede,
Dat niement draghen en mach dan ghi."
Seghelijn seide: »Vrouwe vri,
Nu bid ic u sere utermaten
Dat ghi wilt dese tale laten,
Ende en houdt met mi gheen spot.
Ic en ben oec niet soe sot,
Dat ic u dies mach gheloven.
Ghi en moghet mi niet verdoven.
»Wat node waer," sprac Seghelijn,
»Of ic u kint hadde ghesijn,
Dat ghi mi tsvisschers had ghesent.
Ic en ben oec niet so blent,
Ic en weet wel bi mijnre trouwen,
Dat ghi met mi maect die mouwe."

Doe seyde aldus Seghelijn:
Vrouwe coninghinne ende fijn.

90 heb e. edel j. 99 vigant. 1200 u hant. 1. die *ontbr.* 2 mocht. 3 *Andd.* hi alleen. 4 nauwer dan ghehingher. 5 dat hem d. 6 daert en niet. 8 die vrouwe. *Andd.* verblide. 9 sijt. 10 si sprac: d. i. d. d. 12 mijn *ontbr.* 13 goet beteken. *Andd.* scoen tekijn. *Vs.* 14 *ontbr. in het Hs.* 16 Svisschers. 18 een. *Vs.* 20—22 *ontbr. in het Hs.* 26 u *ontbr.* 27 vertoeven. 29 waer g. 30 tfisschers. *Hs.* en *ontbr. Andd.* Ic weet wel, vrouwe, dat is spot. 32 mouwen. *Andd.* Ende ghi m. m. m. den sot.

K. L. 14*b*. H. 14*a*.

»Aey", seitsi »lieve kint, in doe."
Vriendelike sprac si hem toe:
»Ic sal u segghen die waerhede,
Want mi al noetsaken dede,
Die meeste, die ie mensche hoerde,"
Ende si weende metten woerde.
»Lieve kint, wilt mi verstaen,
Waerom dattet was ghedaen.
Tuwen vader seide een astronomien,
Die in starren conste sien,
Dat gi u vader soudt verslaen.
Als hi dat hadde verstaen,
Swoer hi u te nemen tlijf.
Doen was ic een droeve wijf,
Dat hi u dit bedreech had ghegheven.
Doe peinsdic hoe ic best u leven
Behouden soude, ic waes ghevreest.
Doe ghinc ic in een foreest,
Daer ic van u versciet met rouwen.
Doen quamen te mi drie vrouwen,
Prophetessen waren si.
Lieve kint, si gaven di
Seghe in allen striden,
Ende wat ghi bidt in allen tiden,
Eest heeren ofte vrouwen,
Moeghdise tusschen die oghen scouwen,
Dat suldi hebben cleen of groet.
Mer en bidt niet, ten doe u noot,
Ende lieghen en moeti twint.
Dat was dander ghifte, lieve kint,
Die u daer was ghegheven.
Die derde was, dat ghi sout leven
So wale ende so heilichlike,
Dat ghi sult comen in hemelrike.
Ghi moghet bekennen dese dinc,
Want u vader die coninc,
Micte u te nemen tleven.
(Tote noch eest aldus bleven:

Hs. *f.* 76 *d*. K. L. 15 *a*.

Dat ghi sloecht die knechten sijn,
Dats vergheven, lieve Seghelijn.)
Doen waerdi in waerre dinc
Tsvisschers brocht over vondelinc,
Ende ic en mochts gheweten niet.
Haddict gheweten, so waer ghesciet,
Ic had so dicke tot u ghegaen,
Dat ment int hof wel had verstaen.
Dus waerdi tsvisschers sonder mijn weten:
Wat soudic u vele pleten?
Die reden heb ic u wel verclaert.
Ghereet quam ic te hove waert,
Een doet kint droech ic met mi,
Dat mi gaven die vrouwen vri.
Snachs omtrent der middernacht
Riep ic alse wijf, die onsacht
Pleeght te hebbene van kinde.
U vader spranc op met gheninde
Ende soude om een joncfrou gaen.
Doen riep icken weder saen,
Ende gaf hem tkint, den fellen doren,
Ende seide, het waer doot gheboren,
Toten coninc, sonder blijf.
Aldus behieldic u lijf,
Wel lieve kint Seghelijn!
U vader ende alle die hier sijn,
Waren mi liever alle doot."
Aen sinen hals dat si doen scoot,
Ende custe haer kint Seghelijn,
Ende hi weder die moeder sijn.
Si waren blide, en lieghe u twint,
Alse moeder ende haer kint
Sijn sculdich te wesen bi nature.
Die feeste, die was in Blenseflure,
Die was utermaten groet.
»Ay, lieve kint! die uwen doot
Begheert, ic bidde dat hi moet
Qualike sterven; ghi sijt so soet

1233 Aey, l. k., ic en doe. 36 al *ontbr.* 37 D. groetste, die ye man h. 40 Waerom het w. g. 41 *Allen.* U vader. 42 const. 45 *Andd.* benemen. 46 *Andd.* droevich. 47 *Andd.* Doe dese belofte was ghegheven. 48 Doe *ontbr. Andd.* Hoe ic behouden soude u leven. 49 *Andd.* Des was ic herde seer bevreest. 51 *Andd.* Daer ic verledichde met groten rouwe. 56 dat. 57 of. 58 die *ontbr.* 61 Noch l. m. t. 62 ghifte *ontbr.* 63 daer *ontbr.* 64 *Andd.* so sout leven. 65 wel heilichlijck. *Andd.* Dat ghi soudt comen in h. 66 hemelrijck. *Andd.* Ende regneren met Gode eeuwelijc. 67 bevroeden. 69 *Andd.* Meende u benemen t. *Vs.* 70—72 *in de Andd.*
Gi baet hem, hi hevet u vergheven
Omdat ghi sloecht die cocken sijn.
Wel, lieve kint Seghelijn.
73 ware. 75 weten. 76 H. g. wat is ghesciet. 77 *Andd.* Ghecomen. *Hs.* dic. 78 hof soude verstaen. *Andd.* Vernomen. 80 Wat wil ick mij anders vermeten? 86 Riep als een w. die ontsach. *Andd.* Als die waer o. 87 te hebben om een kint. *Andd.* Om te hebben e. k. 88 met ghemint. 89 om mijn cameriere g. 92 ende ic s. 93 Die c. *Andd* tot uwen vader al s. e. *Vs.* 96—99 *ontbr. in het Hs.* 97 *Andd.* Mi alle liever d. 1303 te sijn.. natuer. *Andd.* Van natuer. 4 Brasseluer. 5 roet. 6 u doot. 7 bid God. 8 Qualijck.. so scoen.

H. 14*b*. Hs. *f*. 77*a*. K. L. 15*b*.

Ende van leden also scoen!
Dies danckic Gode van den troen."
Ende als Seghelijn dit verhoerde
Gaf hi sijnre moeder antwoerde:
»Moeder, hout in u gedochte
Den selven here, die ons cochte
Met sinen bloede aen een cruys.
En twivelt niet, ons Heer Jhesus,
Hi en was almachtich God,
Daer die Joden mede haer spot
Makeden hier in der stat.
Over waer segic u dat:
Hi is vader, soen ende heilich gheest,
Die van allen is volleest,
Ende wart gheboren om ons, Jhesus,
Ende ghehanghen aan een cruys
Vor sine scape, in goeden vridaghe,
Dies si noch sullen hebben plaghe,
Ende jammerlijc sijn ghescint."
Blensefluer seide: »Wel lieve kint,
Ic en begheer el ghene dinc
Te gheloven, dan God ontfinc
Menscelichede aen een wijf,
Ende voer ons gaf dat selve lijf,
Dat hi van sijnre moeder ontfinc,
Aen een cruys daer men aen hinc
Ende starf als een mensce,
Ende daer na bi sinen wensche
Weder verrees alse vader.
Levende vleesch ende inader
Had hi weder in sijn volleest;
Dat dede al sijn suver gheest,
Die de onreine helle brac,
Ende sijn vrienden daer uyt trac,
Ende voerdese ter bliscepen.
Sone, nu ben ic begrepen
Inden wille ende heb ghesijn,
Lieve kint, Seghelijn,
Van hem te houden mine wet,
Die doer mi aent cruce was gheset.

H. 15*a*. K. L. 16*a*.

Hem wil ic minnen ende heb ghemint.
Hem bad ic dicke om een kint
Die mi die kerstenwet halp stercken.
Nu danc ic hem van desen wercken,
Dat hi mi heeft na mijn ghevoech
Een kint verleent", ende si loech,
»Dat mi sal ghehulpich sijn." —
»Ghi segt waer," sprac Seghelijn.
Dus so was die jongelinc
Sijnre moeder kamerlinc
Ende si bat hem ende hiet
Dat hi sijn vader ontdecte niet,
Dat hi sijn kint waer, clein of groet
»Want daeraen so laghe u doot."
»Wat moeder!" sprac Seghelijn,
Of ic bade den vader mijn,
Dat hi mi dede engheen quaet,
Soude hi niet sijnre herten staet
Voeghen aen mijn acoert?
Want ic hebbe van u verhoert,
So wat ic bade heren of vrouwen,
Die ic mach tusscen oghen scouwen,
Dat hijt mi ghave in corten stonden,
Ende dat heb ic ondervonden."
Doe antwoerde Blensefluer:
»Lieve kint, soete figuer,
Als gi uten oghen sijt,
Mocht hi u wel dragen nijt
Ende u doden in eenre nacht.
Vele beter is, dat ghi u wacht
Ende hout dese dinc verholen,
Als ic u hier heb bevolen." —
»Bi Gode! moeder," sprac Seghelijn,
Ic sal doen den wille dijn
Ende wercken bi uwen rade,
Al soudt mi vergaen te quade,
Want ic u minne," sprac die joncheer.
»So doe ic u, lieve kint, wel seer." —
»Moeder," sprac hi, »dat doet nature."
Si dede halen in corter ure

1309 *Ontbr. in het Hs.* 13 Ay, lieve moeder, hout u. gedocht. 14 heer.. coft. *Andd.* Aen den here, die ons heeft ghecocht. 15 in e. c. *Vs.* 17 *ontbr. in het Hs.* 18 me. 20 *Andd.* Over waer weet wel om dat. 21 ende *ontbr.* 22 Die overal hevet v. 23 Ende hi. Jhesus *ontbr.* 25 *Andd.* Vor sine scape *ontbr. Hs.* Ende sinen scape. 27 worden ghesceint. 30 Dan te gheloeven aen dat kint. 31 M. nam aen een wijf. *Vs.* 33 *en* 34 *in allen in omgekeerde orde.* 37 als. 38 in ander. *Andd.* Vleesch ende beval allegader. 39 *Andd.* Hadde weder al sijn v. 41 Die p. h. hi brac. 42 sien vr. 43 blijsscap. 44 *Andd.* ghegrepen. 45 wil hebben g. *Andd.* wille ende in den sinne mijn.. 51 Die mi die wet hulp s. *Andd.* Dat hi mi hiertoe holpe ende stercke. 53 Die miin heet na sijn g. 59 kemerlinc. 60 bat dat hijt. 65 gheen *Andd.* en dede gheen q. 66 harten. 67 *Andd.* Vesten a. m. accoert. 68 heb. 70 Dien ic tusschen o. mach s. *Andd.* aenschouwe. 71 Dat mi g. i. corter s. 76 u *ontbr.* 77 mocht u. d. *Vs.* 78—80 *ontbr. in het Hs.* 80 hebbe. *Vs.* 81 *en* 82 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 81 sprac S. stille. 82 doen uwen wille. 84 solt. 86 wel *ontbr. Andd.* Kint ic beminne u seer. 87. natuer. 88. de halen.

Hs. *f.* 77 *b.* H. 15 *b.* K. L. 16 *b.*

Enen meester, diene leerde
Van wapinen ende daertoe leerde
Scermen, ende nauwe slaghe slaen,
Dat die joncheer wel heeft verstaen,
Alse die van herten was subtijl.
So dat hi seide op ene wijl,
Daer si scermden beidegader,
In een crijt voer sinen vader
Ende voer Blensefluer sijn moeder:
»Meester," seithi, »sijt des vroeder,
En wildi u erren niet op mi,
Mi dunct, ic soude vinden di
In eenre laghe seker bloet.
Die meester wart van scaemten roet
Ende seide: »Nu, laet sien,
Hets al vergheven," ende mettien
Sloech hi den meester, Seghelijn,
Onder dat rechter ore sijn
Metten platte van den sweerde,
Dat hi voer hem viel ter eerden.
Doen was daer ghelachen vele.
Die meester sprac: »Van desen spele
Wistic wale, Seghelijn,
Mer ic wilde die conste dijn
Proeven of ghi const dit spel."
Seghelijn sprac: »Dat ghelove ic wel."
Hi seide so, hi en wiste twint
Van den keer, dat hem dat kint
Voer alle die liede hadde gheleert.
Anderwerven dat hi hem keert
Metten sweerde ende metten scilde,
Als die den jongheline blouwen wilde.
Sijn slaghen waren nouwe ende fel.
Ende Seghelijn verstont hem wel:
Hi decte hem, so hi best mochte,
Als sijn meester hem besochte
Op hem scermen ende houwen.

1389 die en. 90 *Allen* keerde. 91 S., houwen ende slaen. 92 hevet wel. 94 so *ontbr.* 95 scermde. 96 *Andd.* In een bruloft. 98 des *ontbr.* 99 Wildi niet eeren op mi. *Andd.* En w. u. n. belghen (K. H. berghen) op mi. 1400 ic sal verwinnen dy. 1 In eenen laghe sijt s. b. 3 seide te hem. 5 Sloech Seghelijn. 7 Metten bled v. d. s. 8 hem *ontbr.* 9 veel. 10 speel. 11 istich wel, S. 12 wil. 14 ic gheloefs wel. 16 *Allen* dat hem. Men leze *dien*? 17 al.. hebben g. 18 *Andd.* hem *ontbr.* 20 *Andd.* Als die jongheline bliven (l. *bliewen*) wilt. 21 nu. c. fel 22 *Andd.* verstontse. 23 *Andd.* weerde hem. 24 *Andd.* Doe hem die meester dus besocht. *Hs.* begonste. 25 Op hem scarmen, houwen ende wanderen. *Andd.* Op hem scermen ende wanderen. *In allen volgt na vs.* 25 *nog:*

Hs. *f* 77 *c.* H. 16 *a.*

Daer mocht men Seghelijn scouwen,
So cort hem vouwen onder den scilt
Dien hi coenlike voer hem hilt,
So dat hi smeesters bande brac,
Ende metten rechteren voete stac
Sinen meester voer sijn borste,
Dat hi voer hem ter eerde storte
Ende langhe in onmacht lach.
Als dit sijn vader ende moeder sach,
Hadden sijs beide groet spel.
Die coninc sprac: »Seghelijn, hoe wel
Sidi int scermen ende int slaen!
Ghi hebt u lesse so wel verstaen,
Dats u meester es onvroe."
Seghelijn antwoerde doe:
»Waer saeghdi bi uwer trouwen
Enighen man so nauwe houwen
Alse mi mijn meester helt?
Ic ware versleghen op dat velt
Met sijnre groeter onhoveschede,
Die hi daer te miwaert dede.
En haddic niet aldus ghedaen."
Bin desen es hi opghestaen,
Die meester, van der onmacht sijn,
Ende seide aldus: »Seghelijn
Mi dunct, ic hebbe u gheleert,
Daer ic mede bin onteert,
Ende drincken moet groete scande
Voer die hoechste van den lande." —
»Meester," sprac doe Seghelijn,
»Anderwerf wilt hovescher sijn
In u scermen ende in u spel.
Wat waendi, ic en wiste wel,
Dat ghi onhoveschede daet.
Ic rade u wel dat ghi dat laet
Anderwerven ende scuwet;
Ghi hat mi onder u gheduwet,

Dat si deen (die een) den anderen,
Stonden te gader ende houwen.

27 *Andd.* hem vouwen *ontbr.* 28 *Andd.* manlijc. 29 hi *ontbr.*; sm. bant b. 30 voet. *Andd.* rechteren *ontbr.* 31 voer sijn harteken. 32 voer voer hem t. e. stonde. 34 die v. e. m. 35 groet *ontbr.* 38 les. 39 *Andd.* onvroet. 40 *Andd.* S. a. daer hi stoet. 41 Heer coninc, waer s. b. u. t. *Andd.* Heer coninck, bi goeder trouwen. 42 *Andd.* Waer saechdi ye s. n. h. 43 Als.. hielt. 45 onhoveschede. 46 *Allen* daer *ontbr.* 47 En *ontbr.* 48 Binnen dien. *Andd.* Binnen desen. 51 denct... heb. 53 *Andd.* lijden moet. 54 hoeghste. 55. *Allen* doe *ontbr.* 56. A. want h. sijn. 60 raey wel d. ghi laet. 61 Ende anderwerf e. scouwet. 62. *Andd.* verduwet.

K. L. 17 *a*. Hs. *f*. 77 *d*. H. 16 *b*.

Dat ic mi cort moeste vouden.
Ghi hadt mi meer tonder ghehouden,
Dat ic waer bleven in onmacht.
Daerom stac ic u bet acht,
So ic best mochte metten voet."
Die meester seide: »Ay, ic moet
Van minen live gheonneert sijn,
Of ic emmermeer, Seghelijn,
Teghen u scerme luttel of vele:
Ghi sijt van so fellen spele."
Daerom loech sere die coninc
Ende al dier saten in den rinc,
Soe dede sijn moeder Blensefluer.
Daer mocht men scouwen op die uer,
Dat hi seghe hadde, die jonghelinc,
In stride, want hi daer ontfinc
Groten prijs, lof ende ere,
Ende het volghede emmermere.
Dit was hem een scoen juweel.
Si toghen alle in den casteel;
Den jonghelinc gaven si den prijs.
Daerna ghevielt in corter wijs,
Dat hi leerde op een ors riden,
Ende oec metten spere striden.
Het was sijn meester die beste rider,
Van Ysona was hi ontbider,
Van landen scone ende rijc.
Hi reet harde starckelijc,
Daer hi op wilde striden mit nide,
Op dat hi hadde een spere stide.
Hi reet man ende peert ter eerden
Ende Seghelijn die begheerde
Te connen van spere ende van scilde.
Hi bat sere den ridder milde
Dat hine leerde van scilt ende spere.
Die ridder seide, hi hads ghere.
»Ic saelt u leren, soe ic best can."
Doe ghinghen si hem wapenen dan,
Ende reden buter stat opt velt.

K. L. 17 *b*.

Die coninc ende sijn ghetelt
Quam daer; die coninghinne mede,
Die haer bedinghe te Gode dede,
Dat Seghelijn moeste verstaen,
Also wel als hi hadde ghedaen
Van den scilde ende van den sweerde,
Want si sine eer begheerde
Voer hem allen die daer sijn.
Al ghewapent was Seghelijn
Op een ors van groeter ghewelt.
Die meester liet lopen op dat velt
Sijn ors ende sloech met sporen.
Hi wijsdem, hoe hi doen soude, voren:
Sijn spere opdraghen ende dan sincken;
»Ende of ghijt braect, waent u bedincken,
Ende werp den trensoen opt sant
Ende hout den breidel in u hant,
Ende dat ghi dat ors ommekeert.
Als Seghelijn dit hadde gheleert
Settem die meester op die dye
Sijn spere, ende seide: »Coemt te mi,
Proeft u crachte met alre ghewelt;
Laet sien, moechdi mi opt velt
Tumelen doen, so haddijs prijs."
Seghelijn, die deghen wijs,
Noepte tors metten sporen,
Ende heeft den meester sijn vercoren.
Hi gheraecte den helm van stale:
Sijn spere brac ende altemale
Viel die helm op die hede,
Ende hi gheraecte sijn scouderen mede,
Dat hi viel van den peerde sijn.
Dus hadde prijs Seghelijn.
Doe stont op, als ic versta,
Pelles van Ysona.
Hi scaemdem sere van den steke;
Hi peinsede, hi sout wel wreken.
Hi loech, mer het was sonder spel,
Ende seide: »Seghelijn, dit was wel

1463 moest vouwen. *Andd.* En had ic mi niet cort ghevonden. 64 *Andd.* Ghi hadt mij soe onderbonden. 65 bleven waer *Andd.* ghebleven waer ghesmacht. 68 D. m. sprac ic m. 69 *Andd.* gheschent. 71 veel. 72 speel. 78 striden wat. *Allen* daer *ontbr.* 79 — gen (?) prijs. 80 emmermeer. *Andd.* E. dat behielt hi e. 81 *Allen* hem *ontbr.* 82 al in een c. *Andd.* Si ghingen alle uten c. 84 *Andd.* sijt des wijs. 87 Ende w. . . ridder. 88 ombider. *Andd.* ontbinder. *Vs.* 1490 *en* 1491 *ontbr. in het Hs.* 91. *Andd.* striden *ontbr.* 92 *Allen* stive (stijf). 96 seer. 97 Dat hi hem leer v. scilde ende van s. 98 had hijs gheere. 99 salt. 1501 buten der s. op v. 2 ghewelt. 3 Quamen entie. 4 *Andd.* oracie. 5 moest. 8 si *ontbr.*; begheerden. 9 dier sijn. *Andd.* Boven h. a. 11 eenen ors m. g. g. 12 opt v. 13 *Andd.* sloecht. 15 draghen e. daer s. 16 want u.b. 17 den *ontbr.* 19 ors *ontbr.* 20 Ende als S. 21 Sette hem. 22 sey c. teghen mi. 24 Het sien moeghdi opt v. 25 Mi tumelen doen, so haddi p. 27 Noepe t. m. spoeren. 28 Dus heeft hi sijn m. v. 31 heide. 32 Ende gheraecte metten scouweren m. *Andd.* Metten scouderen raecte hien m 33 tumelde. 34 Aldus had p. S. 37 Hi scaemde hem seer v. d. s. 38 hi sou hem w. 40 Hi seide.

Hs. *f* 78 *a*. H. 17 *a*. K. L. 18 *a*.

Ghesteken als een deghen fijn.
Ghebenedijt so moetti sijn:
Ghi beghinnes wale, deghen vri." —
»Aey meester, en belcht u niet op mi",
Sprac Seghelijn, »dies bid ic u.
Heb ic u misdaen, dat wil ic u
Beteren na u ghevoech."
Pelles seide ende loech:
»Seghelijn, hier en es niet mesdaen.
Wildijt voert aldus bestaen,
Ghi sout noch goet ridder sijn.
Doen sat op Seghelijn,
Ende seide: »Laet ons riden te gader."
Doen sprac Prides, Seghelijns vader:
»Prijs, lof ende ere moetstu
Hebben, mer ic duchte nu,
Dat ghijt ontgelden sult ter vaert."
Die vrouwe boet die hant opwaert
Ende bat met sinne over haer kint,
Dat si met herten sere mint,
Dat hi bleve onghescent.
Pelles hevet hem ghewent
Ende was bereet om steken.
Met alre herten wil hi hem wreken
Van den steke, dien Seghelijn
Hem stac, ende noepte dat ors sijn
Ende sloech met sporen fellike seer.
Seghelijn sprac: »Nu help God Heer!
Laet mi sijnre steken ontstanden,
Dat ic blive sonder scanden.
Ghi en helpt mi, God, ic merke wel
Dat ic verloren heb dit spel.
Want Pelles coemt verstormet sere.
Si vergaderden met enen kere,
Die fel was, si u becant:
Haer spere braken toter hant.
So fel was dat ghemoet,
Dat Seghelijn, die deghen goet,
Beide Pelles ende sijn paert

H. 17 *b*. Hs. *f*. 78 *b*. K. L. 18 *b*

Dede keeren die voet opwaert,
Ende bleef in onmacht op die eerde.
Seghelijn keerde met sinen peerde
Van dat felt sonder faelgieren.
Alse die ghene, die in rivieren
Varen spelen in den meye
Also reet hi in die valeye
Sonder mincke ende grief;
Dat was der moeder te siene lief.
Si prijsdene alle, diene saghen.
Lof ende eer van daghe te daghe
Hadde die jongheline al sijn leven,
Want het was hem al ghegheven.
Noyt en was so wel gheraect
Op eertricke noch so volmaect
Alse hi was, die jonchere.
Pelles bequam van sinen sere.
Sijn een been was uter lede.
Doe sprac Pelles ende sede:
»Noyt en was ic so onsocht
Ghesteken, daer ict weren mocht,
In betaelgen noch in wighen;
Hets recht, dat men desen nighe.
Hi is bloeme van al dat leeft."
Seghelijn seide: »Heer, vergheeft
Mi, dat ic u aldus stac.
Dat kent God, dat onghemac
Woudic wel hebben ende ghijs niet.
Pelles op Segheline siet,
Ende seide: »Scone jonchere,
In wancons u nemmermere:
Vergheven es minen evelen moet:
Ghi sijt coene ende van talen goet.
Doen custe elck den anderen daer,
Ende keerden te hove sonder vaer.
Doen seide Prides die coninc:
Dat hi Seghelijn den jongelinc
Voervoets ridder woude maken.
Doe ontboet hi sulke saken,

1542 moeti. 43 b. wel. 44 lieve meester. 46 dies wil ic u. 50 Wilde.. verstaen. 52 D. s. hi op ende seide S. 53 Laet ons r. t. g. 54 Prides die v. 56 ducht. *Andd.* Bejaghen. 57 ghi o. salt. *Andd.* D. g. becopen sult die v. 58 heet die h. o. 59 *Andd.* metter herten. 60 met harten mint. 62 heeft... gheweint. *Andd.* Die coninc h. h. gh. 63 Teghen Seghelijn metten speer steken. *Andd.* Ende Pelles w. b. o. s. 64 Met nidiger h. 65 die S. *Andd.* dat. 66 Stac hin. 67 fellich s. 68 Nu help *ontbr.* 71 Ghi helpt mi niet, ic siet wel. 73 verstormt. *Andd.* ghestormt. 74 fellen kere. 76 speer b. ter h. 77 Seer fel. 82 *Andd.* bleef met s. p. 83 sonder mayeren (?) *Allen* op dat velt. 84 Als... op r. 85 mey. 86 valey. *Andd.* micken e. g. 88 sijn.. sien. 89 al dien s. 90 prijsden... daghen. 91 So had.. in s. l. 92 al *ontbr.* 94 wel volm. K. H. vol volm. L. noch volm. 95 Als w. d. joncheer. 96 seer. 97 uter lee. 99 ic *ontbr.* 1600 weten. *Andd.* dat ic gheweten mocht. 1 *Andd.* baelgien. 2 dese. 3 bloem boven al die l. 4 hier vergheft. 6 ken.. ghemac. 7 Willic h. *Andd.* ghi niet. 10 Ic waencost u nemmermere. *Andd.* wangons. 11 minen e. m. *Andd.* Ic vergheve u. m. e. m. 14 sonder waen. 17 wouden. *Andd.* Voervoets *ontbr.* 18 *Vs.* 1618 *ontbr. in het Hs.*

H. 18 *a*. K. L. 19 *a*. Hs. *f*. 78 *c*.

Alse ten ridderscap behoert.
Te Jherusalem binder poert
Was hi ghemaect ridder sciere.
Die coninc seide: »Goedertiere
Seghelijn, nu wel verstaet:
Waer ghi coemt of waer ghi gaet,
So groet also vriendelike
Die arme lieden als die rike.
Vordert weduwen ende weesen,
So waer ghise vint in vresen;
U hulpe si hem bereit.
Wacht u van alre dorperheit.
Vindi vrouwen in enigher noot,
Die secoerst of blijfter voer doet.
Si yement verwonnen voer u sweert
Ende ghenade aen u begheert,
Doet hem ghenade, dats mijn raet,
Want ter ridderscap toebestaet.
En lieghet niet dor ghenen noet.
Hout u wet al toter doet
Onsen groten here Mamet."
Seghelijn seide: »Ic weet bet
Te gheloven dan aen hem.
Jhesus die te Jherusalem
An dat cruce was verdaen,
Hem willic te dienste staen.
Hi mach beteren al mijn verdriet.
Heer coninc, dies en belcht u niet." —
»Ic en moet," sprac die coninc.
Den menighen wonderde vander dinc,
Die des conincs tale hoerden,
Dat hi hem so vriendelijc antwoerde.
Mer al haddijt ghesworen op sijn leven,
Hi en had ander antwoerde ghegheven,
So langhe hine metten ogen sach.
Hi nam een sweert, dat daer lach
Ende wout hem gorden aen sijn side.
Seghelijn sprac, als die was blide:
»Heer coninc, laet staen dat sweert,
Ende gort mi dit, of ghijt begheert."
Die coninc naemt onversaghet;
Hi toecht ute ende besaghet:
Het docht hem roestich ende verrot.
Die coninc seit: »Ghi slacht den sot,
Die emmer wilde coene sijn,
Ende anders niet, Seghelijn;
Also wildi houden dit sweert.
Mer sidemeer dat ghijt begheert,
So sal ic doen al u ghevoech."
Doe sprac Seghelijn ende loech:
»Heer coninc, ic kent bat dan ghi."
Doen gorde hijt den deghen vri,
Ende gaf hem in den hals een slach
Ende seide: »Peinst om desen dach,
Dat ghi ridderscap ontfinct;
Des bid ic u, dat ghi dinct
Om dat ic u hebbe gheseyt."
Seghelijn antwoerde ghereit:
»Coninc here, het wert ghedaen".
Hi nam dat sweert herde saen,
Ende bat den coninc terre stont,
Dat hi den visscher hondert pont
Sjaers te renten soude gheven,
Also langhe als hi mocht leven,
»Want hi hielt mi van kinde clene."
Die coninc seide: »Deghen rene,
Ic geeft hem ende en laets niet." —
»Coninc here, wats ghesciet,"
Sprac Seghelijn vriendelike,
»Om dat ghi sijt so rike,
Ende u luttel leit daer an,
. . . . . .

1619 Ende als. 20 binnen der. 21 ridder ghemaect schier. 22 Goedertier. 24 *Allen* coemt ofte gaet. 25 *Allen* so *ontbr.*; Hs. vriendelijck. 26 arm.. rijck. 27 Helpt w. e. w. 29 U hulp.. bereet. 30 Ende wacht u. 32 Die secoert of blijt doet. *Na vs.* 1632 *heeft het Hs. nog:*

Ende onsen heer Mamet
Houst vast onse wet.

34 over u. 35 dat. 36 D. t. r. staet. 37 niet ten doet u noet. 38 al *ontbr.* 39 In onsen groeten Mahomet. 40 Heer S. sprac. 42 die *ontbr.* 43 In d. c. was gheset. 45 mijn *ontbr.* 48 antwoerde. 49 hoerde. 52 antwoerd. 53 Mer dat hien. 54 daert lach. 55 E. wilt hem g. in sijn siden. *Andd.* doen. 56 al hi was b. 57 Lieve heer c. l. s. dat lanc s. 58 gort in dit, o. g gheert. *Andd.* oft ghijs begaert. 59 namt. *Vs.* 1659—1667 *in de Andd.*:

Het was roestich utermaten.
Die coninc seide: Ic en sals niet laten,
Ick sal doen des ghi begaert.
Wildi ymmer hebben dat swaert,
Ick sal doen al u ghevoech.

60 toegh uyt e. b. 61 roestich sijn e. v. 62 Ghi *ontbr.* 65 wilde. 66 si meer dat si b. 67 al *ontbr.* 69 Coninc heer. 70 gorde *ontbr.* 71 Inden hals gaf hi eenen s. 72 Nu peinst seide om die d. 74 *Andd.* D. b. i. u ende ghedinct. 75 *Andd.* Seghelijn antwoerde ghereyt. 76 *Andd.* Als hem die coninc hadde gheseyt. 77 C. heer dat wort verdaen. *Vs.* 1678—1720 *ontbr in de Andd.* 79 ter. 83 clein. *Vs* 1684 *ontbr. in het Hs., door mij ex conjectura ingevoegd.* 85 gaeft h. ende baets u n. *Vs.* 1687 *ontbr. in het Hs., door mij ex conjectura ingevoegd. Vs.* 1690 *ontbr. in het Hs.*

Hs. *f.* 78 *d.* H. 18 *b.* K. L. 19 *b.*

So bid ic u dese bede."
Die coninc sprac ende sede:
»Al baeddi om die crone mijn,
Ghi soutse hebben, Seghelijn.
Wonder heeft mi, hoe dat coemt.
Mi dunct, dat ic ben verdoemt.
. . . . . ."
Doen sprac die scone Blensefluer:
»Daer waer luttel aen misdaen,
Al haddi u croen ontfaen,
Ende hise droech al sijn leven,
Opdat ghi, coninc, doot waert bleven."
Die coninc seide: »Ghi seit waer."
Men dede den visscher comen daer.
Doen sprac die coninc met sinen mont:
»Te renten geef ic u hondert pont,
Omdat ghi Seghelijn ophelt."
(Met goeden rechte gaf hi tgelt,
Want Seghelijn was sijn kint,
Al en wist hijs niet een twint)
»Proeft u wel ende sijt blide;
Ghi hebbes seghe tallen tide."
Nochtan gaf hi gerne tgoet.
Seghelijn was blide in sinen moet,
Dat hi die ghifte hadde daer,
Ende Seghelijn gaf hem voerwaer,
Tsweert dat hem die coninc gaf.
Hi dancte hem seer daer af,
Dat hi hem ghedaen had goede.
Int hof so waren vele moede,
Die te Seghelijn droeghen nijt,
Vander ure ende der tijt,
Dat hi twoert hadde gheseyt,
Ende hi gheloefde aen Kerstenheit,
Ende droeghen ten coninc grote micke,
Dat hi doechde sulke sticken,
Ende hi hem dede alsulcke ere.
Dat vernoyde den menighen sere
Onder den dume stillekine.

. . . . . .
Doen die coninc was van Seghelijn,
Ende oec uten oghen sijn:
»Wacharmen," seide die coninc,
»Hoe mach comen dese dinc,
Dat ic al doe des hi begheert.
Blijft hi hier, ic werde onteert.
Als icken metten oghen scouwe,
So wensch ic hem al goet, bi trouwe,
Soe gracelijc sijn sijn manieren,
Ende inder talen soe goedertieren,
Dat ic doe den wille sijn."
Doen sprac daer een, hiet Robbolijn,
Verrader was hi ende fel,
Hi seide: »Heer coninc, doet wel;
Nu is Seghelijn ridder ghedaen.
Enen tornoy doet hier opslaen
Buten der stat, ende segt hem, here,
Dat ghijt doet doer sine ere.
Dan sullen hier comen vremde lieden,
Ende men sal hem ontbieden,
Dat sijt laten dor ghenen noet,
Si en slaen den nieuwen ridder doet.
Dat dinct mi talre beste sijn:
Dus wart verslaghen Seghelijn."
Dit was een treke harde nauwe.
Allen lachter ende allen rouwe
Moet hi hebben, die verrader!
Doen so dede Seghelijns vader
Sine boden utegaen,
Ende dede een tornoy slaen,
Buter stat indier ghebare,
Oft doer Seghelijns ere ware;
Mer het was om sinen lachter.
God die moete sijn sijn wachter,
Dat hi blive in die ere!
Blensefluer was blide sere,
Ende seide: »Wel lieve kint!
Nu so en ontsiet u twint.

1695 hoe *ontbr.* *Vs.* 1697 *ontbr. in het Hs.* 99 Daer wart l. doen m. 1700 haddic. 1 hiese. 3 sijt waer. 7 ophielt. 8 rechte. 12 Ghi en heb s. t. tiden. 14 blide *ontbr.* 20 *Andd.* Mer daer wasser vele gestaen. 22 uer ende ter t. *Andd.* van die wile. 24 ghelovede. 25 nicken. 26 hijt doeghde. 27 dede sulc eer. 28 zeer. 30 *Hier ontbreekt ergens een regel.* 31 Segheline. 33 sede die c. fijn. *Vs.* 1733—1741 *ontbr. in het Hs.* 38 *Andd.* al *ontbr.* *K. H.* betrouwe. 42 sprac een, heet R. 46 hier slaen. *Andd.* doet opslaen. 47 *Allen* B. d. s., coninc here. 48 Ende segt, dat ghijt doet doer sijn ere. *Andd.* Ende segghen, dattet is tot sijnre eere. 50 Men sal die saken o. 51 Dat hi en laten doer ghenoet. 52 Dat si slaen den n. r. d. *Andd.* nieuwen *ontbr.* *Vs.* 1753 *en* 1754 *ontbr. in de Andd.* 55 harde *ontbr.* *Andd.* wel nouwe. 56 allen *ontbr.* 57 hi *ontbr.* 59 Sijn bode uytgaen. *Andd.* uutseynde ende gaen. 60 eenen t. slaen. 61 Uter s. in die ghebaren. 62 Of daer S. eer waer. 63 sijn l. *Andd.* Mer men spreyde om Seghelijns l. 64 God moet s. s. w. 65 Dat blijf hi om d. eere. *Vs.* 1765—1768 *in de Andd.*:
Blensefluer was blide seer,
Ende seyde: „Lieve kint, dits dijn eer.
Nu en ontsiet u niet een twint,
Ende siet, dat ghi u wel versint.
68 Nu so ontsiet u t.

Hs. *f.* 79 *a.*

Proeft u wel ende sijt blide;
Ghi hebt seghe tallen tide." —
»Des sijt seker als der doot,
Vrouwe, ic en bin niewer bloot,
Dat ic mi yewaer af ontsie.
God onse here hevet mi
Wel voersien voer mijn leven.
Sulke gracie moet mi God gheven,
Dat ic sinen lachter mach wreken
Op al die ghene, die hem steken
Teghen Jhesus Cristus wet.
Hoe mocht icken wreken bet
Dan opt volc, groet ende smal,
Dat hier nu vergaderen sal.
Mijn vader heeft harde wel ghedaen:
Ic salre harde veel verslaen;
Des hoepic aen onsen here,
Dat ic sal hebben lof ende ere."
Hi dede vervaghen sinen brant,
Den besten die men yewaer vant
Van sneden op erterike.
Men ghinc slapen haestelike,
Tot het was scoen dach.
Daer Seghelijn in slape lach,
Docht hem, dat hi sach een aren,
Die quam boven sijn bedde ghevaren.
Na sijn jonc dat hi leet;
Ander voghelen quamen ghereet
Op hem striden ende vechten,
Mer hi const hem wel berechten,
Dat hi die voghel al verwan.
Doe ontwiec die jonghe man
Seghelijn, ende maecte een cruys,
Ende seide: »Goedertiere Jhesus,
Also waerlijc als ghi met uwen bloede
Ons coft, so moetti te goede
Minen droem nu spellen;
Ende of mi yement wille quellen,

K. L. 20 *a.* H. 19 *a.* Hs. *f.* 79 *b.*

So helpt mi, Jhesus van Nasarene,
Ic bin mer een kint allene."
Dus sal hi sijn droem spellen,
Die ic voer wil tellen,
(Dat seit die boec die niet en loech):
Die aren die boven den bedde vloech,
Dat bespelt den vader sijn,
Ende tjonc betekent Seghelijn,
Daer hi so vast na beet,
Ende die coninc soude leet
Hem beraden ende groete pijn
Met menighen Sarrasijn:
Dat bediet der voghelen scare;
Ende dat harentare
Die voghelen al maecten jacht,
Dat bediet dat Seghelijns cracht
Wonderen sal in den strijt
Die waren vergadert op die tijt,
Namelijc om Seghelijns doet,
Die hi sal brenghen in sulker noet,
Dat noyt man sulc wonder dede:
Mer Gods hulpe was hem mede,
Als ghi alle moghet horen.
Dat heerscap sloech daer voren
Tenten ende pauwelioene.
Daer was menich glottoene,
Coninghe ende ammirale.
Prides dede scriven wale
Letteren ende daerin verstaen,
Datsi den ridder souden verslaen;
Die den roden lioen daer brocht
In selver, dat si haer ghedocht
Daertoe deden ende haren sin.
Hi ontboet hem oec daerin,
Dat hi sterken wilde die wet,
Daer die prophete om was gheset
Aen een cruce buter stat.
Als die heiden verstonden dat,

Vs. 1771—1773 *in de Andd.*: Vrouwe moeder, dat ic mi niet en ontsie. 71 ter doot. 74 heer. 76 *Andd.* cracht. 77 sine. 78 *Andd.* Jeghen hem allen, die dorren spreken. 81 op die volc. *Andd.* D. o. v., dat hier comen sal. 82 Daer hi nu. *Andd.* Vergaderen groot ende smal. 83 hect. 87 *Andd.* vernyewen. 88 Die b. 89 sneden op eertrijck. *Andd.* in alle den rijcke. 90 *Andd.* slapen al ghelijcke. *Vs.* 1792—1820 *ontbr. in de Andd.* 92 slapen. 93 sach *ontbr.* 98 het. 99 hi *ontbr* 1800 antwoerde. 6 wil. 7. Nasaren. 8. mer *ontbr.* 11 dat boec. 12. die vader s. 17 verraden. 19 scare. 20 d. jonc haren ende daren. 21 *Allen* jachtich. 22 Dat men S. c. 23 Wonder. 24 Die vader v. 25 N. an S. d. *Andd.* om haer lieder doet. 26 Dat hi en sal. *Vs.* 1821—1826 *in de Andd.*

Daer vergaderden als men sach,
Namelijc om haer lieder doet,
Die hi sal bringhen in groter noet.
Die voghelen maecten jachtich:
Dats een teken, dat Seghelijn crachtig
Werden sal in den strijt,
Die daer vergaderen sal op die tijt.

30 daer *ontbr.* 31 paeuweioene. 33 ammirael, 34 wael. 38 *Andd.* In den schilde. 39. D. d. sy h. s. 40 hem *ontbr.* 42 profeet. 43 Aen een cruys buten der s. *Andd.* c. sonder waen. 44 *Andd.* dit hadden (*ontbr. in L.*) verstaen.

K. L. 20 *b*. H. 19 *b*.

Hadden si op hem groten nijt:
Nu moet God die allen strijt
Verwinnen can sonder vechten,
Dese verradenisse swechten,
Die si micten nu te doen.
Nu hoert van den orisoen,
Dat Seghelijn van herten dede.
Hi sprac aldus ende sede:
»God, vader, soen ende heilich gheest,
Die anden cruce hinc ghevreest,
Ende stortet menscelijc u bloet,
Ende ute uwen lichame woet
Bi ere fonteinen, machmen scouwen,
Daer ghi pine ghemanc met rouwen
Ghedoghen wilt om onse sonden,
Dat wisten wel die bi u stonden.
Dat was u moeder ende Sente Jan
Ewangeliste; so droeve man
En was noyt noch so droeve wijf,
Als si waren, doe ghi u lijf
Aen dat soete cruys verloert,
Hande ende voete al doerboert,
Ende u herte wide ondaen,
Daer u gheest was uytgeghaen
Ter hellen verlossen man ende wijf,
Ende paesschendaeghs ontfingdi lijf.
Doen worden si blide, die hadden rouwe,
Jan Evangelist ende onse vrouwe.
Also doemi, God, verbliden,
Of si op mi comen striden,
Dese ongheloevighe, als ic waen,
Gheeft mi cracht so vast te slaen,
Dat ic behoude tleven mijn."
Dit bat die goede Seghelijn.
Nu was dat heerscap al ghereit,
Ende die tornoy was gheleit
Op een wijt velt buter stat.
Die coninc Prides sere bat
Seghelijn, dat hi pijnde om dere.
»Ic sal," sprac die jonchere,

45 groten *ontbr.* 46 alle. 48 Moet dese v. s. 49 nu micken. *Andd.* meenden. 51 herte. 52 dus. 53 heiligh g. 54 D. in den c. was g. 56 uyt. 57 B. u f. 58 Dat ghi met p. *Andd.* ghemengt. 59 sonderen. 60 waren. 62 die droeve m. 63 En *ontbr. Andd* Ende en was nye s. d. w. 64 Al si. 67 hart. 69 wijf ende man. 70 ontfincdi lijf dan. 71 rou. 72 Sente J..... ons v. 76 So gheet. 78 *Andd.* Sprack van Jherusalem S. 79 Nu was die tornoy gheleyt. 80 Ende dat heerscap al ghereyt. 81. O. e. wit velt buten der s. *Andd.* een wilt velt. 82 P. die

Hs. *f.* 79 *c*. K. L. 21 *a*.

»Oft God wil, diet al vermach,"
Nu had die coninc voer dien dach
Tscoenste ors van der saten,
Twaelf stoepen bloets uytghelaten,
Dat te argher soude gaen,
Als Seghelijn soude met sporen slaen,
Dat hi worde daer bi bedreghen.
Hier af en wist niet die coene deghen.
God wouts of hijs ghenesen sal!
Dat ors haelde men van den stal;
Het was scone ende groet.
Mer sal die jonghelinc hebben noet,
Dat sal doen dat traghe paert.
Seghelijn satter op ter vaert;
Hi custe sijn moeder die jonchere,
Als hi sciet; hi weende sere,
Des sijn moeder wel was gram.
Si vraeghdem wat hem mesquam.
»Moeder, als ic kere, suldijt weten."
Tors, daer hi op was gheseten,
Stac hi met sporen ende het spranc
Lichtelijc; het dede bedwanc,
Dat sal wel onlanghe dueren.
Si reden alle buten mueren,
Daer men tornoy soude doen.
Seghelijn droech den roden lioen
In witten silver in sinen scilt,
Daer hi onder scermen wilt
Ende hem verweren op dat velt.
Die heren van buten ende haer ghetelt
Sijn ghereet met hare partie.
»Nu help God ende sinte Marie ,"
Sprac die coene Seghelijn.
»Nu moeti heden mijn troester sijn.
Ic duchte, dat ic ben verraden;
Mer God, wildi mi staen in staden,
So en heb ic ghenen noet,
Al waerder meer, si bleven doet.
Op uwen troest so sla ic inne;
Nu sijt ten einde ende ten beghinne

bat. 83 hi peinsede om die eer. 84 joncheer. 85 Of .... die. 86 coninc van der saten. 88 Twalef quaerten bloet doen uutlaten. 89 soud. *Andd.* traghelijc s. g. 91 Dat hi worde bedroghen saen. 92 H. a. e. weet niet die edelman. 94. Men haelde tors op die s. 97. grote paert. 99 joncheer. 1900 si w. seer. 3 keer sol d. w. 6 de b. 8 b. der stat m. 12 sterven. 13 *Allen* of hem v. 15 party. 16 helpt. 18 moet di. 19 ducht. 22 *Andd.* Mer anders soe blive ick d. 23 in. 24 beghin.

H. 20 *a*. Hs. *f* 79 *d*.

Aen mine side te mijnre bate,
Want ic mi te u verlate.
Storve ic, dat ware u scout."
Doen reet in die ridder bout
Ende heeft enen heer vercoren
Die uytquam allene voren.
Coninc was hi starc ende fijn;
Doen stacken die jonghe Seghelijn,
Dat hi viel uten ghereide.
Seghelijns ors besweken die lede,
So hijt met sporen had bedwonghen.
Des peerts aderen ontspronghen.
Ende viel in ommacht op die heide.
Doe quamen die partie beiden
Toeslaen metter spoet.
Ende Seghelijn was te voet
In pinen groet ghestaen daer.
Mi en wondert niet, al had hi vaer.
Dit sach sijn moeder Blensefluer,
Daer si lach boven op die muer.
Haer was sere wee te moede.
Die jonghe ridder ende die goede
Was herde fellike bestaen:
Van beiden siden si op hem slaen.
Hi toech sijn sweert Rosenbrant
Ende sloech met gheweldigher hant
Alle die dat hi gherochte.
Saen dat hijt ter doot brochte
Ten iersten slaghe, ors of man.
So dat hi een ors ghewan,
Talrebeste van den velde:
Volprisen mochtmens niet met gelde,
Want sijn doghet was soe groet.
Altemale so waest roet.
Ten droech noyt yser aenden voet;
So wel ghetempert ende so goet
Waren die voete te dien male,
Of si al van finen stale

25 mijn . . . . baet. 26 verlaet. 27 stervic, dat waer u s. 30 uyt alleen voeren. 32 *Andd.* d. coene S. 33 en 34 *in de Andd.*

Ende Seghelijns ors besweken die lede,
Dat hi quam op die hede.

35 Metten s. h. bedron ghen. *Andd.* Want hijt met s. 36 *Andd.* Ende des coninc ors was o. 39 Te slaen. 41 staen. 42 en *ontbr.* 44 boven der m. 45 wien dat wee was te m. 47 fellijc. 48. V. b. s. quamen si hem s. 51 Al . . , rochte. 52 hi. 56 ment. *Andd.* Geprisen en machmens niet. 57 si. 58 Altemael. 59 Noyt en droecht y. a. v. 60 *Andd.* ghetandeert. 61. voet tot d. mael. 62 al *ontbr.* *Andd.* Oft si van yser ende van stael. 63 al *ontbr.* 64 op *ontbr.* 65 sere . . . meer mocht.

K. L. 21 *b*. H. 20 *b*.

Waren gheweest al sonder ghile:
Ten stont stille op ghene wile:
Hoe seerre het liep, te meerre tmocht.
Die coninc was doet dient brocht,
Dat hadde Seghelijn ghedaen.
Tors en sweette noeit traen;
Noyt en waest van loepen moede.
Seghelijn, die jonghe entie goede,
Noepte tors al sonder pine,
Ende reet onder die Sarrasine
Harentare al ter neder,
Die niet op en stonden weder.
Hi wracht daer soe grote moert
Hier ende dare, weder ende voert,
Dat hire na sijn ghevoech
Wel twintich metter hant versloech.
Als si dit saghen, riepen si:
»Wanen coemt desen, lacen, o wy!
Dat hi tvolc aldus verslaet?"
Doe wart ghesleghen enen anderen raet,
Dat men alom soude beringhen,
Ende hem alsoe onder voete bringhen.
Aldus hebben sine bestaen,
Ende den jonghelinc al omgaen
Voer ende achter ende besiden.
Seghelijn seide: »Nu moet ic striden
Teghen hem allen diere sijn.
Die wesen souden in die hulpe mijn
Ende mi in stade standen,
Dat sijn worden mijn vianden.
Nu help mi God van Nazarene:
Ic ben mer een kint allene
Ende verraden ende vercocht,
Ende valscelijc opt velt ghebrocht.
Nu moet hi mi staen in staden,
Die alle sorghe mach ontladen!
Nu en weet ic werwaert riden,
So voer, so achter, so besiden,

66 diet. 67 had. 69 wast. 70 *Andd.* ende die vroede. 71 *Hs.* pijn. *Andd.* metten sporen sijn. 72 Sarrasijn. 73 Haer ende daer. *Vs.* 1974—76 *ontbr. in het Hs.* 77. Dat hijt. *Andd.* hier. 78 XXC (?) versloech. *Andd.* Dertich alleen m. h. v. 80 laten. *Andd.* o wi, o wi! 81 volc dus v. *Andd.* dus al v. 82 Doet w. g. 83 *Andd.* Dat si ghemeenlijc souden dringhen. 84 hem *ontbr.*; voet. *Andd.* ter aerden. 85. sijt b. 89. dier. 90 houden. *Andd.* soude die hulper m. 93. Nu helpt G. v. Nazareen. 94 hier . . . alleen. 95. Ende ic bin v. e. vercoft. 96 brocht. 97 moeti. 98. Die meester is vol ghenade. 99 ic niet. 2000 *Andd.* Voer noch a. noch b.

Hs. *f* 80 *a*. K. L. 22 *a*. H. 21 *a*.

Want si allen begheren mijns.
God Here! des cnapen dijns
Moeti ontfermen te deser tijt:
Ic bin in een vreselijc crijt.
Nu helpe God te deser uer!"
Dat sach sijn moeder Blensefluer,
Daer si boven ten tinnen lach.
Si maecte groet hantgheslach,
Doe si sach dese overdaet.
Seghelijn rijt toe ende slaet
Tors met sporen ende peinsde dat,
Mocht hi comen so na der stat,
Dat hi te voren hadde die graft,
Hi mochte proeven sine craft
Ende die Sarrasijn verslaen;
»Si en mochten mi niet ontgaen."
Doe noepte hi dat goede paert.
Daer hijt dichtste vant ghescaert,
Daer reet hi inne ende sloech,
Datter een niet tlijf ontdroech,
So vreselike sneet dat swaert.
Hi sloech enen te middewaert
In twee stukken ende cloefde,
Ende thovet van den orsse hi roefde
Met enen slaghe, dat is waer:
Hem en dorste niement comen naer.
Dus reet hi tot hem op die gracht;
Si voeren na, die waren acht,
Ende souden oec bestaen.
Seghelijn seide: «Nu eest ghedaen,
Ic bin nu daer ic begheerde,
Nu bid ic Gode van minen sweerde,
Dat mi niet en moete faelgen,
Noch en breke inder bataelgen.
So sullen si doen quaden fijn,
Moet ic leven," sprac Seghelijn.
»Ghi sijt alle vals verrader.

K. L. 22 *b*. Hs. *f* 80 *b*.

God, die is almachtich vader,
Moet u allen vermaledien!
Doen quamen si met haer partien
Toeghedreven als die begheerden
Seghelijn doden metten sweerde.
Die joncheer vacht op die graft
Metter hulpen der Goeds craft,
Dat hire doet sloech op die stede
Wel twaelf hondert bi waerhede.
Si vloeghen ende lieten staen;
Noch so en heeft hi niet ontfaen
Ghene wonden clein of groet,
Mer sijn ors was totter doot
Ghewont, dat niet en mochte gaen;
Seghelijn die beette saen.
Die dach wert doncker ende wert nacht.
Die coninc Prides met sijnre macht
Toghen ghemeenlijc binnen muren.
Ay God! hoe droeve was Blensefluere,
Als hi niet te hove quam.
Prides die coninc wart so gram,
Dat Seghelijn, die jonghelinc,
Metten live dien dach ontghinc,
Dat hi swoer, al sonder waen,
Men souden sandersdaeghs bestaen,
Dat hi verliesen soude tlijf.
Die moeder was een droeve wijf,
Si seide: »Here, hets misdaen;
Twi wildi den jonghelinc verslaen?" —
«Vrouwe, ic segt u bi miere wet,
Hi wil onsen God Mamet
Tonder doen al sonder blijf." —
«Wat here," sprac dat scone wijf,
»Twi hebdine aldus bestaen?
Ghi mochten hebben wel ghevaen
Ende gheleit in u prisoen.
Wildi minen raet al doen,

2002 *Andd.* Ghoweldich God, des claghe ic dijns. 3 *Andd.* wilt mijns o. 4 Ic ben hier in eenen vreesliken strijt. 5 helpt Godt . . . . ure. *Andd.* G. ende davontuer. 7 si ten tsinnen l. 10 reet. 16 ontgheren. 18 dichste. 19 Reet hi in e. l. 20 niet een. *Andd* luttel t. o. 21 vreeselijc . . . . sweert. 24 Ende tors van den hoefde roefde. 26 Daerom en d. n. c. daer. 27 *Men leze* gracht: acht (*Vgl. vs.* 1446), *hoewel allen* grachter *of* grafter *hebben behalve L* (grachte). 31 nu *ontbr.* 32 ende minen s. *Andd.* Nu soe bid ic minen s. 33 moet falgieren. 35 *Andd.* So suldi d. q. f. 36 *Andd.* Machic l. 37 verraders. 38 die *ontbr.* 41 *Andd.* Toeghedronghen. *Hs.* begheerde. 42 doet *Andd.* S. te vellen ter eerden. *Vs.* 43 *en* 44 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 46 na die waerhede. *Andd.* bi weerde. 47 alleen staen. *Andd.* vloden. 49. Seghelijn w. c. ofte g. 51 mocht. *In plaats van vs.* 52 *in de Andd.*:

Seghelijn moestet laten staen,
Ende verweren hem te voet,
Want hem nu onsienlijc stoet.

53 *Andd.* D. dach verghinc e. w. n. 55 binnen der m. *Andd.* Toech g. in die stede. 56 *Andd.* God, wat meslaet sijn moeder dede. 58 *Andd.* so *ontbr.* 60 die dach. 61 Hi swoer aldus s. w. *Andd.* Ende s. 64 *Andd.* Blensefluer w. e. droeve w. 66 *Andd.* Tfi, w. d. j. v. 67 mine. 68 ons. 69 *Andd.* al *ontbr.* 71 Twi hadden aldus. 72 *Allen* wel hebben. 74 al *ontbr. Andd.* wille d. *Vs.* 75 *ontbr. in het Hs.*

H. 21 *b*. K. L. 23 *a*.

Wi souden smeken utermaten
Tes wine hebben in der saten."
Prides sprac ende seide: »Vrouwe,
Als icken metten oghen scouwe,
En mach icken doen gheen quaet,
Daerbi so eest dat ict laet."
Doe sprac Robolijn die verrader
Tote Prides, Seghelijns vader,
Ende ruunde hem in sijn oer al stille:
»Mijn vrouwe draeght hem goeden wille.
Coemt hi te hove, ghi wert ontdaen:
Mijn vrouwe souden doen ontgaen." —
»Neen hi niet," sprac doe Prides.
Nu hoert van Seghelijn, die buten es
Op die graft in groter noot.
Hi en hadde wijn noch broot,
Dat hi drincken mochte of eten.
Biden luden is hi gheseten
Die daer laghen gheslaghen doet.
»God here!" sprac hi, »haddic broet,
Dat ic eten mochte een luttelkijn!
Aey Blensefluere, moeder mijn,
Ic wane wel," sprac die joncheer,
»Levende sie ic u nimmermeer;
Van hongher sal ic bliven doot."
Als hi dus sat in deser noot
Buten der stat van Jherusalem,
Sach hi nederdalen op hem
Bider mane, die sceen claer,
Recht oft witte stene waer.
Hi hieft op; die roke was
Herde goet, als ict las.
Hi beet daer in, al daer hi sat
Ende het was broet, dat hi doe at,
Dbeste dat hi oyt hadde ghegheten.
»Ay God!" seit hi, »nu soude ic eten
Harde gherne van enen capoen."
Doe beet echter die deghen coen,

76 Des wi hebben ondersaten. *Andd.* Des wien hadden binnen der s. 77 *Andd.* sprac ende *ontbr. Hs.* Vrou. 78 *Andd.* scou. 79 gheen verdriet. 80 *Andd.* Daerom yst aldus gheschiet. *Vs.* 83 *als in de Andd. Hs.* In sijn oer ende scide stil. 84 Si draghet h. g. wil. 15. *Andd.* hi wert ontdaen. *Hs.* ondaen. 86 Die vrouwe. 87. Doe *ontbr.* 91 Dat hi mocht eten een luttelkijn. *Vs.* 2092—95 *ontbr. in het Hs.* 98 U leven so en sie ic n. *Andd.* Levende en spreke ic u n. 2 dalen. *Andd.* vallen. 3 maen .... sceen scoen ende claer. *Andd.* manen. 4 wit stenen. 6 ende hi las *Na vs.* 6 *in de Andd. nog*
Dat hijs veel hadde in den schoot.
Het was manna, hemels broot.
7 Doen beet hi daer af daer hi s. 8 doe *ontbr.*

Hs. *f* 80 *c*. K. L. 23*b*.

Van enen capoen had hi die smake.
Hi en peinsede om ghene sake,
Die men eten mocht ter noet,
Hi en vant den smake in dat broet.
Des dancte Gode Seghelijn;
Ende als hem dorste, so haddi wijn
Mede algader in dat broet.
Dat was mirakel herde groet,
Die God dor Segheline dede.
Te Gode dede hi sijn ghebede
Oetmoedelike op die tijt:
»God, alsoe waerlijc als ghi sijt
Almachtich van alle dinc,
Ende u vleesch dat lijf ontfinc
Boven natueren tonser noede,
Ende ic ghelove, dat ghi in broede
Ende in wijn gheordineert
U vleesch, u bloet consacreert,
Switten donredaeghs, doe ghi braect
Tbroet uwen jonghers, ende ghi spraect,
Dattet ware tvleesch dijn
Ende u bloet die selve wijn,
Die si droncken daer si saten,
(U vleesch in brode dat si aten);
Als ghi hem voerseidet daer,
Dat ghi sout sijn in den outaer
Beide in vleesch ende in bloede.
Dus moghen u vinden altoes die vroede,
Die us begheren, dat ben ic.
Ende laet mi leven noch een stic,
Dat ic mach helpen stercken die wet,
Daer ghi ant cruce om wart gheset.
Dan stervic alst es u ghebot.
Ic kenne u over almachtich God,
Die mi voetsel hier verleende,"
Ende mettien hi sere weende
Om die doot die God ontfinc,
Sere bitterlike, die jonghelinc,

Van den brode dat hi adt. 9 *Andd.* ye hadde ontbeten. 10 Ay God here, hoe gherne s. i. e. 11 Harde wel v. e. c. 12 D. b. anderwerf. *Andd.* Hi beet anderwerf. 14 gheen saec. *Andd.* gheenrehande. 15 Dat men .... doer n. 16 en *ontbr. Andd.* hi en hadde. 19 Ende altegader. *Andd.* Mede allegader. 21. te Seg'. 22 *Andd.* H. sprac te Gode sijn g. 24 *Andd.* G. a. ghewaerlijc. 25 allen dingh. *Andd.* Als ghi almachtich sijt van alle dinck. 26 Ende ghi u v. ende u lijf o. *Andd.* Ende ghi u v. dat 'l. o. 31 Witten donderdaech. *Andd.* Des w. donredaech. 37 voerseit. 38 sijn *ontbr.* 39 in brode. 40 Altoes moghen u minnen die goede. 45 Daer God in: c. o. w. g. 45 es *ontbr.* 47 hier voetsel. *Andd.* spise. 49 Om dat God die doot ontfinc. 50 so bitterlijc.

H. 22 *b.* Hs. *f* 80 *d.* K. L. 24 *a.*

Want hi was van goeder naturen.
Daer sach hi ter selver uren
Den hemel ontdaen herde wijt
Ende het was voer mettentijt.
Sijn ors, dat lach over doot,
Spranc op van vare ende verscoet;
Met hemelsch licht waest bescijnt;
Tors boven allen orsen grijnt.
Ghenesen waren die wonden sijn.
Doe riep een stemme: »Seghelijn,
Hout dese covertuer ter vaert
Ende decter mede dat goede paert,
So en saelt dan nemmermeer
Wonden ontfaen noch doghen seer.
Glorifier so eest ghenant."
Doen lovede Seghelijn die wigant
Gode sere op die ure.
Opt ors leide hi die covertuere,
Die claer was ende herde groet,
Ghetekent met een cruce roet.
Doen dede hi af die wapen sijn,
Die altemale doersleghen sijn,
Van sinen live, die edel baroen.
Hi ghinc ander wapen aendoen
Van die daer laghen in det bloet,
Die vaste waren ende goet.
Talre eerste dat was dach,
Blensefluer, sijn moeder, utesach
Om Seghelijn haer lieve kint.
Si riep, en mocht ghelaten twint:
»Wacharmen! lieve kint, suldi sterven
Ende van uwen live bederven,
Dat sal mi costen nu mijn lijf."
Seghelijn sach dat scone wijf:
Hi sach wel dat si hem meende.
Hi neech hare ende hi weende
Daer hi stont op die gracht.
Si sloech neder in onmacht

51 Omdat h. was. 52 Daerom s. h. 56 dat *ontbr.* 56 van varen groet. 57 M. hemelscher l. wert b. 58 scijnt. 59 waren *ontbr.* 60 te S. 61 Nu hout d. conventuer vaert. 63 sal nemm. 65 est ghenoemt. *K. L.* ghenamt. *H.* ghenaemt. 66 vigant. 67 G. seer o. d. wyer. 68 ley.... convertuer. 69 Dit was claer ende g. 70 enen cr. 71 D. de op die wapen. *Andd.* wapen fijn. 72 altemael. 73 *Andd.* Aen sijn lijf. 75 V. dien d. l. 76 vast. *Andd* Die hem te punte wale stoet. 77 T. e. alst w. d. 78 uytsach. 80 S. r. en so si mocht laten t. 82 uwe. *Allen* derven. 86 si weende. 87 graft. 88 *Andd.* Daer viel die vrouwe i. o. 89 dat hi stoet. *Andd.* Voer die veynsteren. 91 uutghewoet. *Vs.* 92 *ontbr. in het Hs.* 93 Goedertier. 94 Glorifier. 95 ende

H. 23 *a.*

Voer dat venster daer si stoet.
Dat sach Seghelijn, die deghen goet.
Die vander stat quamen uut ghereet.
Op Seghelijn waren si alle wreet.
Ende die deghen goedertiere
Bescreet sijn ors Glorifiere
Het neyede ende het was blide.
Seghelijn sprac: »Aen onse side,
Glorifier, en is hulper ghene,
Sonder Jhesus van Nazarene.
Ende sijn lieve moeder Marie;
Nochtan hoe ic sere, dat wi
Sullen heden prijs bejaghen."
Doen quamen si toegheslaghen,
Die heidene met haerre cracht
Ende waenden dromen in die gracht
Seghelijn ende sijn paert mede,
Mer dat ors strecte sijne lede
Den Sarrasinen te ghemoet,
Datter schiere onder die voet
Laghen meer dan twintich teenre somme.
Nu hebben si al om ende omme
Seghelijn bestanden in dat crijt
Alse die den ridder draghen nijt.
Si pijnden hem alle te vellen tors,
Dies hem vele was te wors.
So wie sloech op die covertuer,
Hem brac sijn swaert in corter uer
So deden speren ende kniven:
Tors moeste sonder wonden bliven.
Dat docht die menighen wonder groet.
Seghelijn sloecher vele doet,
Daer en was niet dat teghen helt.
Niet mere dan aen een aenbelt
Mochtmen der covertuer ghenaken:
Hare speren dat si braken.
Seghelijn was int sienste vele:
Mer God was hovet van den spele.

was. 97 hulp gheen. *Vs.* 99 *als in de Andd. Hs.* Ende ghi ende ic dat sijn die vrie. 2200 N. hoep ic dat wij. 1 *Andd.* huden. 3 heiden.... hare. 4 graft. *Andd.* dringhen i. d. g. 5 *Andd.* bede. 7 Sarrasijn. 8 schier. 9. Laghen *ontbr. Andd.* ter somme. 11 *Allen* bestaen. *Vs.* 12 *als in de Andd. Hs.* Van hem allen is benijt. 13 peinsede al te v. t. 14 Die was hem v. t. w. *Andd.* wert te w. 15 convertuer. 16 Sijn s. brac i. c. u. 17 *Andd.* so daden staven e. k. *Vs.* 18 *ontbr. in het Hs.* 20. veel. 12 hielt. *Andd.* niemant die t. 22 N. meer dan een haenbilt. *L.* aen *ontbr.* 23 bider convertuer g. 24 *Andd.* swaerden. 25 veel. *Andd.* Des had S. te sienre v. 26 hoeft.... speel. *Andd.* M. G. sach selve te sinen s.

K. L. 24 *b*. Hs. *f* 81 *a*.

Die Sarrasine dreven seer
Ende seiden alle: »Nemmermeer
So en wort dese dief ghemaet!
Merket hoe hi hem ghelaet
Ende slaet noch so grote smeten!
Nochtan moghen wi wel weten,
Dat hi ons heeft ghemaect onblide,
Ende wel veertich van onser side
Doet ghesleghen na sijn ghevoech,
Al sonder die hi ghisteren sloech.
Nochtan vecht hi in dier ghebare,
Of hi nu eerst ghecomen ware
In den wijch ende hijs begonste!"
Alse hem niement ghemeesteren conste,
Doen vloghen si alle gader,
Ende doen sprac Seghelijns vader
Te sinen ghesellen: »Volghet mi an!
Bi den vader, die mi ghewan.
Ic selen doden of hi mi!"
Als dat sach die deghen vri,
Was hem te moede sere onsochte,
Datten sijn vader selver versochte.
Doen peinsde aldus die jonghelinc:
»Nu wouts God te deser dinc,
Hoe dat mi nu sal vergaen.
Minen vader en wil ic niet slaen.
Hi en kent mi niet, so doe ic hem;
Sloech icken doet, ic seker bem,
Gods vrient en werdic nemmermeer."
Blensefluer doghede groet seer,
Als si sach haren man
Tkint bestanden dat hi wan,
Dat was rouwe boven rouwe!
Doe sprac aldus die edel vrouwe:
»Ay God Here! of ghijs machtich sijt,
So ghetroest in desen strijt
Seghelijn, dat hi verdrive

H. 23 *b*. K. L. 25 *a*. Hs. *f* 81 *b*.

Sinen vader of ontlive,
Dat waer mi liever, dan hi ginc tonder."
Nu hoert hier groet wonder:
Prides quam, die coninc,
Op Seghelijn den jonghelinc.
Seghelijn warp den scilt om hals,
Om te scouwen meer onghevals.
Ende sijn vader volghedem naer
Ende gaf hem slaghe swaer,
Mer hi en weerde hem niet een twint.
Dus dede hi als een goed kint:
Hi decte hem ende liet hem slaen.
Daer moest Seghelijn ontfaen
Wonden achte in sijn lijf.
Prides sprac: »Hoerdijt, keitijf!
Verweerdu of ghi sijt al doet."
Seghelijn sprac: »Doer ghenen noet,
Coninc here, en wil ic u slaen.
Mijn ridderscap heb ic ontfaen
Van u; sloech ic u, so waer ic sot.
U te slane verbiet mi God."
Als dit die coninc Prides hoerde,
Jammerdem sere van den woerde,
Dat Seghelijn te hem daer sede:
Die nature wrochter mede,
So dat hi seide: »Seghelijn,
Bi Mamet, den here mijn,
Du bist int herte so noyael,
Dat mi ontfermet dijnre tael,
Ende ic bids u, coene deghen,
Vergheeft mi, dat ic u heb ghesleghen;
Het is mi leet ende berouwes." —
»Ay coninc here, dattu scouwes
Die rechticheit," sprac Seghelijn,
»Des danckic Gode den maker mijn,
Die u dat herte heeft verleent."
Die coninc van groten moede weent,

27. Sarrasijn. *Andd.* Die heydene d. groet s. 29 dief *ontbr.*; ghemaect. *Andd.* ghenaect. 30 Mer hoe. *Andd.* Siet hoe. 31 *Andd.* vaste smeten. 33 ghemaect heeft onbli. 37 vacht ... die ghebaer. *Andd.* Noch vecht ... die g. 38 waer. 39 hi begonst. *Andd.* hijs begonde. 40 *Allen* Ende niement en conste. *Andd.* vermeesteren en konde. 41 *Andd.* vloden. 43 gheslellen. 45 *Andd.* sallen. 47 ontsochte. 48 *Andd.* selve. 49 sprac aldus. 50 *Andd.* Nu help mi G. 51 Hoe salt vergaen *Andd.* na mach v. 53 dat doe ic h. *Andd.* Al kenne ic h. 54 ben. 55 en werdic *ontbr.* 56 *Andd.* B. die dreef g. s. 58 *Andd.* Dat k. b. d. h. ghewan. *Allen* bestaen. *Vs.* 60 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 59 *Andd.* droefheit b. r. *Hs.* rou b. rou. 60 aldus *ontbr.* 61 Ghi G.... ghi m. s. 62 *Andd.* ghesteret. 63 verdrijft. 64 ontlijft. 69. in den hals. *Andd.* aen den hals. 71 *Andd.* quam naer. 72 enen slach zwaer. *Andd.* menighen slach s. 73 Hi en weerde op n. e. t. *Andd.* Ende hi. 74 *Andd.* gherechtich k. 75 lieten s. *Andd.* Hi doock ende l. h. s. 77 VIII *Andd.* acht. 79 al *ontbr.* 82 *Andd.* van u ontfaen. 83 *Andd.* Sloech ic u, s. w. i. s. 84 *Allen* slaen. 85 Prides *ontbr.* 86 Jammerde hem v. w. 87 Van dien hi S. segghen hoerde. 88 Ende n. *Vs.* 87 *en* 88 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 91 biste ... moyael. 93 wel scoene d. 95 berouwet. *Andd.* bi mijnre trouwe. 96 *Andd.* dat u bescouwe. 97 *Andd.* Die rechte waerheit s. S. 98 danckic den m. m. *Andd.* Scepper. 2300 v. groter woede weent. *Andd.* van weemoeden w.

K. L. 25 *b*. H. 24 *a*.

Dat Seghelijn seide Gode danc.
»O wach," seit hi, »dits bedwanc,
Dat mijn herte is so sere partien
Teghen mijn sin, des moet ic lien.
Die oetmoedicheit die hi doet
Maect mi enen saechten moet;
Dat hi hem aen Gods wet wilt versellen,
Dat doet mi therte binnen quellen:
Dus strijt mijn herte ende mijn moet,
Dat ic hem yan quaet noch goet.
Nu laet ic der doghet verwinnen."
Dus voeren si te Jherusalem binnen
Daer Seghelijn wale was ontfaen
Van sijnre moeder, die was ghestaen
Ter valbrugghen, en lieghe u twint;
Si seide: «Willecoem, lieve kint!"
Alsoet haer uten monde scoet,
Seghelijn wart van scaemten roet
Van den woerde, dat si sede.
Dit mercte die valsce Robolijn mede,
Dat Seghelijn sijn verwe verghinc.
Robbolijn seide: »Heer coninc,
Sijt des seker op mijn lijf,
Mijn vrouwe mint desen keitijf,
Ende si sal hem verscaken,
Ende u soe veel te doene maken,
Ghi en gheneses nemmermeer;
Of ghi wilt, wachtes u, heer."
Die coninc seide: »Ic wilt verstaan
Bat dan ic hebbe ghedaen."
Sere mercte Seghelijn,
Dat teghen hem sprac Robbolijn;
Want hi wel sach aen sijn ghelaet,
Wat hi seide, dat was quaet.
Te doene so hads die jonghelinc,
Dat hi mercte alle dinc.
Daer wasser vele binder saten

Vs. 2302—4 *als in de Andd. Het Hs. heeft*
Wach dats mijnre herten bedwanc,
Dat in mi is so seere partyen
In mijn sin, des moet ic lien.
4 *Andd.* dat ic moet lien. 6 *K. H.* sachten. *L.* saften. 7 Ende dat aen .... verselen. 8 *als in de Andd.* Hs. mijnre herten q. 11. *Andd.* Nochtan laet ic mi der d. v. 12 *Andd.* reden. 15 brugghen *H.* walbrugghen. *K. L.* valbr. 16 *Hs.* Willecome. 17 *Andd.* Also als hoer dat woert ontschoet. 20. Die co R. mede. *Andd.* R. ende die coninck mede. 21 Seghelijn *ontbr.* 23 seker des. 24 U vrouwe. 25 Si sal haer met hem ontscaken. *Vs.* 26 *ontbr. hier in het Hs., maar volgt later na vs.* 34. 29 Ic salt v. 30 heb. 31 Seer. 34. sei. *Na vs* 34 *volgt in het Hs. vs.* 26. 37 veel binnen der s. *Andd.*

Hs. *f* 81 *c*. K. L. 26 *a*. H. 24 *b*.

Die Seghelijn harde sere haten.
Seghelijn dede in corten stonden
Sijnre moeder heelen die wonden,
Die hem sijn vader hadde ghegheven.
Els waer hi onghewont ghebleven,
En hadde sijn vader niet ghedaen,
Want hi en wil op hem niet slaen.
Van wonden (?) was hi sere ghewont.
Sijn moeder gaf hem in corter stont
Een cruyt teten ende hi ghenas.
Daer hi dus bi sijnre moeder was,
So weende die scone Blensefluere:
»Moeder," seit hi, »onlanghe ure
Sal ic moghen bi u bliven,
Want men soude mi ontliven;
Si haten mi alle die hier sijn."
Doen sprac si te Seghelijn:
»Aey, lieve kint, op hoveschede,
So laet mi dan varen mede
So waer dat ghi u bekeert."
Seghelijn sprac: »Moeder, ontbeert
Deser spraken, des bid ic u.
Werwaert soudic leiden u,
Daer ghi vont, dat ghi hier sout laten?
Na dien dat si mi alle haten,
Soe sal ic soeken aventuer.
Ende weet wel, moeder Blensefluer,
Mach ic sulc aventure venden,
Cortelijc sal ic weder wenden
Ende u halen, sijt des vroeder."
Doen so custe hem sijn moeder
Hertelike, en lieghe u twint,
Ende si scide: »Lieve kint,
Suldi mijns dan niet vergheten?" —
»Nenic, moeder, dat moet God weten,"
Ende hi cussede haer mettien.

Daer wasser menich die hem haten. 38 seer. *Andd.* Dus is hi ghecomen in die saten. 39 de in. *Andd.* Daer dede hi i. c. s. 40 *Andd.* verbinden. 41 *Andd.* gesleghen. 42 Al w. h. ontwont bleven. *Andd.* Anders. 43 at sijn v. *Andd.* had hem. 45 Moeder aldus bin ic g. 47 E. c. mettien hi g. 49 Doen wenede sijn moeder Brasseluer. 50 o. huer. 51 Sprac S. sal ic hier b. *Andd.* S. i. hier bi u moghen b. 53 al dier s. 54 sijn te S. 55 Aey *ontbr. Andd.* hueschede. 56 Laet mi v. oec m. 57 dat *ontbr. Andd.* Werwaert d. g. 58 M. begheert. 59 Niet deser s. 60 u nu. 61 hier *ontbr.* 65 Sulc aventuer mach ic vanden. *Vs.* 66 *ontbr. in het Hs.* 67 *Andd.* Ende u h. in corter ure. 68 custen s. m. *Andd.* Doen custen s. m. Blensefluer. 69 Hartelijc. 71 Wildi mi dan n. v.

Hs. *f* 81 *d.* K. L. 26 *b.* H. 25 *a.*

Dat heeft Robbolijn ghesien;
Hi liep saen toten coninc,
Ende dede hem sien die dinc.
Als hi dus hevet ghewacht,
Die coninc seide: »Ic sal te nacht
Seghelijn doen benemen tlijf;
Enter felre vrouwen, mijn wijf,
Sal ic in enen tor doen sluten.
Si en coemter in seven jaren buten,
Omdat si mi dit heeft ghedaen."
Nu moet God in staden staen
Seghelijn, hi heves noot.
Hem is ghemict, die bitter doot
Te doene in deser nacht,
Ten si offen God ghewacht.
Als die coninc hadde ghesien
Sijn wijf cussen, ghinc hi vlien,
Ende hadde enen droeven moet.
Hi en seider toe quaet noch goet.
Dat was bedi, want hi en mocht.
Sijn herte swoer hem sere onsocht;
Den jongelinc en dedijs gheen ghewach.
Als hine tusscen den oghen sach,
So was sijn evelmoet ghedaen.
Men decte tafel ende ghinc dwaen.
Seghelijn quam voert met sinne
Ende met hem die coninghinne,
Te wien hi droech groten nijt.
»Vrouwe," seit hi, »ter quader tijt
Legdi al den dach in clusen,
Ghi slacht den katten die willen musen,
Dat ghi so gherne in cameren sijt."
Seghelijn sprac in corter tijt:
Hieraen en is niet mesdaen;
Here, wildijt te recht verstaen:
Si heeft ghevraeght mijn avontuer,
Dat ic vonden heb wel suer,
Buten der stede heden ere.
Coninc Prides, edel here,
Al waer ic bi haer seven jaer,
Ghi en dorst hebben ghenen vaer,
Dat ic haer dede, sijt des vroeder,
El dan of si waer mijn moeder,
Sijt des seker, coninc fijn."
Doe antwoerde Robbolijn,
Die quade felle verrader,
Hi seide: «Wi saghen beidegader,
Ic ende mijn here die coninc,
Quaet onwettich vondelinc,
Dat ghise cusset aen horen mont.
Menichwerf, dat si u cont,
Na cussen," seide die verrader,
»Pliet men te doen, weten wi algader,
Der minnen spel, weet voerwaer." —
»Feloen, ghi moet hebben een quaet jaer,"
Sprac die coene Seghelijn.
»Bastaert, fel truwant, het sijn
Menighe, die te gader spreken,
Helsen, cussen, sonder treken,
Deen den anderen in goeder manieren.
Sonderlinghe cussen sijn viere:
Cussen van moeder, cussen van lieve,
Cussen van peise, cussen van grieve,
Als een mensce heeft ghesijn
In pinen groet," sprac Seghelijn,
Ende hi coemt, daer menne kent,
So custmenne om sijn torment,
Dat hi leet, te doen vergheten.
Mer dat moet onse Here weten,
Dat ic se cusse in goeder saten."
Robbolijn seide: »Ghi doet onmate,
Dat ghi des conincs wijf wilt vrien." —
»Aey, God moet u vermaledien,"
Sprac die coene Seghelijn.
Hi toech ute dat sweert sijn,
Ende cloefdem thovet toten tanden.
»Felloen," seidi, »om mine scande
Hebdi ghesproken, dit is die boete!"

Andd. En wilt mijns. 75 ten c. 76 *Allen* dese dinc. 79 nemen. 80 Ende ter. 81 *Allen* toren (toern). *Hs.* sluyten. 83 Dat si.... hevet g. 87 doen. *Andd.* gheven. 88 *Andd.* verwacht. 90 hi ghinc. 91 *Andd.* Als die hadde d. m. 92 Hi en seer t. *Andd.* deder toe. 93 Dat was bedwinc h. e. m. 93 swoer soe onsochte. 95 Die j. en deets. 96 hi en. 97 edelmoet. 98 dede tafel. 99 sin. 2400 coninghin. 1 groet nijt. *Andd.* Die daer int herte droegen n. 2 se hi. 8 *Hs.* Legdi in muten allen den dach sc. 4 U spel en is niet weert een stro. 5 ghern. 7 *Andd.* en heeft si n. m. 8 Heer coninc. 9 om aventuer. 10 sueren. *Andd.* Die ic ghehadt hebbe suer. 11 stat. *Andd.* En verwondert u des niet seere. *Vs.* 12 *ontbr. in het Hs.* 14 gheen. 16 Anders dan. *Andd.* Anders dan ic met mijnre moeder. 17. Seker, c. Prides f. *Andd.* soude doen, c. f. 18 Doe sprac voert R. 21 heer c. 22 onweert. 26 Plemen .... allegader. 28 *Andd.* Feloen *ontbr.* 30 Bastaer wil t. *Andd.* Verrader fel trouwen. 31 *Allen* Die menighe. 33 Doen den a. 34 vieren. 35 van clighe. 36 peis.... live. 40 cusmen. 41 heeft, t. d. v. 42 Doement dat moet God w. 43 Als ic se c. in goeden saten. *Andd.* staet. 44 onmaten. 45 *Andd.* ontvrien. 48 uyt. 49 E. cloefde thoet tanden toe. 50 F. seide om. m. scoude. *Andd.* Ende seyde: Dief, tot uwer schande. 51 dit is leet.

K. L. 27 *a*. Hs. *f*. 82 *a*. H. 25 *b*.

Doen viel hi doet voer sconincs voete.
Des had die coninc swaer verdrach,
Als hi dit met oghen sach.
Nochtan en mocht hire niet toe spreken.
Tsweert heeft hi inghesteken
In die scede, die jonghelinc,
Want het altoes aen hem hinc,
Waer hi was ende waer hi stoet;
Want hi was te voren vroet,
Dat hi daer niet was ghemint.
Seghelijn sprac: «En belcht u twint,
Dat ic sloech desen verrader." —
»Nenic niet," sprac sijn vader,
»Hi verdiendes wel met woerden."
Alle, diene spreken hoerden,
Hem docht wonder, dat hi sprac
Entie menighe hads onghemac,
Dat die coninc niet wil wreken,
Mer si en dorster niet toe spreken,
So ontsaghen si den jonghelinc.
Doe gheboet die coninc,
Dat men graven soude den doden,
Ende Seghelijn niet misbode,
Ende alsoe waest ghedaen;
Ende doe ghinc men eten saen.
Eten, drincken wasser ghenoech,
Mer die coninc niet en verloech
Noch en verblide van der feesten,
Mer hi peinsede, seit die jeeste,
Dat hi snachts Segheline
Beraden soude grote pine,
Dat hi smaken soude die doet.
God die cleen weet ende groet
Wat ghesciet, hoert wat hi dede:
Een enghel seinde hi daer ter stede
In der ghelike van een hert.
So ghedaen noch so versiert (?)
En was noyt hert, sijt des vroet,
Want in sijn voerhoeft stoet

52 voer co voet. 53 Die c. had verdriet. 54 A. hi had metten oghe s. 55 hier 57 *Allen* scee. 59 ende stoet. *Andd.* sadt, ghinc oft s. 60 was. *K. L.* wast. 61 *Andd.* luttel w. g. 62 bellicht. 64 die vader. 65 verdienes. 66 Aldien s. hoerde. *Andd.* die dese tale h. 70 dorsten. 71 So seer. 73 *Andd.* Dat men Seghelijn niet en misdede. 74 misboden. *Andd.* Ende den doden liet hi begraven mede. 76 doe soe. 78 Ende die c. Prides n. e. v. 79 Ende oec niet v. v. d. feeste. 80 eest. 82 groet. 83 sou. *Andd.* sterven s. die bitter d. 85 *Andd.* Datter g. 86 daer stede. 87 In ghelikenis van enen hart. 88 Sijn ghelikenis so versiert. 90 hoeft voer. 91 *Andd.* Ghewarich dat cruce o. H. 92 Seghelijn God

K. L. 27 *b*. Hs. *f*. 82 *b*. H. 26 *a*

Ghewrocht taenscijn ons Heren;
Dat dede God Seghelijn ter eeren
Enten coninc Prides te toerne.
Dertien telgher waren aen sijn hoerne;
Het was wit, scoen utermaten.
Si spronghen al op in der saten
Ende volchden den herte naer.
Seghelijn liep vaste daer:
Sijn paert stont ter selver ure
Verdect metter witter coverture,
Want noyt af en dede man.
Seghelijn reet vaste an
Na den hert met Glorifiere.
Voer alle die ander was hi sciere
Ghereden ene grote mile.
Doen sach hi ter selver wile
Den hert staen op een velt breet;
Na Seghelijn dat hi ontbeet.
Doe sprac thert met soeter sprake:
»Seghelijn, rijt al met ghemake.
Ic bin een enghel van Gode ghesent;
Hi doet u bi mi bekent,
Dat ghi ter stat niet weder en keert,
Of ghi souter mede sijn onteert.
U vader soude u doen verslaen;
Dit doet u God bi mi verstaen
Ende te weten, als sijn vrient.
Nu doet soe, dat ghi hem dient."
Doe viel ter eerden die jonghelinc.
»Ontbiet God mi dese dinc,"
Sprac Seghelijn, »dies moet hi
Lof ende eer hebben, die mi
Vercoren heeft te deser eeren.
Nu en weet ic wat doen, Here!
Ic bin bloet sonder wapijn."
Die enghel sprac te Seghelijn
Ende seide: »Vrient, coemt hare;
Die beste wapen, die beste ghegare
Suldi hebben, die noyt man droech.

93 ten toern. 94 Want XIII telghen. *Andd.* Van XIII t. waren s. h. 95 Dit was s. u. 96 liepen al op. *Andd.* die daer saten. 97 vollichde den hart n. *Andd.* liepen d. h. n. 98 vast. *Andd.* schier. 99 uer. 2500 verdect *ontbr.* 1 Want noyt en dese af man. 2 vast aen. 3 hart .... Glorifier. 4 al .... scier. 5 een sterke mijl. 6 wijl. 7 hart. 9 Dat hart met soeker s. 11 gheset. 12 Ende hi. 14. sotter. *Andd.* Te nacht soudi s. o. *Vs.* 18 *ontbr. in het Hs.* 19 *Andd.* Doe bete t. e. d. j. 16 mi God. 18 heer hebben. 20. doen hier. 27 coemt hier. *Andd.* haer. 28 D. b. w. d. ghi begheert. *Andd.* gaer.

H. 26*b*. K. L. 28 *a*.

In ghenen bosch gaet; u ghevoech
Suldi daer vinden, des sijt vroet.
Die halsberch is soe goet,
Nemmermeer en mach hi breken,
Met sweerden noch met speren steken."
Het was wit als een swane.
Roede crucen stonden daer ane,
Alsoe roet alse een bloet.
Een perpoent vant hi daer goet,
Een plate ende enen helm van stale;
Cousen, scilt, weet dat wale,
Wit, van silver daer in een cruys.
Ende taenscijn ons Heren Jhesus
Stont gheprent in vier quartieren
Binnen den cruce in dier manieren.
Met rechte mach men goet loven
Sinen wapenroc, dat hi boven
Sinen wapinen anedoet;
Menich cruce scoen ende goet
Van roden goude op dat witte.
Taenscijn ons Heren even ghedichte
Stoeter aen van scoenre ghedane.
Het was witter dan een swane,
Al dat hi voerde ende droech.
Therte in sinen buke loech,
Omdat hi hadde sulc abijt.
Die enghel sciet van hem ter tijt
Ende hiet hem, dat hi niet en keerde
Ter stat weder, ende hem verseerde
Herte, sin ende sinen moet,
Dat hi dus sijnre moeder goet
Laten moeste in dat verdriet.
Doen sprac aldus dat coene diet:
»Ay God here, ghi sijt so machtich,
Nu moeti mi maken crachtich,
Dat ic u diene tuwer eeren.
Ter stat en wil ic niet wederkeeren
Tote vader ende moeder.

Hs. *f*. 82*c*. K. L. 28 *b*.

Ghi sijt, here, daer af vroeder,
Watter na af comen mochte.
Nu ben ic in dien ghedochte
U te dienne sonder verlaet.
Ghi sijt hulpe, troest ende raet
Van alre werelt," sprac Seghelijn.
»Nu moeti voert mijn troester sijn."
Nu hoert van Prides, die sochte
Den hert al omme, mer hi en mochte
Niewer vinden noch die sine.
Verloren hebben si Segheline
Binden foreest, si en wisten waer.
Si sochtene al omme hier ende daer,
Ende als mens niet vinden en can,
Doen reet die coninc ende menich man
Binder stat, daer si waren eer.
Die hadde ghesien dat seer,
Dat Blensefluer, die vrouwe, dreef
Om dat Seghelijn after bleef,
Ende hi niet en keerde weder!
In onmacht viel die vrouwe neder.
Doe si bequam van den sere,
Riep si: »Seghelijn, lieve jonchere,
Sal ic u spreken nemmermeer?
Nu alre eerst so heb ic seer
Iut herte mijn, dat ic verdwine.
Ghi sijt comen tuwer pine,
Dat ducht ic sere, lieve kint.
Met rechte heb ic u ghemint,
Want ic u sere hebbe besuert.
Na mi sidi ghenatuert,
Des bin ic seker ende vroet."
Doe die coninc dat verstoet,
Seide hi: »Vrouwe putertiere,
Sijn dustanich u maniere,
Dat ghi mint den vondelinc?"
Die vrouwe antwoerde den coninc:
»Hets wel recht, dat icken minde,

30 Gaet in den bos u. g. 31 S. hebben die sijn goet. 32 Die h des sijt vroet. 33 En mach men nemm. breken. 35 swaen. 36 aen. 38 voerpunt want hi g. 39 Een valet enen h. v. stael. 40 Een fine s. wit d. w. 43 S. g. in die maniere. 44 B. d. c. van quartiere. 45 recht. *Allen* Gode loven. 46 Sinen w. toech hi b. *Andd.* wapencleet. 47 Als men wapen a. *Andd.* doet. 48 M. scoen cruys ende scoen goet. *Andd.* Met crucen scoon e. g. 49 Wit. *Moet men lezen* lichte? 50 ghedieht. *K. H.* even dicke. *L.* op even dicke. 51 v. scoene ghedaen. 52 *Allen* wit als. 54 Thart.... buyc dat l. 56 van dier tijt. 57 *Allen* hem *ontbr.* 58 *Andd.* T. s. waert. 59 ende moet. *Andd.* Dat herte sijn va 1 groter noot. 61 Moest laten int v. 62 Doen sede.

.... felle diet. 64 so cr. 65 dien. 66 T. s. so e. w. i. n. keeren. *Andd.* Te hove. 67 tot. 68 heer. 69 na comen mach. 70 die ghedach. 71 s. quaet. 72 hulpe *ontbr.* 77 N. winden nauwe sijn. 78 sei s. 79 Binnen den f. 80 sochtenen. 81 ment. *Andd.* men hem. 83 Binnen d. staet, van daen si quamen eer. 84 hadde g. driven dat s. 85 vrou. 88 vrou ter u. 91 *Andd.* Sal ic u n. spreken. 92 so *ontbr.* *Andd.* Ic duchte neen, dat doet seer breken. 93 hart.... verdwijn. 94 tuwen p. *Andd.* ghecomen ten fine. 95 seer. 96 recht. 97 sere *ontbr.* 98 Ghi s. van mi g. 2600 Ende doe. 1 Vrouwe u poytier. 2 Es dustaen u manier. *Andd.* dus ghedaen. 5 Het recht.

H. 27 *a*. Hs. *f*. 82 *d*. K. L. 29 *a*.

Want ic noyt en ghenen kinde,
Die mi beter docht van wesen." —
«Vrouwe, het is ghedaen met desen,
Hi is doot, u poytier.
Ic sal u doen bernen in een vier,
Dat ghi mi dus hebt verhoert,
Ende dus scandelijc misfoert." —
»Coninc here, ic en doe;
Also help mi God, ic en hadder toe
Nichtemeer dan te minen kinde,
Doer al dat icken sere minde.
Het dede sijn edele nature.
Ay, scone lichaem, edel figure!
Sidi doot, soe isset tijt,
Dat ic u volghe daer ghi sijt,
Ende laten onse siele sijn te gader."
Doen sprac Prides, Seghelijns vader,
»Ghi wort verbarnt aen enen stake.
Ic hore wel aen uwe sprake,
Dat hi was uwer herten kies."
Die vrouwe sprac: «Ten is gheen verlies,
Al stervic, indien dat hi
Doet es, mijn lief, die so vri
Was dat icken had ghemint
Met goeder herten, oft waer mijn kint."
Die coninc dede ter selver uren
Sijn wijf die scone Blensefluere
In enen toren vast besluten,
Ende swoer dat sire niet quame buten
Bin haren live nemmermeer.
Eten ende drincken dede haer die heer
Van buten gheven, dat is waer.
Si lacher binnen seven jaer;
Harde groet was haer karmen.
Si seide: »Jhesu, wilt mijns ontfermen!
In mine hulpe moeti sijn."
Doen sprac die vrouwe: »Seghelijn,
Nu alre eerst so heb ic seer!
Ic bevele u onsen Heer,

6 Want noyt ghene k. 7 in wesen. 11 *Andd.* ghevoert. 12 *Andd.* verhoert. 14 God ic en doe. 15 *Andd.* Niet meer. 16 seer. 17 edel natuer. 18 figuer. 19 ist. 20 ic vollichde. 23 *Andd.* Ic sal u barnen a. eens. *Hs.* staecke. 24 hoer .... u s. 26 Hier en is g. verlies. 27 A. s. hier in dat hi. 29 die ic h. g. 30 *Andd.* al waert mijn kint. 31 de t. s. u. *Andd.* dede in den toern voeren. 32 die scone *ontbr.* 33 In enen toern sluyten. 34 Ende swoer dat sier niet bu ende soude comen buten. 35 Binnen. *Andd.* leven. 36 ende. 37 was waer. 38 in seven j. *Andd.* XV j. 39 carmen. *Vs.* 40 *en* 41 *ontbr. in het Hs.* 43 *Andd.* heb ic wee. *Hs.* Gheleeft heb ic met groeten s. 44 Nu bevelic u o. H. 45 of doot. 46 brenghu.

H. 27 *b* K. L. 29 *b*.

Sidi levende of sidi doot.
God brenghe u uyt alre noot!
Noch so hopic dat ghi leeft;
God die peis van herten gheeft,
Moet u gheleden, lieve sone.
Ghi waert mijn troester entie gone,
Die mi dede leven sochte.
Mijn ghepeins ende mijn ghedochte
Was, dat ic soude hebben ontfaen
Kerstenheit; nu eest ghedaen:
Doepsel en mach ic niet ontfaen;
Lieve kint, ghi sijt mi ontgaen.
Dat dunct mi wesen onhoveschede,
Dat ghi mi niet gheleit hebt mede
Uter noet, daer ic in bem.
Die here die in Jherusalem
Was ghedoet op enen dach,
Ende alle dinc volleesten mach,
Die moet mi torment soe groet
Seinden toe voer mine doet,
Dat ic na dit corte leven
Te sijnre bliscap si bescreven!
Al ben ic nu hier ghevaen,
Ende gheen doepsel mach ontfaen,
Dat herte mijn heb ic gheset
Aen hem, die sterf om die wet
Van Kerstenheit, ende die ons cochte.
Ende hi kennet alle ghedochte
Van herten ende dat ghepeins.
Soe is hem cont, dat ic seins
Van hem houde ende leene.
Ende anders ghenen God en meene
Noch en kenne over God dan hem,
Die hier in Jherusalem
Was ghepijnt, daer ment sach
In die weke opten vridach,
Die goet noemt die werelt wijt;
Mer die Joden, des seker sijt,
Hietene goet, mer twas in quade,

47 so *ontbr.* 48 harten. 50 Ghi sijt die troest e. g. *Allen* troost. 51 te leven socht. *Vs.* 55 *en* 56 *ontbr. in het Hs.* 57 Dats grote o. 58 *Allen* Ghi en hadt mi. *Andd.* laten varen mede. 59 *Allen* ben. 60 *Andd.* D. h. van J. 61 Doet. *Andd.* Die was ghedoept. 63 *Andd.* mi voer mijn doot. 64 *Andd.* Senden den torment so groot. 67 hier *ontbr.* 68 *Andd.* heb ontfaen. *Vs.* 69 *en* 70 *ontbr. in het Hs.* 71 coft. 72 kent al ghedocht. 73 Alle harten ende g. 74 peins. 75 houde te leene. *Vs.* 76 *als in de Andd. Hs.* Dat sijn wi twee ende el gheen. 77 Ken ic o. G. 79 *Andd.* men toe sach. 80 *Andd.* In een w. op eenen v. 81 Die men goet n. in al die werelt. 82 des *ontbr.* 83 Hietenen God, mer t. int q.

Hs. *f.* 83 *a*. H. 28 *a*. K. L. 30 *a*.

Dat si den goeden verdaden,
Die tonder dede hare wet.
Die kerstene gheloven bet
Den vridach ende hietene goet,
Want si kennen, dat God sijn bloet
Om ons storte ende ontfinc die doot,
Om ons te lossene uter noot
Ende uter hellen, ons armen keitiven.
In dit ghelove wil ic bliven.
Dus mach hi met rechte goet wel heeten
Die vridach, als die profeten
Ons orconden ende bescriven.
In desen ghedochte wil ic bliven.
Lieve kint, Seghelijn!
Nu moet in u gheleide sijn
Die selve here, die sijn bloet
Storte opten vridach ende maecten goet."
Dit sprac si ende wenede sere.

Nu hoert van Seghelijn den jonchere,
Die harde groten rouwe dreef.
Sijn handen hi te stucken wreef,
Datter ute ran dat bloet,
Omdat hi sijnre moeder goet
Niet en sprac, eer hi wechvoer.
Therte in sinen buke swoer.
Doe peinsede dus die jonchere:
»Mi es beter dat ic kere
Ende mijnre moeder spreke,
Al soudicker omme jammerleke
Sijn ghewont ende doet ghesleghen."
Doe keerde om die coene deghen
Ende soude riden in die stede.
Doe quam een enghel ende sede:
«Hoerdijt, Seghelijn, joncheer?
Ter stat waert niet en keer:
Dat ontbiet u ons Here God.
Doedijt oec, du biste sot:
U soude ghescien veel rouwen.

Hs. *f.* 83 *b*.

Ghi en moeght nemmermere scouwen
Vader noch moeder op ghenen dach,
Ghi en sout hem gheven den dootslach.
Scouwe tlant ende die stede."
Als dit die enghel te hem sede,
Wart sijn rouwe noch so groet:
»Ach!" seiti, »aen mine doet
En laghe niet een vingherlijn.
Mer soudic vader ende moeder mijn
Doetslaen, of ic se saghe?
So ist mi beter, dat ic verdraghe
Desen rouwe, so ic best mach,
Ende peinse voert nacht ende dach,
Dat ic en hebbe vader no moeder
No vrient noch maech, noch suster noch [broeder,
Die mi bestaen te tienden lede.
Mijn lijf is al vol jammerheden,
Dat mi aldus ghescepen staet."
Sine oghen hi opwaert slaet
Tote Gode ende seide:
»O God der drievoldichede,
Die sinen soen verholen helt,
(Als ons die scriftuer vertelt)
Teghen den enghel toter stont,
Dat ghi Gabriel maket cont,
Dat ghi wout gheboren sijn
Vander soeter maghet fijn,
Diemen noemet sinte Marie; —
So bid ic u, hout mi vri,
Dat ic blive sonder vreese,
Want ic bin een arme weese.
Na dien dat mi God ontboot,
Dat ic vader ende moeder doot,
Of ic se sien mach nemmermere,
Des bid ic u, aelmachtich here,
So waerlijc als ghi verholen helt
Uwen soen in u ghewelt
Teghen die enghel na uwen wensce; —

85 tonderdeden. 86 kersten. 87 Hietenen. 88 dat hi s. b. 89 Om ons gaf. *Andd.* Om hem storte .... den doot. 90 *Andd.* verlossen. *Hs.* lossen. 93 met recht g. h. *Andd.* wel goet. 94 alsoe propheeten. 96 *Andd.* In desen toern moet ic b. 98 Hi moet. 99 heer. 2700 Opten v. *Allen* maecte. 1 Storte ende w. seer. 2 die joncheer. 3 harden. 4 sticke. 5 *Andd.* liep. 8 Tharte .... buic s. 11 spreec. 12 jammerleec. *Andd.* waerleke (*l.* swaerleke). 14 keerde *ontbr. Andd.* keerde tors. 15 soud. 17 *In de Andd.* hoerstuut; doetstuut; di soude ghescien *enz.* 20 een sot. 22 nemmermeer. 25 Scouwen. *Andd.* Scuwet. 26 Als die e. te S. sede. *Andd.* Doe d. e. dit sede.

27 rou. 28 mijn. 29 laech. 31 Doe slaen. *H.* Doetslaghen. 32 Hets beter, d. i. v. 33 rou .... bet m. 34 peinsen. 35 heb. 36 Ende vrient .... n. suster. 37 Noch broeder, die m. 38 *Andd.* Ic ben al v. j. 39 *Andd.* ghescapen. 40 *Andd.* hande. 41 Te Gode waert. 42 doer d. 44 Also als. 55 Teghen *ontbr. Andd.* die daer stont. 46 Tot dat g. G. 47 wilt. 48 *Andd.* reynder m. f. 49 soete Mari. 50 S. b. ic hot m v. 52 *K. H.* ellendich w. *L.* allendich. 53 verboet. 54 So mick (?) ic. 56 *Andd.* almachtich. 57 Also w. .... verloren h. 59 wens. *Andd.* na den wensche.

H. 28 *b*. K. L. 30 *b*.

Dat sceen wel als ghi maect den mensce,
Daer die enghelen saghen toe,
Van der eerden, ende seit doe:
»»Faciamus hominem ad ymaginem
Et secundum nostram similitudinem:
(Weten maken den man ende ymagineren
Na onse ghelike),"" sprac die Here.
Dit sprac hi tot hem selven daer.
Hier moechdi weten die reden claer,
Dat hi sprac na die waerhede
In hem tot sijnre drievoldichede.
Die enghel waende na die waerheit,
Dat hijt tot hem hadde gheseit,
Dat si souden toesien van den werke.
Mer die enghelen begonsten merken,
Dat hi maecte vleesch ende bloet.
Doe waren si der reden vroet,
Dat God te hem selven sede,
Want denghel was sonder menscelichede,
Dan was God onse Here niet.
Scouwet, merket ende besiet
In desen saken meer no min,
Dat God was sonder beghin.
Ende daertoe wesen sal sonder einde.
Als God die siel in Adam seinde,
Ende die enghelen tsaghen van hemelrijc,
Peinseden si: »»Dats ons ghelijc."""
Doe so werden die enghel verblint.
Nochdoe en was niet bekint
Die menscheit, mer als die tijt
Quam dat God onse abijt
Wilde ontfaen ende sijn gheboren,
Opdat die menscheit niet en waer verloren,
Doe so wart hi in aertrike
Verbaert eer dan in hemelrike.
Doen seide God ten sone sijn:
«»Hemel ende eertrijc is dijn,""

60 scoen als g. m. d. mens. 63 et y. 64 Ad n. s. 65 *Andd.* Willen wi eenen mensche y. 66 N. o. g. na onsen Heer. 68 die reden *alleen in L. Vs.* 69 *en* 70 *ontbr. in de Andd.* 73 Dat sin toe souden sien v. w. 74 enghel beghonst te m. 75 *Allen* been, vleesch e. b. *Hs.* te been, v. e. b. 77 selve. 78 W. die e. s. m. 79 Waren doen w. o. H. n. 82 *K. H.* D. G. ons s. b. 83 daertoe *ontbr.* 84 adem. 86 Peinsen si dat o. 87 Dusen werven ... verblijt. 88 Nochtan .... bekent. *Andd.* N. e. w. noch nye b. 89 al d. tijt. 91 wil o. *Vs.* 92 *ontbr. in het Hs.* 93 So waer hi eer in eertrijck. 94 eer *ontbr. Andd.* verwaert. 95 Got. 98 horen. 99 W. sijt d. hi tot hem sede. 2800 *Andd.* Die was verholen, wert nu ontloken. 3 sittende in des des (*sic*) v s. 4 D. was d. die bliisscap g. 5 al alsoe. 9 God bliisscap is in h. *Na vs.* 10 *nog in het Hs.*:

Hs. *f.* 83 *c*. K. L. 31 *a*. H. 29 *a*.

Dat was, als hi was gheboren.
Als dat die enghelen verhoren,
Waenden si, dat hijt te hem had ghesproken.
Die vrucht verholen wart doen ontploken,
Dat si wel saghen, sijt seker das,
Tkint dat van Marien gheboren was,
Sitten in des vaders scoet.
Doen so was daer bliscap groet.
Die enghelen songhen doe alsoe:
Gloria in excelsis Deo,
Et in terra pax hominibus.
(Dese woerden bedieden aldus:
Bliscap si Gode in hemelrijc
Ende peis den lnden van eertrijc.)
Alsoe waerlike als dit es waer,"
Sprac die ridder, »so moet ic daer
Metten enghelen algader
Ontfaen sijn als kint ende ghi mijn vader
Bliven moet hier ende daer;
So moet ic mijn pine swaer
Al vergheten ende mijn vreese,
Al bin ic ter werelt weese.
God Here, als gi hadt verclaert
Den menschen ende den enghel verbaert,
Doen si self verholen wisten
Der menscen behoeften, doer den twiste,
Die gheweest hadde menich jaer, —
Ghi ghedoghet openbaer
Dat men uwen sone hinc,
Ende aent cruce die dood ontfinc.
Suver bloet quam uyt uwen live,
Dat gheboren was van den wive,
Uwer moeder, sente Marie,
Dat die Joeden bi hatie
Ute uwen soeten live traken,
Als ghi die bitter doot wout smaken.
Doen quam bloet in vaders scoet,

Den ghenen die God willic sijn,
Doen sprac aldus Seghelijn.

11 A. waerlijc alst was w. 12 *Andd.* S. Seghelijn. 13 Int blisscap m. e. a. *Andd.* Met u ende m. e. te samen. 14 u kint. *Andd.* Ende ghi vader. 15 ende taer. 16 pijn. 17 Vergheten e. m. vrees. 18 wees. *In plaats van vs.* 21—24 *hebben de Andd. nog duisterder regels*:

Die ghi wech hadt ghesteken
Des menschen propheet (*l.* profijt) ende
[quaemt verweten.

De woorden zijn in dit geheele mystische gebed te onduidelijk om veranderingen voor te slaan. 26 Aen een c. 27 *Andd.* Dat bl. q. 28 den reynen wive. 29 *Andd.* U m., die maghet Marie. *Hs.* Marien. 30 Ju benien. 31 *Andd.* soeten *ontbr.* 32 wilt. 33 *Andd.* dat bloet in uwen s.

Hs. *f* 83 *d*. K. L. 31 *b*. H. 29 *b*.

Des bin ic seker, also groet
Als ute uwen live dranc;
U gheest voer ute ende ghinc den ganc
Ter hellen, halen sine vrient.
Dus heeft God den mensch ghedient
Ende ontfaen doer ons die doot.
Die gheest quam daer uut uwen scoot,
Ende beette in bloet van medicine,
Dat hi doer ons gaf met pine.
In den gheest het weder trac.
Doe voer die gheest daer hi uutbrac
Int soete vleesch, daert was gheleghen
Int graf, doerhouwen ende doersleghen.
Tfleesch ontfinc weder lijf,
Dit moet gheloven man ende wijf,
Want men opten Pasendach
Vijfwerven met oghen sach.
(Des keert hem om, des sijt ghewesse,
Die priester vijfwerf in die messe,
Dat aensicht ten volke waert.)
In den Pasendach was verbaert
Den enghelen dat ghi waert drievuldich.
Ay, God Here! wi sijn u sculdich
Te dancken utermaten seer,
Dat ghi ons voer den enghelen deet eer.
Altoes sidi personen drie,
Een enich God; nu horen wi
Drie missen singhen opten kersdach
Enen priester, ende nemmeer en mach
Binnen den jare dit ghescien.
Die eerste misse, hoert na mien,
Bediet ons, als ic eerst sprac,
Dat God sinen soen ontstac
Den enghelen te smenscen profite.
Ter stont, dat God ten abite
Van Marien wart gheboren,
Selmen dander misse horen.
Die derde singht men opten dach
Gode teeren, die ons versach

K. L. 32 *a*.

Voer den enghelen, dats waerheit
Ende ons sine drievoudicheit
Verbaerde voer den enghel sijn.
»Also waerlijc,« sprac Seghelijn,
»Ende ghi ons dese ere daet,
So bid ic u dat ghi mi beraet
Als die vader doet sijn kint,
Ende mi also vaderlike mint,
Dat ics blive sonder vreese,
Ghi kent wel, dat ic bin weese.«

Als hi dese bedinghe had ghedaen;
Ghinc hi tors met sporen slaen.
Hi reet in wout ende in boscaelgen
Seven daghe sonder vitaelge.
Armoede doghede Seghelijn.
Hi at crude ende rasijn
Alsulc, als hi vant int wout.
Doe vakede den ridder stout
Ende ghinc slapen op sijn scilt.
Binnen dat dus sliep die ridder milt,
Quamen vijftien scakers ghegaen,
Ende saghen Glorifier daer staen.
Doe sprac die een van den vijftien,
Die dat ors hadde versien:
»Bi Mamet,« seit hi, »gheent paert
Scijnt starc ende van snelre vaert,
Dat willic hebben in mijn bedwanc.«
Een ander daer vore spranc,
Ende sede: »Ic salre aen hebben deel.«
»Ondanc hebbe u museel,«
Sprac die derde, »wat men seghet,
Ghenen ridder die ghinder leghet
Sallic nemen die wapen sijn.«
Die vierde seide: »Wat, wert mijn!
Ghi rekent saen dit ghelach.
Ic moet hebben quaden dach,
Of icker verder omme ga.
Diet winnen wil, die taelder na!« —

34 seker ws also g. 36 *Andd.* Uwen g. ghinc uut te hant. 37 sijn vriend. *Andd.* verlossen. 38 D. hebbi G. 40 *Allen* in uwen s. 41 *Andd.* int b. des m. *Allen* beet. 42 die pine. 44 wictrac. 45 vlees. *Allen* daer was g. 46 graft .... doersneden. *Andd.* doerhouden. 49 men op P. *Andd.* ment o. paesdach. 50 Vijfwerf m. o. aensach. 51 Dis .... ghewes. 52 vijfwerven .... mis. 53 Taensicht den volc w. 54 In P. was veroerlocht. 56 Here *ontbr.* 58 den gheel d. a. 59 A. di p. d. 60 nu weten wi. 61 Men singhet III m. in den korsdach. 62 Een p. emmer en mach. 63 jaer dat g. 64 Dyerste ... na mi. *Andd.* na dien. 65 ons *ontbr.* 67 sijn s. instac.

67 D. e. smenschen profijt. 68 Dat stont .... abijt. 71 *Andd.* alst is dach. 72 God. 73 Voer denghel dat was w. 75 die enghel. 77 eer. 80 Dat ghi mi v. m. *Andd.* met herten mint. 81 Dat ic al bin s. v. 82 *Andd.* Want ic ben een ellendich w. 83 *Andd.* dit ghebet. 86 sonder maelgen. 88 graeskijn. 89 Sulc .... woude 91 in die scilt. 93 V sc. 94 daer *ontbr.* 95 van dien. 96 hadden voersien. 97 ghent. *Andd.* ghint. 2900 voer. 2 heb. *Andd.* Ay, o. h. mijn m. 3 *Andd.* S. d. d. ende seyt 5 benemen. 6 D. v. s. Welt es mijn. 9 Of ic dan verder ga. 10 Die w. w. *Andd.* treder na.

Hs. *f* 84 *a*. H. 30 *a*.

»Dat sijn wi," spraken die drie;
Tot orse liepen si,
Ende si waenden harde sciere
Wech leiden dat ors Glorifiere.
Mer het verhief sinen rechteren voet,
Ende sloech den ghenen die bi hem stoet,
Dat hi viel ter eerden doot.
Opten anderen dattet scoet,
Die den breidel had in die hande
Ende beet hem tore af totten tanden,
Ende deder hem mede grief.
Doen spranc after die felle dief
Ende soude gaen te Segheline
Om te nemene sijn wapine,
Mer dat ors daer teghen liep.
Seghelijn die vaste sliep,
Wart ontwake biden lope,
Ende sach staen tenen hope
Dertien dieve van leden groet,
Ende enen anderen die daer lach doot,
Ende dien dief die hadde verloren
Tore sijn: men mochten hoeren
Driven gheroefte ende carijn.
»Helpe God," sprac Seghelijn,
Ghi hebt mi wel verwacht hier!"
Doe custi tors Glorifier
Ende hi seide: »Wel lieve wrene,
Ghi ende ic sijn hier allene;
Nu moetewi die dertien bestaen.
Of God wil, ic sal se slaen,
Dat si verliesen sullen tlijf.
Hier so leghet een keytijf,
Dien ghi sloeghet, des hebt ghi lof,
Ende desen beet ghi sijn' ore of;
Dese bederve hebdi mi ghedaen.
Nu willic dese selve slaen."
Seghelijn sprac: »Wat doedi hier?

Vs. 12—14 *als in de Andd. In het Hs.*:
Ende scoeter toe vele schier
Ende wilden wechleiden Gloriefier.
15 rechteren *ontbr.* 18 Op den a. dat het s. 19 hant. 20 tand. *Andd.* tore *ontbr.* 21 Ende hem meder g. *Andd.* Dat rechter oer ende dede hem g. 22 *Andd.* achterwaert. 23 *Andd.* waende. *Hs.* Seghelijn. 24 wapijn. 25 Mar d. o. teghen hem liep. 27 *Andd.* metten lope. *Hs.* loep. 29 *Andd.* Die XIII waren v. l. g. *Vs.* 30—32 *in de Andd.*
Een van hem wasser doot
Ende dander hadde sijn oer verloren,
Dies hadde hi groten toren.
32 Toer. 33 gheroeft. *Vs.* 33—46 *ontbr. in de Andd.* 43 Die .... hebt lof. 44 E. dese oec sijn o.

K. L. 32 *b*. Hs. *f* 84 *b*.

Mi dinke, ghi hebt quaden tier;
Hoe ist met u aldus ghestelt,
Dat ghi mi wilt doen ghewelt,
Want ic u noyt quaet en dede?
Ic bid u, laet mi doch in vrede."
Doe spraken die dertien dieve:
»Dat ors heeft ons brocht in grieve,
Ende doet ghesleghen onsen compein;
Dat moeti ontghelden, vilein."
Seghelijn seide: »Ic en sal,
Scande ende kenlijc ongheval
Moet u ghescien, dat ghijt spraect."
Ten dieven waert dat hi hem maect,
Hi sloech den enen op sijn hoeft,
Dat hijt hem toten tanden cloeft.
Den anderen sloechi mits ontwee.
Den derden dede hi so wee,
Dat hi nemmermeer ghenas;
Hi viel neder doot int gras.
Den vierden sloech hi doot mede.
Dandre bleven op die stede,
Mer die achterste waende vlien.
Dat ne mocht hem niet ghescien:
Hi moest bliven op dat velt.
Hi sloechene met ghewelt,
Dat hine hoefdeloes maecte.
»Mi dunct, dat ic di gheraecte",
Sprac die coene Seghelijn.
Dander liep wech, diet ore sijn
Had verloren, te sinen ghesellen
Ende ghinc hem dit wonder tellen,
Daer si waren bleven achter,
Want si spieden om menichs lachter,
Ende roefden alrehande lieden.
Doen spracker een: »Wi willen spieden
Den quaden recke; hi is so starc,
Dat hi hem dertiene in een parc

af. 45 heb ic di. *Vs.* 47—52 *ontbr. in het Hs.* 48 dunct. *Vs.* 53—56 *in de Andd.*
Si spraken alle harde fier:
„Dat wi soecken dat vinden wi hier.
Dat sal u costen uwen live,
Wat ghi seght, ghi moet hier bliven."
58 *Andd.* groet o. 60 *Andd.* Want ghi sijt alle dieven naect. 61 opt hoeft. 62 Dat hijt t. t. toe c. 63 sloechi *ontbr.* 64 dede hi seer. 66 neder *ontbr.* 67 doot *ontbr.* 69 achtenste. 71 opt v. 72 sloechen. 73 *Andd.* Hi cloefden als een bake. 74 *Andd.* gherake. 76 *Andd.* Doe ontlieper een van dien. 79 Want si. *Andd.* Dat si. 82 Men moeten sieden. *Andd.* verspieden. 83 In quade peke. *Andd.* Den q. reke.

H. 30 *b*. K. L. 33 *a*.

Doet sloech na sijn ghevoech."
Doen sprac die ander: »Sijn ors sloech
Onsen lieven gheselle doot
Ende mi dede het desen noot,
Wantet mi mijn ore aftrac."
Dander doe weder sprac:
»Weti of hi hier iet coemt?
So is hi alop verdoemt;
Al is hi van herten coen,
Wi sulne verleden met traysoen,
Of die duvel woude sijns!"
Ay God, ontferme Seghelijns,
Dat hi niene si ghescent!
Van hongher doghede hi torment:
Hine at binnen seven daghen broet,
Al had hi den hongher groet;
Des en derf u verwonderen niet.
Nochtan dreef hi meer verdriet
Om sijn ors dan om hem.
Seghelijn van Jherusalem
Sal nu cortelijc daer gaen,
Daer hi fellike wart bestaen.

Aldus reet die deghen stout
Een lanc stic doer dat wout,
Ende die sonne was langhe onder.
Hoert, ic sal u segghen wonder:
Met sporen noepte hi Glorifier.
Doen sach hi van verre vier
In een loedse ende hi sprac:
»Ic hoep, wi sullen hebben ghemac,
Noch tavont ende teten ghenoech."
Sijn ors hem darwaert droech,
Tes hi in die loedse quam,
Ende alsen ghene dief vernam,
Die sijn ore hadde verloren,
»Ghesellen," seithi, »wacht u hier voren!
Dit is hi daer ic af seide,

H. 31 *a*. Hs. *f* 84 *c*.

Die onse ghesellen op die heide
Doet sloech metter hant.
Hi voert enen fellen brant,
Die beide stael ende yser snijt."
Seghelijn aldaer toerijt,
Ende seide: »Ic groet u, heren, al.
Beide groet ende smal;
Ic bidde u, dat ghi mi gheeft
Enighe dinc, daermen bi leeft,
Want ic heb den hongher groet."
Elkerlijc hadde opten scoet
Sijn sweert ligghende aldaer.
Si seiden: »Beet ende coemt bet naer,
Wi sullen u gheven dies hier is."
Seghelijn beette, sijts ghewis,
Alse die tetene seer begheert;
Ende trac oec uyt sijn sweert,
Ghelijc den anderen, die daer saten
Ter tafel, ende droncken ende aten,
Ende harde fellijc op hem sien.
Doen spac een van dien
Scakeren, die daer saten:
»Ridder," seithi, »bi caritaten,
Ghi en dorft niet trecken u sweert:
Hier en is niement, die u deert.
Dat wi dus sitten, dat doet ons noet;
Wi legghen in veeden groet,
Ende sijn altoes op onse waerde:
Daerom ligghen onse swaerde
Op onsen scoot, ridder coen,
Op aventuer, of wijs hadden te doen."
Seghelijn antwoerde mettien:
»Also moet mi goet ghescien,
Recht also is mi ghesciet.
In kenne al mijn vianden niet,
Dus ben ic, broeder, u veynoet.
Mijn sweert sal legghen op mijn scoet,

85 Doet slaen. *Andd.* Doetsloech van dien hi vercoes. 86 *Andd.* D. s. hi die sijn ore verloes. 87 *Andd.* Onse ghesellen sijn daer doot. 88 *Andd.* Ende tpaert dede mi groten n. 89 Want het mijn o. a. *Andd.* Afbeet met allen. 90 *Andd.* Dat ic ter aerden moeste vallen. 91 *Andd.* Dander vraechden oft hi yet c. 92 *Andd.* So wert hi hier al verd. 94 traysone. *Andd.* Wi sullen hem leyden int prisoen. 96 *Allen* Seghelijn. 97 Dat hi si niet ghesceint. *Andd.* niet en werde g. 98 honghere doghede t. *Andd.* hadde hi groet t. 99 in VII d. 1 Des ne wondert mi niet. 2 *Andd.* N. en d. hi gheen v. 3 ors dat om h. *Andd.* Om sijn ors was hem meer dan om hem. 5 *Allen* nu *ontbr.* 8 in dat w. 10 *Andd.* Verstaet. 11 Hi noepte tors G. 13 lodse. *Andd.* logie. 15 *Andd.* Teten al ons ghenoech. 16 Tors. *Andd.* S. o. dat hi derwaert sloech. 17 lodse. *Andd.* Doe hi voer die logie quam. 19 sine.... had v. 20 seithi *ontbr.*; Gheselle. 21 *Andd.* huden af seide. *Hs.* sede. 22 gheselle. 26 altoes r. 27 Ic sede ic g. u. h. al. *Andd.* alle. 28 *Andd.* smalle. 29 bid. 32 had. 33 Ligghende sijn s. a. 34 Beit e. c. naer. 36 beide. *Andd.* bete. 37 Als die teten s. b. 38 *Andd.* toech. 40 T. t. droncken e. a. *Andd.* T. tafelen oeck e. a. 41 hoerdeselijc o. h. s. *Andd.* Ende si leelijck o. h. s. 43 Scakers van dien d. s. 44 *Andd.* Ter tafelen ende aten. 47 Dat sy wy s. doer die n. 48 weden. *Andd.* veeten. 49 ons. *Vs.* 51 *ontbr. in het Hs.* 52 *Andd.* oft waer te d. 56 ken. 57 veynoen. *Andd.* D. b. i. dunct mi, u ghenoet. 58 *Andd.* M. s. wil ic houden bloet.

K. L. 33 *b*. H. 31 *b*. Hs. *f*. 84 *d*.

Also wale als doet ghi,
Nadien dat ghescepen si."
Dus at Seghelijn ende dranc,
Ende peinsede dus, al sonder wanc,
In sijn ghedochte ende sinen moet,
Datter nemmer gheen is goet
Van hem allen, die daer saten.
Si saghen fellike utermaten
Op Segheline, daer hi sat;
Hi sweech ende dranc ende at,
Ende liet hem haer erheit toghen.
Emmer wacht hise metten oghen
Of sine iet souden bestaen;
Hi peinsde, hi soudese voren slaen.
Tusscen appel ende hilte hout hi tsweert.
Daer en wasser gheen, hine begheert
Seghelijn te brenghen in grieve.
Het waren al quade dieve,
Scakers ende moerdenaers.
Die grote duvel woude haers!
Si saten ende swollen van moede:
Die hoessche ridder ende die goede,
Hi warp broet den orsse sijn.
»Eet vaste," sprac Seghelijn;
»Bi Gode, ghi sijts wale weert!"
Elc van den scakers verdroech tsweert
Ende sijn alle opghestaen,
Om dat si Seghelijn wilden slaen.
Doe hi sach dat menne versochte,
Ten iersten slaghe dien hi brochte,
Sloech hi den meester op sijn hoeft,
Dat hijt hem toten tanden cloeft
Ende hi doet ter eerden vel.
Alle die moerdenaren fel
Sloeghen op hem ende riepen: »Betaelt!"
Anderwerven hi verhaelt
Enen slach, Seghelijn,
Dat si alle haren fijn
Moesten doen op die stede.
Sonder een dat was waerhede,
Die quaets wiste alte vele.

59 A. w. oec als g. 60 *Andd.* gescapen. 62 aldus s. w. 63 ghedocht in s. m. 64 *Andd.* D. nyemant en was g. 67 *Andd.* omdat hi sadt. 68 *Andd.* Ende soe dorperliken adt. 69 Hi liet .... arheit t. *Andd.* lieten .... doghen 72 si soude v. s. 73 hilte *ontbr. Andd.* hilte ende *ontbr.* 78 groet. 79 saten swallen. 81 ors. 82 vast. 83 God. 85 alle. 86 Dat .... willen s. *Andd.* Ende wouden S. s. 87 Segh. sach dat men versocht. 88 Den yersten slach die hi brocht. *Andd.* D. e. s. hi voer hem b. 89 opt. *Andd.* den

K. L. 34 *a*.

Seghelijn sprac doe in spele
Tot sinen paerde Glorifier:
»Soete vrient, noch sijn wi hier
Onder ons tween al onghescent.
Dese hebben haer paeyment.
Ic dancs Gode van den trone,
Dat ons comen is dus scone.
Nu moghen wi eten ons ghevoech;
Aets ende drancs is hier ghenoech,
Hier en is niement, diet ons weert.
Danc hebbe dit goede sweert,
Dat so wel can dieven ghelden.
Si sullen op ons scempen no scelden,
Als si daden hier te voeren.
Si hadden in haer herte toren,
Dat wi sonder betalen aten.
Si waren onhoefs, bi caritaten,
Dat si hiesschen haer ghelach
Voer maeltijt, des men noyt en plach
In goeden steden, eer no achter.
Al hebben si scande ende lachter,
Si hebbent op ons wel verhaelt.
Si swighen stille, hets wel betaelt.
Ic sout hem ghelden, ghebrake hem iet.
Keitive," seit hi, »nu besiet,
Offer enich quaet penninc si;
Ic salne wisselen, brencten mi,
Al eer ic sceide nu van hier.
Dat goede ors Glorifier
Stont ende neyede utermaten.
Seghelijn gaf hem, bi caritaten,
Beide vleesch ende broet,
Want het had den hongher groet;
Het at, hi leide hem vele voren.
Seghelijn seide: »Ander coren
Ne moeghdi hebben, Glorifier,
Dan vander spisen, die is hier.
So suldi hebben u ghevoech."
Seghelijn haelde hem borns ghenoech;
Het at ende dranc ende was blide,
Ende stont bi sijns heren side

eenen. 90 hem *ontbr.* 91 viel. 94 Anderwerf. *Vs.* 96 *ontbr. in het Hs.* 98 een dief. 99 Die wist quaets. 3100 speel. 2 sij wi. 3 tweeen onghescent. 4 *Andd.* sullen hebben. 5 troen. 6 scoen. 7 *Andd.* na ons g. 8 *Andd.* Want hier is van dies g. 9 wert. 10 heb *Andd.* God ende dit g. s. 11 dieven can g. 12 vrempen (?) no sc. *Andd.* S. en s. nemmermeer op ons s. 16 *Andd.* o. utermaten. 17 *Andd.* eyschten. 18 en *ontbr. Vs.* 23 *ontbr. in het Hs.* 24 nu siet. 27 heer .... sciede. 31 vlees. 32 jonghèr. 33 vele *ontbr.* 38 Hi haelde. 40 Het stont.

Hs. *f* 85 *a*. K. L. 34 *b*.

Ter tafelen, die scoen was ende groot.
Hine had ander scotel ghenoet.
Hi leide hem voer capoen;
Daartoe gaf hem die ridder coen,
So dat nemmeer mochte tpaert;
Het stont ende lecte sinen baert.
Doe sprac Seghelijn ende loech:
»Glorifier, hebdi ghenoech?
Dat en gheviel uwen ouderen nie,
Dat si aten, seghic di,
Op dwalen scoen ende tafelen groet,
Capoenen, harsten, vleesch ende broet,
Mer ghi sijt des weerdich wale."
Tors neyede na deser tale:
Anderssins en const niet spreken.
In den alewiere heeft hi ghesteken
Beide broet ende capoen,
Teten als hijs had te doen,
Ende ghinc slapen al den nacht.
Glorifier hevet ghewacht,
Tes het was claer sonnenscijn.
Doen hieft op die voete sijn,
Ende sloech teghen sijns heren scilt.
Doen ontspranc die ridder milt,
Hi stoet op ende voer dan.

Nu hoert vanden scaecman,
Den fellen dief, die daer ontsloep:
Hi had vergadert enen hoep
Houts te barnen ende stonter bi.
Hi seide: »Edel ridder vri,
Helpt mi op dit fardeel!"
Seghelijn beette sonder riveel
Ende soude helpen den quaden dief.
Als hi den fardeel ophief,
Brocht hi enen knijf, van onder
Seghelijn te steken, hoert hier wonder.
Dit wert ghewaer die coene deghen
Ende heeft den knijf beseven.
Sine vuuste hi verdroech;

H. 32 *b*. K. L. 35 *a*.

Den keitijf dat hi sloech,
Tusscen den halse ende den hoefde
Dat hine vanden live roefde.
»Nu hout dit," sprac Seghelijn,
»Ic waende, du goed hads ghesijn
Ende du waers een verrader.
Aldus moeten si allegader
Varen die verradenisse plien!"
Hi sat op sijn ors mettien,
Ende reet acht daghe eer hi quam
Daer hi ie creatuer vernam.
Tenden acht daghen quam hi ghereden
Opten inganc van eenre stede.
Hine vant man no wijf
Noch creature, die had lijf,
No niement wandelen no gaen.
Hi sach die huyse al woest staen,
Ende doeren ende vensteren mede.
»Nu help God," Seghelijn sede,
»Wie heeft al dat volc hier doot,
Dat hier behoerde clein ende groet?
Des wondert mi utermaten."
Int uyteinde van eenre straten
Sach hi rooc opwaert slaen
Uter eerden ende hi reet saen
Darewart, die ridder fijn.
Doen riep lude Seghelijn:
»Wie es daer, hi spreke te mi!"
In die duwiere woende een vri
Deghen vroet, ende is een naen.
Hi quam ute ende seide saen:
»Ay, her ridder, niet voert en gaet!
Keer weder om u paert!
Wonder heeft mi harde groet,
Ghine waert langhe wile doet.
Want hier en es niement int lant
Wonende, daert die tyrant
Clinckere ende Clinkaert weet,
Die beide fel sijn ende wreet,

44 *Andd.* Hardt vleesch ende groen. 45 mocht. 48 *Andd.* hebdijs. 50 *Allen* die. 51 Op dwelen ende op scone t. g. 52 Cappoen .... vlees e. b. 53 sijt weerdich wael. *Andd.* sijtet. 54 *Allen* nader t. 56 *Andd.* aessack. 57 *Andd.* Beide vleesch, broot ende c. 58 hijt had doen. 60 *Andd.* Sijn ors hielt die schiltwacht. 61 *Andd.* Des h. w. s 63 sinen here opten s. 65 *Andd.* sat op e. reedt d. 67 diere. 68 ghemaect. 69 Houts ende stont bi. *Andd.* ende daer bij. 71 uyt d. f. 72 bede s. reyvel. *Andd.* bocte 73 quaden *ontbr. Andd.* E. soudet opheffen d. q. d. 74 vordeel. *Andd.* den bus metten houte. 77 Die knijf doert wapencleet niet en mach. 78 Seghelijn besiet ende sach. 79 Wert dat hi die vust v. 81 T.. hals ende hoefde. 85 I. waenstu .... had g. *Andd.* wane du. 90 D. hi creaturen v. 91 *Allen* VII. 96 Mer hi s. d, h. woest s. 98 seide. 99 al dit volc doot. 3203 *Andd.* rooc *ontbr.* 4 Buter *Andd.* U aerden eenen roeck gaen. 5 Daerwart. *Andd.* Derwaert reedt d. r. f. 8 woent. *Andd.* duwiet. 9 *Andd.* D. voert een naen. 10 uyt. 11 niet *ontbr. Andd.* en rijdt. 13 *Andd.* Ic hebs wonder h. g. 14 over lanc. *Andd.* langhe wijle. 15 *Andd.* Hier en woent n. i. dit lant. 16 daer die tierant. *Andd.* Levende. 17 *Andd.* Clincke e. C. weet. *Hs.* wet. 18 sijn fel.

H. 33 *a*. K. L. 35 *b*.

Roesen groot ende overdadich.
Niement en sijn si ghenadich,
Si vermeten hem altehant,
Dat si sullen winnen tlant
Tote Romen der groter stat.
Want si weten wale dat
Sine moghen niet verwonnen sijn,
Voer dat een kint coemt, Seghelijn,
Dies ic oec wel seker bem,
Wesende van Jherusalem.
Si hebben verstaen, coene deghen,
Dat dit kint doot is ghesleghen,
Dat heeft die vader selve ghedaen.
Heer ridder, om dit verstaen
Sijn si blide, des sijt vroeder.
Het sijn beide Prides broeder,
Dese twee ondadeghe tirant:
Dus hebben si verbrant dit lant,
Ende gheasselgiert ende tvolc versleghen."
Doe sprac dus die coene deghen:
»God onse Here salse plaghen."
Den aen begonst wel behaghen,
Alsi Gode verhoerde nomen.
Hi seide: »Ridder, sijt willecome,
Hets twintich jaer dat ic ghewach
Noeit hoerde, sonder op desen dach,
Van Gode spreken, edel heer.
Ghi sijt hier wel," ende weende seer.
»Dies hebt danc," sprac Seghelijn,
»Nu biddic u, her deghen fijn,
Dat ghi mi wijst die rechte straten,
Waer si wonen die Gode haten,
Ende dese ondaet hebben ghewrocht,
Ende dit volc ter doot ghebrocht,
Daer mi of jammert herde sere."
Doen sprac die naen: »Edel heer,
Ontbeer te spreken dese woert,
Ende en vaer ten wech niet voert,
Dien ghi hebbet nu beghonnen.
Hen is man onder die sonne,

Hs. *f* 85 *c*. H. 33 *b*. K. L. 36 *a*.

Die se bi crachte dade tonder.
Ja en siedi een groot wonder,
Dat si al tvolc vander poert
Altemale hebben vermoert
Ende noch seven poerten mede?
Wisti, here, die jammerhede
Ende twonder, dat si hebben ghedaen,
Ghi sout u tale laten staen,
Ende vlien van henen al u macht."
Seghelijn seide: »Die Gods cracht
Es vele meerre dan die hare.
Wijst mi den wech, hoe ic daer vare,
So dat ic se scouwen mach.
Hem is verhouden een sterfdach;
Ic hope, icken hem sal gheven." —
»Ay! here, dat ghi met eren moet leven,"
Sprac die naen; »nu laet mi horen,
Hoe ghi heet ende waen ghi sijt gheboren.
Mi dunke, dat ghi sijt kerstijn."
Al wenende sprac Seghelijn,
Ende maecte den aen vroeder,
Hoe dat hi vader ende moeder
Nemmermeer en mochte scouwen,
Des hem tharte was vol rouwen;
Want haer sterfdach lacher an.
Ende die vader, die mi ghewan,
Hi en kent mi niet, so doe ic hem.
Prides van Jherusalem
Dats mijn vader, ende die moeder mijn
Heet Blensefluer, ende ic Seghelijn,
Ende ic vare om aventure.
Het staet mi so te deser ure,
Dat ic een arme wese bem,"
Ende die aen scoet ane hem,
Ende helsde Seghelijn, den here.
Hi sprac te hem ende weende sere:
«Hoert Seghelijn," sprac hi, »na mi dan:
Al ben ic een clene man,
Blensefluer die moeder dijn,
Si is seker die suster mijn,

19 onverdadich. *Andd.* Reeusen. 21 alle te hant. 23 Tot R. der goeder s. 24 W. s. w. beide dat. 26 Ende heet S. 27 *Allen* ben. 28 onwesende. 31 Ende dat h. *Andd.* D. h. Prides s. g. 32 *Andd.* te verstaen. 34 Ende het. 35 overdadighe tierants. 36 *Andd.* D. h. s. dit goede lant. 37 Gheasselgiert ende versleghen. *Andd.* Ghedestruecrt ende dit volc v. 40 te beh. 41 behoerde noemen. *Andd.* hoerde. 42 43 *Andd.* XXX. 46 Tes sijt hier wel. 48 here deghen f. *Andd* her *ontbr.* 51 *Andd.* den overdaet. 52 *Andd.* Daerom ben ick dus bedocht. 55 woerd. 56 en *ontbr.*; vaert. 57 Die g. hebt us b. 58 Het en is m. o. d. sonnen. 59 Die si bi crachten daden o. 61 al volc. 64 heer d. jammerheden. 66 *Andd.* u spreken. 67 van haer daer ghi m. *Andd.* van hem al u m. 70 daer ic v. 72 *Andd.* verhouwen. 75 nu *ontbr.* 76 *Andd.* Van waen sijdi g. 79 ten aen. 81 en moest. *Andd.* bescouwen. 83 Want sine s. l. an. *Vs.* 83 *en* 84 *in het Hs. in omgekeerde orde.* 84 Den vader d. m. g. 85 H. e. kende m. n. so doedic hem. 87 Dat mijn v. 89 aventuer. 90 Ende het m. s. teser uren. 91 ben. 92 *Andd.* naen stont aen hem. 93 heer. 94 H. s. t. h. wenende seer. 95 *Andd.* Heer S. hoert mi dan. 96 ickeen clein m.

Hs. *f* 85 *d.* H. 34 *a.* K. L. 36 *b.* H. 34 *b.*

Die ic minne voer al die leven;
Ic bin u oem, ende ghi mijn neve!"
Seghelijn verblide vander tale,
Ende ginghen beide neder te dale.
Men dede tors leden inden stal
Ende gaf hem dies het behoefde al.
Die naen hadde bi sinen wive
Cnapelijn kinder vive,
Die jongste was, wet voerwaer,
Ouder dan vijftien jaer.
Si waren scoen te siene seer.
Dus was Seghelijn die heer
Utermaten wel ontfaen.
Men leide die tafele ende ghinc dwaen.
Ende alsi waren al gheseten
Eer men drincken ghinc of eten,
Quamen uter cameren daer
Die vijf ghebroeders, hoert hier naer.
Die twee brochten een vat vergout;
Die middelste daer boven hout
Een gheesel met cnoepen vive,
Dat is waer, dat ic u scrive.
Aan elcken cnoep, als ic bevroede,
Hinc een dropelkijn van bloede
Versch, scone ende claer,
Dat was die geesel, wet voerwaer,
Daer des soeten Jhesus lede
Ane die colomme mede
Waren ghesleghen ende gheblouwen.
Dit tekijn mochtmen daer scouwen.
Tvergoude vat datmen daer brocht,
Daer uut dranc God, die ons cocht,
Daer hi hinc in sine pine,
Ghemenghet galle met asine.
Dus quamen die vijf ghegaen
Ter tafelen; doe cnielde die naen
Ende Seghelijn cnielde mede.
Noch en wist hi die waerhede,
Wat dit was, no ne bevroede;
Mer die ghesel sere bloede
Ende viel in dat reine vat.
Als die naen versach dat,
Verblide hi seer van dien,
Dat en had hi noyt ghesien,
Dat die gheesel bloet liet vallen.
Doe sprac die naen: »Boven allen
Ridderen soe sidi tgrein.
Dits die gheesel suver ende rein,
Daer Jhesus mede wart gheblouwen,
Ende dit vat, dat ghi moecht scouwen,
Daer dranc hi ute in sine pijn
Ghemenghet galle met asijn.
Die gheesel doet mi bekent,
Daer dit bloet ute rent,
Dat ghi seghesalich sijt,
Want noyt gheviel te gheenre tijt,
Dat die gheesel bloet liet sinken.
Dats een teken dat ghi soudt dencken
Om Gods passie, ende soudt wreken,
Beide doot slaen ende steken
Goeds vianden daer ghi moeght,
Ende daerbi soude sijn verhoecht,
Die passie ontfinc voer die werelt wijt;
Want ghire toe vercoren sijt." —
»God gheefs mi cracht," sprac Seghelijn,
»Te sinen dienste willic sijn."—
»Ghi seght wale," sprac die naen.
»Mine kinder sullen met u gaen
Ende draghen met u dit juweel.
So en es borch no casteel,
Ghine sulse winnen ende crighen:
Alle die lude sullen u nighen;
Seghesalich so sidi."
Doe sprac Seghelijn, die ridder vri:
»Ic dancke Gode in desen daghe,
Dat ic heb soe goede maghe.
Si sullen mi ghetrouwe sijn;
So sal ic hem," sprac Seghelijn.

99 *Andd.* boven al d. l. 3301 tael. 2 dael. 3 int s. *Andd.* Die naen d. t. leyden op die s. 4 Men gaf h. d. beh. al. 6 *Andd.* Men gaf h. d. beh. al. 6 *Andd.* Knappelkens k. v 7 jonxste, w. wit v. 8 Hondert d. 9 sien. 12 M. l. tafel. *Andd.* Naen decte t. 13 al *ontbr. Andd.* Teerste dat si waren g. 15 *Andd.* Q. u. c. ghegaen d. 17 vergant. *Na vs.* 16 *in de Andd. nog*:

Die twee voer, die drie achter.
Loech ic daer an, dat waer lachter.

21 Aan enen c. 23. scoen. *Vs.* 24 *ontbr. in het Hs.* 25 Daer die soete J. mede. *Andd.* Daer God onse heer mede 26 A. d. c. sine leden. *Andd.* A. d. calumpne doechde leede. 27 *Andd.* ghegeesselt e. g. 28 Die teken mochmen s. 30 Die u. d. G. d. o. coft. 32 *K. H.* galle *ontbr.* 36 hi niet d. w. 37 ne *ontbr. Andd.* noch en b. 38 seer bebloeden. 40 Alst. 41 hi *ontbr.* 44 Boven hem a. 45 R. siet die niet gheen. *Andd.* R. s. s. grieve. 46 ghesel .... reen. *Andd.* D. d. g. reyn van lieve. 47 *Andd.* God. 57 passi. *Vs.* 59 *en* 60 *ontbr. in de Andd.* 60 Ende daer soudi sijn bedocht. 62 Dat hi die passie voer d. w. wijt. 62 Ghedoghen want ghire toe v. s. 64 dienst wil ic s. 65 wel. 68 dorp no o. 69 crighen ende winnen. 71 *Andd.* Seghelijn, salich sidv. 72 *Andd.* deghen vri.

Hs. *f.* 86 *a.* K. L. 37 *a.*

Doe bestedemen dat juweel;
Si aten ende droncken int casteel.
Des ochtens rede hem Seghelijn
Ende die vijf neven sijn.
Si namen oerlof aen haren vader
Ende hare moeder te gader.
Soe dede oec aen den oeme sijn
Van Jherusalem Seghelijn.
Elc bescreet sijn paert
Ende voeren ten castele waert,
Daer die twee roesen laghen inne.
Si laghen boven tharen tinne,
Clincker ende Clinckaert.
Si saghen te velde nederwaert
Ghene sesse ghereden comen.
Alsise dus hebben vernomen,
Sprac die een toten anderen:
»Laet ons beide neder wanderen
Jeghen die ghene die daer comen.
Wat hebben si nieuwes vernomen,
Datsi comen, daer wise sien?
Si en sullen ons niet ontflien,
Si sullen sterven quader doot."
Clinckaerts overmoet was groet;
Hi liep allene uut sonder vaer,
Ende liet sinen broeder daer.
Binnen desen heeft Seghelijn
Vergort sijn ors goet ende fijn
Alsoe saen op dat velt.
Seghelijn sinen standaert helt
Metten cruce, die deghen fier.
Ende op dat een quartier
Stont dat aensicht gheformeert
Ons Heren ende wel gheordineert.
Dat was een lieflijc scouwen.
Clinckaert seide: »Vele rouwen

H. 35 *a.* K. L. 37 *b.* Hs. *f.* 86 *b.*

Moetti hebben, fel glottoen!
Hoe waerdi ye so coen,
Dat ghi quaemt op dit velt?
Nu doet u ghereet ende ghelt
Minen tolle, vuul glottoen!"
Doe sprac Seghelijn die coen:
»Wist ic den tol, hi mocht sulc sijn,
Ic gaven u," sprac Seghelijn.
»Ic salt u segghen," sprac Clinckaert.
Beet van uwen ors ter vaert,
Ende nict hier neder op die eerde.
Ic sal u met minen sweerde
Thoeft afslaen, dats mijn tol voerwaer."
Seghelijn seide: »Dat waer te swaer.
Ghi en ontsluept mi in een hol
Of in der eerden als een mol,
Ic sal u comen bat naer.
En eischt mi niet meer tol so swaer.
Ghi hebt gheseit als een quaet,
Therte dat u gaf den raet,
Dat moet sijn vermaledijt",
Sprac Seghelijn. »Nu isset tijt,
Dat ic u overdaet ghelde;
Eer ghi coemt vanden velde,
Suldi doen wel quaden fijn."
Doe sprac die felle Zarrasijn:
»Wat meenstu, onwettich quaet!
Dunct u dit dan overdaet,
Dat ic di eische minen tol?
Binnen seven milen tvolc al
Hebben wi versleghen, dat es waer.
Hier en quam nie man so naer
Onsen casteel alse ghi.
Nu secht mi, wanen sidi
Ende hoe u quade vader hiet.
Ic en wils u verlaten niet.

77 besceden ten die j. *Andd.* doe bestaet men dit j. 79 D. o. rede S. *Andd.* Des andren daechs bereydem S. 83 oem. 86 casteel. *Andd.* voeren. 87 *Andd.* reusen waren in. 88 tot haerder tin. 89 *Andd.* Clincke. 90 *Andd.* Laghen ende saghen uutwaert. *Vs.* 91 *en* 92 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 94 *Andd.* daer beneden wanderen. 95 *Andd.* Daer die ghereden comen. 96 *Andd.* Laet sien, wat h. s. v. 97 *Andd.* Ende laet ons gaen dat wise besien. *Vs.* 99 *ontbr. in het Hs.* 3400 Clinckaert. *Andd.* C. moet was so g. 1 uyt allen. 2 *Andd.* E. hiet s. b. bliven daer. 3 Ende b. d. h. S. 4 *Andd.* Sijn ors v. die deghen fijn. 5 opt dat volcs. 7 *Andd.* ridder f. 8 Ende binnen den cruce q. 9 *Andd.* aenscijn. 10 Voer onsen heer gheordineert. 11 Dit was *Andd.* aenscouwen. 13 felle. 14 Quaden einde moet di doen. 17 wyle g. *Andd.* hoerdijt g.? 18 *Andd.* ridder coen. 19 *Andd.* Wat tol ist, h. m. s. s. 22 Treet. *Andd.* Gaet v. u. o. 23 Ende *ontbr. Andd.* neycht h. n. 24 U hoeft is dat ic begheerde. 25 Of te slaen, dats m. t. 26 dat waer hol. *Andd.* Dats al te s. *Vs.* 27—31 *in het Hs.*:

So vele te gheven tenen tol.
Ghi en ontsluept mi in een hol
Of bi der eerden, als een mol,
Ghine eyscht noyt so quaden tol.
Ghi hebt gheleeft als een quaet.

32 *Andd.* Therte gaf u den raet. 33 Sprac Seghelijn moet s. v. *Andd.* Sprac Seghelijn, ghi moet v. 34 Wesen mer nu i. t. 39 onwetende wicht. 40 niet overdaet. 42 B. desen VII milen vol. *Andd.* Op seven milen dit volc al. 44 *Andd.* nye yemant. 45 als. 46 mi *ontbr.*

K. L. 38 *a*. H. 35 *b*.

Ic sie wel, ghi sijt kerstijn,
Bi den teken," sprac die Zarrasijn,
»Dat ghi draghet; so veel te meer
Hatic u, onreine heer.
Maer ghi sijt van hoghen moede,
Ende comen van edelen bloede,
Dat hoer ic aen u tale wel."
Seghelijn seide: »Heer rose fel,
Ic ne seghu groot no cleen,
Wie ic ben, mer alleen
Willic vechten teghen u opt velt
Met Goeds hulpe ende sijn ghewelt,
Ende doen u ondaet u becopen,
Eer ghi mi verre sult ontlopen:
U sterfdach moet heden sijn."
Doe sprac Clinckaert die heidijn:
»Merct, ghinder onder ghenen boem
Willic vechten, nemet goem."
(Het was sijn oem, al en wistijs niet).
Harde fellijc hi op hem siet,
Die ghereden quamen daer.
»Ghi moet hebben een quaet jaer,
Hoerdijt, vule keitive?
Ghi sijt snaens kinder alle vive,
Die ic langhe heb ghespaert.
Ter quader tijt quaemdi herwaert.
Ghi sult verliesen tlijf algader,
Ende uwe moeder ende u vader
Sallic verbernen morghen vroe."
Die outste broeder seide doe:
»Ghi sult eer noene wesen doot,
Al waer u cracht noch so groet." —
»Dats te proeven," sprac Clinckaert.
Doe trac hi te Seghelijn waert
Al te voete op dat velt,
Daer die jonghe ridder helt,
Ende seide: »Heer Clinckaert,
Of ghi wilt, so haelt u paert!"
Clinckaert seide: »Nu waent swighen;

51 dragheet. 54 Comen ende. *Andd.* Ghecomen ende. 55 tael. 60 met sijn g. *Andd.* Met Gods cracht. 61 ondaet becopen. *Andd.* overdaet b. 62 varre. *Andd.* verre *ontbr.* 63 *Andd.* huden. 64 D. s. die Zarrasijn. 65 desen boem. 66 *Andd.* W. i. v. het was sijn oem. 67 *Andd.* Ende Segh. sijn neve, al en wist hijt n. 68 *Andd.* H. f. dat hi s. *Hs.* fellijch. 69 Diere quam ghereden d. *Andd.* Op die vijf ghebroeders daer. 70 Hi m. h. 71 wyle keytive. *Andd.* vuyl kative. 72 *Andd.* Des nanen kinder a. v. 76 ende vader. 77 verbornen merghen. *Andd.* verbranden merghen. 79 eer noen sijn d. *Andd.* eer noen wesen d. 82 *Andd.* Ende ghinc te Segheline waert.

Hs. *f* 86 *c*. K. L. 38 *b*. H. 36 *a*.

Wi sullen hier onlanghe wighen:
Met enen slaghe ist ghedaen,
Onlanghe suldi voer mi staen." —
»Du heves gheloghen," sprac Seghelijn.
Doe trac hi ute dat sweert sijn
Ende sloech den roese ter selver tijt
Ene wonde vreselijc ende wijt.
Dat sweert loec int scouderblat.
Seghelijn seide: »Nu hout dat;
Dit is tbeghin van dinen tolle.
Hadden si dus ghegouden alle,
Die du hier voermaels hebs bestaen,
Du hads langhe wijl ghedaen". —
»Du bist fel," sprac Clinckaert.
Hi trac uter scee dat swaert,
Ende sloech Seghelijn ghereet
Ten scouderen op sijn wapencleet,
Dat sijn sweert gaf enen crac,
Ende oec in twee stucken brac.
Hi werp die stucken in den sande.
Segheline docht het wesen scande,
Dat hi den roese soude slaen,
Die idelre hande was ghestaen.
Droeve so was die Zarrasijn.
Doe sprac aldus Seghelijn:
»Hoerdijt, hont, laet uwen Mamet.
Ende bekeert aen onse wet,
Of ghi sijt doot sonder waen.
Die roese seide: »Ic sal u slaen
Met minen vuysten ende doen so wee,
U sal dinken breken ontwee
Thart, dat in uwen buke steect". —
»Hets al verloren dat ghi spreect,"
Sprac Seghelijn, »nu sidi veighe,
In houde niet van uwen bedreighe.
Bi al dat God hevet weert,
In sla u niet, ghine hebt een sweert."
Clinckaert seide: »Wat waenstu, wicht?"
Vander eerden hi hem licht

83 Altemael o. d. v. 86 so h. een swaerd. 87 C. sprac 89 wart het ghedaen. 90 So l. *Andd.* Du sulst onlanghe v. m. s. 91 *Andd.* Du liechs daer an. 92 ute *ontbr.* *Andd.* toech. 93 E. s. d. r. seker sijt. 95 *Andd.* stont. 97 tol. 98 H. s. u aldus ghegheven al. 3500 wel ghedaen. *Andd.* tijt g. 1 Clinckaerd. 2 swaerd. *Andd.* toech. 7 Doe werp hi stic i. d. s. 8 Het docht s. scande. *Allen* wesen *ontbr.* 10 es g. 13 H. katijf. 19 buyc staet. 20 spraect. 21 ghi sijt weeghe. *Andd.* weghe. 22 bedreghe. *Andd.* ghedrege. 23 dat *ontbr.* 24 hadt. *Andd.* ghi en haelt u paert. 25 *Andd.* Wat meenstu.

Hs. *f.* 86 *d.* K. L. 39 *a.*

Ende haelde Seghelijn van den paerde
Ende tumelde op die aerde
Ende gaf hem enen slach onsochte.
Seghelijn spronc op ende brochte
Enen anderen slach ghedreghen
Met sinen sweerde, ende heeft ghesleghen
Clinckaert dat een ore of.
Des so seidi Gode lof,
Dat hine so wel gherochte.
Hi seide: »Kerstijn, dits onsochte
Ghesleghen, du bist so fel.
Mi wonde nieman, dat weet wel,
Sonder ghi op dese tijt.
Wildi mi beiden in dat crijt,
Ic soude halen ander wapijn." —
»Bi Gode," sprac doe Seghelijn,
»Ic en gheve u tavontmeer respijt.
Doe icx u boet, doe en waest gheen tijt."
Clinckaerde began wanhaghen,
Want hi plach over hem te draghen
Die drie naghele ons Heeren.
Hadden Seghelijn laten keeren,
Hi hadse int casteel ghehaelt.
Anderwerf Seghelijn verhaelt
Sijn sweert doe ende sloech
Den roese, dies hem tharte loech;
Want hire hem mede rovede
Een groot stic van sinen hovede,
Ende viel voer hem in dat sant.
Doen riep lude die tyrant:
»Aey ridder, op u edelhede,
Doet mi nu doch ene bede,
Ende secht mi die u bestaen.
Den dootslach heb ic ontfaen,
Des ic niet ghenesen mach."
Als hi dus op deerde lach,
Sprac Seghelijn die ridder goet:
»Hoert, ic sal u maken vroet.
Ic bin weese, des heb ic rouwe

H. 36 *b* K. L. 39 *b.*

Nemmermeer ne mach ic scouwen
Vader no moeder op ghenen dach;
Ic soude hem gheven den dootslach.
Dit heb ic van Gode verstaen.
Aldus eest met mi vergaen.
Mijn moeder kent mi, mijn vader niet.
Ic mach u segghen, hoe hi hiet;
Die mi wan, sijt seker des,
Es van Jherusalem Prides,
Ende Blansefluer die moeder mijn."
Doe sprac Clinckaert: »Nevelijn,
Ic bin u oem, sijt des vroeder,
Want Prides die coninc es mijn broeder.
Hets voerseit wel menighen dach,
Dat ghi mi soudt gheven den dootslach,
Ende oec mede den broeder mijn.
Ic waende, ghi doot hadt ghesijn,
Neen ghi niet, dat is mi swaer.
Diet ons seide over waer,
Moete sijn vermaledijt!"
Seghelijn seide: »Het is tijt,
Dat ghi laet uwen God Mamet,
Ende keert u aen Gods wet."
Clinckaert seide: »Ic en sal,
Ja om dese werelt al!"
Seghelijn sprac, die en was niet traech:
»Of ic u houde over maech,
So moet ic voer Gode sijn onteert,
Na dien dat ghi niet begheert
Goeds eere ende sente Marien.
So sidi wel vanden partien
Mijns vaders, des bin ic vroet,
Die mi nie en jonste goet,
Dies moeti verliesen tlijf."
Hi hief tsweert ende dien katijf
Sloech hi thoeft af als die was erre:
Het vloech wel seven voeten verre.
Die vijf broeders die dat sien,
Si waren herde blide van dien,

27 vander paert. 28 aert. 29 *Andd.* onsocht *ontbr.* 30 stoet op. 31 ghedreven. 33 C. sijn o. af. 34 seide. 36 dit es. *Andd.* Die heydin seide: Soe o. 37 dat weet wel. *Andd.* En wert ic nye ghesleghen d. b. s. f. 38 du bist fel. *Andd.* Ende en wert nye ghewont, dat weet ic wel. 39 *Andd.* Sonder dan van u te d. t. 40 *Andd.* W. ontbeyden. 43 *Andd.* u gheen r. 44 Als ics u vraghede, w. g. t. *Andd.* Doe icx u badt. 45 *Allen* Clinckaert. 47 Drie n. o. liefs H. 49 hadde. 50 A. hi hem v. *Andd.* S. sinen slach v. 51 *Andd.* Anderwerf e. s. 54 hoefde. 55 hem voer. 58 nu *ontbr.* *Andd.* doch *ontbr.* 66 ne *ontbr.* 68 Ic gave hem. 69 *Andd.* ontfaen. 70 Dus 74 *Allen* Die coninc P. *V.* 76 *ontbr. in het Hs.* 78 coninc *ontbr.* 79 *Allen* wel *ontbr.* 84 sede. 87 *Allen* God *ontbr.* 88 u keert. 89 C. s. doe en sal. 90 *Andd.* Om deser (*l.* dese) werelt gulden al. 91 die was. *Andd.* ic en was niet trage. 92 u *ontbr.* 93 van G. 94 niet en bekeert. 95 God ter eeren ende sijnre moeder M. 96 *Andd.* Ghi sijt oeck v. der p. 98 *Andd.* en dede. 99 *Andd.* moet ghi nu v. H. 3600 *Andd.* sijn mes. 2 VII seven. *Andd.* Dattet vloech. 3 *Andd.* Des nanen (K. L. namen) kinder.

Hs. *f* 87 *a*. H. 37 *a*.

Ende loefden Gode harde sere.
Ende Seghelijn stac sijn spere
Indie eerde met sinen scilde,
Alse die meer en vechten wilde.
Clincker quam uut ter vaert
Ende brocht ghereden een sterc paert;
Overmoedelike dat hi sede:
»Ay putensone, dat ghi heden
Hier sijt comen, mach u rouwen,
Dat ic den broeder mijn moet scouwen
Doetgheslegen op dat velt."
Seghelijn seide: »Coemdi omt ghelt?
Sulc payment soudi ontfaen,
Als u broeder heeft ghedaen.
Met minen sweerde werdic u scinker."
Doe sprac die vreselike Clincker:
»Tis al verloren dat ghi hoept."
Tors dat hi met sporen noept
Ende reet jeghen Seghelijn opt velt,
Ende Seghelijn weder met ghewelt,
Dat die speren braken beide.
Elc die doelde int ghereide,
Mer Seghelijn bequam teerst.
Clincker was alreseerst
Ghesteken ende ghequetst.
Die scouder sijn was ontlest
Vanden steke, die Seghelijn stac.
Als hi bequam, sijn sweert hi trac,
Ende ghinc op Segheline slaen:
Dat en besloet hem niet een spaen.
Sijn sweert en wilde vesten no sniden,
Mer het brac in corten tiden.
Hi hadder noch twee aen sijn aertsoen,
In dien dat hijs hadde te doen.
Mer Seghelijn hem so wel gherochte
Metten sweerde, dat hi brochte,
Dat hi cloefde sinen scilt
Ende die hant, daer hijt mede hilt,

5 loefde. *Andd.* G. onsen Here. 8 vechten wilde. *Andd.* noch meer. 9 uytquam. *Andd.* q. weder t. v. 11 seiden. *Andd.* O. ende seyde ruden. 12 soen. *Andd.* huden. 13 mi rouwen. *Andd.* ghecomen dat sal u r. 14 mach scouwen. 17 *Andd.* Alsulcken tolle suldi o. 19 *Andd.* M. m. s. dat ic schinke. 20 *Andd.* D. antwoerde hem die clincke. 21 Hets verloren. 22 dat hi sporen noepte. 23 met ghewelt. 24 opt velt. 26 *Andd.* E. doe keerde in sijn g. 27 M. S. quam t. 28 alre meest. 30 *Andd.* D. scouderen s. waren ontleest (L. ontlest). 31 steec. 34 Dat b. niet sp. *Andd.* En bestoet (*l.* besloet *of* bescoet) h. n. e. sp. 35 *Andd.* S. swaert en woude niet s. 36 corter. 37 *Andd.* Noch hincker in sijn a. 38

K. L. 40 *a*. Hs. *f*. 87 *b*. H. 37 *b*.

Sloech hi af metten arme.
Die roese riep, »O wi, wacharmen!
Dat es mi die swaerste slach,
Die ic noyt op ghenen dach
Ontfinc verre ofte naer.
Diene sloech, een droeve jaer
Moetti hebben; dat hi oyt leerde
So vaste slaen met enen sweerde!
Het is seer mijn onghevoech."
Hi brocht die crone die God droech,
Hi leidser op ende ghenas,
Maer die arm bleef int gras.
Alse dit mercte Seghelijn,
Seide hi ten Sarrasijn:
»Ghi sijt utermaten sot,
Dat ghi niet den selven God
En loeft, die die crone droech,
Die u den struuc, dien ic afsloech
Den arme, heelde aen uwen buuc.
Ic sie ghenesen nu den struuc,
Dat hi nemmermeer mach bloeden.
Dadi wel, ghi soudt ghevroeden
Ende loven Gode ende Sinte Marien." —
«Swijch, laet staen u castien,"
Sprac die Clincker doe, sijn oeme,
»Dat ghi telt dats al een drome.
Alle lachter moet u ghescien."
Seghelijn balch hem van dien,
Dat hi sprac sulc onghevoech.
Anderwerven hi verdroech
Dat goede sweert ende slaet,
Dattet hem ten scoudere ingaet,
Daer die arm af was ghesleghen,
Ende is soe diep inghedreghen,
Meer dan enen halven voet.
Scier na volghede dat bloet.
Hi sach op die crone ons Heren:
Doe en mochte hem niet deren

Of dies dat. *Andd.* Noch twee oft hise. 39 Mar. 42 E. sine h. d. hi m. h. *Andd.* hien m. hielt. 46 D. i. n. op gheven. 47 of. *Andd.* oft. 49 ghi. 50 vast. 53 *Andd.* Hi sach daerop e. g. 54 die *ontbr.* *Andd.* bleef legghen. 56 Doen seid hi dus t. S. 59 Loeft, die droech die croen. *Andd.* En prijst. 60 die. 61 Den arm heelen. *Andd.* hielt. 63 nemmer. 66 *Andd.* Swicht ende l. u. c. 67 S. sy Clinker heer Symeoen (!). *K.* sijm oeme. 68 dats een d. *Andd.* dat is al d. 69 Allen. 72 *Allen* Anderwerf. 73 *Andd.* goede *ontbr.* 74 Datte scouweren i. 75 is ghesleghen. 78 *Andd.* Daer volchde na dat rode b. 79 croen.

K. L. 40 *b*.

Die wonde ende hi genas.
Dit dede God, sijt seker das,
Dat hi gheloven soude aen hem.
Seghelijn van Jherusalem
Wart droeve als hi dit versiet:
»O God, die u crucen liet,
Hoe groet es uwe ghenade,
Dat ghi desen staet in staden!
Ghi behielten gherne, wilde hi.
Ay God Here, dat ghi vri
Elc sinen wille hebt ghegheven!
Dat so doet den menighen sneven
In sonden fel ende groot.
Niement en coemt ter helscer doot,
Sonder die hem selven verliest.
Ay sotte menscen, dat ghi kiest
Die bitter helle, das uwe scout.
God die es ons allen hout,
So wie reden merken can.
Nu doet God doer desen man
Mirakel groet, dat hi hem gheneest.
Mer of hi doot blijft, ja en eest
Al sijn scout? jaet in trouwen.
Doe ghinc hi weder op hem houwen,
Ende gaf hem enen slach al daer,
Die den roese ghinc so naer,
Dat hi en hoerde no ne sach.
Hi laude so hi eerst mach
Ons Heren crone, die was dornijn.
Doe verblide Seghelijn,
Dat hise hadde in sijn ghewelt.
Die roese lach in dole opt velt;
Hi stac die crone aen sinen arme.
Die roese bequam ende seide: »Wacharmen,
Nu verliesic hier mijn lijf!" —
»Wildi gheloven noch, katijf,"
Sprac die coene Seghelijn,
»So mach uwes ghenade sijn."
Clincker seide: »Neen ic, en trouwen,

81 mer hi g. 83 loven s. hem. 85 *Allen* siet. 86 *Allen* hem c. liet. 87 O groet sijn u ghenaden. 89 gheern. *Andd.* woude hi. 90 Heer. 91 Elcken. 92 *Andd.* Dat wi al te samen s. 93 groot e. fel 94 Ende n. coemt. 96 Ay sod mens dattu kies. *Andd.* O domme mensche, dattu kiest. 27 D. b. doot, hets dijn s. *Andd.* dats u schout. 98 *Andd.* God die ons allegader. 99 maken. *Andd.* wie dat r. m. k. 3700 man *ontbr.* 1 M. g. ende ongheveinst. 2 eist. *Andd.* Of hi dan b. in sonden keest. 5 *Allen* daer. 6 g. te naer. 7 Dat hine h. no sach. 8 hi *ontbr.* *Andd.* Hi nam soe h. e. m. 9 croen d. w. dor mijn.

Hs. *f* 87 *c*. H. 38 *a*.

Al soudmen mi in stucken houwen.
Ic moet sterven teser stede.
Hets al loghen, dat men mi sede,
Dat mi niement mocht verslaen,
Dan Prides sone; ic heb verstaen,
Dat sijn loghenlike woert."
Seghelijn seide: »Clincker, hoert:
Ghi waert mijn oeme, waerdi goet.
Prides u broeder, des sijt vroet,
Dats mijn vader ende ic sijn kint.
Mer ghine bestaet mi twint,
Omdat ghi Gode niet loven wilt."
Hi hinc te punte sinen scilt
Ende ghinc opten roese slaen.
»O wach!" seit hi, »nu eest ghedaen,
Tleven mijn op desen dach!"
Hi bracht ghedreghen enen slach,
Ende sloech op Segheline.
Tsweert brac vander pinen,
Des was hi utermaten erre;
Hi warp tander stic omverre.
Eer hi tander ghetrecken mochte,
Sloeghen Seghelijn so onsochte,
Also God wilde ende daventuere,
Dat scouderblat aldure
Dattie scouder viel opt sant
Metten arme, daer die hant
Te voeren was af ghesleghen.
Doe sprac Seghelijn die coene deghen:
»Mi dunke, du bist wel gheraect.
Bi al dat God hevet ghemaect,
Ghine beghevet uwen God Mamet
Ende keert aen onse wet,
Ic sal u benemen tlijf."
Doe sprac Clincker die keitijf:
»Laet mi leven, nevekijn!
Ic sal u gheven die naghel fijn,
Die dinen here harde onsoete
Beide doer hande ende doer voete

Andd. Aen ons h. c. doern sijn. *Vs.* 11 *en* 12 *ontbr. in het Hs.* 13 Hi stacken doer sinen arm. 14 Wacharmen. 20 *Andd.* te s. houwen. 21 I. m. s. op die heyde. 22 al *ontbr.*; seide. 23 *Andd.* en soude v. 24 soen. *Andd.* heb ick v. 25 woert *ontbr.* 27 sijt mijn oem. 32 te ponte. *Vs.* 35—71 *ontbr. in de Andd.* 36 ghedreven. 42 onsocht. 43 die aventuer. 44 Die scouder. 45 Dat si v. op dat sant. 46 arm. 47 af was. 48 Segh. *ontbr.* 49 wel *ontbr.* 51 God *ontbr.* 53 Of ic s. u nemen tl. 57 heer h. onsocht. 58 ende voete.

K. L. 41 *a*. Hs. *f* 87 *d*.

Waren gesleghen, daer hi hinc
Aent cruce." Doe sprac die jonghelinc:
«Wildi gheloeven ende kennen,
. . . . . .
. . . . . .
So moghedi ghenade vinden,
Ende anders niet, sem mijn lijf." —
»En trouwen neen ic," seide die keitijf.
Seghelijn sloech hem in corter ure
Op sijn hooft ende cloefdene dure
Metten sweerde toten ghereide,
Dat die sticken alle beide
Vielen op elke side des paerts.
Seghelijn seide: »Hoe quaets aerts
Hevestu ghewesen al dijn leven.
Nu bistu doot ende ic bin bleven
Al onghewont," sprac Seghelijn.
Mijn God is beter dan die dijn."

Och, hoe blide was Seghelijn,!
So waren oec die neven sijn,
Dat hi doot is die tyrant.
»Ghebenedijt so si u hant,"
Sprac die outste van hem viven,
»Dat ghi dus wale cont ontliven
Gods vianden ende slaen!
Nu laet ons daer boven gaen."
Si ghinghen ter poerten waert mettien.
Die poertier heeftse versien.
Doe so sloet hi utermate vasten
Die poerte jeghen ghene gaste
Ende swoer utermaten sere
Bi Mamette sinen here,
Dat sire niet binnen quamen.
Als die joncheren dit vernamen,
Seiden si: »Lieve Seghelijn,
Vermaledijt so moet hi sijn,

H. 38 *b*. K. L. 41 *b*.

Dese portier; hi is so fel.
Dat moghen wi merken wel.
Die poerte sluut hi jeghen us."
Seghelijn seide: »Biden heer Jhesus,
Hi salt ontghelden, can icken ghelauwen;
Dit sluten sal hem sere rouwen.
Dese portier is ongheraect:
Taenscijn sijn is ghemaect
Als tmuseel van enen swijn,
Ende hi heeft opten rugghe sijn
Een bule als een ossenmule.
Hi is lanc, dese gule,
Sestien voete ofte meer."
Hi swoer utermaten seer
Dat hi sine heeren soude wreken,
Op dat si met crachte breken
Die poerte ende op hem winnen.
Seghelijn quamer gherne binnen,
So deden oec die ander vive.
Seghelijn sprac ten keitive:
»Bistu poertier, ondoe, ondoe!"
Die poertier antwoerde doe:
»In wille ghenen gast ontfaen,
Ghi moet ander herberghe beslaen.
Ghi sout ondraghen u ghelach."
Seghelijn seide; »Wel quaden daeh
Moet u ghescien alle daghe!
Want ic niement niet ontdraghe;
Ic ghelde u voren liever dan achter.
Ondoe die poerte; God gheve di lachter,
Eer ic mi vererre op di."
Die poertier seide: «Ay fi, fi!
Wat eest oec dat ghi meent?
Eest dat ghi mi vorder teent,
Ghi ontgheldet, bi Mamet.
Hi stac sijn hoeft uut ten wiket,
Dat ghescepen was als een swijn.

Na vs. 61 *zijn een paar regels uitgevallen.* 65 som m. l. *Andd.* 66 E. t. seide neen ic d. k. 67 hem *ontbr.* 68 ende lede dure. 69 Dat goet tsweert t. g. 72 *Andd.* Van quaden aerde al dijn leven. 73 H. al dijn leven sijn. *Vs.* 73 *en* 74 *in de Andd. in één vers:* Hebstu gheweest ende ic ben ghebleven. *Vs.* 74 *ontbr. in het Hs., gedeeltelijk door mij ingevuld.* 79 *Andd.* D. h. d. i. die felle Clincker. 80 *Andd.* Deus God wat goede schincker. 81 *Andd.* sidi, sprac. 82 wel. 85 poert. 86 heefse. *Andd* D. p. heeft ghesien. 87 vast. *Andd.* Sinen here doot slaen, hi sloet vast. 88 gast. *Andd.* Dit sijn quade vreemde gast. 89 seer. 90 Mamet. 93 Seide si. 97 D. poert sluyt hi j. ons. *Andd.* teghen ons dus. 98 *Andd.* Bi den heren mijns Jhesus. 3800 sluyten s. h. berouwen.

Vs. 1 *ontbr. in het Hs.* 2 *Andd.* Dat aenschijn was gh. 3 *Andd.* Als een muyl v. e. s. 5 op r. s. 5 *Andd.* Twee bulen. 6 guule. 7 voet. 9 sinen heer. 10 Opdat si op hem breken. *Andd.* Indien dat si opbreken. 11 *Andd.* Die poerte met cracht ende w. 12 S. die quam gheern. 13 Waer ende dander v. 14 *Andd.* du k. 15 *Andd.* Hoerstuut p. ende ontdoe. 16 Die reeuse, *Andd.* antwoerde hoe. 17 gheen. 18 *Andd.* Hi en moet elwaert slapen gaen. 22 *Andd.* W. ic n. en ontdraghe. 23 *Andd.* I. g. voer meer dan achter. 25 Eer mi verer op di. *Andd* E. wy vererren op di. 28 toent. *Andd.* wonder theent. 30 H. s. vuyt sijn h. ten w. *Andd.* uten clincket. 31 *Andd.* ghescapen.

Hs. *f* 88 *a*. H. 39 *a*.

Doe ghegrepen Seghelijn
Biden oeren ende haelden uut.
Van wedomme maecte hi gheluut;
Enen knijf brocht hi ghetoghen.
Alst Seghelijn sach metten oghen,
Trac hi sciere Rosebrande,
Ende cloefde hem thovet toten tanden,
Dat hem slives moeste ontbreken:
So bleef Seghelijn onghesteken.
Doe sprac Seghelijn: »Neven vive,
Het ontsien hem sulcke keitive
Dat men hem iet ontdraghen mach:
Si ghelden selve al tghelach.
Also isset hier ghesciet.
Hi seide, wine souden ghelden niet,
Hi heeft gheloghen als een quaet.
Dat paeyment dat hi ontfaet,
Es soe groet, dat hi sijn lijf
Daer an verloes, dese keitijf.
Enen penninc niet uut en steect:
Aen sijn ghelach hem niet ghebreect.
Die neven seiden: »Ghi segt waer."
In die sale ghinghen si daer,
Daer si vonden tscoenste wijf,
Die noit ontfinc ter werelt lijf,
Die Clinckaerts was te voeren,
Die nu hevet tlijf verloren.
Si cnielde ende seide: »Ridder fijn,
Doet ons ghenade doer Appollijn;
Gheeft mi lijf ende lede!"
Seghelijn sprac ende sede:
»Joncfrouwe, soe moeti ontfaen
Kerstenheit ende uwer wet afgaen.
Nu sijt, joncfrouwe, seker das."

K. L. 42 *a*.

Doe sach Seghelijn in dat palas
Een scoen kint van jaren vive,
Dat Clinckaert biden scoenen wive
Hadde ghewonnen; het cnielde mede
Ende bat om ghenadichede.
»Goeds ghenade," sprac Seghelijn,
»Wert u, wildi worden kerstijn". —
»Neen ic niet," sprac die joncfrouwe.
Dat scoene kint dreef groeten rouwe,
Ende sloech sine hande te gader.
»Ay wach," seit het, »mijn scone vader
Heeft die bitter doot ontfaen.
Nu moeten wijs mede doergaen
Ende hebben slives verlies!"
Segheline ontfermede dies
Ende hi seide: »Lieve kint,
Ic en sal u doen een twint,
Wildi minen raet al doen.
U vader was een fel glottoen,
Ende sijn ghelove dat was quaet,
Ende hi dede groet overdaet.
Sine sonden hebbene ghesleghen.
Nu leert kerstenhede pleghen;
Ic sal di goet doen ende ere.
Ende gheloef aenden selven here,
Die dese scarpe crone droech
Op sijn hoeft ende die men sloech
Aen een cruce met naghelen drie." —
»Here," sprac tkint, »die hebben wy,
Wantse mijn vader te draghen plach."
Tkint seide: »Op desen dach
Laet ons ontfaen kerstenhede." —
»Lieve kint," die moeder sede,
»Dat willic gherne bestaen,

32 *Andd.* Daer greepen S. 33 *Andd.* Bider oore. 34 *Andd.* V. wee. m. h. groot g. 37 *Andd.* Toech hi tswaert R. 39 *Andd.* Daer moest hem sijns lijfs ghebreken. 40 Doe bleef. *In plaats van vs.* 40 *hebben de Andd.*

Seghelijn sprac: „Al onghesteken
Moet ic bliven ende du ghescent,
Wat du hebste voer dijn payment.

41 *Andd.* Doe spraken Seghelijns neven vive. 42 *Andd.* Wat o. 43 *Andd.* Dat hem iet ontbreken m. 45 *Andd.* A. is desen g. 46 *Andd.* betalen. 47 gheleghen. *Andd.* Ende leyt hier nu a e. q. 48 Tpaeyment. 49 E. s. g. sonder blijf. 50 Dat hier an v. sijn lijf. *Andd.* Daer voer gheeft d. katijf. *Vs.* 51 *en* 52 *in het Hs.*

No goeden d..er no quaden vuytstac
Ic waender hem niet aen ghebrac.

D..er *in den eersten regel is moeilijk te lezen door een inktvlekje; misschien moet er staan;* No goeden penninc (ɒ)er no q. u. 53 Die neve seide. *Andd.* Seghelijn seide. 55 Si v. daer. 56 Die *Andd.* Die ye van moeder ontfinc lijf. 57 Clinckaerds. 63 joncfrou, soe moeti o. *Andd.* s. moet ghi afstaen. 64 *Andd.* Van uwer wet ende ontfaen. 65 joncfrou. *Andd.* Kerstenheit, sijt s. d. 66 Segh. sach i. d p. *Vs.* 69 *ontbr. in H.* Dat stont biden s. w. *Andd.* D. C. b. selven w. 69 Si had bi Clinkaert mede. 71 Goede ghenadich. *Andd.* Gode ghenade. 72 Wildi w. k. *Andd.* Weert u, wilde w. k. 73 joncfrou. 74 D. scoen k. d. rou. 76 scone *ontbr.* 78 mede *ontbr. Andd.* Nu moetic m. d. 80 Seghelijn. 81 *Allen* hi *ontbr.* 82 een *ontbr.* 83 *Allen* al *ontbr.* 84 *Andd.* dat *ontbr.* 86 *Andd.* Daer toe dede hi g. o. 87 hebben. 88 Leert kerstenheit p. *Vs.* 89 *en* 90 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 89 eer. 90 heer. 91 croen. 92 Op hoeft sijn. 93 In een cruys. *Andd.* Aen den cruce. 94 H. seide tk. *Andd.* wie. 96 *Andd.* T. knielde ende sprac. o. d. d. 97 *Andd.* Laet mi o. k. 98 seide. *Andd.* Doe sprac die moeder ende s. 99 ontfaen. *Andd.* Lieve kint, ic sals b.

Hs. *f.* 88 *b*. H. 39 *b*. K. L. 42 *b*.

Mer dat en haddic niet ghedaen,
Mer dat mi jammert van uwen live."
Seghelijn sprac ten scoenen wive:
»Ende ghi hebt recht, nu nemet goem:
Clinckaert, u man, dat was mijn oem,
Ende sijn broeder, alsoe ghelike,
Prides die coninc van haven rike,
Dats mijn vader," sprac Seghelijn;
»Dat kint is oec die neve mijn."
Des verblide die joncfrouwe,
Ende seide: »Heer, bi mijnre trouwen,
Nu mickic luttel op Clinckaert,
Want hi was van fellen aert;
Sine ondaet was al te groet,
Hets cleine scade, dat hi is doot."
Nu was die vrouwe sonder seer.
Dat kint hiet Talifeer,
Dat scoon was ende van talen vroet.
Men haelde voert metter spoet
Die drie naghel ons liefs Heren,
Ende gafse Seghelijn te sijnre eeren,
Diese blidelijc ontfinc.
Nu heeft Seghelijn, die jonghelinc,
Die naghelen ende ons Heeren crone,
Dat waren juweelen harde scone,
Sine mochten niet verbetert sijn.
Doe dede ontbieden Seghelijn
Sinen oem, den goeden aen.
Hi quam sciere; doe dedi saen
Sijn outsten sone gheven trouwen
Talifiers moeder, der vrouwen,
Ende bleef haer man te haren live.
So groete ere ghesciede nie wive,
Als der vrouwen daer ghevel;
Want hi hielt dat rike wel,
Ende halp stercken kerstenhede.
So dede Talifier oec mede,
Als hi groot becomen was.

H. 40 *a* K. L. 43 *a*. Hs. *f.* 88 *c*.

Na der feesten, sijt seker das,
So wilde Seghelijn danen riden
Ende om aventure tiden.
Hi bat sinen neve, der vrouwen man,
Die was gheheten Priadan,
Dat hi den kinde Talifere
Goed doen soude ende ere.
Priadan seide: »Seghelijn,
Wel lieve neve, dat sal sijn.
Ic sal die crone selve draghen
Tes hi coemt te sinen daghen;
Dan sal ic se den kinde gheven,
In dien dattet behcut sijn leven". —
»Des hebt danc," sprac Seghelijn.
Doe custe hi den neve sijn
Talifier sere utermaten,
Ende sal porren uter saten,
Om te soeken aventure.
Daer weende menich creature,
Dat hi wech voer alsoe saen.
Doe sprac sijn oem, die goede naen:
»Seghelijn, neve, indien dat ghi
Henen vaert, so wil ic di
Die gheesel gheven na dijn ghevoech;
Daer men Gode mede sloech,
Ende tvat daer hi uut dranc
Galle met asine ghemanc
Aen den cruce, ende hinc versmoert,
Hande ende voeten al doerboert;
Sine harte ontdaen al versmacht."
Seghelijn was saen bedacht,
Ende seide: »Oem, ic neemse gherne,
Mi en staets niet tontberne."
Hi ontfinc dat juweel
Ende hi voer uten casteel
Allene ende liet sijn neven daer.
Nu mach men segghen overwaer,
Dat dit die bloeme van ridder was,
Ende vercoren, sijt seker was.

3901 *Andd.* Had mi niet ghejammert v. u. l. 3 neemt. 5 al ghelike. 9 *Andd.* Doe v. 11 *Andd.* Nu achtic. 12 *Andd.* Minen man van quader aert. 13 Sijn o. was te g. *Andd.* overdaet w. soe g. 14 *Andd.* al was hi d. 16 Taelgefer. *Andd.* Talifiere. 17 ende *ontbr.* 22 Doe sprac S. d. j. 23 Dat hi heeft naghel ende croen. 24 Dit waede j. h. scoen. 25 Si en m. n. beter s. 27 den g. a. *Andd.* naen. 29 S. outste kint gaen trouwen. 31 haer m. th. l. 32 So groet eeren. *Andd.* en gheviel n. w. 33 ghevel. 36 Taelgefeer, *en zoo overal.* 37 *Andd.* groot van leden. 38 N. feste dies s. s. d. 39 van daen. *Andd.* Doe woude S. van dien (*l.* daen) tiden. 40 aventuer. *Andd.* riden. 42 Prian, *en zoo overal.* 43 Taelgefeer. *Andd.* Talifier. 44 eer. 47 croen. 48 het c. *Andd.* Tot hi comt tot s. d. 50 dat behout. 52 Hi custe. 53 seer. *Andd.* seer *ontbr.* 54 Ic sal varen u s. 55 aventuer. *Andd.* Hi reedt om a. 56 creatuer. 57 so saen. *Andd.* reedt soe s. 62 me s. 64 *Andd.* Dat felle venijn doe hi cranc. 65 *Allen* vermoert. *Andd.* ende *ontbr.* 69 oec .... ghaerne. 70 tontberen. 71 die juweelen. 72 Doe voer hi uten casteelen. 73 Alleen .... aldaer. 75 *lees* ridderscap? *Na vs.* 76 *nog in de Andd.*:

Eer dat hi was gheboren.
Dit mach elck man gaerne horen.

K. L. 43 *b*. H. 40 *b*.

Als hi quam uten casteele,
Ghinc hi cussen die juwele:
Gheesel, vat, naghel, croen.
Hi dancte Gode van den troen,
Dat hise hadde in sijn ghewelt.
Hi en quam noit in wighen opt velt,
Hine bleef al sonder toren.
Hi was Goeds ridder uutvercoren.
Dus so reet hi op die ure,
Om te soeken aventure.
Distorie seghet sekerlike,
Dat hi die scoenste van ertrike
Hevet vonden ende die beste.
Ten tiensten daghe sachi een veste,
Die scone was, die coene deghen,
Ende was al omme beleghen
Al over al met volc bi hopen.
Doen quam haestelijc ghelopen
Een garsoen, ende weende sere,
Ende groete Seghelijn den here,
Die hem vraechde, wat hem ware,
Dat hi liep in dien misbare.
»Ic segt u gaerne," sprac die garsoen,
Ic moet ene boetscap doen
Tote Clincker ende Clinckaerde,
Die beide sijn van fellen aerde,
Dat si mijns heren willen pleghen,
Die al omme is beleghen
Met groeten volke, als ghi moecht scouwen.
Dus so loep ic hier met rouwen,
Dat ic ontsie, eer ic keeren sal,
Mijn here en wert ghewonnen al.
Ende alle die daer binnen sijn."
Doe sprac die vrome Seghelijn:
»Hoe coemt dese oerloghe toe?" —
»Lieve here, ic segt u hoe:

Hs. *f* 88 *d*. K. L. 44 *a*.

Mijn here heeft dertich maechden fijn,
Die alle in sinen toren sijn.
Des sijn die seven wel gheboren
Conincs kinder uutvercoren,
Die scoenste diemen vinden mochte
In der werelt, die se sochte,
Sijn si groot ofte cleen,
Ende die wil mijn here alleen
Houden te sinen live.
Des conincs kinder neemt hi te wive
Ende als dene hevet kint ontfaen,
So neemt hi ene andre saen,
Tote dien dat si verledicht si.
Lieve here! ende hier bi
Es hier comen met sijnre cracht
Een coninc van groeter macht,
Om te winnen tcasteel sijn
Ende die joncfrouwen diere binnen sijn.
Daer en es niet binnen wijn no broet.
Si onthouden hem met groter noot,
Ende hebben die pine harde swaer.
Ay edel ridder, ridet daer
Ende vaert helpen die van binnen,
So suldi goet moghen winnen." —
»Ic salt doen," sprac Seghelijn,
»Om die joncfrouwen, die binnen sijn,
Te lossene uut haren grieve.
Waent u here so vele lieven
Alleen te houden te sinen acoerde?
Het mochte ghescien met enen woerde,
Soude ic uutlesen vanden keeste
Die best gheboren entie meeste;
Die worden alle mijn vriendinnen,
Mach ic se metten swaerde winnen,
Ende tvolc vermeestere, dat daer leghet.
Ondanc hebbe diet mi ontseghet!" —

77 casteel. 78 juweel. 80 Goede *Andd.* danctes. 83 *Andd.* op wege noch op v. 83 al *ontbr.* 84 *Andd.* vercoren. 87 sekerlijc. 88 eertrijc. 89 best. *Andd.* ghevonden. 90 vest. *Andd.* tienden. 91 scoen. 92 Dat si was. 93 hope. *Andd.* Haer ende daer m. v. belegen. 94 *Andd.* Daer q. teghen hem g. 96 Hi quam te ghemoet d. h. 97 Die ridder v. hem w. h. waer. 98 misbaer. *Andd.* in die ghebaer. 99 *in het Hs. in twee regels*:

Ic segt u heer,
Sprac die gaersoene.

4000 Ic loep e. b. d. 1 Clinckaert. 2 aert. 3 wille p. *Andd.* comen pl. 5 *Andd.* a. g. scouwet. 6 D. loep ic hier seer bedrovet. 8 Mijnheer. 9 al. 10 *Andd.* coene S. 11 *Andd.* dit o. 12 seg. *Andd.* salt u seggen. 13 XXXII. *Andd.* Mijnheer. 14 *Andd.* D. a. binnen den t. s. 17 mocht. 18 Die al die w. doer socht. 19 Si sijn. 20 heer. 22 hout hi. 23 *Andd.* als si een k. h. o. 25 T. d. verledich si. *Andd.* Tot sijns selfs wijf ledich si. 26 ende bid di. *Andd.* Edel h. 27 *Andd.* macht. 28 met g. m. *Andd.* met sijnre cracht. 29 *Andd.* den casteel. 31 *Andd.* Daer binnen en is w. noch b. 32 met hongher groet. 33 Si hebben. 34 rijt. 35 Ende *ontbr.* *Andd.* vaert te hulpe. 37 sal. 38 Doer d. j. d. daer binnen s. *Andd.* om den j. 39 lossen uyt hare g. *Andd.* verlossen..... grieven. 40 Waendu. *Andd.* lieven. 41 All. h. sijn a. *Andd.* hebben. 42 Had ic se g. 43 Sal ic keest. *Andd.* Ic soude.... v. d. beste. 44 beste ... ende die meest. *Andd.* hoechste g. 45 al. 47 volc.... leght. *Andd.* E. ict v. verslae dat hier leyt. 48 die. *Andd.* hi diese wederseyt.

H. 41 *a*. Hs. *f* 89 *a*. K. L. 44 *b*. H. 51 *b*.

»Trouwen, here," sprac die knecht,
»Wondise, het ware recht,
Dat ghise had tuwen ghebode.
Mer die coninc soude wel node
U die joncfrouwen laten ghebruken,
Die hi in den toren heeft doen luken,
Dat seg ic u, wel coene deghen,
Al haddi alle dat volc versleghen.
Mer ic segge u al bloet,
Die vrouwen hebben den hongher groet.
Ic waenre niement binnen en es,
So wel gheboren, sijts ghewes,
Si en lieten hem vrien doer die noet,
Die haer gaven een penninc broot."
Seghelijn seide: »Dit is scade.
Die coninc is qualijc beraden,
Dat hi hem ghevet so luttel goet
Teten, te drincken. Hi misdoet.
Van den vrouwen jammert mi sere,
Ende mach ic leven," sprac die here,
Si sullen noch tavont blide sijn,
Eten broot ende drincken wijn,
Of mi ghebreke mijn goede brant!
Cnape, hoe sijn si ghenant,
Die daer conincs kinder sijn?"
»Ic segt u," sprac die cnape fijn.
»Die eerste heet Ysaude.
Die ander Beli, die derde Gaude,
Die vierde Rose, die vijfste Soete,
Die seste heet Margoete,
Dis es van alte scoenre ghedane,
Ende die sevende heet Meliane,
Dats die edelste ende gheboren best."
Seghelijn seide: »Ic bin ghevest
Aen dese joncfrouwen met mijnre herten,
Ende ic sal beteren haer smerten,
Eer die sonne ondergaet.
Cnape, nu doet minen raet:
Ghi sult met mi gaen te voet,
Ic bid u dat ghi niet anders en doet;
Ladet u met spisen, die ic sal winnen,
Ende draechtse ten toren binnen
Toten joncfrouwen, hebt ghijs moete,
Ende seght hem allen, dat icse groete.
Oec sech mi den name dijn." —
»Here, ic heet Galopijn,
Dapper ende snel bin ic int gaen;
Die muse sijn mi uutghedaen
Uut minen benen," sprac die garsoen.
»Mijns heren boedscap wil ic doen
Tote Cliucker ende Clinckaerde,
Die beiden sijn van fellen aerde.
Menighen man hebben si versleghen."
Doe sprac weder die coene deghen:
»Vrient, dat hebben si becocht;
Haer ondaet es tenden brocht,
Want si beide versleghen sijn." —
»Helpe, here!" sprac Galopijn,
»Wie es die dat heeft ghedaen?" —
»Vrient, diet wale dorst bestaen,
Ende haer quaetheit dorste vellen .....
»Deus! wat wonder hoer ic tellen!"
Sprac Galopijn, »is dat waer?" —
»Jaet, vrient, ic wasser soe naer
Daer mense sloech," sprac Seghelijn,
»Als of ict selve hadde ghesijn."
Doe sprac Galopijn ende sede:
»Wildi varen in die stede,
Ic weet enen wech besiden,
Daer wi dat here moghen liden
Sonder scade, ridder fijn." —
»Bi Gode, vrient," sprac Seghelijn,

49 heer sprac knecht. 50 Woudise het waer r. *Andd.* Woudise dus, h. w. onrecht. 52 u node. *Vs.* 53—56 *als in de Andd. In het Hs.*:

Laten ghebruken coen deghen,
Al haddi al dit volc versleghen.

57 seghe. *Andd.* die reden bl. 58 joncfrouwen. 60 sijt 61 haer v. *Andd.* hem minnen d. den noot. 63 sijn scade. 64 *Andd.* is van crancken rade. 65 cleen g. 66 misvoet. *Andd.* Teten ende dr. 67 joncfrouwen ... seer. 68 heer. *Andd.* joncheer. *Vs.* 69—71 *in de Andd.*:

Si sullen noch tavont wesen blide
Ende hebben broot ende spyse
Ende oec dranck ende wijn
Of mi ontbreken die armen mijn!"
Sprac Seghelijn die wigant.

72 *Andd.* ghenaemt. 75 *Andd.* Ysande. 76 *Andd.* Gande *en zoo overal, in het Hs. elders* Gaudise *ge-noemd.* 79 van s. ghedaen. 80 Meliaen. 81 Die es edelste ende die best. *Andd.* Dats die e. e. d. best. 83 harten. 84 *Andd.* smerten. 87 voeten. *Andd.* besyden g. t. v. 88 en *ontbr.* 89 *Andd.* die sal ic w. *Vs.* 89—92 *in het Hs.*:

Dan ghi u ladet met spisen goet
Ende draechse binnen metter spoet,
Ende seght hem allen, als ghijt hebt moet.
Toten joncfrouwen, dat icse groet.

91 *Allen* moet. 92 *Allen* groet. 96 D. m. s. uyt mine bene gh. 97 Aldus so s. d. g. 99 Clinckaert. *Andd.* Clincke. 4100 aert. 2 D. s. Segh. die deghen. 3 becoft. 4 *Andd.* overdaet is ten eynde ghebrocht. 6 here *ontbr.* 7 wi. *Andd.* Wie ist. 8 *Allen* wel. 9 E. oec h. q. fellen. 10 *Andd.* D. here God, wat hoer i. t. 14 had. 18 Dat wi dit heer m. l. *Andd.* Daer wi wel sullen l.

Hs. *f.* 89 *b.* K. L. 45 *a.* H. 42 *a.*

»Dune kens mi niet, dat hoer ic wale,
Wat soudic doen in die sale
Sonder ate ende dranc?
Dat waer melodie cranc.
Ic sal doen dat men mi prise,
Ende soe doen, dat ic spise
Winnen mach met haesten groet,
Dat die joncfrouwen thare noot
Hebben sullen tetene ghenoech."
Doe sprac Galopijn ende loech:
»Heer ridder, wildi alleen bestaen
Dit volc, hoe waendi dan ontgaen?"
Seghelijn seide: »Harde wel:
God is starcker dan iement el,
Dat es die ghelove mijn." —
»God here!" sprac Galopijn,
»Hoe ghi heet, dat segt mi saen,
Dat ghi dit wonder wilt bestaen." —
»Ic seght di," sprac die deghen fijn,
»Ic ben gheheten Seghelijn,
Die noit van striden en was mat.
Volghet mi naer, ic seg u dat,
Ghi sult sien scone caetse,
Ende of ic wel rume die plaetse.
Ende of ghi spise hebbet vri,
Draechse daer, des bid ic u,
Tote den joncfrouwen binnen,
Die dat herte mijn verwinnen
Ende hebben ghewont met haren strale."
Galopijn seide: »Ghi segt wale;
Ic sal ghetrouwe bode sijn."
Doe noepte tors sijn Seghelijn
Ende reet tote in des coninc tente.
Hi trac tsweert ende nam rente
Van den ghenen die daer saten:
Dat was tlijf, si moestent laten.
Den coninc nam hi thovet voeren
Al met allen metten oren.

21 D. k. m. n. hoer ic wael. *Andd.* Ghi kent mi qualijc. 22 sael. 23 *Andd.* S. eten oft sonder d. 25 *Andd.* I. s. proeven mijn swaert. 26 *Andd.* E. doen so, d. i. s. ter vaert. 28 *Andd.* Tot haren noot. 29 sullen *ontbr. Andd.* H. s. van dien ghenoech. 32 dan *ontbr.* 35 *Andd.* D. ist g. m. 37 dat *ontbr.* 38 *Andd.* dit *ontbr.* 41 v. s. was sat. 43 scoen taetse. *Andd.* goede daets 45 hebt. 46 *Andd.* daer binnen. 47 daer binnen *Andd.* T. d. j. mijn vriendinnen. 48 Dat si tharte m. v. *Andd.* Die mi hebben therte binnen. 49 *Andd* Ghewont m. h. s. 52 *Allen* sijn *ontbr.* 54 *Andd.* toech. 56 soe moesten l. 57 *Andd.* benam hi. 58 Met alle beidegader den o. 59 Hi sloech af dat vl. 62 mochten oec. 64 *Allen* trect. 65

K. L. 45 *b.* Hs. *f* 89 *c.*

Hi sloecht af, so dattet vloech.
Daer ne was gheen man so hoech,
Hine was vervaert van dien.
Die oec mochten, ghinghen vlien
Ende lieten al die spise daer.
Seghelijn sprac: »Galopijn, trec naer,
Nem die spise daer si leghet.
Hier nes niement diet ontseghet."
Galopijn sprac: »Dat dincke mi."
Der spise nam die cnape vri
Op sinen halse een groot deel
Ende wijns vol een bariseel.
Doe sprac Seghelijn ende loech:
»Ic bids di, cnape, nemmer ghenoech."
»Ic hebbe so veel," sprac Galopijn,
»Mi dinke breken den rugge mijn;
In weet, of icse behouden sal.
Theere is verstormet al,
Dat ic hebbe groeten vaer,
Hoe icse sal brenghen daer
Altemale den joncfrouwen fijn." —
»En ontsiet u niet," sprac Seghelijn,
»Voer alle dinc begheer ic strijt.
Ic sal u maken die plaetse soe wijt,
Dat ghise wel behouden sult.
Verliesdise, het waer u scult." —
»Neen ic, here," sprac Galopijn.
Nu sijn verstormet die Zarrasijn
Ende comen vastelike ghescaert
Weder tes coninc tenten waert,
Ende Seghelijn voer hem jeghen.
Nu so moete God sijns pleghen,
Want op hem wies there groet.
Seghelijn en was niet bloot;
Glorifier sloech hi met sporen;
So een derscher doet dat coren,
Sloech hi voren ende achter,
Dat die Zarrasijn hadden lachter

Neem. *Andd.* Neemt .... leyt. 66 dien o. *Andd.* die wederseyt. 67 *Andd.* duncket. 68 *Andd* Spise so n. 69 hals. 70 vul. *Andd.* vol die bariseel. 71 Segh. s. e. l. 72 *nemmer* d. i. *nem er. Andd* neemt. 74 den hals m. *Andd.* dunct. 76 *Andd.* Dit heer verstormt al. 79 Binnen altemael d. j. f. *Andd.* Binnen totten j. fijn. 80 *Allen* En *ontbr.* 82 Ic sal m. d. p. also w. 84 wart. *Andd.* Leydise af, h. w. u. s. 85 here *ontbr.* 86 *Andd.* heydijn. 87 *Andd.* ghemeenlike. 88 tent. 89 reet. 90 Nu moet G. *Andd.* God moet nu. 91 heer. *Andd.* W. o. h. dat heer groot. 93 Tors s. h. *Andd.* Hi sl. tors sijn met s. 94 *Andd.* dorscher dorscht. 96 *Andd.* So dat sijs alle h. l.

H. 42 *b*.

Ende vloen vaste, als ic versta;
Dat here voren ende Seghelijn na,
Hare entare op dat velt
Met sijnre ghenende ende ghewelt,
Dat hire wel twintich hondert sloech
Allene, ende Galopijn loech,
Ende droech spise ende wijn.
Ende als hi naecte die poerte sijn,
Sprac Galopijn ende sede:
»Here, gaen wi in die stede
Rusten, want ghi hebbes noet.
Ghi hebt so veel volcs doot
Ende ghesleghen slach na slach,
Hets wonder, dat iement gheherden mach."
Seghelijn antwoerde saen:
»Laet ons toten joncfrouwen gaen;
Draghet die spise soe ghi eerst moghet,
Ende seghet dat ghi hem jont doghet.
Segt oec den here van daer binnen,
Of si goet willen winnen
Ende spise, comen op dat velt.
Ic sal die honden ende haer ghewelt
So versaghen, dat si vlien
Sullen ende niet weder sien". —
»Dat si, here," sprac Galopijn.
Daer buten so bleef Seghelijn
Ende die joncfrouwen groot ende clene
Saghen den ridder allene
Van haren toren op dat velt.
Ysaude seide: »Wat groeter ghewelt
Heeft die coene ridder ghedaen!
Wie sach noit so vaste slaen
Enen man ende hem verrechten,
Ende jeghen een here allene vechten!
Seker dit is wonder groet;
Sijns ghelike ende sijns ghenoet
So en es in die werelt wijt."

Hs. *f* 89 *d*. K. L. 46 *a*.

Dander spraken in corter tijt:
»Deus God, of hi ons kinde
Ende ons allegader minde,
So waer ons allen goet ghesciet!
Maer acharmen, hine kent ons niet,
Ende hine sal op ons niet micken.
Binnen dien dat si met desen sticken
Stonden ende alle besich sijn,
So quam die snelle Galopijn,
Ende groete die joncfrouwen van prise,
Ende seide: »Siet hier die spise,
Die u seindt die ridder vri,
Die daer buten opt velt si.
Hi groet u als sijn vriendinnen."
Doe dit hoerden die coninghinnen,
Waren si blide vanden woerden,
Die si van Segheline hoerden:
Elc ontfinc der minnen strael.
Ysaude seide na deser tael:
»Cnape, segt hem lof ende danc,
Dit prosent en is niet cranc.
Het is beter tonser noet,
Dan al die werelt guldijn roet,
Want wi binnen drien daghen en aten
Vleesch no broot. Utermaten
Groeten ons, want hi is simpel.
Neemt ende gheeft hem minen wimpel,
Segt dat hine op minnen ontfa."
Dander sesse scoeter na
Ende seiden: »Ysaude, wat meendi?
Wi sijn wel also edel als ghi,
Wanen soudu die ridder gheboren?
Den wimpel ghinghen si alle scoeren;
Al te sticken dat sijt traken.
Ende Ysauden kinnenbacken
Sloeghen si met haren handen;
Si deden hare vele scanden.

97 *Andd.* ghinghen vlien. 98 Die Zarrasijn. 99 *Andd.* Haer ende daer. 4200 M. sinen. *Andd.* M. sijnre cracht ende Gods g. *Vs.* 1—26 *ontbr. in de Andd.* 2 Alleen. 4 poert. 5 sede. 7 hi hebbes. 13 eer ghi e. m. 14 jon d. 15 den. 16 goet si. 18 houden. 23 cleen. 24 die r. *Vs.* 27 *en* 28 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 27 vast. *Andd.* ye soe vaste s. 28 *Andd.* Als heeft die coene ridder g. 29 E. m. ende so sere v. 30 Jeghen een heer alleen v. *Andd.* Ende teghen hem allen. 31 *Andd.* Trouwen dats w. g. 32 *Andd.* Hi sende Galopijn sijn ghenoot. *Vs.* 33—42 *ontbr. in de Andd.* 35 God *ontbr* 37 wel ghesciet. *Vs.* 38 *en* 39 *ontbr. in het Hs., door mij ex conjectura ingevoegd.* 40 Binnen dat. 43 *Andd.* Ter joncfrouwen van groten p. 47 *Andd.* allen als. 48 Ende dit h. *Andd.* Ende als te voren u c. 49 Si waren b. . . . . woerde. *Andd.* Si werden b. 50 hoerde. *Andd.* D. s. den knape spreken h. 52 Y. s. dese t. *Andd.* dese. 53 Cnaep. 54 *Andd.* present. 55 Het is beter noot. 56 *Andd.* gulden. 57 in III d. 59 *Andd.* want *ontbr.* 60 ende *ontbr. Andd.* N. e. draechten dese w. *Vs.* 61 *en* 62 *in de Andd.*:

Dander sesse saten daer,
Die woerden hadden si onmaer.

64 Want w. s. wel edel a g. 66 *Andd.* soude u. 66 Die wimpel. . . . si coeren. *Vs.* 67—70 *in de Andd.*:

Al ontween dat si toghen,
Ende Ysaude dat si sloeghen
Aen haer kinnebac met haren handen.
Die joncfrou doechde veel scanden.

68 Ysaude. 70 vuil s.

H. 43 *a*. Hs. *f* 90 *a*. K. L. 46 *b*.

Vanden live was si ghevreest.
Dat ghescal ende dat horeest
Was doer Seghelijns minne daer.
Elc wilder wesen even naer.
Dit so moeste Ysaude ghedoghen:
»Seker," seitsi, »ic sal toghen
Den edelen ridder enten goeden,
Hoe dat ghi mi hebt doen bloeden,
Ende minen wimpel al ghescoert.
Wat heb icker aen verboert,
Dat icken metter herten minne,
Die wijn ende broot seint hier inne
Ende heeft ghegheven op desen dach?
Ic heb ontfaen so menighen slach
Doer sinen wille, dits tbeghin.
God ghever mi toe beter ghewin,
Dat hi mi betere mijn verdriet". —
»En trouwen," seiden si, »hets om niet.
Wi sullen winnen ende ghecrighen;
Ghi moghet er wel af swighen,
Het is verloren, dat ghi hoept."
Venus hadde daer ghenoept
Alle die seven coninghinnen
Ende ontsteken metter minnen
Van Segheline, den ridder goet.
So vervult was hem die moet,
Dat si den hongher al vergheten.
Nochtan en hadden si niet gheeten
Binnen drie daghe, seit die jeeste.
Noyale minne metten keeste
Had hem die sinne so doergloeyt,
Dat hem therte binnen bloeyt
Vander minnen van Segheline.
Dit bequam wel Galopine;
Hi keerde weder danen sciere

H. 43 *b*.

Toten coninc Olifiere,
Die here was van der stat,
Ende seide, dat hem ontbode dat
Die ridder, die daer buten si,
Dat hi utequame, hi mochte vri
Spise winnen ende wijn.
Die coninc seide: »Galopijn,
Hoe soude hi dies hebben macht?" —
»En trouwen, here, sine cracht
Is so groot," sprac Galopijn,
»Dat hi verjaecht die Zarrasijn.
Hi doet die meeste vromicheden,
Die noit ridder allene dede."
Olifier sprac: »Is dat waer?" —
»Jaet, here, volghet mi naer." —
»Ic salt doen," sprac die coninc.
Galopijn vore hem ghinc,
Tes hi buten quam opt velt,
Daer Seghelijn met sijnre ghewelt
Allene stont ende seghe vacht,
Ende al sloech metter Goeds cracht:
Galopijn seide: »Ridder goede,
Slaet vaste, ghi hebt seven moede
Van joncfrouwen soe ontsteken,
Dat elc andre wil versteken,
. . . . . .
. . . . . .
Welke haerre u lief sal sijn.
»Bi Gode," sprac doe Seghelijn,
»Die doet mi was ghesleghen,
Haers so willic voeren pleghen,
Ende daernaer den andren sesse
Sallic leeren die selve lesse."
Doe noepte tors Seghelijn
Ende sloech onder die Sarrasijn,

71 hi. 72 ende horeest. 73 min. 74 *Andd.* wonde sijns wesen e. n. 75 *Andd.* Dit mocht Ysaude qualic g. 76 seit hi. *Andd.* Trouwen. 77 ende ten. 78 dat *ontbr.* 79 al *ontbr.* 81 metten h. min *Andd.* m. h. mijn. 82 in. *Andd.* Minne, die ons broot e. wijn. 83 *Andd.* Heeft ghesonden o. d. d. 84 I. h. o. menighen dootslach. 85 dits beghin. 86 *Andd.* beter *ontbr.* 87 beter. 88 Ende tr. *Andd.* Si seiden: het is al om niet. 89 *Andd.* vercrighen. 90 *Andd.* G m. herde wel s. 91 Hets om niet d. g. h. 92 had d. ghestoct. 94 E. verwarmt m. m. 96 was haer moet. *Andd.* So verwandelt was haer bloet. 97 aldus vergheten. 98 ghegheten. 99 eeste. 4300 keest. 1 den sin. *Andd.* Had den sinne so doerbroeyt. 2 Had hem. *Andd.* Ende in haer herten soe gegloeyt. 3 *Andd.* Metter m. v. S. 4 Galopijn. *Andd.* behaechde wel Seghelijn. 5 Hi k. van panen schier. *Andd.* Ende wederkeerde schier. 10 utequam, hi mocht v. 13 *Andd.* die macht. 14 Ende trouwen. 15 Ende sine seghe, sprac Galopijn. *Andd.* Ende is so groot, s. G. *Vs.* 13—15 *staan tweemalen in het Hs.* 18 alleen. *Andd.* oeyt. 19 *Andd.* Die coninc s. 20 heer. 22 G. die voren g. 23 Dat hi b. ghinc opt velt. 24 Dat S. 25 Alleen sat ende dat vacht. *Andd.* Alleen sloech ende vacht. 26 Ende al metter G. c. *Andd.* Ende met ons heren c. 27 *Andd.* G. riep, R. goet. 28 vast. 29 V. VII j. o. 30 *Andd.* Dat elck den anderen wil verspreken. 31 haer. *Andd.* Om wel van haer vrouwe sal sijn. *Vóór* 33 *moeten een paar regels ontbreken, waarin hij met een enkel woord het geval van Ysaude aan Seghelijn mededeelt.* 34 *Andd.* Doe sprac die coene S. 36 *Andd.* Haer. 37 sessen. 38 lessen. 40 *Andd.* heydijn.

K. L. 47 *a*. Hs. *f*. 90 *b*. H. 44 *a*. K. L. 47 *b*.

Op dat velt hare entare.
Een roese wart sijns gheware,
Dat hi wrocht al sulcke moert.
Hi quam verstormelike voert
Toeslaende metten sporen.
Seghelijn heeften vercoren;
Al ghetrect brocht hi den brant.
Entie roese had in die hant
Een spere starc ende stide
Ende stac Seghelijn in sijn side;
Ende Seghelijn, die sijns begheerde,
Sloech hem so met sinen sweerde
In sijn scoudere, dat sijn arm
Ter eerden metten bloede al warm
Quam ghevallen metten spere.
Doe hadde die roese grote ghere
Te vlien ende sloech met sporen.
Seghelijn na, die roese voren.
So verre volghede hem Seghelijn,
Dat hi onder die Sarrasijn
Was ter rechter middewaert.
Doe hire quam, verhief hi tswaert,
Ende sloechen op sijn hoeft,
Dat hijt hem toten tanden cloeft.
»Nu hout dat," sprac Seghelijn.
»Du suls spade ghenesen sijn
Vanden slaghe, dat weet ic wel.
Al waerstu starc ende snel,
Danc Gode, du bist ghemaet."
Seghelijn was sere ghehaet
Om des fellen reusen dootslach.
Dit verhoerde ende versach
Een sijn broeder, hiet Grapaert.
Dat hovet sijn was al ghehaert
Als swijns borstelen, des sijt vroet.

K. L. 48 *a*. Hs. *f* 90 *c*.

Hi en hadde nieuwer bloet
Dan in die borste aen al sijn lijf;
Nieuwer en mochtmen den keitijf
Wonden dan aldaer ter stede.
Wonderlike waren sine lede:
Sijn mont groet, sine nose lanc,
Sijn hoeft groet, sijn adem stanc,
Sijn oren breet alse een wan.
Distorie seghet, datten wan
Een necker aen ene joncfrouwe,
Hier bi waest, als ic scouwe,
Dat hi gheen bloet hadde in sine lede
Dan in die borst; ende daartoe mede
Was hi ghescepen als een paert,
Van den middel nederwaert.
Hi hadde vier voeten openbare.
Aldus sijn die sagittare
Ghescepen, die wonen in dat lant.
Segheline den wigant
Dien moet God onse Here verborghen!
Dese salne brenghen in sorghen.
Grappaert en ontsach ghenen man;
Ghene wapen en brocht hi an,
Sonder voer die borst seven platen,
Ende seven bachten, die hem wel saten,
Ende in die hant een vleghele
Yserijn; van quade spele
So was dese Grappaert.
Ende hi quam te Segheline waert
Daer hi vacht onder die heydine
Ende den menighen brocht in pine,
Dat sijs ghenasen nemmermere.
Grappaert seide: »Ins duvels ere
So moet ic nu al verslaen.
Het wert cortelijc ghedaen,

41 entaer. 42 rose .... ghewaer. *Andd.* reeuse. 43 sulc. *Andd.* dede s. m. 44 verstormdelike. 45 *Allen* met s. *Andd.* Slaende toe. 46 *Andd.* S. h. weder v. 47 die brant. *Andd.* ghetoghen. 49 *Allen* stive. *Vs.* 50 *ontbr. in het Hs.* 51 *Andd.* begaerde. 52 *Andd.* swaerde. 53 Dat hem die scouder arm. *Andd.* scouderen. 55 *Andd.* metter. 56 D. had d. r. groeten gheer. 57 spoeren. 59 varre. 62 *Andd.* Hi verhief dat s. 63 *Andd.* sloech die reeuse. 64 hem *ontbr.* 65 *Andd.* Nu hoert wat, s. S. 66 sult. *Andd.* sultste. 69 God. d. biste g. *H.* ghemaect. 71 den fellen d. *Andd.* des reeusen d. 72 verhoerde ende sach. *Andd.* vernam ende versach. 74 Hi quam gheloepen derwaert. *Andd.* Thoeft sijn was ghehaert. 75 Als s. b. sijn haer stoet. 77 had. *Andd.* nerghent. 77 D. i. d. borst in sijn lijf. *Andd.* om s. borst. 78 Nerwaert m. d. keytijf. *Andd.* Men mocht nerghent d. k. 79 Niet wonden dan daer t. s. 81 Sijnen mont g. *Andd.* Sijn hoeft was g. 82 sinen adem. *Andd.* Sijn mont was stijf. 83 als. 84 seit. *Andd.* seyt dat hi wan. 85 een j. 86 *Andd.* Daer hi (*H.* gi) bi was. 87 had in sijn lede. *Andd.* in die lede hadde. 88 in borst. *Andd.* om die b. 89 *Andd.* ghescapen. 90 *Andd.* V. der middel n. 91 Ende paerts voet openbaer. *Vs.* 92 *en* 93 *ontbr. in het Hs. Andd.* sagittaer. 93 Ghescepen *ontbr.* 94 *Andd.* Seghelijn die koene w. 95 onse Here *ontbr.* 96 salnen. *Andd.* Diese sullen b. 97 en *ontbr.* 98 w. brocht an. *Andd.* Hi en hadde gheen w. an. 99 XXVII. *Andd.* aen die b. 4400 wel *ontbr. Andd.* Ende achter seven. 1 vleghel. 2 Y. v. q. spel. 4 Ende *ontbr.* 5 Sarrasijn. *Andd* heydijn. 6 brocht sinen pine. *Andd.* in sware pijn. 7 nemmermeer. 8 *Andd.* met d. ere. 9 *Andd.* Heere moetti so vaste slaen. 10 H. w. nu cort g.

H. 44 *b*. K. L. 48 *b*.

Moet ic leven enighen tijt.
In quam noit in ghenen strijt,
Daer ic enen man gherochte,
Dat hijs meer ghenesen mochte.
Bi Mamet, also en suldi."
Seghelijn seide: »Ay tfi fi!
Onwaert hont, ware ic vervaert,
So had ic enen droeven aert.
Nenic niet, bi onsen Here!"
Hi verhief met nauwen kere
Sijn sweert Rosebrant ende gaf
Hem enen slach, dat een ore viel af,
Dat te voren aent hoeft stoet
Ende daerna en volghede geen bloet.
Dat wonderde Segheline sere.
Grappaert sloech weder den here
Metten vleghele, dats waerhede,
Dat hi Seghelijn nicken dede
Toten ghereide opt aertsoen.
Doe wart gram die ridder coen;
Rosenbrande dat hi verdroech,
Dat ander oer hi hem afsloech,
Gheen bloet en quam noch daer naer.
Seghelijn seide: »Een droeve jaer
Moetstu hebben, lelike figure!
Du bist sonder menscen nature,
Du en heves gheen bloet in dine lede;
Mi moghestu dancken ende loven mede,
Dat ic dine oren heb afghedaen,
Die so leliken waren ghestaen
Aen dijn hooft, als een wan.
Du ghelijcs nu bet enen man,
Dan du dedes hier te voeren."
Grapaert sprac: »Al sijn mijn oren
Ofghesleghen, dan scaet mi twint.
Ic sal bat gaen in den wint,

Hs. *f*. 90 *d*. H. 45 *a*.

Dan ic tote nu heb ghedaen.
In ghever niet om een spaen."
Doe verdroech hi den vleghel sijn
Ende sloech den coenen Seghelijn,
Dat hi bleef sitten in onmacht.
Tors stont voer hem ende vacht;
Het nam Grapaert bider kele,
Ende werpen ter eerden ende sloech hem [vele
Ende sette sine voete op sine borst,
Ende hielten legghen also gheporst
Onder heme in dat gras,
Tes sijn here becomen was.
Tors ne mochten niet ghebiten,
Dattet hem had mogen sliten,
So hart waren sine lede.
Binnen dien bequam in sijn gherede
Van Jherusalem Seghelijn
Ende versach den Sarrasijn
Ter eerden ligghen op dat velt,
Ende hoe dattet sijn ors behelt,
Des hi hem seide lof ende ere.
Mer het dede al onse Here,
Ende die juwele, ic seker bem,
Die hi hadde over hem;
Dat was die crone doernijn
Ende die naghel yserijn,
Daer God mede was doersleghen;
Oec so hadde die coene deghen
Die gheesel ende dat vatelkijn,
Daer onse Here uut dranc asijn,
Ghetempert met bitter galle:
Dit was voer onse sonden alle;
Dit waren preciose juwele.
Olifier quam uten castele,
Die coninc metter scare sijn.

11 *Andd.* eenen tijt. 12 Ic q. *Andd.* Ick en q. 14 *Andd.* yet g. m. 15 so en s. *Andd.* Trouwen heer ridder, a. e. s. 16 Ay *ontbr. Andd.* sprac ende seide tsy. 17 Ser hout (?) waer i. v. 19 Heer. 20 keer. 21 Sijn goede sweert e. g. 22 Hem *ontbr. Andd.* Grappaert enen slach sijn oer af. 23 *Andd.* Sloech datter aen sijn h. s. 24 en *ontbr.* 25 seer. 26 heer. 27 vleghel. *Vs.* 28—30 *in het Hs.*:

Dat hi sat ende dede
Nicken den ridder coen.
Dat hi sat in den aertsoen
Doe wart gram die ridder coen
Want hi was van hoghen doen.

29 *Andd.* Totten ghereyde opter a. 32 hem *ontbr.* 33 noch *ontbr. Andd.* Daer en q. noch g. b. naer. 35 figuer. 36 natuer. *Andd.* biste. 37 *Andd.* hebste. 39 dijn o. af heb g. 43 daets. 45 dat scaeit m. t. *Andd* Af dat bestaet (*l.* bescaet) niet twint. 46 *Allen* te bat. 47 Dat ic tot nu h. g. 48 *Allen* En ghever. 51 D. h. sat in ommacht. 52 over hem. *Andd.* T. vacht seer met sijnre cracht. 54 Het w. 55 voet. 56 legghen *ontbr.* 57 *Allen* hem. 58 Tote s. h. *Andd.* Tot Segh. 59 ne mochte n. begripen. 60 Datten had moghen biten. 62 Doe bequam. *Andd.* B. d. so quam. 64 *Andd.* E. sach d. fellen S. 66 helt. *Andd.* Daer hem Glorifier ligghen helt. 67 *Andd.* prijs e. e. 69 juweel.... ben. 70 Die had hi o. h. 71 croen. 74 had. 75 vaetkijn. 76 *Allen* D. God u d. *Andd.* venijn. 77 *Andd.* wijn galle. 79 juweel. 80 casteel. *Andd.* quam *ontbr.* 81 scaer. *Andd.* Quam toe metten scaren o.

K. L. 49 *a*. Hs. *f* 91 *a*. H. 45 *b*.

Doe was blide Seghelijn,
Want hi was noch onghewont.
Die roese bequam op derre stont;
Hi spranc op ende seide:
»Dit felle ors, dat mi leide
Ter eerde ende heeft gheporst
Met sinen voeten mine borst,
Dat ic cume verademen mach,
Nu wert het sijn starfdach."
Hi hief den vleghel, des gheloeft,
Ende sloech dat ors op sijn hoeft,
Dat hi brac ende viel int sant.
Een stic bleef in sine hant,
Dat stic warp hi wech onverre,
Doe was hi utermaten erre,
Ende ghegreep in corter stonde
Glorifiere biden monde,
Ende scoerde hem, sijt des vroet,
Die kinnebacken enen halven voet.
Des was droeve Seghelijn,
Ende sloechen metten sweerde sijn,
Wat hi mochte met ghewelt,
Dat clincte als een aenbelt, —
Hine mochten ghewonden niet.
Die seven platen hi versiet
Voer die borst stalijn:
Hi sloechse af, Seghelijn.
Doe ghinc Grapaert vaste vlien
Ende Seghelijn vaste na mettien,
So dat hine ter eerden reet;
Daer dede hem die ridder leet,
Want hine in die borste stac,
Dat sine herte ontwee brac.
Doe was blide Seghelijn;

K. L. 49 *b*.

Hi seide: »Hout dat, Zarrasijn!
Ghi sijt doot, des heb God ere.
U bloet en sach ic heden ere
Dan ic nu met oghen scouwe."
Die Zarrasinen haddes rouwe.
Als Grapaert versleghen lach,
Riep daer menich: »O wy, o wach!
Nu es onse trooster doot!"
Seghelijn reet na ende dede noet
Den heidinen op dat velt.
Olifier met sijnre ghewelt
Vacht daer utermaten seer.
Mer Seghelijn was vele meer
Ontsien, dan si alle;
Dat quam bi sinen ghevalle,
Hi was seghesalich in stride.
Als die coninc hadde tide
Groet hine utermaten sere,
Ende dancte hem van der ere,
Die hi hem hadde ghedaen.
Si loeden spise ende keerden saen
In die stat met snelre vaerde.
Seghelijn hielt die afterwaerde
Stoutelike terre vaert.
Daer en was niement, die ghehaert
Op hem te slaen, van den heidyn.
So was ontsien Seghelijn,
Dat si riepen: »Laet ons vlien!
Die felle ridder heeft ons versien.
Volghet hi ons, so sijn wi doot;
Sine cracht die is soe groot
Ende hi is van fellen aerde,
Want hi hevet ghedoot Grapaerde,
Die starcste die ie hadde lijf,

82 *Andd.* Des verblide S. 83 noch *ontbr.* 84 op die s. *Andd.* binnen deser s. 86 Die felle o. *Andd.* dat mi dede. 87 *Andd.* Ter aerden legghen al. 88 Ende heet gheporst mine borst. *Andd.* Ende sloech mi voer mijn borst. 89 *Andd.* dat icx niet ghenesen en m. 90 *Andd.* N. w. sine sterfdach. 91 heeft den v. 92 tors. *Vs.* 93—96 *in het Hs.*:

Doe brac sy ende viel int sant.
Doe bleef in sine hant
Teen stic dies was hi erre
Ende warp fellike onverre.

in de Andd.:

Die vleghel brac ende viel int sant
Een stuck bleef hem in die hant
Dat werp hi wech omverre,
Ende hi wert utermate erre.

98 Gloriefier.. 4500 kinnenb. 1 *Andd.* droevich. 2 *Andd.* sloech. 3 mocht. *Andd.* Grappaert opt hoeft m. g. 4. clincke.... haenbelt. 5 *Andd.* conden. 6 v oersiet. *Andd.* Segh. die seven p. siet. 7 *Andd.* yserijn. 8 Doe. *Andd.* D. s. a. die ridder fijn. 9 vast. *Andd.* Doe g. vlien Gr. 10 Segh. *ontbr. Andd.* Ende Segh. volchde hem ter vaert. 12 Dus dede. *Andd.* D. d. hi hem sulck l. 13 borst. *Andd.* Want hi hem ter borsten in stac. 14 *Andd.* So dat hem sijn spere brac. 16 *Andd.* H. s. aldus: Heer S. 18 U. b. ne s. i. noeit mere. *Andd.* huden heere. 19 *Andd.* Dat ic n. metten o. s. 20 hadden. 22 ende o wach. 23 ons troost. *Andd.* onse troost. 24 ende deedt hem n. *Andd.* reet nu in deser n. 25 heidenen. *Andd.* Teghen den h. o. d. v. 30 *Andd* met s. g. 31 *Andd.* H. w. salich in allen striden. 32 *Andd.* hadde die tijden. 33 seer. 34 van diere eer. *Andd.* met alder eer. 35 had. 37 In d. s. ter vaert. 38 Segh. die hilt d. a. *Andd.* Segh. die ridder waerde. 39 ter vaert. *Andd.* Hielt hem achter in den staert. 40 Daer was. *Andd.* begaert. 41 Hem te slaen v. d. heiden. 43 Ende si r. 45 wi sijn d. 46 *Allen* die *ontbr.* 47 E. hi hevet enen f. aert. 48 W. doot es Grapaert. 49 die hi had l. *Andd.* Den coensten

H. 46 *a*. Hs. *f*. 91 *b*. K. L. 50 *a*.

Ende sijn broeder, die keitijf,
Heeft ons ghedaen vele torens;
Wijns, vleeschs, meels ende coerns
Moeten wi derven, dat is bi hem!"

Seghelijn van Jherusalem
Voer in die stat ende was blide.
Ter tinnen laghen side aen side
Die joncfrouwen, diene minnen.
Mer aen Ysaude mochtmen bekinnen
Ghelaet van minnen bi manieren,
Want bleec waren haer die lieren,
Die roet waren als die roesen.
»Ay mi," seitsi, »wat mocht nosen,
Die hem enewerf ter stont
Cussen mochte aen sinen mont,
Van den ridder die daer rijt!
Ay hoe onsachte dat mi snijt,
Die brant van so goeder minnen.
Of die ridder quame hier binnen,"
Sprac Ysaude die joncfrouwe,
»Ende ic hadde van den douwe
Die uut sinen monde vaert,
So waer therte mijn bewaert,
Dat nu doghen moet torment."
Gaude seide: »Ay ghescent
Moeti wesen op desen dach!
Dedijs nemmermeer ghewach
Hem te cussene die daer rijt,
Ghi hadt gheleeft al uwen tijt!"—
»Dat had si," spraken dander vive;
»Wat meent dese keitive?
Waent si den ridder hebben allene?"
Ende Seghelijn die ridder rene,
Als hi onder den toren quam,
Ende die joncfrouwen vernam,
Doe sprac hi met soeter tale:

H. 46 *b*. Hs. *f*. 91 *c*. K. L. 50 *b*.

»Ghi joncfrouwen altemale,
Groete ic als mine lieve."
Ysaude die meest was in grieve,
Antwoerde eer hi twoert volbrocht:
»Al levic doer u onsocht,
Ende ic doer u doeghe grief,
Ghi sijts wel wert, hebdi mi lief.
Uwer minnen willic gherne pleghen."
Doe reet Seghelijn enweghe,
Tes hi quam in die sale.
Ysaude seide: »Weet dat wale,
Dat hi mi minnet boven u allen." —
»Ja, pute, dan sal niet ghevallen,"
Spraken dander die waren in dole,
»Waendi hem leiden tuwer scoele?
Hi groet ons allen als sine lieve."
Ysaude sprac: »Van desen grieve
Sal ic noch ghewroken sijn.
Ic hoerde spreken den ridder fijn.
»»Ysaude""; riep hi teenen woerde,
»»Wel soete lief,"" want ict hoerde.
Wilt ghijt mi ontstriden nu?
Hi is mijn lief, al groet hi u.
Dat heeft hi doer mi gedaen;
Ghi hebten alle qualijc verstaen,
Ghi wilt minnen ende ghine cont."
Gaude haer te slaen begont
Harde sere utermaten,
Ende alle dander diese haten.
Si weerde haer so si best mochte,
Dat sise alle vive onsochte
Heeft ghesleghen datsi bloeden.
Hieraen machmen wel ghevroeden,
Alse vrouwen haer crijch aenslaen,
Dat moet emmer voerwaert gaen,
Also men seit in een bispel.
Hierin machment werken wel,

die ontfinc lijf. 52 Wijn, v. mel e. c. 56 aen een side. 57 minden. 58 aen *ontbr.* 59 bi natueren. 61 *Andd.* als een rose. 62 *Andd.* wat mochte nose. 63 Die eenwerf t. s. *Andd.* D. e. in corter s. 64 Mocht cussen. *Andd.* C. m. 'des ridders mont. 65 *Andd.* Van den ghenen d. d. r. 66 onsacht. 67 *Allen* so *ontbr.* 70 E. ich mochte hebben. 71 mont. 72 waer *ontbr.* 73 Dat du d. m. t. 74 Gaudise sprac. 76 Doedi. 77 cussen. 78 G. h. g. enighe tijt. 79 *Andd.* Dat hadden oec ghesproken dander vive. 80 *Andd.* W. m. dit quade wive. 81 alleen. *Andd.* Dat si haer des ridders minne vermeet! 82 rein. *Andd.* Segh. hem niet en vergheet. 83 toern. *Andd.* den casteel. 86 Ghi *ontbr.* *Andd.* teenen male. 87 Gruet ic. 89 Seide.... uytbrocht. 90 Alleene ic. 92 *Andd.* ghi hebt mi lief. 93 U lief so w. ghern p. *Andd.* U lief willic gaerne sijn. 94 D. r. wech S. *Andd.* Aldus r. wech die ridder fijn. 97 mint boven allen. 98 *Andd.* Ay ridder, ten s. n. g. 99 srapken dander. *Andd.* S d. sesse ghemeen. 4600 hem *ontbr.* *Andd.* W. hem hebben alleen. 4 *Andd.* I. h. dat mi die r. f. 5 *Andd.* Y. r. ten eersten woerde. 6 ic. *Andd.* dat ic h. 8 groetic. *Andd.* roept hi. 9 heet. 10 hebt al. 11 *Andd.* ende niet en cont. 12 begonde. *Andd.* Gaude ende Ysaude begont. 13 *Andd.* Te slaen u. 14 saten. 15 mocht. *Andd.* al dat si m. 16 onsocht. 18 *Andd.* Hierin mach menich vroeden. 19 Der vrouwen. *Andd.* Der v. crijt haer ontslaen. 20 voertgaen. 21 *Andd.* so als men seit. 22 machmen weten.

H. 47 *a*.

Ysaude hadse soe berect,
Dat die sesse laghen gestrect
Opten vloere hier ende daer.
Die camerwiven quamen naer,
Ende seiden: »Ysaude, dits misdaen,
Dat ghi dese joncfrouwen doot wilt slaen.
Wistet die ridder, het ware u scande."
Ysaude seide: »Swighet, valande
Dat ic hem dede dit grief,
Het was goet recht, si wilden mijn lief
Met crachte mi ondergaen,
Ende si ghingen mi voren slaen,
Doe weerdic mi; wats hier verboert?
Merct, hoe si mi hebben ghescoert,
Met vuusten gheslagen, met voeten ghe-
[steken,
Tis goet recht, dat ic mi wreke."
Nu besiet, hoe minne doet
Menich vrouwe storten bloet.
Die vrouwen sijn verscoert dicke
Van vechten, van striden van sulken sticke.
Dat sietmen noch alle daghe.
Ysaude dreef groete claghe,
So daden dandre sesse mede,
Elc ghinc ligghen op ene stede,
Als die mercanderen sere niden.
Die camerwiven lietense niet striden,
Si sijnre vaste tusschen ghegaen.

Nu moeti van den ridder verstaen,
Seghelijn, die hadde gheëten
Ende bi den coninc was gheseten
Olifiere, ende sede:
»Heer coninc, doet mi ene bede,
Des biddic u." Die coninc sprac:
»Dat doe ic gherne; al ghemac

Hs. *f* 91 *d*. K. L. 51 *a*.

Es u ghereet", sprac die coninc.
»So biddic u," sprac die jongelinc,
»Dat ic gaen moete in den toren
Daer die joncfrouwen binnen horen."
Doe seide die coninc: »Sekerlike
Also lief haddic, half mijn rike
U te ghevene, als dese bede alleen.
Mer en mach u groot no cleen
Dine bede ontsegghen, des wondert mi.
Hets een toren, ghesworen vri,
Daer niement in soude ghegaen
Dan ic; nu so eest ghedaen:
Mijn eet moet nu tebroken sijn." —
»Dies hebt danc," sprac Seghelijn.
»Hi moeste hebben al sijn leven,
So wat hi bat; het was hem ghegheven.
Dus ghinc hi ten toren binnen,
Daerne die seven joncfrouwen minnen.
God wouts watter af sal comen!
Ysaude heeften teerst vernomen,
Si seide: »Ridder, scone lief,
Ic claghe u mijn groote grief.
Om dat ic uwer minnen wil pleghen,
Ben ic ghescoert ende ghesleghen,
Also u wel mach wesen cont."
Doe scoet si hem aen den mont
Ende custen so, met dat hi sprac,
Dat hem tbloet ten lippen uutbrac.
Het sceen wel, dats hare lust.
»Joncfrouwe," so seithi, »dits ghecust
Onvriendelike, dinke mi."
Ysaude seide: »Ende waerbi?
Al heb ic van uwen bloede,
Mijnre herten is te bat te moede;
Ghi sijt meester mi te ghenesen,
Hovesch, vroet van uwen wesen;

23 had soe. *Allen* berecht. 24 VII. 25 Opter vloer h. e taer. 26 *Andd.* camerieren. 28 *Andd.* doot *ontbr.* 29 Wist nu d. r. h. waer s. 32 *Andd.* Dat was recht. 33 crachten. *Andd* mi *ontbr.* 34 *Andd.* voerslaen. 36 *Andd.* Besiet hoe ic ben g. *Vs.* 37 *en* 38 *ontbr. in het Hs.* 39 Nu merct wat minnen d. *Andd.* Nu hoert wat men dicwijl doet. 40 vrouwen. *Andd.* Doer vrouwen dienst s. b. 41 dicken. *Andd.* Want si sijn alsulcke dicke. 42 van vechten ende van sulcken sticken. Van sulken sticke d. i. *op het chapiter der „minne"*. 44 siemen. 45 dander VI. 46 op die stede. 47 *Andd.* A. d. den andren seer beniden. 48 *Andd.* camerieren. 50 *Andd.* moechdi. 51 S. die gheten. *Andd.* ghegheten. 52 Die bi. 53 Van Olifier e. seide. *Andd.* Hi sprac Olifier e. s. 54 een bede. 55 bid ic. 56 *Andd.* alle g.

59 moet gaen .... toern fijn. 60 binnen sijn. 61 sekerlijck. 62 had ic... rijc. *Andd.* hadde ic u mijn h. r. 63 U *ontbr.* 64 *Andd.* ic en. 45 Die *Andd.* ic en. 45 Die. *Andd.* Dijn b. 66 toern. *Andd.* een casteel. 67 *Andd.* in en souden gaen. 58 *Andd.* sonder ic. 69 die moet. *Andd.* ghebroken. 71 moest. 72 Dat bat hi hets was hem al g. 75 *Andd.* sal ghescien. 76 heeft. *Andd.* versien. 77 scoen. *Andd.* wel soete lief. 78 groet. 79 Dat ic. *Andd.* u m. woude draghen. 80 *Andd.* gheslaghen. 81 A. u ridder wel m. sijn c. 82 *Andd.* Mettien schoot si aen sinen m. 84 Dat hen t. te l. uytbrac. *Andd.* ten monde. 85 haer. *Andd.* hem lust. 87 *Andd.* Onvriendelijc dat duncket mi. 88 *Andd.* Y. s. here waerbi. 89 *Andd.* van den bloede dijn. 90 *Andd.* Tis mijnre herten medicijn. 92 *Andd.* Hoesch vr. in allen w.

H. 47 *b*. K. L. 51 *b*. Hs. *f* 92 *a*.

Edel ridder, en belcht u niet das,
Dat ic nam salve, daer si was.
Therte mijn dat was verspaect
Ende doerwont, dat ghi vermaect
Hebt nu op dese ure.
Soete lief, scone figure!
Of ghi iet wilt, ghebiet over mi.
Wat ghi wilt, dat ghevic di,
Siel ende lijf altemale." —
»Joncfrouwe, hebt danc van deser tale"
Sprac die coene Seghelijn.
Dander sesse, die daer sijn,
Hoerdent ende quamen naer.
»Ay putevrouwe, een droeve jaer
Moetti hebben ende een quaet,
Dat ghi dus des ridders staet
Met toevernien hebt ghehouden,
Die wi wachtens maken wouden.
Dat men u bernde, waerdi weert.
Ay, edel ridder, of ghi begheert
Uus selves ere, sone hoert
Niet derre felre puten woert."
Seghelijn seide: «Hoert na mi.
Ic sal verstaen, hoe dat si,
Also ghi mi hebt gheseit.
Dat ghi dustenich dorperheit
Spreect, dat is sere misdaen." —
»Wacharmen, wat hebdi ghedaen!"
Sprac Gaude, dies hadde nijt.
»Het scijnt wel, ridder, dat ghi sijt
Betovert vander basture.
Ay Ysaude, quade figure,
Twi peinsdi die felle woert,"
Ende mettien so trat si voert
Ende wilde die ander slaen.
Seghelijn esser tusschen ghegaen,
Als die beletten wil die werre.
»Ay, joncfrouwen, en sijt niet erre,
Des biddic u alle teenen male."

93 en *ontbr.* 95 *Allen* dat *ontbr.* 96 Ende sere ghewont, die ghi v. *Andd.* volmaect. 97 Nu hebt. 98 Soetelief creature. 99 iet *ontbr. Andd.* Oft ghi iet begaert aen mi. 4700 Wat du wilt, d. gheef ic di. *Andd.* Wes dat ghi w., ic ghevet di. 1 *Allen* mael. 2 hebt d. deser tael. 3 *Andd.* stoute S. 5 Hoerden. *Andd.* Hoorden dat. 6 *Andd.* Ay hoer pute, e. q. j. 9 *Andd.* M. uwer t. h. ghebonden. 10 *Andd.* Dat weten wi wel tot dezen stonden. *Vs.* 10 *in het Hs. versta ik niet.* 12 ghijs. 13 Uwes. 14 der felre. *Andd.* deser f. hoeren. *Vs.* 15—26 *ontbr. in de Andd.* 17 mi *ontbr.* 19 sere *ontbr.* 21 Gaudise. 26 *Andd.* Mettien soe traden si toe.

H. 48 *a*. K. L. 52 *a*. Hs. *f* 92 *b*.

Als hi seide dese tale,
Waren si ghestilt van haren lede.
Seghelijn toten joncfrouwen sede:
»Ic sal elker doen solaes
Enen nacht dore; hout uwen paes:
Die ic dan vinde van goeden gronde,
Die sallic minnen talre stonde."
Dies wisten si den ridder danc;
Die minne was groet ende stranc,
Die elc toten ridder droech.
Hi nam Ysaude ende si loech,
Die blide was vanden ghewinne:
Si leeden tharer camer inne.
Van minnen daetsi hem recoerde,
Ende si custen telken woerde;
So dat die sake dus ghevel,
Dat si speelden der minnen spel;
Si waren beide sonder ducht.
Daer wert ghewonnen ene vrucht,
Bi natueren, van edelen bloede.
Nu hoert, ghi heren; dit was deen vroede
Van den seven die opheven,
Te Romen waren; dits bescreven,
In der historie overwaer.
Al hadde Ysaude tvoerspel daer
Van der minnen, die andre sesse
Lasen alle dieselve lesse.
Doe sprac Seghelijn ende sede
Tote Ysauden: »Ene bede,
Joncfrouwe, moeti mi gheven;"
Si antwoerde: »Siel ende leven
Willic u gheven, lieve heer.
Wat mach ic u gheven meer?" —
»Des hebt danc," sprac Seghelijn.
»Joncfrouwe, ghi moet die wet dijn
Laten ende ontfaen kerstenhede,
Ic ne ghere ander bede."
Ysaude antwoerde saen:
»Wel soete lief, het wart ghedaen.

Vóór vs. 27 *hebben de Andd. nog*: Elc met eenen grammen moe. 27 *Andd.* Ende wouden die joncfrou s. 30 en *ontbr.* 31 bidic.... mael. 32 tael. 33 *Andd.* leide. 34 *Andd.* seide. 35 *Andd.* elcken. 36 doer.... paeys. *Andd.* Enen dach daer h. u. pays. 38 Sallic dan m. t. s. 40 *Andd.* ende niet cranc. 41 elke ten r. d. 44 tharen. 45 V. m. daden si acoerde. *Andd.* dede si r. 47 *Andd.* Dat haer sprake so g. 50 was geen vrucht. 52 *Andd.* N. h. hier d. w. d. v. 54 waren ende bescreven. 55 Als dist o. 56 had Y. voerspel d. 57 ander. 58 *Andd.* Maecten na d. l. 66 die wet van Apollijn.

Al waert mere, dat ghi baet,
Ondanc hebbe die u haet." —
»Dats wel gheseit," sprac Seghelijn.
»Ic ben u vrient ende ghi die mijn.
Joncfrouwe, om dat ghi in u ere
Bliven sult ende sonder dere,
Sallic elker joncvrouwe houden sprake
Enen nacht dore van deser sake."
Ysaude seide: »Des en acht ic twint,
Op dat ghi mi boven allen mint." —
»Dat willic wel, scoene vriendinne." —
»Neemt dit hooftcleet voert op minne,
Dat ic u kennen mach daerbi."
Seghelijn seide: »Scone, dat si."
Dit was sciere ghedaen,
Die dach was comen, die nacht ghegaen.
Ende doe hi sach dat sonnescijn,
Oerlof so nam Seghelijn,
Ende is van haer camer ghegaen.
Meliane was ghestaen
Thaerre camer; si had ghewacht
Den goeden ridder al den nacht.
Als sine metten oghen siet,
En mocht si haer onthouden niet,
Sine seide: »Vercoren lief
Int herte mijn, daerof mi grief
Comen es ende gheen solaes!"
Seghelijn sprac: »Hout uwen paes,
Ic sal u vrient sijn al mijn lijf."
Doe custe hi dat scone wijf
Ende si hem weder, die joncfrouwe.
Si waren daer al sonder rouwe
Dien dach dore toten avonde.
Meliane seide doe ter stonde:
»Her ridder, nu moeti henen gaen,
Want bleefdi hier, ende twart verstaen,
Ic waerder mede al onteert."
Doe sprac Seghelijn gheëert:
»Joncfrouwe, wildi mi dus versteken?
Ic waende vriendelijc jeghen u spreken,
Also rechte minres plien."—
»Here," seitsi, »nu moet ghescien
Na uwen wille ende u ghevoech."
Si custen vriendelijc ende loech,
Want al hiet sine, wats ghesciet,
Wechgaen, sine menets niet.
Hi lach bi hare, ende si bi hem,
Seghelijn van Jherusalem.
Hi speelde soe, die edel man,
Dat hi een kint aen haer ghewan:
Nu had hire ghewonnen twee.
Wat soudicker of segghen mee,
Ende vele talen van sulcken saken?
Die dichten ende rimen maken,
Ende dan uut hare materie gaen,
Dan dincke mi niet wel ghedaen;
Daerom cortic mine tale.
Van dien spele, weet dat wale,
Proefde die ridder hem so wel,
Binnen seven daghen in dat spel,
Dat hi wan op elken nacht
Een kint bider Goeds cracht.
Aen die seven joncvrouwen ghinder,
Die alle waren conincs kinder
Ende comen van edelen bloede.
Het waren van Romen die seven vroede,
Die Seghelijn, die edel man,
Aen die joncfrouwen ghewan.
Ende elc gaf hem een littekijn,
Dat hi soude haer ridder sijn,
Op die ure, in dien dach.
Hi hadder seven met vruchten bracht.
Daer af quam groet ghescal
Onder die joncvrouwen al,
Als men hierna wel sal horen.

---

71 meer. *Andd.* dan. 72 heb. 74 Ghi sijt mijn ende ick dijn. 78 doer dese sake. *Andd* om die sake. 79 ich twint. 80 hem allen. *Andd.* Indien dat ghi b. hem allen m. 82 voert *ontbr.* 87 sonne scien. *Allen* doe *ontbr.* 89 was v. h. c. g. 90 M. die schone was ghedaen. 91 Thare c. had si g. 92 Den ridder goet alle den n. 94 En *ontbr. Andd.* En konde si h. ghewachten niet. 95 Si s. *Andd.* Uutvercoren. 96 mi *ontbr.* 98 *Andd.* pays. 99 *Andd.* met alle m. l. 4803 doer. 6 het wart v. *Andd.* ende twerde v. 7 Ende ic waer bi u o. 8 *Andd.* Doe s. aldus die ridder weert. 9 wech steken. 11 *Andd.* Als gherechte minnaers p. 13 *Andd.* Uwen wille na u g. 15 hiet sen. 16 si en menet niet. *Andd.* meendes.

Na vs. 16 *nog in de Andd.*
Noch vint men wijfs, als ic versta,
Dat haer neen spreket ja.
21 tweer. 22 soudt icker.... meer. 23 van dustenighe saken. *Andd.* dichten van der saken. 24 *Andd.* ende schone reden m. 25 ute. 26 Dat en. *Andd.* Dat en dunct. 27 tael. 28 spel.... wael. 29 Die r. proefde hem s. w. 30 B. VII d. dedi dat s. 31 *Andd.* elke. 35 comen *ontbr. Andd.* ghecomen. 36 H. w. alle die VII v. *Andd.* werden. 39 luttelkijn. *Andd.* een teykijn. 41 Op dat velt. 42 *Andd.* H. h. s., ic ducht hem mach. 43 Hier af comen g. g. 45 wel *ontbr.*

K. L. 53 *a*. H. 49 *a*.

Die edel ridder wel gheboren
Es in die sale weder comen,
Daer hi den coninc heeft vernomen,
Diene oec blidelike ontfinc.
Doe sprac hi ten jonghelinc:
»Hoeveel isser daer ghevrijt?" —
»Here, ic wille ghijs seker sijt,
Dat ic metten joncfrouwen niet
En hebbe misdaen, wats ghesciet,
Dan ic se vriendelijc hebbe ghecust;
Daermede ic boete mijns herten lust,
So help mi God, dit isset al."
Olifier seide: »Trouwen, dat sal
Wel utecomen noch hier achter,
Of icker aen bejaecht heb lachter." —
Hoe so dat si," sprac Seghelijn,
»Laet ons op die waerde sijn,
Ende laet ons doen een pongijs.
Ic ware gaerne in caplijs,
Om hem allen te doene grief."
Olifier seide: »So sullen u lief
Na u merken utermaten,
Die ghi daer boven hebt ghelaten,
Of ghijt wel doen sult in den strijt."
Dit sprac die coninc, als die nijt
Int herte hadde, dat Seghelijn
Metten joncfrouwen had ghesijn.
»Here," sprac die ridder wijs,
«God laet mi heden bejaghen prijs,
Ende die Zarrasijn so slaen bi hoepen,
Dat ic die sinne aen mi mach cnopen
Van den joncfrouwen, die daer binnen
Sijn, dat si mi moeten minnen."
Doe peinsde die coninc Olifier:
»Die groete duvel brocht u hier,
Dat heb ic oec wel verstaen;
Hi sal mi seker ondergaen

47 saele. 48 heet. 49 Dien. 52 Here, ic hebber VII ghehijt (?). *Vs.* 53—56 *ontbr. in het Hs.* 57 Also h. m. G. eest al. 58 O. heide hoe wel d. s. 59 Hem VII comen noch achter. 61 Hoe so, s. S. 62 Laet ons voer die hier sijn. *Andd.* op die vaerde. *Vs.* 63 *en* 64 *ontbr. in het Hs.* 65 doen. *Andd.* Dat ic hem allen dede g. 66 *Andd.* nu sal ic u lief. 67 *Andd.* Na doen m. u. 70 Die coninc sprac aldus, die had nijt. 71 Int herte d. S. 72 *Andd.* Daer boven so lange h. g. 74 God die l. m. heden prijs. 75 Bejaghen ende d. Z. slaen b. h 76 die somme an mach cnopen. 79 peinsede. 82 al ondergaen. *Andd.* alle. 84 meest gheboren. *Andd.* beste g. 85 lodderliker. *Andd.* lodderen ghevoeren. 86 al. 88 *Andd.* Bereyden. 89 *Andd.* haren fijn. 90 dese *ontbr.*

Hs. *f* 92 *d*. K. L. 53 *b*. H. 49 *a*. K. L. 55 *a*. H. 50 *b*.

Dese joncfrouwen te minen toren,
Dedelste ende die best gheboren.
Hi is van lodderliken voeren,
Hi sal se alle maken hoeren.
Dat sal hem rouwen, als ict weet.
Beraden sal ic hem sulc leet,
Dat si doen sullen armen fijn,
Waer hi wech, dese Seghelijn.
Mi is leet, dat hi hier quam."
Dus stont die coninc als die was gram,
Ende die coene Seghelijn
Nam sijn ors ende sijn wapijn
Ende voer ute op dat velt,
Daer die menich ghewapent helt.
Hoeftcleet, wimpel, mouwen, ponioene,
Die teken hadde die ridder coene.
Die mouwen vest hi aen sinen scilde,
Seghelijn, die ridder milde;
Deen was wit ende dander roet,
Die derde groen van verwen goet.
Twee wimpel hadde Seghelijn,
Die vest hi op die scouder sijn,
Des hem die joncfrouwen wisten danc.
Op sijn helm dat hoeftcleet lanc
Liet hi blayen metten winde,
Het sceen wale, dat hi minde,
Biden teeken, dat hi daer bracht,
Dat ponioen aen sinen scacht
Met joncfrouwen hoofden bescreven,
Dat hem Meliane heeft ghegheven;
Het sceen wel dat sine minde:
Alst ponioen metten winde
Blayde, waest alte scoen te sien.
Der joncfrouwen jonst ende aensien,
Die si tonen, die sijn groet.
Als Seghelijn op dat velt groet
Was ende hem die joncfrouwen saghen,

Vs. 91—93 *ontbr. in het Hs.* 95 uut. *Andd.* reedt uut. 97 Hoefscleet.... pontsoene. *Andd.* pinioen. 99 aen sinen scacht. *Vgl. vs.* 4923. 4900 S. die wel was bedacht. 2 groen ende roet. *Andd.* blaeu van v. goet. *Vs.* 4903—5032 *volgen in de Andd. tusschen vs.* 5164 *en* 5165. 4 *Andd.* wimpelen. 4 *Andd.* scouderen. 6 clanc. *Andd.* Ende s. helm. 7 Ende laet weyen 8 wael. 10 poncioen (*zoo ook vs.* 14) inden scacht. *Andd.* aen sinen s. 12 Meliane hevet hem g. *Andd.* Dat hadde hem M. ghegheven. 13 Het was ghelijc d. si en minde. 15 Weyede wast scoen te s. 16 D. j. lustentien. 17 connen. *Andd.* D. s. thonen, herde groet sijn. 18 *Andd.*. Als opt velt quam Seghelijn. 19 hem *ontbr. Andd.* Ende hem.

H. 51 *a*. Hs. *f* 93 *a*. K. L. 55 *b*.

Die boven opten toren laghen,
Doe sprac Roose die joncvrouwe:
»Merket ghinder die witte mouwe,
Aen den hoefde van den scilde,
Die ic gaf den ridder milde;
Het scijnt wel dat hi mi mint.
Beli seide: »Dats niet een twint,
Dat ghi segt, laet u vermeten.
Die mouwe mijn die is gheseten
Ten slinkeren hoecke van den scilde,
Omdat hi se behouden wilde,
Die es van minen evel boete." —
»Ghi lieghet alle," seide Soete.
Mine minne heeft hi ontfaen.
Ja en es mine mouwe ghestaen
Aent nedereinde van den scilde?
Omdat hise behouden wilde,
Heeft hisė aldaer gheset,
Ende dit ghelijct der reden bet,
Dat ic boven u allen bin vercoren.
Dat ghine mint, hets al verloren."
Gaude sprac: »Ghi segt uwen wille;
Tote noch heb ic ghesweghen stille,
Mer dit en machic niet ghedoghen.
Siedi niet met uwen oghen
Den wimpel mijn van siden wit,
Die op sinen rechter scouder sit
Ende telken blaeyt voer sinen mont?
Daerbi mach u wel sijn cont,
Dat hi mi mint boven u allen.
En mochte mi niet bet ghevallen,
Want telken alst den ridder lust,
Siet hoe hi den wimpel cust!
Des ic blide wesen mach.
Nemmermeer en doet ghewach,
Datter iement naerre si."
Margoete seide, »Ay fi fi!
Gaude, wat eest dat ghi seghet
Ende aldus voer oghen leghet?

H. 51 *b*. K. L. 56 *a*.

Ter slinker scouder dats mijn wimpel,
Dat ic hem gaf, al bin ic simpel.
Hieraf en laetic mi niet verbloeden,
In saelt segghen, al soudmen mi doden.
Mijn wimpel is meer een luttelkijn
Ende langher dan duwe; voer toghe sijn
Blaeyt hi scone utermaten.
Den wint heeft hi altoes te baten:
Hi moeten cussen ende sien.
Dit en mach den uwen niet ghescien,
Want hi te cort is ende te smal.
Die ridder mint mi boven al,
Dat is openbaer aenscijn."
Meliane sprac: »Wat sal dat sijn,
Dat ghi u allen dus vermeet,
Ende segt, dat hi mi vergheet?
Het is gheloghen, Godeweet!
Ic saelt u toghen, al eest u leet.
Met hem ben ic meest gheacht:
Mijn teken hanct aen sinen scacht,
Daer hi blidelike op siet.
Ghi sijt alle min dan niet,
In sinen sinne so ben ic.
Ic mach u toghen wel dit stic:
Die wint en mach geensins so wayen,
Dat hem mijn teken mach ontblayen,
Het en moet in die oghe sijn.
Siet, ist niet dat teken mijn?
Jaet", sprac si »in trouwen.
Die gherechticheit can bescouwen,
Hi siet mijn aensicht ghemaleert,
Dat hi int herte heeft ghefondeert
Ende gheprent als een seghel.
In dat teken is een speghel,
Dat hem te siene wel ghenoecht.
In sijn herte ben ic ghevoecht;
Dus mint hi mi, ten is gheen wonder."
Ysaude seide: »Ic sal onder
U alle doen, sem mijn lijf,

20 ten t. 21 Doe *ontbr.* 22 *Allen* Siet g. 23 hoet v. d. s. *Andd.* A. d. rechteren voet 27 Dat is. *Andd.* lact staen u pleten. 28 *Allen* mijn is g. 29 *Andd.* Ter slincker hoeck. 30 *Andd.* Oft hi die mouwe behouden wilde. *Hs.* scouwen. 31 Die van m. e. es b. *Vs.* 31—8 *ontbr. in de Andd.* 32 sprac S. 33 M. min heeft o. 35 Ant. 41 *Andd.* Gande 45 Minen wimpel. 46 scouwer. *Andd.* op des ridders s. 47 weyt v. s. mont. 48 bi *ontbr.* 50 Ende mocht. 54 Nemmer. 55 *Andd.* D. nyemant naerre dan ic si. 56 *Andd.* Margriet. *Hs.* Margoet. 57 Gaudise. 58 Ende dustenich dinc v. o. l. 59 slincker scouwer. 62 *Allen* Ic salt. 63 *Andd.* meerder. 64 oghen *Andd.* E. l. dan die uwe sijn. 65 Weit hi scoen u. *Andd* Si blaeyt s. u. 66 altoes *ontbr.* 68 Den uwen hem niet g. 69 *Andd.* Si sijn te c. e. t. smal. 71 D. i. oec wael a. *Vs.* 74 *en* 75 *ontbr. in het Hs.* 75 *Andd.* Godweet. 76 Ic sal. 77 bet gheacht. 78 M. t. is a. s. s. *Vs.* 81—95 *ontbr. in het Hs.* 85 *Andd.* Hi. 98 Ghemaleert *en* ghefondeert *zijn in de Andd. van plaats verwisseld.* 90 *Andd.* hi 92 *Andd.* spieghel. 97 *Andd.* U allen slechten desen kijf.

Hs. *f* 93 *b*. K. L. 56 *a*. H. 51 *b*.

Ic was emmer teerste wijf,
Die hi minde; ic heb verstaen,
Die eerste minne moet voren gaen,
Dat is cont u allegader.
Siel ende lijf, been ende ader
Heeft hi al in mi gheset.
Dus hout hi der minnen wet
Van mi ende van niemant el,
Ghi, joncfrouwen, weet dat wel.
Die ridder was wel bedocht,
Dat hi mijn teken heeft ghecnocht
Aen sinen helme bruun staljn;
Want waert in die oghen sijn,
Hi verlore al sine maniere,
Die hoefsce ridder, die goedertiere,
Ende daertoe lijf ende ere;
So vaste mint mi die edel here,
Dat hi doelt ende riest,
Als hi om mi te peinsen kiest.
Nochtan en macht hem niet ontsinken,
Hi en moet emmer op mi dinken.
Maer saghe hi dat teken mijn,
Hi verlore die crachten sijn.
Ende daerom, na mijn verstaen,
Heeft hijt uten oghen ghedaen,
Ghevest op sinen helm van stale,
Daer die ridder aen doet wale;
Dus sidi altemale ghehoent:
Met sijnre minnen bin ic ghecroent."

Die ridder hier af niet en weet:
Hi sloech onder die heyden ghereet,
Die hi harde luttel minde.
Doe ghinghen blayen metten winde
Die tekenen van den joncfrouwen.
Alse die heidijn hem scouwen,

K. L. 53 *b*. H. 49 *a*. H. 49 *b*. Hs. *f* 93 *c*.

Riepen si: »Dit is die minre
Van den joncfrouwen ende die verwinre!
Van allen strideren is hi tgrein.
Alle die hier sijn opt plein,
Moghen hem ontsien, sijts wijs.
Amoureus ende so jolijs
Es hi oec van der minnen,
Die hi draghet int herte binnen
Van den joncfrouwen al gheheel,
Die daer sijn inden casteel.
Het scijnt wel, dat hire ute coemt:
En vlien wi niet, wi sijn verdoemt
Altemale ende ghescent.
Hen is gheen wonder, dat men mint:
Hi is starc ende groetmoedich;
Hi sal noch tavont maken bloedich
Den menighen van onser partien." —
»Heeft hi aldus vele amien,"
Sprac die coninc Odorijn,
»Als hi alnu voert tekijn,
So es hi ridder vander minnen
Ende onghestadich seer van sinne,
Dat hi voert tekijn dus vele,
Om roeme vander minnen spele.
Ic salne doden eer hi ontrijt!"
Mettesen hi op Seghelijn tijt,
Ende sloech met sporen harde sere.
Des wert ghewaer Seghelijn die here,
Ende reet jeghen hem als een coen;
Metten scacht metten ponioen
Stac hine doer den scouder sijn.
Doe viel ter eerden Odorijn
Al in onmacht onder voet.
Dat ponioen was al bebloet,
Dat te voren was al wit.
Die aensichten sijn al besmit

98 Ic bin. *Andd.* ymmer. 99 *Allen* heb ic v. 5000 min. *Andd.* Dat die e. m. sal voergaen. *Na vs.* 5000 *heeft het Hs. nog*:

Alsoe het is een puer recht,
Beide voeren ende echt.

2 Siel, lijf. 6 Joncfr. nu weet dat wel. 7 bedacht. 9 helm. *Andd.* van stalijn. 11 soude verliesen a. s. manier. 12 goedertier. 13 ere. 14 heer. *Allen* edel *ontbr.* 15 *Andd.* verliest. 17 *Andd.* mach ic hem. 18 altoes.... dencken. *Andd.* ymmers.... dincken. 19 mijn tekijn. *Andd.* Mer hi verlore die crachten sijn. 20 So verlore hi die c. s. *Andd.* Saghe hi dat teyken mijn. 21 in mijn v. 23 Ghevouden aen d. h. v. stael. 24 Daerom dat hijt doet wael. 25 Das so sidi alle g. 26 min. 30 Doe ghinc weyen metten. 31 teken. 32 hem *ontbr.* 35 *Allen* striden. *Andd* greyn alleyn. 37 sijt w. *Andd.* M. ontsien sijn wijs. 38 *Andd.* Amoreus ende j. 39 *Andd.* Had hi int herte vander minnen. 40 *Andd.* D. hi d. in sijnre sinnen. 42 Die sijn inder minnen tafel. 44 En *ontbr.* 45 ghesceint. 46 Ende is. *Andd.* Ten is. 47 groetmodich. *Andd.* overmoedich. 50 dus vele. 51 *Andd.* Robolijn. 52 *Allen* nu. *Hs.* teken. 53 So es van sinne onghestadich. *Andd.* een ridder .... minne. 54 Mer die ridder es overdadich. *Allen* seer *ontbr.* 55 teken. *Andd.* teykenen. 56 roem. 57 I. s. bestaen op dese tijt. 58 Mettien.... rijt. *Andd.* Met desen. 59 harde *ontbr.* 60 Die sach S. d. heer. 61 als ridder coen. *Andd.* E r. weder a. e. c. 62 poncioen. *Andd.* M. s. ende m. p. 63 die s. *Andd.* die scouderen. 64 D. v. die coninc O. *Andd.* Ter aerden viel d. c. Robbolijn. 65 A. i. o. over doet. *Andd.* onder die voet. 66 poenioen. *Andd.* D. pinioen was b. 68 *Andd.* Daensichten alle drie s. b.

K. L. 54 *a*. H. 50 *a*. Hs. *f*. 93 *d*.

Metten bloede. Die ridder dacht
Ende peinsede: »Of dus onsacht
Der scoenre aensicht waer doerslaghen,
Die mi dat tekijn doet draghen,
Ende ic dan wist, wiet had ghedaen,
Der doot en mochti niet ontgaen
Van minen handen," sprac Seghelijn.
Binnen dien bequam Odorijn
Die coninc ende sat op sijn paert,
Ende trac uter scee sijn swaert.
»Minre," seithi, »valsch van naturen,
Wanen soudu moghen gheburen
Te voeren dus vele tekijn?
Int herte en mach mer een vrient sijn.
Mer doer uwen overmoet
Hebdijt ghedaen; nu sallic bloet
Van uwer valscher herten ghecrighen."—
»Keitijf," sprac Seghelijn, «leert swighen,
Dat radic di, sem mijn leven."
Rosebrande heeft hi verheven,
Ende sloech hem af dat hovet sijn:
«Nu hout dat," sprac Seghelijn,
»Du ne verbiedes mi saermeer
Joncfrouwen te minnen alstu daets eer.
Nu sal ic minnen na mijn ghevoech."
Tors dat hi met sporen sloech
Ende reet ter neder man ende paert.
Nu was in der middewaert
Olifier, die coninc rike,
Bestaen harde bitterlike,
Dat hi te voet was ghedaen,
Ende soude met crachte sijn ghevaen;
Hi riep »Monyoye!" al staende.
Ende Seghelijn quam toeslaende,
Ende reeter ter eerden tien;
Dander begonsten alle vlien,
Als die waren seer vervaert.

Sijn spere brac te middewaert,
Daer dat ponioen aen was.
Dander stic warp hi int gras,
Die coene ridder, op die hede.
Sijn grote vaen was in der scede
Metten aensicht ons liefs Heren.
Hi trac tsweert ende ghinc hem weren
Ende quam tot Olifier, daer hi stoet,
Ende brocht hem een ors goet,
Het ne mocht niet beter sijn,
Sonder dat reet Seghelijn;
Dat was beter vele mere.
Doe sprac Seghelijn die here:
»Siet hier een ors harde goet,
Dat ghevic u, ende sijt soe vroet,
Dat ghi vaste daerop rijt,
Als ghi comet, daermen strijt." —
»Dat sal ic doen," sprac die coninc,
»So doet, en bid u ander dinc,
Ende wacht u voert van vallen."

Nu hoert, hoe beghinnen callen
Die joncvrouwen, die in den toren sijn,
Alsi saghen dat tekijn
Metten scachte onder voet.
Gaude sprac: »Nu bin ic vroet,
Meliane, nu u bekint,
Dat u die ridder luttel mint.
U tekijn leghet onder voete."
Doe sprac Meliane die soete:
»Swighet, joncfrouwe, dat laet staen.
Daeraen en heeft hi niet misdaen.
Hen was niet des ridders scout.
Dat spere sijn, dat broessche hout,
Moete God vermaledien!
Hem machment met rechte tien.
Ende oft ware u tekijn,

69 docht. 70 onsocht. 71 doersleghen. *Andd.* aenschyn .... verslaghen. 73 *Andd.* So waer si herde seer ontdaen. 74 Sone mochti der d. niet o. 78 uten. *Andd.* Uter scheyden toech hi s. s. 79 seithi *ontbr. Andd.* Hi seide v. v. avontueren. 80 gheboren 81 teken. *Andd.* dus menich teykijn. 82 hart mach. 86 *Andd.* wilt sw. 87 *Andd.* Al yst u leet, ick moet leven. 88 heet hi v. 89 *Allen* hoeft. 90 *Andd.* En trouwen s. S. 91 Dune verwijts mi nemmermeer. *Andd.* mi dit jaer meer. 92 Joncfrou .... als du dedes eer. 94 dat *ontbr.* 96 *Andd.* N. w. hi in die m. 98 *Andd.* droeflijck. 99 hi *ontbr.* 5100 crachten. 1 H. r. om secoers. 4 alte v. *Andd.* begonden seer te vlien. 5 *Allen* sere waren v. 6 ter midder waert. 7 *Andd.* pinyoen. 9 heide. 10 groet .... indie scede. *Andd.* banier.... inder scheyde. 12 sweert. *Andd.* toech ende ghinc keeren. 13 *Andd.* Tot O. 16 *Andd.* S. tors dat S. 17 meer. 18 heer. 19 harde *ontbr.* 20 Dit. 21 vast opt ors. *Andd.* vast op u ors. 22 *Allen* coemt. 24 *Andd* Soe doet, sprack die jonghelinck 25 *Andd.* Nu hoert hoe si begonden te callen. 26 *Andd.* Ende spraken onder hem allen. 27 *Andd.* Die edele j. fijn. 29 Vanden scacht o. die voet. *Andd.* onder die voet. 31 *Andd.* het si u bekint. 32 u *ontbr.* 33 teken .... die voet. *Andd.* teyken leyt o. die voet. 35 *Andd.* ende laet st. 36 en *ontbr.* 37 En. *Andd.* Ten is. 38 sijn *ontbr. Andd.* Die spere sijn. 41 E. of het waer u teken. *Andd.* oft waer.

H. 50 *b*. K. L. 55 *a*. K. L. 56 *a*. H. 51 *b*. H. 55 *a*. K. L. 56 *b*. Hs. *f* 94 *a*.

Woudi, dat die ridder fijn
Hem daeromme aventuerde,
Ent wederghecreghe ent besuerde
Met fellen slaghen aen sijn lijf?"
Doe sprac Ysaude, dat scone wijf:
»Hier af swighet, Meliane!
Ic ben des in sekeren wane,
Ware het dat teken mijn,
Hi sout ghecrighen, die ridder fijn,
Of ontfaen die bitter doot:
Die minne is so sere groot
Tusschen hem ende mi utermaten:
Hine mocht emmer niet ghelaten.
Nu seghic u, joncfrouwe fijn,
Mi soude leet van herten sijn,
Werter die ridder om ghepijnt."
Meliane seide: »Trouwen, het scijnt,
Dat hi mi minnt, die ridder snel,
Want hi weet te voren wel
Dat hi niet jeghen mi
En mach mesdoen, die ridder vri.
Dese hope doet hem laten daer.
So helpe God mi; hets oec waer:
Dus is minne tusscen ons vast."

Binnen dien was Seghelijn so verlast
Vanden heidenen op dat velt,
Dat alle die teken, die hi helt,
Af waren ghehaelt ende ghescuert.
Die goede ridder heeft besuert
Alle die minne van eertrike.
Hi wart ghesleghen alendelike
Beide met spieten ende met sweerden
Ende vanden ors ghevelt ter eerden,
Dat hi lach al in ommacht.
Mer Glorifier sijn ors vacht,
Ende maecte die plaetse wijt.
Al dat men op hem sloech ende strijt
En deerde hem te gheenre ure,
Dat dede die goede coverture,
Die wit was ende groet,
Ghetekent met enen cruce roet,
Wantse een enghel den ridder brocht.
Dus quaemt datmen niet en mocht
Den ors in gheenre wijs ghederen:
Het dede al die cracht ons Heren.
Ende tgrote onghevoech,
Dat die ridder daer verdroech,
Dat was om die sonden ghemene,
Dat hi metten joncfrouwen allene
Hadde te doene, Seghelijn,
Eer si van Gods wette sijn,
Kersten ghedaen ende ghedoept;
Het is recht, dat hijt becoept.
Een enghel sprac tot hem tien stonden:
»Seghelijn, om die groete sonden,
Die ghi natuerlijc hebt ghedaen
Metten joncfrouwen, eer si ontfaen
Kerstenheit hadden, des waerstu sot —
Di ontbiet onse Here God,
Dattu seven cnapeline
Hebs ghewonnen aenden joncfrouwen fine,
Daer en waer niet so veel mesdaen,
Hadden si kerstijn gheweest ghedaen,
Eer du met hem hads ghesijn.
Om dese mesdaet, Seghelijn,
Hebstu dese smerte ontfaen.
Met dinen live salstu ontgaen
Op dese tijt, mer hier achter
Salstu comen in sulken lachter,
Ende in tormenten alsoe groet,
Dattu liever hads die doot,
Mer tavontmeer hebstu respijt.
Dat doet dat heilighe abijt,

42 Wildi. 43 *Allen* daerom. 44 w. ende besurde. *Andd.* Ende w. oft b. 45 *Andd.* Van fellen s. 48 in den selven w. 50 Waer dat t. m. 51 *Andd.* ontfanghen. 52 groot altemael. 54 *Andd* Hi en mochts een twint niet laten. 55 *Andd.* Nochtan j. f. 57 Waer die r. onghepijnt (!). *Andd.* werder. 58 trouwe. 59 ridder fier. 60 te voren hier. 61 *Andd.* teghen. 62 En *ontbr.* 63 *Andd.* laten dat. 64 *Andd.* Sijn lief ben ic ende ghi sijt mat. *Vóór vs.* 65 *staat in de Andd. nog*:

Soe was Seghelijn vaer
Also help mi God hi peynst waer.

66 Hier en binnen. 67 heiden 69 *Allen* ghescoert. 70 *Andd.* Die Goeds ridder. 72 Hi was .... alendelijck. *Andd.* ontfermelike. 73 *Andd.* met sprieten. 75 *Allen* al *ontbr. Andd.* bleef i. o. 76 Mer *ontbr.* 79 Dat en. 89 conventure. 82 *Andd.* veel crucen. 84 quamt. 85 Met wapenen den ors deren. 86 die gracie. *Andd.* die wercken ons liefs H. 87 groet. *Andd.* Ende mede omdat die ridder droech. 88 *Andd.* Dat hi doechde dat onghevoech. 89 ghemeen. 90 alleen. 91 Te doen had Segh' Seghelijn. 92 Eer dat sij waren kerstijnen. 93 Ghedaen e. g. 94 Hets r. *Andd.* Hets een r. 95 Een I enghel. 96 S. die groet s. 99 *Allen* hadden *ontbr. Hs.* des *ontbr.* 5200 Ende dit ontbiet di G. 1 *Andd.* cnapelijn. 2 biden j. fijn. 3 vele. 4 *Andd.* kerstenheit ontfaen. 5 Eerstu .... had g. *Andd.* du .... hadste. 7 smert. *Andd.* So hebstu. 8 saltu. *Andd.* Metten l. 10 saltu. 11 in *ontbr. Andd.* alsoe g. *K. L. Hs.* torment. 12 haddie. *Andd.* D. l. waerste doet. 13 *Andd.* hudenmeer.

K. L. 57 *a*. H. 52 *b*. Hs. *f*. 94 *b*.

Dattu aenheves, Seghelijn.
Anders hadstu doot ghesijn
Men draghet di hier wel vele nijts.
Waerstu sonder des habijts
In enighen strijt bevaen,
Het soudi harde onsiene staen.
Dit sal ghescien in corten daghen:
Dine grote sonden sullen di plaghen;
Vijftien jaer, her Seghelijn,
Salstu sonder seghe sijn,
Ende dine bede wert niet ghehoert.
Dit ontbiet di God ende voert
Salstu ten joncfrouwen doen ghekere,
Die oec worden vol van sere,
Die om dit selve, Seghelijn,
Ghemeenlike sullen ghepijnt sijn;
Dit en mach emmer niet bliven.
Seghelijn, du sals gaen scriven
Ene lettere telker joncfrouwen,
Aldus sprekende, vant scouwen,
Dat die kinder niet moghen den man
Kennen diese vleselike wan,
No nemmermeer met hem versellen,
Voer elc een vroetscap can verspellen
Der diviniteit, Seghelijn,
Dies moeti ordineerre sijn;
Men vint ghenen so vroeden clerc
Alse ghi sijt; nu doet dit werc
So wale, dat ghijs hebt den prijs.
Dit heet u God van Paradijs."
Aldus voer die enghel dan,
Ende daer bleef een droeve man,
Dat hi dus soude sijn gheplaghet.
Glorifier hevet al verjaghet

15 *Andd.* aenhebste. 16 Ne ware dattu hads d. g. 17 *Andd.* Men dr. di groten nijt. 18 Warstu. *Andd.* sonder desen habijt. 19 Noch in. 20 onsien. *Andd.* onsienlijc. 22 Die groete s. *Andd.* Dese g. s. 23 *Andd.* Een jaer lanc. 24 saltu. 25 dijn. *Andd.* en wert. 26 Diet o. u God ende maer voert. 27 Saltu. *Andd.* Ganc ten toern ende keer. 28 vuyl. *Andd.* Totten joncfrouwen vol van seer. 30 *Andd.* Swaerlijc.... ghepinicht s. 31 en *ontbr.* 32 sult. 33 Ene lettre vaent scouwen. 34 sprekende telker joncfrouwen. 35 kinder *ontbr.* *Andd.* Dit kint en sal niet d. m. 36 *Andd.* diet vaderlike wan. 37 No n. moghen versellen. 38 can tellen. *Na dit vs. in de Andd. nog:*

Van divine ende die meeste,
Uutghelesen vanden keeste.

39 Der diviteit. *Andd.* Der uniteit. 40 Ende hierof m. gheordineert sijn. 41 vroederen clerc. *Andd.* Ende vinden als een groot c. 42 Dan ghi sijt. *Andd.* Ende als g. sijt. 43 wel.... ghi hebt. *Andd.* Soe wel d.

K. L. 57 *b*. H. 53 *a*.

Die Zarrasinen op dat velt,
Die wile dat hi tale helt
Jeghen den enghel die tot hem quam.
Op dat ors sat hi wel gram
Ende voer onder die Sarrasijn,
Ende peinsede aldus, Seghelijn;
»Ic sal mijn gramscap also wreken
Op dese honden!" So vreeseleke
Ne vacht nie man also hi dede.
Hi sloech doet daer op die hede
Meer dan hem tiene op dat velt,
Eer hi ie den arm ophelt.
Doe waren sine lede moede,
Den edelen ridder enten goeden,
Dat hi ter stat waert keerde sciere,
Ende bat den coninc Olifiere,
Dat hi keerde, het ware tijt.
»Nemmermeer so houdic strijt,"
Sprac die vrome Seghelijn,
»Eer ic ten toren heb ghesijn,
Daer ic die joncfrouwen heb ghelaten,
Die ic te rechte wel mach haten.
Pine, rouwe ende zwaer verdriet
Heb ic doer hem, al en moghen sijs niet."
Dit was den coninc swaer te horen;
Hi peinsede dus, dat hi hem toren
Beraden soude ende verdriet,
Al en seidijs openbaerlijc niet:
Met droefhede is hi bevaen,
Dat hem die joncfrouwen sijn ondergaen,
Die hi met herten had vercoren.

Seghelijn reet in die stat voren,
Alse die gherne ware daer binnen

ghijs hebt prijs. 44 paradyse. *Andd.* Het moet sijn, des sijt wijs. 45 A. v. denghel van dane. 46 *Andd.* Doe was hi daer e. d. m. 48 Thors. *Andd.* versaghet. 51 tote. *Vs.* 53 *ontbr. in het Hs. Andd.* voir. 58 also *ontbr.* 56 vreselike. *Andd.* vreesliken. 57 so hi d. *Andd.* als. 58 doet op die heiden. *Andd.* op die stede. 59 hem X. *Andd.* tien hondert. 60 ie *ontbr.* 61 so moede. 62 ende den. *Andd.* Dat die edel ridder goede. 63 Dat *ontbr.*; keerde erre. *Andd.* Ter stad waert keerde, als die was gram. 64 Oliferre. *Andd.* H. badt Olifier dan. 65 waer. 66 soudtic. *Andd.* en hout strijt. 67 coene. 68 toern. *Andd.* Voer dat.... hebbe g. 70 recht. 72 Staet mi te hebben, al moghen s. n. *Andd.* al en weten sijs niet. 73 hoeren. 74 H. p. aldus dat si toren. 75 Seghelijn doen s. e. v. 76 Al seide hijt openbaer niet. 77 Met droefheden hi is b. 78 *Andd.* Dat hi hem den j. wil ondergaen. 79 *Andd.* int herte. 81 *Andd.* gheerne.

Hs. *f* 94 *c*. H. 53 *b*.

Toten joncfrouwen, diene minnen.
Hi ontwapende hem ter vaert.
Ten stal waert leidemen sijn paert;
Men gaf hem hoy ende coren.
Seghelijn die wel gheboren
Is in den tor ghecomen,
Daer hi die joncfrouwen heeft vernomen.
Si ginghen alle omtrent hem staen:
Diene eerst mochte bevaen,
Die en was dachterste niet.
Hi seide: »Joncfrouwen, van mi vliet!
Ic bin droeve also sere,
Dat ic ne wane nemmermere
Ghenesen; wat sal mijns ghescien!"
Doe versuchten die joncfrouwen mettien,
Ten was niet clene noch ghemate,
Si stoeden alle in droeven ghelate,
Ende spraken alle uut enen monde:
»Lieve heer ridder, doet ons conde,
Wat u let ende wat u deert."
Doe soe sprac die ridder weert
Sere wenende utermaten:
»Joncfrouwen, ic mach u wel haten,
Want ic hebbe den maker mijn
Doer u verwrocht," sprac Seghelijn.
»Hoe so?" spraken die joncfrouwen
Al wenende met groten rouwe.
Doe teldi hem die waerhede,
Also dinghel tot hem sede;
Oec so hadde hi wel verstaen,
Dat si kinder hadden ontfaen,
Ende sijn alle cnapelijn.
Teerst dat si ghewassen sijn,
Soe doetse ter scolen gaen;
Si sullen leren ende verstaen,
Dat si die vroetste van den rike

Hs. *f*. 94 *d*. K. L. 58 *b*.

Sullen werden sekerlike.
Ene lettre sal ic elken scriven
Ende die sullen met u bliven,
Die ghi elken toghen sult,
Wanneert met vroetscap is vervult.
Het salse lesen sonder traen.
Ende of het weent, so neemt hem saen
Die lettre, tote dat comt den dach,
Datse sonder wenen lesen mach;
Ic moet mi varen aventuren.
Doe waren die seven scoene figuren
Droeve sere utermaten,
Ende seiden: »Suldi ons nu laten
In onsen noet, dat is ons swaer.
U minne gaet ons even naer.
Wi sijn alle siec van enen spele:
Van enen faite even vele
Hebwi ontfaen, hets vore oghen;
Wien lief of leet, wi moeten doghen
Dat wi sijn uwe amien.
Luttel speels van melodien
Hebben wi van deser feesten,
Mer ghi gaeft ons vanden keeste
Der goeder minnen, wine dorren niet [claghen,
Want wi alle kint draghen."
Nader talen ende nader spraken
Ghinc Seghelijn die brieve maken.
Daer screef aldus die deghen fijn,
Van Jherusalem Seghelijn:
»Ic scrive aldus te minen kinde,
Dat hem nemmermeer bewinde
Mi te soeken, eer het can
Spellen die vroetscap die hier an
Leghet; niet eer en saelt mi

84 T. s. leydhi tgoede p. 86 Men gaf den ors coren. *Vs.* 86 *ontbr. in het Hs.* 87 toren. *Andd.* torren. 88 heet. *Andd.* Die joncf. hebben hem v. 89 *Andd.* om hem staen. 90 *Andd.* ontfaen (*l.* omvaen). 93 *Andd.* droevich om u seer. 94 waen. *Andd.* Want ic en mach n. 95 w. s. mijns sijn. 96 Tversuchten vanden joncfrouwen fijn. 97 Dat ne was niet ghemate. 98 *Andd.* stonden al met d g. 5301 Wat dat u let ende deert. *Andd.* oft. 3 Seer w. u. 4 *Andd.* Ghi vrouwen, mi selven mach ic h. 5 ic heb. *Andd.* Dat ic h d. scepper m. 6 *Andd.* verwracht. 9 *Andd.* D. seyde bi. 10 seide. *Andd.* Alsoe als die enghel s. 11 Ende dat si alle kint hadden ontfaen. 12 Dit heeft hi wel verstaen. *Andd.* kinderen. 13 cnapeline. *Andd.* knapelkijn. 14 T. als. *Andd.* volwassen. 15 doese. 18 Sullen sijn s. 19 *Andd.* Een letter s. i. hem elken s. 21 *Andd.* D. g. elc kint thonen s. 22 vroetscappen vervult. *Andd.* Ist met vroetscap so v. 24 E. o. h. w. neemse h. s. *Andd.* Oft weentet soe n. h. s. 25 *en* 26 *in het Hs.*: Tote hetse sonder wenen lesen mach. 28 *Andd.* Doe w. daer s. figuren. 29 *Andd.* die droevich waren u. 30 nu suldi ons l. *Andd.* lief suldi dus nu l. 31 dat is waer. *Andd.* In deser noot. 32 Onse m. 33 van enen spele. 34 Van uwen foute *Andd.* fayte. 35 voer oeghen. *Andd.* hebt voer o. 36 *Andd.* leet oft lief. 38 spels. 39 Van der f. 40 *Allen* keesten. 41 *Andd.* Van minnen en dorren wi niet c. 42 *Andd.* Dat schijnt wel aen ons k. dr. 43 *Andd.* Voert na dese selver spr. 44 So g. S. VII lettren m. 45 Doe so sprac d. d. f. *Andd.* aldus *ontbr.* 47 tote minen kinderen. 48 bewinden. 49 *Andd.* voer dattet can. 50 Exponeren die sententien hier an. *Andd.* die hier leyt an. 51 eer *ontbr. Andd.* Leghet *ontbr.*

H. 54 *a.*

Kennen, die sijn vader si.
Dat is die vroetscap wel gheraect,
Waer dat God meest heeft ghemaect
Van sinen wonderen na der waerhede,
Wesende in die cleinste stede."
Dit hadde die ierste lettre inne.
In die andre screef hi met sinne:
Hoe verre het ware sekerlike
Tusscen den hemel ende aertrike.
In die derde so screef hi,
Waer dat eertrike hoechste si.
In die vierde soe screef hi daer,
Twi dat God die inghel claer,
Lucifer ende die sine
Makede, ende hi ter pine
Ewelike moest behoeren,
Ende dat God wel wist te voren.
In die vijfte screef hi dan,
Twi God den mensce lief ghewan,
Ende voer hem starf ende leet verdriet,
Ende doer die inghelen dedijs niet.
In die seste was ghescreven
Ene vrage, twi God heeft ghegheven
Enen man sinen wille van eerdscen goede,
Ende den andren grote armoede
Hebbende tote in sinen fijn,
Ende wi alle sijn kinder sijn
Ende van eenre eerden gheformeert.
In die sevende stont gheordineert
Ene vrage, des sijt ghewes,
Of God onse Here almachtich es.
Ende naden questien inden fijn,
So screef aldus Seghelijn,
Dat sine mochten bi ghenen kere
Haren vader kennen nemmermere,
Si en waren so vroet in haer ghedochten,

K. L. 59 *a.* Hs. *f.* 95 *a.* H. 54 *b.*

Dat si alle verspellen mochten
Elke questie, die hi screef
Indie lettre die daer bleef.
Seven lettren heeft hi ghescreven
Ende elker joncfrou een ghegheven.
In elke ene vroetscap stoet.
Doe sprac aldus die ridder goet:
»Joncfrouwen, nu waent mi horen:
Alse die kinder sijn gheboren,
Ende si die outheit hebben ontfaen,
Soe doetse ter scolen gaen,
Ende alsi hoghe gheleret sijn,"
Sprac van Jherusalem Seghelijn,
»So suldi hem die lettren gheven,
Die ic elken hebbe ghescreven.
Lesen sise sonder traen,
So hebben si vroetscap ghenoech ontfaen.
Mer oft ghise wenen siet met oghen,
Sone laet u niet ghedoghen,
Dat si voert lesen," sprac Seghelijn.
»Doet aldus tote dat si sijn
So wel gheleert ende hem verstaen,
Dat sise vollesen sonder traen.
Alst dus ghevalt, wel soete amien,
So sijn si greine van clergien
Van logiken, van diviniteit.
Si moetent sijn, het is voerseit
Van Gode, die ons heeft ghewrocht,
Want mi een enghel die boetscap brocht.
Nu blijft ghesont, ic wille gaen."
Mettien ontvielen hem die traen
Uten oghen ten gesceede.
»Joncfrouwen," seithi, »mi sal lede
Ghescien cortelike ende misval.
En weet, welctijt dat wesen sal.
Het sal mi bedi gheschien,

52 *Andd.* wie s. v. si. 54 heet g. 55 nadie *Andd.* V. s. wercken. 56 *Andd.* Staen in die minste s. 57 had. 58 ander. *Andd* In dander. 59 waer. 61 I. d. d. lettre s. h. 62 hoechte. 64 *Andd.* Wie datten enghelen claer. 65 Lucife. 66 *Andd.* ter helscher pine. 69 screef *ontbr.* 70 mensch lijf. *Andd.* Hoe God d. m. so lief ghewan. 71 Voer hem starf ende doechde v. *Andd.* Dat hi v. h. sterf. 72 *Andd.* Dat en dede hi voer den engelen niet. 73 *Andd.* stont g. 74 Ende vraget .... hevet. *Andd* Waerbi dat G. h. g. 75 Den enen vele v. e. g. 76 vele a. 77 *Andd.* tot sinen f. 78 *Andd.* kinderen. 79 vander e. g. 81 Ende vraghet. 82 onse Here God. 83 nader vroetscap. 85 keer. 86 nemmermeer. *Andd.* Hem k, n. 87 ghedocht. 88 *Andd.* ghespellen. 89 die is ghescreven *Andd.* Elke vroetscap. 90 die daer sijn bleven. 91 lettre. *Vs.* 92 *ontbr. in het Hs.* 93 vroetscap vroet. 95 *Andd.* wilt m. h. *Vs.* 95 *aan den voet der vorige bladzijde herhaald.* 96 Als. 97 E. si outheiden h. o. 98 doese. 99 gheleert. *Andd.* hoech gheleert. 5401 lettre. 2 heb. *Andd.* D. i. hier hebbe g. 3 sonder te weenen t. 5 *Allen.* Mer *ontbr. Andd.* weenen doet. 6 u *ontbr. Andd.* So en wilt hem niet g. 7 sise. 9 S. w. g. dat sise ontfaen. 10 Ende vollesen. *Andd.* Dat si lesen. 11 A. d. ghesciet, lieve a. 12 grein. *Andd.* greinen. 12 V. l. ende van diviteit. *Andd* Ende die vroetste van kerstenheid. 14 Het moet sijn, tis waer gheseit. 15 heeft *ontbr. Andd.* die ons allen wracht. 16 *Andd.* W. mi denghel mi d. b. b. 17 *Allen* wil. 18 ontvellen. 19 *Andd.* ghesceyde. 20 *Andd.* leyde. 21 *Andd.* ongheval. 22 Mer ic ne weet welctijt het w. s. *Andd.* comen sal. 23 H. s. m. al daeromme g. *Andd.* om u gheschieden.

K. L. 59 *b*. Hs. *f* 95 *b*.

Dat ic uwer minnen woude plien,
Eer ghi kersten waert ghedaen."
Daer was ghelaten menich traen
Vanden joncfrouwen die daer sijn.
Dus sciet henen Seghelijn
Ende quam in die sale ghegaen,
Daer hi Olifier vont staen,
Diene ontfinc met loser herten,
Want hi doghede groete smerte,
Dat Seghelijn die jonghelinc
So dicke opten toren ghinc,
Ende hijt hem niet ontsegghen mochte.
Doe quam den coninc in sijn ghedochte,
Dat hine nachts in dat prisoen
Leveren soude den soudaen coen
Van Babylonien, dier lach voren;
Die twee sijn broeders hadde verloren,
Die hem Seghelijn sloech doot.
Hoert hier verradenisse groot,
Die die coninc heeft voeracht.
Nachts omtrent der middernacht
Ontboet hi den soudaen van Babylonien,
Ende een deel sijnre commonien,
Ende gaf hem Seghelijn den deghen,
Die twee sine broeders hadde versleghen,
Ende maecter mede den pays sijn.
Dus was ghevaen Seghelijn
Ende was ghevoert uten castele.
Sijn ors, sijn wapen ende sijn juweele
Bleven Olifiere daer,
Ende moest vijftien jaer
Te Babilonen int prisoen
Ghevaen legghen, die ridder coen.
Verloren had hi die seghe sijn,
Omdat hi die joncfrouwen fijn
Ghevrijt hadde al onghedoept.
Die quaet doet, dat hijt becoept,

H. 55 *a*. K. L. 60 *a*.

Dat is bescreven int recht Goeds.
So sware pine, so vele noots
En ghedoechde noit ridder fijn,
Als hi dede, Seghelijn,
Namelike om dese misdaet.
Nu hoert, ghi heren, ende verstaet
Ende neemt exempel aen desen man,
Die liefste die ie lijf ghewan;
Also distorie van hem ghewaghet,
Hoe datten God hevet geplaghet
Om seven luxurien allene,
Daer wi op micken harde clene,
Al vrijde een man nu twintich wiven.
Hi sout herde luttel scriven,
Dat hise altemael verdulde:
Hi salre af al sine sculde
Ten jonxten daghe ghelden moeten.
So wel hem diet hier ter werelt boeten!
Nu laet ic van Segheline staen,
Die te Babylonien lach ghevaen.
So groeten rouwe noyt man coes,
Om dat hi sine juweelen verloes,
Ende sijn ors ende sijn wapijn.
»Ay mi, ay mi," sprac Seghelijn,
»Dat ic ie was gheboren!
Dat ic so jammerlijc heb verloren
Gods vrientscap ende sine hulde
Dat is al bi minen sculde,
Ende vele wel heb ics verdient.
Mocht ic wesen noch sijn vrient,
Ende ic sinen paeys ghecreghe,
Ende mine victorie ende seghe,
Ic soude mi te hem eenvoudich
Houden, entes ic bin bescoudich,
Dat en gheviel mi nemmermere."
Groeten rouwe ende groet seer
Moest die ridder ghedoghen langhe.

24 wil p. 25 wert g. 27 Van dien j. fijn. 28 schiet wech. *Andd.* Dus scheyde van hem S. 29 was i. d. s. g. 30 den coninc Olifier. *Andd.* den coninc. 31 Dien .... losen herte. 34 in den toern. 35 *Andd.* ontlegghen en mocht. 36 *Andd.* die coninc. 37 nachts int p. *Andd.* Dat hi hem des n. int p. 38 *Andd.* coninc coen. 39 die daer l. v. 40 Ende diere twee b. had v. *Andd.* sijn twee. 42 *Andd.* Nu hoert. 43 Dat die c. *Andd.* Wat die c. toebracht. 46 *Andd.* compangien. 47 Hi gaf. *Andd.* den coenen d. 48 broederen. *Andd.* sijn twee broeders. 49 Die maecter m. *Vs.* 5450—5457 *ontbr. in de Andd.* 52 Sijn ors, wapen e. s. j. 53 Tolifiers. 55 Babilonien. 60 quade. 62 swaer. 63 Gedoghet. 65 *Andd.* Jammerlijck. 66 *Andd.* N. h. alle e. v. 67 *Andd.* biden man. 68. die God ye ghewan. *Andd.* Die levenste. 69 hem *ontbr.* 70 had g. 71 Om dese VII l. alleen. 72 cleen. 74 soudt. 75 hi datse al v. 76 al *ontbr.* 77 Hier of ten j. d. *Andd.* gheven moeten. 78 ter werelt *ontbr.* 81 man const. 82 Dat hi sine scoene j. v. 84 *Andd.* O wy, o wach! s. S. 85 *Andd.* wert g. 86 Dat ic mine juweelen heb v. 87 vrienscap. 88 Dat es al mijn sculden. *Andd.* bi minc s. 89 Herde wel h. icx v. 90 Mocht ic noch sijn s. v. *Andd* sijn ons Heren vrient. 91 minen pays vercreghe. 92 Mijn v. e. mijn seghe. 93 *Andd.* Ick soude my soe houden. 94 Houden ende der ic bin scoudich. *Andd.* Daer ic af ben bescouden. 95 Dat gheviel mi nemmermeer. *Andd.* my en. 96 *Andd.* Grote pijn.

Hs. *f* 95 *c*. H. 55 *b*.

Padden, slecken, menighe slanghe
Waren sijn gheburen overwaer,
Dat seit die yeeste, vijftien jaer.
Hi at borne ende broot,
Mer den rouwe hadde hi soe groet,
Dat hi Gode had verwrocht,
Al hadde men hem meer teten brocht,
Hine hads gheacht niet een twint.
Mer onse Here, diene heeft ghemint,
Gaf hem dit doer sine sonden.
Hoert, ic kere nu ten stonden
Tote Olifiere den coninc,
Die Seghelijn den jonghelinc
Aldus brocht hadde int prisoen.
Hi dede ontbieden sine baroen,
Die tot hem quamen herde saen.
Hi dede hem aldaer verstaen,
Dat die seven joncfrouwen fine
Kinder droeghen bi Segheline
Ende swoer, dat hise soude doden.
Daeromme heeft hise ontboden,
Alle die joncfrouwen fine,
Voer die hoechste baroene sine,
Uten toren in dat ghedinghe,
Die biden edelen jonghelinghe,
Segheline, droeghen kint.
Die coninc, diese had ghemint,
Sprac ende seide: »Quade hoeren,
Twi waerdi van sulker voeren,
Dat ghi hebt sridders wil ghedaen,
Daer ghi kint bi hebt ontfaen,
Ende hebt tebroken minen eet?"
Ysaude antwoerde wel ghereet:
»Here, twi liet menne comen daer?
God die weet al overwaer,
Het is al bi u ghesciet.
Ghi verbraecten ende wi niet.

K. L. 60 *b*. Hs. *f* 95 *d*.

Soudemen ons daerom ontliven,
Sulc souden spreken, die nu swighen,
Naden rechte vanden lande.
Coninc, ghi meerset uwe scande,
Dat ghi ons hierom laet domen,
Want hets al bi u selven comen
Ende bi niement el, die leeft.
Al dat recht ende wet inheeft,
Wilwi ghenieten, coninc coen,
Na consente der baroen."
Daer en was niement in die sale,
Sine volgheden der vrouwen tale.
Ten selven hove was die naen,
Seghelijns oem, als wi verstaen,
Ende sijn kinder alle vive.
Die tale van den scone wive
Bequam hem allen herde wale.
Die coninc sprac met felre tale:
»Ay puten, waendi daeromme ontgaen?"—
»Nu hoert," sprac die goede naen
Toten coninc Olifiere,
»Here coninc, ne sijt niet te ghiere.
Der joncfrouwen tale hebdi ghehoert;
Nu secht saen die uwe voert,
Waer in si mesdadich sijn." —
»Ic seght u," sprac die coninc fijn,
»Ic swoer langhe hier te voren,
Dat gheen man, die waer gheboren,
Comen en soude ten toren mijn,
Daer die joncfrouwen binnen sijn
Datsi ne deden dorpernie;
Elke coesic teenre amie
Vanden joncfrouwen, te minen live.
Ende dese seven soudic te wive
Deen na dander hebben ghenomen.
Nu sijn die saken aldus comen,
Dat si hebben dorpernie ghedaen,

98 slechken. *Andd.* Die slacken ende die slanghen. 99 voerwaer. 5500 *Andd.* die historie. *Hs.* yeste. 1 water e. b. 2 hadsij. 3 *Andd.* omdat. 4 *Andd.* min teten ghebracht 6 diene mint. 7 sijn. *Andd.* voer. 8 *Andd.* Nu hoert voert in corter s. 9 *Allen* Olifier. 11 hadde *ontbr. Andd.* Dus hadde ghedaen i. p. 12 Hi onboet s. baroene. 13 Die tote h. q. saen. 14 aldus. *Andd.* Nu hadde Olifier v. 15 fijn. *Vs.* 19 *en* 20 *in het Hs.*:

Die hoechste baroen sijn.
Men dede comen die joncfrouwen fijn.

21 toern. 24 *Andd.* D. c. hadde ghemint. 26 *Andd.* Tfij w. v. deser voeren. 27 Dat ghi des ridders wil hebt g. *Andd.* wille. 29 *Andd.* ghebroken. 30 *Andd.* wel *ontbr.* 31 men. 32 *Andd.* Den ridder goet weet voerweer. 34 *Andd.* brachten selve e. w. niet. 36 Sulke. 37 *Allen* recht. 38 *Andd.* C. here, merct u selfs s. 39 hieromme. *Andd.* D. g. hierin wilt d. 40 Want *ontbr. Andd.* D. g. hierin wilt d. 43 Willen wi g. coen. 44 uwer b. *Andd.* Naden consent der b. 45 en *ontbr.* 46 *Andd.* joncfrouwen. *Vs.* 50 *ontbr. in het Hs.* 51 Dit bequam h. a. wale. 54 goede *ontbr.* 55 *Allen* Olifier. 56 ghier. *Andd.* Edel c., en sijt niet erre. 57 *Andd.* hebben wi. 58 Nu secht u tale voert. 61 swoor. 62 Dan g. m. *Andd.* D. nemmermeer man, d. wert g. 63 C. s. t. toern mine. 64 D. d. j. waren inne. 65 Om te doen d. *Andd.* Datmen daer dede d. 66 amien. 69 D. n. den anderen. 71 dorpernie hebben.

H. 56 *a*. K. L. 61 *a*.

Ende elkerlijc een kint ontfaen.
Hier af wil ic nemen wrake
Ende elke bernen aen een stake,
Dat si tebraken minen eet."
Die goede naen seide ghereet:
»Coninc here, dat waer misdaen;
Wildi dat terecht verstaen,
So waren alle die scanden dijn.
Die joncfrouwen hadden vri ghesijn,
Haddi den ridder daer niet ghesent.
Hets bi u selven dat ghi ghescent
Sijt ende uwen eet tebroken." —
»Trouwen, naen, ghi hebt ghesproken
Harde valscelike woert!"
Hi riep den caerkerwaerder voert,
Dat hi die joncfrouwen seven
Uutwaert leide ende name tleven;
Men soudse bernen aen enen stake.
Die naen seide na deser sprake:
»Her coninc here: ten sal niet sijn!" —
»Het sal, trouwen!" sprac Mauprijn
Die carkerwaerder, die was fel.
Hi maecte hem ten joncfrouwen snel,
Ende woudese wechleiden saen.
Doe spranc voert die goede naen,
Ende wout weren op die stont.
Mauprijn sloechen voer den mont,
So dat die naen bloedens began.
Doen toech tswaert sijn soen Prian,
Eude sloech Mauprijn dat hi hem roefde
Die meeste helft van sinen hoefde,
Dat hi viel voer sine voete.
Prian seide: »Dese boete
Dinct mi ghenomen wel na rechte.

Hs. *f* 96 *a*. K. L. 61 *b*. H. 56 *b*.

Dus soudmen doen onwerden cnechten
Hare dienste ghelden sonder letten."
Die naen droechde met sijnre sleppen
Sijn aensicht al vanden bloede.
Doe sprac hi, alse die vroede:
»Sone, dit was wel ghedaen.
Hi wilde dese joncfrouwen gaen
Daer buten leiden ende doen verdriet.
Hets so vergaen, hine berntse niet."
Doe sprac die coninc als die was erre:
»Prian, ghine sult niet verre
Henen loepen no ontgaen.
Staet al stille, ghi sijt ghevaen,
Dat ghi sloecht minen kerkerier.
Dae antwoerde die ridder fier:
»Minen vangher ne sie ic niet.
Bi Gode, die hem crucen liet,
Die joncfrouwen sullen al ontgaen,
Want sine hebben niet misdaen.
Ende al hadsi mesdaen een deel,
Sine comen mere in den casteel,
Daer si in waren hier te voren.
U eet is quite; ghi sijt versworen,"
Sprac Priadan die ridder vri.
Die baroene seiden: «Dat es hi;
Die joncfrouwen hebben niet mesdaen."
Alle die ghenoten, die daer staen,
Waren ander joncfrouwen side,
Des was die coninc herde onblide,
Nochtan sprac hi felle woerde.
Priadan, die dit verhoerde,
Sprac ten coninc Oliferre:
»Coninc here, en sijt niet erre;
Laet dit bliven onder voet,

72 *Andd.* Daer ghi kint bi hebt o. *Vs.* 73 *en* 74 *ontbr. in het Hs. Andd.* H. a. soe w. 74 *Andd.* barnen. 75 Ende si hebben tebroken m. e. *Andd.* Dat si ghesproken hebben m. e. 78 heer. 79 *Andd.* Die schande is altemael d. *H.* al matemael. 80 Die j. seiden: Vri hadden wij gheseten. 81 gheseint. 82 H. b. u dat ghi sijt g. *Allen* selven *ontbr.* 83 Ende u eet is t. *Andd.* ghebroken. 84 T. heer dat is g. 85 *Andd.* valscheit dese w. 86 caercwerder. *Andd.* kercwaerder. 87 *Andd.* alle seven. 88 Utewaert leide bi sinen l. *Andd.* nemen. 89 *Andd.* Daer soudmense bernen. 90 nader. 91 Here c., dit ne s. n. s. 92 H. s. bi Mamet, s. Malapijn. 93 Die carcwerder was f. *Andd.* kercwaerder. 94 *Andd.* Hi scoot ten joncfrouwen, die was snel. 95 woudse. 96 voert *ontbr. Andd.* scoot voert d. stoute n. 97 E. wilt w. tier s. *Andd.* keeren. 98 Malapijn *en zoo overal.* 99 So dat hi b. b. *Andd.* te bloeden b. 5600 Doen spranc voert s. s. P. *Andd.* Priadan. 1 *Andd.* cloefde. 2 vanden h. *Andd.* Tmeeste deel v. s. h. 3 voet. 4 boet. 5 D. m. wel ghenomen te recht. *Andd.* Is wel g. na r. 6 quaden c. *Andd.* D. salmen eenen onwaerdigen knecht. 7 *Allen* Haren dienst. *Andd.* ghelden ende l. 8 Slippen. 9 *Allen* al *ontbr.* 10 *Allen* als. 12 vaen. 14 bernse. *Andd.* God heb danc, nu en doet hijs niet. 17 *Andd.* weder l. noch o. 18 *Andd.* al *ontbr.* 19 kerkier. *Andd.* doot sl. 22 Bi den here, d. h. c. l. 23 *Allen* al *ontbr.* 25 *Allen* hadden si. 26 meer in die c. *Andd.* Si en c. niet weder int c. 27 *Andd.* inne waren te v. 28 U. e. is uut.... verloren. 29 *Andd.* Dit s. P. 30 baroed. 31 *Andd.* Want si en h. n. m. 32 ghenote. 34 D. w. d. c. niet blide. *Andd.* seere. 36 Priadaen. *Allen* hoerde. 37 Ende sprac t. c. als die was erre. 38 Ende seide Here van Oliferre. *Andd.* Ende seide aldus e. s. n. e. 39 onder die v. *Andd.* L. legghen onder die voet.

Hs. *f.* 96 *b.* K. L. 62 *a.* H. 57 *a.*

Die joncfrouwen sijn alle goet,
Al hebben si een kint ontfaen.
Seghelijn hevet al ghedaen,
Ende vele wonders noch sal doen."
Die coninc seide: »Vuul glottoen,
Hi is doot, des bin ic blide,
Want icken selve met fellen nide
Dede vaen om dese sake."
Als Priadan hoerde dese sprake,
Was hi droeve int herte sijn,
Dat sijn neve Seghelijn
Was ghevaen ende int prisoen.
Priadan seide: »Heer glottoen,
Dies moeti hebben allen lachter.
Ende noch macht ghescien hierachter,
Dat ghi des soudt worden erre."
Des vernoyde Oliferre
Ende wilde Priadane vaen.
Priadan trac sijn sweert wel saen,
Ende sloech den coninc sonder wanc,
Dat hem thovet avespranc.
Doe so trac mer menich sweert:
Daer was menich die begheert
Hem te roven van den live.
Doe vochten die ghebroeders vive,
Die snaens kindre alle waren,
Dat hem elc mochte vervaren,
Die haer vriende niet ne sijn.
Dus was versleghen der Zarrasijn
So vele, dat ic dat ghetal
Niet ne weet no nomen sal.
Maer ic waen der veel bekeerden
Ter Gods wet ende Gode eerden.
Dus waren die joncfrouwen sonder pine.
Cortelike quaemt ten termine,
Dat werden gheboren die kinderkijn,
Ende waren alle cnapelijn.
Teersten datsi mochten verstaen,
Dedemense al ter scolen gaen.
Si leerden dat haer meester sede;
Si werden die vroetste vander stede.
Alsi out waren twalef jaer,
So quam daer een boedscap swaer,
Dat die stat soude sijn beleghen,
Om dat die coninc was versleghen;
Des wert die menighe in rouwen.
Als dat verstonden die joncfrouwen,
Hadden si ducht van haren levene.
Si vloeden ende haer kinder sevene,
Alse die sere waren vervaert,
Ende ghinghen te Romen waert,
Als diere te wonen sere begaerden.
Van Romen der stede drie dachvaerde
Bleven si wonende in ene stat
Ende daden te verstane dat,
Dat si vroede meesters sijn
Van decreten ende van divijn,
Van medicinen ende van logiken,
Alle clerken moesten hem wiken,
So vroet waren si ende so subtijl;
Daer woenden si menighe wijl.
Met meesterien doer die noet
Wonnen die seven kinder broet,
Dat si verteerden ende haer moeder.
Alle seven waren si ghebroeder
Vander ziden van den vader.
Altoes hielden si te gader;
Daerbi hadsi der liede gracie;
So wie dat met disputacie
Hem anghinc, hi bleef verwonnen.
Metter vroetscap die sie connen,
Wonnen si cleder ende broet,

40 vroet. 41 Dat si k. hebben o. 52 *Andd.* Dat heeft een edel man g. 43 *Andd.* Ende die noch veel wonders s. d. 44 Vuyl. 46 selve *ontbr.* 47 Deden .... saken. 48 Priadaen .... die s. 49 *Andd.* droevich. 51 *Andd.* Dus was ghelevert int p. 52 P. sprac Heer g. 53 *Andd.* alle lachter. 54 comen hier a. 55 *Allen* ghijs. 56 Dit v. O. 57 Priadaen. 58 *Allen* wel *ontbr.* 60 *Andd.* th. van den buyke spranck. 61 *Allen* so *ontbr. Andd.* Doe toechmen daer m. s. 62 *Andd.* wasser veel. 64 ridders vive. 65 *Andd.* D. des nanen kinder waren. 67 hare. 68 D. waren v. die Z. *Andd.* Des waren die S. 69 *Andd.* Doe verslaghen, d. i. tg. 70 *Andd.* weten en sal. 71 *Andd.* Ende veel datter daer b. 72 hem eerden. 73 *Andd.* bleven 74 quam die termine. *Andd.* die termijn. 75 kinderkine. *Andd.* kinder fijn. 76 cnapeline. *Andd.* knapelkijn. 77 Men deedse al ter scolen gaen. 78 Alsi groet waren ende verstaen. 79 Mochten dat meyster seide. 80 *ontbr. in het Hs.: Na dit vs. nog in de Andd. de gulle bekentenis van een copiïst:*

Ja si sijn vroeder veel dan icke
Dat merck ic wel bi veel sticke.

85 Doe was daer vele rouwen 86 *Andd.* Doe dat vernamen d. j. 87 vanden l. *Andd.* leven. 88 Ende die kinder alle VII. 89 Als. *Andd.* sijn vervaert. 91 A. d. t. voenen begheerde. *Andd.* begaert. 92 *Allen* Van Romen d. d. *Andd.* dachverden. 93 *Andd.* wonen i. een s. 94 verstaen. *Andd.* te kennen. 96 decrete. 99 Si waren vroet ende subtijl. 5700 woende. *Andd.* een langhe w. 1 Ende met *Andd.* Met medicinen. 2 haer broet. 3 Aldat. 5 *Andd.* V. siden v. haren v. 6 hilden. *Andd.* hielden si hem t. g. 7 Daerom. *Allen* hadden si. *Andd.* lieden. 8 dat hem met disputacien. 9 Anghinghen, si bleven v. *Andd.* Teghe hem quam b. v. 11 clederen.

K. L. 62 *b*. Hs. *f* 96 *c*. H. 57 *b*.

Die have diene was niet groet.
Op eenre stont waren si gheseten
Biden moedren ende hadden gheeten,
Doe brocht men die lettre ghedreghen,
Die hem Seghelijn hadde ghegheven.
Si dadense die kinder lesen daer,
Dies hem therte wart te swaer,
Want hem therte breken docht.
Eer elc die lettre vollesen mocht,
Weenden si menighen heeten traen.
Die moederen seiden: »Nu laet staen!"
Si traken die lettre uut haren handen
Ende seiden: »Nu hebwi verstanden,
Dat ghi niet en sijt clerc volmaect:
Noch sijt ghi der vroetscap naect,
Wat in die lettre is ghescreven.
Die kindre dus antwoerde gheven:
»Moeder, wi sullen ons so pinen,
In logiken ende in divinen,
Dat wi sullen verstaen den gront
Van den lettren, want ons es cont
Wat si spreken, al weten wi niet
Tcarnel daeraf ende dat bediet,
Wel lieve moeder," seiden si.
»Of ene side sullewi
Gaen ondersoeken onse sinnen,
Tes wi der vroetscap ghewinnen.
Want alre clergien isset meest,
Ende uut divinen ghenomen tkeest.
Wi moetent connen allegader,
Of wine moghen onsen vader
Nemmermeer kennen, sijt des vroet.
Te weten hebwi therte goet.
Alle seven ghinc si studeren
Seven daghen: eer si keren
Uten studore, daer si saten,

12 *Andd.* Die meesters van medicinen groot. 13 *Andd.* Op een tijt w. s. g. 14 Biden broederen ende gheeten. *Andd.* Kinders ende moeders ende hadden ghegheten. 15 ghedraghen. 16 had. 17 den kindre. 18 hart wart swaer. 19 thert. 20 sine l. vullesten m. *Andd.* lesen. 21 Si weenden. *Andd.* Ende w. bitterlike t. 22 Hoert, laet staen. 23 *Andd.* Ende toghen d. letteren u. h. h. 24 E. segghen. *Allen* hebben wi. 25 niet clerc sijt. *Andd.* clercken. 26 N. sidi d. vroetscappen n. 27 die *ontbr.* 28 *Andd.* dus *ontbr.* 29 *Andd.* so *ontbr.* 31 *Andd.* Oft wi s. weten den rechten g. 33 Wat wi spreken. *Andd.* Hoe si s.... wijs n. 34 T. d. wat bediet. *Andd.* Spellen daeraf ende tbediet. 35 *Andd.* Wel soede broeders. 36 *Andd.* Over een syde. 37 *Allen* V sinnen. 38 Tote wi. *Andd.* Tot dat wi. 39 *Andd.* Van clergien ende die keesten. 40 *Andd.* Uutghenomen van den meesten. 41 *Andd.* moeten kennen. 43 kennen

K. L. 63 *a*. Hs. *f* 96 *d*. H. 58 *a*.

Dat si en dronken no en aten.
Doesi verstonden die reden claer,
Doe keerden si ten moederen daer,
Ende lasen die lettren al ghemene
Al lachende ende sonder weene.
Des verbliden die moeder seer.

So vele doechden, so veel eer
En gheviel nie ridder als Segheline,
Die nu lach in groter pine
Te Babylonen, heb ic verstaen.
Ende sijn oem, die goede naen
Was Tolifernen in die stede
Beleghen ende sijn kinder mede,
Dies si therte hadden swaer.
Seghelijns wapen waren noch daer
Ende dat ors Glorifier,
Ende sijn juwele alle vier:
Gheesel, vat, naghel, croen,
Daer God onse Here van den troen
Mede was ghepijnt doer onse sonden.
Nochtan en waest daer niewer vonden:
God hielt verholen tSeghelijns behoef
Ende al datten orsse was behoef,
Dat hadt daer op elken dach.
Daer en was niement, diet ors sach,
No diet hadde macht te siene;
Dit waren alle Gods engiene.
Niement en houde dit over saghe;
Het stont daer bi enen daghe
Vijftien jaer, dat seit die jeeste,
Ende was tcoenste ende tmeeste
Ende dat vetste, datmen wist.
Dat dede Gods cracht ende sine list;
Het was hem moghelijc te doene.
Nu keric toten ridder coene,

ontbr. 44 hebbe wij. *Andd.* heb ick. 45 *Allen* ghinghen si. 46 S. d. sonder keeren. 48 Niet vele d. si no aten. 49 Die redenen verstonden si al claer. *Andd.* Doe v. si. 50 keerde si. 51 die lettre ghemeen. 55 A. l. sonder wenen *Andd.* Met lachen al s. ween. 53 Doe v. d. moederen seer. 54 d. ende eer. 57 *Allen* Babylonien. 59 Tolifren. 61 thert swaer. *Andd.* hi th. hadde. 62 waeren noch al daer. *Andd.* wapenen. 64 *Andd.* En dat heilichdom dier. 65 ende croen. 66 Heer mede was ghecroent. 67 voer o. s. 68 niewaert. *Andd.* niet ghevonden. 69 hilt v. te S. b. *Andd.* bedect tot S. b. 70 E. al dat ors behoefde. *Andd.* was ghenoech. 71 So had het. 72 en *ontbr* 73 macht had te sien. 74 D. w. ons Heren engien. 75 N. hou dit o. s. 76 bi enen daghe d. i. *op een dag af.* 77 dat *ontbr.* 78 *Andd.* Het w. dat stereste e. dat meeste. 79 *Andd.* wiste. 80 Dat dede *ontbr. Andd.* liste. 81 Was het mogelijc te doen.

K. L. 63 *b*.

Segheline, den stouten deghen,
Die te Babylonen is gheleghen.
Ditne wiste man die leeft.
Sonder diene ghevanghen heeft.
Het was Gods wille, neemt des goem.
Nu was beleit die naen sijn oem
Ende sijn kinder alle vive;
Si duchten seer van haren live,
Want si wat en wisten eten,
Ende si waren al omme beseten,
Dat hem niet toecomen mochte.
Aldus leefden si onsochte;
Van hongher doechden si torment.
En si dat hem God toesent
Secoers, ende hulpe, si sterven dan.
Daer waren in vijf hondert man,
Die wel mochten hem vervaren.
Si en wisten, waer die joncfrouwen waren,
Ende die kinder alle sevene.
Die naen seide: »Van onsen levene
Souden wi alle seker sijn,
Quame hier ons neve Seghelijn,
Dien ic nie en sach, dats waer,
Des es leden vijftien jaer.
God moeten cortelike hier senden,
Onse pine ende onse elenden
Te beterne, wi hebbens noot.
En coemt hi niet, wi bliven doot.

Nu willic segghen van Segheline
Ende lesen van sijnre pine,
Die hi ghedoghet hevet swaer
Al omme ende omme vijftien jaer.
Men gaf hem niet dan born ende broet.
Daer die ridder in deser noot
Inden donckeren kerker lach,

H. 58 *b*. Hs. *f*. 97 *a*. K. L. 64 *a*.

Elcs vridaghes dat hi sach
Ontdaen den hemel, die ridder coene,
Tusscen middach ende noene.
Daer sach hi in des vaders scoet
Des menscen sone, met bloede roet
Die lede sine al bespringhet.
Dat hem God daer des ghehinghet,
Hem te siene dier ghelike,
Dat was een teken properlike,
Dat hi wilde hem behouden,
Ende hi hem niet wanloven soude.
Al doghede hi pine swaer,
Sine pine was niet een haer
Te micken jeghen dat torment,
Dat God doghede, ende hi kent
Dese reden overwaer:
Compassie hadde int scouwen daer
Die edele ridder ende die goede.
Doe sprac hi met ghestaden moede:
»God Heer, der sondaren medicine,
Alle die passie entie pine,
Die ic scouwe in u lede,
In u soete menscelichede,
Die ghi ontfinct, orcont scrifture,
Voer ons, sondighe creaturen,
Ay God, ghi en verdiendes niet!
Al doghe ic pine ende verdriet.
Ic hebs verdient, ic bins wel weert.
Daerbi, God, of ghijs begheert,
So bid ic u dat ghi mi sent
Meere pine ende torment,
Dat ic mine misdaet gheboete
Ende ic u gheboeren moete.
Ghi sijt ontfermich ende vul ghenaden.
Ay lacen die Joden! die u daden
Sulke pine al onverdient.

Andd. die coene deghen. 85 wist. *Andd.* niement die daer l. 86 ghevaen. 87 des *ontbr.* 88 *Andd.* beleghen. 90 *Andd.* Alse die anxt hadden v. h. l. 91 Want sine hadden niet teten. *Andd.* W. si en wisten wat e. 92 Al omme ende omme waren si b. *Andd.* E. si w. om en om b. 93 mocht. 94 Dus l. s. onsocht. *Andd.* herde ons. 95 Ende si d. h. G. sent. *Andd.* Ten si. 96 ende hulpe *ontbr.* 97 in wel Vc m. 98 Die hem alle seer utermaten vervaren. *Andd.* Die hem wel mochten v. 5800 Sine..... varen. 2 leven. 3 al. 4 *Andd.* Waer hier mijn n. S. 6 niet s. dat waer. 7 Des is wel XV j. *Andd.* Des is gheleden. 8 herwaert s. *Andd.* G. m. ons h. s. 9 *Andd.* alleynden. *Allen* beteren. 10 En *ontbr.* 11 u segghen. *Andd.* Nu keer ic weder tot S. 12 *Andd.* Ende wil u vertellen vander pijn. 14 *Andd.* Dat seit die jeeste XV jaer. 16 Ende at niet d. b. e. b. *Andd.* M. g. hem borne e. b. 17 Daer hi i. d. n. 18 *Andd.* Lach elcx vrydach hi sach. 18 dat *ontbr.* *Andd.* In den doncker kerker daer hi lach. 19 coen. *Andd.* Den hemel o. 20 noen. 21 hi *ontbr.* 22 *Andd.* van bloede roet. 23 *Allen* Alle. s. l. b. 24 *Allen* daer *ontbr.* 25 *Allen* sien *Andd.* in dier ghelijck. 26 Dats e. t. p. 27 Dat hine wilde b. 28 *Andd.* Ende dat hi niet wangheloven en soude. *Vs.* 29 *ontbr. in het Hs.* 31 die torment. 32 Die G. ontfinc. 33 Dese pine int openbaer. *Andd.* Desen r. o. 84 Compassi. *Andd.* mits scouwen d. 38 ende die. *Andd.* ende p. 39 *Andd.* bescouwe. 40 heit. *Allen* Ende. *Andd.* E. aen uwe broeschelijchede. 41 *Andd.* orconde der scrifturen. *Vs.* 42 *ontbr. in het Hs.* 43 Lieve here, ghi. 44 *Andd.* A. d. i. rouwe, p. e. v. 40 *Andd.* hebt.... bent. 48 *Andd.* Meerder p. e. meerder t. 49 *Andd.* So dat i. m. m. boete. 50 Ende ic g. m. *Andd.* Dat ick toebehoren m. 51 *Andd.* Ghi sijt vol van g. 52 *Andd.* O wach. 53 Sulc p. ende verdriet o.

Hs. *f* 97 *b*. H. 59 *a*.

Oft ic, heer, so waer u vrient
Dat ic u vianden moeste slaen,
Die u lachter hebben ghedaen,
Ghetorment ende oec ghepijnt,
Alsoet uwen leden scijnt,
Dat si u wel seer bemicken,
In dien tide, als si te sticken
Sloeghen u huut al omme entomme
Met gheeselen aen die colomme.
Noch daden si u meer torment.
Een crone dornijn, die menich ent
Hadde, daden si u staen
Op u hoeft; doe braken saen
U hersen ghemanc met bloede roet.
Noch daden si u pine groot,
Als die vroede wale weten.
Handen, voeten si u spleten
Met drie naghelen yserijn,
Met enen spere therte dijn
Al doersteken ende doerboert.
Ende dit hadden wi verboert,
Ende ghi dit jammer groet
Doghen wout doer onsen noot.
Doe gaven si u na u pine,
Gheminghet galle met asine,
Ende doe waest al vuldaen.
Ay God, den sondare wildi ontfaen,
So wie hi es die tot u trect.
U arme staen al uutgherect
Int parc des cruces in dat crijt.
Volmaect here, docht u tijt,
Ende ghi mi vergheven wilt
Uwen evelen moet ende ic den scilt
Hadde metten cruce root,
Ende die banier, die ghi ter noot
Mi toesendet ende mijn wapijn
Ende mijn ors," sprac Seghelijn,

K. L. 64 *b*. H. 59 *b*.

»Glorifier, dat was so scoen,
Gheesel, vat, naghel, croen,
Daer ghi mede wert ghepijnt
Ende mi therte daertoe swijnt,
Als icker omme heb ghepeins.
Aȳ God, of ic hadde den tseins,
Die ic hadde van u ontfaen,
Ic soude soe die honden slaen,
Dat men soude van mi spreken.
God, laet mi uwen lachter wreken;
Dat bid ic u, oft mach sijn,"
Sprac die coene Seghelijn,
»Dat ghi mine bede hoert."
Als hi einde dese woert,
Quam een enghel ende sede:
»Hoerstuut, Seghelijn, dine bede
Es voer Gode wel ghehoert.
Van desen daghe wacht u voert,
Te werken jeghen sine wet,
Daer hi ant cruce om was gheset,
Of du souts gheplaghet sijn."
Doe so knielde Seghelijn
Ende was blide vanden woerde,
Dat hi den inghel segghen hoerde.
Therte sijn al wide ontdede,
Ende bleef in onmacht op die stede
Al vander noenen, seker sijt,
Tote een deel voer mettentijt.
Doen so spranc hi op ende sede:
»Ay God, u ghenadichede
Is herde groot, dat is waer."
Hi hadder ghesijn vijftien jaer.
Die historie doet ons ghewach,
Dat hem dochte niet een dach.
Dat daden die gracieuse woerde,
Die hi den enghel spreken hoerde,
Dat hi vergat die pine swaer,

54 Ende ic. *Andd.* Ende oft ic hier s. w. 55 so moest. *Andd.* die v. mochte s. 56 *Andd.* den lachter. 57 *Allen* oec *ontbr.* 58 *Andd.* uwen live. 59 bevicken. 60 In die tijt a. s. die sticken. 61 u kijnt.... ende omme. *Andd.* aen die calumpne. 62 columme. *Andd.* al om ende omme. 63 *Andd.* Nochtan d. s. u. 64 menighen hent. *Andd.* doerne crone d. m. eynt. 65 *Allen* H. die d. si staen. 66 die brac saen. 67 *Andd.* U hoeft ghemangt. 68 groot torment. *Andd.* torment groot. 69 *Allen* wel. 70 H. v. waren ghespleten. 72 thote dijn. 73 A. d. e. doergaet. 76 Ontfinct d. o. n. *Andd.* Doghede ghi. 77 D. g. si u pine. 78 *Andd.* Ghemengt g. metten wijn. 79 *Andd.* Doe wast al v. 80 Gode. *Andd.* Ay God *ontbr.* 81 *Andd.* aan u trect. 82 U. a. s. altoes gherect. 83 den cruce. 84 V. God. *Andd.* God Here. 89 *Andd.* Mi toeseinde. 90 goede ors. 92 ende croen. 94 daertoe abijnt. *Andd.* Daer mijn hert om verdwijnt. 96 *Andd.* Ende ghi mi wedergaeft den ts. 97 had. 99 *Allen* van mi soude. 5900 *Andd.* G. Here, ende u l. w. 1 bid *ontbr.* 4 *Andd.* Doe hi ghesproken had dit w. 5 sede. 7 Es van G. ghehoert. *Andd.* verhoert. 9 wreken *Andd.* Yet te doen teghen Gods. 10 int 11 *Andd* Du soutste. 13 E. w. so b. der w. 15 wijt. 16 viel in o. 17 noen. 18 *Andd.* Tot omtrent. 19 seide. *Allen* so *ontbr.* 23 Distorie. 24 Het ne docht hem n. enen d. *Andd.* D. h. docht een cleen ghesach. (*l.* gelach?) 25 woert. *Andd.* gracelike w.

Hs. *f* 97 *c*. K. L. 65 *a*.

Hi was ru van langhen haer.
Ende dinghel quam weder daer
Met enen lichte, te sceeden thaer;
Dat viel af, doe was hi dan
Die scoenste ende die starcste man,
Die daer was binnen der vesten;
Al hadde hi hem ligghen mesten.
Van seven mannen had hi die cracht
Ende die ghedane (die Gods macht
Is harde groet). Die enghel sede:
»Dine wapijn ende dijn ors mede
Is voer den kerker, Seghelijn.
Nu wilt ons heren dienstman sijn.
Die dore is al wide ontdaen:
Daer du wils, moghestu gaen.
Het is di ghevallen scone.
Daer sijn die naghel ende die crone,
Die gheesel ende dat vatelkijn,
(Daer God ute dranc asijn
Als hi hinc ander crucen hout,
Properlike doer smenscen scout)
In een scarpkijn dat daer leghet.
Hets Gode lief, dat ghi dat dreghet
Met u, ende verwaertet wele.
Ghi sult van henen ten castele
Varen, daer ghi waert ghevaen.
Daer is beleit u oem die naen
Ende sine kinder alle vive,
Om dat sijn sone vanden live
Roefde den coninc Oliferre.
Sine maghen sijn gheworden erre
Ende hebben dat casteel beseten;
Sine hebben niet te eten,
Dat doen die felle Zarrasijn."

H. 60 *d*. Hs. *f* 97 *d*. K. L. 65 *b*.

Nu hadde gherne Seghelijn
Om die joncfrouwen ghevraghet,
Ne waer dat therte hem wanhaghet,
Dat hijs vraghen niet en dorste.
Hi sweech stille ende liet in vorste,
Ende waender hebben aen misdaen.
Tsinen ors quam hi ghegaen
Buten den kerker, daer hijt vant.
Ende als het sach den wigant,
Neyedet utermaten sere.
Doe dochtet den edelen here
Vet ende groter, en lieghe u twinc,
Dant was doen hi van hem ghinc.
Godt hadt selver achterwaert.
Aen den mont custi dat paert
Ende seide: »Glorifier,
Vrient, sijt willecomen hier.
Ic dancs Gode, die u hier sende
Ende minen noet bekende.
Du sijs soe vet, bistu oec traghe,
Dat sal mi costen minen craghe."
Glorifier, dat seit die jeeste,
Baleerde ende maecte feeste
Met beide sinen voeten voren.
Het dinct wonder hem diet horen,
Hoet waerachtich mochte sijn,
Dat dat ors ende sijn wapijn
Die edel ridder daer vant ghereet.
Die van redene weet besceet,
Hi mach weten, dat onse Here
Dit wel doen mach ende mere,
Bedi want hi almachtich si.
Hi wapende hem, die ridder vri,
Ende nam die scarpe metten juweelen,

Vs. 28 *volgt in de Andd. na vs.* 30. 22 Die enghel quam hem badt naer. 30 *Andd.* Met eenen doecke streeck hi hem daer. 31 *Andd.* ende hi was dan. 33 der *ontbr.* 34 hem *ontbr.* 35 die *ontbr. Andd.* Seven jaer, so hadde hi macht. 36 E. sine ghedaen .... *Andd.* Ende ghedaente. 37 Dinghel. 38 Die ende die juweelen m. 40 Nu vaert voert Goeds dienstman. 41 doer. *Andd* soe wijde. 42 *Andd.* D. d. wilste, daer moechstu g. 43 scoen. 44 croen. 45 Ende die g. e. d. vaetkijn. 46 D. G. galle wyt d. ende a. *Andd.* venijn. 47 inder. *Andd.* Doe hi aen des crucen h. 48 Properlijc. *Andd.* Sterf om des m. s. 49 *Andd.* In die male die d. l. 50 *Andd.* ghijt. 51 entie weerde juweele. 52 *Andd.* van hier ten casteel. 54 *Andd.* beleghen. 57 van O. *Andd.* Den c. koen O. 58 S. m. worden e *Andd.* ghewerden. 59 *Andd.* den casteel. 60 teten. *Andd.* Daer binnen en is drincken noch e. 61 *Andd.* Sarasijns. 62 Nu had gheern S. 63 Om d. VII j. g. 64 Ne ware dat hem th. wanhaghet. *Andd.* Mer sijn herte hem dat wandraecht. 65 Dat hijt niet doen en d. 66 Si s.....leit i. v. *Andd.* liet in vorst. 67 *Allen* aen hebben. 68 *Andd.* Ten orsse sijn is h. g. 69 *Andd.* dat hi vant. 70 vigant. 71 seer. 72 docht .... heer. 73 Vetter. *Hs.* twint. *Andd.* Beter e. g. en l. u niet. 74 *Andd.* Dant was doent hem ontliep. 75 had. *Andd.* selve so verwaert. 76 custe hi. 77 *Allen* seiden aldus G. 78 *Andd* welcoem. 79 danc. 80 *Allen* moet. *Andd.* minen groten m. 81 bistu traech. *Andd.* Du bist soe vet. 82 So costet mi m. craech. 83 jeesten. *Andd.* die jeest. 84 e. m. groot feeste. *Andd.* Blayerde. 85 beiden. 86 hem wonder. 87 mocht. *Andd.* Hoe dit waer m. s. 88 dit ors e. sine wapine. 89 Deedel. *Andd.* bereet. 90 redenen. *Andd.* reden kent. 91 wel weten. 92 Dit mach doen ende vele mere. *Andd* veel meer. 93 *Allen* Bedi *ontbr.* 95 *Andd.* die mael.

H. 60 *b*.

Ende seide: »Binden casteele,
Glorifier, sallic allene gaen.
Nu waent hier al stille staen;
Ic sal gaen te minen weert
Ende ghelden dat ic heb verteert.

Dus es Seghelijn wech ghegaen,
Ende liet tors daer buten staen;
Ghetoghen droech hi Rosenbrant,
Daer vant hi menighen tirant,
Ghebeddet scone in die sale;
Si sliepen vaste altemale.
Daer ghinc Seghelijn houwen sere,
Dat hire vijf hondert ofte mere
Van den live daer boven roefde;
Den menighen hi thovet cloefde,
Sulc die arme, sulc die voete.
Daer ontspranc menich onsoete,
Die te voeren vaste sliep.
Ende sulc starf, eer hi riep
No te woerde comen mochte.
Seghelijn was in dien ghedochte,
Dat hi gherne hadde ghesleghen
Sinen weert, die was gheleghen
In enen torre vast, dats waer.
Hi en mochts niet ghecrighen daer.
Aldus keerde hi wel sciere
Toten orsse Glorifiere
Ende satter op met groeter cracht.
Die sale was in roere bracht;
Men riep: »Acharmen!" harentare;
Seghelijn hadde clenen vare,
Hi reet ter poerten alse die coene.
Daer so vant hi twaelf glottoene;

K. L. 66 *a*. Hs. *f* 98 *a*.

Si seiden: »Heer, waer waendi riden?"
Si sloeghen op hem in allen siden,
Dies waren si sodde ende dwase.
Haer sweerde braken gelijc een glase,
So daden speren ende knive.
Seghelijn seide: »Quade keitiven,
Ende hoe waendi mi ghewinnen?"
Dus vacht die ridder al bi sinnen,
Ende versloech daer al den hoep,
Sonder enen die ontsloep.
Glorifier ghecreech oec dien,
Niet verre en mochte hi ontvlien.
Sine kele hi al te stucken beet.
Seghelijn seide: »Du bist ghereet,
Glorifier, te minen dienste.
Danc heb God, wi hebben tsienste."
Doe beette die ridder fier,
Ende seide: »Ic moet poertier
Selve wesen doer die noet:
Dese poertiers sijn alle doot.
Des heb God lof ende ere."
Doe sat op die vrome here,
Die verstormt hadde al dat hof
Ende reet wech sonder oerlof.
Van al dat hi hadde verteert,
En iesch hem weerdinne ofte weert.
Daer dedi nochtan als een edel man,
Dat hi niet wil sceiden dan,
Hine gaf cnapen ende joncwiven
Ghemeenlijc broot te haren live.
Seghelijn reet sijnre straten
Uter stat ende uter saten
Ene mile ofte mere.

---

96 Hi seide: Binnen den casteelen. 97 alleen. 98 *Andd.* Nu wilt h. 99 *Andd.* te *ontbr.* 6000 Betalen mine ghebreke mijn sweert. 1 *Andd.* Aldus. 2 tors alleen s. 3 Ghetreet hilt hi Rosenbrande. 4 tierande. 5 Te bedden ligghende i. d. s. *Andd.* scone *ontbr.* 6 vast. *Andd.* S. s. alle, weet dat wale. 7 *Allen* slaen seer. 8 meer. 9 *Andd.* Daer vanden l. roefde. 10 Sulken thoeft af sulken c. 11 Sulken d. a. ent d. v. 12 ontwaecte. *Andd.* ontfinc. 13 vast. 14 *Andd.* Sulke storven eer si riepen. *Hs.* mocht. 15 *Andd.* ter weren. 16 ghedocht. *Andd.* dien *ontbr.* 17 gheern. 19 I. enen vasten toern, dat was w. 20 Hine mochten. *Andd.* consten. 21 Dus keerd hi wel schier. 22 ors Glorifier. 24 *Andd.* ghebracht. 25 hier ende taer. *Andd.* Ende en wisten niet wat hem waer. 26 vaer. 27 die coen. 28 *Allen* so *ontbr. Andd.* glottoen. *Allen* dwaes. 32 Hare.... als glas. *Andd.* glaes. 33 spere. *Andd.* staven e. k. 34 *Andd.* kative. 35 *Andd.* ende *ontbr.* 36 vacht hi al. *Andd.* bi sijn sinnen. 37 *Allen* daer *ontbr. Andd.* alle den h. 38 Datter niet I ontsloep. 39 G. greeper een. *Andd.* oec *ontbr.* 40 Hine mocht niet v. o. *Andd.* hi hem. 41 hi *ontbr. Andd.* Ten scoerden ende t. s. b. 42 *Andd.* biste. 43 dienst. 44 tsienst. 45 beete *Andd.* beyde.... schier. 46 *Andd.* My dunct, seithi, ic m. p. 47 *Allen* sijn. 48 D. poertier s. al doot. *Andd.* al d. 49 eer. 50 heer. *Vs.* 51 *en* 52 *volgen in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 51 Die al v. had d. h. 42 Dus r. hi wech s. o. *Andd.* Al v. was d. h. 53 Dat hi niet en rekende jeghen sinen weert. 54 Dies goeds dat hi daer had verteert. 55 *Andd.* Nochtan dede hi a. e. e. m. 56 D. h. niet s. wil van dan. *Andd.* Eer hi rijden woude dan. 57 *Andd.* Gaf hi c. e. j. 58 liven. *Andd.* tot h. live. *Na vs.* 58 *volgt in de Andd nog*:

Ende dat hem goet dochte
Daer si af leven mochte
Spyse ende oeck dranck.
Des wisten si hem danck.

59 *Allen* Die ridder r. s. s. 60 U. s. vander s. 61 meer.

K. L. 66 *b*. H. 61 *a*. Hs. *f*. 98 *b*.

Binnen dien van Babilonen die here
Wart ontwake ende en wiste niet,
Wat daer binnen was ghesciet.
Die levenden quamen met ghescalle
Roepende: »Here, wi sijn alle
Onteert, sciere vant opstaen!
Die kersten ridder is ontgaen,
Die hier vijftien jaer heeft gheleghen
Ende heeft al ons volc versleghen,
Meer dan vijfhondert in die sale."
Die coninc sprac met felre tale:
»Des moeti rouwe hebben ghemeen,
Dat ghi u enen ridder alleen
Dwinghen liet ende ontgaen,
Die gheleghen heeft ghevaen
Vijftien jaer inden kerker mijn.
Hoe mochti sterc van leden sijn
Na den tormente, dat hi dranc?"
Die coninc wapendem ende spranc
Op een orsse herde snel,
Ghewapent utermaten wel.
Hi verboot op goet ende lijf,
Dat hem volghede man no wijf:
»Ic salne," seithi »alleen bestaen.
Laet sien, sal hi mi ontgaen,
Die so crancke es van leden?"
Aldus is hi wech ghereden
Uter stede, sonder ghile.
Seghelijn was voer een mile.
Doe so beette die ridder goet
Van sinen orsse daer te voet
Ende ghinc slapen een luttelkijn.
Alse dus sliep Seghelijn,
Ghinc tors peisteren int gras.
Te hant wartet gheware das
Vanden coninc, die quam slaende.

K. L. 67 *a*. H. 61 *b*.

Doe quam Glorifier al gaende
Te sinen here, daer hi lach,
Ende gaf hem enen groeten slach
Met sinen voete op den scilde.
Doen ontspranc die ridder milde,
Ende bescreet dat goede paert.
Met luder kele riep sijn waert:
»O quade gast ende onwaert dier!
Betaelt dat ghi verteert hebt hier,
Hoerensone!" sprac die coninc.
»Ic sal," sprac die jonghelinc,
»Moetic leven, in corter tijt."
Hi reet op hem, dies hevet nijt,
Dat hine dus hadde versproken.
Sconincs spere was tebroken,
Dat ne was Segheline niet.
Des moeste die coninc verdriet
Ontfaen, bedi want hine stac
Doer den scilt, dat therte brac.
Hi werpen doot daer op die heide.
Doe sprac Seghelijn ende seide:
»U payment hebdi verhaelt.
Mi dinke, ghi sijt wel betaelt;
Dies danckic Gode herde sere."
Die heiden volgheden haren here,
Dore al dat hijt hem verboot,
Met harer crachte harde groot.
Als dat vernam Seghelijn,
Seidi: »God, nu moetti sijn
Mijn troest alleen in desen strijt;
Dat ic mi were, dat is tijt.
Ic hope, ic sal so vaste slaen,
Si sullen mi gherne laten gaen.
Glorifier," sprac Seghelijn,
»Nu so waent hier coene sijn,
So dattu wale den strijt houts.

62 *Allen* B. d. was van Babilonien d. heer. 63 Ontw. ende ne wist niet. *Andd.* ontwaeck. 64 daerboven. 65 levende.... ghescal. *Andd.* Die leefden q. m. groot ghescal. 66 *Allen* heer. 67 *Allen* sciere *ontbr. Andd.* wilt o. 68 kerstijn. 69 heet. 70 heet. ons v. v. 73 *Andd.* D. moetti qualic varen alleen. 74 van een r. a. 75 *Allen* Liet dwinghen. 76 Die hier hevet gheleghen g. 78 Ho m. 79 torment. 80 coninc *ontbr.*; wapende hem. 81 *Allen* ors. 83 Ende gheboet o. g. e. op l. *Andd.* gheboot. 84 Ende hem. *Allen* man ende wijf. 85 seithi *ontbr. Andd.* Hi soude den ridder a. b. 87 *Allen* cranc. *Andd.* Die so sterc v. l. is. 88 *Andd.* A. hi ghereden is. 89 stat. *Andd.* Buten der stadt, s. g. 90 voren ene m. 91 beete. *Allen* so *ontbr. Andd.* Daer beyde d. r. g. 92 ors. *Andd.* Glorifier neyde aldaer hi stoet. 94 Aldus so sliep Seghelijn. 96 Doe wart. 97 *Andd.* quam gheslaghen. 98 al *ontbr. Andd.* Sijn ors met sporen G. sagen. 99 *Andd.* Ende liep te Seghelijn d. h. l. 6101 *Andd.* voet teghen d. s. 2 spranc op. 4 Die coninc quam roepende them waert. 5 Met luder kele, dat was sijn swert. 6 dat ghi hebt verteert. 7 Hoert hier s. d. c. 9 *Andd.* M. l. enen corten t. 10 *Andd.* als die hadde n. 11 hine had v. 12 *Andd.* ghebroken. 13 Segh.' *zoo als bijna overal. Andd.* Seghelijn. 14 moest. *Andd.* swaer verdriet. 15 bedi *ontbr. Andd.* wantet Seghelijn stack. 16 D. d. s. sijn herte brac. 17 *Allen* daer *ontbr. Hs.* hede. 20 *Andd.* My dunct. 21 seer. 22 heer. 23 Doe al dat hijt v. *Andd.* D. a. d. hi v. 24 Haer crachten. *Andd.* cracht. 25 *Andd.* Dit v. S. 26 Hi seide. *Andd.* Ende sprac Here G. 29 vast. 30 gheern. *Andd.* gaern. 32 so *ontbr. Andd.* Wilt hier herde koene s. 33 wael.

K. L. 67 *b*. Hs. *f* 98 *c*. H. 62 *a*. K. L. 68 *a*.

Ic en wilde niet een hoep gouts
Om di hebben, al so groot
Alstu sijs, ende du ter noot
Niet ne waers hier met mi,
So vele verlatic mi te di.
Du sijs wel snel, dat es mi cont."
Doe custi tors aen sinen mont,
Eer hijt bescreet in die vaert.
Metter tonghen lectet sijn baert,
Segheline, doe hijt custe.
Dat ors hadde alsulke luste
Van Gode, dattet verstoet wale
So wat men seide, alle tale.
Het neyede utermaten sere.
Doe bescreet die vrome here
Ende voer jeghen der heiden scare,
Alse die gherne bi hem ware.
Tors streckede sine lede,
Ende deet tumelen op die hede
Beide manne ende paert.
Al ghetrect brocht hi sijn swaert,
Die coene Seghelijn ende sloech
Van ghenen volcke sijn ghevoech,
Dats die heiden hadden toren.
Also een dersscher derscht dat coren,
Sloech hi al omme, hier ende daer.
Die ridder vacht al sonder vaer,
So dat hem tfelt allene bleef,
Entie Zarrasijn verdreef,
Dat si vloen ter stede waert.
Glorifier, dat goede paert,
Het ne liet hem niet bedwinghen,
Het en ghinc vaste na hem springhen,
Tote dat die vliende achterhaelde.
Het beet doet ende betaelde
Haer overdaet ende dede verdriet.
Men en mochte tors ghewonden niet;
Dat dede die witte coverture,

34 In wilde n. *Andd.* eenen h. g. 36 *Andd.* biste. 37 waerste. 38 verlatic goets te di. 39 dats. *Andd.* bis te. 40 Doe so custi. 42 M. t. het lecte sinen b. 43 S. so h. conste. 44 sulken. 45 dit. *Andd.* verstont. 47 seer. 48 heer. 49 jeghen die scaer. *Andd.* teghen die Sarazijnsche scaer. 50 Als die gheern daer waer. 51 *Andd.* strecte. 52 heide. 53 man ende oec paert. 54 *Andd.* ghetoghen. 55 S. ende hi s. 56 int ghevoech. *Andd.* met ghevoech. 57 heidijn. 58 *Andd.* dorscher dorscht. 60 al *ontbr.* 61 Dat.... alleen b. 62 *Andd.* Ende hi die Sarasinen v. 63 *Andd.* Ende si vloden t. stadt w. 65 Ne liet hem. 66 Het en g. vast na spr. 67 *Andd.* So dattet vlucht a. 69 *Andd.* dede hem v. 70 Men mocht t. wonden n. 71 wit converture. 72 No Seghelijn te g. u. 74

H. 62 *b*. Hs. *f* 98 *d*. K. L. 68 *b*.

So en mocht men hem te gheenre ure,
Want hi seghesalich was.
Die heiden bleven doet int gras,
Ende Seghelijn, die ridder milde,
Reet en wech, so waer hi wilde.
Daer was niement, diet hem weerde,
No te wederstaen begheerde,
Want si ligghen alle doot,
Ende Seghelijn had den hongher groot.

Aldus reet hi met alende,
Want hi die weghe niet en kende,
No dat rike, no dat lant.
So langhe reet hi, die wigant,
Doer foreesten ende doer woestinen,
Daer hi eten moest rachine
Alsulc als hi ghecrighen mochte.
Drie daghe reet hi dus onsochte;
Ten vierden daghe quam hi ghereden,
Daer hi versach teenre stede
Een casteel scone ende vast.
Mer daer woende een felle gast,
Een roese groet ende starc.
Hine ontsach niet in een parc
Seven manne ghewapent wel.
Hi was onsienlijc ende fel,
Ende was gheheten Bonacroy.
Hine ontsach hem niet een hoey,
Datten iement doden mochte.
Hi hadde tspere, daer onsochte
Onse Heer mede was ghesteken
In sijnre herten, die moest breken.
Die scacht was wit als een swane,
Ende altoes so hincker ane
Van verscen bloede een droepelkijn.
Mer die felle Zarrasijn
Ne mochtet niet vander stede
Verporren ende oec wist hi mede,

heidijn. 76 Reet hi wech. *Andd.* Reedt sijnre straten. 77 die. *Andd.* Van wederstaen was daer een blijf. 78 Want hem en lette man noch wijf. 79 *Andd.* laghen. 81 Dus r. h. wech m. a. *Andd.* met groter allende. 82 *Andd.* weghen. 84 hi *ontbr.* foereesten ende w. 86 Dat hi. *Andd.* rosinen. 87 Ende sulc dat hi g. m. *Andd.* vercrighen. 88 onsocht. *Andd.* vier. 89 daghe *ontbr. Andd.* vijfsten. 90 sach. 91 scoen. 92 fel. 94 *Allen* in *ontbr.* 96 onsienlijc. *Andd.* pijnlijc. 97 Boucecroy, *en zoo ook elders.* 6200 speer. *Andd.* den scacht. 1 Gode. 2 In sijn herte. *Andd.* Int herte sijn hert m. b. 3 swaen. 4 *Allen* so *ontbr.* 5 *Andd.* droppelkijn. 6 *Andd.* Nochtan. 7 mocht. 8 ende hi wist mede.

So wiene verporren mochte,
Indien dat hi sijns levens rochte,
Hi mochten slaen ende niement el.
Bonacroy, die roese fel,
Hadde doen maken een capelle,
Die scoenste, hoert wat ic u telle,
Die noit man met oghen sach,
Ende in die capelle lach
Die witte spere, daer altoes ane
Van verscen bloede hinc een trane.
In die capelle hadde hi doen maken'
Ene tomme van felre saken,
Ende die was wit silverijn
Ende binnen roet guldijn,
Met preciosen stenen ghemanc,
Ende die was achtien voeten lanc.
Alsmen dese tomme ontdede,
Om te siene die scoenhede,
So was dat decsel harde swaer,
Ende een egghe van stale claer
Ende snidende alse een scers,
Die was aen dat decsel dwers.
Ware een man daer tusscen begrepen,
Tdecsel hadde hem afghenepen
Sijn hoeft ende hadde verloren tlijf.
Bonacroy, die vule keitijf,
Hadde ghemaect dit engien,
Op aventuer oft mocht ghescien,
Dat enich ridder, die daer socht
Avonture, ende hi mocht
Dat spere porren, so wist hi wel,
Datten die ende niement el
Doden mocht ende nemen tlijf.
Nu peinsde aldus die keitijf:
Quame een ridder van sulker cracht,
Dat hi porrede den scacht,
Hi souden dan sciere doden,
Metten engiene thooft afscroden.

Die roese was van quader wet.
Buter poerte hadde hi gheset
Een beckijn van goude claer
Staende op een silveren pylaer;
Daerin stonden gheamaleert
Lettren van sable gheordineert,
Die dus spraken, des sijt vast:
»Wie daer binnen wil sijn gast,
Ende die herberghe begheerde,
Hi moetse winnen metten sweerde,
Ende den roese tonder doen."
Aldus hadde die glottoen
Twintich hondert wel doot ghereden,
Dat hire noit mere toe en dede
Dan ene joeste metten spere.
Entie te winne hadde ghere
Die herberghe doer die noet,
Sloeghe ten beckijn van goude root:
Het soude gheven so groot gheluut,
Dat Bonacroy soude comen uut
Beide met spere ende met scilde.
Nu quam Seghelijn, die ridder milde,
Voer den casteel, dat is waer,
Ende sach tbeckijn van goude claer,
Dat daer opten pilaer stoet.
Seghelijn was een clerc vroet,
Hi sach die lettren die daer stoeden.
Als hi hem began te vroeden,
Wat si spraken ende hijt sach,
Sloech hi enen groten slach,
Dat verstormde al die sale.
Bonacroy verhoerdet wale,
Hi sach ute ende hi seide:
»Die slach was met felheide
Ghesleghen oec, bi Apollijn.
Hi sal doen wel quaden fijn."
Te sinen cnapen dat hi seide:
»Spoet ghereet, haelt mijn ghereide.

9 wine. *Andd.* Soe wie dat sijns l. r. 10 *Andd.* Ende die speer verporren mocht. 11 *Andd.* Die mocht doden e. n. e. 12 Had. *Allen* cappel. 14 *Allen* tel. 15 *Andd.* ye man. 16 so lach. 17 witte *ontbr.* 18 *Andd.* Hinc van v. b. drie traen. 19 Daer had hi een tomme d. m. 20 Die roese van f. s. *Andd.* tomb. 23 *Andd.* ghemaect. 25 ondede. *Andd.* tombe. 26 sien. *Andd.* besien. 28 van stalen. 29 scaers. *Andd.* scaermes. 30 dwaers. *Andd.* Dat waent d. daer ghevest. 31 Waer hi daer t. ghegrepen. 32 al ghenepen. 33 had. 34 *Andd.* vule *ontbr.* 35 Had *Andd.* angien. 37 *Allen* daer *ontbr.* 38 Aventuer. 39 wist hi weder. *Andd.* Die spere. 40 ende *ontbr.* 41 *Allen* mocht doden. *Andd.* benemen. 42 Doe peinsede dus d. k. 43 Quaem. *Andd.* Quamer. 44 *Andd.* Die porren mocht den witten s. 45 *Allen* Hi s. scier dan d. 46 *Andd.* aengien sijn h. a. 48 had. *Andd.* Buyten sinen hove. 50 Staen op die silverijn p. 51 stonde. *Andd.* ghemaleert. 52 *Andd.* sabile. 53 *Allen* spraken dus. 55 *Andd.* begaerde. 56 uten s. *Andd.* swaerde. 57 dien. 58 had. 59 *Andd.* wel *ontbr.* 61 *Andd.* Dat hi eens joeste m. s. 62 winnen. *Andd.* had ghereet. 64 tegen b. *Andd.* Sloegen tegen tb. 65 maken. 69 *Andd.* dat casteel. 70 *Andd.* besach. 72 Ende S. 73 *Andd.* stonden. 74 *Andd.* hem bestont. 76 e. vreesliken s. 78 B. die hoert w. 79 uyt. 80 felhede. 81 Apolijn. *Andd.* Appolijn. 82 *Andd.* wel *ontbr.* 84 lech m. g. *Andd.* Haelt mijn wapen ende mijn ghereyde

H. 63 *b*. K. L. 69 *b*. Hs. *f* 99 *b*.

Ic hoerdene so vaste slaen,
Ic weet dat beckijn heeft ontfaen
Sekerlike ene bule.
Hets doen van enen quaden gule,
Quaet, fel ende overdadich.
Ware ic nu sijns ghenadich,
Mamet souts weten mi ondanc."
Doe dochtet Seghelijn te lanc,
Dat die roese soe sere merrede,
Ende sloech noch als die hem errede,
Want hi had den hongher groot,
Hine had binnen vijf daghen broot
Ontbeten, die ridder snel.
Die roese quam ghewapent wel,
Ende seide: »Ridder, ghi hebt misdaen,
Dat ghijt beckijn so vast dorst slaen." —
»En trouwen," seide Seghelijn;
»Mi honghert sere, Zarrasijn,
Ende ghi maket mi so lanc.
Herberghe, ate ende dranc
Willic winnen metten spere,
Dat seghic u, eer ict ontbeere."
Bonacroy seide: »Of ghi wilt winnen
Herberghe, so laet ons beghinnen,
Ende ghereet sijt op u hoede."
Seghelijn die ridder goede,
Es achterwaert ghereden een deel.
Daer laghen joncfrouwen opt casteel,
Die oec herde gherne saghen,
Datmen den roese mocht versaghen.
Si droegen den ridder goeden wille.
Harde onlanghe hiltsi stille;
Dorssen noepten si met sporen:
Elc heeft anderen vercoren,
Ende quamen toe harde sere.
Die roese brocht gereet sijn spere,
Op Segheline daer te steken.
Het moest aen tween sticken breken.

85 hoerden. 87 Sekerlijc. *Andd.* Een micke (*l.* mincke) met eenre bule. 88 *Andd.* Het coemt van. 90 Waric. 91 Mammet. *Allen* mi weten. 93 sere *ontbr. Andd.* so lange m. 94 *Andd.* E. s anderwerf. 95 Ende die had d. h. g. 96 VII. 97 Gheten. 98 wapent. 6300 so vast *ontbr. Andd.* derft slaen. 1 Endet. 2 hongherde seer. 4 aet. *Andd.* spise e. d. 5 *Andd.* met scilt met spere. 6 *Andd.* voer ics beghere. 8 so *ontbr.* 9 sijt gherect. *Andd.* Ende weest op u h. 11 *Andd.* Is achterghetoghen e. d. 12 int c. 13 harde gheern. 14 *Andd.* Dat Bonacroy mocht sijn verslagen. 16 hilden si. *Andd.* Onlanghe so hielden si s. 17 Torssche. 18 den anderen. (*H.* hadden anderen). 19 seer *Andd.* E. q. teghen malcanderen

H. 64 *a*. K. L. 70 *a*. Hs. *f* 99 *c*.

Ende gaf enen groeten crac,
Mer Seghelijn hem weder stac,
Dat hi tumelde uten ghereide
Ende viel neder op die heide.
Hi spranc op over sine voet
Ende seide: »Ridder van prise goet
Wel so hebbe die dat stac!
Hets recht, dat ghi hebt ghemac
In minen casteele vele weerde.
Condi dus spelen metten sweerde!"
Seghelijn seide: »Ic ne weet,
Trect u sweert; laet ons ghereet
Tghevecht becorten enten strijt.
Mi honghert so op dese tijt,
Waerre uwer drie int crijt
Ende also sterc, als ghi sijt,
So soudic se alleen bestaen
Met minen sweerde ende so slaen,
Dat ic soude ghewinnen spise,
Dat ic voer alle saken prise."
Bonacroy sprac, die roese fel:
»Du heves begonnen herde wel."
Die roese sat weder op sijn paert;
Al ghetrect brocht hi sijn swaert,
Dat lanc was der voeten achte,
Ende sloech met groter crachte
Op Seghelijns wapencleet,
Daer noit wapen op en sneet;
Sone dede oec dat sweert.
Seghelijn sloech den roese onweert
Met Rosebrande terre stont,
Dat hine sere heeft ghewont
Te seven steden harde onsochte,
Ende die roese, die niet en mochte
Tsweert doen sniden met ghewelt
Nietemeer dan op een aenbelt:
»Helpe Mamet ende Apolijn!"
Sprac die roese, »wat mach dit sijn,

s. 20 speer; ghereet *ontbr.* 22 in twee s. 24 diene w. 27 over *ontbr.* 28 Hi seide. 29 heb. *Andd.* Wel moet hi varen d. d. s. *Vs.* 29 *en* 30 *in de Andd in omgekeerde volgorde.* 31 mijn. *Andd.* casteel waerde. 32 speelen. 34 *Andd.* T. uut u s. 35 Die vecht corten ende den s. *Andd.* corten e. d. s. 37 Waerre drie als ghi sijt. 38 Also starc in een crijt. 39 al bestaen. 40 *Andd.* Ende so vaste slaghen slaen. 41 *Allen* Of (oft) ic soude. 42 allen. 44 *Allen* herde *ontbr.* 46 *Andd.* ghetoghen. 49 Segh'. 52 rose. 53 tier stonden. 54 seer h. ghewonden. 55 stede . . . . onsocht. 56 mocht. 57 *Andd.* Dat sweert d. s. met zijn h. 58 Niet meer . . . . haenbelt. *Andd.* Niet te meer dan dan e. a. 60 macht sijn.

K. L. 70 *b*. H. 64 *b*.

Dat mijn sweert niet en wil sniden?"
Doe verhief hi in corten tiden
Tsweert met beide sinen handen.
Des ghesciede hem vele scanden,
Want het aen tween sticken brac.
Die roese riep lude ende sprac:
»Edel ridder goet van prise,
Ic gheve u herberghe ende spise,
Die noit riddere op mi
Ghewinnen mochte sonder ghi." —
»Dies hebbe God lof ende ere,"
Sprac Seghelijn, »ende wildi mere
Van desen payment ontfaen,
Eer dat wi daer boven gaen,
Ic sals u gheven u ghevoech."
Bonacroy seide: »Ic hebs ghenoech;
Ic hads liever littel als vele,
Want du sijs van fellen spele.
Di is ghevallen, verstaet dat wel,
Dat nie ridder op mi ghevel.
Ic sie wel, du sijs kerstijn;
Hoe is dijn name?" — »Seghelijn
Ben ic gheheten, par ma foy!
Ende hoe heti?" — »Bonacroy,
Here." — »Dat si". Met groeten moede
Sprac Seghelijn, die ridder vroede:
»Nu laet ons daer boven gaen.
Met honghere bin ic zere bevaen,
Dat ic wane sterven, here.
In at in vijf daghen ende in mere
Broot no vleesch, no ne dranc wijn." —
»En trouwen," sprac die Zarrasijn,
»Ic sal di teten gheven ghenoech.
Du heves ghewonnen na u ghevoech
Op mi ate ende dranc."
Seghelijn seide: »Ghi maket te lanc,
Laet ons dan daer boven tiden."
Die joncfrouwen saghent ende si verbliden,

61 en *ontbr.* 62 *Allen* Dat sweert m. beiden handen. 65 in II s. 66 *Allen* lude *ontbr.* 69 *Allen* ridder. 70 mocht. 71 D. heb lof e. e. 72 en w. m. 75 Ic sals doen u g. 77 *Andd.* luttel . . . . veel. 78 *Andd.* biste . . . . speel. *Vs.* 79 *en* 80 *ontbr. in het Hs.* 81 *Andd.* biste. 82 *Andd.* heet ghi vrient B. 83 *Allen* m. g. goede. 84 *Andd.* S. S. met groten moede. 88 *Allen* hongher. 89 waen. 90 Ic at. *Andd.* En at binnen v. d. of meer. 91 no dranc w. *Andd.* B. n. v. noch wijn. 92 Ende tr. 93 I. s. d. tote di g. g. *Vs* 94 *ontbr. in het Hs.* 95 aet. *Andd.* Op mijn spijse e. d. 96 *Andd.* maectet mi te l. *Na vs.* 97 *nog in de Andd.*:

Oft laet ons metter spere strijden,
Dat dunct my sijn dat alder best.

Hs. *f* 99 *d*. K. L. 71 *a*. H. 65 *a*.

Dat die ridder den strijt verwan.
Seghelijn, die edel man,
Ghinc sitten eten sonder dwaen.
Tors Glorifier dat es ghestaen
Int stal, daer men hem leide voren
Beide hoy ende voedercoren.
So vreselic ghinc die ridder eten,
Hem docht, die waren daer gheseten,
Dat hi meer at dan seven man.
Seghelijn sprac: »Bi sinte Jan!
Ghi heren, en wondert u niet,
Dat ic dus ete, wats ghesciet,
Het doet mi die hongher groot:
Ic ne at in vijf daghen broot." —
»Vrient," sprac die Zarrasijn,
»Broot, vleesch ende wijn,
Hebdi harde wel ghewonnen.
Ondanc hebben dies u veronnen!"
Seghelijn sprac: «Dat moet God weten,
Here, had ic ghenoech gheëten,
Ende ghi u beclaghet, here weert,
Dat ic te vele heb verteert
Vanden uwen, dat willic di
Betalen," sprac die ridder vri,
«Met sulken payment min no mere,
Als ic u gaf heden ere.
So help mi God ende sijn ghewelt,
Here waert, ic ne heb ander ghelt."
Die roese seide ende loech:
»Sulcs paeyments heb ic ghenoech,
Want ic ontfinc in den stride
Seven wonden harde wide,
Ende onsachte dadi mi tumen
Op die eerde ende tghereide rumen.
Van elker wonde, weet voerwaer,
Hebdi spise verdient een jaer,
In dien dat ghi hier bliven wilt."
Seghelijn seide: »Heer waert, stilt,

Gaen wi rijden in die vest,
Sprac die reeuse tot dien tiden.

98 Die j. die saghen e. sy v. 99 Dat hi den roose verwan. 6 Het d. diere waren g. 7 *Andd.* VIII man. 10 et *Andd.* So wat ic al ete, w. g. 12 *Andd.* En at. 16 *Andd.* hebbe hi diet u vergonnen. 18 Heer . . . . gheten. 19 heer. 20 te veel hadde. 24 eer. *Andd.* huden eer. 25 Also. *Andd.* G. in mijn g. 26 Here warnt. *Andd.* Anders en heb ic gheen ghelt. 27 *Allen* sprac e. l. 28 *Allen* sulc paeyment. 29 strijt. 30 wijt. 31 onsacht . . . . tumelen. *Andd.* Seer onsacht dede my cumen. 32 *Andd.* O. d. aerde uten sadel tumen. 33 wonden weit v. 35 *Andd.* I. d. ghi hier binnen b. w. 36 scilt. *Andd.* waert mijn scilt.

K. L. 71 *b*. H. 65 *b*. Hs. *f* 100 *a*. K. L. 72 *a*.

Nenic niet, dat moet God weten."
Als Seghelijn al hadde gheeten,
Es die roese opghestaen,
Ende seide: »Heer ridder, laet ons gaen.
Ic sal u toghen dat scoenste juweel,
Dat ghi noyt saecht in casteel."
Ter capellen sijn si ghegaen
Daer die tomme was ghestaen,
Die hi hadde doen maken,
Also wi heden eer spraken,
Diemen luken mocht ende ontdoen.
Daer so leden die glottoen,
Te siene ons Heren spere.
Doen seide aldus die here:
»Siet hier, her ridder, sonder blijf,
Tselve spere daermede sijn lijf
Marien sone was ghenomen.
Moechdijt gheporren, het sal u vromen,
Ic salt u gheven," sprac die heidijn.
»Ic hope jaic," sprac Seghelijn.
Dus ghinc Seghelijn ten spere
Ende hieft op met groten ghere.
Daer wijsden lettren aenden scachte,
Dat hi hem vander tomme wachte,
Ende hi doer neghene sake
Thovet sijn daer binnen stake,
Want hi soude verliesen tlijf.
Doe sprac aldus die keitijf:
»Heer ridder, goet is u gheval,
Ghi sijt bloeme van ridderen al.
Siet dit is die tomme mijn:
Hier in sal ic na minen fijn
Sijn gheleit ende begraven;
Si heeft ghecost veel haven,"
Ende mettien hise ondede.
»Siet hier," seithi, »die scoenste stede
Die ghi nie saghet met oghen."
Seghelijn lietse hem wel toghen,
Mer so wat so sijns ghesciet,

H. 66 *a*.

Sijn hooft en stac hire binnen niet.
Doe sprac die roese vanden casteele:
»Coemt hier binnen, siet dese juweele,
Die harde scoen te siene sijn."
Doe stont bet naer Seghelijn,
Hi keec van verren ende sach
Den roese, die daer binnen lach
Metten hoefde ende Seghelijn
Sloech die clincke, dat den heidijn
Thovet van den buke droech.
Doe stoet Seghelijn ende loech,
Ende seide: »Heer roese, nu hout dat!
In vinc noyt so groten scat,
Als ic nu hebbe ghedaen.
Ghevaen sidi ende ic ontgaen."
Doe dancte Seghelijn die here
Gode utermaten sere,
Dat hi die ere hem had ghedaen,
Ende hi die reden hem dede verstaen,
Daer hi mede sijn lijf behelt.
Gods cracht ende sijn ghewelt
Die es utermaten groot.

Nu es die felle roese doot
Ende het was al donker nacht.
Hi brocht met hem den witten scacht
Dies hi blide wesen mocht.
Als hine in die sale brocht,
Ne was daer binnen, dat verstaet,
Man no wijf die hem jonste quaet.
Si daden hem allegader ere:
Vergheten hadsi haren here
Biden spere gracioese.
Dat dede God die gloriose,
Die alle dinc wel vermach.
Hi was daer tote dat was dach,
Mer hine sliep littel no vele.
Suchtens sciet hi uter sele,

38 Al S.... gheten. 41 *Andd.* thonen een schoon j. 42 in enich c. *Andd.* D. g. ye vont op c. 43 is hi. 45 had. 47 mocht ontdoen. 48 *Andd.* Daer leyden die felle g. 49 Te sijn spere ons H. fijn. 50 Doen seide aldus die Zarrasijn. 51 *Andd.* her *ontbr.* 53 soen. 54 Moghedijt porren. 57 *Andd.* ter s. 59 D. wiese l. scacht. *Andd.* Dat wijsden die letteren. 60 wacht. 61 *Allen* doer gheen s. 62 Thooft. *Andd.* Sijn hooft binnen der tombe stake. 63 ghi sout. 64 *Andd.* katijf. 65 *Andd.* ghevallen. 66 *Andd.* Dat g. s..... alle. 68 H. i. wordic. 69 sijn *ontbr.* 70 *Andd.* menighe h. 72 seithi *ontbr.* *Andd.* Nu s. h. die scoenhede. 75 so wat sijns g. 76 en quammer b. n. 77 casteel. 78 Gaet herwaert ende siet b. die juweel *Andd.* binnen *ontbr.* 79 sien. 80 *Andd.* stont van verre. 82 Die r. *Andd.* Die reeuse daer over l. 84 *Andd.* clinck. 85 Thooft. 88 so goede eat (?) 89 heb. 90 *Andd.* Ghevanghen. 91 *Andd.* den heere. 93 Dat hi hem die reden d. v. 94 Ende hem die eer h. g. 95 Dat hi. 67 *Andd.* Dat is. 6500 Ende hi b. m. h. witten s. 3 die dat v. *Andd.* wilt verstaen. 4 *Andd.* die hem quaet gan. 6 *Allen* hadden si. 7 *Andd.* bi die sp. 8 *Andd.* preciose. 10 tote het w. d. 11 *Andd.* wale. 12 *Allen* sale.

K. L. 72 *b*. Hs. *f* 100 *b*.

Ende reet wech sijnre straten.
Ende als hi was buter saten,
So quam hem in haer ghedochte,
Waer haer here wesen mochte.
Doe ghincsi in die cappelle,
Daer doot lach die roese felle.
Doe was daer groot hantgeslach,
Ende sulc wasser diet gherne sach.
Daer was herde groot ghescal,
Mer Seghelijn was ontreden al,
Dat hijs bleef al sonder lachter.
Nochtan volgheden si hem achter,
Mer sine mochten niet ghetaken.
God halp hem tot dese saken:
Hierbi sone wondert u niet,
Al is Seghelijn dus ghesciet,
Want Gods hulpe was hem mede.

Nu quam Seghelijn voer die stede
Tolifernen, daer die naen
Met droefheden was bevaen
Ende sijn kinder in groeter noot,
Want sine hadden wijn no broet,
Ende hare hulpe was so versleghen,
Si en sijn maer si twintich bleven.
Die seven waren sine maghe,
Ende souden hem in den selven daghe
Op hebben ghegheven den Zarrasijn.
Als dat here sach Seghelijn
Voer die stat ghelogiert
Ligghen, hi doe niet en viert,
Hine vergorde Glorifiere
Ende seide aldus, die goedertiere:
»Wel soete wrene; nu moeten wi
Wonder bestaen ic ende ghi,
Ende dese Zarasinen doden.

H. 66 *b*. K. L. 73 *a*. Hs. *f* 100 *c*.

Nu ne laet u niet verbloden;
Bijt vaste ende oec slaet,
Ende laet ons doen sulke daet,
Dat wijs hebben lof ende ere."
Ende dat ors neyede sere,
Ende dede te kennen in sijn latijn,
Dat hem soude ghehulpich sijn.
Nu hoert wat die ridder doet:
Dat witte spere, daer dat bloet
Ane hinc, aent ende voren,
Dat heeft die ridder wel gheboren
Dwers gheleit in den aertsoen.
Hi peinsde aldus, die ridder coen:
Het ware scade harde groot,
Soude hi iement steken doot
Mettien spere, daer God mede
Ghesteken was in sine lede
Ende daer dat versce bloet hinc ane.
Hi nam den scacht metten vane
In sine hant ende reet int here,
Int ghereide dwers dat witte spere,
Dat noit niemen breken mochte.
Hi reet ter neder harde onsochte
Ter ierster joesten op dien dach,
Also dat tspere dweers lach
Int ghereide; tors was hoech,
Dat utermaten sere vloech,
Dat hire daer tumelen dede
Meer dan hondert uten gherede,
Dien hi en gaf slach no stoet,
Nochtan bleefsi van vreesen doot:
So fel was dat ghemoet,
Dat Seghelijn, die ridder goet,
Daer dede in dat caplijs.
Dat gheruchte ende dat pongijs
En dede noit man, dat Seghelijn
Allene dede, die ridder fijn.

13 *Andd.* streeck wech. 14 Als hi quam u. s. *Andd.* buten der. 15 haer in haer g. *Allen* ghedocht. 16 heer. *Allen* mocht. 17 *Allen* ghinghen si. *Andd.* capel. 18 *Andd.* reeuse fel. 19 rees daer. 20 gheern. 21 ghescalle. *Andd.* Daer wert utermaten g. g. 22 alle. *Allen* mer *ontbr.* 23 al *ontbr.* 24 volghede. 25 niet achtertalen. *Andd.* gheraken. 26 help. 27 mi niet. 28 *Andd.* Want al is den ridder dit g. 29 *Allen* want *ontbr.* *Andd.* altoes mede 30 quam hi. *Andd.* S. quam voer d. s. 32 *Andd.* lach b. 34 *Andd.* Daer en was binnen w. no b. 36 *Andd* dat si maer XX en sijn ghebleven. 37 sijn. 38 *Andd.* E. s. h. binnen dien d. 40 Als dit saȝh heer S. *Andd.* Als dat die here sach S. 42 *Andd.* doe *ontbr.* 43 Glorifier *Allen* hi vergorde. 44 goedertier. *Andd.* E. sprac a. Glorifier. 45 vrene *Andd.* ors. 46 ic ne ghi. 48 *Andd.* laet di. 49 vast. *Andd.* oec *ontbr.* 50 doen *ontbr.* *Andd.* alsulck quaet. *Vs.* 51 *ontbr. in het Hs.* 54 ghehulpich soude. *Andd.* behulpich. 56 wit. 61 Het waer saghen h. g. *Andd.* jammer al te g. 62 *Andd.* dat hy er yemant mede stake doot. 63 *Andd.* Metter s. 64 *Andd.* aent cruce sijn eynde dede. 65 *Andd.* dese droppel bloets. 66 *Andd.* metter v. 67 heere. 68 dat heilighe speere. *Andd.* In sijn g. dwitte s 69 mocht. *Andd.* Dat nyemant b. en mocht. 70 onsocht. 71 Ten yersten joeste. 72 Also tspere. 74 seer. 75 hier. 76 ghereyde. 77 en *en* slach *ontbr.* 78 *Allen* bleven si. 81 *Andd.* camplijs. 82 gherucht ende p. *Andd.* gheruft. 83 *Allen* dän S.

H. 67 *a*. K. L. 73 *b*.

Ridder Gods was hi vercoren;
Ne wondert u niet, die dit horen,
Al dede hi dat grote wonder.
Hi brocht tgrote heer al tonder,
Dat si aen allen siden vlien,
Also verre als sine sien,
Harentare op dat velt.
Dat dede al die Goeds ghewelt,
Dat hi dit grote wonder dede.
Doe sach uutwert van der stede
Die naen, dattet was sijn oem.
Hi sach houden onder enen boem
Seghelijn metten witten scilde,
Alse die hem vercoelen wilde
Van den pongijs, dat hi had ghedaen.
Doe riep nederwaert die naen:
»Coemt hare, kinder alle vive;
Ic sie, die ons van den live
Algader sal ghehulpich sijn,
Dat es mijn neve Seghelijn."
Als hi aldus sprac, die naen,
Quamen si alle vijf ghegaen
Tharen vader, als hi se riep.
Talifier mede opwaert liep,
Clinclaerts sone, Seghelijns neve.
»Ay, dat u God ere gheve,"
Seiden si, »vader, waer es hi?" —
»Sieten ghinder, den ridder vri,
Houden onder ghenen boem,"
Sprac die naen, Seghelijns oem.
Si saghen ute, doe seiden si:
»Bi Gode, vader, dat es hi.
Ondanc hebbe die langher spaert,
Wine doen ons te velde waert." —
»Amen," sprac die goede naen.
Si traken ute vele saen,
Ende Seghelijn hadde hem vercoelt.
Als hi der hetten nemmeer en voelt,

Hs. *f* 100 *d*. K. L. 74 *a*. H. 67 *b*.

Die edel ridder begonste scouwen
Opwaert om die joncfrouwen,
Daer hi die seven kinder aen wan.
Hine sach se niet, die edel man,
Ende was in vare harde groot,
Dat si alle waren doot.
Hi sat weder op sijn paert
Ende voer ten here waert,
Dedel ridder goedertiere,
Ende liet daer sine baniere
Opten boem ende trac sijn sweert,
Alse die seer te vechten gheert.
Mer hi voerde den witten scacht
Dwers int ghereide ende hi vacht
Met Rosebrande sinen sweerde;
Menighen dede hi vallen ter eerde
Van den slaghen, die hi sloech,
So datter niement tlijf ondroech
Van die hi gheraken mocht.
Doe peinsde die soudaen ende docht,
Hoe hi den ridder mochte vellen
Ende riep te hem sine ghesellen:
»Ghi heren, wi sijn te seer verlast.
Men neme enen starcken bast,
Ende elc einde sal men ter vaert
Wel vaste binden op een paert,
Daermede salmen sonder sparen
Vaste opten ridder varen.
Dus salmen vellen onder voet,
Of wi bliven in ons bloet
Hier versmoert, hine si ghevelt."
Als die soudaen dit had vertelt,
Quamen si met desen engien.
Ende Seghelijn hevet versien:
Tors dat hi met sporen dwanc,
Sodat over dat engien spranc.
Hi keerde omme ende roerde
Op den ghenen die tengien voerde,

85 Gods ridder. 87 groot. 88 gheent heer. *Andd.* Hi b. daer grote heeren tonder. 89 *Andd.* D. s. alle van hem v. 90 *Andd.* als si moghen sien. 91 haer ende taer. *Andd.* haer ende daer. 93 groot. 94 *Andd.* van binnen der s. 95 dat was. 96 Ende sach. 98 Als. 99 pongise. *Andd.* van dien hi hadt g. 6601 hier. 3 Ons allegader gh. sal sijn. *Andd.* behulpich. 5 dus. 7 doe hi riep. 8 Talgefeer. 10 11 sraken (*sic*) si. 12 als r. v. 15 uyt. 17 heb. *Andd.* hebbe hi die. 18 Wij en tijden alle t. v. w. 19 a. so sprac d. n. 20 uyt. *Andd.* Si toghen mer en vonden niet staen. 21 had. *Andd.* want S. 22 der het n. voelt. *Andd.* niet meer. 23 B. die ridder s. *Andd.* begonst te s. 24 *Andd.* nae die j. 26 se *en* die *ontbr.* 27 Wart in v. h. g. *Andd.* Hi was. 30 heer. 31 *Andd.* ende g. 32 *Andd.* hi liet d. steken s. b. 33 Onder b. *Andd.* toech. . . . swaert. 34 als. *Andd.* Als dier mede . . . . begaert. 39 slaghe. 42 peinsede. 43 mocht. 44 sijn g. 45 here. 46 *Andd.* mast. 47 vast ter v. 48 wel seker b. 50 op den. *Andd.* Vast op desen r. v. 51 *Allen* onder die v. 53 hine sijn ghewelt. *Andd.* hi en is g. 54 *Andd.* Teerste dat hi dit v. 55 *Andd.* Ghereiden si die aengien. 56 *Andd.* voersien. 57 dat *ontbr.* 58 over tengien. *Andd.* Dat . . . aengien s. 59 om. *Andd.* H. k. sijn ors. 60 *Andd.* daengien.

Hs. *f* 101 *a*. K. L. 74 *b*.

Ende sloech hem thovet af mettien.
Den anderen slach op dat engien
Sloech hi metten sweerde van stale,
Dat viel ter eerden altemale.
Als dit die Sarrasinen sien,
Ghinghen si alle vaste vlien,
Ende Seghelijn reet achter,
Lude roepende: »Groten lachter
So moete u allen ghescien,
Dat ghi brocht hebt dit engien!
Dese overdaet suldi becopen,
Ghine sult ontriden no ontloepen."
Binnen dien es die soudaen comen
Ten bome ende heeft vernomen
Seghelijns baniere, die daer stac
Harde hoghe aen enen tac,
Ende wildese draghen dan.
Dit versaghen die twintich man,
Die uter stede comen sijn.
Si riepen op die Zarrasijn
Herde sere utermaten:
»Dien standaert moeti hier laten!"
Daer so was een groot pongijs.
Talifier dede in dat caplijs
Wonders vele ende groot;
Menighen heiden sloech hi doot.
Int einde was hi sere ghewont,
Ende soudaens cracht wies talre stont
Opten naen ende die sine,
Dat si waren in groter pine
Ende alle zere ghewont sijn.
Dit sach die stoute Seghelijn
Ende keerde omme sijn paert,
Ende voer vaste darewaert
Tes hi quam in den hoep;
Elc was blide die ontsloep.
Si riepen alle: »O wach, o wi!"
Doe sprac die soudaen van Persi:
»Staet ghi heren een luttelkijn,

H. 68 *a*.

Of ic verliese tleven mijn!"
So wat hi riep, daer en was geen staen.
Doe riep sijn oem, die goede naen:
»Sijt ghi dat, neve Seghelijn?" —
»Jaic, heer oem, wie soudic sijn?
Ic bint al selve, die dus can slaen."
Sine baniere had die soudaen;
Dat so versach doe Seghelijn.
Doe quamen die neven sijn,
Ende wilden groeten inden strijt.
Seghelijn seide: »En is gheen tijt
Nu te gheven eneghe groete.
Ghi siet wel, hier en is gheen moete.
Slaet vaste ende waent swighen;
Mine baniere moet ic ghecrighen,
Eer ic iement ghegroeten can."
Doe sloech met sporen dedel man;
Rosebrande dat hi verdroech,
Ende den soudaen hi thooft afsloech,
Dus viel neder die baniere.
Doe sprac Seghelijn wel sciere:
«Nu hout dat, in sduvels ere,
Mine vane draghestu nemmermere.
Du droechsten sonder minen danc,
Daerbi es dijn loen dus cranc."
Alse die soudaen was doot,
Vloden si alle, clene ende groot.
Des soudaens sone van Persi
Was ghevaen; ende doe swoer hi
Manscap te doene den goeden naen,
Daer op was hi laten gaen.
Si lieter tenten ende paeuwelioen.
Daer en was negheen so coen,
Dat hi dorste omme sien,
Noch niement vercocht sijn vlien,
So sere waren si versaghet.
Als hise dus hadde verjaghet,
So keerde hi ter stede saen.
Jeghen hem quam die goede naen

61 thooft. 62 opt e. 63 stael. 64 Het viel.... altemael. 66 vast. *Andd.* hertelijck vlien. 70 *Allen* hebt *ontbr.* 74 boem. 75 banier. 76 in e. t. 77 wilde d. d. *Andd.* Hi woudese roven ende d. d 78 *Allen* saghen. 79 stat. *Andd.* u stat ghecomen s. 81 Ende voeren s. u. 83 *Allen* so *ontbr.* 84 *Andd.* camplijs. 85 wonder. *Andd.* ende grote noot. 88 Ende die cr. w. in alle s. 89 Optien. *Andd.* Op die.... mede. 90 *Andd.* pijnlichede. 91 Ende zeer doerwont sijn. 92 stout S. *Andd.* van Jherusalem S. 93 sine p. 94 darwaert. *Andd.* Verstormelick reedt hi d. 95 *Allen* Des hi quam. 96 *Andd.* die daer o.

97 ende o wi. *Andd.* o wi, o wi! 98 seide. 6701 daer was. 6 banier. 8 neve. 11 groet. *Andd* te grueten eenighe gruet. 12 moet. 13 vast. 14 banier. *Andd.* vercrighen. 15 groeten. 18 *Allen* Ende *ontbr.* 19 Doe.... banier. *Andd.* Dus liet hi vallen die banier. 20 vele schier. 21 *Andd.* Nu *ontbr.* 25 Als. *Andd.* Doe d. s. daer lach d. 26 Ghinghen si vlien c. e. g. 27 Die soudaen v. P. 28 *Allen* ende *ontbr.* 29 te doene *ontbr.* 32 gheen. 33 daer omme. 34 vercochter. *Andd.* Die vercopen woude s. v. 35 *Andd.* verjaecht. 37 keerde hier.

K. L. 75 *a*. Hs. *f* 101 *b*. H. 68 *b*.

Ende sine kindre alle vive,
Ende Talifier van goeden live
Die harde sere ghewont was.
Seghelijn sprac: »Sijt seker das,
Nu alreeerst so heb ic moete,
Dat ic, heren, u allen groete.
Hoe staet met u?" sprac Seghelijn.
Doe antwoerde die oeme sijn:
»So help mi God, wel lieve neve,
Het is wonder, dat ic leve,
Ende alle die ghene, die hier sijn
Waren doot, neve mijn,
Waerdi niet ghecomen hier,
Want wine hebben broot no bier,
No visch, no vleesch, no wijn." —
»So neemt spise," sprac Seghelijn,
Alsoe vele als ghire begheert.
Hier en is niement, diet ons weert." —
»Het wart ghedaen", sprac sijn oem.
Al stille houdende onder den boem,
Vraechde Seghelijn die ghetrouwe,
Of daer binnen enighe joncfrouwen
Waren in den toren goet.
Doe antwoerde metter spoet
Ende sprac aldus die naen:
»Alle seven sijn si ontgaen
Ende die seven kindre mede,
Die die vroetste vander stede
Waren eer si henen scieden.
Ende scoene jonghe lieden
Van twaelf jaren waren si.
Ende alsoe groet, dat segghic di,
Als enich is van seventien.
Wel soete neve, nu segghet mien,
Waer ghi so langhe hebt ghesijn." —
»Bi Gode, oem," sprac Seghelijn,
»Te Babilonen was ic ghevaen,
Dat ic niet en mocht ontgaen.
Ic dogheder pine herde swaer

43 N. a. heb ic den m. *Andd.* moet. 44 Ghi heren, dat ic u g. *Andd.* gruet. 46 oem. 47 wel *ontbr.* 51 comen. *Andd.* En haddi niet g. tonser noot. 52 *Andd.* wijn noch broot. 54 *Andd.* Gaet n. s. 55 *Andd.* ghi b. 59 Vraghede. 60 joncfrouwe. 61 toern. *Andd.* toerne. 64 Dat si alle VII waren o. 67 schien. *Andd.* van henen schieden ute. 68 *Andd.* Ende daertoe jonghe scone spruten. 69 *Andd.* XIIII. *Vs.* 70—72 *ontbr. in de Andd.* 70 dat *ontbr.* 72 mie. 73 W. hebdi so l. ghesien. 75 Babilonien. 76 en *ontbr.* 78 *Andd.* Al om ende omme. 80 *Andd.* Ocharmen S. scoon j. 81 lieve kint. 82 H. of ne w. i. t. 83 W. ghi ghevaen w. 84 W. d. sere v.

K. L. 75 *b*. H. 69 *a*. Hs. *f*. 101 *c*.

Al ommegaende vijftien jaer."
Doe sprac sijn oem ende weende sere:
»O wi, Seghelijn, jonchere,
Lieve neve, soete kint,
Hier af en wist ic niet een twint,
Waer dat ghi ghevanghen waert.
Ende waerdi dus verswaert,
Lacen, in u jonghe lijf?" —
»Jaic, oem, om dese wijf,
Die hier waren int casteel,
Heb ic ghedoghet swaer reveel,
Omdat ic haerre minne plach,
Voerden tijt ende voerden dach
Dat si kerstenheit hadden ontfaen.
Ende dat hevet God selve ghedaen
Om die sonde, die icker aen dede.
Het worden die vroetste van kerstenhede,
Die kinder die daer gheboren sijn.
»Des verblidic," sprac Seghelijn,
»God gheve dat icse moete scouwen,
Ende haer moederen, die joncfrouwen:
Of ic se sien mach sonder quaet
Ende anders niet, so hoe dat gaet."
Die naen antwoerde mettien:
»Ic hope aen Gode, ghi sultse sien.
Nu waent verbliden vander ere,
Die u God onse Here
Dicke wilen heeft ghedaen.
Wat scacht is dat?" sprac die naen.
»Dus witten scacht en sach ic nie."
Seghelijn seide: »Ic segt di.
Dits die scacht, die in dat herte
Jhesumme was met groter smerte
Ghesteken ende die side ondaen.
Doe cnielde neder die goede naen,
Ende dancte Gode utermaten.
Dus so reden si ter saten,
Daermen ontfinc Segheline wale,
Met soeten sinne, met scoenre tale;

Andd. Ende w. d. sere v. 85 *Andd.* Lach aldaer u j. l. 88 *Andd.* riveel. 89 haer min. 90 Dvoer dien t. e. den d. 94 *Andd.* vander stede. 96 *Andd.* Waren doot S. (!). 97 moet. *Andd.* G. gonne mi .... mach s. 99 mach sien. *Andd.* sonder mesdaet. 6800 so hoet g. 2 hoep .... sulse s. *Andd.* I. h. ghi s. noch wel sien. 3 *Andd.* wilt verb. 5 *Andd.* Dicwijls. 7 en *ontbr.* 8 sprac. 9 Het is d. s. d. int hart. 10 J. met g. smert. *Andd.* Jhesus m. g. s. 11 Was ghesteken. *Andd.* Was g. ende ontdaen. *Allen* neder *ontbr.* 13 *Andd.* loefde. 15 wael. 16 M. soeter ende m. s. t.

K. L. 76 *a*. H. 69 *b*.

Daer bleef hi die nacht aldure.
Sanderdaeghs ter selver ure
Nam hi oerlof ende voer dan.
Ende die naen, die goede man
Ghebrochten ende sijn kindre mede.
Doe sprac Talifier ende sede:
»Ay Seghelijn, wel soete neve,
Dat u Gode moet ere gheven,
Laet mi u sciltcnape sijn." —
»Dat willic wel," sprac Seghelijn.
Dus so voeren si uter stede
Tolifernen onder hem beden
Om aventure, als twee ghesellen,
Daer men vele af mach tellen,
Eer distorie sal nemen fijn.
Dus hadde een cnape Seghelijn,
Die sijn vrient ende maghe was,
Die noyaelste daer ic af las.
Si voeren ses daghe, seit die jeeste,
Doer boscaelgen ende doer foreeste,
Daer si ne saghen man no wijf,
No creature, die hadde lijf,
Mer si hadden met hem spise.
Talifier goet van prise
Voerde met hem twee bariseel wijns,
Ende den standaert Seghelijns
Voerdi als een deghen stout.
Te middewaerde in een wout
Quam een cnape jeghen hem ghegaen
Wenende menighen heeten traen.
Alsi ghenen cnape ghemoeten,
Hoefscelike dat sine groeten,
Ende vraechden den jonghelinc,
Twi hi in sulken rouwe ghinc.
»Ic segt u," sprac die cnape fijn.
»Van Romen die keiser Constantijn

Hs. *f* 101 *d*. K. L. 76 *b*.

Hout orloghe harde groot.
Sijn volc dat is ghesleghen doot.
Al omme Romen wel seven milen,
Dat seg ic u al sonder gile,
Ligghen ghelegert die Barbarien,
Ende doen hem harde seer ontsien:
Die keiser en dar niet uteriden.
Ic mach u segghen, twi si striden.
Die coninc van Barbarien
Wille hebben Romanien
Ende Constantijns dochter, die scone
Florette; onder den trone
Ne was scoenre noyt ghesien.
Ende mijn here es in dien,
Dat hi den doot eer kiesen sal,
Eer hi verlieset groot of smal
Een pennewaert van sinen lande.
Ende hi heeft so vele vianden
Voer Romen ligghen sekerlike,
Vijf ende twintich coninc rike,
Die die coninc van Barbarien
Te hulpe heeft ende haer partien,
Dat doet al sijn grote scat.
Dus, her ridder, is die stat
Van Romen in wel groter noot,
Daer nes binnen wijn no broot,
Bi te levene daghen achte.
Nu loepic met groeter crachte
Om soudeniere achter velde.
So waer ic come, heeft met ghelde
Die coninc oncocht van Barbarien,
Dat niement die van Romanien
Ne wille iet te hulpen staen.
Eest dat die Romeinen tonder gaen,
Si sullen alle eighen sijn." —
»Wel soete vrient," sprac Seghelijn,

17 al doere. 20 *Andd.* Van den n. den goeden m. 21 *Andd.* Ende van sijn vijf kinderen m. 23 *Andd.* a. S. lieve n. 24 eer moet. 25 *Andd.* L. m. doch u schiltknecht s. 27 D. waren si. *Andd.* Aldus v. s. onder hem beyden. 28 beiden. *Andd.* God onse Here moet se gheleyden. 31 *Andd.* coemt ten fijn. 33 maech ende vrient. *Andd.* vr. e. maech. 34 *Andd.* ghetrouste. 35 *Allen* VII d. 36 foreest. *Andd.* bosch. 38 had. 41 *Andd.* flesschen. 44 Ter middewaert. 45 *Andd.* garsoen. 47 *Andd.* Doesi dese c. ontmoeten. 48 *Andd.* Vrieudelijck. 49 Doe vraghede hem die j. 50 *Andd.* Waerom dat hi so droevich g. 53 -out o herde swaer. *Andd.* Die heeft. *Vs.* 55 *en* 56 *in het Hs.*:

Dat hi niet uyt ne dar riden.
Al omme Romen wel VI milen.

In de Andd.:

Alomme VII milen verre,
So dat hij niet uutriden en derre.

Vs. 55 *uit het Hs.*, (*vs.* 56 *uit de Andd.*) *is eene herhaling van vs.* 69. *Ik heb dus eene lacune aangenomen, die door mij met vs.* 56 *is aangevuld.* 57 *Andd.* Barbaren. *Allen* ghelogeert. 58 *Andd.* sere vervaren. 59 en *ontbr. Andd.* derf. 60 *Andd.* waerom. 62 Romonien. *Andd.* Hi wil h. 63 scoen. 64 *Allen* troen. 65 noyt scoenre. *Andd.* So en w. nye s. joncfrou g. 66 heer. 67 den *en* eer *ontbr.* 68 verliest. 69 *Andd.* enen penninck. 71 Daer ligghen voeren s. 72 *Andd.* Een ende t. 74 *Andd.* met synre p. 75 groot. 77 wel *ontbr.* 78 *Andd.* Daer binnen en is gheen b. 79 *Allen* leven. 81 soudenier. *Andd.* soudeniers. 83 onkocht (*d.i.* ontkocht, *afgekocht.*) *Andd.* ghekocht. 85 Ne wilde t. h. s. 86 Romonie. 87 eighen worden. 88 *Andd.* lieve v.

H. 70 *a*. Hs. *f* 102 *a*. K. L. 77 *a*.

Waeric te Romen, des sijt vroet,
Het ware den keiser herde goet:
Seghe heb ic van Gode ontfaen.
Romen sal ic in staden staen,
Al waerre mere dan nu es
Der vianden, des sijt ghewes.
Wil mi God helpen ende Sinte Marie,
Den Barbaren ende haer pertie
Sullen wi doen wel groeten vaer.
Ay God here, waeric daer,
So soudmen noch tavont sien
Die Barbaren sere vlien."
Die cnape seide: »Wel soete here,
U woerde troesten mi so sere,
Mi dinke, dat ics heb te bet.
Die keiser sal aen die kerstenwet
Hem bekeren, mach hi verwinnen.
Helene sijn wijf, die coninghinne,
Bids hem emmer nacht ende dach.
Noit man beter wijf ne sach,
Dan si es in haren wesen."
Seghelijn sprac met desen
Ende seide: »Ghewaghet mi,
Skeisers dochter, vrient, es si
So groet ende so out van daghen,
Dat si minne sal moghen draghen?" —
»Jasi; nu hoert sonder blijf,
Si es dat alrescoonste wijf,
Dat noit man met oghen sach.
Hoert, wes ic u doe ghewach:
Vader ende moeder is comen te voren,
Langhe eer si was gheboren,
Dat si soude hebben, ic seker bem,
Dat kint van Jherusalem
Entie soude seghesalich sijn.
Ende hi soude heeten Seghelijn,
Dies is hi seker als der doot.
Om dat, here, is hi bloet

H. 70 *b*.

Te trecken an die kerstenwet.
Nochtan es sijn sin gheset
Mids den raet der coninghinnen:
Eest dat hi den strijt verwinne,
Dat hi hem bekeren sal
Ane Gode, nu weet ghi al
Den gront, wat die reden sijn." —
»Nu wouts God," sprac Seghelijn,
»Watter voert af sal ghescien.
Ic hebs wille ende bin in dien,
Dat ic starcken wil die wet,
Daer God ant cruce om was gheset.
Hi heeft mi ere so veel ghedaen,
Ic ware domme, liet ict staen.
Sijn ghelove is sonder smette.
Ay scone joncfrouwe Florette,
Hoe gherne soude ic u sien!"
Die cnape antwoerde mettien:
»Heer, so saechdijt tscoenste wijf,
Dat noyt ontfinc van moeder lijf.
Edel ridder, hoe heet ghi?" —
»Ic segt u," sprac die ridder vri;
»Van Jherusalem Seghelijn,
So es die rechte name mijn."
Doe sprac die cnape: »Es dat waer,
Soe moeghdi riden sonder vaer
Te Romen waert," her Seghelijn.
»Die Barbaren sullen sijn
Tonder ghedaen, dat es waerheit,
Want langhe stont so eest voerseit;
God heeft u te poente brocht.
Ic heb lanc ghenoech ghesocht
Secoers ende hulpe, her Seghelijn.
Van allen, die in die werelt sijn
Ne worde die stat van Romen ghemeen
Vertroest sonder van u alleen."
Echter vraechde Seghelijn:
«Cnape, hoe es die name dijn?" —

90 groet. 93 A. w. noch m. dant es. *Andd.* Al waerder noch so veel alsser is. 94 Des sijt seker ende g. *Andd.* Vianden d. s. g. 95 *Andd.* sinte *ontbr.* 96 Die Barbarien. *Andd.* Die Barbaren. 98 *Andd.* waren wi. 99 soudtmen. 6900 D. Barbarien seer v. 1 cnaep. *Andd.* Lieve h. 2 Uwe w. 6 ¦Bekeren. *Andd.* mach ic v. 7 Alleen s. wijf c. 8 Bidts. *Allen* emmer *ontbr.* 9 haer. 11 Hi s. Ghewaecht vrient m. *Andd.* Vrient segt mi. 12 *Allen* vrient *ontbr.* 13 ende *ontbr.* 14 *Andd.* soude 15 *Andd.* J., here, s. b. 17 *Andd.* Dat ye man m. o. aensach. 18 *Allen* Mer hoert 21 *Allen* ben. 23 *Andd.* van seghe salich. 24 *Andd.* hi *ontbr.* 25 *Andd.* als die doot. 26 Hieromme heer is hi b. 28 *Andd.* N. heeft hi sinen sinne g. 29 den ridder d. c. 30 *Andd.* Ist soe dat hi mach verwinnen. 31 *K. L.* hem breken. 32 weet dijt. 33 *Andd.* Die gront . . . . redene s. 34 *Andd.* Nu God wouts. 36 wil. 38 int c. 39 vele. 40 ic. *Andd.* dat icse liet s. 41 Sijn troost. 43 gheern soudic u s. 44 Doe a. m. 46 *Andd.* ye. 47 E. heer h. heet di. 50 *Andd.* den rechten n. m. 54 Barbarien. 55 dits w. *Andd.* onder. 56 W. l. s. es het gheseit. *Andd.* l. tijt. 57 ponte. *Andd.* te punte ghebrocht. 58 langh. *Andd.* lange. 59 *Allen* Hulp (*Andd.* Hulpe) ende secoers. *Allen* her *ontbr.* 60 *Allen* alle. 62 van *ontbr.* *Andd.* bi u a. 63 Doe sprac die vrome Seghelijn. 64 den name.

K. L. 77 *b*. Hs. *f*. 102 *b*. H. 71 *a*.

»Heere, ic heete Beenaley;
Ic ne gaver niet een ey
Omme, te loepen hondert milen." —
»Vrient, dat si ter goeder wilen,"
Sprac Seghelijn al sonder vaer.
»Ay God, twine varic daer
Voer die stat van Romen opt velt."
Talifier seide: »Bi Gods ghewelt,
Wi sulre sijn, so wi eerst moghen.
Die soete God moet ons verhoghen,
Dat wire comen tonser baten."
Beenaley seide: »Heer, die straten
Ende die weghe sijn mi cont,
Wi sulre comen in corter stont,
Binnen tien dagen, dat hoep ic."
Seghelijn seide: »Dats een lanc stic.
Wi sullen dach ende nacht al riden."
Beenaley seide: »Ic sal scriden
Also sere sonder waen,
Als uwe peerde moghen gaen."
Dus reet te Romen waert Seghelijn.
Nu hoert van den keiser Constantijn,
Die was te Romen in sulker noot,
Dat hine hadde wijn no broot,
Ende soude die stat, al sonder saghe,
Op hebben ghegheven ten derden daghe.
Daer hi in deser droefheit lach,
Snachs hi metten oghen sach,
Hi ende sijn wijf te gader beide,
Een licht claer ende ene stemme seide:
»Constantijn, nu doet den raet,
Si en sal di niet wesen quaet,
Ende rijt merghen uut opt velt.
Ghi sult winnen in u ghewelt
Beide spise ende wijn.
Du hebs langhe wanlovich ghesijn.
Marghen alstu coems buter stat,
Salstu sien, versta wel dat,

65 heet. 66 gave. *Andd.* niet om. 67 Om te l. *Andd.* Te l. 70 waeric. *Andd.* A. G. here waer ic daer. 71 te Romen. 72 Bider. 76 *Allen* Heer *ontbr. Andd.* deser s. 77 *Andd.* weghen. 80 dat is. *Andd.* groot stick. 81 *Allen* al *ontbr.* 82 striken. 83 seer. 84 sullen gaen. *Andd.* Als ghi paerden moecht doen g. 85 *Andd.* Doe r. 86 Nu *ontbr.* 87 *Andd.* Die ghecomen was i. s. n. 88 had. *Andd.* Hi en hadde binnen w. n. b. 90 *Andd.* ten anderen d. 91 dese. 94 ende *ontbr.* 96 Van dinen wive, het wert di niet q. 97 op dat v. 98 *Andd.* G. s. vinden u g. 7000 *Andd.* D. hebste te l. wangelovich g. 1 Marghi.... coemst buten der s. *Andd.* coemste. 2 Saltu. 3 saltu. 5 dine. *Andd.* N. d. v. en mach misschien.

K. L. 78 *a*. Hs. *f* 102 *c*.

Een tekijn, dat salstu eren
Met herten; dine sal niet deren
Noch dinen volke moghen messcien.
Merghen vroe soe salstu sien
Dat teken, dat ic di bringhen sal.
Gheluc, seghe ende goet gheval
Es di nakende nu ter stede.
Laet varen dine wanlovichede,
Ende vant Gods met herten plien.
God die alle dinc can voersien,
Heeft dat kint van Jherusalem
Altemale ghetrect aen hem,
Dat sal sijn dire dochter man.
God die alle dinc poenten can,
Heeften harewaert ghesent,
Om te beteren dijn torment
Ende van Romen al ghemene.
Hi ende u wijf Helene
Sullen halen dat selve cruys,
Daer aen hinc die soete Jhesus,
Want sire toe vercoren sijn,
Helene u wijf ende Seghelijn,
Die corts wart voer dese stat,
Die die Barbaren sal maken mat,
Dat si van hem sullen vlien:
Binnen ses daghe salment sien.
Hi brinct gheesel, naghel, croen
Ende dat spere wit ende scoen,
Daer God mede int herte sijn
Was ghesteken, brinct Seghelijn."
Doe ruumde dinghel dat palas.
Helene harde blide was;
Ende haer man Constantijn
Diene mocht niet blider sijn.
Smorghens dedi sijn volc ghereden
Ende voer voren uter steden.
Daer quam een inghel voer hem claer:
Doe en was niement sonder vaer.

6 M. v. saltu s. 7 Teken want in di b. s. 8 ende ongheval. 9 di *ontbr.* 10 *Andd.* Het waren u onghelovichede. 11 harten. *Andd.* wilt Gode. 14 *Allen* Altemael *Andd.* ghetoghen. 15 Ende het wart d. d. m. 16 ponten. *Andd.* punten. 17 harwaert gheseint. 18 dine t. *Andd.* den t. 19 ghemeen. *Andd.* van R. 20 *Allen* wijf alleen 24 Aleen. 25 v. die s. *Andd.* cortelick coemt. 26 Barbarien sullen m. m. 28 *Allen* VII. *Andd.* sulstu dat s. 29 brincht g. n. ende croen. *Andd.* g., vat, n., c. 30 *Andd* Ons heren den scacht w. e. s. 33 Do ruymde. 34 Alleene. *Andd.* Helena die wel b. w. 36 Sie en mochten n. b. s. 37 ghereyden. 38 voeren u. steden. *Andd.* voert. 39 een licht op hem c. *Andd.* inghel *ontbr.* 40 en was *ontbr.*

H. 71 *b*. K. L. 78 *b*.

Die inghel seide, als ic versta,
»Hoc signum crucis porta":
»Dit teken van den cruce drach,"
Sprac die inghel, ende hi sach
Enen utermaten scoenen brief,
Daer in een cruce; het was hem lief,
Dat te siene daer op dien tijt.
Hi droechse met hem inden strijt,
Dies die Barbaren waren ghescent.
Si worden alle alsoe verblent,
Dat si niet en consten ghesien
Op die Romeinen, ende vlien.
Als blende lieden dat si liepen
Achter velde ende riepen:
»O wi, o wach! ende waer sijn wi?
Ic bin al blent! ende men slaet mi
Al sonder were in den strijt!"
Doe maecten si die plaetse wijt
Die Romeinen met hare cracht,
Ende Gods hulpe die met hem vacht,
Twee milen ende oec mere;
So scoffierden si dat here.
Si wonnen spise ende wijn.
Van Romen die jonghe Constantijn,
Constantijns sone, sijt seker das,
Loet die waghen selve int gras,
Ende voeredse binnen der stede,
So daden ander ridders mede.
Si wonnen spise sonder vaer,
Mede te levene twee jaer
Allene op dien dach.
Merct ofse God iet wel voersach,
Nadat hem ghescepen stoet.
Die Gode dienet, hi es vroet,
Dat mochtmen daer merken wel.
Het was al ons Heren spel,
Dat die Barbaren waren gheplaecht
Ende so verre oec verjaecht.

Hs. *f*. 102 *d*. H. 72 *a*. K. L. 79 *a*.

Van haren volcke hadsi defixie:
Gods plaghe ende sine maledictie
Viel op hemlieden herde swaer.
Opten anderen dach daer naer
So ghinghen binnen Romen ghemene
Die grote clocken ende die clene
Alle luden, ende maecten ghescal,
Dies den lieden wonderde al,
Want dat niement gheweren mocht.
Twas jeghen theilichdom, dat brocht
Die edel ridder goet van live.
Si luden hem jeghen der daghe vive.
Helene viel in knienghebede,
Om te wetene die waerhede,
Wat dat luden bedieden mocht.
Een inghel haer die boetscap brocht.
Hi seide, het ware een teken scoen:
»Gheesel, vat, naghel, croen,
Daer God mede was ghepijnt
Ende aent cruce ghetrahijnt,
Dat brinct Seghelijn ende dat spere;
Daerom luden die clocken sere:
Binnen vijf daghen wert het hier."
Daer was van caritaten tfier
Ontsteken inder vrouwen herte,
Dat haer begonste vander smerte
Ontfermen, die die Here ontfinc,
Ende peinsde: tcruce daer hi aen hinc
Soude si sien, of in den wille
Sterven, ende si lach al stille
In orisoen, die goede vrouwe,
Alse die hadde groten rouwe
Van haren sonden. Als ict sach,
Al tot opten vijfsten dach
Lach die vrouwe dus haers dancs,
Dat si ne ontbeet aets no drancs;
Dat dede God ende niement el.
Die vrouwe orconde ende seide wel,

41 *Andd.* Tot dat die enghel s. 46 cruys. 47 *Allen* Te sien op dien t. .49 *Allen* Dies waren die B. (*Hs.* Barbarien) g. 50 S. w. also blent. 51 Op dat. 52 O. d. Romein ende si v. 55 O wi ende o wach, waer s. w. 56 *Allen* ende *ontbr.* 59 Die Romein. 60 vecht. 61 meer. *Andd.* T m. ofte meer. 62 So confierden s. d. heere. *Andd.* So *ontbr.* 63 *Andd.* So dat hi s. ghewan e. w. 65 soen. 67 voerede. *Andd.* voerdense. 68 *Andd.* deden. 70 leven *Andd.* Binnen die tenten voer anderhalf jaer. 71 Alleene. *Andd.* op een d. 72 God wel versach. *Andd.* oft. 73 *Andd.* Na dien dat. 74 dient die e. v. *Andd.* dient. 75 *Allen* D. machmen hier verstaen w. 77 Barbarien. 78 oec so verre. *Andd.* so v. vander stat v. 79 difficte. *Andd.* hadden si. 81 Die o. h. lieden viel al daer. *Andd.* herde *ontbr.* 82 Op den. 38 *Allen* ghemeen. 84 *Allen* cleen. 85 *Andd.* maken. 86 liede. *Andd.* verwonderde. 87 *Andd.* verweren. 88 teghen theilicdom. 89 Seghelijn g. v. l. *Vs.* 90 *ontbr. in het Hs. Andd.* teghen . . . . daghen v. 92 *Allen* Weten. 94 E. i. die die b. b. *Andd.* haer *ontbr.* 95 waer. *Andd.* Si seiden. 96 ende croen. 98 In den c. *Andd.* ghetrijnt. 99 B. S. ende dat soete s. 7100 D. lunt het also seere. 1 *Andd.* coemt hi hier. 3 hert. *Andd.* joncfrouwen. 4 smert. *Andd.* Daer haer. 5 O. die God o. *Andd.* Tontfermen. 6 peinsede tc. d. h. . . . . in hinc. 8 ende *ontbr. Andd.* want s. l. a. s. 9 *Allen* goede *ontbr.* 10 had. 11 *Andd.* als si sach. 12 Tote opten. 13 haer *Andd.* danc. 14 ontbeet aet. *Andd.* Dat si en adt noch en dranc.

Hs. *f.* 103 *a*. H. 72 *b*. K. L. 79 *b*.

Dat daer cortelijc soude sijn
Van Jherusalem Seghelijn,
Ende brinct gheesel, naghel, croen,
Tvaetkijn ende dat spere scoen;
Daer God mede was ghesteken
Int herte sijn, ende moeste breken
Om ons arme sondighe al.
Helene die vrouwe beval
Al den lieden vander stat,
Dat si niet en lieten dat,
Sine daden hem bervoet ende wullijn:
»Want van Jherusalem Seghelijn
Coemt hier heden op desen dach.
Dat seide mi, al daer ic lach,
Een inghel scone ende claer.
Ic segt u allen overwaer,
Oetmoedelijc sullen wi utegaen
Ende den ridder wel ontfaen,
Die hier coemt metten juweelen.
Ridderen, cnapen, damoselen,
Dit so willic dat men doet;
Want dat heilichdom is so goet,
Dat ic langhe hebbe begheert
Te siene ende den ridder weert,
Die ons wachten sal van toerne,
Want het is ons Heeren vercoerne,
Die ons brinct gherechte seghe.
Hets wel recht, dat men sijns pleghe."
Der vrouwen ghebot was saen ghedaen.

Nu willic ter materien gaen,
Te Segheline, aldaer ict liet,
Ende oec langher beiden niet.
Hi quam ghereden op enen dach,
Daer hi die stat van Romen sach,
Dies verblide hem sinen moet.
Oec versach die ridder goet
Tenten ende paeuwelioene
Ghelogeert leggen opt groene.
Doe seide aldus Seghelijn:
»Talifier, neve mijn,
Nu hout hier den witten scacht,
Ende volcht mi met alre macht.
Die honden ontsie ic niet een ey."
Doe sprac aldus Beenaley
Die cnape ende seide: »Here,
Ic sal ons leiden dor dat here
Enen wech verholen, die ic weet."
Seghelijn antwoerde ghereet:
»Die lachter moet mi niet ghevallen,
Dat ic bedectelijc soude vallen
Ende voer dese honden vlien.
Si sijn sod, diese ontsien.
Ic dancke Gode, dat ic hier si."
Hi noepte dors, die ridder vri
Ende quam te passe, die coene deghen,
Daerre hondert was gheleghen
Ute Barbarien, ghewapent wel.
Daer begonsti spelen sijn spel
Met sinen vane ende hi reet
Ter eerden vele van datter steet,
Ende die ander begonsten vlien
Ten here waert, ende mettien
Volghede hem Seghelijn achter,
Ende deet hem so groeten lachter,
Dat si verloren lijf ende ere.
Talifier die vacht oec sere
Met sinen sweerde sonder ducht.
Die Barbaren hadden die vlucht,
Want Seghelijn gaf hem rente:
Slaghe groot. Voer sconinx tente
Quam groot ghescal ende men sede,
Dat een ridder allene dede
Dese overdaet ende dit gherucht.

17 Daer cortelike s. s. 19 ende croen. *Andd.* g. vat n. c. 20 *Andd.* Ende dat heylighe witte s. s. 22 hert . . . moest b. *Andd.* Dat hem sijn herte m. b. 23 *Andd.* sondaren. 24 Aleene. 25 stal. *Andd.* Alden l. v.d. stal. 26 *Andd.* laten. 27 vullijn. *Andd.* S. e. maecten h. barvoet e. wollijn. 29 C. h. op desen d. *Andd.* noch h. op desen d. 30 *Allen* Al *ontbr.* 31 scoen. 32 I. s. u voert ende het is waer. *Andd.* voerwaer. 33 Oetmoedelike s. wy uytgaen. *Vs.* 37 *ontbr. in het Hs.* 38 W. theil. i. s. groot. 40 sien. 41 vachten. 42 vercoren. *Andd.* heere. 43 rechten s. *Andd.* bringt. 44 Hets recht. 45 was ghedaen. *Andd.* wert g. *Vs.* 47 *en* 48 *in Allen in omgekeerde volgorde.* 48 *Andd.* letten niet. *Hs.* beiden langher. 49 Die q. g. 51 sinne ende moet. *Andd.* hem die ridder goet. 53 paeuwelioen. 54 G. opt velt groen. 57 den *ontbr.* 58 volghet. *Andd.* met uwer cracht: 59 Dese honden e. o. 61 *Allen* Heer wildi. 62 *Allen* I. s. ons l. in die stat vri. 63 E. w. leiden d. i. w. 64 S. die a. g. 65 *Andd.* Den l. en moetmen niet vercallen. 66 bedectelike. 67 Die doer d. h. v. 69 God. *Andd.* dat si hier sijn (!) 70 *Andd.* ridder fijn. 71 als coene d. *Andd.* te pas. 73 Ute *ontbr.* 74 begonste. *Andd.* spreken s. s. 75 *Andd.* Met sijnre vanen. 76 *Andd.* T. neder soe veel alsser s. 78 heer. *Andd.* Mer ten mocht hem niet ghescien. 79 *Andd.* S. die volchde hem a. 80 dede. *Andd.* hem groet l. 84 Zarrasijn. 87 men *ontbr.* *Andd.* Daer q. ghescal. 88 alleen. 89 *Andd.* Die ondaet e. dese vlucht.

H. 73 *a*. Hs. *f* 103 *b*. K. L. 80 *a*.

Die coninc seide: »Dese vlucht
Sal hi ontghelden, moetic leven;
Hi ware bet te lande bleven."
Doe sat op een coninc vri
Ende was here van Aluby,
Meer dan dertich hondert man
Volgheden Segheline an.
Alse Seghelijn dat versiet,
Datten die heiden hebben bespiet,
»Nu help," seithi, »die Gods cracht.
Talifier, den witten scacht
Wil ic hebben doer den noot,
Want hier coemt een scare groot."
Hi nam den scacht, als hi dat seide,
Ende leidene dwers int ghereide;
Over elke side, sijt des vroet,
Raghedi over seven voet.
»Nu laet sien," sprac Seghelijn,
»Talifier, neve mijn,
Of ghi stout van herten sijt;
Volcht mi na in desen strijt.
Ic sal ghenoech der liede vellen;
Moghedise voert ghequellen,
So sal ic prisen sere u doen."
Talifier sprac: »Die glottoen
Sallic slaen met minen sweerde,
Of si ontsinken mi in die eerde." —
»Dat sal wel scinen," sprac Seghelijn.
Hi voer jeghen die Zarrasijn,
Om te proeven sine cracht.
Dwers int ghereide lach die scacht,
Diemen noit ghewonden conste;
Ende Seghelijn die begonste
Slaen met sporen metter spoet,
Dat hire veertich onder voet
Ten eersten lope had ghevelt:
Talifier sloech met ghewelt

K. L. 80 *b*. H. 73 *b*. Hs. *f* 103 *c*.

Die Seghelijn velde ende dreef,
Dat der Barbaren weinich bleef.
Hi sloecher doot, so wie des wondert,
Eer hi ophelt, twintich hondert,
Mer hi sloechse sonder were,
Dat dede algader onse Here.
Die Barbaren ghinghen vlien;
Dat heeft Beenaley versien.
Hi nam een ors ende ghinc laden
Wapene vele al bi staden,
Ende voerdse voer hem in die stede.
Doe sprac Seghelijn ende sede:
»Dune bist niet weert een ey.
Hoerstuut, onsalich Beenaley?
Twi en nemstu peert bi hopen,
Die hier sonder here lopen
Ende coppeltse teenre snese?
Du moechstse nemen sonder vrese;
Dune quaems noit in ghenen strijt,
Daer dure saghes beter tijt.
Onsalich man, wat sal di een?
Dijn doen en is niet wert een sleen.
Beenaley die seide: »Heer,
Hoe soudicker bedwinghen meer?" —
»Ic segt di," sprac doe Seghelijn.
»Nem alle die paerde die hier sijn,
Ende bintse metten toem te hope,
Sine sullen niet verre ontlopen."
Die cnape seide: »Ic sout bestaen,
Mer ic ne weetse hoe ghevaen." —
»Vrient," sprac Seghelijn »ic sal
Die paerde doen te hope al
Ende vergaderen met Glorifiere."
Doe sloech hi met sporen sciere,
Ende jaechde se al te hope,
Die daer waren te goeden cope.
Beenaley die orsse cnochte

91 *Andd.* mach. 92 *Andd.* Hi waer veel beter t. l. ghebleven. 95 XXX^{m}. 96 Volghede. 97 Als S. dat siet. *Andd.* voersiet. 98 *Andd.* heiden *ontbr.* 99 N. h. siet G. c. *Andd.* Nu helpt G. c. 7200 *Andd.* Segh. seyde d. w. s. 1 *Andd.* Moet i. h. d. die n. 2 een scaer; want *ontbr.* 3 hijt. 4 leiden. 6 Raghede. *Andd.* Stack over. 9 *Andd.* O. g. huden koene s. 10 Volghet m. n. i. den s. 11 ghenoech lieden. *Andd.* g. ridderen. 12 quellen. *Andd.* Laet sien m. v. g. 13 *Allen* prisic. 14 *Andd.* sprac *ontbr.* 16 *Andd.* doer die aerde. 17 *Andd.* Nu laet sien, s. S. 18 *Andd.* reedt onder d. S. 19 sijn. 21 *Andd.* ghebreken. 24 XLVIII o. die v. *Andd.* Ende hi velde o. die v. 25 *Andd.* Veertich oft meer met ghetelde. 26 *Andd.* ghewelde. 27 Die gheen diemen vellede. 28 Dat hi die Barbarien quellede. 29 H. s. d. wies wondert. *Andd.* so wie dat w. 30 XL hondert. 31 vere. 33 Barbarien. 34 Dit .... ghesien. *Andd.* voersien. 36 *Andd.* Wapen vele met s. 37 voerdese. *Andd.* Hi salse voeren i. d. s. 38 seide. 40 Horstuut. 41 memstu peerde. *Andd.* Tfij e. neemstu niet paerden bi hopen. 42 *Andd.* Du sietste hier s. h. l. 43 *Andd.* Coppeltse hier aen teenre snesen. 44 *Allen* moghest doen. *Andd.* vreesen. 45 *Andd.* quaemste. 46 Dat *Andd.* Daer duwer saechste beteren tijt. *Vs.* 47 *en* 48 *ontbr. in de Andd.* 48 D. d. es wert niet een s. 53 *Allen* metten breidel. 54 *Andd.* lopen. 55 *Andd.* salt. 56 *Andd.* Mer ick en weetse niet te vaen. 58 paerden. 59 Glorifier. 60 scier. 61 die paerde t. h. 62 te groten cope. *Andd.* D. d. w. goeden coop. 63 B. diese cn. *Andd.* B. datse knocht.

Hs. *f* 103 *d.* K. L. 81 *a.* K. L. 81 *b.*

Altemet datse Seghelijn brochte,
Dat hire hadde op dat velt
Hondert ende twintich, wel ghetelt.
Doe so seide Beenaley:
»Heer, dit is die scoenste rey
Van paerden, die ic noit ghesach,
Ende heb gheleeft wel menighen dach". —
»Du seghes waer," sprac Seghelijn.
Du moghes van paerden coepman sijn." —
»Dat mach ic, here," sprac Beenaley.
Een ors merie was in den rey.
Alse die paerden dat gheroken,
Wasser ghesleghen ende ghestoken,
Ende ghinghen vechten sonder vorste,
Dat hem niement ghenaken dorste.
Dors merie die vacht oec sere.
Beenaley seide: »Acharmen, here!
Nu is verloren ons ghewin:
Die peerde hebben den duvel in."
Seghelijn hadde des groot spel,
Dat hise vechten sach so wel.
»Bi Gode," sprac die ridder goet,
Ghi sult spade hebben spoet." —
»Bi Gode," seide Talifeer,
»Ic weet enen goeden keer:
Mochten wi dese peerde ghedriven
Onder die heiden, si souden ontliven
Ende doden menighen Barbarien,
Oft si moeten vorevlien." —
»Ja wi wel," sprac Seghelijn,
Dat sal sciere ghedaen sijn."
Hi noepte Glorifier met sporen
Ende dreef die paerden voren,
So dat hise met groter pine
Dreef onder die Zarrasine.
Seghelijn ende Talifier bleven achter,
Ende spieden om der heiden lachter.
Diet ghescal hoerden ende niene saghen,
Ghinghen vaste henen jaghen.
Deen riep lude op den anderen:
»Waer eest? Ende waer sulwi wanderen?"
Si riepen lude: »Het is al doot!"
Ander tale cleen no groot
En mochtmen van hem hebben daer.
Sulke tien hondert volgheden naer,
Nochtanne ne wisten si
Waeromme si vloen ende twi.
Die paerden maecten groot gherucht.
Die Zarrasinen hadden die vlucht,
Sonder een deel die hielder wijl.
Talifier die ridder subtijl
Was ghevaen van enen coninc.
Doe riep sere die jonghelinc
Om hulpe ende om onderstant.
Seghelijn, die ridder valiant,
Hevet sijns neven tael verstaen.
Tors dat liet hi derwaert gaen,
Als die sinen neve wilde ghecrighen.
Hi riep: »Neve mijn, vant swighen!
Hier nes gheen noet, ic bin bi u.
Ay dief," seithi, »ende hoe dorstu
Minen neve houden ghevaen?"
Sijn sweert so verhief hi saen,
Ende sloech den coninc op sijn hooft,
Dat hijt hem toten tanden clooft.
Hi viel ter eerden onder voete.
»Hout dit," sprac hi, «dats die boete,
Dattu minen neve vinghes.
Die hem onderwindet dinghes,
Dat hem niet een twint bestaet,
Hets recht, dat hi scade ontfaet."
Alse die coninc was daer doot,
Wart daer ene vlucht so groot,
Dat si lieten haren here.
Seghelijn ontbant Talifere,
Die een deel was ghewont.

64 *Andd.* Te hope d. S. b. 65 had. 66 *Andd.* ende tien. 67 sprac B. 69 sach. 70 *Allen* wel *ontbr.* 74 meri. 75 Als .... paerden. *Andd.* verroken. 78 *Andd.* So dat n. naken e. d. 79 die *ontbr.* 80 *Allen* Acharmen *ontbr.* 81 onse. 83 hads. 86 goet. 87 *Allen* sprac. 88 *Andd.* I. w. herde g. k. 89 driven. *Andd.* paerden. 90 si *ontbr.* 91 Barbarijn. *Vs.* 91 *en* 92 *in de Andd. in omgekeerde volgorde. Vs.* 92 *ontbr. in het Hs. Andd.* Dat wil nu g. s. 97 *Andd.* al voren. 98 *Andd.* die Barbarien. 99 *Andd* reden achter. 7300 spienden .... heidijn l. *Andd.* pijnden. 1 nietne *Andd.* niene *ontbr.* 2 vast henen scaeven. 3 D. r. toten anderen. *Andd.* D. r. daer o. d. a. 4 sullen wi. *Andd.* gaedi w. *Allen* Ende *ontbr.* 5 *Allen* lude *ontbr.*

6 cleen. 7 En *ontbr.* 8 Xc *Andd.* veertich (XL). 9 Nochtan. *Andd.* si niet. 10 *Andd.* Wat den anderen was ghesciet. 11 *Andd.* gheruft. 12 gaven die vl. 13 *Andd.* S. e. d. hielt een w. 16 seer. 17 ende secoers. *Andd.* ende o. 18 6. van sinne joloes. 19 *Andd.* tale. 20 *Allen* dat *ontbr. Andd.* dweers. 21 diene w. g. *Andd.* vercrighen. 22 *Andd.* wilt s. 23 *Andd.* u bi. 24 *Andd.* dorsti. 26 hief. *Andd.* so *ontbr.* 28 hem *ontbr.* 29 onder die voet. 30 sprac hi *ontbr.*; dat es die boet. 32 *Allen* onderwint. 33 D. h. n. ne bestaet. *Andd* tonderwinden en bestaet. 34 *Andd.* cranc loon o. 35 Als. 36 so *ontbr. Andd.* een vluchte.

H. 74 *b*. Hs. *f*. 104 *a*.

Beenaley, dat si u cont,
Sprac: »Laet ons ter stede gaen
Entie peerden laten staen;
Si sullen elc andren doden." —
»Hets mi lief," seithi, »bi Gode,
Dat wi nu ter stat waert gaen.
Mijn neve hevet wonden ontfaen;
Gode danc, des bin ic twint,
Des danckic Sinte Marien kint."

Dus voer ter stat waert Seghelijn.
Van Romen die keyser Constantijn
Quam metten menighen uutghetrect,
Wollen, bervoet, thooft ondect.
Daer knielden si voer den jonghelinc.
Dat dochtem wonderlike dinc:
Hi beette ende knielde mede,
Dat was grote hoveschede.
Doe seide van Romen Constantijn:
»Sijt willecome, heer Seghelijn!
Van Jherusalem gherechtich oer.
Du bringhes metti dat tresoer,
Dat heilichdom ons liefs Heren.
Hets wel recht, dat wi u eren."
Seghelijn antwoerde ghereit:
»Here, wie hevet u gheseit?"
Constantijn antwoerde saen:
»Vrient, van Gode hebwijt verstaen.
Ende die clocken vander stede
Luden alle jeghen u mede,
Om den tresoer, die ghi hier brenct.
Wi bidden u, dat ghi ghehenct,
Dat wine met oghen sien."
Seghelijn sprac: »Het sal ghescien,
Her keyser, naden wille dijn.
Doe toeghet hem Seghelijn,
Ende als hijt met oghen sach,
Ende menich mensce op dien dach,
Si weenden alle utermaten.

41 ons *ontbr. Andd.* Wi willen ter stadt waert gaen. 42 Ende ie. *Vs.* 43 *en* 44 *ontbr. in de Andd.* 44 seithi *ontbr.* 45 waert *ontbr. Andd.* Een coninc had minen neve ghevaen. 46 Daertoe so heeft hi w. o. 47 dan bin ic t. *Andd.* dat en doe ic t. 50 keyser *ontbr.* 51 *Allen* Quam met m. man u. 52 Wollijn. 53 knielde. 54 dochten. *Andd.* een wonderlic dinck. 56 groot hoefsede. 59 V. J. recht here. 60 D. b. m. den keere. 61 Theilichdom. 62 Het is r. 64 *Andd.* heeftet. 68 *Andd.* Die l. alleen teghen u m. 69 tresoen. *Andd.* trisoer. 71 moeten sien. 72 *Andd.* Dat sal u g. 76 mensch. 78 leidmen boven ter s. *Andd.* op *ontbr.* 79 wel. *Andd.* blidelick wert o. 81 scoen. 82 *Andd.* Dat hise s. hem was t. s. 83 scoen. 84 so. 85 Mat. 86 heldelse. *Andd.* Datse S. helsde d. 87 scoen.... goedertiere. 88 in h. maniere. 89 si en m. 90 scoen. 91 als. 93 wale. 96 Hadde si haer n. g. 97 Die simpel was, hoves e. v. 99 Als. *Andd.* vallen. 7400 camer. 1 Vel si i. o. weet wael. 2 Als. 6 *Andd.* Teerste. 9 te b. *Andd.* Ghesent nu ten b. 10 ne *ontbr.* 17 stoete.

K. L. 82 *a*. H. 75 *a*. Hs. *f* 104 *b*.

Doe leiden si hem opter saten,
Daer hi wale was ontfaen.
Doe quam jeghen hem ghegaen
Die scone Florette, skeysers dochter.
Als hise sach, was hem te sochter,
Omdat si so scone was.
Si verblide alt palas
Met hare scoenheit, dat is waer.
Seghelijn helsede se daer,
Die scone Florette, die goedertieren.
Daer mochtmen aen haer manieren
Wel verstaen, dat sine minde.
Want die scone, die wel ghesinde,
Wart al root alse een bloet,
Daer si voer den ridder stoet
Ende daerna wart si vale,
Ende haer ghebrac haer tale.
Si hadde ghevallen in onmacht,
En hads die joncfrou niet ghewacht,
Die hoefsch was, simpel ende vroet.
Si nam oerlof metter spoet,
Alse die van valne hadde vaer,
Ende keerde in haer camere daer.
Si viel in onmacht, weet dit wale,
Alse die metter minnen strale
Was bevaen ende ghewont,
Ende lach daer also langhe stont,
Eer si bequam, die joncfrou fijn.
Teerst dat si sprac was: »Seghelijn,
Wel soetelief, liberael,
Du heves mi der minnen strael
Nu ghesent tenen beghinne.
Noit ne wist ic wat was minne,
Sonder nu bin ic ghenoept.
Nu moetic leven als die hoept
Troest te hebben van sinen mont,
Die mi dus sere heeft ghewont.
Hi is so hoefsch, so goedertieren;
Seidic hem in goeder manieren,
Hoe dat mi ghescepen stoede,

K. L. 82 *b*. H. 75 *b*.

Ende icken vonde van hoghen moede,
So waer mi qualike ghesciet.
Willic decken mijn verdriet?
Ic wane neen, ic wane ja.
Mi eest tbeste dat ic ga
Ende ic hem mijn seer ontdecke
Ende ic die dorst te mi waert trecke,
Nadat therte mijn dus broeyt.
Wordic in die pine vermoyt,
Het werde dan mijn sterfdach.
Hi die dit beteren mach,
Is hovesch ende vroet van wesen.
Hi wert ghereet mi te ghenesen."
Dus sal si toten ridder keren,
Die daer met wel groter eren
Ontfinc beide groot ende clene.
Constantijns wijf, die goede Helene,
Dede Talifiers wont vermaken.
Doe sprac si met soeter sprake
Tote Seghelijn ende loech:
»Her Seghelijn, waert u ghevoech,
So bid ic u altehande,
Dat ghi den tresoer in offerhande
Offert in sinte Peters kerke.
Want die clocken luden sterke.
Haddi u offerhande ghedaen
Ende die kerke hadde ontfaen
Dit heilichdom daer in gheset,
Ghi souter mede starken die wet.
Daer soude mirakel of ghescien:
Dan soudmen der kerken plien
Beide clene ende groot,
Ende hoeren spreken van der doot,
Vander passie ende vander pine,
Die God ontfinc voer die sine.
Dus so soude al kerstenheit
Ghemeerset sijn, dat es waerheit.

Hs. *f* 104 *c*. K. L. 83 *a*.

Want ghi kent wel over waer,
Dat God ons Here in den outaer
Hem selven heeft gheordineert,
In vleessce, in bloede gheformeert.
Mids den woerden, die papen segghen,
Moghen sine heffen ende legghen
Also groot, als hi hinc
Aent cruce ende die doot ontfinc,
Ende van Marien was gheboren,
Nadat hi die stat heeft vercoren
Properlike in te sine.
Dese tresoer daer hem pine
Mede was doer ons ghedaen,
Sal te recht in die kerke staen." —
»Vrouwe," seide Seghelijn.
»Dit dinke mi al reden sijn."
Aldus wart het al ghedaen.
Doe ghinghen si ter kerken saen
Cortelike met groter eren
Metten heilichdom ons Heren.
Daer offerdi naghel ende crone,
Die gheesel ende dat spere scone,
Ende dat reine vatelkijn,
Daer God ute dranc asijn,
Als hi ander crucen hout
Al naect betaelde onse scout.
Doe was daer pardoen opheven.
Celestinus hevet ghegheven
Pardoene Seghelijn te lone,
Also vele als aen die crone
Doerne waren die Jhesus helt
Op sijn hoeft; doe waren ghetelt
Twee ende seventich doerne daer,
Ende also menich hondert jaer
Gaf die paeus Seghelijn den here
Pardoens ende noch haddijs mere
Na sijn lijf, dat seit distorie.

18 E. i. v. hoefsch van moede. 19 qualiken. 21 waen. 22 es best. *Andd.* is best. 23 *Andd.* E. ict den ridder o. 24 *Andd.* den dorst. 25 thert.... broeyet. 26 *Andd.* ghemoeyt. 27 Dat waer m. starfdach. 28 *Andd.* keeren. 29 Es vroet ende hoefsch v. w. *Andd.* Is heusch, goet, schoen van w. 31 ten r. gaen. 32 Diemen d. m. groeten eeren. *Andd.* wel *ontbr.* 33 *Allen* beide *ontbr.* 34 Aleen. *Andd.* Heleen. 35 *Allen* wonden. 36 *Andd.* D. s. Helena m. s. s 38 Heer. 40 tresoen. *Andd.* trisona. 42 starke. 45 *Andd.* daer binnen g. 47 soud m. ghescien. 48 *Andd.* souden si eerst d. k. p. 49 cleen. 50 E. h. s. ons Heren woert. 51 Van sire passie ende pine. 52 Die hi o. om die s. 53 alle k. *Andd.* al kerstenrijck. 54 dats. *Andd.* Ghemeerdert sijn in allen wijck. 56 dien outaer. 57 gheoerdineert. 62 Int c. 64 hi *ontbr.* 65 *Andd.* P. in die kercke sijn. 66 tresoen. *Andd.* trisoer. 67 doer ons was. *Andd.* voer ons was. 68 Het sal. 69 *Allen* sprac. 70 reden mede. 71 *Andd.* A. w. g. 72 *Andd.* Ende sijnder mede te k. ghegaen. 74 Met den h. 75 spere ende c. 76 D. g. vele scoen. 77 vaetkijn. 78 *Andd.* venijn. *In plaats van vs.* 79 *en* 80 *hebben de Andd.*:

Doen hi aent cruce hinck
Ende om ons die doot ontfinck
Ende betaelde onse schout
Al naect aent cruce hout.

80 ons. 81 *Andd.* opgheheven. 82 Celestijt. 83 Pardoen. 84 A. v. als doern aen d. c. *Andd.* A. veel doernen als aen d. c. 85 *Allen* Doerne *ontbr.* 87 *Andd.* tacken daer. 89 *Andd.* die heer. 90 haddijs *ontbr.*

H. 76 *a*. K. L. 83 *b*. Hs. *f* 104 *d*.

So voer sijn siele ter Gods glorie
Ende had pardoen sonder ghetal,
Also moet ons ghevallen al!
Dus waren daer paerdoen gheset
Daermen mede starct Gods wet
Alle daghe van kerstijnhede.
Nu hoert wat Celestinus dede,
Die paeus was in die tijt.
Hi dede ontbieden in Romen wijt,
Die met siecheden was bevaen,
Dat hi ter kerken quame saen,
Ende dat heilichdoem quame sien:
Hem soude bate daeraf ghescien.
Daer quam menich die tonghemake was
Theilichdom sien ende hi ghenas.
Stomme, crepele, blinde, dove
Ghenasen alle, dies hadden ghelove.
Doe was theilichdom gheprijst
Ende die menighe was ghewijst
Ter bliscap Godes, die se saghen,
Die miraclen van daghe te daghe.
Helene ende oec Constantijn
Waren ghedoept, dies Seghelijn
Sere verblide utermaten.
Florette en wildes niet laten,
Sine wilde oec ghedoept sijn,
Ende hoer vader Constantijn
Ende menich daer binder stede
Biden miraclen, die God dede
Te Romen in die heilighe kerke.
Seghelijn, die ridder sterke,
Verblide sere op dien dach,
Dat hi so menighen dopen sach.
Met recht was hem te moede sacht
Dat hi dat heilichdom daer bracht,
Daer so menich bi bekeerde,
Ende die wet van Gode leerde.
Des hadde hi van Gode te lone

92 *Allen* Gods *ontbr*. *Vs*. 93 *en* 94 *in de Andd*.
Dat moet ons ghevallen al.
Alsmen van heuen scheyden sal.
95 *Andd*. pardoenen. 96 *Andd*. Waermede dat sterete die wet. 97 van *ontbr*. 98 Celestus. 99 *Andd*. D. p. in die die t. 7500 *Andd*. in *ontbr*. 1 *Allen* waren. 4 souder b. af g. *Andd*. boete. 5 tonghemaec. *Andd*. die sieck was. 7 blinde, domme. 11 Gods diet s. *Andd*. die si s. 12 *Allen* daghen te daghen. 13 Aleen. 15 Was zeer blide u. 16 F. ne wilde n. l. 17 si en. 18 *Andd*. broeder. 19 binnen der. 22 starcke. 23 zeer. 25 saecht. *Vs*. 29 *en* 30 *ontbr*. *in het Hs*. 29 *Andd*. van Gode *ontbr*. 31 was. *Andd*. wast. 32 Die Gode t. d. b. 33 Dit is vroet. 34 *Andd*. Te hove keerden si met feeste. 35 *Andd*. D.

H. 76 *b*. K. L. 84 *a*.

Na sinen live die hemelsce crone.
Die edel ridder waes wel weert,
Want hi Gode te dienne begheert.
Hi was vroet, dat seit die jeeste.
Si ghinghen ter sale met groter feeste,
Daer men Seghelijn dede ere.
Die paeus Celestinus die here
Quam ter feesten, daer Seghelijn
. . . . . .
. . . . . .
Florette, die joncfrouwe fijn,
At met Seghelijn ende dranc.
Die maeltijt dochte haer alte lanc,
Want si gherne hadde ghesproken
Verholentlijc ende haer zeer ontploken.
Teerst dat daer gheeten was,
Leide sine doer dat palas,
Dat bequam Segheline wale.
Si sprac te hem met soeter tale,
Also gherechte minres plien.
Aender joncfrouwen mochtmen sien
Ghelaet van minnen ende dat groot,
Want si vel op sridders scoet
In onmacht ene langhe stont,
So dat Seghelijn wel was cont
Dat sine minde ende hi hare.
Doe seide hi: »Wel scone care,
Mi doet verstaen u ghelaet,
Dat ghi mi mint al sonder quaet;
Soe help mi God, soe doe ic u." —
»Here," seitsi, »ic bidde u,
Dat ghijt niet in archeden
Verstaet, dat mi dorperhede
Ghevallet, die ic u moet toghen.
Mijn vernoy ende mijn doghen
Es nu so groet in mi van minnen,
Ende so verbroeit sijn mine sinnen,
Dat ics langher niet helen mach.

S. dede groet e. 36 Celestus d. h. 37 feest. *Na vs*. 37 *schijnen in allen een paar regels te ontbreken*. 42 D. m. docht haer niet lanc. 43 gheern had g. 44 Ende h. z. uyt te broken. *Andd*. Verholentlije h. seer ontloken. 45 gheten. *Andd*. T. als d. ghegheten was. 46 Leiden sy int p. 48 te *ontbr*. 49 goede m. *Andd*. So als g. minnaers p. 50 Daer machment aen die joncf. sien. 52 *Andd*. viel. 54 *Andd* Doe dat. 55 haer. 56 D. sprac aldus scoen claer. *Andd*. kaer. 57 *Andd*. M. d. kont dit g. 58 *Allen* al *ontbr*. 59 Alsoe. 60 Heer. 61 Dat ghi n. i. 62 Verstat, d. m. die dorperheiden. 63 Ghevacht dat i. u. m. t. 65 in mi *ontbr*. 66 E. s. g. mijn v. s. *Andd*. Datsi v. mijn v. s. 67 ic.

Hs. *f* 105 *a*. H. 77 *a*. K. L. 84 *b*.

Ane u so staet mijn sterfdach,
Ende mijn leven altegader."
Dit hebben ghewacht twee verrader,
Galles ende sijn broeder Gallijn,
Dat Florette ende Seghelijn
Elc andren custen daer si saten.
Ende Gallijn minde utermaten
Floretten ende si hem niet.
Als dat elc verrader siet,
Ghinghen si vore Constantijn
Claghen over Seghelijn,
Dat hi sijnre dochter soude onteren.
Constantijn seide: »Ghi heren,
Ombeert van uwer dorpernie,
Seghelijn es van herten vrie;
Eer hi enighe dorperheide
Mijnre dochter dade of seide,
Hem ware liever dat hi waer versmoert.
Gaet wech, ghine sijt niet ghehoert
None wort oec nemmermere."
Gallijn seide: »Her keyser here,
Ic sachse cussen mont an mont,
Ende oec so es mi wel cont,
Wies die ridder mere plach.
Dat ic met minen oghen sach,
Dat si speelden der minnen spel." —
»Ghi liechter ane, verrader fel!"
Sprac van Romen Constantijn.
Hi trac een knijf bruun stalijn.
Gallijn ginc van danen lopen:
Die keyser swoer, hi sout becopen.
Doe warp hine in sijn side
Ene wonde harde wide.
Doe ghinc die keyser, Floretten vader,
Daer Seghelijn ende si te gader
Saten ende hem onderspreken.
Verstormelijc quam hi inghestreken,
Nochtan dat hi loech wel sciere;
Ende Seghelijn die goedertiere
Es jeghen hem opghestaen.

Hs. *f* 105 *b*.

In sinen armen heeft hine bevaen.
Doe sprac aldus Constantijn:
»Wel soete vrient Seghelijn
Nu ne sijt op mi niet gram,
Dat ic hier quam ende u benam
Uwe sprake van minnen goet.
Verwallet es mi al mijn bloet
Van Galline den verrader,
Die seide dat ghi beidegader
Hadt gheleghen in dorpernien;
Des was ic op hem wel nien.
Ic wist wel dat loeghen was:
Ic warp na hem, sijt seker das,
Minen knijf bruun stalijn,
Dat hi bleef in die side sijn
Stekende vaste; so ist ghesciet:
Op hem was ic gram ende op u niet,
Want ic mi daerop verlate,
Dat ghi node sout doen onmate
Mire dochter, der joncfrouwen.
Want eest u wille, met rechter trouwen,
Ic salse gheven tenen wive
U, Segheline, tuwen live.
Ende oec weet ic te voeren al,
Dat si u wijf wel werden sal:
Hets mi voerseit voer langhe stont."
Als Seghelijn dat verstont,
Doe sprac aldus Seghelijn:
»Here her keyser Constantijn,
Na dien dat u es gheseit,
Ende ghi dies weet die waerheit,
Dat si noch mijn wijf sal sijn,
Sone mesdoe ic niet," sprac Seghelijn,
»Al bid ic u dat ghescie.
Ne haddijt niet gheseit te mie,
Dat si mijn wijf soude sijn,
Bi Gode, here Constantijn,
In hads u niet dorren vraghen,
Si es te groot boven mi van maghen.
Nu bid ic u, here," sprac Seghelijn,

68 starfdach. 70 *Andd.* verwacht. 77 voer. 79 *Andd.* sijn d. 87 Nene. *Andd.* Noch en. 88 G. s. keyser heer. 91 Wat. 92 metten 93 spelden. 96 Het trac den k. 97 dane. *Andd.* van daer. 98 *Andd.* D. k. seyde: Ghi sullet b. 99 *Andd.* D. werp hij en metten knive. 7600 *Andd.* E. w. vreesliken stive. 2 *Allen* S. ende sijn dochter te g. 3 hem ende onderspraken. *Andd.* S. ende spreken. 4 Verstormdelike. 5 *Allen* N. loech hi w. s. *Hs.* schier. *Andd.* schieren. 6 goedertier. 8 arm. 11 ne *ontbr.* 13 U. s. *Andd.* U spreken. 14 *Andd.* Verwandelt.

15 *Allen* Gallijn. 16 *Allen* beide te gader. 18 *Andd.* D. w. i. o. h. vol van nyen. 19 *Andd.* gheloghen. 23 Stekende so was g. *Andd.* Steken vast. 24 ende *ontbr.* 25 verlaet. *Andd.* daertoe v. 26 soud doen onmaet. *Andd.* ghi mi n. 27 *Andd.* Oft mijnre dochter. 31 ic *ontbr.* 32 wijf wesen sal. 33 H. m. v. langhe tijt s. *Andd.* Tes m. v. langhe s. 34 *Andd.* A. S dat wert kont. 36 Here keiser here C. 39 *Allen* noch *ontbr.* *Andd.* moet sijn. 41 *Andd.* Ende ic bidde u oec dat soe g. 42 Haddijt gheseit mie: 45 En hads.

K. L. 85 *a*. H. 77 *b*. K. L. 85 *b*. H. 78 *a*.

»Na dien dat si mijn wijf sal sijn,
So ghefse mi, wel edel here,
Wat icse minne met herten sere."
Doe sprac aldus Constantijn:
»Van Jherusalem Seghelijn,
Ic gheefse u harde vriendelike
Ende alle dat Roemsce keiserrike."
Seghelijn wists hem groten danc;
Hi trouwede Floretten eer iet lanc:
Men hielter hof wel veertich daghe.
Seghelijn onboet vrient ende maghe
Van allen die hem toebestaen.
Nu hoert wat si hebben ghedaen,
Die Barbarien die buten waren.
Si sijn comen met twaelf scaren
Ghebaetelgiert vore die stat.
Alse die keiser wiste dat,
Ontboet hi Seghelijn den here,
Bi sinen neve Talifeere,
Daer hi bi Floretten sat.
Ende als Seghelijn wiste dat,
Hi seide: »Lieve neve mijn,
Si sullen doen wel quaden fijn!"
Hi ghinc hem wapenen sonder bede,
Ende voer voren uter stede
Om dien van buten te doene seer.
Hem volghede coenlijc Talifeer,
Alse die bi hem wilde sijn.
Doe noepte sijn ors Seghelijn,
Die vrome was ende noyael,
Ende int herte der minnen strael
Van Floretten hadde beseven,
Dat den menighen coste tleven.
Hi reet in na sijn ghevoech
Op hem, die den standaert droech.
Doer den scilt dat hine stac,
So dat hem sijn herte brac.

50 min met harten. 54 E. al d. keiser roemschen rike. 55 S. die wist h. g. d. 56 Daer trouwe de F. *Andd.* Daer troude hi F. te hant. 57 *Allen* wel *ontbr.* 58 *Allen* vrienden ende (*Andd.* oft) maghen. *Hs.* onboet. 60 Nu *ontbr.* 63 voer d. s. *Andd.* Ghecatallieert. 64 Als .... wist. *Andd.* vernam. 65 Onboet. 68 wist. *Na vs.* 68 *is vs.* 65 *in het Hs. herhaald.* 69 Lieve *ontbr. Andd.* Hi sprack aldus N. m. 70 *Allen* wel *ontbr.* 71 Doe g. h. w. Seghelijn. 72 E. voere voert u. s. *Andd.* reed. 73 die .... doen. *Andd.* Coenlick als een ridder fier. 74 *Allen* H. v. naer T. (*Andd.* na Talifier). 75 Als. *Andd.* woude. 76 tors. *Andd.* dors. 77 vroet. 78 hert. *Andd.* Int h. had hi d. m. s. 79 *Allen* hadde *ontbr.* 80 menighe. *Andd.* Dat moeste d. m. costen tl. 81 *Andd.* H. r. al om na s. g. 82 *Andd.* Op eenen die e. s. d. 83 dat *ontbr.* 84 Hi viel neder, sijn hert brac.

K. L. 86 *a*. Hs. *f* 105 *c*.

Doe was daer een groot gheruuf.
Die ghesien hadde dat ghestuuf
Vander mouden ende van den paerden
Ende hoe die Barbarien ghebaerden,
Hem mochte wonderen vander daet.
Seghelijn met sporen slaet,
Daer hi een scare vluchtich siet.
Constantijn ne lette niet,
Hine quam vaste ghereden an,
Ende met hem menich kerstijn man,
Die niewinghe waren ghedoept.
Seghelijns ors so sere loept
Harentare op dat velt,
Eer hi den breidel ie ophelt,
Had hire dusent daer doot brocht.
Talifier was wel bedocht,
Ende volghede Segheline naer.
Doe was hi bestanden daer
Van eenre scare, die ridder fijn.
Daer ware hi doot, ne waer Seghelijn,
Die hem sciere te hulpe quam.
Ende als men sine coemst vernam,
Riepen si: »Nu laet ons vlien!
Of ons gheluc mach ghescien;
Dat es ons die beste raet.
Die ridder coemt, diet al verslaet!"
Des hadde Talifier groot spel.
Hi seide: »Neve, ghi sijt wel
Van desen quaden honden ontsien.
Siet hoe si alle henenvlien!" —
»Bi Gode, neve, dat doen si.
Volghet mi naer, des bid ic di." —
»Ja ic, neve, bi Sinte Jan,
Dat ne latic doer ghenen man,
Also langhe als ic heb lijf."

Andd. Doen dat h. s. h. b. *Na vs.* 84 *heeft het Hs. nog*:
Dat hi doot lach int dal
Doe was daer groot ghescal.
85 Die tghestuuf had ghesien. *Andd.* ghestuyf. 86 Vanden versoerdenen (?) poien. *Andd.* gheruyf. 87 monden e. vander p. *Andd.* monden. 89 baet. 91 scaer. 92 liete. 93 H q. vast. *Andd.* Hi q. schier g. a. 94 Ende *ontbr. Andd.* kerstijn *ontbr.* 95 *Andd.* nyewelinghe. 96 *Andd.* Seghelijn so sere l. 97 Haer ende taer. 98 *Allen* ie *ontbr.* 99 X^{m} *Andd.* tien hondert ter doot brocht. 2 *Andd.* bestaen aldaer. 3 scaer. 4 *Andd.* mer S. 5 schier. *Andd.* Hem te hants te hulpe q. 7 Nu *ontbr. Andd.* Doe r. s. Laet o. v. 9 *Andd.* den b. raet. 11 had. 14 alle *ontbr.* 16 V. mi naer suldi. *Andd.* na. 17 *Andd.* Ic sal, n. b. S. J.

H. 78 *b*. K. L. 86 *b*. Hs. *f* 105 *d*.

Florette, dat scone wijf,
Lach ter tinnen ende sach
Seghelijn slaen wel menighen slach,
Ende hoe dat die wijch hem boech.
Glorifier sijn ors dat vloech
Alse nu hier, alse nu daer:
Hi mocht wel vechten sonder vaer,
Hi was seghesalich in striden.
Ende oec mochtmen niet doen sniden
Op hem knijf no sweert:
Dat dede sijn ghewade weert,
Dat hem God hadde ghegheven.
Menighen roevedi dat leven.
Dors sijn hadde een covertuere,
Daer niet mochte sniden dure,
Het en bleef altoes onghewont.
Nu was die keyser in deser stont
So verre ghereden in die bataelgen,
Dat sijn ors moeste faelgen
Vanden live: het was doersteken
Doer den hals; hem moest ghebreken
Sine cracht in dat ghevecht.
Daer waren den keiser als een cnecht
Te gader ghebonden die voete sijn,
Ende sijn sone Constantijn,
Gallijn ende oec Galles
Waren ghevaen, sijt seker des.
Dit versaghen Seghelijn
Ende Talifier die neve sijn;
Si sloeghen darewaert mettien.
Alse die keiser mochte sien
Tors Glorifiere, so riep hi:
»Ay Seghelijn! edel ridder vri,
Ghine helpet ons, wi bliven doot."
Daer hadde Seghelijn pine groot
Inden strijt ende bitter seer.
Ghewont so was daer Talifeer,

H. 79 *a*. K. L. 87 *a*.

Dat hi verloes al sine cracht.
Ende Seghelijn so sere vacht,
Dat hi die Barbarien verdreef
Ende die keiser onghevaen bleef.
Hi dancte sere Seghelijn.
Doe riep die verrader Gallijn:
»Seghelijn, heb ic misdaen,
Des wil ic in baten staen." —
»Also help mi God," sprac Seghelijn,
»Ne ware wi onder vianden sijn,
Ghi sout ontghelden u felle sprake,
Mer hedenmeer en neem ics wrake;
Het waer scande op desen tijt.
Daeromme, verrader, hebdi respijt."
Dus liet hine leven daer ter stede,
Die hem seder pine dede,
Also ghi sult wel verstaen.
Constantijn bleef onghevaen,
Dat dede al Seghelijns cracht.
Hi sloech met sporen ende vacht
Harentare inden strijt
Al tote achter vespertijt,
Dat hi sere moeden began.
Nochtan reet die edel man,
Daer hi houden sach ghescaert
Behaghelike den standaert,
Die van goude was gheleit.
Die stoute ridder wel ghemeit
Reet daerwaert, al dat hi mach.
Ende als men daer comen sach,
Riepen si: »Nu hout u vast!
Hier coemt die overfelle gast,
Die dertich hondert onser partien
Heeft versleghen van Barbarien."
Seghelijn quam met sijnre ghewelt
Op enen die den standaert helt,
Dat hi den standaertdragher stac

20 scoen. 21 tinne. 22 *Allen* wel *ontbr.* 23 *Allen* hem die wijch. 24 *Allen* dat *ontbr.* 25 Als. *Andd.* soe nu daer. 26 wel *ontbr.* 27 *Andd.* van striden. *Andd* noch s. 30 ghewaey. *Andd.* D. deden sijn cleeder waert. 31 *Allen* God hem. 32 tleven. *Andd.* benam hi tl. 33 sijn ors had conventuere. 34 mocht . . . . daere. *Andd.* Daermen n. en m. slaen daer. 35 *Allen* en *ontbr.* *Andd.* Hi bleef. *Vs.* 36—40 *volgen in de Andd. na vs.* 7780, *terwijl in de plaats dier verzen na vs.* 35 *volgen de verzen* 7781—7785. 36 *Andd.* binnen deser s. 37 ghere in. 38 moest. 39 *Andd.* leven. 40 moest breken. 42 *Allen* was die keyser. 43 sijn *ontbr.* 46 *Andd.* W. oec ghevanghen. 47 versach. *Andd.* heeft versien. 49 derwaert. 50 mocht. 51 Glorifier riep hi. 52 *Andd.* edel *ontbr.* 54 had. 56 Daer was ghewont Taelgefeere. *Andd.* so *ontbr.* 57 sijn. *Andd.* alle sijn c. 58 S. die sere vacht. 59 al verdreef. 61 seer. *Andd.* Hi ontbantse S. 63 S. ic heb m. 64 Ic wils van al i. b. s. *Andd.* boeten. 66 Ne waer dat wij onder onse viande sijn. 67 uwe. 68 en *ontbr.* *Andd.* Mer huden so en neem ic gheen w. 69 *Andd.* dese. 71 daer *ontbr.* 72 *Andd.* sint grote p. d. 73 sult wel. 76 *Andd.* ende sach. 78 Al tot nader v. *Andd.* Tot langhe a. v. 79 *Allen* moede. 80 N. dede dedel m. 81 sach houden. *Andd.* sach honden. *Vs.* 81—85 *volgen in de Andd. na vs.* 7735. 84 stout. 85 darwaert. 86 *Andd.* Teerste dat men comen s. 87 *Andd.* N. hout op vast. 88 *Andd.* H. c. die ridder d. f. g. 89 XXX^{m}. *Andd.* van onse p. 91 Die coninc in die scaer helt. *Andd.* sijn. 92 *als* 91 *van den tekst.* 93 *Andd.* So datti d. s. s.

Hs. *f* 106 *a*. H. 79 *b*.

So dat hem sijn herte brac;
Die vane viel ter eerden mettien.
Doe vercochten si niet haer vlien,
Dat hem noit in wighe ghevel.
Talifier, die ridder snel,
Volghedem naer ende Constantijn,
Hi hief op den standaert sijn.
So groeten moert nie man en wrochte.
So wat Seghelijn gherochte
Metten sweerde, het ghinc al dure.
Hi sloech op die selve ure
Vier ghecroende coninc doot,
Die alle waren heren groet.
Van Barbarien die coninc
Den dootslach van hem ontfinc.
Doe was daer gheen langher staen,
Ende Seghelijn ghinc vaste slaen.
Hi had te vechtene sulc herte,
Dat hi vergat al sine smerte.
Hi sloecher doot met ghewelt,
Sine mochten niet sijn ghetelt.
Van vespertiden toter nacht
So gheduerde dese jacht,
Dat mens niet en mocht doen keren.
Constantijn ende vele heeren
Spraken: »Nu keren wi, Seghelijn!
Ne siedi niet, dat si vluchtich sijn?" —
»Keiser," seit hi, »moet ic keren?
Biden here alder heren,
Also langhe als icse sie,
Ne keer ic niet, so wats ghescie,
Ic en sal hem volghen naer,
Al souden si hebben een quaet jaer.
Haer nest sullen si niet maken.
Voer die stat can icse gheraken,
Dat si meer sullen houden strijt;

K. L. 87 *b*. Hs. *f* 106 *b*.

Ic wils afcomen teser tijt." —
»Ghi segt wel," sprac Constantijn,
»Mer ghi moghet wel moede sijn." —
»Ic ne bin, so moet mi goet ghescien."
Doe volghede hi den Barbarien,
So dat hise uten lande dreef,
Ende haer goet den onsen bleef.
Paerden, harnas, pauwelioene
Dede Seghelijn, die ridder coene,
Algader voeren in die stede,
Ende doe keerde die ridder mede
Te Romen, daermen wel ontfinc.
Doe was so moede die jonghelinc,
Dat hi lach acht daghen int verdriet:
Ende hem niement slives behiet
Vander pine, die hi had ghedaen.
Ende Talifier hadde ontfaen
Menighe wonde in sijn lijf.
Florette, dat scoene wijf,
Dede vermaken sine wonden,
Die heel waren in corten stonden,
Ende Seghelijn, die tonghemake was,
Als die tijt quam dat hi ghenas,
Troude hi Floretten tenen wive.
Nu hoert wat ic u bescrive:
Ter feesten quamen die kinder sijn,
Die ghewonnen had Seghelijn.
Daer knielden si neder allegader,
Die seven kinder voer haren vader,
Ende groetene al sonder sparen,
Ende seiden, dat si sijn kinder waren.
Si toechden haer littekijn bescreven,
Die hi haer moederen had ghegheven,
Daer si waren inden toren fijn.
Doe seide aldus Seghelijn,
Als hi die letteren hadde besien:

94 hart. *Vs.* 95 *en* 96 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 95 Sine vane werp t. e. m. 96 *Andd.* in weghen. 98 T. smaecte snel. 99 Ende volghede hem naer e. C. 7800 S. hieven opten s. s 1 So groet noit man moert wrocht. *Andd.* wrocht. 2 *Allen* gherocht. 3 h. ghinc doer. 5 *Andd.* Tien coninghen ter d. 8 Die d. 9 Daer was doe. *Andd.* daer *ontbr.* 10 E. S. beghonde vaen. 11 vechten. *Andd.* Te vechten hadt hi groot hert. 12 smert. 13 *Andd.* Dus sloech hi doot m. g. 14 Si in m. *Andd.* Eer hi ye den arm ophelt. 16 *Andd.* Twintich coninghen ende acht. 17 Dat men niet mocht d. k. 19 *Andd.* Seiden laet ons keeren S. 21 *Andd.* Doe sprac Seghelijn hoe mocht ic keeren. 23 als ic siet. 24 N. k. i. n. wats ghesciet. 25 Ic s. h. nu v. n. 27 *Andd.* Si sullen niet meer haer nest hier m. 28 *Andd.* V. dese stadt kan ic g. 29 D. s. teghen ons sullen h. s. 42 Mar. *Andd.* mocht. 34 *Andd.* die B. 35 *Andd.* Dat hijse u. l. verdreef. 36 *Andd.* E. al haer g. dat daer b. 37 pauwelioen. 38 coen. 39 *Andd.* Altemael. 44 *Andd.* Dat hem nyemant tlijf en onthiet. 47 al in sijn l. 49 *Andd.* wonder ter spoede. 50 corter. *Andd.* Dicwijl oeck sijn wonden bloede. 51 tonghemaec. *Andd.* Omdat S. t. was. 52 *Andd.* Alst quam dat S. g. 53 Nam hi. 55 *Andd.* Te bruloft. 57 *Andd.* si te g. 59 Doe groet sine allegader. *Andd.* groeten. 60 Ende seiden, dat hi waer haer vader. 61 luttelkijn. *Andd.* thoonden h. letteren ghescreven. 62 *Andd.* Die hem haer moeders hadden g. 63 toern. *Andd.* Alle seven die joncfrouwen f. 65 A. h. hem die l. h. ghegheven.

K. L. 88 *a*. H. 80 *a*.

»Nu berecht mi saen van dien:
Welc so is die scoenste stede,[1])
Daer God in met sijnre macht
In die propre menschelijchede
Alremeest hevet ghewracht?"

»Ic segt u here," sprac dat kint:
»Indat aensicht van den mensce
So hevet God die ons allen mint,
Meest ghewrocht na sinen wensce:
Kinbacken, lippen, oghen twee;
Wijnbraeuwen, noese, die wel sit;
Oren, ende vele mee,
Voerhoeft, wanghen onbesmit."

Doe sprac Seghelijn haestelike
Toten anderen sone sijn:
»Tusscen den hemel ende eertrike
Hoe verre macht daer tusscen sijn?"

»Here, het is sonder ghetal
Menighe mile van hier tot daer.
Nochtan machment beroepen al
Met enen roepe over waer,
Want men en mach so stillekine
Tote Gode bidden principael,
Hine ghehoert altoes die sine:
Dus eest min dan een roepmael."

Ten derden sone metter spoet
Seidi: «Nu berecht mi des,
Ende maec mi der reden vroet,
Waert eertrike hoechste es."

»Here, ic sal u segghen ditte:
Als God sinen sone claer
Ter rechterhant boven dede sitten,

Hs. *f* 106 *c*. K. L. 88 *b*. H. 80 *b*.

So was eertrike hoechste daer.
Doe die soen ter rechterhant sijns vader
Sat, mensch ende eerde, als ic las,
Des moghen wi weten allegader,
Dat eertrike daer hoechste was."

Ten vierden soen sprac hi met liste:
»Twi dat God Lucifer entie sine
Maecte, ende hi te voren wiste
Dat hi behoerde ter helscer pine?"

Dat kint antwoerde ende sede:
»Dat en is sonder reden niet,
Dat Lucifer die scoenste stede
Verloes, ende nu doecht verdriet.
God onse Here liet dat ghescien,
Doer die enghelen die daer bleven,
Datsi hem daerbi souden ontsien;
Dit is over waer bescreven."

Ten vijften sprac hi sonder letten:
»Twi God doghede verdriet
Voer ons, om des menscen smetten,
Ende voer die inghelen niet?"

»Ic saelt u segghen", sprac dat kint:
»Lucifer ende oec die sine,
Hadsi die bliscap Gods ghemint,
Sine waren niet ter helscer pine.
Datsi mesdaden, quam bi naturen:
Dat ne dede die mensce niet,
Want Lucifer inder figuren
Serpents den crancken mensch verriet.
Lucifers raet ende smenscen broeshede
Dede den mensce sonde doen.
Dus starf hi doer die menschede,
God onse Here; dit is docsoen.

66 N. b. mi van desen. *Andd.* Berecht mi saen seit hi mettien. 67 cleenste 72 mens. *M.* Int aensichte. *M.* allen *ontbr.* 73 So seinet G. d. ons mint. 74 wens. *Andd.* Ghemaect na s. w. 75 *Andd.* lippen *ontbr.* 76 noesen dat w. s. *Andd.* nase. *M.* wintbr. 77 veel *Andd.* O. ende noch anders niet. 78 *Andd.* V., w. mont o. 79 al stillekijn. 80 soen. 82 tusscen *ontbr.* 84 van henen tot dien. 85 *Allen* roepen. 87 men mach. *Andd.* Men mach niet s. s. 88 *Andd.* Op G. roepen. 89 *Andd.* aldus d. sijn. *M.* ghehoert. *Andd.* hoert. 90 *Andd.* Dat is mijnre opinien tael. 91 *Andd.* D. d. sprac hi m. s. 92 *Andd.* Nu ghi berecht mi des. 93 *Andd.* der redenen. *M.* redene. 94 hogheste. *M.* hoechts. 95 ditten. *M.* Vader. 96 soen. 98 hoechste. *M.* hoechts. 99 *Hs. en Andd.* Doe *ontbr. M.* Doe die sone sat boven den vader. *Allen* vaders. 7900 meinsch; ic las *ontbr. Andd.* Is mensche ende aerde a. i. l. *M.* Mensche ende eerde als hij was. 3 list. *Andd.* Den vierden sprac h. 4 *Hs. en M.* Waerom d. G. L. ende s. *Andd.* Waerbi G. L. 5 wist. 7 Dat *ontbr.* 8 *Andd.* sonder sake. *M.* redene. 9 *Hs. en M.* L. die die s. s. *Andd.* D. L. ende die sine m. 10 doghet. *Andd.* heeft. *Na vs.* 11 *zijn in het Hs. bij vergissing herhaald de vijf eerste regels van f.* 105 *c, nl. vs.* 7697—7701 (*behalve* naer *van vs.* 7701). 12 *Andd.* Dat denghelen die daer sijn ghebleven. *M* Omdat zij Gode s. o. 14 *Andd.* Dit vintmen o. w. b. 15 sprac Seghelijn. 16 *Andd.* Waerom G. doechde v. *Vs.* 17 *ontbr. in het Hs. M.* Dor ons allen voer der zonden smetten. 18 *Andd.* den i. n. 20 *Hs. en Andd.* oec *ontbr.* 21 *Allen* Hadden si. *Andd.* ghewist. 23 met naturen. 24 D. ne doet den m. niet. *Andd.* D. en deden d. menscen n. 25 W. L. ende die f. 26 *Als M. Hs.* Serpens den dommen mens verdriet. *Andd.* Van den serpent den m. v 27 *Andd.* L. r. doer sijn b. 28 mensch. 29 menschelicheit. *Andd.* sterf .... voer. 30 Onse Here God tonsen doen. *M.* tocusoen.

1) Over het in de varr. *M.* genoemde gedicht, zie de Inleiding. Ik heb alleen de belangrijke afwijkingen van het *Hs.* in de varr. opgegeven.

Hs. *f.* 106 *d.* K. L. 89 *a.* H. 81 *a.*

Ten sesten sprac hi, als die vroede:
»Twi dat God, diet al voersiet,
Den eenen van den eertscen goede
«So vele gheeft, enten anderen niet."

»Ic segt u, vader: God heeft bescreven,
Dat hi den armen van eertrike
Vriendelike heeft ghegheven
Achter dit lijf dat hemelrike.
Dus sijn si hier van goede bloet,
So wel hem sere, den riken man,
Die den armen helpt ter noot,
Dat hi dat Gods rike winnen can.
Sullen sijt hebben, si moetent coepen
Jeghen die arme, heb ic verstaen.
Dus hebben die rike tgoet bi hoepen:
Den armen is den hemel ontdaen.
Die naeste wech ter hellen waert
Dat is, versmoert te sine int goet,
Want het hevet sulken aert,
Het brenct die ziele ter helscer gloet."

Doe hiet hi den sevensten daer,
Dat hi hem seide die redene vri,
Die rechte sake ende claer,
Of God onse Here almachtich si.

Doe antwoerde dat kint coene:
»Edel vader, hoert na mie:
Hem sijn moghelijc te doene
Alle dinghe sonder drie.
Des ne laet u niet vergremen:
Redene sal ic u toghen daeraf,
Teerste es, hi en mach ons niet nemen
Vrien wille, die hi ons gaf.
Hi en mach oec doen gheen sonden,
Dit is tander sekerlike.
Dat derde willic u orconden,

31 *Andd.* als ic bevroede. 32 *Als M. Hs.* Waerom dat G. d. voersiet. *Andd.* T. d. dit G. al v. 33 Den enen mensche vanden e. g. *Andd.* D. e. man v. groten g. 34 ende den *Andd.* heeft. 35 I. s. u here G. hevet b. *Andd.* ghescreven. 36 Dan hi d. a. v. e. 37 Vriendelijc hevet g. 38 A. d. l. tsoete h. *Andd.* N. d. leven hemelrijc. 40 S. w. h. dien zeer r. man. *Andd.* sere *ontbr.* 41 Die ten a. h. in sijnre noet. 42 dat rijc Gods. *Andd.* hemelrijc. 43 *M.* roepen. 46 *Andd.* D. a. staet d. h. o. *M.* die hemel. *Vs.* 47—50 *ontbr. in de Andd.* 49 Waer hevet oec sulcken scaert. 53 Die recht sake ende claer ende daer. *Andd.*. Bescheydelick ende claer. 54 alle almachtich. 55 coen. 56 doen. *Vs.* 56 *ontbr. in M. Vs.* 57 *ontbr. in het Hs. Vs.* 59 *en* 60 *ontbr. in de Andd.* 59 *M.* en wilt u n. vergremmen. 60 Reden. 61 Dat es. *Andd.* Ten eersten mach hi o. n. n. 62 *Andd.* Den w. die hi ons heeft ghegheven. 63 Ende niet en mach

Hi en vint niewer sijns ghelike.
Hi es God al sonder ghenoot,
Die alle dinc volleesten mach,
Sonder dese drie al bloet,
Daer ic u af doe ghewach.
Name hi, dat hi ons heeft ghegheven,
Of dede hi sonde, hi en waer gheen God.
Sonder ghelike es hi bescreven;
Dies niet ghelovet, hi is sod." [1])

Doe sprac ende seide Seghelijn:
»Sijt willecome, kinder mijn;
Nu bin ic der saken vroeder,
Segt mi, waer sijn uwe moeder?" —
»Here, si sijn in die stat."
Ende als Florette hoerde dat,
Doe peinsde die joncfrouwe fier:
»Wat, es Seghelijn een poytier,
Dat hi heeft dus vele wive!
Wat sal mijns gescien, keitive!
Ic waende, hi soude wel mijn man
Hebben gheweest; so heeft hi dan
Seven wiven te sinen acoerde."
Doe sprac die paeus dese woerde:
»Van Jherusalem Seghelijn,
Sijn alle dese kinder dijn?" —
»Ja si, here, in goeder trouwen;
Ic wanse an seven joncfrouwen
In seven nachten, des sijt wijs."
Die paeus seide: »Ic gheve hem prijs.
Si sijn die vroetste vele te voren,
Die kerstijnhede toebehoeren.
Ic wille, dat si onthouden bliven:
Ic gheve hem broot te haren live.
Si sullen tghelove helpen sterken
Ende vordel doen der heiligher kerken.
Die seven vroede heeten si."

hi doen enighe sonden. 66 Dats hi niewer vonde s. g. *M.* Hijne vonde nyewerijnc zine g. 67 H. e. G. sonder ghenote. 68 *Andd.* voleyschen. 70 Dade ic af daer g. *Andd. en M.* doe g. 71 *Andd. en M.* N. hi ons. 72 sonden. 73 ghescreven. 74 *Allen en M.* gheloeft. 75 *Andd.* Doe antwoerde S. *Vs.* 76 *en* 77 *in de Andd. in omgekeerde orde.* 77 *Andd.* die reden vroeders. 78 u moeder. *Andd.* moeders. 79 Heer. *Vs.* 79 *en* 80 *in de Andd. in omgekeerde orde.* 80 Ensde. 81 Doe peinsede. *Andd.* schone fier. 82 poeytier. *Andd.* peu tier. 84 mijns arme keytive. 85 I. w. wel dat hi m. m. 86 so het hi d. 90 *Andd.* S. dit alle die k. s. 91 *Andd.* Jaet. 93 *Andd.* Binnen s. n. 94 gheven. 95 *Andd.* verre te voren. 96 *Andd.* Die ye van moeder waren geboren. 98 hem haer behoeft tharen liven. *Andd.* tot h. liven. 99 starken. *Andd.* dat recht.

1) Hier eindigt de vergelijking met het gedicht *M.*

Hs. *f* 107 *a*. K. L. 89 *b*.

Florette seide: »O wach, o wi!
Nu heb ic al te langhe gheleeft,
Dat mijn herte vercoren heeft
Enen man, arme keitive,
Die meester is van seven wiven."
Seghelijn sprac met soeten sinne:
»Hout uwen paeys, lieve vriendinne;
Ghi sijt vrouwe boven al vercoren.
Nu wilt mi een luttel horen,
Hoe die saken comen sijn.
Bi ridderscap," sprac Seghelijn,
»Mi is so vele leets ghesciet,
Pine, toren ende verdriet,
Dat mi heeft ghegaen te naer:
Ic lach ghevanghen vijftien jaer,
Omdat ic met hem misdede;
Dat dede mijns sins broeshede,
Ende God hevet mi verboden."
Florette seide: »Lief, bi Gode,
Is dat waer, dat ghi spreect,
So seg ic, dat ghi onrecht wreect.
Die joncfrouwen hebbent doer u ghedaen,
Ende vele meer pinen ontfaen
Doer u, dan ic noit ghedede.
Nu peinst om die gherechtichede,
Hout hem trouwe, hets goet ghedaen!"
Seghelijn antwoerde saen:
»Vrouwe, ic sweer u hier ter stede,
Bi al der macht, die God ie ghedede,
Ic ne gave niet om hem allen,
Dit stroekijn," ende liet vallen.
Dit swoer Seghelijn ende loech:
Pine groot ende swaer ghedoech
Sal hi hebben om dien eet.
Florette antwoerde ghereet:
»Of ghi liecht aen dese woert,
So bid ic Gode, die hinc versmoert
Ende sterf aen des crucen hout
Om onse sondelike scout,

H. 81 *b*. K. L. 90 *a*. Hs. *f* 107 *b*.

Dat hijt op u wreken moete.
Van desen woerden sal comen boete
Seghelijn den ridder trouwe;
So sal Floretten der joncfrouwen,
Dat sijt bat; het was misdaen.

Dus sijn si ter kerken ghegaen
Ende dede Floretten ondertrouwe,
Dies was blide die joncfrouwe.
Constantijn gaf hem die crone;
Nu eest hem ghevallen scone,
Dat hem dese ere es ghedaen.
Harde node wilt hise ontfaen;
Int einde dat hise ontfinc.
Dese niemare ende dese dinc
Hebben die seven joncfrouwen vernomen,
Dat het Seghelijn dus es comen.
Doe spraken si: »Wi arme keitive!
Seghelijn es comen tenen wive,
Ende is keiserlike ghecroent.
O wach, nu siwi ghehoent!
Wine dorren hopen nemmermere,
Van hem te hebben goet no ere,
Want wi sijn nu al vergheten.
Laet ons ter feesten doch gaen eten.
Men leide taflen binnen dit;
Daer op een ammelaken wit,
Goet van siden, dat is waer.
Seghelijn dede sitten al daer
Alle seven die kinder sijn
Tusscen hem ende Constantijn;
Die paeus sat teenre tafel allene.
Florette, die joncfrouwe rene,
Sat met Seghelijn daer si aten.
Doe quamen die joncfrouwen binder saten,
Wier kinder daer gheseten sijn.
Ende alsse sach Seghelijn,

2 F. s. ende riep: Ay mi. 3 Nu h. ic te l. g. 6 wive. 7 D. s. S. ende seide: Minne. 9 allen. 11 *Andd.* ghecomen. 13 *Allen* leets *ontbr.* 14 Pine, leit, toren, v. 15 D. mi ghegaen hevet te n. *Andd.* ghedaen. 16 Int prisoen lach ic XV j. 17 *Andd.* met *ontbr. Deze regel is onder aan de vorige bladzijde herhaald.* 21 Eest w. 22 *Andd.* hi o. w. 23 hebben. *Vs.* 24—27 *ontbr. in de Andd.* 25 *Andd.* dede. 30 *Andd.* dede. 32 *Andd.* ende hi. 34 P. swaer ende g. 37 die woert. 38 die vermoert. 39 Hinc in des crucen hout. 42 *Allen* boet. 43 ghetrouwe. 44 *Andd.* Ende F. d. j. 45 Dat si dit b. was m. *Andd.* Omdat. 47 ondertrouwen. 48 *Andd.* Des si verblide. 49 croen. 50 schoen. 51 eer. 53 *Andd.* Seghelijn die jonghelinck. 54 manier. *Andd.* nieumaer. 59 *Andd.* sekerlike. 60 sywy. *Andd.* Ay mi. 63 nu *ontbr. Andd.* Want onser heeft hi al v. 64 doch ter feesten. *Andd.* ter bruloft. 66 Ende daerop. 67 dat was waer. 71 *Allen* alleen. 72 reen. *Andd.* F. die suver ende die reen. *Vs.* 72—75 *in de Andd.*:

Sadt met Seghelijn ten eten.
Daer si bi malcander aldus sijn gheseten
Daer quamen die joncfrouwen in
Die der kinder moeders sijn.

75 Wies. 76 alse. *Andd.* Doese comen sach S.

H. 82 *a*. K. L. 90 *b*.

Peinsdi in sinen moet ende dochte,
Hoe hi paeys behouden mochte
Ende den joncfrouwen doen ere.
Doe sprac Seghelijn die here:
»Ic wille," seithi, »sonder blijf,
Dat elc man sitte jeghen een wijf,
So wert die feeste te bet volmaect.
Hoerdijt, joncfrouwen wel gheraect,
Coemt sitten jeghen die kinder mijn.
Willecome moet ghi alle sijn;
Ic dade u ere, wistic hu.
Si seiden: »Her keiser, danc hebt nu,
Dese ere is harde groot,"
Ende si worden alle bloetroot,
Alsi dese reden spraken.
Florette en wist niet vander saken,
Dat het der kinder moeder sijn.
Doe sprac doutste sone sijn
Tote sinen vader sonder blijf:
»Here, dat is mi tliefste wijf,
Dat ghi mi nemmermeer gheven mocht.
En trouwen, ghi waert wel bedocht." —
»Dats mi lief," sprac Seghelijn,
»Trouwen, sóne, ic can Latijn
Ende ic heb ter scolen ghegaen.
Als ic die joncfrouwen sach staen,
Merkedic aen haer maniere,
Dat si ontfinghen na den viere
Die verwe root int aenscijn,
Als die gherne hier hadde ghesijn,
Biden ghelate van haren oghen.
Daer minne es, si moet haer toghen.
Ic sach ende was der reden vroet,
Dat ghise mint, ende si u goet
Weder jonste also ghelike."
Die sone antwoerde wiselike:
»Vader, here keyser fijn,

Hs. *f* 107 *c*. H. 82 *b*.

Al waert die lieve moeder mijn,
So min ic se sonder dorpernie."
Seghelijn seide: »Bi Sinte Marie,
Het is vele, dat ghevallet,
Mer hebdi niet haer bloet verwallet
Der joncfrouwen, die jeghen u sit,
So en is dit gheen broet wit."
Men ghincker dienen na dese woert.
Seghelijn gaf sijn scotele voert,
Also die ander entie derde
Tote seven, die waest verde;
Die achte scotel die hielt hi.
Hi seide: »Lief, nu eten wi.
Dese joncfrouwen wel gheraect
Sijn met minen kinderen ontscaect.
Daerom heb ic hem eer ghedaen,
En waent in quade niet verstaen."
Florette seide: »Nenic, here."
Aldus dede Seghelijn ere
Den joncfrouwen, al met liste,
Dats Florette niet en wiste.
Oec dede Seghelijn bi manieren,
Dat si worden camerieren
Van Floretten al haer lijf.
Dus worden die seven wijf
Met Floretten onthouden daer,
Dies niet ne wiste, mer hier naer
Wart haer condich al die sake,
Ende oec vele scoender spraken
Hadden si dicke al te gader.
Gallijn die felle verrader
Dochte therte breken binnen
Nacht ende dach van Floretten minnen,
Dat hem dochte, dat hi versween.
Suchten, beven was sijn leen;
Tote Seghelijn droech hi groeten nijt.
Binnen deser selver tijt

77 P. ende dochte. *In de Andd.*:
Dachte hi dus in sinen sin
Ende peinsde ende dochte.
78 *Andd.* houden. 79 VII j. 81 seyti. 82 sit. *Andd.* Dat hier e. m. hebbe een w. 83 *Andd.* al v. 85 C. sit hier j. 86 Ghi moet alle w. sijn. 87 u gheern ere wistic u. *Andd.* wiste ic hoe. 88 *Andd.* d. hebt toe. 92 en *ontbr. Andd.* en wiste. 94 soen. 96 *Andd* Vader dit is. 97 Die ghi. *Andd.* ymmermeer. 8100 soen. 2 ick. 3 manier. *Andd.* Doe mercte ic wel. 4 vier. *Andd.* ghelijc den vier. 6 gheern. *Andd.* A. d. gaerne hier wilde sijn. 8 *Andd.* D. m. in is. 9 *Andd.* sach wel e. wert d. r. v. 10 *Andd.* minnet daerse stoet. 11 *Andd.* Vander gonsten al dier ghelike. 12 *Andd.* sekerlike. 17 Hets veel dat ghevalt. *Andd* Tis veel dat ghesciet ende ghevalt. 18 hildi. *Andd.* M. en hebdi h. b. niet v. 20 *Andd.* dit *ontbr.* 21 *Andd.* M. ghinc daer dienen voert. 22 *Andd.* S. g. die gherechten. 23 ende tie. *Andd.* A. die a. Alsoe die d. 24 *Andd.* Alsoe voert alst was van weerde. 25 die *ontbr. Andd.* achste. 26 *Andd.* Ende seide. 29 ere. 30 Nu waent in q. niet v. *Andd.* wiltet i. q. 32 S. dede. 33 list. 34 *Andd.* Dat. 36 *Andd.* werden. 37 Van *ontbr. Andd.* tot haren live. 39 Met *ontbr. Na vs.* 39 *is verkeerdelijk vs.* 38 *herhaald.* 40 Dies ne niet wist. 41 W. haer cont. *Andd.* alle d. s. 42 wel s. s. 43 *Allen* al *ontbr.* 45 Docht thert. 47 verdwen. 48 *Andd.* alle sijn l. 49 *Andd.* Tote *ontbr.* 50 B. desen wilen ende t.

K. L. 91 *a*. Hs. *f* 107 *d*.

Dat daer te hove was gheëten,
Ende die heren sijn gheseten
Bi vrouwen ende bi joncfrouwen,
Met groter feesten sonder rouwen,
Doe quam te Romen in skeysers sale
Claudes, een roese, weet dat wale,
Op een orsse harde starc.
Hine ontsach niet in een parc
Twintich man ghewapent wel.
Hi was van naturen fel;
Hi hadde twintich manne cracht.
Nu hoert hoe hi was ghewracht:
Thovet had hi ghelijc den mule;
Sijn haer dat was lanc ende vule,
Sijn oghen waren versternet roet;
Die noese sijn was herde groet:
Eens voets dicke ofte mere.
Twee bulen hadde die felle here,
Ene achter, ene vore;
Die keitijf wasser mee gheboren;
Op sijn knien bulen twee.
Noch moeghdi hoeren wonders mee.
Die voete had hi als een lupaert,
Als een wilt man was hi ghehaert,
Harde fel was sijn maniere.
»Hoert," seithi, »wat ic calengiere:
Die stat van Romen ende dat rike
Willic hebben al ghemeenlike.
Nochtan en mach hi niet verdinghen,
Die kerstijn is ende mi ontspringhen,
Hine gheloeve aen minen Mamet.
Ghi hout alle een valsce wet;
Het is scade, dat ghi leeft.
Wie es, die verslaghen heeft
Die Barbarien ende die Afriken,
Daer twee ende twintich coninc rike
In waren ende toe behoeren,
Die ghestoert sijn ende verloren

51 gheten. *Andd.* ghegheten 54 *Andd.* feesten groot. 57 ors. 58 *Allen* in *ontbr. Vgl. vs.* 6194. 59 *Andd.* vijftich. 60 *Andd.* natuer. 61 mans. *Andd.* wel vijftich mans. 62 Hoert hi was aldus g: 63 Thooft.... muyl. 64 S. h. was l. e. vul. 65 verternet. *Andd.* verstarnt. 66 *Andd.* nasc. 67 *Allen* Eens *ontbr.* 68 buulen. *Andd.* bulten. 71 buulen. *Andd.* buylen. 72 h vele meer. *Andd.* wonder m. 73 voet. *Andd.* D. v. sijn a. e. l. 75 manieren 76 calengieren. 77 dit r. 78 *Andd.* al ghelijc. 79 N. sal hier me niet v. 80 *Andd.* Wie k. is. 81 Of ghine gheloeft. *Andd.* Oft en ghelove. 84 *Andd.* W. e. hi d. v. h. 85 afride. 86 *Andd.* coninerijcken. 87 In sijn. 90 gheseit. *Andd.* gheseyt al wel. 93 *Andd.* Ende sprac aldus heer g. 94 *Andd.* vanden

H. 83 *a*. K. L. 91 *b*.

Bi enen ridder harde fel.
Het es mi gheseghet wel;
Dien willic sien," sprac die heidijn.
Doe spranc op Seghelijn
Ende seide: »Siet mi hier, glottoen!
U sallic al dat selve doen."
Claudes sprac, die Zarrasijn:
»Bistuut, onsalich wichtelkijn,
Die ghewracht heeft dese moert?
Du en scijns niet weert een oert
Van starcheden noch van crachten.
Ic daghe u merghen bider grachten
Jeghen mi in een crijt
Of dat ghi u nu ter tijt
Opgheeft ende laet u wet.
Ofte neen, bi minen Mamet!
Ic sal u seker nemen tlijf,
Alse uwen God was, den keitijf,
Te Jherusalem in die stat."
Als Seghelijn verhoerde dat,
Sprac hi dus: »Nu hoerdijt, hont!
Mac di henen nu ter stont.
Ghi sijt dorper ende vilein;
Siet hier pant, dat ghi opt plein
Loechenen sult uwer tale."
Claudes seide: «Nu weet wale,
Ic sal die Barbarien wreken.
U hoghe tale, die ghi cont spreken,
Die sal noch tavont worden niet." —
»Ic radu wale, dat ghi vliet
Uter salen," sprac Seghelijn,
»Eer ic u doe quaden fijn
Sterven alhier, quaet tirant.
Siet hier den hantscoe, dat ist pant,
Dat mijn God beter is dan die dijn."
In alle die sale ne was kerstijn,
Hine was vervaert ende bloet,
Om dat die roese was so groot.

selven doen. 95 Doe s. C. die Z. 96 wichtkijn. 97 heeft ghewracht. 98 Du scijns n. w. enen toert. *Andd.* biste. 99 ende van. *Andd.* cracht. 8200 I d. di m. buder graften. *Andd.* gracht. 1 *Andd.* Teghen. 2 *Andd.* Oft dat. 3 die wet. 4 O. mi M. 5 seker *ontbr.* 6 Alsoe u G. den keytijf. 7 Was te J. *Andd.* Te J. ghedaen binnen der s. 8 *Allen* hoerde. 2 Nu *ontbr. Andd.* N. hoert hier, hont. 10 *Andd.* Trect van henen te deser s. 11 *Andd.* G. s. een d. ende een v. 12 *Andd.* een pant. 14 doet wale. 16 Uwe h. t. *Andd.* Uwe tale. 18 rade u wel. *Andd.* I. r., d. g. hene vl. 21 alhier *ontbr.*; tierant *Andd.* heer t. 22 hantscoen dit p. 23 Dan m. g. is beter d. d. d. 25 *Allen* vloet.

Hs. *f* 108 *a*. K. L. 92 *a*. H. 83 *b*.

Hi ghinc wech ende hi seide:
»Ne coemdi niet merghen buter stede,
Daer ghi den camp hebt gheleit,
Bi Mamet, here der werelt breit,
Ic sal saen hier weder keeren,
U ende alle u volc onteren.
Hebdi nu die croen ontfaen,
Omdat ghijt wale hebt ghedaen
Ende versleghen die lieden mijn,
Het sal op u ghewroken sijn."
Seghelijn sprac: »Doet dat ghi moghet;
Merghen scinen sal u doghet."
Dus is Claudes wech ghegaen:
Daer was ghelaten menich traen,
Omdat hi hadde camp ghenomen.
Seghelijn, die deghen vrome,
En ontsach hem groot no clene.
Die soete God van Nazarene
Moete in Seghelijns hulpe sijn!

Nu hoert wat so deet Gallijn
Ende Galles sijn broeder, die verrader:
Die wapen Seghelijns allegader
Hebsi ghenomen ent wapencleet,
Daer Segheline vele leet
Of sal comen sekerlike.
Wapencleder dier ghelike
Soe dedi maken doe;
Ende hi stac in Seghelijns scoe
Over Rosenbrande een roestich sweert,
Dat niet was twee penninc weert.
Die verrader fel putertiere
Ghinc ten orsse Glorifiere,
Om of te doene dat coverture,
Daer men niet en mochte dure
Slaen no steken bi gheenen kere,
Want het seinde God die Here
Segheline te sijnre noet,
Wit met enen cruce root.
Men mocht doersteken no doerslaen.
Seder dat opt ors was ghedaen,
Sone mocht niement avedoen.
Nu quam Gallijn die glottoen,
Ende wilde aftrecken tcovertuer,
Mer Glorifier was hem te stuer,
Het gheloudene metten tanden,
Des die verrader hadde scande
Ende beet hem in den scouder sijn.
Doe sprac die valsce Gallijn:
»Scande hebbe emmermere!
Hoewel slachstu dinen here
Fel bistu ende overdadich.
Niemens so ne bistu ghenadich;
Du hebs mi een wont ghebeten:
Mi dinke, du wils lieden eten.
Hen liet hem comen niet ghehende
Sonder den ghenen, diet wel kende;
Daer bi hieltet op die ure
Op hem twitte coverture.
Ende al hadt oec al stille ghestaen,
Men hadse gheensins afghedaen;
Men vant niewer ors so groot.
Dus bleef tors te Seghelijns noot
Metter witter coverturen.
Hi reede hem in corter ure,
Omme te riden tsinen campe.

28 Ne *ontbr. Andd.* En c. niet buter d. s. 31 *Andd.* I. s. hier schier w. 32 Ende u e. al u v. o. 34 *Allen* wel. 35 *Andd.* verslagen d. luden m. 38 *Allen* sal scinen. *In plaats van vs.* 39—41 *in de Andd.*:

Menighen traen is daer uut comen,
Om dat hi die camp had aenghenomen.

41 O. h. camp had g. 42 vromen. 44 Ne .... cleen. 44 Nazareen. 46 *Allen* wat dede G. 47 verraders. 48 Segh' wapen namen si a. 49 Hebben si g. ende wapencleder. *Andd.* Hebben si g. ende w. 50 D. S. vele te leder. *Andd.* Omdat S. te leeder. 51 *Allen* ghescien. 52 W. den sinen g. 53 *Andd.* Deden si m. doe ter vee. 54 E. hi. *Andd* Ende si toghen uut S. schee. 55 Voer Rosenb. *Andd.* Rosenbrant. 56 II ȝ. *Andd.* II penninghen. 57 f. ende putertier. *Andd.* fel ende p. 58 ors Glorifier. 59 doen convertuer. *Andd.* Omdat te doen die c. 60 mocht dore. 61 keer. 62 seinde hem. *Allen* G. onse Heer. 64 W. ghetekent met. *Andd.* Twas wit m. e. c. r. 65 mochse. 66 *Andd.* Sint. 67 ofdoen. *Vs.* 67 *en* 68 *in de Andd.*:

Nu quam Gallijn die glottoen
Om dat cleet af te doen.

69 t. c. fijn. *Andd.* die covertuer. 70 G. w. h. te stuim. *Andd* hem stuyer. 71 ghelouden. *Andd.* ghelancde. 72 had. *Andd.* Den verr. daer hi was ghestanden. 73 Want het beeten in die s. s. *Andd.* den scouderen. 74 *Allen* die verrader G. 75 S. moestu hebben emmermeer. *Andd.* moetti hebben e. 76 heer. *Vs.* 77—81 *in de Andd.*:

Du biste fel ende overdadich mede.
Du hebste my ghebeten hi sede
My dunct du wiltste menschen eten.
Die verrader ghinc van hem sleten.

79 I wonde. 81 Het ne liet hem niement c. g. *Andd.* Ten l. h. nyemant c. g. 82 wel *ontbr.* 83 hilt o. d. u. *Andd.* behieltet. 84 O. h. die wit c. *Andd.* Sijn w. c. 85 *Andd.* al haddet s. g. 86 *Andd.* M. h. hem niet afg. 17 *Allen* gheen ors. *Andd.* nergent. 88 *Andd.* Aldus bleeft tot S. n. 89 converture. 90 *Andd.* ghereede.

H. 84 *a*.

God en verwarene van rampe,
Hi blijft doot al sonder were.
Ander wapen, ander gheghere
Heeft die ridder dan die sine.
Hem staet te doghen grote pine,
Want hine heeft te sijnre baten
Wapen, daer hi hem op mach verlaten,
Sonder tors Glorifier allene.
Dese verradenisse was niet clene.
Dit was al ons Heren ghedoech,
Omdat dedel ridder loech,
Ende swoer bi sijnre trouwen,
Dat hi om die seven joncfrouwen
Niet ne gave een haer,
Tote Floretten ende hi loech daer.
Des wart ghepijnt Seghelijn,
Ende die valsce Gallijn
Heeft den edelen ridder belaghet,
Of hi niet en worde gheplaghet
In sinen camp, dat hine mochte
Ontéren ende sterven doen onsochte.
Hierof ne weet niet Seghelijn:
Nu moet God sijn troester sijn!
Hi reet ten campe al sinen pas,
Daer hi den roese Claudas
Vant ligghende oec allene.
Soudic u scriven vanden ghewene,
Datmen na Segheline dreef,
Vanden menighen, die achterbleef,
Het ware te langhe, weet ic wale;
Daeromme cortic mine tale.
Droeve waren die seven ghebroeders,
So waren oec haer lieve moeders;
Ende Florette, sijt des vroet,
Hadde enen droeven moet.
Ende Helene ende Constantijn
Ende allen die binden hove sijn,
Sonder die verrader, sijt ghewes,
Gallijn ende Galles,

92 Ende si datten God verwaer van ramp. *Andd.* Ten si datten God uten ramp. 93 al *ontbr.* sonder eere. *Andd.* Wacht hi b. doot al sonder were. 94 *Andd.* A. w. e. a. ghere. 95 *Allen* sijn. 98 *Andd.* hem mocht toe v. 99 alleen. 8300 cleen. *Andd.* en was. 3 Dat hi swoer. 9 *Andd.* belegen. 10 en *ontbr. Andd.* werde versleghen. 11 mocht. *Andd.* hi en mocht. 12 onsocht. *Andd.* verderven e. d. s. o. 13 ne *ontbr. Andd.* H. en weet S. niet. 14 *Andd.* Nu wouds G. diet wel voersiet. 15 camp tsinen p. 16 Claudes. 17 alleen. *Andd.* V. legghen alleen. 18 gheween. 20 achter hem bleef. 21 lanc, weet wale. 23 ghebroederen. 24 moederen. *Andd.* die VII man.

K. L. 93 *a*. Hs. *f* 108 *c*. H. 84 *b*.

Ende alle diere toe behoeren.
Ende Seghelijn quam den roese voren,
So sprac aldus die tirant:
»Hoerstuut, wicht! wilstu te hant
Di opgheven, het waerdi goet." —
»Neenic," sprac die ridder vroet,
»Ic ne make u niet so blide.
Waeric so goet te brenghen van stride,
So soudic spade hebben ere."
Die roese spranc op verbolghen sere,
Die lelijc was ende onghehiere;
Sine oghen bornen ghelijc den viere,
Het was een overdadich man,
Als hi hadde sijn wapen an.
Hi bescreet dat ors sijn,
Ende seide: »Hoorstuut, kerstijn,
Het wert cort metti ghedaen.
Noch moechstu metten live ontgaen,
Wilstu di opgheven sonder strijt."
Seghelijn seide: »Het is tijt,
Dat wi corten dit ghevecht.
Het sal di scinen, heefstu recht,
Of Mamet beter is dan God."
Die roese sprac: »Jahi, heer sod!
Dat sal ic proeven ten eersten steke."
Hi noepte tors vreseleke;
Hi sat also groot als een oven.
Ware Seghelijn nu niet verscroven
Vander seghe Gods ons Heren,
Hem mocht niement niet ghederen:
Nu duchtic vanden live sijn.
So starkelike reet Seghelijn,
Dat hi sijn spere brac.
Ende die roese om hem stac,
Ende miste sijns, die tirant.
Seghelijn trac den roestighen brant,
Hi wert droeve doe hine sach.
Die ridder riep: »O wi, o wach!
Nu moet God mi staen in staden,

27 Alleene. C. 28 binnen den. 31 die toe b. *Vs.* 31 *ontbr. in de Andd.* 32 Als voeren. *Andd.* Als. 33 seide dus. 34 wiltu. 35 *Andd.* Di *ontbr.* 36 *Andd.* r. goet. 39 eer. 40 seer. 41 was onghehier. *Andd.* onguer. 42 Sijn o. bornden g. d. vier. *Andd.* barnde als een vuer. 43 *Andd.* Hi was. 44 had. 46 Hi seide. 47 met di. *Andd.* cortelic. 48 moechtu met dinen l. 49 Wiltu. 51 ghevocht. 52 *Andd.* hebdi r. 56 vreselike. 58 *Andd.* Ende waer S. niet v. 60 *Andd.* Hi en m. hem nochtan niet g. 64 *Andd.* E. den reeuse omme stac. 65 Hi m. s. d. tierant. 66 S. t. uyt. 67 was droeve. 78 D. r. seide· 69 *Allen* mi God.

K. L. 93 *b*. Hs. *f*. 108 *d*.

Want ic bin jammerlijc verraden."
Als die roese dat swaert siet,
Seidi: »Ridder, wats u ghesciet,
Dat ghi brenghet sulc een sweert?" —
»Ic segt u", sprac die ridder weert.
»Dit sweert is mi goet ghenoech,
Mede te doene mijn ghevoech,
Want, bi Gode van den trone,
Mi ware leet, ghevielt so scone,
Dat ghi met beteren wert verslegen,
Daerom brengict hier gedreghen". —
»Es dat waer?" sprac die heidijn;
»Dat woert sal ghewroken sijn,
Eer ghi mi iet verre ontgaet."
Hi hief sijn sweert ende slaet
Op Seghelijn, den edelen here,
Die hem weerde utermaten sere,
Ende verdroech dat roestig swaert.
Doe wart Seghelijn vervaert
Ende sloech opten roese fel:
Het en sneet niet, weet dat wel,
Mer het gaf enen crac;
In tween stucken dat het brac.
Tstic warp hi inden sande:
Dus so bleef hi idelre hande,
Ende was al sonder were.
Die roese had sijns groeten ghere,
Mer hi dectem metten scilt,
Die hi manlijc voer hem hilt,
Als die goet was ende ghehertich;
Ende die scilt was so vertich,
Alsmer op sloech, so stoef hi.
»O wach," sprac die ridder vri,
»Ay Glorifier, nu blivic doet."
Ende die roese sloech slaghe groet
Ende gaf hem wonden negentien.
Seghelijn scaemde hem te vlien;
Glorifier sloech ende beet.

H. 85 *a*. K. L. 94 *a*.

Daer hi dus al vliende reet,
Ende men sijns niet wilde vermiden,
Liet hem die ridder nedergliden
Van den orsse op dat gras,
Daer een groot steen gheleghen was.
Dien ghegreep Seghelijn;
Hi was bruun marberijn,
Hi woech meer dan hondert pont.
Die historie maect ons cont,
Mer dat den ridder dede noet,
Hine hadden om gheen gout roet
Moghen verporren vander stede.
Den fellen roese warp hire mede,
Dat hi verloes al sine cracht,
Ende viel neder in onmacht.
Doe boet Seghelijn die hande beide
Oetmoedelike ende seide:
»O Maria, maghet soete,
Die solaes es ende boete
Van onsen sonden ende medicine,
Ic bid u bi der eerster pine,
Die ghi hadt in deertsce allende
Van uwen kinde, also die blende
Symeon seide, maghet fijn,
Dat u kint soude ghepassijt sijn
Aen een cruce om onse sonden,
Entie scrifturen ons oerconden,
Dat dit woert u hert doersneet
Vander pinen; ende tander leet
Was als u niemare quam,
Dat u kint, dat soete lam,
Te Jherusalem was ghevaen,
Daerment om ons wilde verslaen,
Also ment dede, soete vrouwe;
Met goeden rechte haddi rouwe.
Vrouwe, fonteine der medicine,
Ten cruce haddi die derde pine,
Als ghi u kint seer mismaect

70 jammerliken. 71 A. d. r. tsweert s. 73 *Allen* brenght. 76 M. te doen ghevoech. 77 Gode mijn v. d. troen. 78 scoen. *Andd.* g. u. schoon. 79 *Andd.* gheslaghen. 80 *Andd.* ghedraghen. 82 *Andd.* D. w. moet g. s. 83 yet. 84 tsweert. 85 Hi weerdem u. s. *Andd.* alsoe seer. 86 E. verdroech troestighe sweert. *Andd.* Nochtan wert hi so seer vervaert. 87 *Andd.* Ende verdroech dat roestighe swaert. 90 wael. 92 bracht. 97 Hi dectem onder sinen s. 98 manlike. 99 *Andd.* A. d. vroem was ende stout. 8400 *Andd.* soe verout. 1 so *ontbr.* 3 n. b. hier doet. 4 *Andd.* Claudes die reeuse g. 5 *Andd.* Die g. h. w. n. 9 E. ment niet ne w. v. *Andd.* niet en vermide. 10 *Andd.* Liet hi hem van den orsse gliden. 11 ors. *Andd.* Daer beneden in d. g. 12 *Andd.* grote. 13 *Andd.* Dien steen greep S. 14 barbarijn. *Andd.* marbrijn. 15 *Andd.* hondert. 17 *Andd.* Dat Seghelijn was in groter noet. 18 *Allen* hadde. *Hs.* gheen *ontbr.* 19 verporret. *Allen* daer v. d. s. 20 werp. *Andd.* reeuse fel. 21 sijn. 23 D. b. hi die h. opwaert. *Andd.* D. boert S. op die handen beide. 24 Oetmoedelije. 27 Van ons es hadde e. m. 28 eerdscer. 29 eerste. 30 *Allen* als d. b. 32 *Andd.* U. k. sal g. s. 33 In een cruys. 34 Ende tie. 36 pine. *Andd.* V. p. die ghi l. 37 niemaer. *Andd.* Tweede was doe u n. q. 38 *Andd.* edel lam. 40 *Andd.* Daer men doer ons soude slaen. 41 A. het dede. *Andd.* Alsmen. 42 *Andd.* M. groten r. so h. r. 43 der *ontbr.* *Allen* Fonteine, vrouwe.

H. 85 *b*. Hs. *f* 109 *a*. K. L. 94 *b*.

Saecht hanghen anden cruce naect,
Handen, voeten al doerboert,
Sijn hert met enen speer doerscoert.
Dat seit scrifture, diet wel weet,
Dat een sweert u hert doersneet,
Ende niement can ghevroeden das,
Welc haerre dat onsochter was,
So u, so heme, die daer hinc
Versmoert ant cruce, dat u aenghinc,
Dat was ene pine swaer.
Die vierde pine, die ghi daernaer
Ontfinct, vrouwe, ende besievet,
Dat was, doe ghi u kint afhievet
Vanden cruce neder al doet;
Dat was u ene pine groot.
Doe leidine doot int graf
Al wenende, ende scieter af;
Dat was u vijfste pine, vrouwe.
Also waerlijc als desen rouwe
In u groot was ende swaer,
So moeti mi die reden claer
Laten bekinnen in corter tijt,
Twi ic verloren heb dat abijt,
Daer ic mede te vechten plach."
Als hi dat seide, een licht hi sach;
Uten trone een stemme sede:
»Seghelijn, vrient, dine bede
Die is vore Gode ontfaen.
Du loghes, alstu seides saen,
Ende verswoert Gode ende sine macht,
Dat ghi op die joncfrouwen niet en acht,
Daer du bi hebs die seven vroede.
Nu wes blide in dinen moede:
Hets di vergheven, mits der pine
Die ghi vanden Zarrasine
Ontfaen hebt in desen strijt.

H. 86 *a*. Hs. *f* 109 *b*.

Siet hier u wapen ende u abijt:
Nu doese ane!, u wordes noet;
En haddise niet, du bleves doot.
Galles ende sijn broeder Gallijn
Hadse u ontsteken, Seghelijn,
Hi dede maken dese nuwe.
Hi sal comen met enen huwe,
Haddi den roese doot ghesleghen,
Want si hebben u beleghen,
Om u te benemen tlijf.
Dat ghi Floretten, dat scone wijf,
Te wive hebt, des heeft hi rouwe,
Want hi mint die scoene vrouwe,
Nu ne sijt niet van herten flaeu."
Doe viel op hem hemels dau,
Van sinen wonden wert hi ghenesen;
Die inghel sciet van hem mettesen.
Doe dedi aen dat goede abijt,
Ende hi verblide op die tijt,
Als hi sach Rosenbrande.
Claudes, die daer lach inden sande,
Heeft sine oghen opghesleghen,
Ende hi sach den coenen deghen
Ane hebben al niewe ghegare,
Nieuwen scilt ende nieuwe spare,
Nieuwe wapen, nieuwen brant.
Doe sprac aldus die tirant:
»Helpe Mamet ende Apollijn!
Hebstu binder stat ghesijn,
Binnen dat ic hier heb gheleghen?" —
»Neenic," sprac die coene deghen,
»God die in mine hulpe si,
Heeftse mi brocht, dat seg ic di,
Ende hi sal mi helpen voert."
Als dat Claudes heeft ghehoert,
Was hi droeve utermaten,

46 Saghen. *Andd.* Vont h. aent c. al n. 47 H. ende v. 48 spere ghescoert. *Andd.* een. 49 die w. w. 50 *Andd.* u hert een sweert. 51 *Andd.* en can. 52 haer. *Andd.* Waer uwer herte o. was. 53 hem. *Andd.* Doen u sone d. d. h. 54 *Allen* vermoert. *Andd.* na ghinc. 55 *Andd.* u een p. groot ende s. 58 doe *ontbr.* *Andd.* ophievet. 60 een pijn. 61 graft. *Andd.* Dus leidemen d. i. g. 62 aft. *Andd.* A. w. sciedi daer af. 63 D. w. u ene p. v. 64 ghewaerlic. 65 was groot was. 71 troen.... seide. 74 seits. *Andd.* Hoert wat ic di doe verstaen. *Men merke op, dat in Allen* du *en* ghi *hier door elkander worden gebruikt.* 75 swoert. *Andd.* verswoerste G. e. al sijn cracht. 77 hads. *Andd.* hebste. 78 in dien armoede. 79 *Andd.* overmits die pijn. 80 *Andd.* Diestu v. d. S. 83 *Andd.* Ende doetse aen du hebbes noot. 84 Dat dise niet hadt, ghi bleeftter d. 86 *Andd.* Hadden se verwisselt, S. 87 *Andd.* Ende si deden m. d. n. 88 *Andd.* gehuwe. 90 u doot ghesleghen. 91 nemen. 92 *Andd.* Omdat. 93 hebt des *ontbr.* ne *ontbr.* *Andd.* v. h. rouwe. 96 *Andd.* douwe. 97 Want sine. 98 met desen. 99 die g. a. 8500 Hi v. hem seer o. dese t. 2 *Allen* lach *ontbr.* 3 *Allen* Lach, heeft. 4 *Andd.* E. sach waer d. c. d. 5 *Andd.* Hadde ander wapen ander gheweer. 6 N. s. nieuwe sp. *Andd.* Ander s. ander speer. 7 nieuwe b. *Andd.* 7—11:

Doe sprac aldus die heidijn,
Help Mamet ende Appolijn,
Hebstu binnen der stat ghewesen?

13 mijn. 14 dat *ontbr.* *Andd.* mi verleent. 15 wel helpen. 16 *Andd.* Claudes dit. 17 droevich.

K. L. 95 *a*. H. 86 *b*.

Ende seide, dat hi soude laten
Sijn lijf emmer op dat plein.
Voert so seide die vilein:
»Wilstu laten dine wet,
Ende gheloven aen minen Mamet,
Het saldi ghevallen scone.
Te Barbarien sulstu die crone
Draghen oec eer iet lanc."
Seghelijn seide: »U God is cranc,
Ic prise den minen, hi ees wel waert,
Die mi wapen ende swaert
Heeft ghegheven tesen stonden,
Ende ghenesen mine wonden.
Haestelike doet u ter were,
Of ic steke u met minen spere."
Die roese sat op sijn paert;
Al ghetrect brocht hi sijn swaert,
Ende sloech op Segheline sciere.
Tsweert dat vloech aen sticken viere,
Ende Seghelijn sloechen weder
Voer sijn borst, dat hi ter neder
Vallen quam, die gule groot.
»Ay Rosenbrant! dijn ghenoet
Ne was noit," sprac Seghelijn.
»Wat dinct u, her Sarrasijn,
Hoe heb ic u begonnen scroden?" —
»Ay, sterven moetstu quader doden,"
Sprac Claudes, »die dat brocht:
Ic ben ghewont so onsocht!"
Seghelijn seide: »Dit en is mer spel,
Gheeft u op, so doedi wel,
Ende gheloeft aen minen God."
Claudes seide: »So waeric sod.
Dat en segge nemmermee,
Want ic heb noch swaerden twee
Ende een aecse bruun stalijn."
Hi trac een sweert, die Zarrasijn,
Ende sloech op Seghelijn met ghewelt,

19 pleine *Andd.* emmer *ontbr.* 20 vileine. 23 scoen. *Andd.* Hoert wat ic di ghelove. 24 saltu croen. 25 *Andd.* oec *ontbr.* 27 hi is. *Andd.* hi ist. 29 *Andd.* ghesent tot desen s. 32 *Andd.* met dese s. 34 *Andd.* Al ghetoghen. 35 scier. 36 T. vloech .... vier. 37 sloechen verre. 39 Quam vallen die vuule g. *Andd.* ghevallen. 40 A. Rosenbrande. 41 *Andd.* nie. 43 beghinnet s. *Andd.* begonnen te s. 44 doeden. 47 S. sprac. Dits waer s. 48 dedi. 51 Dat ne segic nemmermeer. 52 C. had noch s. t. 53 haex b. s. 54 *Andd.* toech. 57 *Andd.* G. in een gloeden. 58 *Andd.* Also clinctet men macht ghevroeden. 60 *Andd.* Mijn swaert is werden y. 62 E. i. en can daer niet c. i. 63 Dat w. een haenbelt. *Andd.* dan in een a.

K. L. 95 *b*. Hs. *f* 109 *c*.

Al had hi op een aenbelt
Ghesleghen, als ic bemoede,
So was den roese te moede.
»Help Mamet!" sprac die heidijn,
»Ende bistu worden al yserijn?
Dijn wapencleet scijnt so dinne,
Ende icken canner niet comen inne,
Niet meer dant ware een aenbelt."
Doe sloech hi noch met ghewelt,
Als hi metten sweerde sloech,
Het brac ontwee, ende Seghelijn loech,
Ende verdroech Roesenbrande
Ende sloechen so, dat inden sande
Sijn een been afviel metten die,
Ene spanne boven die knie.
»O wach!" seide die heidijn,
Nu is verloren dat been mijn,
Ende twee sweerde heb ic tebroken,
Dit wert met enen slach ghewroken."
Hi trac ute dat derde sweert
Ende sloech op den ridder weert.
Het gaf enen groten crac:
In tween stucken dattet brac.
Des hadde Seghelijn grote taecse.
Die roese scoet te sijnre aecse,
Ende waende Segheline slaen.
Seghelijn sloech weder sonder waen,
Ende sloech den fellen gule
Achter af ene grote bule.
Doe so seide Seghelijn:
»Nu hout dat, heer Sarrasijn!
Ic scrode di tonneffen of:
Dies moechstu mi segghen lof
Te rechte ende weten danc.
Nu dinct ghi mi een deel te lanc,
Dat sal ic corten na mijn ghevoech.
Die roese sine aex verdroech,
Ende sloech met sinen handen beide,

64 *Andd.* Anderwerf hi met g. 65 *Andd.* Metten swaerde op Seghelijn sloech. 66 ende *ontbr.* *Andd.* brac te stucken. 68 *Andd.* E. sloech den reeuse in den 69 Sien been a. mettien. *Andd.* S. e. b. af m. d. 70 den knie. *Andd.* span. 71 sprac d. h. 72 *Andd.* dat een been m. 73 *Andd.* ghebroken. 74 slaghe. 77 H. g. hem e. g. slach. 78 dat sweert b. *Andd.* Aen t. s. 80 tsijnre haecse. *Andd.* tot. 81 *Andd.* E. w. Seghelijn so slaen. 82 *Andd.* S s. voer hem al s. w. 83 E. gherochte. 84 grote *ontbr.* 85 sprac. *Andd.* Ay Deus, seit S. 86 Nou h. dat, here S. 89 Ende oec hier w. d. 90 ghi *ontbr.* 92 haecse. *Andd.* sijn aecse.

H. 87 *a*. K. L. 96 *a*. Hs. *f*. 109 *d*.

Dat Seghelijn nicte int ghereide;
Si brac ontween ende viel int sant.
Doe hief Seghelijn sinen brant,
Diemen met rechte wel mach loven,
Ende sloech hem of thersenbecken boven,
Dat hi hadde een crune roet.
Die roese viel ter eerden doot.
Doe lovede Gode Seghelijn,
Dat hi den fellen Zarrasijn
Hadde doot met sijnre cracht.
Hi nam ghereet sinen scacht,
Ende reet wech sonder faelgen,
Daer hi vant in eenre bosscaelgen
Galles ende sijn broeder Gallijn
Ghewapent metten volke sijn,
Beide vrienden ende maghen.
Si quamen alle uutgheslaghen
Op Segheline utermaten.
Ende riepen: »Ghi sult hier laten
U leven, here Seghelijn!"
Doe antwoerde die ridder fijn:
»Ende wat heb ic u misdaen,
Dat ghi mi dus wilt verslaen?
Ic hielt u over mine vrient.
Gheen quaet heb ic jeghen u verdient;
Nu sie ic wel, ic moet mi weren.
Nochtan soudics eer ontberen,
Moestic leven met ghemake!"
Hi trac tsweert metteser sprake,
Ende sloech den enen op sijn hoeft,
Dat hijt toten tanden cloeft.
Uten ghereide dat hi vel;
Den anderen gherochti wel,
Dat hi hem dede herde wee:
Ende sloechen mids ontwee,
Dat hijs nemmermeer ghenas.

K. L. 96 *b*. H. 87 *b*.

Hi sloecher doet daer op dat gras
Driehondert ende daertoe vive.
Doe wilden ontvlien metten live
Beide Galles ende Gallijn;
Achter hem reet Seghelijn
Ende sloech Galles op sijn hooft,
Dat hijt toten tanden cloeft.
Doe reet hi Galline achter;
Hi riep lude: »Allen lachter
Moeti hebben, quaet verrader!
Ghi hebt dese moert algader
Toeghebracht ende ghedaen.
Ende hoe waendi mi ontgaen?
Ghi sijt ontdaen ende verscroven."
Doe sloech hine ten scouderen boven,
Alse die ghene die was erre:
Thoeft vloech wel tien voete verre.
»Nu sidi doet, wel valsce dief.
Ende Floretten, mijn soetelief,
Ne suldi mi niet ondergaen.
Te tijt heb ic u wrake ghedaen."

Dus reet hi te hove waert,
Al dat ghelopen mochte sijn paert,
Daer hi wale was ontfaen.
Het was jeghen hem opghestaen
Die paeus ende Constantijn.
Doe sprac al wenende Seghelijn:
»Ghi heren, bi Gode die mi gheboot,
Dat ic leve, es wonder groot:
Mi was verwisselt mijn abijt.
Als ic quam in dat crijt,
Ghevoelde ics ter eerster steke.
Ic greep mijn sweert ende waendet wreken.
Doe trac ic daer een roestich sweert,
Hen was niet twee penninc weert,

94 *Andd.* D. s. n. tot opt g. 95 ontween *ontbr.*. 97 met recht mach l. 98 *Andd.* E. s. hem opt beckeneel k. 99 *Andd.* Ende schoer hem e. c. r. 2 hi hem. 3 Had d. *Andd.* ghedoot. 5 *Andd.* E. r. te Rome waert s. f. 6 *Allen* vant hi. *Andd.* bosschagien. 7 sijn broeder *ontbr.* 8 Ghewapen m. volc s. 9 *Andd.* M. v. beide ende met m. 10 al u. 12 laten *ontbr.* 13 heer S. 17 minen. 18 *Andd.* tegen. 19 weeren. 20 soudtics. 21 *Andd.* Mocht ic. 22 H. t. sweert. *Allen* metter s. 23 op thoeft. *Andd.* sloecher eenen. 24 *Andd.* hijt hem. 25 *Andd.* Ter aerden dat hi doot vel. 26 Ende ten derden g. wel. *Andd.* raecte hi so w. 27 herde *ontbr.* *Vs.* 27—29 *in de Andd.*

Dien sloech hi biden middel ontweer
Sulcken hi en ghenas nemmermeer.
Overwaer seg ic u das.

28 in die middel ontwee. 30 *Allen* daer *ontbr.* 31 *Andd.* daertoe *ontbr.* 32 wilde. 34 *Andd.* Na hem. 36 *Andd.* hijt hem. 37 D. r. bi Gallijn a. *Andd.* Na Galles reedt hi a. 38 *Andd.* Roepende luyde. Alle l. 49 *Allen* allegader. 41 Toebrocht. 42 *Andd.* Waendi mi nu o. 43 ondaen e. voerscroven. *Allen* So waer ic harde seer verscroven. 44 te scouderen. *Andd.* hy en op sijn hooft b. 46 voet. *Andd.* Th. spranck af X voeten v. 47 valschs. *Andd.* heer dief. 48 *Andd.* ende *ontbr.* 50 *Andd.* ic wrake ontfaen. 51 *Andd.* te Rome w. 52 Wart dat loepen s. p. 53 wel. 54 *Andd.* Het is teghen h. o. 57 *Andd.* Hoert g. h. bi dien mi g. 60 *Andd.* Doen i. q. inden strijt. 61 Ghevoeldics. *Andd.* Besuerde ic den e. s. 62 I. trac mijn s. e. waende mi wreken. 63 *Andd.* Daer toech ic uut e. r. s. 64 Het w. ter noot niet II ȝ weert. *Andd.* Ten was.

Hs. *f* 110 *a*. K. L. 97 *a*.

Want ten eersten slaghe brac.
Die roese sloech mi ende stac
Ende dreef mi al daer hi wilde.
Doe dectic mi met minen scilde,
Die verrot was ende vertich.
Doe was ic so onghehertich
Vanden slaghe, die ic ontfinc,
Dat ic ter eerden, dats ware dinc,
Mi liet vallen. Hoert wes ic plach:
Enen groeten steen, die daer lach,
Die meer dan hondert ponde woech,
Warp ic ten roese na mijn ghevoech,
Dat hi nedervel over doet.
En hadde mi niet ghedaen die noot,
In hadde den steen, hi was so swaer,
Niet ne moghen verporren daer.
Als die roese bin deser spacie
Aldus lach, dedic oracie
Te Gode waert van hemelrike.
Doe quam een inghel haestelike,
Die mi brochte mijn abijt.
Ic ware els bleven in den strijt;
In hadde anders in die vaert
Te minen troeste dan mijn paert.
Dese verradenis, sijts ghewes,
Dede Gallijn ende Galles.
Aldaer boven maectesi laghen,
Omdat si mi wilden plaghen,
In dien dat ic wederkeerde
Vanden campe, ende mi verweerde,
Alsoe als ic best mochte.
Ende onse Here die mi ghewrochte,
Gaf mi die cracht so groet,
Dat icse alle sloech ter doot."
Doe seide die paeus ende Constantijn:

H. 88 *a*. Hs. *f* 110 *b*.

»Dats wel ghedaen, heer Seghelijn.
U cracht moet sijn ghebenedijt,
Dat ghise verwont in den strijt.
Den menighen hebsi ghedaen noet:
Hets Gode lief, dat si sijn doot."
Florette wenede om dit spreken;
Haar docht therte binnen breken,
Ende soe deet den kinderen sijn,
Ende den seven joncfrouwen fijn.
Men sprac hem an met soeter tale;
Men ghinc daer eten in die sale.
Nader feesten Helene ghinc
Ende nam bider hant den jonghelinc
Ende leedene aen een side,
Ende sprac hem aen met talen blide:
»Soete vrient Seghelijn,
Wiltu mi ghehulpich sijn,
Wi souden soeken gaen dat cruys,
Daer aen hinc die soete Jhesus,
Ende bringhent hier in dese stede.
So hadden wi al daer God mede
Was ghepassijt dore us."
Seghelijn sprac: »Vrouwe, dat cruys
So willic u helpen halen."
Die vrouwe dancte hem der talen.
Si ghinghen reeden hare vaert,
Te varen te Jherusalem waert.
Si nam met haer vijfhondert man;
Si spraken Constantine an,
Dat hi hielde tkeyserrike
Tes Seghelijn keerde, gheweldelike.
Constantijn dat gherne dede.
Seghelijns kinder voeren mede
Ende sijn neve Talifeer.
Florette dreef doe groot seer

65 *Andd.* bract. 68 *Andd.* onder den s. 70 onghehartich. 71 *Andd.* slaghen. 72 waer d. *Andd.* Viel ic ter aerden was w. d. 73 H. wat ic p. *Andd* Ende mi l. vellen. 75 dusent. 76 *Allen* den roese. *Andd.* Werp Na mijn ghevoech *zal, ook blijkens het rijm, wel bedorven zijn.* 77 hi vel. *Andd.* hi viel neder o. d. 78 Had mi n. g. d. n. 79 had. 80 ne *ontbr. Andd.* verworpen. 81 Aldus die r. binnen d. spacien. *Andd.* Binnen dien dat ic hadde spacie. 82 *Andd.* Dede ick tot Gode mijn oracie. 83 *Andd.* Met naerste te hemelrijc. *Vs.* 84 *ontbr. in de Andd.* 85 brocht. *In plaats van vs.* 86 *hebben de Andd.*
Dat dede een enghel in mijnre noot,
Anders waer ick ghebleven doot.
87 I. andres in mijn v. *Andd.* I. e. hadde niet te mijnre v. 88 Van minen abijt dan m. p. 89 D. verradenisse sijt g. 91 *Andd.* Boven alle dit so hadden si l. 92 *Andd.* Ghemaect dat si m. w. p. 93 Op dat i. w. 94 *Allen* camp. *Andd.* e. m. weerde. 95 *Andd.* als *ontbr.* 96 Here *ontbr.* 98 al sloech al t. d. *In plaats van vs.* 8700—2 *hebben de Andd.* Des moet ghi ghebenedijt sijn. 3 *Allen* hebben si. 6 thert breken. *Andd.* van binnen. 7 den VII k. *Andd.* Soe dedet oec den VII k. 8 oec dien VII j. 9 Si spraken h. a. 10 daer *ontbr.* 11 N. d. f. Aleen quam ende g. *Andd.* Daer een grote feeste g. 12 *Andd.* Helena nam den j. 13 leeden. *Andd.* Si leyden over e. s. 14 sprac dus m. t. b. 16 *Andd.* behulpelic. 18 *Andd.* D. hi ane hinck onse heere J. 19 in die s. *Andd* brenget. 21 Ghepassijt was doer ons. *Andd.* G. w. d. o. Jhesus. 22 *Andd.* S. s. dat heylighe cr. 23 *Andd.* So *ontbr.* 24 talen. 25 harwaert. *Andd.* Ende si ghereyden haer ter v. 26 *Andd.* Te v. tot Calvarien w. 28 Constantijn. *Andd.* Constantinen. 29 *Andd.* D. h. bleve int k. 30 Des S. k. sekerlike. 31 gheern. *Andd.* Hi seide dat hijt g. d. 32 kinderen.

K. L. 97 *b*. H. 88 *b*.

Ende haer seven camerieren,
Die bi Seghelijn den goedertieren
Hadden die seven vroede ghedraghen.
Daer ne halp gheen claghen,
Sine deden hem op die vaert,
Te soeken theilighe cruce waert,
Dat God onse here droech
Op sinen scouderen, daer men aen sloech
Met tween naghelen yserijn.
Elc hadde opten scouder een cruyskijn;
Dus wart tcruys eerst opheven.
Die paeus heefter toe ghegheven
Drie sielen quite uten vagheviere.
Dus voer Seghelijn die goedertiere
Ende Helene was dat hoeft
Van deser vaert, des gheloeft,
Alsoe ons orcont scrifture.
Florette, die scone figure,
Ghebrochte Seghelijn, haren man,
Ter scepinghe toe ende keerde dan,
Ende alle seven haer camerieren.
Daer was Gaures die putertieren,
Galles ende Gallijns neve.
Seghelijn sprac: »Gaures, ic gheve
In u gheleide dese joncfrouwen." —
»Ic salt doen, here, bi mijnre trouwen."
Mer hi peinsde in sijn ghedochte,
Hoe hise al onteren mochte,
Te despite Segheline.

Nu naect hem allen sware pine.
Distorie seit, en lieghe u niet,
Dat Seghelijn onsochte sciet
Van Floretten sinen wive.
Diene stake met enen knive,
Hi hadden vonden sonder bloet:

36 *Andd.* den *ontbr.* 37 H. kinder ghedraghen. 38 *Andd.* Daer en diende g. c. 39 Si ondaden. *Andd.* S. en toghen o. d. v. 40 Ten varen ten c. w. 41 Te soeken dat ons here d. 42 *ndd.* Daermen herde onsocht a. s. 43 *Andd.* Yseren. 44 op sijn scouderen. *Andd.* op die scouderen droech elck een cruysken. 45 tornoys e. o. *Andd.* cruysvaert. 47 vaghevier. *Andd.* uter hellen. 48 goedertier. *Andd.* S. ende sijn ghesellen. 59 Aleen. *Andd.* E. H. die was thooft. 51 die scriftuer. 52 scoen. 53 Si ghebrocht. *Andd.* Si voer met s. h. m. 54 Toten schepe e. k. d. 56 een p. *Andd.* die quadertieren. 59 uwe gheleide. *Andd.* In uwer hoeden. 61 peinsede . . . ghedocht. 62 mocht. 63 *Andd.* Ten toern den keyser S. 64 haer pine. 66 onsocht. 68 Dien staek. *Andd.* Dien stake. 69 Hi hadde wonden. 70 onsocht. *Andd.* sinen moet. 71 vander j. s. 72 N. o tverdriet. 73

Hs. *f* 110 *c*. K. L. 98 *a*.

So onsochte was hem sijn moet,
Als hi vanden joncfrouwen sciet.
Natuer oerconde dat verdriet,
Dat hem overghinc ent seer:
Die joncfrouwen sach hi nemmermeer,
Mer Floretten sach hi sint,
Si bleef draghende levende kint:
Die pine was swaer, die haer ghevel.
Gaures, die verrader fel,
Voerde Floretten daer besiden,
Ende hietse alle wesen blide:
Seghelijn soude keren saen.
Daer was ghelaten menich traen;
Om Seghelijn doechden si alle smerte.
Gaures troestese met valscer herten
Ende hi peinsde sonder spreken:
Dat hi sijn neven soude wreken,
Beide Galles ende Gallijn,
Ende oec alle tgheslachte sijn.
Dus voeren si al sonder beden,
Tes si quamen voer Florence ter stede;
Bi der sonnen waest wel noene.
Florette seide: »Hets hier groene;
In dit foreest nu laet ons gaen
Vercoelen, dat es wel ghedaen;
Te ridene nu eest al te heet."
Gaures beette neder ghereet
Ende hief die vrouwe vanden paerde.
(Hi was fel van quaden aerde)
Die camerieren hief hi af mede.
Doe sprac hi dus ende sede:
»Comen wi tavont in die stat,
Hets vroech ghenoech," ende nadat
Reicte hi ute spise ende wijn.
Si aten ende dronken een luttelkijn
Ende si waren in droeven sinne,
Want den goeden Segheline

D. h. ghevel ende tseer. *Andd.* D. h. o dat seer. 74 Diene sach h. n. 76 Si droech l. k. 79 bi siden. 80 bliden. *Andd.* alle *ontbr.* 81 *Andd.* comen. 82 D. wort g. menighen t. 83 O. S. doghen ende sinen smert. 84 hert. *Andd.* troeste m. v. herte. 85 E. peinsede dus s. s. 86 *Andd.* sinen neve. 87 *Andd.* Beide *ontbr.* 88 tgheslacht. 89 al *ontbr.*; beiden. 90 Floretten ter s. 91 B. d. s. merken. *Allen* noen. 92 F. sprac H. h. *Allen* groen. 93 nu *ontbr.* 94 V. hets w. g. 95 riden eest a. t. h. 96 beete. *Andd.* Toter vrouwen dat hi gheet. 97 *Andd.* hi hiefse v. d. p. 98 H. w. ende fel van aerde. 99 Ende die. 8800 seide. 1 *Andd.* te vespertijt inde stede. 2 H. ons ghenoech. 3 uyt. *Andd.* Doe reycte hi s. e. w. 4 *Andd.* Ende si aten een l. 5 sin. *Andd.* Mer si dronken vanden wijn. 6 *Andd.* Een groot deel mer Seghelijn.

H. 89 *a*. K. L. 98 *b*. Hs. *f* 110 *d*.

Ne consten si niet vergheten.
Alsi ghedronken ende gheëten
Hadden al na haer ghevoech,
Doe sprac Gaures ende loech
Ende seide: »Noch heb ic een deel
Clareits in een bariseel,
Dat sullen wi drinken noch hier achter.
Hi spiede om der joncfrouwen lachter;
Quaden einde moet hi doen!
Hi gaf hem drinken fel pusoen,
Dat si sliepen altemale.
Doe trac hi een knijf van stale
Ende stac die seven joncfrouwen doet.
Hieraf ne wiste clein no groet
Florette, want si in dolen lach,
Alse die haer niet verporren mach.
Tote Floretten es hi ghegaen,
Ende is voer haer ghestaen
Ende hielt al baer den knijf,
Om der joncfrouwen te nemen tlijf.
Si was van verwen also scone,
Dat Gaures sprac: »Heer van den trone,
Hoe soudicker mi toe ghebreken,
Dat ic die vrouwe doot sou steken?
Si is so scone, dat ic ne mach
Haer niet gheven den dootslach.
Ic salse wecken ende besien,
Of icse vinden mach in dien,
Dat si wille wesen mine amie;
So blijft si vander doot vri,
Ende si Seghelijn wille laten.
Hi riepse ende si lach utermaten
In dolen daer si inne lach
Tote sanderdaghes middach;
Doe si hare oghen opsloech
Ende si aensach dat onghevoech,
Die seven joncfrouwen, die laghen daer
Doetghesteken, al had si vaer,
Des ne wondert mi oec niet.

8 gheten. *Andd.* ghegheten. 9 al *ontbr. Andd.* na *ontbr.* 13 noch hier. 14 spiende. *Andd.* peysde. 15 Q. fijn. 17 altemael. *Andd.* allegader. 18 enen k. v. stael. *Andd* Ende toech sinen k. die verrader. 21 dole. 22 *Andd.* en mach. 23 *Andd.* Gaures is tot haer g. 24 *Andd.* Daer hi voer h. is g. 25 hilt. *Andd.* Ende heeft al ghereet d. k. 27 Doe lach si in v. so scoen. 28 *Andd.* Datti seide. 33 ende *ontbr.* 34 mach vinden. *Andd.* Mochtic die vrouw vinden in dien. 36 vrie. 38 si was. 39 Sere i. d. daer si lach. 40 sanderdaeghs m. 41 Hare oghen die vrouwe o. 42 Dus sach si dat o. 43 *Andd.* D. VII j. liggen d. 45 *Andd.* D. e. verwonderde mi niet. 47

H. 89 *b*. K. L. 99 *a*.

»O wach,"seit si, »wats hier ghesciet!
Twi so hebdi dit ghedaen?
Ghi sulter omme die doot ontfaen."
Gaures sprac: »Nu hore, vrouwe.
Swijcht, laet varen uwen rouwe:
Dit waren alle Seghelijns amien,
Die ic doet heb bi hatien.
Mi jammerde van haren voeren,
Dat si wilden u verhoeren.
Die seven kindre, vrouwe fijn,
Die hi heeft, Seghelijn,
Die wan hi an dese wijf:
Daeromme nam ic hem dat lijf.
Ic wilde u vrient altoes wesen."
Florette antwoerde mettesen:
»Sduuvels vrient so moeti sijn.
Ic sal minen heer Seghelijn
Claghen, dat ghijt hebt ghedaen;
Die doot suldire om ontfaen."
Gaures seide: »Ic ne sal;
Maer wildi maken groot ghescal,
Het sal u oec costen tlijf." —
»Doe oft mach," sprac tscone wijf,
»Ic ne ontsie u cleen no groet:
Ic mach mer sterven enen doet."
Hi scoet aen hare mettesen,
Ende wilde bi crachte met haer wesen;
Si scoet hem in sijn aensichte,
Ende haelder sticke uut ghedichte.
Alse Gaures dit versach,
Moghedi hoeren, wes hi plach:
Hi bant der vrouwen harde onsoete
Beide hande ende voete.
Doe hinc hise biden hare
Aen enen boem met groeten misbare.
Doe riep aldus die glottoen:
»Wildi noch minen wille doen?" —
»Neen ic," sprac die edel vrouwe.
Daer si dus hinc in desen rouwe,

Andd. Verrader h. d. g. 48 om. 49 hoert vrouwen. 50 rouwen. 52 bi envien. 53 ghevoeren. *Vs.* 53 *en* 54 *ontbr. in de Andd.* 54 u wilden. 58 tlijf. *Andd.* Daerbi heb ic hem ghenomen tlijf. 59 *Andd.* U vrient so willic w. 60 mettesen. 61 so *ontbr. Andd.* vrient *ontbr.* 62 *Andd.* lieven S. 64 sultdire om o. 68 Doet oft laet. 70 *Andd.* Ick en sterve mer een doot. 71 haer met desen. 72 cracht. *Andd.* met c. bi haer. 73 hem *ontbr.*; aensicht. *Andd.* aen s. a. 74 stics ute ghedicht. 75 Al G. dit sach. 76 wat hi p. 77 onsoet. 79 ghinc. 83 *Andd.* Neen ic niet, sprac die v. 85 Binnen dat si hinc.

Hs. *f* 111 *a*. H. 90 *a*.

Quam daer jaghen van Loriken Gautier.
Als dat verstont die felle ghier,
Vliet hi als die hadde vaer,
Ende liet die vrouwen hanghen daer.
Die vrouwe dreef grote carine;
Die hertoeghe Gautier entie sine
Quamen slaende toe met sporen.
Alsi der vrouwen carmen horen,
Die daer hinc in groter noot,
Ende hi die seven joncfrouwen doot
Sach daer ligghen op dat velt,
Hi beette neder met ghewelt,
Ende ghinc ter vrouwen, die hi ontknochte,
Die daer hinc harde onsochte;
Hi leidse neder op die eerde.
Si riep als die wrake begheerde
Opten hertoeghe ende seide:
»Ay edel here, op edelheide,
Nu ontfarmt u deser moert!
Slaet met sporen ende rijt voert,
Ghi sulten achterhalen saen,
Die dese moerdaet heeft ghedaen."
Die hertoghe reet hem achter
Ende die sine, om dien lachter
Te wrekene ende die moerdaet.
Elc sijn ors met sporen slaet,
Om Gaurise tachterhalen,
Ende sijn felheit te betalen,
Die hi den joncfrouwen had ghedaen:
Si en vondens niet ende keerden saen
Tote Floretten, daer si stoet.
Haer hoeft was al een bloet,
Alsoe si biden hare hinc.
Het was een jammerlike dinc,
Dat mach elc ghevroeden wel.
Ay Seghelijn, deghen snel,
Haddi gheweten dat dus stoede

K. L. 99 *b*. Hs. *f* 111 *b*.

Uwen wive, in uwen moede
Soudijs hebben groet verdriet.
Die hertoghe sprac: »Wats u ghesciet?
Segt ons: wanen sidi gheboren?
Ende laet ons uwen name horen."
Florette wenede utermaten
Ende seide: »Dat willic laten,
U te segghen die name mijn:
Want mijn saken soe comen sijn,
Dat ics mi scamen soude sere.
Verlates mi, wel lieve here.
Al bin ic nu in desen toren,
Ic heb ere alhier te voren
So vele ghehadt ende oec lief,
Al ben ic nu een deel in grief,
Of God wille, het sal so comen,
Dat ic minen name wel sal nomen,
Die nu moet verholen sijn."
Al stillekine sprac si: »Seghelijn,
Hovesch ridder sonder blame,
Sage ic u nu, minen name
Soudic nomen sonder respijt,
Mer nu en is des gheen tijt."
Die hertoghe Gautier sonder letten
Voerde met hem die scone Florette;
Haren somer dedi mede driven.
Si hadde eer boven allen wiven
Die daer waren in dat hof;
Weerdichede, prijs ende lof
Dedemen der joncfrouwen daer.
Doe ghevielt cortelijc daer naer,
Dat een verrader, hiet Fortier,
Hoverdich was hi ende fier,
Floretten minde utermaten,
Dat hi niet ne const ghelaten,
Hine quam emmer daer si was.
In haer camer, in haer palas,

85 van Glorette Gantier. 87 had. *Andd.* Vloech hi wech, a. d. h. v. 89 groet carinen. *Andd* si dreef jammerlike kerme in dien. 90 ende die s. *Andd.* ende diet sien. 91 *Andd.* Q. toeslaen m. s. 92 *Andd.* Daer si der vrouwen stemme horen. 95 opt velt. *Andd.* Saghen ligghen o. d. v. 96 *Andd.* Si lieten neder m. g. 97 onknocht. *Andd.* Die joncfrou si ontknochten. 98 onsocht. *Andd.* D. d. h. h. onsochten. 2 heer. *Andd.* op huesscheyde. 3 Ontfarmt u van d. m. *Andd.* O. u deser m. 6 *Allen* moert. 7 reet achter. *Andd.* D. h. Gautier reet a. 9 *Andd.* T. wreken die m. 11 *Andd.* den moerdenaer te acht. 16 Wies hoeft was een bl. *Andd.* was seer bebloet. 17 haer. *Andd.* Als si b. h. h. 21 *Andd.* Wist ghi lief hoet stoede. 23 *Andd.* Ghi souts hebben g. v. *Vs.* 22 *ontbr. in het Hs.* 24 *Andd.* u *ontbr.* 25 ons *ontbr.* 28 saten. 29 d. n. sijn. *Andd.* U. t. s. waen ic ben. 30 mijn *ontbr. Andd.* so *ontbr.* 31 zeer. 32 heer. *Andd.* Verlaet mi des. 34 eer hier te voeren. *Andd.* ere *ontbr.* 35 Ghehadt e. o. verdriet. *Andd.* oec *ontbr.* 36 Al heb ic nu dit verdriet. 38 wel soe noemen. *Andd.* noch wel. 40 *Andd.* Al stillekens. 41 Hoesch. *Andd.* Heussche r. s. b. 42 *Allen* Seg ic u. *Hs.* nu *ontbr.* 43 *Andd.* noemen. 44 des *ontbr. Andd.* Voer ic u sie en ist gheen tijt. 45 G. van Lorette. 46 scoen. 47 *Andd.* sommier dede hi met haer d. 48 hadder b. a. w. 49 Die daghes w. i. d. h. 52 cortelike. *Andd.* corts. 53 Gautier. 54 Oergelieus. *Andd.* hi *ontbr.* 55 Ende minde Fl. u. seer. *Andd.* minde hi. 56 Dat hi niet const g. meer. 57 altoes d. s. waren. *Andd.* ymmer.

K. L. 100 *a*.

Dat haer die hertoge had ghegheven,
Quam hi teenre stont ingedreven
Titelike in die dagheraet,
Ende wilde met sijnre overdaet
Metter joncfrouwen emmer sijn.
Si weerde haer, die vrouwe fijn,
Ende maecte alsulc ghescal,
Datmen in die sale al
Verhoerde doe haer gecri.
Doe quam die hertoghe vri,
Te besiene wat der vrouwen deert,
Alse die ghene die begheert
Hare te beteren dat haer mesquam.
Als die hertoghe dat vernam,
Van den verradre die overdaet,
Sprac hi aldus: »Scande ende quaet
Moet u ghescien in alre tijt,
Dat ghi driven wilt jolijt
Metter joncfrouwen jeghen haren danc."
Mettien hi vanden bedde spranc;
Hi deden in den kerker gaen,
Daer hi inne lach ghevaen
Seven weken, seit distorie.

Floretten sin ende memorie
Verwandelde utermaten seer.
»Ay Seghelijn," seitsi »scoen joncheer,
Sal ic u sien nemmermeer?
Wisti nu dit grote seer,
Daer ic in ben, u souds ontfarmen."
Haer gheween ende haer carmen
Dat ne was mellic no ghemate.
Daer si sat in desen meslate,
Quam tshertoghen broeder, sijt ghewes,
Die goedertieren Antidotes,
Ende troestese, so hi best can.
Daerna quam uut die felle man,
Fortier, die verrader fel,

59 *Andd.* hertoech. 60 inghedreghen. *Andd.* ghedreven. 61 *Andd.* Des morghens i. d d. 62 bi s o. 63 vrouwen. 64 Doe verweerde haer d. v. f. 65 sulc g. 66 Datment. 67 *Andd.* doe *ontbr.* 68 *Andd.* quam voert. 69 Besien wes d. v. d. *Andd.* Te sien. 70 Als d. gheen. *Andd.* diet b. 71 Dat haer te b. dat missequam. 72 Ende als hi d. v. 73 verradere. *Andd.* verrader. 74 *Andd.* Scande quaet. 77 hare. *Andd.* sonder h. d. 79 *Andd.* Ende deden. 80in l. g. *Andd.* inne *ontbr.* 81 *Allen* VI w. 82 Florette s. e. m. 84 scone j. *Andd.* Seghelijn *ontbr.* 86 Wistu nu dit groet seer. 87 Ontfermen. 89 *Andd.* En was niet cleyn noch ghemaect. 90 si *ontbr.*; meslaet. *Andd.* si in was. 91 des sijt g. 92 Anciotes. 94 dese f. m.

Hs. *f* 111 *c*. H. 91 *a*. K. L. 100 *b*.

Ende peinsde, hi sout wreken wel
Over Floretten, bloem van wiven,
Datmense cortelijc sal ontliven.
Nu hoert wat die verrader doet:
Hi nam een pere scoen ende goet,
Ende deedse veninen alsoe sere,
Dat hi ghenesen nemmermere
En mochte, so wie datse ate;
Dus is hi comen in die sate,
Daer Florette ende Antidotes
Te gader saten, sijts ghewes,
Ende spraken hoefsce tale.
Doe liet hi vallen, weet dat wale,
Behendelike inder vrouwen scoet
Die pere metten venine groet.
Alsi langhe hadden gheseten
Ende men ten hove soude gaen eten,
Stonden si op ende ghinghen van dare.
Die pere ontviel: doe scoeter nare
Antidotes die goedertiere.
Florette scoeter oec na sciere,
Ende woudse hem nemen alghebeel.
»Joncfrouwe," seithi, »ic sal mijn deel
Daer of hebben, wats ghesciet."
Die joncfrouwe seide: »Ghi en sult niet,
Want het gafse mi mijn lief."
Dit woert sal der vrouwen meskief
Ende toren beraden, weet ic wale.
Aldus ghincsi achter die sale;
Si jagheden hier ende daer
Om die pere, dat is waer.
Dit was een kenlijc ongheval,
Also der vrouwen scinen sal.
Dat spel bequam der vrouwen wale.
Die hertoghe quam in die sale,
Ende sachse loepen dus in spele.
Doe riep hi met luder kele:
»Wat heeft mijn broeder ende Florette?"

95 Toertier. 96 sou. 98 saen sal o. 1 so seere. *Andd.* venijnden soe seer. 3 so wie diese a. *Andd.* E. m. diese ate. 5 Floretten. 7 *Andd.* E onder hem spraken h. t. 8 weet wale. 11 *Andd.* Doesi. 12 E. m. ter maeltijt ghinc e. *Andd.* Datmen. 14 naer. *Andd.* D. p. viel neder, d. s. n. 16 scoet na hem s. 17 wilse. 18 Joncfrou, seti. 19 hebben *ontbr.* 20 en *ontbr.* 22 mi *ontbr.* 22 wort sel. *Andd.* der joncfrouwen grief. 23 torens beraden vele. *Andd.* bereyden dat w. i. w. 24 ghinghen si. *Andd.* liepen si 25 hier ende taer. *Andd.* Om die pere h. e. d. 26 *Andd.* Wiese hebben mocht, d. i. w. 27 *Andd.* een groot o. 29 wael. 30 sael.

K. L. 101 *a*. Hs. *f* 111 *d*.

Fortier sprac al sonder letten:
»Here, haer ontfiel een pere,
Ende u broeder, dedel here,
Hiefse op, dat es waer.
Daeromme loept si hem naer.
Dit es, daer si omme loepen."
Dit moesten si beide becoepen,
Alsoe dystorie doet verstaen.
Antidotes snaf ende viel saen
Ter eerden, so dat hi lach
Onder voete ende als hi sach,
Dat hise niet behouden can,
So beeter inne dedel man,
Ende als hijt gheeten heeft,
Al sijn lijf van sere beeft.
Hi wart valu ghelijc der eerde,
Also hem dat venijn deerde,
Ende barst op daer ter stede.
Noit man sach die jammerhede,
Die Florette die vrouwe dreef,
Omdat die ridder dus doet bleef.
Als die hertoghe dat versach,
So makedi groot hantgheslach,
Ende sprac aldus: »O valsch wijf!
Nu heeft mijn broeder verloren tlijf
Bi uwer pere metten venine.
Ghine quaemt nie in mere pine,
Morderigge fel ende quaet.
Noit dede wijf alsulke daet,
Alse ghi hier hebt ghedaen;
Der doot ne suldi niet ontgaen.
Ghi sult hier verliesen tleven."
Si en weet wat antwoerde gheven:
»O wach!" seitsi, »onsalich wijf,
Hebstu dus verloren dijn lijf
Met deser pere, in weet hu!

H. 91 *b*. K. L. 101 *b*.

Ay God Here, ic claghet u,
Mijn ziele ontfaet, als ic doot bin.
Also waerlijc als ic onsculdich bin
Ende mi te moede es onsochte,
Ende ic ne weet, wie dat brochte
Dese pere, ende wanen si quam —
Ay God Here, heilich lam,
U moet ontfermen deser doot,
Ende ontdecken wie die noet
Toeghebrocht heeft ende dede
Dese ondaet ende jammerhede,
Daer ic mede bin bestaen,
Ende die doot sal moeten ontfaen
Sonder scult ende onverdient.
Ay, Seghelijn! lief hertelijc vrient!
Dat ic u ie sach ende kende,
Dat heeft mi brocht in dese alende.
Nu sone sie u nemmermeer,
No ghi mi, wel edel heer.
Ic ne heb hier ghenen vrient.
Ay God! waer heb ic dit verdient,
Dat ic bin comen in dese pine?
Minen vader Constantine,
Ende Helene der moeder mijn,
Ende minen man Seghelijn,
Die bevelic onsen Here."
Die hertoghe quam verbolghen sere,
Ende dede Floretten saen
Inden kerker binnen gaen.
Nu had sinen wille die Fortier.
Doe sprac die hertoghe Gautier:
»Dit is een overdadich wijf,
Die minen broeder hier sijn lijf
Aldus valscelijc heeft ghenomen."
Fortier seide: »Het is al comen
Bi hare quaetheit in ware dinc,

34 *Allen* lette. 41 loep si. *Andd.* E. hierom liep sy er n. 39 *Andd.* Hierom ist datse l. 42 *Andd.* A. snovelde saen. 44 O. die voet. 46 beter in. 47 gheten. *Andd.* Teersten dat hi ghegeten h. 48 van vresen. 49 *Andd.* Hi wert swert g. d. aerde. 50 tfenijn. *Andd.* Also als h. d. v. daerde. 51 op doe stede. 52 *Andd.* Nye man en mach d. j. 55 dit sach. *Andd.* dit die h. sach. 56 Makede g. h. 57 O. v. w. 58 Nu *ontbr.* 60 *Andd.* meerder p. 61 Morderic f. e. q. *Andd.* Moerdenaerster. 62 sulke d. *Andd.* Nye end. 63 Als ghi. 64 saldi. *Andd.* en moechdi. 65 tlijf tlevsn. *Andd.* G. s. verliesen hier u leven. 66 *Andd.* Si en wist. 67 Wach, s.s. o onsalich w. *Andd.* onghevallich. 68 *Andd.* Heb ic aldus v. tlijf. 69 dune weets hoe. *Andd.* peren en weet hoe. 71 *Andd.* als ick ben doot. 72 *Andd.* En weet daer af cleen noch groot. 73 onsocht. *Andd.* Wie dat mi die pere brocht. 74 brocht. *Andd.* Haer was te moede harde onsocht. 75 *Andd.* Noch van waen dat si mi q. 77 *Andd.* Laet u ontfermen. 78 *Andd.* ondect. 79 Toe heeft brocht e. d. 81 ghestaen. 82 *Andd.* E. den doot. 83 *Andd.* Ontsculdich e. o. 84 *Andd.* Ay hertoghe S. lieve vrient. 85 ofte kende *Andd.* oft. 86 *Andd.* ghebracht. 89 *Andd.* Ic en hebbe maech noch v. 91 deser. 92 Mijn v. C. 93 Aleene d. m. m. *Andd.* Noch der lieven broeder mijn. 94 *Andd.* Noch Helena mijn moederkijn. 95 *Andd.* Die en waen ic scouwen nemmermeer. 96 *Andd.* U allen beveel ic onsen Heer. 97 *Andd.* Die hertoghe dede F. vaen. 98 *Andd.* Ende inden kerker gaen. 99 *Andd.* Nu hadde s. w. Fortier. 1 *Andd.* een moerdadich wijf. 3 Altemael h. g. 4 *Andd.* Hoert die reden het sal e.

K. L. 101 *b*. H. 92 *a*. Hs. *f* 112 *a*.

Dat mense bi haren hare hinc,
Want diet dede, wiste wel,
Datsi moerdadich was ende fel
In haer herte; dus hinc si daer.
Ic waen wel weten overwaer,
Datsi die joncfrouwen alle sevene
Selve roefde vanden levene.
Nu wert die moerdaet al ghewroken.
Dus halp die verrader stoken
Der joncfrouwen scande ende lachter,
Dat hi ontgelden sal hier achter.

Antidotes dede men ter eerde,
Ende die hertoech daerna begheerde
Te wrekene die moerdaet fel
Op die vrouwe ende niement el;
Dat was jammer herde groot.
Sinen ghenoten hi ontboet,
Dat si hem souden gheven raet,
Hoe dat hi best die moerdaet
Mochte wreken op die vrouwe.
Men ghincse halen, die met rouwe
Was bevaen utermaten.
Al wenende quam si in die sate,
Slaende te gader hare hande.
»Ay, swighet, quade valande!"
Sprac Fortier die verrader.
»Bi Gode, onser alre vader,
Ghi sijt die valste vele te voren,
Die noit van moeder was gheboren,
Dat ghi dus met uwen venine
Desen edelen man hebt brocht in pine
Vander doot, also het scijnt." —
»Dat mi therte niet en dwijnt,"
Sprac Florette, »dats wonder groot.
God, die doer ons ontfinc die doot,
Die moet mi also waerlike
Na deser doot ten hoghen rike
Bringhen al sonder dere,

7 wiet .... wist. *Andd.* die wistet wel. 8 was moerdadich. 9 Int h. dus hinse d. 11 *Allen* seven. 12 *Allen* leven. 17 Die hertoghe dede sinen broeder t. e. 18 E. daerna hi b. 19 *Allen* die doot fel. 20 op niement el. *Audd.* Aender v. e. n. el. 21 *Andd.* jammerhede groot. 22 Sinen ridders dat hi ontboet. 23 hem si. 25 Mocht. 26 *Andd.* met groten rouwe. 28 saten. *Andd.* binnen der saten. 29 *Allen* slaen .... haer h. 30 *Andd.* vallande. 35 *Andd.* uwe v. 36 D. e. m. brocht ter p. *Audd.* Des hertoghen broeder gebrocht in pijn. 37 so het s. 38 *Andd.* niet en verdwijnt. 40 *Andd.* God ontfinck voer my d. d.

K. L. 102 *a*. H. 92 *b*. Hs. *f* 112 *b*.

So waerlijc alsic vander pere
Noit ne wiste spade no vroe,
Noch hoe datse ons quam toe;
Mer als wi waren opghestanden
Sach icse legghen, ende metten handen
Scoeter na Antioces,
In loechene niet, sijt seker des,
Ende seide, dat die pere was mijn.
Dat dedic," sprac die vrouwe fijn,
»Omdat si mi so scone dochte,
Ende mine begheerte daer aen cnochte
Also houde, als icse had ghesien,
Also die vrouwen gherne plien,
Die draghen kint al levende."
Dit sprac die vrouwe al bevende,
Dats hem jammerde, diet saghen,
Enter vrouwen met herten claghen,
Sonder alleen die felle Fortier,
Die ghebrouwen had dat bier,
Om die vrouwe te bringhen in pine.
Hi seide aldus: »Het sal wel scinen.
Begonste ment vier aen u te steken,
Die moerdaet soude utebreken,
Ende menighe, die ghi hebt ghedaen,
Salmen noch heden wel verstaen."
Die hertoghe sprac: »Ghi heren, siet,
Sonder vonnisse en willic niet
Dese moerderigghe bringhen ter doot.
Nu hebt raet clene ende groot,
Hoe dat menre best toe gaet,
Datmen wreke dese moerdaet."
Doe sprac daer een ridder stout,
Die vroet was, grijs ende out
Meer dan tachentich jaer;
Hi sprac: »Heer hertoghe, hoert hier naer:
Doet men dus dese vrouwe ontliven,
Wi sullens al in lachter bliven.
Al is si een vremde wijf,
Het ware jammer, dat si haer lijf

41 *Andd.* ghewaerlijc. 43 *Andd.* deren. 44 *Andd.* peren. 45 Noyt wist. 46 *Andd.* hoe si ons. 50 Ic. 53 scoen. 54 begheert d. a. cnocht. 56 gheern. 58 *Andd.* al weenende. 59 *Andd.* Hem allen jammerdes d. s. 60 Ende tie vrouwe m. h. c. *Andd.* Der v. si alle met h. beclaghen. 61 die felle *ontbr.* 65 stoken. 66 werde uuttebroken. 68 *Andd.* nochtan wel v. 71 moerderghe. *Andd.* moerderster. 72 cleen. 73 mer best t. g. *Andd.* Hoe men alderbest t. 76 *Andd.* wijs ende out. 77 LXXX. 78 Heer *ontbr.* 80 *Andd.* Wi sullen alle in den t. b. 81 Als is. *Andd.* vreemt. 82 *Andd.* waer j. namen wi haer lijf.

K. L. 102 *b*. H. 93 *a*.

Soude verliesen nu ter stont,
Voer ons die reden bet sijn cont.
Die vrouwe is een edel wijf.
Al heeft u broeder verloren tlijf
Om die pere die hi at,
Merct die redene ende verstaet dat,
Nadat sire omme vacht
Te nemene met hare cracht,
Ende sise gherne hadde gheten —
In dit poente machmen weten,
Dat si niet wiste vander pere,
Datter aen was enich dere.
Ende u broeder hi misdede,
Dat hem gheviel die dorperhede,
Dat hi haer die pere onthelt,
Na dat die vrouwe in haer ghewelt
Al levende kint draghet.
Hets recht, dat hi is gheplaghet,
Want al had die pere goet gesijn,
Also hadde ghedaen die broeder dijn
Ende dat was dorperhede groot,
Want vrouwenlusts en is gheen ghenoot,
Alsi draghen levende kint.
Men soude voer hem toghen twint,
Datmen hem onthouden wilde."
Doe sprac die hertoghe milde
Toten ouden Sebastiaen:
»Aen uwe tale heb ic verstaen,
Dat ghi die vrouwe wilt houden quite
Vander doot; hoerdijt, herite!
Si en coemt niet henen met dese glosen:
Ic sal haer beraden nose;
Haren tijt die es vervult."
Sebastiaen seide: »Ghine sult,
Al hadsi noch so vele misdaen.
Die vrouwe ne suldi niet verslaen,
Want si draghet kint al levende."
Florette die stont al bevende
Van groeter pine in haer ghedoech.

Hs. *f* 112 *c*. K. L. 103 *a*.

Tkint in haren buke vloech,
Daer ment toesach, op ende neder.
Sebastiaen seide: »Nu leit weder
Die vrouwe in den kerker dijn.
Si moet eer verledicht sijn;
Ende wildi hier jeghen steken,
Wet ende vonnisse shoves breken,
Wi souden alle daer eer voer sterven,
Eer wi die vrucht lieten bederven,
Die die vrouwe heeft ontfaen.
Wat heeft ons dat kint misdaen?"
Die hertoghe sat al verdoeft,
Ende slaet nederwert sijn hoeft
Ende ne wist wat antwoerde gheven.
Doe sprac Fortier, die hem beneven
Stont ende seide: »Ghi heren, hoert
Allegader mine woert.
Nadien dat wi hebben verstaen,
Dat si die moerdaet heeft ghedaen,
So salment wreken sonder ducht,
Alleen aen haer; niet aen die vrucht.
Ic segt u, wat men nu sal doen:
Gaet te gader, ghi baroen,
Ende gheeft haer haer jugement,
Na dien dat ghi die moerdaet kent;
Ende alst ute is ghegheven,
Hoe men haer sal nemen tleven,
Dan salmen haer in corten tiden
Tkint uut haren lichame sniden;
Dat dinct mi die beste raet."
Sebastiaen seide: »Al quaet
Moeti hebben, dat ghi dat spraect,
Verrader fel ende ongheraect!
U raet soude ons allen plaghen,
Ende of haer kint niet is voldraghen,
Ende ment snede van haer eer tijt,
So sout sterven, seker tijt.
Dan waren wi een ocusoen
Van sijnre doot, fel glottoen.

83 *Andd.* Dat seg ick u tot deser tijt. 84 *Andd.* Voer dat u bet die moert is c. 88 ende *ontbr.* 90 nemen. 91 gheern had. 92 ponte. *Andd.* punt. 93 wist. *Andd.* peren. *Vs.* 94 *ontbr. in het Hs. Andd.* deren. 96 *Andd.* onhueschede. 99 *Andd.* Een l. k. d. 2 had. 3 *Allen* dorperheit. 4 W. vrouwenlusten die sijn groot. *Andd.* Vrouwenlust. 6 sparen. *Andd.* thonen. 11 *Andd.* quyt. 12 *Andd.* h. nu ter tijt. 13 *Andd.* deser glosen. 14 *Andd.* an der nosen. 15 Haer t. 16 Ghi sult. 21 *Andd.* V. groeten anxt i. h. ghedocht. 22 T. i. h. lichame v. *Andd.* Dat kint i. h. buyck vlocht. 23 Dat men sach. 24 *Andd.* Legghet weder. 26 *Andd.* moest. 27 *Andd.* E. w. daer yet teghen s. 28 des hoves. *Andd.* thoofts. 29 alle ee voren sterven. *Vs.* 29 *en* 30 *in het Hs. in omgekeerde volgorde.* 30 lieden b. 34 *Andd.* sloech. 35 ne *ontbr. Andd.* en weet. 36 Foertier. 37 *Andd.* Ghi heren *ontbr.* 38 *Andd.* Ghi heren alle m. w. 44 *Allen* moert. 41 *Andd.* salmen. 42 nu *ontbr. Andd.* Ic seg u waer men sal d. 45 heeft. *Andd* haer *ontbr.* 46 dat *ontbr. Andd.* N. d. d. ghi moert k. 50 uten lichaem. *Andd.* uut haren buycke. 51 *Andd.* D. dunct my den besten r. 55 soud. *Andd.* Uwen raet. 58 *Andd.* So soudet s. sekerlijc. 59 een *ontbr. Andd.* Dat waer een wijs ocsoen.

H. 93 *b*. K. L. 103 *b*. Hs. *f* 112 *d*.

Ghi sijt een quaet ende fel verrader.
Dat kenne God onse vader,
Het scijnt wel, dat verstaet,
Dat ghi meer weet vander moerdaet,
Dan die vrouwe die hier is voer oghen,
Mits der reden, die ghi cont toghen.
Allen lachter moet hem ghescien,
Die verradenisse plien!"
Als Sebastiaen dit sprac,
Hads Fortier groet onghemac
Ende seide: »Ghi lieghet als een quaet,
Out dief! Vander moerdaet
So ne wetic groot no clene.
Waerdi jonc, ghi sout allene
Teghen mi vechten op een plein."
Doe spranc voert sijn soen Germein,
Sebastiaens sone ende sede:
»Fel verrader, hier ter stede
Willic camp jeghen u ontfaen
Over minen vader Sebastiaen,
Ende doen u lien in een crijt,
Dat ghi der moerdaet sculdich sijt."
Doe sprac die verrader voert:
»Ghi liechter qualijc an; nu hoert:
Ghi sijt beide fel ende moerdadich,
Der vrouwen soe sidi ghenadich.
Dat scijnt wel, diet can ontpluken,
Dat ghi wel weet vander muken."
Germein seide: «Het sal wel scinen;
Ic legs minen hals teghen den dinen,
Dattu lieghes als een quaet."
Die hertoghe daer tusscen gaet
Ende sprac aldus: »Germein,
Ghi ende u vader die vilein,
Houdic over die viande mijn,
Want ghi sout in mijn hulpe sijn,
Dat mijn broeder wart ghewroken."
Germein seide: »Hier is ghesproken
Valsce tale op minen vader,

H. 94 *a*. K. L. 104 *a*.

Die ic op Fortier den verrader
Wreken sal, moetic leven.
Die Floretten saghen beven,
Mochte jammeren vander sake,
So sere stont si tonghemake,
Alsoe het gheen wonder was.
Die hertoghe sprac: »Sijt seker das,
Germein, eer ic u liet comen
So verre, datter camp wert ghenomen,
Ic soude eer van deser moert
Metten poerters vander poert
Die moerderigghe gaen verdoen."
Sebastiaen dedel baroen
Sprac ten hertoghe in sinen baert,
Als die clene was vervaert:
»Here hertoghe Gautier,
Al waerdi noch also fier,
Ghi moet die vrouwe laten gaen,
Of die camp moet sijn ghedaen,
Also langhe als hi vint man,
Dies hem wel wilt trecken an
Vander moert, her hertoghe coen.
Seg ic waer, hoerdijt baroen?" —
»Jaghi," spraecsi uut enen mont.
»Hier nes niement die moerdaet cont,
Al es hi op die vrouwe gheleit.
Coemt iement, diet wederseit,
Hi moet verweren op dat lijf
Of verliesen sonder blijf,
Ende dit willewi houden ghestade
Beide met crachte ende met dade,
Ende hier in die wet niet breken.
Wildi, her hertoghe, hier jeghen steken,
Wi soudent alle wederstaen
Of die bitter doot ontfaen."
Als die hertoghe dit verhoert,
»Fortier," seithi, »ghi moet voert
Ontfaen den camp ende u verweren,
Suldijs bliven inder eren.

61 ende *ontbr. Andd.* quaet ende *ontbr.* 62 kent G. onser alre v. 64 wet. 66 die *ontbr. Andd.* de redenen. 68 *Allen* Verraders die v. p. 71 *Andd.* liecht. 72 Oudt. 73 So *ontbr. Allen* cleen. 74 *Allen* alleen. 75 Te mi. 76 D. s. sijn sone voert int aplein. *Andd.* quam voert. 77 sone *ontbr.* 79 *Andd.* teghen. 80 *Andd.* Voer m. v. S. *Vs.* 81 *en* 82 *in de Andd.* 83 *Andd.* Echter sprack d. v. 84 *Andd.* Ghi ende oeck u vader. 85 *Andd.* ghi *ontbr.* 86 soe *ontbr.* 88 *Andd.* muten. 89 G. s. dat sal s. 90 *Andd.* legghen. 91 *Andd.* liechst. 95 *Andd.* vianden. *Vs.* 96 *ontbr. in het Hs. Andd.* W. g. s. doen int aenschijn. 2 bevaen. 3 Mocht. *Andd.* Mochten. 4 *Andd.* tonghemaken. 5 *Andd.* Alsoet. g. w. en was. 8 So wort. *Andd.* S. v. dat hier werde g. 9 *Andd.* Camp v. d. moerdaet. 10 *Andd.* Ic soude eer metten poerteren de daet. 11 moderigghen. *Andd.* moerdenaerster. 13 *Andd.* S. den h. 14 cleen. *Andd.* luttel. 19 enen man. 20 wel *ontbr. Andd.* wilt nemen an. 21 her *ontbr.* 22 *Andd.* waer *ontbr.* 24 moert. *Andd.* conde. 25 Als es hi. 27 of dat l. 28 Verliesen seker sonder b. 29 willen wi. *Andd.* E. diet wil h. in ghestaden. 30 cracht. *Andd.* daden. 31 *Andd.* niet die wet. 32 Wil die h. *Andd.* teghen s. 34 *Andd.* den bitteren d. 35 *Andd.* hoert 38 *Andd.* metter e.

Hs. *f* 113 *a*. H. 94 *b*.

Ic ne macher niet toe doen."
Doe sprac Fortier die glottoen,
Als die ghene die hem ontsiet:
»Heer hertoghe, ghine sijt niet
Here, dat dunct mi, van uwen lande,
Ghine moghet wreken niet die scande
No die doot van uwen broeder.
Nu sijt, here, hier of vroeder:
Laet ghi u hierave dwinghen
Uwen baroenen ende tonder bringhen,
Nemmermere ne hebdi ere.
Doet als een stout lantshere,
Hancter drie ofte viere:
Dander sullen sijn goedertiere
Ende sullen u laten rechts ghebruken.
Slaet hem thoeft af vanden buke,
So suldi, here, worden ontsien."
Germein die spranc voert mettien
Ende greepen biden tasseele,
Ende gaf hem tsinen deele
Smeten drie voer sine tande
Ende sprac: »Verrader, alle scande
Moeti hebben ende al verdriet,
Dat ghi ons allen hanghen hiet,
Of thoeft van den buke slaen."
Die hertoghe sprac: »Dat is misdaen!
Germein, staet, ghi sijt ghevanghen.
Bi mijnre trouwen, ic sal u hanghen,
Dat ghi dese ondaet hebt ghedaen;
Ic sal u leren minen riddere slaen,
Die mi int herte is ghehoudich." —
»Bider trouwen, die ic bin scoudich
Onsen here," sprac Germein,
»Ic sal den verrader hebben opt plein,
Ende doen hem lien die quaetheide,
Die hi op mi ende minen vader leide,
Dat wi wisten vander moerdaet,
Indien dat utegheeft dien raet."

K. L. 104 *b*. Hs. *f* 113 *b*.

Ghemeenlike alle die baroen
Spronghen op ende menich coen
Ridder starc, stout ende snel,
Ende seiden: »Her hertoghe, doet wel
Ende laet hem ghebruken rechts:
Ghehinghet hem camps ende ghevechts
Jeghen den verrader Fortier,
Of alle die ghene die sijn hier
Sullen quite wisen als te voren
Die vrouwe, al haddijt ghesworen.
Germein sal bliven onghevaen
Want hine hevet niet mesdaen;
Dat heeft die verrader Fortier
Jeghen hem allen, die sijn hier:
Hi scatte ons te doen hanghen,
Hem en staets niet tontganghen.
Boven al dit hebben wi verstaen,
Dat hem Germein ende Sebastiaen
Heeft gheteghen die moerdaet,
Die hi sal loechenen als een quaet,
Valsch verrader als hi es."
Als die hertoghe, sijt ghewes,
Dese reden heeft verstaen,
Dats hem die ghenoten alle afgaen,
Dede hi camp nemen Fortiere;
Doe verblide die goedertiere.
Als die camp was ontfaen,
Ghinc men staken ende corden slaen
Op een velt buter stede.
Die scone Floretten leede men mede
In haer rockelkijn al bloet.
Men dede een vier maken groot
Buten crite fel doernijn,
Daerin soudmen die vrouwe fijn
Verbernen, indien dat Germein
Tonder ghinghe op dat plein,
Ende hi soude sijn ghehanghen.
Nu doet God te rechte ganghen,

41 gheen. 42 ghi sijt niet. 44 *Andd.* Dat ghi en moecht wreken die s. 46 *Andd.* Heer hertoghe, sijt hier vroeder. 47 Laet u hier af d. 48 *Andd.* Van u b. 49 *Andd.* Nemmermeer so en h. e. 52 goedertier. 53 rechts laten bruken. *Andd.* ghebruycken. 54 *Andd.* buycken. 55 *Anad.* werden o. 56 *Allen* die *ontbr.* 57 casseel. 58 *Andd.* deel. 59 Smeeten d. v. sijn t. *Andd* Slaghen. 60 seide. 61 ende verdriet. 62 *Andd.* ons huden h. h. 65 *Andd.* ghevaen. 66 langhen. *Andd.* Ende bi Gode i. s. u doden. 67 *Andd.* Ghi hebt ghedaen teghen ons gheboden. 68 ridderen. 69 hert. *Andd.* van herten. 73 quaethede. *Andd.* lijden der q. 74 lede. *Andd.* D. h. bewees minen v. ende mi heden. 75 *Allen* vanden m. 76 *Andd.* dat hi uutgheeft. 77 alle *ontbr.*; baroen. 78 Doe spranc op menich coen. 79 stout *ontbr.* 80 Her *ontbr.* 82 camp. *Andd.* Ghehenct h. camp e. g. 84 gheen. 85 *Andd.* quiten al t. v. 88 *Allen* heeft. 89 *Andd.* So heeft. 91 *Andd.* Hi visierde. 92 en *ontbr.* *Andd.* staet. 93 Ende boven dien h. w. verstanden. 94 *Andd.* Dat hi G. e. S. 95 ghetijt. *Andd.* Heeft opgheseyt (l. opgheleit) d. m. 96 *Andd.* Des hi. 99 reeden. 9400 *Andd.* Dat h. d. g. al af g. 1 *Allen* Fortier. 2 *Allen* goedertier. 4 *Andd.* Doe ghincmen steken ende slaen. 5 *Andd.* buten der s. 6 Men leede Floretten mede. 7 *Andd.* rockekijn. 9 crijt f. dormijn. *Andd.* Tenden den crite. 10 soude die v. f. 11 Verbernt sijt opdat G. 14 recht. *Andd.* doetet.

H. 95 *a*. K. L. 105 *a*.

Die doer ons aent cruce was gheset!
Germein heves dierst ghewet.
(God houdene van scanden quite!)
Florette sat midden inden crite.
Die kempen waren beide ghereit;
Fortier seide: »Liet der waerheit
Vander moert, of ghi sijt doot." —
»Ic ne wete cleen no groot,
Verrader fel, vander moerdaet.
Mer ghi, die valsch sijt ende quaet,
Sult ontghelden dese tale."
Si noepten dorsse beide wale,
Elc reet opten anderen sere.
Florette seide: »O God Here!
So waerlijc als ghi aelmachtich sijt,
So moeti hier in desen strijt
Germeine wachten van scanden,
Die hier camp heeft bestanden
Om mi te lossene vander doet,
Here, ende ic cleen no groot
Niet ne weet no ne vernam,
Wanen ons die pere quam.
Des hertoghen broeder hi es doot:
Also waerlike als ghi den noot
Beteret vanden sondaren
Met uwer doot ende ter scaren
Daer boven metten enghelen brocht,
Als ghise diere hadt ghecocht —
God Here, soe laet hem becopen,
Dies sculdich is, ende niet ontlopen."

Mettesen quamen si te gader:
Germein die stac den verrader
Ter eerster steke met sijnre cracht,
Dat hi ter eerden in onmacht
Vel ende lach over doot.

H. 95 *b*. K. L. 105 *b*. Hs. *f*. 113 *c*.

Germein te sinen sweerde scoot,
Ende wilden slaen mettien.
»Ontbeit, laet den verrader lien,"
Sprac sijn vader Sebastiaen,
»Hoe die moerdaet was ghedaen." —
»Al doe ict node, ic saelt doen",
Sprac Germein; ende die glottoen,
Hi spranc op ende scoet ten brant,
Alse die wil deren sinen viant.
Germein, die daer was ghestaen.
Als hi dus op hem quam slaen,
Sprac aldus die goede Germein:
»Sit op u paert, hoerdijt, vilein?
Ende laet ons vechten na ridders wise
Ende so doen, dat men ons prise."
Fortier seide: »Ende dat si."
Oec sat op die ridder vri,
Germein, die jonghelinc coene,
Ende hilden strijt tot over noene,
Al van priemtijt in dat parc.
Fortier was noch alsoe starc
Dan Germein, dats ware dinc,
Want hi was noch een jonghelinc,
Een kint van sestien jaren.
Ghetructs sweerts quam hi ghevaren
Ende sloech Fortier opt hoeft
Met beiden handen, dat hi verdooft
In sijn ghereide al stille sat.
Als die hertoghe hoerde dat
Dat Fortier soude tonder gaen,
Riep hi lude: »Germein, laet staen!
Ne slaet nemmer enen slach,
Daer laghe an u sterfdach,
Ic wil opnemen desen camp;
Liet icken doden, dat waer ramp,
Want voer mi heeft hijt ghedaen.

15 D. doer ons. *Andd.* wert g. 16 *Andd.* G. heeftet diere g. 17 *Andd.* G. moet hem v. s. quiten. 18 *Andd.* int midden den cr. 19 *Andd* campen. 20 *Andd.* Lijdt d. w. 21 *Andd.* oft. 22 *Andd.* en weet. 23 vanden m. 26 Sijn n. die orssche b. w. *Andd.* dors. 29 Also w. 30 inden s. 31 Germein. 32 *Andd.* Die den c. 33 *Allen* lossen. 35 *Allen* no vernam. 36 *Andd.* Van waen. 38 *Andd.* Verraden van den sondaren groot. 39 *Andd.* Ende soe waerlic als ghi Adam. 40 *Andd.* Met sijnre scaren ende Abraham. 41 *Andd.* D. b. inder engelen scare b. 42 Also g. diere h. g. *Andd.* Doe g. dier h. g. *Vs.* 43 *en* 44 *in het Hs.*:

Dies sculdich is sonder ontlopen.
God here, laet hem becopen.

45 *Allen* Met desen. 46 *Allen* die *ontbr.* 47 *Andd.* Ten eersten s. m. sulcker c. 49 *Andd.* Viel. 51 slaen bi I wijl. *Andd.* E. waenden slaen ontween. 52 Onbeit dief, laten lien. *Vs.* 53 *en* 54 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 54 *Allen* moert. *Andd.* is g. 55 salt. *Vs.* 55 *en* 56 *in de Andd.*:

Die verrader die glottoen
Bequam vanden steke doen.

56 Die verrader, die g. 57 brande. *Andd.* Ende s. c. e. vinden brant. 58 Als die wilde d. sinen viande. 62 *Andd.* ors. 63 *Andd.* na *ontbr.* 64 doen also. 65 *Andd.* T. s. dat wil ic dat si. 67 jonghelinc *ontbr.* 68 toter noene. 69 Als. *Andd.* van middaghe. 71 waer. *Andd.* dat was w. d. 72 *Allen* W. Germein was. *Andd.* noch *ontbr.* 74 Ghetruct. *Andd* Ghetoghen. 77 In dat ghereide sat. 78 *Andd.* sach dat 79 Dat *ontbr.* *Vs.* 83 *en* 84 *ontbr. in het Hs. Andd.* Ic nemen op. 85 *Andd.* h. h. bestaen.

K. L. 106 *a*. H. 96 *a*.

Mi dinke trecht sal tonder gaen:
Dat en mach ic niet ghedoghen." —
»Hertoghe, wat moechdire toe toghen?"
Sprac die coene Germein,
»Na dien dat wi sijn opt plein,
Sal ic voldoen desen strijt;
Oft, her hertoghe, seker sijt,
Dese vrouwe sal wesen quite,
Eer ic heden uut desen crite
Van henen ga enen halven voet.
Hets onrecht, dat ghi mi doet."
Die hertoghe sprac: »Germein,
Ghi hebt u ghequyt opt plein
Van Antioces mijns broeder doot;
Ic ne wanconne u clein no groot
No uwen vader Sebastiaen,
Mer die vrouwe, heb ic verstaen,
Florette, die saelt ontghelden.
Eer ic heden vanden velde
Come, sal icse verbranden."
Die baroene vanden lande
Seiden alle uut enen mont:
»Her hertoghe, dat si u cont
Bi trouwen, die wi sculdich sijn
Die vanden watre maecte wijn,
Eer wi u lieten ghebruken dies
Ende daerof hebben uwen kies,
Het soude ons eer lijf ende goet
Costen ende onser herten bloet
Daer voren storten, eer ghi die vrouwe
Voerder pinet ende daet rouwe,
Het is quaet oec dat ghi meent."
Dies was die hertoghe verbeent
Van sinen ridderen ende mannen.
Int einde was die vrouwe ghebannen
Uten lande emmermere;
Dit was doer tshertoghen ere;

Hs. *f* 113 *d*.

Enten somer, weet voerwaer,
Die Florette brochte daer,
Was haer ghegheven quite ende vri.
Nadien dat haer ghescepen si,
So eest hare comen wale.
Als die vrouwe uter sale
Van danen voer, bedancte si sere
Vander hoefsheit ende vander ere
Die haer die ghenoten hadden ghedaen,
Dat si der doot was ontgaen.
Oec so was op die ure
Gheboden, dat gheen creature
Der vrouwen moeste volghen achter,
Om haer te doene goet of lachter.
Dus so voer die vrouwe allene
Sonder cnape in groten wene.
Si hadde beide op die vaert
Haren somer ende haer paert.
Ende doe si quam daer buter stede,
Doe quam der vrouwen arbede;
In dat foreest onder die diere
Lach die vrouwe goedertiere
Van enen cnapelkijn sonder wanc;
Metten live waest sere cranc;
Daer doept selve die vrouwe fijn
In ene fonteine ende hiet Seghelijn.
Doe starft cortelike daernaer
Ende si groeft in deerde daer,
Ende seide aldus: »Wel lieve kint,
Uwe siele moet sijn ghemint
Met Gode ende oec ontfaen,
Ende die ons dit heeft ghedaen,
Dat ghi voer tijt sijt gheboren,
Die moet ter hellen toebehoeren,
Of ics der bidden sonder sonde.
Dus lach die vrouwe ene stonde
Sonder hulpe cleen of groot,

86 *Andd.* dunct. 88 moghedire. *Andd.* Heer God, wat moechdi daer in t. 89 *Andd.* Doe sprack die koenen G. 90 dien *ontbr. Vs.* 91—99 *ontbr. in het Hs.* 93 *Andd.* quyt. 94 *Andd.* huden .... crijt. 95 *Andd.* Van hem. 96 *Andd.* Tis o. 98 *Andd.* op dit p. 99 *Andd.* Van mijns liefs broeders d. 9500 Ne wancomt u *Andd.* Ic en wangon. 3 *Andd.* sals. 4 *Andd.* huden v. d. velden. 6 baroen. *Andd.* baroenen .... landen. 7 uyt. *Andd.* monde. 8 Her *ontbr. Andd.* konde. *Vs.* 9 *en* 10 *ontbr. in de Andd.* 9 trouwe. 10 water. 11 des. 12 hebben *ontbr.* 14 *Andd.* ons. 15 *Andd.* D. v. stellen. 16 *Andd.* Dedet meerder pine oft r. 17 *Andd.* Tis al q. dat g. m. 18 verbent. *Andd.* Dus was. 19 *Andd.* V. s. baroenen van sinen m. 20 *Andd.* verbannen. 21 emmermeer. 22 eer. 23 Ende ten s. wert v. *Andd.* sommier. 24 brocht. 26 *Andd.* ghescapen. 27 haer c. wael. *Andd.* haer ghecomen wael. 28 sael. 29 seer. *Andd.* soe dancte si seer, 30 eer. *Andd.* heusscheit. 31 ghenote. *Andd.* die heeren. 33 Oec was. *Andd.* Oeck wert. 36 doen. *Andd.* t. d. eenighe l. 37 alleen. *Andd.* Aldus voer si wech a. 38 ween. *Andd.* Florette die vrouwe reene. 39 *Andd.* Mer si hadde o. d. v. 40 *Andd.* sommier. 41 Dus voer si daer uter s. 42 arbeide. *Andd.* Doe quam haer aen den arbede. 43 *Andd.* dieren. 44 *Andd.* goedertieren. 46 so cranc. 47 *Andd.* Doe doeptet die v. f. 48 een fontein. 49 starf. *Andd.* corts. *Vs.* 54 *ontbr. in het Hs.* 55 *Andd.* voer uwen tijt. 56 behoeren. *Andd.* der hellen. 57 bidde. *Andd.* derf. 59 hulp.

K. L. 106 *b*. H. 96 *b*. Hs. *f* 114 *a*.

Drie daghe sonder teten broot,
Drivende herde groet misbaer.
Opten vierden dach daernaer
Quam een knecht doer twout ghelopen,
Ende brocht ghedreven scape bi hopen.
Ende als die vrouwe dat verhoert,
Riep sine ende quam voert.
Doe seide si: »Wel lieve garsoen,
Wilt mi ene boedscap doen:
Haelt mi spise in mijn ghewelt
Ende wijn; siet hier is ghelt.
Wildi mi dienen, het sal u vromen.
Gaet ghereet; tot ghi sijt comen,
Sallic wachten uwe scape.
Nu keert sciere, lieve knape."
Die knape seide: »Het wert ghedaen."
Hi liep henen vele saen,
Ende cocht broot ende wijn
Eyere, botere, blommelkijn.
Sciere keerdi toter vrouwen,
Die daer lach in groten rouwe.
Florette dedel keiserinne,
Ne hadde vrient no vriendinne
Te haren noet, ridder no cnape,
Sonder die herde vanden scapen,
Die diende haer so hi best conste,
Want hijt dede met goeder jonste.
Nachts lach hi voer dedel wijf
Of hi ghesijn hadde haer joncwijf.
Daer lach si haren termine.
Doe gaf si den herde fine
Vijf bisante van goude roet.
Die herde was blide ende scoet
An die vrouwe in corter stont
Ende wildese cussen an haren mont.
»Vrouwe," seithi, »ghi sijt mijn vrient:
Ic heb seven jaer ghedient
Minen here, daer ic noit af
Alsoe vele had als een caf,

K. L. 107 *a*. H. 97 *a*.

Sonder ate ende dranc,
Ende seker, die is herde cranc.
Ic hebbe meer goeder spisen gheten
Bin deser tijt, dat moet God weten,
Dat ic bi u hebbe ghesijn,
Dan ic nie dede int leven mijn.
Mijn here, mijn vrouwe sijn so scaers,
Die grote duvel woude haers!
Si hebben den scat so groot,
Ende ic moet eten arm broet
Ende slimpijn ghemaect van hoye.
God moet u verren van vernoye!
Ghi hebt mi so wel vergouden,
Ende vrouwe, wildi mi onthouden,
Bi Gode, ic soude met u gaen
Ende mijn scape laten staen."
Doe sprac Florette die ghetrouwe:
»Knape, dijn here ende dine vrouwe
En soudens di ghenen oerlof gheven". —
»Vrouwe, so moetti met eren leven,
Ic sal sonder oerlof, waent verstaen,
Waer ghi wilt, met u gaen.
Si hebben mi sere ghehoent,
Ende minen dienst qualijc gheloent;
Dat vindic wel te deser ure.
Ic wil gaen soeken aventure.
Dese es so goet, die ic nu vant!
Ende emmer sach hi op sijn bisant.
Dat herte in sinen buke loech.
»Vrouwe," seithi, »waert u ghevoech,
Ic soude gherne met u gaen
Ende tuwen dienste staen,
Nadien dat ghi sijt sonder cnape." —
»Vrient, blijft hier, wacht u scape,
Ende emmer sijt uwes heren vrient;
Ghi hebt hem langhe stont ghedient,
Hi saelt u ghelden, weet te voren,
Want goede dienst bleef noit verloren,
Dat seit men al over waer."

60 *Andd.* teten *ontbr.* 61 *Allen* herde *ontbr.* 64 *Andd.* scapen. 65 Ende allen die v. hoert. 66 R. sien ende hi q. v. *Andd.* So riep si hem e. q. v. 67 wel *ontbr.* 70 is *ontbr.* 72 *Andd.* Goet ende keert t. g. s. k. 74 scier. *Andd.* N. gaet ende keert, l. k. 75 knaep. 76 liep wech. *Andd.* Hi ghinc daer henen s. 77 *Andd* broot spise e. w. 78 boeter bloemkijn. 80 D. int wout lach met r. 82 had. 83 rid deren no cnapen. 84 harde, *zoo als overal. Andd.* herder. 85 so si b. *Allen* const. 86 hi deedt m. g. *Allen* jonst. 87 *Andd.* Nachtan. 88 had. 90 harden. *Andd.* harder. 92 *Andd.* harder. 93 *Andd.* Aen die joncfrouwe. 94 *Andd.* woudese. 95 ghi si. 99 aet. *Andd.* eten. 9600 *Andd.* Bi Gode vrouwe dit is r. 1 goeder *ontbr.* 2 *Allen* Binnen d. t. 3 D. i. hier heb g. 5 so *ontbr.* 6 groot. 8 *Allen* Ende *ontbr. Andd.* cranck b. 9 *Andd.* slipinc. *Hs.* hoy. 10 Mer u moet God van v. *Andd.* vernoy. 11 Houden, ghi. 14 scapen. 16 dijn v. 17 Soudens.... oerlof g. 18 moetic. 19 want v. *Andd.* wilt v. 21 *Andd.* so seer. 25 *Andd.* Si is soe g. d. ic aen u v. 26 sinen b. 27 Thert. 28 V. seit waer u g. 30 dienst. 31 dien *ontbr.* 32 w. u. scape. 34 *Andd.* Dien ghi soe l. hebt g. 35 Ic salt. *Andd.* Hi salt wel te v. 36 W goet d. *Andd.* Goeden d. en b. nye v. 37 *Andd.* D. s. ende tis oec w.

K. L. 107 *b*. Hs. *f*. 114 *b*. H. 97 *b*.

Die cnape seide: »Een droeve jaer
Moetic hebben ende verlies,
Vrouwe, of ic ghelove dies,
Dat hijt mi wel ghelden sal.
Hets so vrec, dat daer hoert al!
Wat heb ic met hem te doen?
Ic sal cleder, cousen, caproen
Met minen ghelde sciere coepen,
Ende gaen achter lande loepen
Om aventure, bi sinte Jan,
Tes ic dustenich vinden can."
Florette sprac toten gaersoene:
»Cnape, ic hadde wel te doene
Van enen cnape, mer nochtan
Radic di, dattu den man
Diens ghetrouwelike ende wale.
Ic segge di in waerre tale,
Du moeghes loepen wel hondert jaer
Al omme entomme hier ende daer,
Eer du vonts te enighen stonden
Daventure, die du hier hebs vonden.
Hier bi blijf in dinen dienste,
Lieve cnape, dat is di tsienste.
Die dienst ter werelt is herde cranc.
Oftu hebs ate ende dranc,
Ende daertoe cleder ende scoen,
Wat wilstu winnen, lieve garsoen?
Met scape te wachten achter velde
Ne moghestu comen te groten ghelde,
Want het is di clene pine.
Du hoers singhen die voghelkine:
Dus leefstu al sonder sere.
Nu en beclaechdi nemmermere
Van dinen here, dats mijn raet;
Men soude u houden over quaet."
Die cnape antwoerde bi staden:
»Ay vrouwe, hebt danc van desen rade.

K. L. 108 *a*. H. 98 *a*. Hs. *f* 114 *c*.

Ic hoer wel, ghi raet in doeght;
God laet u cortelijc verhoecht
Wesen al van uwen rouwe!" —
»God loens u, cnape," sprac die vrouwe,
Ende sciet van hem mettesen.
God moet in haer gheleide wesen!
Sonder cnape ghinc si riden:
Die somier liep haer besiden.
Dus so reet si sonder bede
Tes si quam te eenre stede,
Daer casteelen stoeden bi hopen.
Daer sach si ute comen loepen
Groet volc met haestichede.
Het was die meyer vander stede
Ende brocht een dief, als ic versta,
Utegheleit; die lieden na
Comende, alsoe si noch plien.
Als die vrouwe dit heeft versien,
Die daer ridende quam allene
Met groeten rouwe ende weene,
Doe sprac haer die meyer an,
Ende si weder den goeden man
Met soeter tale hoefscelike;
Ende si bat hem vriendelike,
Dat hi haer gave ene bede.
Doe sprac die meyer vander stede:
»Bidt dat ghi wilt, het wert ghedaen." —
»Here," seitsi, »so bid ic saen,
Dat ghi mi ghevet den garsoen
Die ghi nu wilt gaen verdoen.
Hi soude wesen die cnape mijn."
Die meyer seide: »Vrouwe fijn,
Ic gheven u gherne, ist u lief,
Mer hets een die quaetste dief,
Die noit van moeder gheboren was."
Die dief knielde neder in dat gras
Ende seide: »Ontfermet mijnre smerten!

38 *Andd.* M. h. een quaet v. 41 hi mi. *Andd.* wel lonen s. 42 dat hem toehoert al. *Andd.* Het is. 45 scier. *Andd.* gaen c. 46 *Allen* E. achter l. gaen l. 48 Tote d. v. c. *Andd.* Tot dat ic dus v. c. 49 ten g. *Andd.* Die vrouwe s. 50 had. 51 *Allen* mer *ontbr.* 52 dat du. *Andd.* Bid ick. 53 wael. *Andd.* Dienst g. wael. 54 seg d. i. w. tael. *Andd.* in warer tael. 55 wel loepen. 56 omme ende omme. *Andd.* Al o. hier e. d. 57 tenighen s. *Andd.* du soutst tot e. s. 58 *Andd.* D. vinden d. d. hebst vonden. 59 dienst. *Andd.* Daerom blijft. 60 cnaep d. i. d. tsienst. 62 *Andd.* spijse. 63 *Andd.* E. oeck c. e. s. 64 wiltu. 66 Dune moghes niet comen t. g. g. 67 di *ontbr. Andd.* W du en doetste gheen p. 68 volghelkijn. *Andd.* hoerste. 69 *Andd.* Ende du leetste sonder s.

70 *Andd.* En belcht di niet van dinen here. 71 *Andd.* Nemmermeer, dat is m. r. 72 voer q. *Andd.* M. soudi h. o. q. 73 stade. *Andd.* met staden. 74 *Andd.* Danck hebt ghi hebt mi wel gheraden. 75 *Andd.* ghi prijst mine duecht. 76 *Andd.* verhuecht. 77 *Allen* al *ontbr.* 78 u vrient. 80 in uwe g. *Andd.* in *ontbr.* 81 cnaep. 82 somer. *Andd.* ghinc daer b. 83 *Allen* sonder beiden. 84 Doe si teenre s. *Andd.* Vier daghen tot si quam teender s. 85 Casteelen stoeden daer b. h. *Andd.* stonden. 86 gheloepen. *Andd.* Daer si uut sach c. 89 *Andd.* Die brocht. 93 *Allen* alleen. 94 *Allen* ween. *Andd.* M. g. r. met groten w. 3 Dat mi gheeft. 4 nu *ontbr. Andd.* Die ghi. 5 *Andd.* Het soude. 7 gheern. 8 M. het is q. d. 10 Die *en* neder *ontbr.* 11 Vrouwe *Andd.* ontfermet.

K. L. 108 *b*.

Ic sal u dienen met goeder herten."
Die vrouwe seide: »Cnape, ic sal;
Here meyer, dat u goet gheval,
So ghehenct mi mine bede:
Gheeft mi den cnape op hoveschede.
Ghi siet wel, dat ic des noet
Hebbe ende berste groot."
Die here seide: Ic gheven u gherne,
Mer vrouwe, stonts u tonberne,
Ic wane, dat ware u profijt,
Ende ic soudu in corter tijt
Cnape vinden goet ende ghetrouwe."
Doe so sprac die edel vrouwe:
»Lieve heer meyer, nu laet wesen;
In wil el neghenen dan desen:
Hi sal mi ghetrouwe sijn." —
»Dat sal ic, bider trouwe mijn,"
Sprac die felle quade dief.
»Hebten u, vrouwe, hets mi lief,"
Sprac die meyer vander stede.
Doe keerdi ende alt volc mede.
Die meyer vraghede haer sere,
Wanen si ware; si seide: »Here,
Mine sake so comen si,
Dats ic niet mach berechten di.
Minen rampspoet is so groet:
Eer ict u seide, blevic doot.
Verlates mi op hoveschede." —
»Gherne, vrouwe"; mer in die stede
Beide si, heb ic verstaen.
Die meyer heefse wel ontfaen
Tsire herberghe in die stat,
Die in droeven ghelate sat.

12 herte. 13 Cnaep. *Andd.* ic doet. 14 *Andd.* H. m. god gheve u spoet. 15 mijnre bede. *Andd.* dese bede. 16 Ghevet. 17 ics. *Andd.* ic hebs. 18 berst. *Andd.* Ende ghebrec daertoe g. 19 gheern. 20 stonse u tonberen. *Andd.* stont hi u. 21 waen .... waer. *Andd.* Dat waer waen ick p. 22 soude. *Andd.* corten. 23 Cnaep. *Andd.* Knapen. 24 so *ontbr. Andd.* Doe sprac Florette d. e. v. 25 *Andd.* Heer meyer nu laet dit al w. 26 *Andd.* Ic en wil gheenen knape d. d. 28 *Andd.* Dat sal ick edel vrouwe fijn. 29 S. doe die f. dief. 30 Hebte uwen vrouwen. *Andd.* Hebten nu. 32 ende tfolc m. *Andd.* Die dief keerde int velt daer m. 33 *Andd.* D. m. vraechde der vrouwen seer. 34 W. s. waer. 35 saken. *Andd.* saken ... sijn. 36 mach *ontbr. Andd.* Dat icse mach b. dy. *Vs* 37 *en* 38 *ontbr. in het Hs.* 38 *Andd.* Eer ict seyde, ick bleef d. 40 mer *ontbr. Andd.* Vrouwe, ic doet m. i. d. s. 41 *Andd.* Reden si, h. i. v. 43 *Andd.* Tot sijnre herberghen. 44 *Andd.* Met droeven ghelate die vrouwe sadt. 45 hare. *Andd.* haer gelaet. 46 Nochtan hadsi den e. staet. *Andd.* edelre. *Na vs.* 46 *volgt nog in het Hs.:*

H. 98 *b*. K. L. 109 *a*. Hs. *f* 114 *d*.

Dit sceen wel an haren ghelate,
Dat si was van edelen state.
Si bleef daer die nacht al dure
Tote smorghens, die scoene figure.
Doe reet si en wech ter vaert.
Ende haer cnape, hiet Roehaert.
»Roehaert," seitsi, »cnape, sech,
Constu te Romen waert den wech?" —
»Ja ic, vrouwe," seide hi.
»En es passaghe no verre no bi
Niewer op twee hondert milen,
In canse wel, al sonder ghilen." —
»Cnape, daer soudic gherne sijn."
Rohaert seide: »Vrouwe mijn,
Daer sulwi comen in daghen drie."
Van smeyers so scieden si.
Si dancte hem der hoveschede,
Die hi doer haren wille dede.
Dus sat die vrouwe op haer paert;
Den somier dreef doe Rohaert.
Doe si quamen buter stede,
Ene mile buten op die hede,
Doe peinsede aldus Rohaert:
»Desen somer ende dit paert
Moetic hebben in mijn ghewelt.
Waer mochtic eer winnen ghelt?"
Hi reet uten weghe, Rohaert.
Hi had een ghesel, hiet Erkenbaert,
Ende die dief peinsde al,
Dat hi die vrouwe daer leiden sal,
Ende dat hi den raet sal doen,
Hi ende sijn gheselle, die glottoen,
Datsi sullen in haer ghewelde

In haren wesen sijt seker das
Dat men wel wist dat si edel was.

en in de Andd.:

Bi haren ghelaten, sijt seker das
Dat een edel vrouwe was.

47 nacht dore. *Andd* des nachts. 48 *Andd.* Des merghens voer die s. f. 49 si wech. *Andd.* Op haest si van danen ter v. 50 die hiet. 51 R. s. s. nu sech. *Andd.* R. knape s. s. sich. 52 *Andd.* Kenstu. 53 *Allen* sprac. 54 *Andd.* Ten is passagie verre noch bi. 55 tien hondert. *Andd.* Al waert. 56 wel gaen s. g. *Andd.* Ic en kense wel. 57 Cnaep d. s. gheern s. 58 Roehaert *en zoo ook elders.* 59 D. sullen wi. *Andd.* binnen d. d. 60 so *ontbr. Andd.* V. s. huyse voeren si. 63 Die vrouwe sat o. h. p. *Andd.* Aldus s. 64 Dien somer. *Vs.* 65—67 *ontbr. in het Hs.* 66 *Andd* heyde. 68 *Andd.*. sommier. 71 *Andd.* Hi toech hem. 72 ende hiet. 74 *Andd.* vrouwe voeren sal. 75 Ende ten raet dan so doen. 76 ghesellen. 77 *Andd.* sullen hebben.

K. L. 109 *b*. H. 99 *a*.

Den somer hebben metten ghelde.
Hi sanc ende was sere blide,
Ende seide: »Vrouwe, mochten wi te tide
Ons verspoeden op die vaert
Ic heb enen neve, hiet Erkenbaert,
Daer soudwi wale sijn ontfaen.
Doet u paert bet vaster gaen:
Van herten bin ic u ghetrouwe,
Alsoet recht is, edel vrouwe,
Want ne waerdi, ic waer doot."
Wat hi seide was boerde groot,
Want hi peinsde ende dochte,
Hoe hi die vrouwe ontheren mochte,
Ende toren beraden ende meskief.
Hierbi siet men: die enen dief
Lost vander galghen, dat hi hem pijnt
Om sinen lachter; alsoet scijnt
In desen reden, dat is waer.
Die vrouwe waende overwaer
Met hem riden sonder quaet:
Al dat hi seide, was baraet.

Dus reet Florette sonder bede
Tes si quam ter selver stede
Daer hi woende, Erkenbaert.
Doe so sprac die dief Rohaert:
»Vrouwe, beit! hier willic wesen."
Die vrouwe beete scier na desen:
Doe quam uut Erkenbaerts wijf:
»Ay valsche dief, quaet keitijf!
Dat ghi hinghet, dat waer recht."
Toter vrouwen quam hi echt
Floretten der jonctrouwen fijn
Ende sprac: »Willecoem moeti sijn!"
Si seide: »Here, des hebt danc."
(Al seidi dus, die trouwe was cranc,

Hs. *f* 115 *a*.

Die hi meende, Erkenbaert.)
Doe seide aldus Rohaert:
»Lieve neve, goet van prise
Laet ons gaen omme copen spise,
Die alre beste, die wi vinden,
Want mi mijn vrouwe uter alinden
Heeft verloest ende vander doot."
Erkenbaert seide: »Ere groot
Sal der vrouwen sijn ghedaen."
Dus sijn si ter merct ghegaen.
Doe so sprac Rohaert met staden:
»Lieve gheselle, ic bringhe gheladen
Enen somer met goude roet." —
»Dien moeten wi al tonser noot
Hebben," sprac die felloen.
»U wijf heeften in haer bandoen.
Gaet te nachte met ghewout
Ende doet ute tsilver ent gout,
Ende vullet met stenen ende hoy.
Wi en hadde noit so goede proy
Tenen hope, tenen louwe.
Al heeft mi verlost die vrouwe,
Wi moeten hebben haren scat.
So helpe mi God, ne ware dat
Si mi loste vander doot,
Ic hadse brocht in sulker noot,
Ende doot ghesteken met enen knive.
Ende of icse laet te live,"
Sprac Rohaert ende hi loech,
»En doe ic niet doer haer ghenoech?" —
»Ja ghi, vrient," sprac Erkenbaert.
Doe ghinghen si ter mercte waert
Ende cochten spise herde goet.
Alsi ghereet was metter spoet,
Ghinc men sitten eten daer.
Florette hadde groeten vaer,

78 *Andd.* D. somier ende dat g. 79 seer b. *Andd.* ende was b. 80 seiden vrouwen. 81 *Andd.* ghespoeden. 82 het E. *Andd.* eenen g. 83 D. souden wij sijn wel o. *Andd* souden wij wel. 84 bet *ontbr. Andd.* bet voert. 85 *Andd.* ben ic g. 86 *Andd.* Dats rechts wel e. v. 87 *Andd.* Want en doet ghi, i. w. d. 88 dats b. g. *Andd.* valscheit g. 89 peinsede e. docht. 90 *Andd.* bederven m. 91 ende grief. 92 H. s. m. den dief. *Andd.* Want men seit. 93 gelghe. 94 *Andd.* alst wel s. 95 *Andd.* Bi deser r. 96 *Andd.* openbaer. 97 *Andd.* te riden. 98 beraet. *Andd.* verraet. 99 beide *Andd.* beyden. 9800 quamen. *Andd.* Tot dat. 1 *Andd.* D. si vonden E. 2 Sijn gheselle doe seide ter vaert. 3 *Andd.* willen wi. 4 *Andd.* D. v. seit ende met desen. 5 *Andd.* Quam u. E. w. 6 valsch. 8 Toten v. quam si e. *Andd.* Erckenbaert ende hi quam e. 9 *Andd.* Tot F. der vrouwen f. 10 seide *Andd.* welcoem. 11 des *ontbr. Andd.* vrient des h. d. 12 siedi. 16 copen *ontbr. Andd.* omme *ontbr.* 17 Die beste copen. 18 alenden. *Andd.* ellenden. 19 Heet v. vander d. *Andd.* verlost. 23 *Andd.* soe *ontbr.* 24 *Andd.* breng. 25 *Andd.* sommier. 26 *Allen* al *ontbr. Andd.* Die. 27 *Andd.* die felle ribaut. 28 U. w. h. daer in haer bandoen. *Andd.* i. h. behout. *Vs.* 29 *en* 30 *in het Hs in omgekeerde volgorde.* 29 nacht. *Andd* nacht al m. g. 30 silver ende g. 13 vllet m. s. e. h. *Andd.* Dan vullet weder. 32 *Andd.* nye. 33 *Andd.* Tot .... tot. 34 *Andd.* dese v. 36 Also. *Andd.* ten w. d. 37 *Andd.* Dat si. 38 *Andd.* ghebrocht. 40 late. 41 *Allen* hi *ontbr.* 42 En *ontbr. Andd.* E. d. i. haer dan niet g. 43 gi. 44 *Allen* merct. 45 *Andd* herde *ontbr.* 46 *Andd.* Die men bereyde m. s. 47 *Andd.* Men ghinc. 48 had. 51 *Allen* ghene.

H. 99 *b*. K. L. 110 *a*.

Datmen haer mocht nemen tlijf.
Doe sprac Erkenbaerts wijf:
»Vrouwe, ontsiet u geeure sake,
Ende hout u hert wel te ghemake:
U so ne sal niet messcien." —
»Danc hebt, vrouwe", ende mettien
Versuchte si alse die pleghen,
Die int herte rouwe dreghen.
Nochtan ghinc te bedde twijf.
Doe sprac Erkenbaert die keitijf
Te sinen wive metter spoet:
»Vrouwe, laet sien den somer goet;
Hi moet hier bliven groot ende clene,
Wi sulre in steken hoy ende stene.
Waer mochten wi bet goet gecrighen?"
Die vrouwe seide: »Nu waent swighen,
Ende hier of een woert niet spreke;
Op een rat moet men hem breken,
Die u gaf al desen raet.
Hoe fel es hi ende hoe quaet!
Men mochte mi gheraden node.
Ende ne liet ict niet om Gode,
Ic soude u oec hanghen doen
Enten quaden fel glottoen,
Ende hi is daertoe bleven te live
Bider bede vanden wive;
Ende moet hi emmer toghen sinen aert?"—
»Bi Gode, vrouwe," sprac Erkenbaert,
»Ic soude haer mesdoen node."
Doe sprac die vrouwe: »Ay, om Gode,
So bid ic u, dat si ghestade." —
»Vrouwe, eer ic haer misdade,"
Sprac Erkenbaert, »bi mijnre wet,
Ic verlore mi liever let.

52 *Andd.* herte. 53 *Allen* so *ontbr.* 55 als. *Andd.* alsoe si plaghen. 56 hert. *Andd.* draghen. 57 te bed dat w. *Andd.* dat wijf. 60 *Andd* sommier. 61 cleen. 62 steen. *Andd.* Wi sullen steken daer in steen. 63 *Andd.* W. moghen wi bat gelt gh. 64 *Andd.* D. v. s. wil daer af s. 65 niet een woert. *Andd.* E. h. af en wilt niet spreken. 66 hem *ontbr.* 67 al *ontbr.* 69 mocht . . . . ode. *Andd.* M. mocht gher. te ghenen node. 70 Ne l. ic n. omme G. 71 *Andd.* Ic souden noch merghen h. d. 72 Ende tie quade f. g *Andd.* Den q. f. g. 73 daertoe *ontbr. Andd.* Ende *ontbr.* 74 *Andd.* Doer die b. v. desen w. 75 togen. *Andd.* Mer hi moet ymmer thonen s. a. 76 *Andd.* B. G. wijf. 78 *Andd.* Die vrou badt hem om G. *Vs.* 79 *en* 80 *in de Andd.*:

Datti haer niet en misdede.
Wijf eer ic haer dede onheuschede.

81 bi *ontbr. Andd.* Ic liet mi eer afslaen een l. 83 Ende *ontbr.* 84 scepen. *Andd.* Gheerne brenghen tschepe t. 85 *Andd.* Dan so en m. h. n. m. 86 haer *Andd.* viel op haer k. 87 doot. *Andd.* E. s. ic bid u dat

Hs. *f* 115 *b*. H. 100 *a*.

Ende ic salse merghen vroe
Brenghen toten scepe toe,
Danne mach haer niet messcien."
Die vrouwe vel over hare knien,
Ende seide: »Heer, so doet.
Ic sal u gheven metter spoet
Hondert pont bi der waerheit,
Daer ghi nu niet af ne weit."
Erkenbaert seide: »Ic sal."
Scande ende kenlijc ongheval.
Moeti hebben, dat hijt seide!
Het was algader valscheide,
Want sijn ghepeins ende sijn ghedochte
Was hoe hi onteren mochte
Floretten, des keysers dochter.
Dien nacht dromede haer onsochter
Dant noit gheenre vrouwen dede,
Ende was jeghen haer allendichede.
Nu hoert ende waent verstaen:
Nuchtens so ontspranc si saen,
Die vrouwe uut haren slape,
Ende riep Rohaerde haren cnape
Met haesten groet ende seide:
»Stant op ghereet al sonder beide:
Laet ons porren te Romen waert." —
»Dat si, vrouwe," sprac Rohaert.
Erkenbaert die sat op mede,
(Die al vol was der valschede)
Te ghebringhene die vrouwe.
Si peinsden vast om die ontrouwe,
Hoe sijt daertoe bringhen mochten,
Datsi wonnen wat si dochten,
Ende dat die somer metten goude
Van Roehaerde bliven soude.

ghi s. d. 89 *Andd.* bi mijnre w. 90 nu *ontbr. Andd.* weet. 92 ende oec c. 93 *Andd.* Moet hem ghescien, d. h. sede. 94 *Andd.* H. w. al quade valschede. 95 Sijn g. ende ghedocht. 96 *Andd.* bederven mocht. 97 des *ontbr.* 98 *Andd.* Tsnachts droemde haer veel o. 99 vrouwe. *Andd.* D. oyt vrouwe opt bedde d. 9900 Ende waer. *Andd.* Dat was al teghen h. a. 1 *Andd.* wilt v. 2 Suchtens so ontspranc saen. *Andd.* Des merghens o. 3 slaep. 4 cnaep. 6 ghereyt sonder b. 9 *Allen* die *ontbr.* 10 Die alle vol was v. 11 te brenghen. *Vs.* 12—16 *in het Hs.*:

Ende seker sijn al sonder trouwe
Van Roehaerde bliven soude
Dien somer metten roeden goude
Peinsdi te winnen omdat hi mocht.

in de Andd.:

Si peinsden vast om die ontrouwe
Hoe sijt daertoe brenghen mochten
Om te winnen dat si dochten.
Dat si den sommier mochten behouden
Die peysden si met vroecht taenscouwen.

K. L. 110 *b*. Hs. *f* 115 *c*. H. 100 *b*.

Die vrouwe quam voert ende brochte
Den somer ghedraghen; als sine gherochte,
Si waende dat steen hadde ghewesen.
Florette die sat op mettesen
Ende deden den dief Roehaert
Weder laden op dat paert,
Ende Erkenbaert salse ghebringhen.
Die vrouwe seide: »Vanden dinghen,
Daer ic u eer af ghewoech
Te nacht, ghedenct," ende si loech,
»Dat doet, here, op rechter trouwen,
Ende sijt doch vrient der vrouwen." —
»Vrouwe," seit hi, »het wert ghedaen."
Doe reden si wech vele saen,
Tes si quamen buter stat.
Erkenbaert seide nadat
Tote Rohaerde sijn ghedochte,
Dat hi die saken niet vorderen mochte.
Doe sprac Rohaert ende seide:
»Rijt te scepe waert sonder beide
Toten scot Maronier,
Die luxurieus is ende fier:
Segt, ghi brengt dat scoenste wijf,
Die noit ter werelt ontfinc lijf.
Ende die suldi hem vercoepen,
Wil hi u gheven ghelt bi hopen.
Hi sal u gheven wel hondert pont,
Ende sulse hem leveren nu ter stont,
So blijft die somer ons gheheel:
Doet aldus, hets onse vordeel."
Erkenbaert seide: »Ic sal."
Florette merkede dit al,
Doe was droeve die scone fine.
Si en const niet vanden latine,
Dat si onderlinghe spraken.
»Vrouwe," seithi, »ic sal mi maken

K. L. 111 *a*.

Ter marinen om een scip sien." —
»Ay, al ere moet u ghescien!"
Sprac Florette; dus reet hi voren
Te scepe waert ende heeft vercoren
Aldaer den scot Maroniere,
Ende vercoft daer bi dangiere
Floretten omme hondert pont,
Ende leverdse hem in corter stont.
Die vrouwe int scip voren ginc.
Die scot trac tseil op varinc,
Ende dat scip doen danen dreef:
Dat goet metten dieven bleef,
Ende voeren wech sonder beide.
Die vrouwe bleef in die droefheide.

Hier latic van Floretten bliven:
Van Helenen wil ic scriven,
Ende vanden ghenen, die met hem sijn,
Ende vanden goeden Seghelijn,
Die was Helenen ridder daer,
Die voeren over, dit is waer,
Met haren volc gheweldelike.
Want dat roemsce keyserrike
Was herde lanc ende herde wijt,
Want die Barbaren hadden strijt
Verloren, als ic voren sede.
Dus gaf haer op menighe stede
Den jonghen keyser, Segheline.
Sonder slach ende sonder pine
So reet hi, als ic versta,
Toter stat van Ysona,
Die was so hoghe ende so sterc.
Soudic u bescriven twerc,
Het soude te lanc sijn veel,
Mer ic sals u segghen een deel,

17 Die v. dien voert. *Allen* brocht. *Vs.* 18 *ontbr. in het Hs. Andd.* gherocht. 19 *Allen* Hi waende. 20 *Allen* die *ontbr. In Allen volgen* 19 *en* 20 *na vs.* 21 *en* 22. 22 laten. 23 diese sal bringhen. *Andd.* Die E. tscepe sal bringhen. 24 Van desen d. *Andd.* Sijn wijf s. 25 *Allen* eer *ontbr.* 26 ghedenct *ontbr.* 27 Here, doet so, o. r. trouwe. *Andd.* D. d. op gherechter t. 28 E. s vrient deser vrouwe. 29 *Andd.* Wijf sprac hi. 30 *Andd.* Aldus so reden si wech saen. 31 Tote si q. *Andd.* buten der. 32 *Andd.* seide dat. 33 Roehaert s. *Allen* ghedocht. 34 saken n. v. mocht. *Andd.* en mocht. 35 Roehaerde. 37 Toten scat M. *Andd.* T. sconen meronnier. 39 tscoenste w. 40 *Andd.* Die ye van moeder droech l. 42 *Andd.* Wilt hi. 43 wel gheven. 44 hem *ontbr. Andd.* Ghi sultse h. l. in corter s. 45 *Andd.* S. b. ons die sommier. 46 *Andd.* tis ons v. 48 *Andd.* mercte dit dus al. 49 scone *ontbr. Andd.* Si wert droevich d. s. fijn. 50 *Andd.* Si en verstont niet haer latijn. 53 *Andd.* Ten Tiber o. e. s. te sien. 54 *Andd.* Vrient veel eeren m. u g. 55 daer r. h. v. *Andd.* voert. 56 *Andd.* verhoert. 57 Den scat maroniere. *Andd.* d. sconen Merronier. 58 daer *ontbr. Andd.* E. vercocht Floretten fier. 59 F. daer C pont. *Andd.* Bi bisanten o. h. p. 60 *Andd.* Hi leverdese hem. 61 scip *ontbr.* 62 *Andd.* D. scipper toech. 63 Ende *ontbr. Andd.* Dat s. terstont van d. d. 64 *Andd.* Die sommier. 65 *Andd.* Si v. wech al s. b. 66 *Andd.* Florette bleef in droefheiden. 71 Alleenen. 73 *Andd.* ghemeenlijc. 75 ende wijt. *Andd.* ende wijt. *Andd.* ende herde groot. 76 Barbarien. *Andd.* hadden stoot. 77 ic eer seide. *Andd* Gheleden. 80 ende pijn. *Andd.* Sonder strijt. 83 starke. 84 twerke. 85 H. s. al te lanc sijn. *Andd.* a. t. l. s. veel. 86 Meer sal ic u een deelkijn.

H. 101 *a*. Hs. *f*. 115 *d*. K. L. 111 *b*.

Ende daeraf doen een ghetoech:
Vier ende twintich cubitus hoech
Waren die mueren boven daerde.
Ende opten mure stonden waerde
Toerne dertich ende twee.
Noch mach ic u segghen mee.
Distorie seit, die nie ne loech,
Dat elc boven den mure hoech
Was hondert cubitus ende tien.
Het was so hoech opwaert te sien,
Dat elc, diet sach, des hadde ducht,
Ende docht hem hanghen in de lucht;
Dat en was loghen gheen.
Distorie seit, die minste steen
Was drie cubitus dic ende lanc,
Ende twee breet in den ommeganc.
Twintich cubitus was elc toern dicke,
Entie muer, also ic micke
Wasser dic vichtiene.
Niement en stont hem tontsiene
Also langhe, als si hadden spise.
Een cubitus, dat seit die wise,
Die maet daeraf doet ons becant
Van den ellenboghe toter hant.
Indie stat ende in die borghe
Waren ghetruct al sonder sorghe
Die jonge kinder, wies gheslacht
Te Romen bleven buter gracht,
Ende swoeren te wrekene die moert.
Ysona, die vaste poert,
Was wel anderhalf mile lanc,
Ende also breet in den ommeganc.
So vaste stat ne sach noyt man,
Sonder Jherusalem, datter stont an
Op seven milen, als ic versta.
Daer logierden, voer Ysona,
Helene ende Seghelijn.

87 Ende *ontbr. Andd.* betoech. 88 LXXX cupitus h. 89 Was die muer boven der eerden 90 E. o. muur s. werke. *Andd.* E. boven der mueren s. w. 91 toern. *Andd.* toernen. 92 N. so seg ic u meer. 93 Ende tie ystorie die noyt loech. *Andd.* nye e. l. 94 D. e. toern b. d. muer h. *Andd.* D. e. toern b. der m. hoech. 95 W h. cupituse dic ende III lanc. *Vs.* 96—10001 *ontbr. in het Hs.* 97 *Andd.* des *ontbr.* 10002 *Allen* E. t. b.. dit is die ganc. 3 cupitus. 4 Ende tie muel. *Andd.* mueren. 5 wichtiene *Andd* dicke vijftien. 6 N. s. h. tonsiene. *Andd.* ontsien. 8 cupitus d. segghen d. w. 9 *Andd* mate. 11 ende die h. 12 *Andd.* ghetoghen s. s. 13 wies gheslecht. *Andd.* wiens g. 14 graft. *Andd.* buten der. 15 *Allen* wreken. *Andd.* alle die m. 16 *Andd.* Y. die stede die v. p. 17 meer dan 1⅓ mile. 18

H. 101 *b*. K. L. 112 *a*.

Die ghene, die daer binnen sijn,
Haddens onweerde herde groot.
En doe God, die alle noot
Can verwinnen, Segheline
Staet hier te hebben grote pine.
Willen hem houden die van binnen,
Aen die stat en is gheen winnen;
So starc is si ende so vast,
Sine dorven ontsien neghenen gast,
Indien dat si hebben spise.

Helene, die vroede entie wise,
Ghinc met Seghelijn te rade,
Watmen best hiermede dade.
»Ic segt u, vrouwe," sprac Seghelijn.
»Die steden, die ghewonnen sijn,
Sallic ontbieden vele saen,
Datsi ons te staden staen."
Doe sprac Helene ende sede:
»Ja, Seghelijn, van elker stede
Es hier thoeft in dese poert.
Ic duchte, comen si bet voert,
Dat wi moghen verraden sijn." —
»Nu hoert," sprac doe Seghelijn.
»Hier jeghen wetic goede dinghen:
Ghi sult u volc metten haren minghen,
Ende alder groeter heren kinder,
Beide mere ende minder,
Sallic allegader vaen.
Can ic enighe valscheit verstàen,
Dat si ons willen ofganghen,
So sallic doen haer kindre hanghen,
Ende thoeft van den buke slaen;
Dus sullen si ons te dienste staen,
Ende nemmer moetsijs hebben danc."
Helene sprac: »Dus is goet ganc."
Aldus dede Seghelijn die coen,

Andd. E. so breet. 19 ne *ontbr. Andd.* poerte. 20 *Andd.* S. J. stonder an. 21 VII mile ende 1 halve na. 22 logierden si. *Andd.* Aldus soe voeren si daer na. 23 Aleene. 25 *Andd.* Haddent in onwaerden groot. 26 Ende doe. *Andd.* Het en doe. 27 *Allen* Verwinnen can. *Andd.* Seghelijn. 28 *Andd.* te lijden. 29 Willen si. *Andd.* W. si hem wederstaen d. v. b. 34 ende tie *Andd.* die vrouwe wise. 36 hierme die. 39 *Andd.* vele daer. 40 *Andd.* D. s. o. alle in o. s. 41 seide. 43 thoeft hier. 44 bet *ontbr. Andd.* I. d. worden si ghestoet. 45 *Andd.* mochten. 46 doe *ontbr.* 49 *Andd.* Ende *ontbr.* 50 *Andd.* Meerder. 53 *Andd.* af willen ganghen. 54 *Allen* haer kindre doen. 57 Nemmer moeten sijs h. d. *Andd.* E. nemmermeer. 58 *Andd.* seide dit is. 59 *Andd.* die *ontbr.*.

Hs. *f* 116 *a*. H. 102 *a*.

Der heren kinder int prisoen,
Ende vergaderde in corter tijt
Volc, mede te houden strijt,
Dertich dusent sterker man,
Ende heeft die stat beleghen
Van Ysona, al omme entomme,
Voer elke poerte ene somme,
So vele, als an die stat daer was.
Daer laghen si int groene gras,
Dat seit dat boec, der weken vijftiene.
Bin deser stont hadde engiene
Ghedaen maken Seghelijn,
Ende enen ram, was yserijn,
Daermen mede den muer te sticken
Soude breken ende doerpicken.
Ende onder den ram so mochten gaen
Vijf hondert man, heb ic verstaen,
Diemen niet ghescaden mochte.
Die meester, diet engien wrochte,
Was sere vroet ende subtile.
Die ram had claeuwen sonder ghile,
Die opwaert clam ghelijc der cat.
Die daer in waren, mochten gat
In den muer breken ende maken,
Want hem niement mocht ghenaken.

Die van binnen niet willen plien
Wijchs no selver uutwert sien,
Want sine hadden ghenen noot,
Sonder dat hem wijn ende broot
Ende dranc begonste breken.
Seghelijn dede den ram voertsteken
Tote an den muer met stouten sinne.
Als dat saghen die van binnen,
Worden si tonghemake sere.
Men begonste sonder were
Die muere breken ende doerpicken.

K. L. 112 *b*. Hs. *f* 116 *b*.

Alsi saghen dese sticken,
Ne wisten si wat anegaen.
Si ghinghen haer hande te gader slaen,
Sine wister jeghen ghenen raet.
Doe wasser binnen een out, verstaet,
Die van oerloghen vele wiste.
Den engien sach hi met liste
Den muer breken, entie gone
Hiet Judas Macabeus sone.
»Ghi heren," seithi metter spoet,
»Ic sal u segghen watmen doet.
Men neme sulpher ende pec
Ende smout; al dit berec
Salmen doen wallen over een.
Ons mach helpen el negheen
Saken, die ons nutter sijn,
Want dengien is yserijn.
Ware dit daer op ghegoten,
Die den muer so sere ploten,
Souder ute moeten vlien.
Want dit yserijn engien
Sal met deser stoffe gloyen,
Dier binnen bleve soude hem broyen.
Dus is alre best ghedaen."
Sulphur, pec ende smout was saen
Te gader ghegoten mettien.
Doe ghinc men werpen opt engien:
Het gloeyede scier, dan was gheen wonder.
Si liepen ute, diere waren onder,
Ende lieten staen tengien.
Als dit die van binnen sien,
Maecten si een groot gheluut.
Si ontdaden die poerte ende traken uut
Ende dreven binnen dat engien.
Als Seghelijn dit heeft versien,
Sloech hi na in haren steert
Algader doot, dat hi begheert.

60 Der groeter heren k. i. p. 62 V. om te h. s. 63 Dertich hondert M. man. 64 beleit. 65 ende domme. *Andd.* om ende om. 66 poert. *Andd.* een grote som. 67 So vele *ontbr. Andd* in die stat was 68 groen. *Andd.* in dat. 69 der *ontbr. Andd.* So seyt dhistorie. 70 Bin d s. h. engien. *Andd.* aengien. 71 *Andd.* Doen maken. 72 was *ontbr.* 73 *Andd.* D. m. soude te s. 74 *Andd.* Den muer b. e. doerbicken. 75 *Allen* so *ontbr.* 77 scaden mocht. 78 tengien wrocht. 79 *Allen* subtijl. 80 *Andd.* ghijl. *Vs.* 82 *en* 83 *ontbr. in het Hs. Andd.* tgat. 84 ghenaken mocht. *Andd.* niemant en. 85 *Andd.* en wouden niet p. 86 *Andd.* Wikens noch oec uutwaert sien. 87 sien hadden. 89 te breken. *Andd.* begonst te ontbreken. 90 Men begonste d. r. v. 91 *Andd* sinnen. 93 seer. 94 weer. 95 Den muer. *Andd.* ende bicken. 97 wat bestaen. 99 wisten. *Andd.* Nyemant en wister teghen r. 10100 *Andd.* een out man. 1 oerloghe. 2 list. 3 ende tien gheen. *Andd.* Die mueren ende dit was. 4 *Andd.* J. M. sone als ic las. 6 u *ontbr. Andd.* wat ghi d. 7 neem. *Andd.* Neemt nu. 8 *Andd.* dit al ghereck. 9 *Allen* vallen. 10 *Andd.* el gheen. 11 nutte. *Vs.* 12 *ontbr. in het Hs.* 14 *Andd.* Die daer opter mueren stoten. 16 *Andd.* dese yseren aengien. 17 stof. *Andd.* Sal worden met sulfur gloeyen. 18 Die daer b. b. s. h. *Andd* verbroyen. 19 *Andd.* Dits dalder beste g. 20 was *ontbr. Andd.* p. herde saen. 21 Was ghegoten m. *Andd.* Was te samen ghesoden. 22 *Andd* Ende ghinghent w. 23 H. g. dan (*de rest ontbr.*) 25 den aengien. 26 Als die v. b vluchtich sien. 27 een *ontbr.* 30 Al dit heeft ghesien S. 31 in den stert.

K. L. 113 *a*. H. 102 *b*.

So wien hi achterhalen mocht,
Metten live dat hijt becocht.
Hi reet so diep in haren steert
Datter sloech die ridder weert
Vijf hondert alleen met sijnre ghewelt,
Eer hi noyt den arm ophelt.
»O wach!" sprac die ridder weerde
»Waert te doene metten sweerde,
So hadden wijt al sien ghenoech.
Binder stat was onghevoech
Beide van dranke ende van ate.
Ende si hadden utermaten
Grote breke van water claer.
Die van buten hadden hem daer
Al ghenomen datter was.
Makabeus sone Judas
Seide: »Ghi heren, in waren saken,
Wi sullen ene vaute maken
Onder deerde sonder ghile,
Die duren sal een starke mile,
Dat seg ic u bi trouwen,
Of die feeste sal ons berouwen,
Want die saken also staen,
Dat dit emmer moet sijn ghedaen.
Men sal nemen, seg ic u,
Calvervellen ende die ru,
Daerin salmen nayen lieden,
Een deel onser maysenieden,
Ende sullen doer die vaute gaen
Ghelijc calver, na mijn verstaen.
Si sullen borne halen met crachte,
Ende sullen hem nauwe moeten wachten;
Alsi yement sullen sien,
So sullen si gaen in dien,
Ghelijc calveren, des sijt vroet,
Over hant ende over voet.

Vs. 32—35 *ontbr. in het Hs. Andd.* Allegader. 34 *Andd.* hi b. 35 *Andd.* inden s. 37 VM met s. q. *Andd.* sijn g. 38 *Andd.* noyt *ontbr.* 39 Ay wach s. d. r. wert. 40 doen .... sweert. 41 al *ontbr.* 42 *Andd.* Binnen der s. 43 *Andd.* aten 44 *Andd.* Mer si h. u. 45 Groet b. *Andd.* Groet ghebrec. 46 daden hem. 50 faute. *Andd.* vout. 42 *Andd.* Die doer sal gaen. 53 Dat ic seg u over bi t. *Vs.* 53—56 *ontbr. in de Andd.* 54 *Andd.* feest. 57 *Andd* oec nemen. 59 *Andd.* Daer s. n. inne. 60 *Andd.* E. d. mannen als ic versinne. 61 *Andd.* doer dit wout. 62 calveren. 63 born. *Andd.* water. 64 *Andd.* Hier teghen en sullen si hem niet w. 65 *Andd.* Daertoe als si yemant s. 66 Sullen sij gaen ghelijc d. 67 Calveren, s. d. v. *Andd.* calvers. 68 *Andd.* handen. 71 in dien g. *Andd.* die g. 72 waer. *Andd.* Ghelijc oft elck e. c. waer. 73 beide. *Andd.* beden. 74 born. *Andd.* water. 75 scaep. *Andd.* S. e. c. heb ic

Hs. *f* 116 *c*. K. L. 113 *b*. H. 103 *a*.

Ende si sullen," sprac Judas,
»Met haren monde sliten gras
No min no mere in dier ghebare,
Of elkerlijc een calf ware."
Aldus dede men al sonder bede,
Datmen borne haelde binder stede.
Scape ende calver, sonder faute,
Dreven si mede in die vaute.
Aldus daden si een maent.
Seghelijn was die hem bewaent
Van desen dinghen none wiste.
Int einde quam uut dese liste
Bi enen herde, die hadde verloren
Coyen, scape daer te voren;
Hi ghinct Segheline claghen.
Als hi des hoerde ghewaghen,
Docht hem wonders sijn ghenoech.
Seghelijn seide ende hi loech:
»Cnape goet, is dit waer?" —
»Jaet, here." Doe dedi reden daer
Twee hondert manne, die hi brochte
Met hem van Romen, want hi dochte,
Hoe hise best verdullen mach.
Nu moechdi horen wes hi plach:
Hi dede nemen twee hondert scape,
Een deel coyen, ende seide: »Cnape,
Wacht van verre dese beestkijn.
Alst es tijt, blas dat hoernkijn,
Wi sullen trecken in dat wout;
Sine dorften willen om roet gout,
Dat si dus hebben ons ghehoent.
Haren dienst wert hem gheloent,
Moetic leven," sprac Seghelijn.
»Ic salse leren calver sijn."
Die herde sprac: »Het wert ghedaen."
Hi dede twee hondert scape gaen

verstaen. 76 faute. *Andd.* Die deden si met hem gaen. 77 Ende d. aldus ene m. *Andd.* A. duerde dit e. m. 78 *Andd.* S. die dit niet en waent. *Hs.* was *ontbr.* 79 dinghe n. wist 80 list. 81 harde d. had v. *Andd.* harder. 82 scapen d. t. voeren. 83 *Allen* ghinc. 85 *Allen* sijn *ontbr. Andd.* wonder. 86 sprac. 88 Sprac Segh. ende dede r. d. *Andd.* riden. 89 manne d. h. brocht. *Andd.* man d. h. met hem b. 90 M. h v. R. hi docht. *Andd.* Met hem *ontbr.* 91 verdullen mocht. *Andd.* v. soude. 92 Nu hoert. *Vóór dit vs. hebben de Andd. nog:* Hi micte te doen dat hi woude, *en er na:* Des merghens alst was schoon dach. 93 *Andd* Dede hi n. 95 *Andd.* W. v. v. dit bestaen. 96 *Allen* tijt es. *Andd.* soe blaest dan saen. 98 *Andd.* dorsten. 99 D. hi ons dus hebben g. 10200 Haer d. *Andd.* Hem wert tavont haren dienst g. 3 *Andd.* harder. 4 *Andd.* cc. s. dedi met hem g.

K. L. 114 *a*.

Op die heide ende coeyen mede.
Die cnaep ghinc ligghen teenre stede
In enen bosch, ende hem vellen.
Seghelijn ende sijn ghesellen
Waren int wout al bedect.
Alst was dach, quam uutghetrect
Een van binnen, verstatet wel,
Ghenayet in een calfsfel.
Hi quam ute al sonder vaer
Ende sach verre ende naer:
Hine sach niement gaen no lopen,
Sonder vee bi groeten hoepen.
Hi was blide vanden ghevalle
Ende riep: »Ghesellen, comet alle!
So goede proeye en hadwi nie,
Als ic hier met oghen sie.
Daer wasser vijftich ende vive.
Doe deelden hem die keytive
In twee deelen opten pleine.
Dat een deel ghinc omme die fonteyne
Ende dander ghinghen loepen
Scape vergaderen bi hopen.
Als si op die vaert dus sijn,
Blies die harde sijn hoernkijn.
Doe quam ute Seghelijn
Ende alle die gheselle sijn,
Roepende met luder kele:
»Ay, ghi dieven! van desen spele
Hebdi alte langhe gheploen."
Doe rechten hem op die glottoen
Ende liepen over haer voete.
Seghelijn reet hem te ghemoete
Entie sine, heb ic verstaen.
Si hadden hem tgat ondergaen
Vander vaute, die ridders goet.
Doe liepen si over twee voet
Harentare op dat velt.

H. 103 *b*. Hs. *f* 116 *d*.

Seghelijn sprac: »Bi Goeds ghewelt,
Ic ne hebbe noit verstaen,
Dat calver over twee voete gaen,
Sonder nu hier op dat velt.
Ghi heren, doer die Goeds ghewelt,"
Sprac Seghelijn, »laet se ons vaen
Al levende sonder slaen!" —
»Here," seiden si, »dat si."
Op dat velt was groot ghecri,
Groot gherucht ende groot gheluut
Van die liepen in die calver huut,
So dat si alle waren ghevaen.
Seghelijn deedse leden saen
In dat here, voer Helene.
Die lieden quamen groot ende clene,
Dat wonderlike volc besien.
Seghelijn seide: »Met desen engien
Hebsi ghehaelt, dat hem ghebrac.
Ic wane noyt man sach no sprac
Calver gaen over twee voete,
Sonder dese, die God moete
Onteren," sprac doe Seghelijn,
»Dat si calver worden sijn,
Ende si hebben mer voete twee.
Ic salse doen vlaen min no mee
Alse calver," sprac Seghelijn;
»Ic salse leren calver sijn."
Doe vraechde hem dus Seghelijn,
Of si wilden sijn kerstijn.
Si seiden: »Neen doer ghenen noot!
Wi willen eer smaken die bitter doot."
Als Seghelijn dit had verstaen,
Dedise altemale vlaen
Levende, si u bekent;
Dat was hem een swaer torment.
Op rade waren si gheset.
Si riepen sere op haren Mamet,

7 ende wacht. 8 S. e. s. knecht. 10 Als. 11 verstaet. 12 *Andd.* Die was ghenayt i. e. c. vel. 13 al *ontbr.* 16 *Andd.* Die beesten sach hi al bi h. 17 *Andd.* gheval. 18 coemt. *Andd* Hi riep sinen g. al. 19 S. g. p. hadden wi n. *Andd* en hadden wi nye. 20 *Andd* ic nu. 21 *Andd.* Dier was v. en v. 22 deelde *Andd.* Ende d. 24 Teen d. g. omme fout. 26 vergaderen. *Andd.* Die beesten v. b. h. 26 *Allen* dus op die vaert. (*Hs.* vaer). 28 dat harde. *Andd.* herder een horenkijn. 29 uut. 32 *Allen* ghi *ontbr.* 34 D. r. si op haer di g. 35 voet. 36 ghemoet. 37 *Andd.* Ende die sijn. 38 *Andd.* Die hadden. *Vs.* 39 *en* 40 *ontbr. in de Andd. Hs.* faute. 40 si *ontbr.* 41 Hare ende taer. *Andd.* Haer ende daer liepen si opt v. 43 heb niet. *Andd.* Dit en sach ic noyt noch en const v. 44 op II voet. 45 *Allen* hier *ontbr.* 46 die *ontbr.* 47 Seghelijn *ontbr.* 49 *Allen* Si seiden here. 51 ende gheluut. *Andd.* G. ghevecht. 52 loepen in die huut. *Andd.* calveren h. 53 *Andd.* So langhe dat. 54 *Andd.* Ende S. die deedse a. 55 heer v. Aleene. *Andd.* Leyden aldaer v. H. 57 wonderlijc. 58 In desen. 59 *Allen* Hebben si. 60 waen. 61 voet. 62 moet. 65 voet. *Andd.* mer *ontbr.* 66 *Andd.* doen villen. *Hs.* vlaen *ontbr. Vs.* 67 *en* 68 *ontbr. in de Andd.* 69 D. v. aldus S. *Andd.* dus *ontbr.* 70 O. s. wesen wilden k. *Andd* wesen wilde. 72 Si souden e. s. *Andd.* W. w. sterven eer die d. 74 altemael verslaen. *Andd.* vaen. 75 *Andd.* Ende l. villen. 77 *Andd.* raden werden. 78 *Andd.* sere *ontbr.* 79 Mer *ontbr.*

K. L. 114 *b*. H. 104 *a*. Hs. *f* 117 *a*.

Mer hine const hem niet beraden,
No ter noet oec staen in staden:
Si bleven doot daer op die hede.
Als dat saghen die vander stede,
Waren si droeve in dat palas.
Doe seide Macabeus soen Judas:
»Ghi heren, nu doet den raet mijn,
Of wi moeten verloren sijn.
Laet ons in die vaute gaen
Dat gat verstoppen vele saen
Beide met eerden ende met stenen,
Of si sullen al ghemene,
Die hier ligghen op die hede,
Altemale comen ter stede,
Ende winnen ons met hare cracht."
Doe ghinghen si draghen dracht,
Dat si die vaute in corter wile
Tfierendeel van eenre mile
Volden, alse diet begheerden.
Beide met stenen ende met eerden
Dede Judas in corter tijt
Pitte maken harde wijt,
Twee ende veertich ofte meer.
Hoert hier enen nauwen keer,
Wat hi riet, die felle ghier.
In elken pitte een starc vier,
Enen ketel daer boven hinc:
Sulphur, pec ende ander dinc
Was daer inne, sijt des vroet.
Daer boven een decsel van prise goet;
Daer onder een balke yserijn,
Of si quamen die kerstijn,
Ende si ontstopten die vaute,
Dat si vonden dese ghebroute
Met eerden so vast bedect;

H. 104 *b*. K. L. 115 *a*.

Eest dat yement daer op trect,
Hem stoet te hebben sinen onwille.
Want elc decsel als een spille
Lach opten balke yserijn:
Quamer op enich kerstijn,
Van Seghelijns volc, van sinen lieden,
Hi soude bi crachte moeten sieden,
Ende jammerlijc verliesen tlijf.
Dese Judas, dese keitijf
Was listich ende van rade vroet.
Enen muer hi maken doet
Ten einde van den pitte,
Dat van den viere al die hitte
In den pitte moeste bliven.
Dus sal hi den menighen ontliven
Altemale bi sinen doene:
Sijn hert was vol van traisoene.
Doe dedi in corter wilen
Die mate eener halver milen
Die vaute lenghen sonder waen,
Ende te male anders uutgaen,
Dan si te voren uteghinc,
Oft gheviele alsulke dinc,
Dat si souden sijn bestaen,
So soudsi doer die vaute gaen
Ende bestanden die van buten.
Noit man hoerde vanden conduten,
Die ghemaect waren op die ure.
Daer waren gaten in den muere,
Die in die vaute waren ghemaect
So listich ende so wel gheraect,
Datmen, bi subtijl maniere
In den pitten mocht maken viere,
Ghelijc oft waren fornesen.
Seghelijn had gheboden bin desen,

80 *Allen* Oec *ontbr*. 81 *Allen* daer *ontbr*. 85 *Allen* nu *ontbr*. 86 *Andd*. wi sullen alle. 87 faute. *Andd*. in dat wout henen g. 88 *Andd*. Ende verstoppen den wech s. 89 *Allen* Beide *ontbr*. 90 alle g. 91 heide. *Vs*. 91 *en* 92 *in de Andd. in omgekeerde volgorde*. 92 Altemael. *Andd* Al van onsen live scheyden. 93 *Andd*. Sullen ons w. met h. c. 94 si *ontbr*. *Andd*. dracht in dracht. 95 die scat. *Andd*. die faut. 97 V. als si b. *Andd* Vervolden a. d. b. 10300 *Andd*. Putten m. herde w. *Vs*. 1 *ontbr*. *in het Hs*. *Andd*. Noch veertich o. m. 2 *Allen* kere. 3 ghiere. 4 pit e. s. viere. 5 Een k. 6 S. p. sonder d. 7 daer in. 8 *Allen* van spise g. 9 *Andd*. een balck. 11 ontstoppen die faute *Andd*. foute. 12 desa faude. 13 Want met e. waest b. 16 pille 17 op die b. y. *Andd*. Ende lach. 18 kersten. *Andd*. Oft dær trock eenich k. 19 *Andd*. V. sinen volcke. 20 cracht. 24 In enen m. 26 al hette. *Andd*. Op dat v. d. v. die h. 27 I. dien p. moest b. *Andd*. I. d. put al moest b. 28 *Andd*. menich Kersten o. *Vs*. 29 *en* 30 *ontbr*. *in het Hs*. *Andd*. Altemael van s. doen. 30 *Andd*. traisoen. 31 *Andd*. dede hi. 32 Die maet vander h. m. *Andd*. Omtrent der maten een corte mile. 33 Die faute ligghen altemael s. w. 34 E. oec te mael anders sins uytgaen. *Andd*. E. teenen anderen gate uutgaen. 35 Dan si wijl daer te voren utenginc *Andd*. ute *ontbr*. 36 Of die sake waer dat die dincken. 37 Si quamen dat si vonden b. *Andd*. D. s. werden b. 38 Ende wouden doer d. faute g. *Andd*. souden si. 39 *Allen* bestaen. 40 *Andd*. Nye man. *Andd*. van die c. 41 Die daer g. *Andd*. Die waren ghemaect inden muere. 42 muer. *Andd*. Si vielen den menighen te suere. 43 faute. *Andd*. Ende die voute was so wel g. 45 D. sonder dangier. *Andd*. bi eenich s. m. 46 Int pit m. m. vier. *Andd*. In die putten 47 G. het ware forneysen. 48 binnen desen. *Andd*. S. h. doen ghebieden met d.

Hs. *f* 117 *b*. K. L. 115 *b*. H. 105 *a*.

Dat sijns volcs die rechte helt
Voer die vaute met ghewelt
Souden trecken op die heidijn.
Talifier, die neve sijn,
Was leidsman van deser scaren.
Seghelijn soude dander verwaren
Op dat velt buten der stede.
Als hijt hiet, al sonder bede
Was sijn wille aldus ghedaen.
Talifier trac ter vauten saen
Met sinen volke al ghetropt.
Doe vonden si die vout bestopt,
Si ginghen daerde daer ute draghen.
Als dat die van binnen saghen,
Ghincsi hem wapenen sonder beden,
Die rechte helft vander stede,
Eede ghingen doer die voute nuwe
Ende quamen met enen ghehuwe,
Wel ghescaert, te hope ghetropt;
(Die oude voute was bestopt.)
Talifier is inghetrect:
Die ketelen stonden daer ghedect
Metten decselen coperijn
Op die balke yserijn,
Ende waenden doen al haren wille.
Tecsel sloech om als een spille,
Ende vielen in den ketel heet
Met sulfur ende pec, wel ghereet
Om te doen sieden die kerstijn.
Si riepen: »Wach, waer moghen wi sijn?"
Deen den anderen, »lieve ghesellen!
Dit is in der bitter hellen,
Daer wi nu in sijn gheraect.
Dit en heeft niement ghemaect,
Dan die duvele ende haer cracht."
Doe traken die ander bet acht
Ende waenden utekeren saen,
Maer datsi werden wederstaen
Van dien van binnen op dat gat,
So dat Talifier ende alle dat
Met hem was ende hem beneven,
Binnen der vauten doot bleven.
Doe reden si op Seghelijn voert,
Ende dander quamen uter poert
Om Segheline te doene lachter.
Dus was van voren ende van achter
Seghelijn bestanden entie sine,
Des waren si in groter pine.
Men sloech sijn volc hem of so sere,
Dat Segheline den groeten here
Cume tweehondert man en bleef.
Distorie seit, dat noyt man dreef
So groeten moert, als Seghelijn
Dede ende die kindre sijn.
Seghelijn sloecher, so wies wondert,
Met sijnre hant wel twintich hondert,
Eer hi ie den arm ophelt.
Dat dede al die Goeds ghewelt;
Mer hi begonste sere moeden.
Sine kindre, die seven vroeden,
Waren ghewont herde sere.
Mer als hi wist van Taelifeere
Sinen neve, dat hi was doot
Ende sijn volc, cleen ende groet,
So was hi droeve utermaten:
Hi en wist hem hoe ghelaten.
Dus was beleit vanden heidijn
Die roemsche keyser Seghelijn

Allen sijn volc d. r. helft. 50 faute *Andd.* Doer dat wout met haer g. 52 Taelgeer. 53 dier s. 54 Ende S. *Andd.* bewaren. 55 Ende bliven opt velt voer die s. 56 A. hi dus h. sonder beiden. 57 Waest schier also gedaen. 58 fauten. *Andd.* toech ter fonteynen s. 59 volc. *Andd.* al ghecopt. 60 faute *Andd.* ghestopt. *Vs.* 61—68 *ontbr. in het Hs. Andd.* uut. 63 *Andd.* So ghinghen si h. w. s. 64 *Andd.* steden 65 *Andd.* nouwe. 66 *Andd* ghehouwe. 67 *Andd.* ghecopt. 69 *Andd.* T. is daer in ghetrect. 70 Ketelen die daer stonden g. *Andd.* daer stonden. 71 decselen copryn. 72 *Andd.* Legghende op d. b. y. 74 *Allen* al *ontbr.* 74 Tdecsel.... pille. 76 *Andd.* p. wast al g. 77 *Andd.* doen *ontbr.* 78 wi *ontbr.* 80 *Andd.* bitterder (*K* biterder). *Vs.* 81 *en* 82 *ontbr. in het Hs.* 82 *Andd.* Dit en moet niemant hebben g. 83 Onder die d. *Andd.* D. d. d. e. sijn c. 84 *Andd.* Doe toghen ander weder a. 85 wtkeren. *Andd.* uut te keeren. 86 Doe waren si w. *Andd.* Mer si w. weder bestaen. 87 *Andd.* die van b. 88 Dat Taelgefeer e. al dat. *Andd.* Mer T. e. a. d. 89 M. h. waren daer b. *Andd.* M. h w daer beneden. 90 Binder faut d. b. *Andd.* Bleef versmoert ende versleghen. 91 *Andd.* rieden. 92 *Andd.* dander partie quam u. p. 93 doen. 94 was *ontbr. Andd.* D. w. hi v. voer. 95 S. bestaen ende tie s. *Andd.* Bestaen S. 96 Dus. *Andd.* Des si quamen. 97 so *ontbr. Allen* hem *ontbr.* 98 *Andd.* die edel heer. 99 en *ontbr. Andd.* Nauwe t. h. m. e. b. 10400 *Andd.* D. s. nye m. en d. 3 *Andd.* wien dat wondert. 4 meer dan XXc. 5 Eer dat hi d. a. o. *Andd.* E. hi d. a. o. 6 *Andd.* D. d. hi al met G. g. 7 begonst. *Andd.* te moeden. 13 *Andd.* droevich. *Vs.* 13—16 *in het Hs. aldus*:

Doe was droeve Seghelijn
Nu was beliet vanden heidijn
Die roemsche keyser Seghelijn
Ende alle die met hem sijn.

15 *Andd.* Aldus was beleghen Seghelijn. 16 *Andd.* Die roemsche vanden heydijn.

K. L. 116 *a*. Hs. *f* 117 *c*. H. 105 *b*.

An allen siden met ghenent,
Bachten, voren, al omtrent.
Sine mochten niet ontganghen;
Noit en was volc so bevanghen,
Alsi waren groet ende clene.
In knienghebede viel Helene
Al wenende met droeven sinne,
Die sint verheven is santinne.
Si seide aldus: »Hemels Vader,
Die ghemaect hebt allegader,
Dat boven der aerden is ende onder,
Ende in die zee dat grote wonder,
Vanden visschen dat ghetal,
Ende wat dat die mensche sal
Daer in vaen, also men scrivet,
Datter altoes even vele in blivet,
Ende mense niet en mach verminken,
Ende ghise voet sonder verdrinken,
Die vissche in des sewes stroem,
Ende die voghelen op die boem,
Ende dat wilt in die woestine,
So moeti die minre dine
Beraden ende maken vri,
Also waerlijc, here, als ghi
Doer ons hinct aen een cruce,
Ende ic bin van minen huse
Gheporret te soeken tcruce goet,
Daer ghi ane stortet u bloet,
Om ons sondaren tontbinden,
So verlenet ons te vinden
Dat selve cruce, dat selve hout,
Daer ghi aen om onse scout
Wout die bitter doot ontfaen,
Ende ons so in hulpen staen,

Vs. 17 *en* 18 *ontbr. in de Andd.* 19 *Andd.* Het scheen hi en mochts niet ontgaen. 20 en *ontbr. Andd.* also ghevanghen. 22 Kniede ghebede lach Aleene. 23 *Andd.* Die vrouwe met soeten sin. 24 Si seide wert verheven s. 25 *Andd.* Si s. heylighe vader. 26 Ghi hebt ghemaect algader. 27 daer onder. 28 groot. 30 mensch. *Andd.* So wat dat d. m. al. 31 so *Andd.* vaet. 33 en *ontbr. Andd.* en kan v. 34 *Andd.* E. gheeftse den voetsel s. v. 35 Dies vissche. *Andd.* des zees. 37 Voet indie lucht ende in die woestine. 38 S. m. dien minren mine *Andd.* S. m. mi entie mine. 40 *Andd.* So ghewaerlijc heer als g. 41 in een cruys. *Andd.* hingt aent cruce. 42 huys. *Andd* E. heere v. m. h. 43 tcruys goet. *Andd.* Ben ghetoghen om dat c. g. 44 D. an s. u b. *Andd.* Te soecken d. g. a. s. u. b. 45 tonbinden. 46 verleent. *Andd.* So v. ons c. te v. 47 Tselve cruys, tselve h. *Andd.* heylige (*bis*). 49 Die b. d. wilt o. 50 *Andd.* te hulpe s. 51 *Andd.* alle. 52 so *ontbr. In plaats van* 53 *en* 54 *in de Andd.*:

Dat wij alle werden gheprijst
Ende ghi ons heer soe ghewijst,
Dat wi comen daer boven
Daer u altoes die enghelen loven.

55 *Andd.* ghebet. 57 der *ontbr.* 58 M. ter h. ende ter g. c. *Andd.* Metter hulpe ende G. c. 59 stonden. *Andd.* werden si g. 60 int hart w. g. 61 seinde h. te hare noet. *Andd.* reghende. 62 *Allen* Manna h. b. 63 als. *Andd.* als die s. 64 *Allen* meer. 65 I. sijn ghesijn i. s. ghedocht. 66 rocht. *Andd.* E. wat elcx herte ghedocht. 97 vlees. *Andd.* wast. *Vs.* 68 *ontbr. in het Hs. Andd.* D. had. 69 *Andd.* O. wouden si d. c. o. w. 70 hert. *Andd.* Oft dat. 71 had. *Andd.* den snaeck. 73 Die G. 76 mensch. *Andd.* O mensche wilstu b. 77 ghewreke. *Andd.* G. ghewaerlic. 78 Dien hem dach e. n. *Andd.* nacht e. dach. 79 doen. 81 sochs. 82 Hoert hoe dat volc was b. 83 dat *ontbr.* 84 *Andd.* dat.

K. L. 116 *b*.

Dat wi al behouden bliven,
Ende onse viande so verdriven
In corter tijt, so dat wi moghen,
Here, met uwer hulp verhoghen."
Als dede bedinghe was ghedaen,
So ondede die hemel saen,
Dit was omtrent der middernacht.
Mids der hulpen enter Gods cracht
Worden si gheganst in corter stont,
Die daer sere waren ghewont.
Oec reinde het te haerre noet
Hemelsch manna, hemelsch broet,
Dat was wit alse een snee.
Dat elc peinsde min no mee
In sinen sin, in sijn ghedochte
Ende so wat elc met herten rochte,
Wasset visch ofte vleysch,
Daer hadde elc af sinen eysch.
Of wilde hi drinken claereyt of wijn,
Op dat hijt peinsde int herte sijn,
Hi hadde die smake in dat broet,
Ende dit was mirakel groet,
Dat God onse Here dede
Doer der vrouwen Helenen bede,
Die seder opheven was santinne.
O dom mensche, waent bekinnen
Gods ghewerke ende sine cracht,
Ende hem dienen dach ende nacht.
Hi is gereet altoes te doene
Doer di, waerstu so coene
Dattu aen hem sochts ghenade.
Nu hoert, hoe werden si beraden
Ende hoe wel dat hi haers plach.
Teersten dattet was scoen dach

H. 106 *a*. Hs. *f*. 117 *d*. K. L. 117 *a*.

Ende die sonne begonste scinen,
Wapenden hem die Zarrasinen
Om den keyser Seghelijn
Te doden ende die met hem sijn.
Met hem was een scare smal.
Nu wanen sijt hebben ghewonnen al.
Doe seide aldus Seghelijn:
»Hoert, ghi heren, die hier sijn,
Nu laet ons blidelike weren,
Wi hebben met ons die hulp ons Heren,
Die ons wel bescudden sal,
Al sijn wi hier een klein ghetal,
Wi sijn in ons heren dienste,
Dus so sijn wi vele int sienste,
Ende God is machtigher alleen,
Dan die werelt al ghemeen,
Ende dit is al mijn toeverlaet."
Daer Seghelijn in dese tale staet,
Sach hi daer comen gheronnen
Uter lucht metter sonnen
Menighe figure, ridders ghelike
Met witten wapen eenpaerlike,
Alsoe die keyser Seghelijn droech.
Thert in sinen buke loech.
Daer quamen vier scaren groot
Met scilden wit, met crucen root.
Elc brocht een spere, wit als een swaen,
Met eenre banier, daer taensicht aen
Ons heren gheformeert was wel.
Het waren inghelen ende niet el
Diemen daer sach, groot ende clene,
Te helpen Seghelijn ende Helenen.
Als Seghelijn ende sijn volc dat sien,
Vielen si over hare knien,
Ende loefden den Here Jhesus.
Der inghelen scaer vel int cruys
Op Segheline entie sine.
Doe ghinghen vlieghen die heidine

85 tscinen. 86 Wapende h. d. Z. *Andd.* Ghinghen aen hem die heydinen. 87 dien k. S. 88 Te doen. 90 *Andd.* Si waendent. 92 *Andd.* Nu hoert. 93 *Andd.* hertelick. 94 hulpe. *Andd.* met ons *ontbr.* 95 *Andd.* hier bescutten. 96 *Andd.* Al is onse schare cleen ende smal. 97 dienst. 98 sienst. *Andd.* Daerbi hebben wi tsienst. 10500 al die werelt. 1 *Andd.* Daer bi is hi ons t. 2 Aldus S. in die t. s 3 daer *ontbr.* 4 licht. 6 properlike. 8 buyc. 10 M witten s. crucen r. *Andd.* M. w. s. met c. r. 11 speer. 12 taensicht daeraen. 13 O. liefs h. g. wel. *Vs.* 14 *ontbr. in het Hs. Andd.* Twaren Enghelen. 16 ende der vrouwen Aleene. *Andd.* ende der vrou Heleen. 17 siet. 18 haer. *Andd.* V. s. ter aerden op haer k. 19 E. lovede. 20 cruce. *Andd.* D. e. s. met een ghe-

H. 106 *b*. K. L. 117 *b*. Hs. *f* 118 *a*.

Entie inghelen volgheden an,
Mer si en sloeghen ghenen man,
Dat orcont ons die scrifture,
Want het ware jeghen nature.
Mer God wilde Helenen vrien
Metter inghelen compaengien,
Enten keyser Seghelijn.
Dits teken dat si vercoren sijn
Metten inghelen, dar ic tellen.
Seghelijn ende sijn ghesellen
Ende Helene volgheden naer.
Die heidijn hadden groten vaer
Ende waenden in die stede vlien.
Daer mochtmen groot wonder sien:
Die stat ontstac in vier hoeken,
Si liepen ute ende moesten soeken
Ander steden, daer si in lusschen;
Beide in velden ende in busschen
Liepen si alle jakeloes.
Die inghelen volchden naer altoes,
Die daer reden ridders wise;
Hets wel recht, dat men prise
Dese aventure boven andren vele.
Dit was van ons Heren spele,
Dat Helene wrocht ende Seghelijn.
Van alden inghelen, die daer sijn,
Ne quam noit paert, des sijt vroet,
Naerre der eerden dan drie voet.
Dat was een proper tekijn,
Dat het alle inghelen sijn,
Die daer quamen om Helenen troest.
Doe hoeven si opten suut-oest;
Die hemel ontdede; si voeren dan.
Doe was noit so blide man,
Als Seghelijn was, die keyser vroet.
Daertoe Ysona, die stede, stoet
Ontsteken scone ende claer.
Hi ginc jaghen sonder vaer

druys. 21 ende tie. *Andd* Quam te hulpe tot S. 22 vlien die heidijn. *Andd.* vlieden. 23 Ende tie i. volghede m. *Vs.* 25 *en* 26 *ontbr. in het Hs.* 28 Metten. *Andd.* M. engelscher c. 33 *Andd.* Dats een t. 31 *Andd.* daer ic af telle. 33 volghede. 35 die stat. 36 *Andd.* grote moert sien. 37 ontstac. 41 *Andd.* segheloes. *Vs.* 42 *ontbr. in het Hs.* 43 *Andd.* ghewise. 44 wel *ontbr. Andd.* H. goet r. 45 *Andd.* ander. 46 *Andd.* Want dit was o. H. s. 51 propre. *Andd.* D. w. een teyken openbaer. 52 *Andd.* Dattet was der enghelen schaer. 53 *Andd* Die g. H. te t. 54 Die h. *Andd.* D. hieven si op zuyt o. 55 Ondede. *Andd.* Die lucht o. 56 *Andd.* Doe en sach men nye blider m. 57 *Andd.* goet. 58 *Andd.* Ende Y. die stat s. 59 scoen. 60 *Andd.* S. ghinc sonder v.

H. 107 *a*. K. L. 118 *a*. Hs. *f* 118 *b*.

Die heidine op dat velt.
Seghelijn quam ende sijn ghewelt,
Daer si vonden, als ic las,
Makabeus soen Judas.
Die outste was hi vander stat
Entie vroetste; omme dat
Was hi levende ghevaen.
Helene seide: »Doet ons verstaen,
Hoerdijt, here, out keitijf,
Dat soete cruys, daeraen sijn lijf
Jhesus die propheet verloes,
Om ons allen, die hi vercoes
Te bringhen int hoghe palas."
Doe seide Macabeus soen Judas:
»Vanden cruce ne weet ic niet,
Daer Jhesus sijn lijf an liet,
Nochtan was ic daer ter stede,
Daer men cruyste ende verdede."
Helene seide: »Ghi sijt ghevaen,
Ende men sal u thoeft afslaen,
Of ghi sult ons wisen tcruys,
Daer aen ghehanghen was Jhesus." —
»Ic ne wete," sprac Judas,
»Waer dat cruce ghedaen was.
Des es leden harde lanc,
Ende ic ben out ende cranc:
Ghi moghet mi wel nemen tlijf,
Eest u wille, edel wijf." —
»U lijf," sprac doe Seghelijn,
»Sal ic nemen, her Zarrasijn,
Ghine wiset ons ter vaert
Dat soete cruys;" hi trac sijn swaert
Ende soude Judase verslaen.
Hi riep: »Ghenade, heer, laet staen!
Ic sal u wisen, dat icker of weet.
Gaet met mi ende doet ghereet.
Doe leidise sonder bede
Te Calvarien ter selver stede,
Daer ons Here was verdaen.
»Vrouwe," seithi, »waent verstaen,
Dit is die stat, in ware dinc,
Daer Jhesus die doot ontfinc,
Ende twee dieve met hem mede.
Hier omtrent ter selver stede
Was die cruce vele weerde
Ghegraven binnen deser eerden.
Eest dat ghijs u wilt bewinden,
Doeter na graven, ghi sultet vinden." —
»Nu delvet," sprac die vrouwe fijn,
»Ghi weet best waer dat si sijn."
Judas dalf doe ende vant
Die twee crucen altehant,
Daer die dieven aen waren verdaen.
Mettien brochtmen ghedraghen saen
Enen dode daer ter stede.
Nu hoert, wat Helene dede:
Si leide teen cruys opten doden,
Ende seide: »Nu bid ic Gode,
Of dit is dat selve cruys
Daer hi an hinc, mijn God Jhesus,
So moet dese dode opstaen
Ende recht over sijn voete gaen!"
Hine stont niet op, dat es waerheide.
Dat ander cruys men op hem leide,
Het en diede algader niet.
»Ay God, die hem crucen liet!"
Sprac Helene, »baert u cracht.
Also waerlijc als ghijs hebt macht,
Doet ons vinden dat cruce soete,
Daer ghi ane tonser boete
Die doot ontfinct, ende wilt vrien
Ons allen vander compaengien
Lucifers ende sijnre ghesellen,
Die ons gherne souden quellen."
Doe seide Helene hertelike:
»Vader, God van hemelrike

61 heidijn. *Andd.* Jaghen die heyden. 62 *Allen* quam *ontbr.* 63 Quamen daer s. v. *Andd.* Quamen daer, a. i. l. 64 sone. *Andd.* Si vonden M. s. J. 66 Ende tie. *Andd.* Ende die v. om dat. 67 *Andd.* hi doe. 70 aen *ontbr.* 71 *Allen* die heilighe propheet (*Hs.* prophete). 72 verloes. 76 an sijn lijf. *Andd.* Tis langhe gheleden dat gheschiet. 77 daer *ontbr. Andd.* daer mede. 78 *Andd.* D. m. Cristus c. e. v. 79 *Andd.* H. s. Sonder waen. 80 *Andd.* Soe salmen u. 82 Daer in.. 83 weet. *Andd* En weets niet, vrou s. J. 84 cruys. *Andd.* ghegaen. 85 Het is leden. *Andd.* Tis gheleden alte l. 88 wil. *Andd.* Ist uwen w. 89 doe *ontbr.* 91 Of ghine wijst. *Andd.* Oft ghi wijstet o. t. v 92 ende toech sijn swaert. 93 *Andd.* woude. 95 *Andd.* salder. 96 G. m. mi wel g. 97 beide. *Andd.* beden. 99 *Andd.* D. Jhesus Cristus wert v. 10600 *Andd.* wilt mi v. 3 E. II d. hier ter stede. 4 Oec ghinghen met hem mede. 5 *Andd.* veel van waerden. 6 eerde. *Andd.* Begraven hier in d. aerden. 7 u *ontbr.* 8 sullet. *Andd.* Doet hier g. so moechdijt v. 9 *Andd.* Graeft dan ghi. 10 dat *ontbr. Andd.* Ghi wetet badt dan alle dier sijn. 11 J. groef ende v. 13 ghedaen. 17 *Andd.* op die dode. 19 dit s. c. *Andd.* Oft d. i. tselve c. 20 in hinc. *Andd.* D. aen sterf ons here J. 22 voet. 23 dats waerhede. *Vs.* 24 *ontbr. in het Hs.* 25 *Andd.* Ten dede altemael niet. 27 *Andd.* uwe c. 30 an. *Andd.* D. g. aen wout storten u bloet. 31 *Andd.* ende maectet vry. *Hs.* ons vrien. 32 *Andd.* compangy. 33 sine. *Andd.* sijn. 34 gheern. *Andd.* gaern. 35 *Andd.* Helena sprack seer h.

K. L. 118 *b*. H. 107 *b*.

Also waerlijc als ghi vercoert
Tcruys ende tlijf daeraen verloert,
So eest wel recht, dat ment eert.
Cruce, di heb ic begheert;
Cruce, du waers mijn scermscilt
Jeghen den duvel ende sijn ghewilt.
Cruce, en is niement gheboren,
Die di onweert, hi en is verloren.
Cruce, du waers oec ghehaet:
Men hilt di emmer over quaet,
Sonder nu, wel heylich cruys,
Na dat daeraen starf Jhesus,
Die ons allen heeft verloest
Met sinen bloede ende vertroest.
»Ay cruce!" sprac Helene die vrouwe,
»Hoe gherne soudic di aenscouwen
Met minen oghen ende sien!"
Die duvele quamen ghevloghen mettien
Ende maecten een groot onweder.
Helena viel ter eerden neder
Biddende Gode met soeter sprake.
Die duvele werden tonghemake,
Dat dat cruce, dat edel scilt,
Soude sijn vonden, dat God hilt
In sijnre hant, wanneer dat hi
Ter hellen quam ende maecte vri
Sine vrienden, ende dede roef
Opten viant; si sach dat cloe
Die erde ende ondede sciere
Op dier stont in vier quartiere.
Daer sach si dat cruys ons Heren
Daer selve ontdecken, dat soe wil eren.
Si naemt op met feesten groot
Ende leit op hem die daer lach doot,
Ende doe sprac die vrouwe fijn:

Hs. *f* 118 *c*. K. L. 119 *a*. H. 108 *b*.

»Is dit dat cruce, daer die maker mijn
Sijn lijf an liet ende verstarf,
So moete God, die noit verdarf,
Sine gracie baren soete,
Dat dese dode leven moete."
Die dode sat op ende sede:
«Dit is tcruce, daer die lede
Mijns makers waren aen ghepijnt.
Ic leve nu, alsoet wel scijnt.
Dat heeft ghedaen dat soete cruys,
Daer ane starf ons Here Jhesus."
Die duvele ghinghen alle vlien,
Alsi tcruce vonden sien,
Want si waren seer vervaert.
Dus en heeft hi gheen rewaert,
Die hem seghent ende maect een cruys,
Ende hem beveelt den here Jhesus:
Die viant mach hem niet ghenaken.

Als Judas sach dese saken,
Die Macabeus sone was,
Viel hi neder in dat gras,
Ende keerde an die heylighe wet,
Daer God ant cruce om was gheset.
Doe sprac hi dus: »Her Seghelijn,
Ic wil voertmere u dienstman sijn,
Ende die wet van Gode eren.
Ende mijn sin daertoe keren."
Seghelijn sprac: »Judas, nu sech,
Weetstu eenen naerren wech
Te Romen waert, dan dien wi quamen?"—
»Ja ic, here, mer sonder blamen
En mach niement liden den pas,"
Sprac Macabeus soen Judas,
»Want den pas op die rivage

38 *Andd.* Een cruys daer ghi u lijf aen v. 39 men. *Vs.* 41 *en* 42 *in de Andd.:*
Teghen alder duvelen ghewelt
Alsoe ons die scriftuer telt.
41 warts scermscilt. 42 J. den duvel ende s. ghewelt. 43 verloren. 44 en *ontbr. Andd.* onteert, hi is v. 45 *Andd.* waerst. 46 *Andd.* M. hielt die altoes o. p. 47 *Allen* wel *ontbr.* 48 Na datter in s. J. 49 *Andd.* verlost. 50 M. s. b. te sijnre troest. 52 gheern s. d. scouwen. 53 *Andd.* besien. 54 duvel q. ghelopen. *Andd.* duvel quam. *Vs.* 55—58 *ontbr. in het Hs. Andd.* maecte. 56 *Andd.* aerden. 58 *Andd.* duvels. 59 dedel. 60 S. vonden sijn die G. h. *Andd.* hielt. 61 I. sine h. als hi. 63 deden. 64 Op den v. s. s. waer cloef. *Andd.* doe sachmen dat c. 65 Die ende ondede schiere. 66 die. *Andd.* Tot dier stont. 67 tcruys. 68 selven .... so wil deren. *Andd.* Helena ontdectet als diet wil e. 69 *Andd.* namt op met haesten g. 72 Oft cruce es die m. m. *Andd.* c. des sceppers mijn. 73 starf. *Andd.* Daer hi aen hinck e. v. 74 moet..... verdaerf. *Andd.* dier aen bederf. 75 moete. *Andd.* verleenen ons sijn gracie soet. 76 *Andd.* So dat d. d. l. moet. 77 seide. *Andd.* stont op. 78 tcruys. *Andd.* daer hi sijn l. 79 aen *ontbr. Andd.* sceppers. 80 I. l. nu het is schijnt. *Andd.* Ick ghelove. 81 ghedaen *ontbr.* 82 Ghedaen daer in starf J. 83 duvel ghingen. *Andd.* duvels. 84 A. tcruys waenden s. *Andd.* ghevonden. 86 gheenre r. *Andd.* Aldus soe i. hi wel verwaert. 90 die saken. 91 soen. 93 *Andd.* keerde hem. 94 D. G. omme int cruys was g. *Andd.* om aent c. 95 Here. 96 *Allen* voert. 98 *Andd.* Ende te Rome met u k. 99 *Andd.* seide. 10700 enighen. *Andd.* naerderen w. 1 van dat wij q. *Andd.* dan wi hier q. 5 *Andd.* die passe of die r. *De woorden* den pas *zullen wel corrupt zijn.*

K. L. 119 *b*. H. 108 *b*. Hs. *f* 118 *d*.

Wacht een roese die passage,
Die fel ende onsienlijc es,
Ende is gheheten Gloriclaudes.
Voer ende achter heeft hi een bule;
Sijn mont ghelijct een ossenmule,
Lanc es hi oec sestien voet.
En was ridder nie so goet,
Dat hine verwinnen mochte.
Ende ware iement, die des rochte,
Den pas te liden te Romen waert,
Dien sloech hi doot met snelre vaert:
Hi wacht den pas ende dat casteel.
Hi heeft een harde scoen juweel:
Die selve balzame, dats waerhede,
Daer Jhesus aen sine soete lede
Mede was bestreken harde soete,
Als van den hoefde toten voeten,
Doe hi was int graft gheleit,
Ghewonden in een suver cleyt.
Nutte een vanden dranke een traen,
Al haddi veertich wonde ontfaen,
Hi waer ghenesen, sijts ghewes.
Dus is ontsien Gloriclaudes,
Datten niement en derf bestaen,
Hine wille den doot ontfaen.
Hondert milen is die wech naest,
Mer die sine doet verhaest,
Hi mach wel dul gheheten sijn."
Doe sprac die keyser Seghelijn:
»Die den wech scuede, ware ries.
Ic hope an Gode sonder verlies
Te hebbene so vele eren,
Dat ic die balzame ons Heren,
Winnen sal of bliven doot,
Die elken mensce uter noot
Ghenesen mach al sonder vaer:
Ic ware sod, lieticse daer."
Dus traken si, des sijt ghewes,
Ten passe, die Gloriclaudes
Hilt jeghen allen mannen vri.
Ende alsi quamen alsoe bi,
Dat si den casteel versaghen,
Dedi der vrouwen Helenen waghen
Stille houden, daer was dat cruys,
Daer aen gheslaghen was Jhesus.
Men dede den raet van Segheline:
Doe dedi ane die wapine
Wit met enen cruce roet.
Dat soete cruys custi al bloet,
Daer God an sijn leven liet:
Hem dochte, dat hem gheen verdriet
Op dien dach en mocht ghescien.
Hi bescreet sijn ors mettien
Ende voer ten passe allene,
Als die ghene, die ontsach clene,
Dat hem soude iet messcien.
Gloriclaudes heeft hem versien
Ende quam neder, die Zarrasijn,
Ende brocht een aexe bruun stalijn;
Si was lanc wel seven voet,
Daer nie wapen jeghen stoet,
Hine doersloecht, dat hi gherochte,
Endë vorderder mede sijn ghedochte.
Ten eersten slaghe was een doot.
Ene flessce van goude root
Bracht ghedraghen die Zarrasijn
Met twcen ketenen silverijn.
Dat was die drane seer pretiose,
Daer die lichame gloriose
Ons Heren was bestreken mede,

9 Voren achter h. h. die b. 10 S. m. is ghelije den mule. *Andd* ghelije. 11 hi oec. 12 E. w. noit r. *Andd.* Ten w. nye r. soe g 13 Dat hi en v. mocht *Andd.* Die den reeuse v. mocht. 14 Die rocht. *Andd* die gherocht. 15 *Andd.* Aldaer te riden 16 ter vaert. 17 ende teasteel. 19 waerheide. *Andd.* balsem. 20 D J. Cristus sine l. *Andd.* D. J. sine soete l. 21 ghesmeert. 22 voete *Andd.* Als *ontbr.* 23 *Allen* int graft was. 25 N. hi v. tranke I. t. *Andd.* N. yemant des drancs e. t. 26 wonde *ontbr Andd.* twintich wonden. *Vs.* 27—30 *ontbr. in het Hs.* 30 *Andd.* wil. 31 *Andd.* den wech. 32 *Andd.* sijn d. 35 dat waer r. *Andd.* Den wech en laetic om gheen verkies. 36 hoep. 37 Te hebben veel meer eren. *Andd.* Dat ic die balsem ons liefs heren. 38 *Andd.* Vercrighen sal ende veel eren. 39 *Andd* Daertoe winnen oft bliven d. 40 mensch. *Andd.* Want si den m. u. n. 41 al *ontbr.* 42 lietse ic. 43 *Andd.* toghen. 44 pas. *Andd.* den pas tot G. 45 *Andd.* Die hiet hi t a m. v. 46 Ende *ontbr.* 47 saghen *Andd.* des casteels 48 Soe d v. Aleenen w. 49 was *ontbr.* 50 In was g. J. *Andd.* D. o. ghehanghen w. ons Heer J. 51 *Andd.* den raet dedemen van S. 52 an. *Andd.* Hi dede aen die wapen fijn. 53 *Andd.* Al wit. 54 soet. 56 docht. 57 en *ontbr.* 58 Glorifier bescreet h. m. *Andd.* Sijn goede ors b. h m. 59 alleen. *Andd.* Ter rivagien voer hi a. 60 Als die o. gheen. 61 *Allen* iet soude. 62 heeften. 63 Hi q. n. *Vs.* 64—71 *ontbr. in het Hs.* 65 *Andd.* wel *ontbr.* 66 *Andd.* teghen en s. 67 *Andd.* gherocht. 68 *Andd.* vorderde m s ghedocht. 69 *Andd* een man. 70 *Andd.* schoon v. g. r. 71 Bracht hi met hem d. S. 72 II. *Andd.* twee. 73 seer *ontbr. Andd.* den dranc. 74 *Andd.* den lichaem. 75 Heer Jhesus w. besmeert m.

K. L. 120 *a*. H. 109 *a*. Hs. *f* 119 *a*.

Hande, voete, alle lede,
Doe hi was int graft gheleit.
Gloriclaudes riep ghereit:
»Musaert, gheeft hare minen tol,
U ors ende u wapen al,
Dan cniel ter eerden metter spoet,
Om te sochten minen moet,
Dat ic u niet en neme tlijf;
Letti iet, ghi sijt keitijf,
Want ic ben van dier manieren"
Seghelijn sprac: »Heer putertiere,
Ghi sijt sod, dat seg ic di,
Dattu tol souds heiscen mi,
Want ic ben van den Roemscen rike
Keyser ende heer gheweldelike.
Die werelt dore bin ic vri,
Ende daertoe alle mijn compaengie,
Ende oec mede mijn ondersaten.
Met rechte mach ic di wel haten,
Dattu tolle eisces mi:
Al omme entomme so bin ic vri,
So sal ic hier oec sonder faelgen.
Ic en gave u niet twee maelgen,
Onweert vilein boven alle vileinen,
Want ic ben keyser vanden Romeinen." —
»Ja," seide die roese, »dats mi lief.
Ic sal u doen so swaer meskief,
Eer ghi mi hedenmeer ontgaet.
Ghi hebt so groeten overdaet
Int lant ghedaen, als ic versta:
Dat goede lant van Ysona
Hebdi al ghedestrueert.
Sijt seker, dat ghi niet ne keert
Te Romen no hier liden sult,
Want uwen tijt is nu vervult.
Van allen sal ic wrake ontfaen,
Dat ghi hebt int lant misdaen,

K. L. 120 *b*. H. 109 *b*.

Eer dat ghi van henen keert.
Nu heb ic dat mijn hert begheert,
Dat ic u mach hier bescouwen,
Die dit lant hebs brocht in rouwen."
Doe hief hi die gisarne sijn
Ende sloech den keyser Seghelijn,
Dat hi nicte int gherede.
Sijn wapencleet ontstoet die snede:
Dat docht den roese wonder groot.
Seghelijn te sinen sweerde scoet,
Ende sloech den roese of sijn arm,
Dat hi ter eerden vel al warm.
Hi scoeter na, die tyrant,
Ghereet metter ander hant
Ende setten an, die roese coene;
Doe dranc hi vanden pusoene,
Die hinc in dat bariseel:
Hi ghenas ende wart gheheel.
Des verblide die heidijn.
Doe sprac aldus Seghelijn:
»Bi Gode, mach ic daertoe comen,
Die arsatrie wart u benomen.
Tmeesterscap wart afghedaen."
Doe ghinc elc op anderen slaen.
So wat hi sloech, die Zarrasijn,
Met sijnre gyserne bruun stalijn,
Hine mochte hem ghederen niet.
Mer Seghelijn, dat coene diet,
Gaf hem slaghe herde fel,
Dat hi outfinc in sijn vel
Wonden achte groot ende stranc.
Hi scoet ten pusoene ende dranc:
Hi ghenas, des was hi vroe.
Seghelijn hilt stille ende sach toe;
Dat dede hi doer sine edelheit.
Gloriclaudes sprac ghereit:
»Ic was ghewont, ic bin ghenesen.

76 Vam (*sic*) boven tote beneden. *Andd.* Handen ende voete ende al sijn lede. 77 *Allen* int graft was g 79 *Allen* haer m. tolle. 80 *Andd.* wapen volle. 81 Dant. *Andd.* knielt. 82 *Andd.* Om te soeken mijn oetmoet. 83 en *ontbr.* 84 *Andd.* Beydi langher soe sidi een katijf. 85 Van der m. 86 puttiere. 87 *Andd.* Du bist al dul. 88 heisen. *Andd.* tollen wilst eyschen mi. *Vs.* 89—96 *ontbr. in het Hs.* 94 *Andd.* moghen si di. 95 *Andd.* D. tollen nu eyschest mi. 96 *Andd.* om en omme. 97 Ende hier sal bliven s. f. 98 Hine g. u. n. ene maelge. 99 *Andd.* Onwaert bistu b. a. v. 10800 Ja en sidi, d. m. l. *Andd.* sprac d. reeuse. 2 so *ontbr. Andd.* soe swaren grief. 3 heden. *Andd.* huden. 4 groet *Andd.* ondaet. 8 Ghi s. s. ghi n. n. k. *Vs.* 10 *ontbr. in het Hs.* 11 Van al. 12 Van dat g. hebt misdaen. *Andd.* int lant hebt.

13 *Andd.* van mi nu k. 14 dat *ontbr.* 16 *Allen* heeft. 17 *Andd.* die aexe stalijn. 19 nicte hi i. ghereide. *Andd.* opt ghereyde. 20 ontstoet die sceide. *Andd.* wederstont den v. 24 Hi vel metten bloede al w. 26 *Andd.* G. had hi die slincker h. 27 *Andd.* aen. *Allen* coen. 28 pusoen. *Andd.* pisoen. 29 *Andd.* Datter h. i. d. b. 30 *Andd.* ghenas terstont. ende was al heel. 31 *Andd.* Doe v. d. h. 33 mach icker wel toe c. 34 was. *Andd.* meestarie. 35 Wert saen ghedaen. *Vs.* 35 *en* 36 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 36 opten. *Andd.* Elc ginc echter opten a. s. 38 gysern bruun s. *Andd.* aexen b. s. 39 mochten doerslaen. *Andd.* Ten conste. 40 die c. d. 41 *Andd.* slaghen. 43 VIII wonden. 46 te pusoen. *Andd.* pisoene. 45 *Andd.* wert hi v. 46 sach doe. *Andd.* sweech s.

Hs. *f.* 119 *b*. K. L. 121 *a*. H. 110 *a*.

Mer wildi, ridder, laten wesen
Dit ghevecht ende dat striden,
Ic sal u over laten liden
Sonder tolle, dat noyt man leet."
Seghelijn antwoerde ghereet:
»Neen ic niet, fel Zarrasijn!
Ic sal die overdaden dijn
Vellen, here quaet glottoen,
Ende op u winnen dat pusoen."
Gloriclaudes, die felle ghier,
Sprac: »Heer ridder, ghi sijt te fier,
Ende mi jammert bi minen Gode,
Dat ic u sal moeten doden,
Want ghi sijt van groter cracht,
Entie coenste, daer ic noit jeghen vacht.
Daeromme so jammert mi
Van u, here ridder vri.
Bedi u mach wel wesen cont,
Al waer ic toter dood ghewont,
Ic werde ghenesen herde sciere
Bi desen pusoene groot ende diere,
Tbeste dat op al eertrike es."
Seghelijn sprac: »Gloriclaudes,
Daer op sidi overdadich,
Ende onse Here es te ghenadich,
Dat hi ghehinghet, vuul glottoen,
Dat ghi hout dat dier pusoen,
Daer ghi mede gheneest altoes,
Ende boven allen dien sijt loes,
Ende ghi so sere sijt verdoeft
Dat ghi aen hem niet gheloeft.
Dese sonden sullen u slaen:
Die bitter doot suldi ontfaen,
Des sijt seker, in corter tijt."
Doe verhief daer echter strijt,
Ende ghinghen slaen slach in slach.
Seghelijn pijnde, al dat hi mach,
Te winnene dat dier pusoen.

K. L. 121 *b*.

Doe brocht enen slach die baroen,
Met sinen sweerde bruun stalijn,
Ende sloech die ketene silverijn
Metten selven slaghe ontwee;
Des was den heiden herde wee.
Seghelijn vanden orsse spranc
Ende ghegreep naden dranc
Metten bariseel guldijn.
»God danc!" sprac doe Seghelijn,
»Dat ic hebbe dat dier pusoen.
Nu sidi doot, heer glottoen!
Uwe specie heb ic ghewonnen."
Doe quam die roese toegheronnen
Opten vromen Seghelijn,
Ende nammen in die arme sijn,
Ende werpen onder hem ter aerden.
Seghelijns ors quam toe met vaerde,
Ende nam den roese bider kelen,
Ende speelde daer van sinen spele,
Want het hem so fellijc beet,
Dattet sijn kele te sticken sleet.
Dus bleef doet die pautenier.
Seghelijn sprac: »Ay Glorifier,
Van minen live weet ic u danc,
Ende dit pusoen ende desen dranc
Es behouden bi uwer scout.
Met goeden rechte bin ic u hout:
Ghi sijt mijn vrient in alre stont."
Doe custi tors aen sinen mont,
Het lecten weder aen sinen baert.
Doe neyede lude dat goede paert.
Seghelijn lovede Gode zere
Vander gracien enter eren,
Die hem hadde God ghedaen.
Op sijn ors so spranc hi saen,
Ende keerde sciere, die keyser rene.
In orisoen so lach Helene
Ende Seghelijns kinder mede.

52 *Andd.* vorder laten riden. 43 tol. *Andd.* d. nyemant en l. 55 heer fel Z. 56 *Andd.* ondaden. 57 here *ontbr. Andd.* Verghelden heer g. 58 dat diere p. *Andd.* doen winnen dit pisoen. 61 *Andd.* E. bi Mamet minen G. 62 u *ontbr. Andd.* Ic sal u nochtans m. d. 64 Ende die c.... wacht. 66 *Andd.* V. u, heer ridder, weet dat vry. 67 Bedu mach w. sijn c. *Andd.* Want u. 69 wel schiere. 70 pusoen ....dier. *Andd.* pisoene preciose. 71 was. 75 vul. *Andd.* ghehenct. 76 diere. 78 Ende ghi. *Andd.* E. ghi nochtan daer boven s. l. *Vs.* 79 *en* 80 *in Allen in omgekeerde volgorde.* 84 Doe wert daer weder s. *Andd.* eene strijt. 85 Elc pijnde m. 87 winnen d. diere p. *Andd.* winnen die diere p. 88 *Andd.* sloech e. s. d. b. 89 bruin. 92 die heidijn. *Andd.* Des den reeuse wert h. v 93 orsche. 94 *Andd.* E. greep snellick naden dranc. 96 doe *ontbr.* 97 heb dat diere. 10900 toe *ontbr.* 1 *Andd.* Ende nam den heer S. 2 *Andd.* In beyde die arme s 3 eerde. 4 quam wel weerde. *Andd.* quam met vaerden. 5 Het nam.... keele. 6 E. het s. van s. s. 7 hetten so. *Allen* felliken. 8 Dat sijn k. te s. spleet. 9 pauternie. *Andd.* putertier. 13 *Andd.* dijnre. 14 recht bin ic hout. 15 talre s. *Andd.* Du bist. 17 Ende het lecte omtrent d. *Andd.* lecte. 19 *Andd.* Ende S. dancte G. seer 20 gracie ende ter e. *Andd.* ende vander eer. 21 God had. *Andd.* God hadde. 22 so *ontbr. Andd.* O. s. o. sadt hi doe s. 24 *Allen* so *ontbr. Andd.* die vrou Heleen.

Hs. *f* 119 *c*. H. 110 *b*. K. L. 122 *a*. H. 111 *a*.

Doe sach men comen sonder bede
Den edelen man Seghelijn,
Ende brocht dat bariseel guldijn,
Daer dat dier pusoen in was,
Ende verbliden hem allen das.
Alle die waren in sroesen sale
Ginghen hem wapenen altemale
Ende waren droeve ende seer verbolghen,
Ende swoeren, dat si souden volghen
Die haren here hadde doet.
Doe sprac daer een, ende hiet Brioet:
»Nu hoert, ghi heren al ghemene,
Gloriclaudes cracht en was niet clene;
Hi was ons here; hier leit hi doot.
Werken wi bi rade," sprac Brioet,
Dat is ons allegader best,
Ende laet ons bliven binder vest;
Laet ons houden die passage,
Dat hi niet en lide die rivage.
Ic segt u seker, sonder waen:
Hi sal ons cloekelijc bestaen,
Ende wederkeren herde sciere,
Om te liden dese riviere.
Volghen wi na, het sal ons rouwen;
Wi sullen, ic wane, saen aenscouwen,
Want hi vrome is ende fel:
Dat hebwi besocht algader wel.
Hi sal ons doen so vele pants;
Mocht wine houden binnen slants,
Hi soude wesen noch ghemaet,
Want hi is harde seer ghehaet
Om dondaet die hi heeft ghedaen."
An desen raet lieten sijt staen,
Ende gaven Seghelijn groot bedreech.
Ic segghe u, dat nie ridder ghecreech
Sulken seghe ende victorie,
Als Seghelijn hadde, seit distorie.
Hi was goet, van herten rene.
God Here! hoe blide was Helene,
Alsi sach den keyser Seghelijn,
Ende dat bariseel guldijn,
Daer dat goet pusoen in was.
Doe sprac Macabeus soen Judas:
»Heer keyser, ghi hebt dat bariseel,
Dat dier pusoen, dat weertst juweel,
Dat in al die werelt es.
Ende is hi doet, Gloriclaudes?" —
»Ja hi," sprac Seghelijn doe sciere.
»Des danckic den orsse Glorifiere,
Dat hem die kele te sticken beet.
Ic waer ghebleven daer, God weet,
En hadde ghedaen sine cracht.
Want daer ic jeghen den roese vacht
Armelinghe, als hi begheerde,
Werp hi mi onder hem ter eerden,
Omdat ic hadde dat pusoen dier.
En ware die cracht van Glorifier,
Die den roese van mi haelde,
Ende so onsocht betaelde,
Dat ic doe verwan mijn leet.
Die kele het hem te sticken beet
Ende scuddene," sprac Seghelijn,
Oft een wit stof hadde ghesijn,
Ende ghinc hem harentare teesen.
Dus was ic quite van mire vreesen."
Helene ende Judas loeghen bede,
Ende alle die dat hoerden mede.
»Ghi heren," sprac doe Seghelijn,
»Elc doe an die wapen sijn
Ende laet ons trecken ter passagen;
Wi sullen vinden ter rivagen
Fellen stoet, dat weet ic wel.

26 *Allen* beide. 28 brocht *ontbr.* 29 diere. *Vs.* 30 *ontbr. in het Hs.* 31 Als die w. in roesen p. *Vs.* 32 *en* 33 *in het Hs.*: Ghinghen hem wapenen ende waren verbolgen. 34 seide. 35 had. *Andd.* haren reeuse h. ghedoet. 26 *Andd.* daer *en* ende *ontbr. Vs.* 37—40 *ontbr. in het Hs.* 41 Het is. 42 Dat wij b. b. v. *Andd.* binnen der v. *Vs.* 43—46 *ontbr. in het Hs. Andd.* dat p 44 *Andd.* ride. 46 *Andd.* ons allen. 47 Hi sal wederkeeren schier. 48 *Andd.* riden langs die r. 49 *Andd.* Volchdi hem, h. s. di rouwen. 50 scouwen. *Andd.* Ic segt ghi sulten s. a. *Vs.* 51 *en* 52 *ontbr. in het Hs.* 51 *Andd.* is vroem. 52 *Andd.* Dat hebben wi allegader besocht wel. 53 *Allen* so *ontbr.* 55 *Andd.* Hi s. noch wel worden mat. 56 is sere ghehaet. *Andd.* W. ghi hem allegader hadt. 57 *Andd.* ondaden. 58 *Andd.* si. 59 bedroech. *Andd.* ghedreech. 60 u *ontbr. Andd.* en creech. 61 *Andd.* Sulck s e. v. 62 had. 63 *Andd.* goet ende. 64 God hoe b. w. vrouwe Aleene. 66 *Andd.* root guldijn. 67 goede. *Andd.* die diere p. 68 sone. 69 Heer Seghelijn. 70 D. eerste p. dat weertse j. *Andd.* dat beste j. 71 *Andd.* D. nu in die w. es. 73 *Allen* doe *ontbr.* 74 danc ic den orsche. *Vs.* 75—82 *ontbr. in het Hs.* 75 *Andd.* in stucken. 77 *Andd.* had g sijn c. 78 *Andd.* teghen den reeuse. 79 *Andd.* begaerde. 80 *Andd.* aerde. 84 *Andd.* onsochte. *Vs.* 85 *en* 86 *in de Andd in omgekeerde volgorde.* 86 *Andd.* Dat hem sijn k. ontwee b. 87 scudden. *Andd.* Het schudde den reeuse, sprac S 88 Of.... had g. *Andd.* een vischooft. 89 haer ende taer 90 *Andd.* vender v. 91 logen. 94 E. d. an sine wapijn. 95 passaghen. *Andd.* passagien. 96 *Andd.* rivagien. 97 *Andd.* Ecne felle stoet.

K L. 122 *b*. Hs. *f*. 119 *d*. H. 111 *b*.

Al es hi doot, die roese fel,
Daer sijn vele quaden bleven,
Elc voersie hem om sijn leven.
Ende is hier iement ghewont,
Come te mi; hi wert ghesont,
Nut hi vanden pusoene diere."
Daer quamen tot hem ridders viere,
Die herde sere waren ghewont.
Si dronken ende worden saen ghesont.
Wat mens dranke, en minderde niet:
Dat dede God, diet al voersiet,
Ende hilt hem al in enen pas.
Distorie seghet, dat dit was
Die selve dranc, die daer sint
Firabras Balaams kint
Haelde te Romen uter kerke,
Doe hi die papen entie clerke
Verhinc ende den paeus des ghelike,
Entie roemsce kerke alendelike
Selgierde entie hem waren mede.
Oec ontfoerdi uter stede
Ons Heren naghel ende die crone,
Tspere ende die veronike scone,
Daer God mede die pine sijn
Ontfinc. Nu hoert, wat Seghelijn
Dede entie met hem waren.
Si reden ten passe sonder sparen,
Als die hadden clenen vaer.
Nochtan en hadde Seghelijn waer
Twee hondert man in sijnre partie.
Nu help hem God ende Sinte Marie,
Dat si liden sonder noot.
Doe si naecten, sprac Brioet:
»Vaet ten wapenen, hoerdijt, heren?
Hets tijt, dat wi ons verweren
Ende wreken Gloriclaudes doot."
Elc te sinen wapen scoet,

K. L. 123 *a*. Hs. *f* 120 *a*.

Ende quamen sciere uutghetrect,
Wapen aen ende ors verdect,
Als die wighes willen plien.
Seghelijn hevet dit versien,
Die den standaert voren droech.
Tors hi metten sporen sloech,
Ende reet den ghenen doer die sterte,
Dat hem breken moeste therte:
Den standaert liet hi vallen daer.
Doe vloen si die daer quamen naer
Ende riepen: »Wi bliven doot." —
»Staet nu, staet!" sprac die Brioet.
»Ghi doet u selven groten lachter:
Ghi wilt hem heden volghen achter.
Mi dinke, hadwine eer bestaen,
Het waer ons qualike vergaen.
Het lanct den menighen om sijn misfal,
Alsoet hier scijnt ende scinen sal.
Te vroe hebwi begonnen strijt,
Want wi vlieghen al voer tijt.
En es dit niet ons allen scande?
Ende wi sijn in onsen lande;
Wi souden te rechte coenre sijn,
Dan dese onsaleghe kerstijn."
Met dat hi die tale seide,
Quam Seghelijn al sonder beide,
Ende sloech Brioet opt hoeft,
Dat hijt hem toten tanden cloeft.
»Nu hout dat met dijn sermoen!"
Sprac Seghelijn die keyser coen.
Doe wert ghinder grote vlucht.
Die kersten volgheden sonder ducht
Ende roefden die heiden van den leven.
Seghelijns kinder alle seven
Droeghen den standaert voert
Binden casteel; doe was die poert
Ghedaen sluten: dus waren in muten

99 D. s. noch veel glottoenen. 11000 *Andd.* versie. 1 *Andd* E. oft h. yemant is g. 2 *Andd.* Die c. tot my in corter stont. 3 pusoen. 4 *Andd.* Doe q. t. h. si viere. 5 zeer. 6 *Allen* saen *ontbr.* 7 *Andd.* dranck hi e. m. n. 9 *Andd.* E. hielten in e. p. 10 *Allen* seit. 11 daer *ontbr.* 13 Firabraes Bolants k. *Andd.* Baalams. 14 ende die c. 15 *Andd.* dier ghelijc. 16 Ende tie. *Andd.* entelijc. 17 Felgierde. *Andd.* Destueerde. 19 croen. 20 scoen. 23 ende tie. 24 *Andd.* den pas al s. s. 26 had. *Andd.* N. had S. maer. 27 sine p. *Andd.* sijn. 28 *Andd.* hem *ontbr.* 29 *Andd.* reden s. n. 30 Doe sprac die Zarrasijn Brioet. 31 r. ten w. *Andd.* wilt u wapenen. 32 *Andd.* Nu ist t. d. w. o. weeren. 34 Elc daer ten wapenen s. *Andd.* tsijnre wapenen. 35 scier. *Andd.* seer. 36 Wapenen ende orsce v. *Andd.* Haer w a. haer o. v 37 *Allen* wiges. 38 voersine. 40 Dors dat hi met s. s. 41 *Andd.* doer sijn herte. 42 moest. *Anad.* Dat hi doot ter aerden storte. 43 *Andd.* moest bliven daer. 44 *Andd.* vloden. 45 *Andd.* W. b. hier alle d. 46 *Andd.* nu. 48 *Andd.* G. wout h. volghen huyden a. 49 *Andd.* dunct hadden wy hem. 50 *Andd.* Het had ons eer q. v. 51 langhet. *Andd.* den *ontbr.* 53 *Allen* hebben wi. 54 vlien. *Andd.* vlien eert is tijt. 55 En *ontbr. Andd.* niet een grote s. 57 recht. *Andd.* met recht. 58 Van desen onsaghe k. *Andd.* onghevanlighe. 59 *Andd.* dese. 60 al *ontbr.* 61 op sijn h. *Anad.* den Brioot. 62 hem *ontbr.* 65 groot v. 66 kerstijn. 67 heidijn. 69 vroet. 70 Binnen den c. 71 Ghedoen s. *Andd.* Haestelijc toe doen sluten.

H. 112 *a*. K. L. 123 *b*.

Die kinder binnen, die vader buten;
Doe was droeve Seghelijn.
Die seven kinder die binnen sijn,
Die ware fellike bestaen.
Doe sprac deen broeder: »Laet ons slaen
Grote slaghe ende stranghe,
Dat men ons niet met crachte vanghe.
Lietwi ons vaen, wi waren doet,"
Dander seide: »Dat waren wi oet.
Vervaert u niet vanden heidijn;
Wille elc andren ghetrouwe sijn,
Alsoe wi sculdich sijn te doen."
Die derde seide: »Broeders coen,
Ons ne staet niet tsine bloet,
Noch tontsien die bitter doet.
Wi sijn broeders meerre ende minder
Van enen bloede, eens vader kinder,
Die nie en was van naturen bloot.
Het waer ons allen scande groot,
Souden wi blode sijn vernaemt.
Ic rade, dat hem elc scaemt
Der bloetheit ende wese coen,
Ende tiere na onsen doen
Enten vader, daer wi af comen sijn."
Si seiden alle: »Broeder fijn,
Wel heb die tonghe die dat sprac
Ende die reden ons vertrac.
Wi hebben den wille coen te sine."
Doe quamen toe die Zarrasine
Ende sloeghen op die broedere seven,
Als diese wilden vanden leven
Roven ende wreken haer verlies,
Die broedere hadden haren kies
Ende sloeghen die heidine doot,
Beide clene ende groot,
Dat si daer bleven allegader.
Wel hadsi therte van haren vader!

H. 112 *b*. Hs. *f* 120 *b*. K. L. 124 *a*.

Seghelijn, die roemsce here,
Was droeve utermaten sere,
Dat sine kinder daer binnen wesen.
Doe sach deen utewert mettesen,
Van den seven jonghelinghen,
Ende sach den vader sijn handen wringhen.
Doe riep hi lude: »Wel soete vader,
Hout uwen paeys; si sijn algader
Doot, die hier binnen wesen."
Seghelijn sprac mettesen:
»Waer sijn u ander broeder dan?"
Doe sprac tkint den vader an:
»Si soeken, here, sem mijn leven,
Of hier yement noch is bleven
Levende, binnen den huse.
Alsoe die catte suect die muse
Bi naturen, soe soeken si."
Seghelijn seide: »Ay mi, ay mi!
Doetse comen, dat icse scouwe,
So es vergheten al mijn rouwe."
Dat kint seide: »Het wert ghedaen."
Dapperlike is hi ghegaen,
Daer hi vant die broeders sine.
Hi seide: »Ons vader doecht carine,
Therte sijn is al vol rouwen:
Hi soude ons so gherne scouwen."
Doe seiden si, si souder gaen.
Si keerden ute vele saen
Toten vader; als hise sach,
Die rouwe, die hem opt herte lach,
Haddi sciere doe vergheten.
Hi seide: »Kinder, doet mi weten,
Of ghi iewent sijt ghewont." —
»Ja wi, vader, dat si u cont,
Vanden honden wouden wi niet vlien."
Doe soe antwoerde mettien
Die edel keyser Seghelijn:
»Ghi moghet wel mijn kindre sijn;

76 *Andd.* Die outste b. seide: Wilt s. 77 stranghe. *Andd.* Corte s. e. s. 78 D. m. o. niet ne vange. 79 Lieten wy ons v, wij dwaren d. 80 seiden. *Andd.* seyden: Wi en sijn niet bloot. 81 *Andd* Noch vervaert v die h. 82 *Andd.* Elc sal den anderen trouwe s. 83 *Andd.* Als. 85 Ons staet n. sine b. *Andd.* te sijn *Vs.* 86—89 *ontbr. in het Hs.* 88 *Andd.* vaders. 90 alle. 91 bloet s. vermaent. 93 *Allen* wesen. 94 tieren. *Andd.* E. laet ons tieren. 95 Onsen v., daer wi. 96 *Andd.* Broeders. 98 Ons ende tie r. v. *Andd.* ons die r. 99 Wi h. wille c. t. sijn. *Andd.* W. h wel koen te sijn. 11101 op broederen VII 2 wilde. 4 Die VII broeders. *Andd.* Die seven haddens. h. k. 5 heidijn. 8 hadden si thert 12 met desen. *Andd.* uut met desen. *Vs.* 13 *ontbr. in het Hs.* 14 sine h. w. 15 lude *ontbr. Andd* Lieve vader. 16 *Andd.* allegader. 17 Doer hier b w. 18 met desen *Andd.* S. antwoerde na desen. 19 *Andd.* ander *ontbr.* 21 *Andd.* bi minen l. 22 noch yement. *Andd.* Of h. y. is ghebleven. 24 cat. 30 Hi keerde inwaert souder waen. 31 sijn. 32 carijn. *Andd.* doghet pijn. 33 Thert. 34 *Allen* so *ontbr. Andd.* H. en waent ons nemmermeer s 35 si *ontbr. Andd.* Laet ons gaen 36 *Andd.* Aldus keerden si weder s. 38 hert. *Andd* Den r. 39 schier. *Andd* Die was te hant al v. 40 *Andd.* te weten. 41 *Allen* iet. 43 willen. *Andd.* Want wi en wouden n. v. 44 *Andd.* Doe a. wederom m.

H. 113 *a*.

Ghi slacht danen ghi comen sijt.
Nu drinct hier ave, het is tijt,
Ghi sult saen ghenesen sijn."
Doe dranc elc een luttelkijn:
Si worden alle ghesont sciere,
Als die visch in die riviere.
Doe traken si over dien pas,
Daer niement over leden was
In dertich jaren ofte mee.
Si vonden scepe in die see,
Die die heidijn daden ghereiden;
Si traker inne sonder beiden.
Seghelijn hadde sciplieden goet;
Si waren blide in haren moet.
Nu sullen si sijn te Romen saen.

Hier latic dese tale staen
Ende kere weder sonder blijf
Tote Floretten, Seghelijns wijf,
Die heeft ghehadt groot aventure,
Fel, swaer ende herde suere.
Die edel vrouwe, van herten fier,
Had metten scot Maronier
Ghewesen op die wilde zee
Sestien weken ofte mee.
Emmer wildi die vrouwe dwinghen
Met hem te sine; sine wilts ghehinghen,
Om te sterven die bitter doot.
Hi dede der vrouwen pine groot
Beide met vechten ende met slaen:
Si weende menighen bittren traen
Dicke ende te menigher ure.
Si seide: »O wach! die aventure
Es mi te fel utermaten.
Met goeden rechte mach icse haten,
Dat het mi aldus is comen,

K. L. 124 *b*. Hs. *f* 120 *c*.

Ende ic, lacen, heb ghenomen
Den besten enten scoensten mede,
Die noit quam in kerstijnhede,
Noch nemmermere en sal comen.
God, die alle dinc sal domen,
Gheve mi cortelike ende
Van deser jammerliker alende,
Daer ic in ben ende heb ghesijn
Langhe stont. Ay, Seghelijn!
Mijn lieve man, mijn soete amijs
So waer datu becomen sijs,
God moet beteren u verdriet.
So hoet met mi is gesciet,
Ic bin u wijf ende ghi mijn man.
Stervic, daer en leit niet an,
Opdat ghi den ghenen wist
Die mi brocht in desen twist,
In dit vernoy ende in dit zeer.
Lacen! in sie u nemmermeer,
Dies heb ic den rouwe groot.
Mer mochtic voer mine doet
U noch bescouwen, Seghelijn,
Sone gaevic niet om al die pijn,
Die ic heb ghedoghet, ene slee.
Lacen! dit en mach nemmermee
Ghescien, dat ic mach bescouwen,
Doer wien dat ic ben in rouwen,
Hi ist wel waert, die ridder fier."
Doe sprac die scot Maronier:
»Joncfrouwe, hets ghenoech ghepriist:
Ic moet doen, dat mi therte wijst
Ende natuerlijc met u sijn." —
»Bi Gode!" sprac die vrouwe fijn,
»Eer ic u ghehinghe dies,
Ic sal eer des lijfs verlies
Curen nu op desen dach."

47 sijt comen. *Andd.* Ghi saecht van wien g. c. s. 48 ave *ontbr. Andd.* af 52 *Andd.* visschen. 53 *Andd.* Aldus toghen si. 54 *Andd* te voren leden w. 55 ende in meer. *Andd.* Binnen .... meer. 56 in die seer. 57 Die heidijn. 58 in. *Andd* toghen daer in al s. b. 59 Si hadden s. g. 61 te Romen wesen saen. *Andd.* wesen te R. 64 *Andd* dat schone wijf. 65 Die *en* groot *ontbr.* 66 herde *ontbr. Andd.* Felle s. e oec suer. 68 Hadden metten scod maronier. *Andd.* schonen merronier 69 *Allen* Gheweest. 70 *Allen* meer. 71 Ende emmer. *Andd.* Altijt woude hi. 72 si en wilt g. *Andd.* si en wouts niet hingen. 76 groot bitter t. 77 *Andd.* Dicwijl. 78 *Allen* O wach *ontbr.* 80 M. allen recht. 82 bin ghenomen. 83 Die b. ende ten s. m. 84 *Andd.* ie quam. 85 N. nemmermeer no doet. 86 G d. voer mi gaf sijn bloet. 87 Die gheefs mi c. einde. *Andd.* verleen m. c. een goet e. 88 *Andd.* alleynde. 89 *Andd.* D. ic langhe in h. g. 90 *Andd.* Ay mi, sprac si S. 91 Mijn *en* mijn *ontbr. Andd.* ende soete a 92 *Andd.* S. w. d. henen sijs. 93 *Andd.* wil b. 94 met u. 95 *Andd.* wijf ghi sijt m. m. 96 S. doer u daer leit an. *Andd* Al ben ic doot d. e. l. n. a. 97 *Andd.* die ghene. 98 *Andd.* brenghen. 99 Int dit x. in d. z. 11200 en sie. *Andd.* ic en. 1 *Andd.* seer groot. 2 mijn. 3 U *ontbr.* 4 gaef ic; die *ontbr. Andd.* So waer vergheten alle mijn p. 5 *Andd.* D. ic gheleden hebben sonder keer. 6 nemmermeer. *Andd.* ic en sie u. n. 7 *Andd.* Ay mi en waen u uiet meer scouwen. 8 dat *ontbr.* 9 is. 10 die scod maronier. *Andd.* die schone meronier. 11 het is. *Andd.* hi is. 12 thert. 13 naturlike. 15 *Andd.* E. i. u liet ghehenghen dies. 16 *Andd.* Ic hadde liever d. l. v. 17 nu *ontbr. Andd.* Ende sterven doot o. d. d.

H. 113 *b*. K. L. 125 *a*.

Doe gaf hi enen groten slach
Der vrouwen in haer aensichte.
Doe began hi op haer vichten
Vaste, om met haer te sine,
Mer het was verloren pine.
Die vrouwe bloede vanden slaghen:
Tvechten mocht si niet verdraghen.
Als haer tbloet ter noesen uutbrac,
Gaf die barke enen crac
Ende spleet te middewaert ontwee.
Doen rochte hi niet te vechten mee;
Hi hadde vaer om sijn lijf.
Doe liet hi ligghen tscone wijf,
Die na versmoerde in haer bloet.
Doe quam sterkelijc die vloet
In die berke, dat si cloef
Ende teen stic vanden andren vloech.
Elc moest hem houden aen een planke.
Florette die scone ende die crancke
Dreef harentare op die marine,
Ende die scot in groter pine:
Harde verre dat si verscieden.
Nu quam Seghelijn met sinen lieden
Ter selver stat, daer die joncfrouwe
Op die planke in groten rouwe
Dreef weder ende voert.
Dit was van roepen al haer woert:
»Maria, ghi moet mijn troestighe sijn
Ende mijns liefs, Seghelijn,
Dat hi u toebehoren moet.
Ic moet hier nu in desen vloet
Sterven ende doen mijn ende."
Mettesen quam dat scip ghehende,
Daer Seghelijn in was ende Helene,

19 D. g. hi haer enen s. *Andd.* sloech. 19 aensicht. 20 beghan. *Andd.* Teghen haer b. hi te v. 21 vast .... haer. *Andd.* Altoes. 12 verloren minne. *Andd.* Ende hi dede haer grote pijn. *Vs.* 21 *en* 22 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 24 Tvicht. *Andd.* Tghevecht. 25 der n. *Andd.* Dat haer. 26 Doe gaf d. berc. *Andd.* Daer gaf. 27 E. s. in den middel o. *Andd.* Int midden dat si spleet ontween. 28 Doen vacht die scot nemmee. *Andd.* rocht. *Vs.* 29 *en* 30 *in de Andd. in omgekeerde volgorde.* 29 *Andd.* Ende wert vervaert om sijn lijf. 30 *ndd.* Hi liet ligghen dat schone wijf. 31 *Andd.* Bi na v. hi in sijn bloet. 32 sterkelike. *Andd.* quammer s. in d. v. 33 *Andd.* Binnen der bercken dat hi sloech. 34 So teen s. *Andd.* E. elck v. d. a vloech. 35 *Andd.* over een p. 36 scoen. *Andd.* Fl. die s. was seer cranck. 37 haer ende daer in d. m. *Andd.* hier ende daer o. d. marijn. 38 *Andd.* Die scone meronnier was in p. 39 H. v. verscieden si. 40 *Andd.* sijn. 41 *Andd.* joncfrou. 42 *Andd* rou. 44 Van roepen al *ontbr.* 45 *Andd.* troest. 46 *Andd.* mijn lief S. 47 *Andd.*

Hs. *f* 120 *d*. H. 114 *a*. K. L. 125 *b*.

Bi Floretten, die in groten wene
Op dat wilde water dreef.
Ic waen, noit clerc met penne screef
So scone aventure ende waer.
Als Florette tscip sach daer,
So riep si lude om secours.
Ende Seghelijn was niet jaloers,
Hi en dede seilen vast daer an;
Hi waende, dattet waer een man.
Haer cleder waren ofghedreven.
Si seide: »Om Gode, die sijn leven
Liet voer ons, sondighe keitijf,
Dect mi, here, ic bin een wijf."
Doe liet Seghelijn groot no clene
Binden scepe, sonder Helene
Ende haer camerieren viere.
Si traken in die goedertiere
Floretten, die scone joncfrouwe.
Doe mercte Helena die vrouwe,
Alsoe natuere al verwint,
Dat Florette was haer kint.
Si wart verwermet ende verhit.
Doe seide Helene: »Sidi dit,
Lieve dochter, hoe quamdi hiere?"
In onmacht vel die vrouwe sciere,
Eer si dit woert al volbrochte.
Seghelijn hoerde, dat hem dochte,
Floretten name noemen daer.
Hi spranc op ende trac bet naer,
Daer hi sach Floretten sitten.
So wee wert hem sijn lijf van hitten,
Dat hi verloes al sine cracht,
Ende vel neder in onmacht,
Eer hi spreken mochte woert.

Dat ick u toehoren m. 48 in die vl. 52 Bi den F. in den wene. 54 *Allen* pennen. *Andd.* nye c. m. penne en screef. 55 *Andd* Scoender a. ende die w. 56 die scepe. *Andd.* Fl. sach die scepen d. 57 So *ontbr.* 58 joloers. 59 Hi seilen dede d. a. *Andd.* H. e. d. daer seilen an. 60 dat had ghesijn I m. 61 Hare c 62 *Andd.* God. 63 *Andd.* doer onse. 65 S. verboet g. ende c. 66 In te trecken sonder vrouwe Aleene. *Andd.* Binnen d. s. dan die vrou Heleen. 67 *Andd.* vier. 68 trecken. *Andd.* haelden in die goedertier. 69 scoen. 71 als verwint. *Vs.* 71—74 *in het Hs.*:

Dattet Florette was haer kint.
Si wert ververwet ende verblint.
Si sprac Florette, sidijt niet.
Ja ic moeder, my wel besiet.

74 Seidi d. 75 *Andd.* hier. 76 *Andd.* schier. 77 E. s. tswoert vel volbrocht. 78 docht. *Andd.* als h. d. 79 name *ontbr. Andd.* Fl. noemen int scip aldaer. 80 *Andd.* ghinc bet n. 81 *Allen* Floretten sach. 82 we. *Andd.* Doe wert sijn l. vol van h. 83 sijn. 85 mocht voert. *Andd.* een woert.

Hs. *f* 121 *a*. K. L. 126 *a*. H. 114 *b*.

Florette die was so verdoert
Van blijscapen, sijt des vroeder,
Dat si Seghelijn ende haer moeder
Aldus vant in haerre noet,
Dat si bleef al over doet
Van bliscapen ende niet van rouwen.
Alreerst bequam Helene die vrouwe.
Doe sprac si: »Lieve dochter mijn,
Ende hoe macht toecomen sijn,
Dat ic u vant in desen node?
Nochtan willic loven Gode,
Dat ic hier nu quam te tide."
Seghelijn bequam ende was blide
Van Floretten, nadat stoet,
Dat si verlost was uten vloet
Ende si behouden hadde tlijf.
Doe custe hi dat scone wijf
Ende si hem hertelike weder.
Die tranen vellen te dale neder
Vander vrouwen ende dreef carine,
Doe si seide Segheline,
Hoe datse Gaures verriet,
Ende al dat haer was ghesciet.
Daer omme weende Helene die vrouwe,
So dede Seghelijn die ghetrouwe,
Ende sine kinder alle sevene,
Om dat Gaures vanden levene
Hadde gheroeft haer lieve moeder.
Omme dit swoeren die ghebroeder
Dat si haer moeder souden wreken.
Seghelijn mochte cume spreken
Van jammere, dat si doet sijn,
Ende waren ghebrocht te sulker pijn.
Doe gafmen Floretten der vrouwen,
Om te ghenesen haren rouwe,
Drinken van dat dier pusoen.
Die edele vrouwe hads wel te doen:
Haer lede waren ghescoffeert
Vanden scot vernoyert,
Also teghen haer vacht die catere.
Die vrouwe hadde vanden watere
In haren lichame, si u cont.
Si dranc tpusoen ende was ghesont.
Seghelijn wenede menighen traen
Om davonture, die hi verstaen
Hadde van sinen wijf Floretten.

Nu sal ic die reden besetten
Ende daventure scriven voert,
Hoe dat utequam die moert
Ende dat jammerlijc verdriet,
Datter joncfrouwen es ghesciet,
Ende hoe die wrake wert ghenomen,
Dat sal ic in die reden vulcomen.
Dus seilden si te Romen waert
Gheredelike met snelre vaert.
Ende die scot dreef op die zee:
Hem was te moede harde wee
Op die planke, daer hi op dreef,
Want hem een cleet niet aen en bleef.
Sderden daghes quam hi opt lant.
Hine had vingher aen sijn hant
Hine was gheswollen vanden watere.
Dese scot, dese oude catere,
Ghinc in een gasthuys daer bi.
In groter ellenden so lach hi
Gheswollen ende tonghemake.

Nu keer ic weder in die sprake,
Daer ict liet van Segheline,

86 die *ontbr. Andd.* F. wert soe v. 87 blijscappen. *Andd.* Vander blijscap d. s. v. 89 hare. *Andd.* tot haerre n. 91 blijscappen niet v. r. *Andd.* Bi bl. 92 Alrecrst. *Andd.* Eerst. 93 *Andd.* Ende seyde. 94 mach dit t. s. *Andd.* Hoe mach dit ghecomen s. 95 *Andd.* dese. 96 *Andd.* Met recht so w. l. G. 97 nu *ontbr.* 98 quam. 99 *Andd.* na dien stoot. 11300 inder vloet. *Andd.* D. s. v. wert uter noot. 1 had. 2 Hi custe dat s. w. 4 liepen te dale n. 5 carijn. *Andd.* karijn. 6 D. seid si den keyser S. *Andd.* E. seyde den keyser S. 7 Gauries. *Andd.* dat haer. 9 Omme daer w. Aleene d. v. 12 Gaurijs. 13 moederen. *Andd.* haer moederen. 14 Doe sw. die VII ghebroederen. *Andd.* Dat swoeren die VII g. *Vs.* 15 *is in het Hs. weggesneden.* 16 mocht. 17 jammer. *Andd.* soe doet sijn. *Vs* 18 *ontbr. in het Hs.* 19 Ende gaf F. der joncfrouwen fijn. *Vs.* 20. *ontbr. in het Hs Andd.* vergheten. 21 den dieren. 22 *Andd.* Want si hads w. t. d. 23 Hare l. w. ghescofiert. *Andd.* gheforsiert. 24 V. scod v. *Andd.* V. peutier meronnier. 25 Alsoe toghen hare v. d. cater. *Andd.* So hise gheslaghen had die c. 26 had dat see water. *Andd.* joncfrou had. 27 *Andd.* lichaem dat. 28 *Andd.* pisoen. 29 wenende. 30 had verstaen. 31 Van sinen wive F. *Andd* sijn vrou. 33 *Andd.* seghen voert. 34 Hoe si ute quamen d. m. *Andd.* Hoe nu uut sal comen d. m. 35 aventuerlijc v. 36 Dat der. 38 Dit salmen i. d. r. vulconen. (*sic*). *Andd.* Dat sal my ter redenen comen. *Na vs.* 38 *heeft het Hs. nog.*:

Dit sullen si alle moghen horen,
Die leveren sy ende hoeren.

39 *Andd.* Aldus s. s. ter vaert. 40 *Andd.* G. al thuyswaert. 41 scod. *Andd.* meronier. 44 aen I bleef. *Andd.* Daer hem. 45 Sderde. 46 had niet een. *Andd.* een vingher niet. 47 water. 48 scod dese o. cater. *Andd.* peutier. 49 *Andd.* aldaer. 50 groten. *Andd.* allenden. 53 Seghelijn.

K. L. 126 *b*. H. 115 *a*. Hs. *f* 121 *b*.

Ende van Helenen, der vrouwen fine,
Ende van haer dochter Floretten.
Si seilden alle sonder letten
Te Romen waert al sonder bede.
Ende alsi naecten teser steden
Op drie dachvaerde, dats waer,
Begonsten die clocken luden daer
Binnen Romen sonder helpe.
Dat en mocht nie man ghestelpen
Met gheenre liste no beweren.
Dat was teghen tcruys ons Heren,
Daer hi an ontfinc die doot.
Die paeus van Romen die gheboet,
Datmen viele in orisoen:
Des was tijt ende seer te doen,
Want daer wonder sou ghescien.
Oec dede Constantijn besien
Om niemare ende uteriden
Te allen poerten in alle siden.
Ten derden daghe was vernomen
Seghelijn ende Helene comen,
Die brochten tcruys met weerdicheden,
Daer God an liet sine leden
Passien, pinen toter doot,
Om onse sonden, die waren groot.
Als men dat wiste in die stat,
Die paeus gheboet selve dat
Mannen, wiven ende kinder,
Beide meerre ende minder,
Ute toghen metter spoet,
Beide wullijn ende bervoet,
Jeghen tcruys, dat weert juweel,
Daer God aen hinc al gheheel;
Ne ware, wi souden verloren sijn.
Die paeus ghinc voren, ende Constantijn
Droech die naghel entie crone,
Ende dat spere wit ende scone,

K. L. 127 *a*. H. 115 *b*.

Daer therte Jhesu mede was ontdaen,
Ende vanden bloede altoes een traen
Aen hinc al versch ende scone,
Entie gheesel, daer God vanden trone
Mede was ghesleghen voer ons alle;
Ende tvaetkijn daer hi uut dranc galle,
Als hi ghenaghelt hinc onsochte
Aent soete cruys, datmen daer brochte.
Helena brocht, die vrouwe fijn:
Die paeus knielde ende Constantijn
Ende al die lieden vander stede.
Met eren ende met weerdichede
Droech ment te Romen in die kerke.
Bisscoppen, papen ende clerken
Songhen hoghe die letanien.
Doe began die paeus castien
Ende sprac: »Ghi heren alle, hoert!
Nu is Rome die rycste poert
Die in al die werelt staet.
God, ons alre toeverlaet,
Noemede die stat na rechte:
Dat sal ic toghen, manne knechte,
Bedi hier is Goeds tresoer.
Ghelijc dat die opperste choer
Van hemelrike, daer God es,
Meest opheven ende gheacht es,
So es Rome, sonder ghelike,
Dopperste choer van eertrike:
Dat scijnt wel bi den tresoere,
Die hier comen is in den choere.
Hier is die gheesel, daer God mede
Ghesleghen was an sine lede.
Hier is oec die croen doernijn,
Die was gheduwet opt hoeft sijn.
Hier is tcruys, daer hi aen stoet
Ende storte voer ons sijn bloet.
Hier sijn die naghel, die hem onsoete

54 fijn. 55 hare. 56 al sonder l. 57 al *ontbr. Andd.* beyden. 58 ter s. *Andd.* der steden. 59 III dachvaert na dit is w. *Andd.* dachvaerden. 60 *Andd.* Begonden d. c. te l. d. 61 helpen. *Andd.* hulpe. 62 Niement const g. *Andd.* ghestulpen. 63 list. *Andd.* gheweren. 64 Dat was t. tcruce o. H. 66 *Andd.* schier g. 67 orisoen. 68 Het w. sere wel te doen. 69 *Allen* soude wonder. 70 besien *ontbr.* 71 niemaer. *Vs.* 72 *in het Hs. weggesneden.* 73 *Andd* wert vernomen. 75 *Andd.* tcruys brochten. 76 in liet. 77 *Andd.* P. ende p. ter d. 79 wist. *Andd.* in stadt. 80 selven. 81 Man, wijf e. k. 83 Uut te trecken. 84 vullijn. *Andd.* Beide *ontbr.* 85 weerde. *Andd.* Teghen tcruce d. waerde j. 86 in hinc. 87 N. w. dat wi verloren souden sijn. 88 *Andd.* voer.

89 Men droech .... ende tie. *Andd.* naghelen. 90 scoen. *Vs.* 91—93 *ontbr. in het Hs.* 94 Ende die .... troen. *Andd.* God *ontbr.* 95 ons *ontbr.*; allen. *Andd.* ghegeeselt. 96 gallen. *Andd.* Tvat d. h. u. d. g. 97 onsocht. 98 Int s. c d. d. brocht. 11400 knielden. 1 al *ontbr.* 2 met *ontbr.* 3 *Andd.* binnen der k. 6 *Andd.* d. p. te verblien. 7 E. seide; alle *ontbr. Andd.* alle ghi h. 8 Romen. 10 *Andd.* God is onse advocaet. 11 Noemde. *Vs.* 11 *en* 12 *ontbr in de Andd.* 12 man k. 13 *Andd.* want. 14 *Andd.* overste. 15 in es. 16 *Andd.* opgeheven. 17 Romen. 18 *Andd.* Dat overste e. 19 tresoene. *Andd.* Ende s. wel. 22 *Andd.* Ghegeesselt. 23 oec *ontbr.* 25 hi *ontbr. Andd.* tcruce. 26 E. voer ons stoerte. *Andd.* v. o. allen s. 27 *Andd.* naghelen.

Hs. *f* 121 *c*. K. L. 127 *b*.

Ghesleghen waren doer hande ende voete.
Hier is tspeer, daer Longinus mede
Therte sijn spliten dede.
Hier is tselve vatelkijn,
Daer hi ute dranc asijn,
Als hem sijn oghen waren verbonden.
Ghi lieden, ic dar u orconden,
Als hi die werelt sal verwecken,
Ende sijn vonnisse sal ontdecken,
Dan sal hi comen, si u cont,
So hi an dit cruce stont.
Daer sal niement darren spreken:
Sine wonden sullen leken;
Dinghelen sullen alle beven.
So wee hem, die qualike leven
In die werelt haren tijt!
Als hi sal sitten in dat abijt
Ende elc sal hopen sijnre ghenaden,
Dan sal hi toghen sijn ghewaden:
Cruce, naghel, spere, croen.
Dat woert Godes van den troen
Sal scerper sniden dan een sweert.
Nu laet ons desen tresoer weert
Danken, eren, so dat wi
Ten jonxten daghe worden vri;
Ende elc sette therte sijn
Aen dese ontfarmighe tekijn,
Beide man ende daertoe wijf,
So suldi hebben tlanghe lijf.
Die siec es ende onghesont,
Come hier in corter stont:
Hi wert ghenesen eer iet lanc,
Want hier is preciose dranc:
Die balsem, daer ons here mede
Was bestreken van lede te lede."
Doe quamen creple, dove, stomme:
Si ghenasen; doe liep al omme

28 Was ghesleghen. 29 Longius. 30 Thert s. spliten d. *Andd.* Dat herte Jhesu spliten d. 31 vaetkijn. *Andd.* dat selve vaetkijn. 32 *Allen* venijn. *Hs.* uut. *Andd.* D. Jhesus woude uut drinken a. 33 sine. *Andd.* Doe. 34 *Andd.* Ick der u wel veel meer o. 36 E. s. scarpe v strecken. 37 *Andd.* So sal. 38 stoet. *Andd.* Ghelijc hi aenden c. s. 39 *Andd.* dorren. 40 *Andd.* Sijn w s. alle l. 41 al beveven. 43 binnen haren t. 44 *Andd.* Daer hi. 45 sal *ontbr.* 46 dese ghewaden. *Andd.* thonen. 48 Goeds. *Andd.* Gheesel vat ende dat pisoen. 49 *Andd.* scerper sijn. 53 tresoen. 51 D. ende e. 52 *Andd.* werden. 53 thert. 54 *Andd* ontfermelike teyken fijn. 55 *Andd.* daertoe *ontbr.* 56 tlijf. 60 precioes. 61 Heren. 62 W. ghesmeert. *Andd.* ghestreken. 63 *Andd.* crepel ende stomme. 64 doe liepen si al o. A. 65 niemaren. *Allen* allen. 66 Nu h., ic doe u hier verstaen. 69 ontsienlike. 74 Daer si niet mochten g. 71 *Andd.* Van deser maren. 72 al. 75 zeer. 76 heer. 79 provensieren. 80 *Andd.* Si wisten v. m. 82 si *ontbr. Na vs.* 82 *heeft het Hs. nog:*

Si hoerden haer biecht voerwaer,
Doe quamen allen die sieke daer.

84 D. v. quaet ende o. 85 *Andd.* der kinder m. hadde g. 86 Die w. 87 Ende tie. 88 *Andd.* drossaert. 90 E. d. scod daer of seide. *Andd.* Ende meronier. 91 Gaures *ontbr.* 92 *Andd.* Wiens. *Vs.* 33 *in het Hs. half afgesneden. Andd.* haddi 94 waer. 95 tesen. 96 bate. *Andd.* ontfanghen. 97 Gaurijs ....waer v. *Andd.* G. p. Men sal mi hanghen. 98 Spreke ic mine z. o.

H. 116 *a*. Hs. *f* 121 *d*. K. L. 128 *a*.

11465 Dese niemare in alle landen.

Hoert, wat ic u doe verstanden:
Al die Floretten hadden misdaen,
Worden met lazarien bevaen,
Ende so onsienlijke creaturen,
Si en mochten niet gheduren.
Vander niemaer hoerdsi ghewach:
Doe quamen si alle op enen dach
Te Romen in die goede stede,
Om te hebben ghesondichede.
Die paeus was siec herde zere,
Dat hi duchte, die goede here,
Herde zeer van sinen leven.
Seghelijns kinder alle seven
Waren sine penetanciere.
Si consten vroetscap menighertieren,
Ende hilden daer spaues stede.
Doe quamen si metter siechede,
Die Floretten hadden ghedeert:
Die verrader Gaures onweert,
Die haerre moeder had ghedoet,
Hi was daer in groter noot,
Entie hertoghe Gautier,
Ende sijn drussate Fortier,
Rohaert ende Erkenbaert mede
Ende die scot, daer ic af sede.
Als Gaures quam voer die seven,
Wies moederen hi vanden leven
Hadde gheroeft, doe had hi vaer.
Deen vroede seide: »Nu segt claer,
Sieke, al overluut u sonden,
Of ghi wilt te desen stonden
Ghenesen ende baet ontfaen."
Gaures peinsde: »Ic wort verdaen,
Seg ic mijn zonden overluut,
Ende ic die moerdaet bringhe uut,

H. 116 *b*.

Die ic selve heb ghedaen.
Doe dede hi dat quaet verstaen,
Al dat hi dede in sijn lijf,
Sonder an Floretten ende an die wijf.
Doe sprac die vroede: »Weetti iet mere?" —
»Neen ic," seithi, »lieve here."
Si gaven hem drinken ende ghenas.
Doe sach die vroede, sijt seker das,
In sijn voerhoeft ghescreven staen,
Die moert, die hi had ghedaen.
»O wach!" sprac die vroede, »heer dief,
Sidi, die beriet meskief
Floretten ende brocht in noot,
Ende onse moederen hebt ghedoot,
Die wi minden alle seven?
Nu ne mocht u vanden leven
Niement ghehelpen, moerdenaere.
Ghi hinct Floretten biden hare."
Doe was ghevaen die pautenier.
Doe seide die hertoghe Gautier:
»Die selve joncfrouwe openbare
Vandic hanghende biden hare,
Ende ic verlostese uter noot.
Nu heeft si minen broeder doet
Met eenre ghevenijnder pere;
Dies heb ic rouwe ende dere."
Doe peinsde Fortier ende sweech,
Die lach dare an die weech:
»Wacharmen! ende of ic nu spreke
Ende die moerdaet utebreke,
So heb ic verloren tlijf!"
Doe hadde so wee die keitijf,
So dat hi seide die reden bloot:
»Heer, bi mi is u broeder doet,
Want ic die pere met nidichede

K. L. 128 *b*. Hs. *f* 122 *a*. H. 117 *a*.

In der joncfrouwen scoet vallen dede;
Si en wister of cleen no groet."
Die hertoghe seide: »Ghi sult die doot
Daerom smaken ende ontfaen."
Doe sprac Roehaert vele saen,
Die dief, die quade keytijf:
»Der vrouwen, dat selve wijf,
Ghemoetic buten eenre stede,
Daer si quam alleen ghereden,
Daer men mi soude gaen hanghen.
Die vrouwe dede mi ontganghen;
Ic wert haer cnape, mer hier achter
Peinsdic om der vrouwen lachter,
Om te hebbene haren scat."
Erkenbaert seide: »Godsat
Hebbe die wile entie dach,
Dat ic u noit met oghen sach.
Bi uwen rade halpic der vrouwen
Bringhen in wel groeten rouwe,
Ende vercochte haer wel sciere
Den wilden scot Maroniere.
Ende doe bleef ons te vullen
Dien scat, dien wi ontghelden sullen."
Die vroede seide: »Ghi segt waer."
Die scot beefde ende had vaer,
Om dat hi moeste doen verstaen,
Wat hi der vrouwen had ghedaen.
Ne ware dat hem dat evel dwanc
Ende hi so ziec was ende cranc,
Hine had niet gheliet der quaethede.
Doe sprac hi aldus ende sede:
»Die selve vrouwe dat ic cochte
Om te vorderen mijn ghedochte.
In moeste niet doen mijn ghevoech:
Ic staese zere ende sloech.

11502 dedi die quaetheit v. 3 Alle die had hi in sijn l. *Andd.* hadde. 4 *Andd.* Fl. dat scone w. 5 Doet .... Weet du i. m. *Andd.* niet meer. 6 Gaures sprac Nenic l. h. 7 *Allen* hi ghenas. 11 Ay wach. 12 bereit. *Andd.* Waerdi d. b. den grief. 13 in die noot. *Andd.* inder n. 14 brocht ter doot. 15 *Andd.* Ende vermoert a. s. 16 *Andd.* Hoe mochten wi u v. l. 17 moerdenaer. *Andd.* Helpen valsch moerdenaer. 18 *Allen* haer. 19 pantanier. *Andd.* die quade peutier. 21 openbaer. *Andd.* weet openbaer. 22 *Allen* haer. *Andd.* hanghen. 25 *Andd.* venijnder p. 26 *Andd.* Dus. 28 daer lach. *Andd.* Dier lach onder den w. 29 ende *ontbr.* 32 had. *Andd.* Doe wert so wee die katijf. *Na vs.* 32 *is bij vergissing vs.* 42 *herhaald* (selver). 33 So *ontbr.*; dit reden. 34 *Andd.* Hier. *Vs.* 35—38 *ontbr. in de Andd.* 39 *Andd.* Ende van my sekerlic heeft o. 40 *Andd.* R. sprack herde s. 42 *Andd.* Hoe hi die vrouwe, d. s. w. 43 *Andd.* Ghemoete. 44 aleenen ghereeden. 45 *Andd.* D. m. hem s. hebben gehangen. 46 Doe dede mi die o. 48 *Andd.* Pijndic. 49 hebben. *Vs.* 50 *in het Hs. bijna geheel weggesneden*; *van* Godsat *zijn nog sporen overig. Andd.* E s. en de om dat. 51 ende tie. *Andd.* Mach ic d. w. ende d. 52 *Andd.* Lachteren, dat ick u ye sach. 53 uwer r. helpic. *Andd.* heb ic die v. 54 *Andd.* Ghebrocht aldoen in g r. 55 haer *ontbr. In plaats van vs.* 55—58 *hebben de Andd.*:

Totten wilden meronnier ende dat
Om dat wi hebben souden te bat.

56 D. w. scod M. 58 die wi. 59 Die Die vrouwe. 60 Die scod bevet. 61 *Het eerste woord in het Hs. verdwenen.* moest. *Andd.* Ende vreesde, dat hi. 62 *Andd.* Wat hy er toe had g. 63 datte teviel d. *Andd.* Waertoe dat h. d. e. d. 64 *Andd.* wert e. so cranck. 65 H. niet ghelijt d. q. *Andd.* Men vant nye zijns ghelijc van q. 66 dus. 67 dat *ontbr. Andd.* cocht. 68 sijn g. *Andd.* ghedocht. 69 moet. *Andd.* Dat ic niet ghebruycken en mocht. 70 zeer. *Andd.* Ic sloechse

K. L. 129 *a*.

Ic was met hare op die zee
Sestien weken ofte mee,
Dat icse noit ghemeesteren mochte,
No bi daghe no bi nachte.
Ten laetsten spranc dat scip ontwee;
Doe moestic driven in die zee
Op ene planke als een keytijf.
Doe verloes ic tscone wijf,
In weet waer si ghevaren si.
Nu ben ic hier; nu sal het mi
Costen tlijf, dat is wel recht."
Deen vroede sprac doe echt,
Ende was in spaues stede:
»Nu drinct ende hebt ghesondichede."
Dit heeft Seghelijn verhoert.
Hi dede Gaurise bringhen voert
Uten couden kerkersteen,
Ende Fortier onder hem tween.
Rohaert, Erkenbaert ende den scot
Dedi slepen, wete God,
Ende hanghen bi hare kelen.
Sanderdaghes ghinc men spelen
Met Fortiere den verrader:
Het waren die voete beidegader
Ghesoden in smoute al heet.
Daerna wert hem ghedaen leet:
Hi was ghevleghen als een rent
Ende ghesouten; dit paeyment
Moeste hi daer af ontfanghen.
Op een rat was hi ghehanghen;
Daer nam hi dat einde sijn.
Dit torment ende dese pijn
Verdiendi ende vele mere.
Doe sprac Seghelijn die here
Tote sinen kindren alle seven:
»Ghi heren, hoe wildi vanden leven

Hs. *f* 122 *b*. H. 117 *b*.

Gaures den fellen doen bederven?"
Si seiden: »Here, hi moet sterven
Seven dode, des sijt vroeder;
Wi sullen wreken onse moeder
Ende rechtelike wrake ontfaen."
Doe so seide die outste saen:
»Broeder, ic salt versieren bet:
Elc van ons seven kies een let,
Dat sal elc op enen dach
Tormenteren so hi best mach,
Ende houden levende sonder saghe
In groter pine seven daghe.
Aldus sal elc, wel lieve broeder,
Wreken den doot van sijnre moeder."
Si seiden alle: »Dits goet raet."
Deerste seide: »Nu verstaet:
Ic wil kiesen die rechter hant
Metten arme, daer hi den pant
Mede dede ende hilt den knijf,
Doe hi mire moeder nam haer lijf."
Dander die coes metter spoet
Den slinkeren arm; die derde den voet
Met allen metten rechteren been.
Die vierde coes met groten ween
Dat ander been al metten voete.
Die vijfste coes al bi moete
Metten vleessche trechter die.
Die seste seide: »Nu hoert te mie
Dat slinker die te minen wille."
Die sevende ne sweech niet stille:
»Nu heb ic thoeft metten lichame,
Dats mi harde wel bequame.
Ic salre mede minen wille doen,
Dat sweer ic bi Sinte Symeoen.
Die coes die voete, hets sijn rente,
Dat hi voren doe tormente

ende stacse seer onsocht. 71 wat *ontbr. Andd.* haer. 72 *Allen* meer. 73 mocht *Andd.* nye g. en mocht. 74 *Andd.* Noch. 75 sprac tscip o. *Andd.* lesten brac mijn s. o. 76 bliven. 77 enen. 79 *Andd.* En weet. 80 dat sal mi. *Andd.* Ende i. b. h., nu salt mi. 81 wel *ontbr.* 82 Den v. s. die e. *Andd.* doe *ontbr.* 83 Die was. 87 *Andd.* inden. 89 den scod. *Andd.* ende merot. 90 sleipen weet G. 91 sijnre. *Andd.* harer. 92 Sanderdaeghs. 93 *Allen* Fortier. 94 voet. *Andd.* Hem waren d. voeten beyde te gader. 95 smout. 96 Daer aen was h. g. l. 97 ghesleghen. *Andd.* ghevilt a. e. rint. 98 *Andd.* ghesoden. 99 M. die verrader ontfaen. 11600 ghedaen. *Andd.* wert hi. 1 D. n. sinen einde. 2 Dese pine ende torment. 3 veel meer. 5 al ghemeen. 6 levenen. 7 Gaurise doen derven. *Vs.* 9 *in het Hs. gedeeltelijk weggesneden. Andd.* doden. 10 Sullen wij wrake van onsen moederen. 11 Rechtelike oec hebben o. *Andd.* Ende wrake daer af o. 13 best. *Andd.* versien. 14 *Andd.* seven *ontbr.* 15 Dan. 16 Dat let tormenten. *Vs.* 19 *en* 20 *ontbr. in het Hs.* 23 *Andd.* Ic kiese voerst. d. r. h. 24 *Andd.* den brant. 25 M sloech. 26 Daer hi m. m. mede nam tlijf. 27 *Allen* die *ontbr.* 28 *Andd.* die ander den voet. 29 *Andd.* Vercoes metten rechteren been. 30 *Andd.* vercoes. 31 al *ontbr. Andd.* D. slincker b. a m. voet. 32 *Andd.* vercoes bi sinen moet. 33 vleesschen. *Andd.* Dat veysch ende die r. dye. 34 D. s. sprac behoert in mie. *Andd* te *ontbr.* 36 ne *ontbr.* 37 *Andd.* Hi sprac ic kies th. m. lichaem. 38 *Andd.* Dat is my seer bequaem. 39 I. s. oec m. w. me d. *Vs.* 39 *en* 40 *ontbr. in de Andd.* 40 u bi. 41 *Andd.* Die voren coes dat is s. r. 42 hine v. t. *Andd.* voerst doe den t.

K. L. 129 *b*. H. 118 *a*. Hs. *f* 122 *c*.

Den moerdenare, den keitijf,
Dat hijs ghevoele in sijn lijf."
Doe sprac die jonghe coen wigant,
Die den arm coes metter hant,
Daer hi sijnre moeder mede stac:
»Ic sal hem doen deerste onghemac."
Hi dede hem vlaen al sonder bede
Den arm ende die vingheren mede.
Daerna dedire sout in wriven,
Dat hem sijn seer niet soude verdriven.
Doe dede hi al sonder waen
Elken vingher een ende een afslaen.
Daerna sloech men ontwee die hant
Metten arme; die wigant
Stroyder sout op sonder ghilen
Al ghemanc met copervilen.
Alte lelike die dief green.
Doe dedi saghen een ende een
Die vingher sijn al sonder beden,
Enten arme te drien steden;
Dat was sanderdaechs sijn pine.
Die ander broeder al stillekine
Lach ende wakede al den nacht,
Hoe hi best met sijnre cracht
Verbeteren mochte den torment,
Die sijnre moeder had ghescent.
Hi dede die slinkerhant afvlaen,
Ende daerin siedenre olien staen.
Daer of hadde hi groet arch,
Want het ginc hem in sijn march.
Doe dede hijt ute ende liet coelen,
Dat hi die smerte soude ghevoelen.
Oec werp hire op ter selver wilen
Sout ghemanc met copervilen.
Dat dede hem herde bitter leet.

43 moerdenaer. 44 Dat hi ghevoelde. 45 D. s. jonghe vigant. *Andd.* koene. 46 coes den arm. 48 Dit was teerste onghemac. 49 Hi de slaen s. beide. *Andd.* villen s. b. 51 *Andd.* Daer soude hyer sout op stroyen. 52 *Andd.* Des hi (*l.* Tes hem) sijn pine soude vernoyen. 53 dedi. *Andd.* Daer na dede hi. 54 *Andd.* E. v. ontween slaen. 55 sloechmen af. *Andd.* ontween. 56 arm die vigant. *Andd.* Ende den arm d. koene w. 57 stroyder. *Andd.* sout *ontbr.* 58 coperwilen. *Andd.* sout ghemenct. 59 *Andd.* Herde lelike hi doe g. 61 D. v. sonder beiden. 62 Ende ten arm. *Andd.* Ende den a. tot d. s. 63 *Andd.* der anderen daecht. 64 Die derde b. die stillekine. 65 *Andd.* waecte. 66 hi *ontbr.* 67 mocht. 68 *Andd.* sijn moeder. 69 trechter been al vlaen. *Andd.* afslaen. 70 E. in dien s. o. s. *Andd.* Ende den arm in sieden oly s. 71 haddi. *Andd.* Des ghewan hi groter a. 72 merch. 73 *Andd.* hy en uut ende lieten c. 74 Doe hi smert. 75 Oec *ontbr.* 76 saut. *Andd.* ghemenct.

K. L. 130 *a*. H. 118 *b*.

Die derde dede afsaghen ghereet
Elke toe al sonderlinghe.
Dit waren smertelike dinghen.
Te tien steden dedi afslaen
Dat been, dus heeft hi ontfaen
Wrake groot van sijnre moeder.
Daerna quam die vierde broeder
Ende dede tslinker been ofvlaen.
Sulfer ende loet was daer ghestaen
Ende was ghesoden ondereen;
Daerin leide men dat been.
Doe riep Gaurys ende sprac:
»Acharme, dit groot onghemac
Verdiendic wel, ic arm keytijf!
Ghenade mijns ende cort mijn lijf!
Dese torment is mi te swaer!"
Doe dedi elke tee daernaer
Dapperlike sonder ghile
Afcorten met eenre bile,
Ende dat been, al sonder waen,
Dedi te vier sticken slaen.
Ende elkes daghes, sijt seker das,
Dranc hi pusoen ende hi ghenas,
Om te meerren sijn torment.
Den vijften daghe, si u bekent,
So quam die broeder, hoert na mi,
Die had vercoren trechter die.
Hi brochte een cleen spadekijn,
Dat scerp was ende yserijn,
Om te doene swaer riveel.
Ende dede hem ofsticken op merteel
Dat dicke vleesch al in een,
Tes hi sach dat calu been.
Doe had hi sulfer ende loet
Siedende heet, ende hi begoet

77 *Andd.* seer bitter leyt. 78 af saf saghan. *Andd.* ghereet *ontbr.*; afslaen. 79 al *ontbr. Andd.* Elken teen bi sonderlinghen. 81 *Andd.* Tot drien slaghen dede hi a. 83 Die wrake van s. m. 84 Doe quam *Andd.* Des IIII daghes quamen die IIII broeders. 85 *Allen* ofslaen (afslaen). 86 daer *ontbr.* 87 *Andd.* Dat was g. overeen. 88 men *ontbr. Andd.* D. sette hi d. slincke b. 90 Ay arme; groot *ontbr.* 91 *Allen* V. i. w., arm k. 92 ende *ontbr.* 94 *Andd.* elck teen. 95 *Andd.* Ghereedelike s. g. 96 *Andd.* vile. 97 al *ontbr.* 98 afslaen. 99 Ende *ontbr. Andd.* elck morghens. 11701 *Andd.* te vorderen. 2 *Andd.* Des vijfsten daechs des versint. 3 *Andd.* Quam die vijfste broeder vrye. 4 dat r. d. *Andd.* Die gaern had die r. dye. 6 ende *ontbr. Andd.* scerpe. 7 doen. 8 de. *Andd.* Scicte hi hem op dat morseel. 9 *Andd.* D. d. vleysch stack hi in een. 10 *Andd.* Des h. s. d. bloot b. 11 heet sulfer. *Andd.* sulfur heet. 12 heet *ontbr. Andd.* Al siende heet.

Hs. *f* 122 *d.* K. L. 130 *b.* H. 119 *a.*

Gheent been daermede al toten merghe.
Hoe mocht hi hem meer doen terge,
Dan hi hem dede aldaer?
Men saechde hem, al waest hem swaer,
Dat been in vier colpoene.
Doe dranc hi van den pusoene:
Hi ghenas ende behilt sijn lijf.
Ten sesten daghe sonder blijf
Quam die broeder, diet slinker die
Had ghecoren, hoert na mie.
Drie ysere hadde hi ghegloeit,
Daer hi tvleesch hem mede afbroeit,
Tes hi sach dat been al wit.
Ghesmouten loet in enen pit
Stonter ghereet ende hi stac
Den struuc daerin, dies onghemac
Had die verrader ende pine swaer.
Een yserkijn gloeiende nam hi daernaer,
Die vroede ende staect binden merghe
Vanden bene, den moerdenare terghe.
Doe riep hi lude om dat meskief.
Die vroede seide: »Ay, valsce dief!
Haddi u te tide wel bedocht,
Eer ghi mijnre moeder ter doot brocht,
So ne waer van desen tormente niet:
Nu ist recht, dat u ghesciet."
Hi dranc pusoen ende hi ghenas.
Ten sevenden daghe, sijt seker das,
Deden die vroede sonder sparen,
Hanghen bi sinen langhen hare.
Dat was die joncxte vanden kinden.
Doe dedi die darme hem utewinden
Met enen engiene, dat dede hem wee.
Hi deden of ende deedt hem mee.
Om te tormenten den keytijf,
Dedine of ende langhedem tlijf.
Doe dede hi ofvlaen sijn vel;
Daerna besmeerde hine wel
Met honighe den lichame sijn.
Hi nam een plate yserijn,
Ghegloeit hilt hise voer sijn oghen:
Si broeiden ute, hi moest ghedoghen.
Doe voerdemenne buter stat
Ende wart gheset daer op een rat;
Daer aten vlieghen ende bien.
Dus so starf hi, seitmen mien,
Dies so was hi weerdich wel.
Dus moeten alle verraders fel
Varen, die verradenisse plien,
Ende Gode no die sonde ontsien!
Dus wraken al die seven broeder
Elc die doet van sire moeder.
Dit was ene die felste wrake,
Daer ic noit af hoerde sprake
In ghenen boeke, die ic las.

Constantijn, sijt seker das,
Die oudde oec starkelike
Ende Helene, die ten rike
Ons liefs heren is bescreven,
Ende santinne groot opheven,
Omdat si haelde tselve cruys,
Daeraen starf die soete Jhesus.
Dus bleef keyser Seghelijn,
Ende die jonghe Constantijn
Was opt keyserrike ghegoet. [1])

13 daermede al *ontbr. Andd.* Dat b. al metten m. 14 moechti .... doen toghen. *Andd.* doen te terge. 15 *Andd.* D. h. h. doe dede daer. 16 saghet; hem *ontbr. Andd.* Si saechden hem af. a. w h. s. 17 *Andd.* in vier stucken doen. 18 *Andd.* So d. h v. dier pisoen. 19 *Andd.* behielt. 21 Q. d. b. tslinker die. *Andd.* de s. dye. 22 *Andd.* vercoren nu h. na mye. 23 had. *Andd.* D. yseren dede hi gloeyen. 24 Daert vl. mede afbr. *Andd.* Daer dede hi dat vleysch an broeyen. 26 *Anad.* Ghesmolten. 28 *Andd.* des. 29 Hadde; swaer *ontbr.* 30 *Andd.* Eene gloeyende priem n. h. d 31 binnen den maghe. *Andd.* Ende stac daer binnen sinen m. 32 benen. *Andd.* Den moerdenaer tot groten t. 33 *Andd.* dat grief. 35 H. u tijt te b. 36 broeder. *Andd.* ons moederen. 37 torment. *Andd.* So en haddi dese torment niet. 38 is. 39 *Andd.* pisoen. 41 *Andd.* Dede. 42 *Andd.* Gaures hanghen bi sijnre haren. 44 die darm hem. *Andd.* Hi dede hem sijn darmen opwinden. 45 engien. *Andd.* Met aengien. 46 *Andd.* Hi dede hem af e. dede h. meer. 47 dien. 48 langhede hem. *Andd.* Dede hy en aflenghen sijn lijf. 49 dedi. *Andd.* D. d. h. villen af s. v. 50 besmerdine. *Andd.* bestreecment. 51 *Andd* honich. 52 *Andd.* Hi leyde een platte y. 53 *Andd.* Ghebroeyt op hem, hi moestet doghen. 54 *Andd.* Den doot sach hi voer sijn oghen. 55 voerdemen b. s. *Andd.* verdedemen hem. 56 daer *ontbr. Andd.* E. setten hem. 57 *Andd.* D. a. die byen ende die vlieghen. 58 so *ontbr. Andd.* Daer sterf hi, en wil niet lieghen. 59 *Andd.* Want hi wast. 61 *Andd.* verradenis. 62 no sonden. *Andd* Die G. noch die sonden o. 63 al *ontbr. Andd.* wroken. 64 *Andd.* harer m. 65 ene *ontbr. Andd.* die alder f. w. 66 ic *ontbr. Andd.* ye. 67 *Andd.* In eenighen duytsche daer ic l. 69 *Andd.* Die oude sterf cortelike. 71 liefs *ontbr.* 72 *Andd* verheven. 73 haelden. 74 Daerin. *Andd.* ons heer J. 77 op.

1) Hier eindigt *L.*, althans het gedrukte gedeelte; het overige is met eene zeer nette hand tot aan het einde toe bijgeschreven.

K. L. 131 *a*. H. 119 *b*.

Hoert wat Seghelijn ghebieden doet
Al dore Romen, ic seker bem:
Of man of wijf van Jherusalem
In die stat van Romen quame,
Datter niement doer ghene vrame
Herberghede, mer dat men brocht
Te hove ghevaen soe men eerst mocht.
Dit dede die keyser Seghelijn, [1])
Omdat hi vader ende moeder sijn
Bescudden woude vander doot;
Omdat hem God vanden troen ontboet,
Sach hise beide op enen dach,
Hi soude hem gheven den dootslach.
Mer dit en was algader niet:
God, die al weet, dat ghesciet,
Wist wel, dat hise soude verslaen;
Hoet toequam, suldi verstaen.
Die coninc Prides van Jherusalem,
Hadde een evel over hem,
Dat hi viel al over doot
Vierwerven in groter noot,
Des en mocht hi niet ontgaen.
Nu hadde hi dat wel verstaen,
Te Romen, vanden dieren pisoene
Wie dat dronke ende had te doene,
Si ghenasen vele saen.
Dus woude hi die reis bestaen
Te Romen waert, als hi eerst mochte,
Ende was oec in dien ghedochte,
Mocht hi ghenesen, hi soude Mamet
Laten ende trecken aen die kerstenwet.
Doe sijn wijf dat verstoet,
Was si blide in haren moet,
Ende gaf hem raet, sijt seker das,
Want si droeve van herten was,
Dat si haer kint niet en had ghesien
In twintich jaren ende drien.
Dus toghen si onder hem beden
Te Romen waert in die goede stede.
Die vrouwe en dorste niet een twint
Segghen, dat Seghelijn was haer kint;
Die vrouwe was sere goet van prise.

78 *Andd.* Nu hoert. 79 doer.... ben. 82 gheen. *Andd.* Datse niemant. 83 *Andd.* En herberchde, dat hise b. 88 v. d. hemel. 90 Dat hi hem soude g. d. d. 96 Die hadde. 11805 mocht. 6 ghedocht. 15 beyde. 20 ghingen. 21 binnen der steden. 23 noen.

K. 131 *b*. L. 131 *b*. H. 120 *a*.

Si quamen pelgrims ghewise
Te Romen binnen in die stede,
Ende Seghelijn was doe uutghereden;
Dit was voer noene een luttelkijn:
Hi reedt uut jaghen, Seghelijn.
Nu quam sijn moeder ende vader
In die stede beidegader:
Si sochten herberghe, men woudse niet
Herberghen, so wats ghesciet,
Omdat si van Jherusalem sijn.
Doe weende sere die vrouwe fijn.
Als si verstoet, sijt seker das,
Dat si daer doe ballinc was,
Liet si menighen heeten traen.
Int einde werden si ghevaen
Te hove gheleit al sonder letten
Toter keyserinnen Floretten,
Diese wale heeft ontfaen,
Ende seide: »Laet u droeven staen;
U en sal oec niet messcien."
Dus ghincsi sitten met hem drien
In die camer der keyserinnen.
Florette sprac: »Wel lieve minne,"
Tote Blensefluere, der vrouwen fijn,
»Nu laet u grote droefheit sijn,
Ende en drijft negheen mislaet.
Mijn here en meent daerin gheen quaet,
Dat van Jherusalem die vrouwe fijn
Nerghent soude gheherbercht sijn
Dan hier; hi mintse boven alle steden.
Bestadi hem iet? segt die waerhede."
Blensefluer antwoerde daerna:
»Vrouwe, of ic hem iet besta?
Ja ic seker, en lieghe u twint:
Ic ben sijn moeder, hi is mijn kint.
Ende om dat icken droech,
Heb ics int herte onghevoech,
Dat ic hier ballinc soude wesen."
Florette antwoerde mettesen:
«Bi Gode, vrouwe, ghi en sijt.
Mijn heer en doet doer ghenen nijt:
Hi doet bi redene algader,

28 so *ontbr.* 32 toe. 33 Doe lieten si. 35 al *ontbr.* 37 seer wel. 38 Nu laet. 42 minnen. 43 Blensefluer, die vrouwe f. 43 gheen. 48 N. gheh. en soude s. 50 waerheden. 58 met desen. 60 doetes. 61 doetet bi reden allegader.

1) Hier begeeft ons het *Hs.;* het laatste blad ontbreekt.

K. 132 *a*. L. 132 *a*.

Ende is dese goede man sijn vader?"
Blensefluer seide: «Vrouwe, jaet."
Si scoot aen hem doe ter vaert
Ende custen sere utermaten.
Dit wert ghesien vanden drossate,
Van enen verrader, die Gordes hiet.
Hi peinsde: »Trouwen, dit en sal niet
Minen here verholen sijn,
Den goedertieren Seghelijn,
Dat ghi hebt enen amys."
Doe liep hi henen, des sijt wijs,
Jeghen Seghelijn buter stede.
Prides ende Blensefluer mede
Werden harde wel ontfaen.
Doe deedse die vrouwe slapen gaen
Op haer bedde bi hoveschede.
Doe sprac Prides ende sede:
»Vrouwe, is Seghelijn u kint?" —
»Ja hi, here, en lieghe u twint."
Prides sprac: »Des danckic Gode;
Nu so soudic mi houden node
Aen die wet der heydenisse.
Ic bid Gode om verlatenisse
Van minen sonden, die sijn groot,
Also waerlijc als ic sine doot
Te wreken beghere in mijn lijf."
Aldus bleef Prides ende sijn wijf
Slapende saen metteser bede.
Nu quam Seghelijn in die stede
Ende Gordes seide hem, des sijt wijs,
Dat Florette haren amys
Hadde in hare camere binnen.
Seghelijn verwandelden sijn sinnen
Ende reet te hove waert mettien.
Eer hi swaert of sporen afspien,
Ghinc hi te sijnre camere inne.
Hi meende, dat die keyserinne
Hadde gheleghen bi haren amys.
Nu is die ridder goet van prijs
Te sijnre camere inghegaen,
Ende is voer sijn bedde ghestaen.
Verbolghen toech hi uut sijn swaert,
Alse die ghene, die begaert
Wrake te nemen aen haer lijf.
Nu sach hi Prides ende sijn wijf

64 doe *ontbr.* 66 drossaten. 72 liep hi wech. 73 Teghen S. buten der s. 77 twas huesschede. 87 Te wreken begheer ic mijn wijf. 89 met deser. 91 Ende gorde hem. 92 haer a. 93 haer camer. 94 verwandelde s. vijf s. 95 te hoven m. 97 sijnder camer. 11901 Tot sijnder camer. 3 uut *ontbr.* 7

H. 120 *b*. K. 132 *b*.

Ende sloechse doot beidegader.
Dats sijn moeder ende sijn vader,
Des en wist hi emmer niet.
Mettesen hi daer comen siet
Een enghel scone ende claer,
Ende nam die sielen beide daer.
Doe sprac die enghel sonder beiden:
»Seghelijn, dit was dat ic di seide:
Nu ist ghesciet, dat God gheboot,
Vader ende moeder hebstu doot.
Dit is teerste dattuse saeghst,
Ende quaems ghelopen metter haest,
Dattuse heves doot gheslaghen.
Die sielen sal ic henendraghen,
Daer si sullen sijn met rusten.
Si sijn ghestorven met goeder lusten,
So datsi met Gode vercoren sijn." —
»Acharme!" seide Seghelijn,
»O katijf, wat heb ic ghedaen!"
Florette die quam inghegaen,
Die herde wee was te moede,
Doe si tsweert sach root van bloede.
Hi lietet vallen ende seide:
»Acharme, lief, ic hebbe beide
Vader ende moeder doot!"
Des hadde Florette den rouwe groot,
Dat si sterf daer op der stede.
Een enghel haelde die siele mede.
Doe ghinc Seghelijn, sijt ghewes,
Daer hi vant den verrader Gordes,
Ende sloech hem af dat hovet sijn.
»Ocharme!" sprac doe Seghelijn,
»Vader ende moeder heb ic doot,
Ende Florette, dien ic soe groot
Ere gonste ende si mi!"
Nadien dat dus verloren si
Die grote minne tusscen ons beden,
Willic gaen uter stede gherede
Heremijt werden in ghint wout
Ende beteren jeghen God mijn scout!"
Die paeus weende sere ende Constantijn.
Doe seide aldus Seghelijn:
»Constantijn, behout dit rike,
Het behoert u gherechtelike

beyde te gader. 10 Met desen. 11 schoon. 16 ghedoot. 17 saghest. *L.* dattu sagest. 18 quaemste. *L.* quamen lopen. 24 sprak. 26 die *ontbr.* 31 ghedoot 39 ghedoot. 43 beyden. 44 ghereyden. 50 H. b. u soe gheheelentlijc.

H. 121 *a*. K. L. 133 *a*.

Van uwen vader, ghi sijt oer.
Sal ic in den hemelscen choer,
So moet ic in penitencie staen,
Des ic Gode heb misdaen."
Die dode dede hi begraven.
Hi gaf op trike entie gaven,
Die hi ghehouden hadde langhe,
Ende sat heremite uten lande.
Nu merket ende neemt des goem:
Daer sat hi al op enen boem
Vijftien jaer, die edel man.
Die jonghe Constantijn ghewan
Dat keiserrike, sijt des vroet,
Wient te rechte toebestoet.
Alse leden waren vijftien jaer,
Doe sterf die paues, dat is waer.
In dien tiden soe waest een sede:
Eer een paues sijn ende dede,
So moest hi enen anderen kiesen

54 Dat. 56 ende die. 58 E. ghinc h. sitten u. l. 59 merkt e. neem. 62 doe ghewan. 64 Wien. 67 wast. 70 tlijf soude. 71 Seghelijn. 72 die woestijn. 73 K. H. dat was a. 76 Dat seide die eerste B. *Na vs.*

Eer hijt lijf soude verliesen.
Doe coes die paues Segheline,
Die vijftien jaer in der woestine
Hadde gheseten, dats aenscijn.
Aldus wert paeus Seghelijn,
Ende wert vernaemt aldus:
Die eerste paeus Benedictus.
Doe leefde hi soe heilichlike,
Dat hi verdiende hemelrike
Ende is daer boven verheven.

Die dit dichte ende heeft bescreven,
Was gheheeten Loy Latewaert.
God moete sijn tot sijnre vaert
Ende tot hem allen, diet hebben ghehoert.
God helpe ons ter hemelscer poert,
Des gonne ons die hemelsce vader!
Nu segt Amen allegader.

76 *volgen nog de regels:*
Dit was die eerste, die ye was
Benedictus gheheeten, weet das.
83 Loylate waert.

VERKLARENDE WOORDENLIJST.

Acht, bijw. 1466, 2028 *terug, naar achteren*, zeldzaam woord, in beteekenis aan *achter* gelijk. (in vs. 2028 heb ik het hersteld). Men vindt het ook *Flandr.* I, 777. Nochtan keric nemmermeer *acht*, en *Wal.* 5082. Gringolet trac bet *acht.*

Ader, znw. vr. een felle ader te enen hebben 616, *hardvochtig jegens iemand zijn, hem hard behandelen.*

Aen, znw., 3240, 3279, 3292 Var., 3927, hetzelfde als *naen, dwerg*, fr. *nain*, lat. *nanus.* Vgl. *adder*, hd. *natter*; *aak*, hd. *nachen*; *nemen*, lat. *emo.* Den vorm naen leest men 3603 Var., 5665 Var. met de zwakke decl. (gen. *nanen*).

Afbroeien. Zie op Verbroeien.

Aflenghen, 11748 Var., bedorven lezing.

Afscroden. Zie op Scroden.

Afsticken, zw. ww. bedr. 11708, *afslaan, afsteken.* Vgl. Oudem. I, 80.

Afvlaen. Zie op Vlaen.

Acoert, znw. m., fr. *acord.* (Burguy 3). Aen sijn acoert trecken, 185, *verlokken, verleiden.* Aen enes acoert vesten, 1367, *het met iemand eens worden, zich door iemand laten overhalen.* Te sinen acoerde houden, hebben, 4041, 7987, *voor zich alleen houden, hebben.* Acoerde doen, 4745, verkeerde lezing voor *recoerde doen, vermelding, mededeeling doen*, fr. recort, recordance, *commémoration.* Burguy 314. Vgl. vooral Hild. Gloss.

Al, voegw. 5934 *alsof.* Zie vooral *Mnl. Wdb.* 179.

Alewiere, znw. 3156, Var. Aessack, *tasch, zak.* Zie *Mnl. Wdb.* op Aluwiere, en *Flandrijs* I, 690:

Flandrijs den goeden steen ontfinc
Ende wierpene in sine *alowiere.*

Vgl. de Aant. bl. 144.

Alop, bijw. 2992, *geheel en al.* Zoo ook *St. Am.* II, 1488 en *Pyr. en Thysbe* 297. Voor de vorming vergelijke men ons *alom.*

Alse nu-alse nu, 7725, *nu eens-dan weder. Mnl. Wdb.* 206.

Amaleeren, ook maleeren of amelgieren, zw. ww. 4998, 6251, *brandschilderen, kleuren op metaal schilderen*, fr. *émailler.* Vgl. *Mnl. Wdb.* op Amanse en Amelgieren, Oudemans op Maleeren, en *Flandrijs* V, 71 Aant. De vorm *maleeren* is ontstaan door invloed van *malen, schilderen.*

Ander(s-daechs), bijw. voor *'s anders daechs*, 325, *den vorigen dag* (en niet *den volgenden* zooals thans). Vgl. vs. 421 en het Goth. *gistradagis* dat zoowel *gisteren* als *morgen* beteekent.

Armelinghe, bijw., 10979, *met de armen*, een term uit het worstelperk of vuistvechten. Vgl *mondeling* d. i. *met den mond.*

Asselgieren. Zie op Selgieren.

Avont (t—mere), bijw. 5213, *voor vandaag, heden, vandaag nog*, (Var. hudenmeer). Zie op Hedenmere.

Baleeren, zw. ww. onz. 5984, *dansen, springen*, van het fr. *baler* (Burguy 31). Ons woord *bal* d. i. *danspartij*, komt van het fr. *bal*, afleiding van *baler*, maar dit is op zijne beurt weder afgeleid van ons woord *bal* d. i. *bol.* Vgl. Diez, *Wtb.* I, 49.

Bandoen, znw. o. 9828 (Var. behout,) *macht, bewaring*, fr. *bandon*, (Burguy, 32) en dit van het Germ. *bant.* Zie Ovl. Ged. II, 58, 139. Hute den *bandoene*, daer inne in *bant*, en vgl. *D. Lucid.* 1933, 5682. *Grimb. O.* II, 1268. *Belg. Mus.* X, 101 en 102.

Bariseel, znw. o. (?) 4170, 6841, 8812, 10829, '895, '928, '966, '969, *vaatje.* (Var. 6841 flesschen). Van het ofr. *barizel.* Zie *Oorl. v. Aelbr.* Gloss.

Bast, znw. m., 6646, *touw, kabel.* Kil. *funis, restis.* Van daar het mnl. *besten* d. i. *rijgen, naaien, vasthechten;* evenals *reppen* van *rap, temmen* van *tam, belemmeren* van *lam, beletten* van *let*, enz.

Basture, znw. vr., 4723, scheldwoord voor eene vrouw, hetzelfde als *pute* (vs. 4714), *hoer, lichtekooi.* De eig. beteekenis is *pakzadel*, Mlat. *bastura* bijvorm van *basta*, Duc. I, 613. Voor den overgang der bet. vergelijke men *bastaard*, en over den oorsprong van *lichtekooi, Taalg.* I 43 en II 254.

Bedreech, bedreich, znw. o. *dreigement, bedreiging*, 1247, 3522, 10959. Op de eerste plaats heeft het Hs. *bedrief*, op de laatste *bedroech.* De druk heeft dit woord vervangen door *belofte* (1247) en *gedreech* (3522 en 10959).

Bedreghen, deelw. van bedraghen, st. ww. 426, 1891. (Op de eerste plaats heeft het Hs. *te scherne ghedreven*, op de laatste heeft de druk *bedroghen*). Hoewel etymologisch geheel van *bedriegen* verschillende, want *bedraghen* bet. *beschuldigen, aanklagen* en bij uitbr. *ongelukkig maken* (Kil. 37 noot), nadert de bet. toch die van *bedriegen*.

Bedringhen, st. ww. 1935 Var. *In het nauw brengen*. De lezing *bedwinghen* verdient de voorkeur.

Behende, bijw. 223. *In de nabijheid, bij de hand*. Zoo ook Keller, *Mnl. Ged.* 26, 717:

Dat volc stont daer mit *behende*,
End wachten om te sien dat eynde.

Beheten, st. ww. bedr. 68 *beloven*; Enen slives beheten, 7844, *iemand zekerheid geven omtrent zijn leven, voor zijn leven instaan*.

Behouden, st. ww., *redden, beschermen*. Van daar de uitdrukking in behouden hande, 281, *in veiligheid*; (Vgl. *in behouden haven*); 4930 Var. (tekst scouwen), 4936, *zien, aanschouwen*, Eng. *to behold*. De overgang van *houden voor* tot *beschouwen als* is bijna onmerkbaar. Vgl. *Blisc. v. Maria* 1633:

Vorwaer so magic nu wel *behouwen*,
Dat mi seide die ingel soete.

en *Franc.* 7365.

Bekent, bnw. 34, *verstandig, ontwikkeld*. Zoo ook *Rose* 4812, Hild. 122, 70. *Sp.* III^{6}, 42, 15. Vgl. *onbekent* d. i. *dom*, Oudem. *Bijdr.* en *Disp.* 401.

Becomen, st. ww. onz., *komen*, 11192; *worden*, 3937. Eng. *become*.

Bemicken, zw. ww., (Hs. bevicken), 5859, *het op iemand gemunt hebben*.

Berec, znw. o., 10108, *gereedschap, toebereidselen, praeparaat*. (Var. ghereck). Stam van het gewone mnl. ww. *berecken*.

Beroepen (Hs. en Incun. *roepen*) st ww. 7885 *door te roepen bereiken, een afgelegen punt* met de stem *bereiken*. Het simplex *roepen* kan dit niet beteekenen.

Bescoudich, bnw. 5494 (Hs. *scoudich*, Incun. *bescouden*), *schuldig*. Vgl. voor den vorm *besondich, bebloedich*, en derg.

Besetten, zw. ww. bedr. 11332, die reden besetten, *het verhaal vaststellen, te boek stellen, beschrijven*, met welk laatste woord het soms verbonden wordt. Vgl. Lat. *componere*. Zie *Sp.* III^{4}, 42, 3: Dattu heves in Martijns leven Vaste *beset* ende *bescreven*; IV^{1}, 4, 9: Oec *bescreef* hi ende *besette* 23 capitelen van wette.

Beslaen, onr. ww. bedr., de herberghe beslaen, 3818, eig. *logies inrichten, in orde brengen*, m. a. w. *opzoeken*. Vgl. *Oorl. v. Albr.* 20: Om aldair herberghe tot mijns heren behoef te *beslaen*; *St Amand* II, 5048: Boden, die .... onse herberghe *beslooghen*, So dat wi vonden al bereet Onse woenste.

Bewanen (Hem), wederk. ww., 10178, *argwaan, vermoeden hebben*. Vgl. Oudem. I, 669.

Beweren, zw. ww. bedr., 11363 (Var. gheweren), *weren, een einde maken aan iets, verhinderen*. Vgl. Oudem. I. 676.

Bewessen, zw. ww., 346. *Van het noodige voorzien, verzorgen*, ook in den vorm *bewissen*, eig. *bekleeden*, Goth. *vasjan*. verwant met lat. *vestire*. Vgl. *Cass.* bl. 76.

Bi enen daghe, 5776, *op een dag af*.

Bladen, ook blayen, zw. ww., 4907, 4915, 4947, *wapperen, fladderen*. Vgl. Heelu 5744, 6583. *Rincl.* 1112. *Brab. Y.* VI, 5830. Van daar *ontblayen*, *Segh.* 4984, met den 3^{en} nv. *wegwaaien, wapperen buiten iemands gezicht*.

Blecken, zw. ww. onz., 183, hetzelfde als *blicken*, Kil. op *blecken*; *blikken werpen op iemand, lonken, toelonken*.

Bliewen, st. ww. bedr., *slaan*, vs. 1420 door mij hersteld uit *bliven*. Tekst *blouwen*. Zoo wisselen ook *beriewen* en *berouwen* af.

Blijf, znw. m., 6177 Var. Van wederstaen was daer een blijf, *van weerstand bieden kwam niets in*.

Bliven, st. ww. onz., *uitblijven*, steeds met eene ontkenning verbonden; iet ne mach niet bliven, *iets moet onvermijdelijk geschieden*, 5231. Vgl. *Rijmb.* 16776, *Lanc* II, 36144.

Blommelkijn. Zie de Nalezing op dat vs.

Bughen (Hem), wederk. st. ww., 7723, *neigen, overhellen*. Lat. *inclinare*. Vgl. Hild. 30, 292.

Die *hem* ter waerheit willen *bughen*.

Cheins, cijns, znw. m., vs. 892 gebruikt in de fig. bet. van *verplichting* en vs. 5896, in die van *gave*. Ceins van enen houden 2674, *aan iemand ondergeschikt, onderdanig zijn*.

Dangier, znw. o., *macht, geweld, willekeur*; bi dangiere, 9958, *gewelddadig, eigenmachtig*; 10345. *gevaar*. Vgl. *T. en Lettb.* III, 52—63.

Deelwoord, afwisselend gebruikt met een onbepaalde wijs, vs. 548:

Die vrouwe sach den jongheline
Wenen ende *drivende* meslaet.

Van deze mnl. eigenaardigheid vindt men enkele voorbeelden in mijn *Tekstcritiek*, bl. 81.

Defixie, znw. vr., 7079, *nederlaag, slachting*, v. h. lat. *defectio*.

Des es leden, *het is geleden, daarover is veel tijd heengegaan*, 839, 5806. Aldus leze men ook 10585. Vgl. *Wrake* 1, 712; II, 1149; III, 1833. *Flor. en Bl.* 1678, 2252. *Troyen* 2771.

Die, bij eigennamen: die Clincker, 3667, die Fortier, 9099, die Brioet, 11046, 11061.

Dolen, zw. ww. onz. 3626, *duizelig, bedwelmd worden* (het dwalen van den geest). Vgl. Oudem. II, 106, en *T. en Lettb.* II, 71.

Dorst, znw. vr., 7424, *moed, stoutheid*. Die dorst te hem waert trecken, *zich verstouten*. Van *dorren*, durven. Vgl. *Sp.* III^{4}, 39, 20:

Nam hi an hem sulke *dorste*,
Dat hi ter secretarien quam.

Draghen, st. ww. bedr., 6485, *doen wegvliegen, wegwerpen, werpen* (*dat* in vs. 6485 op te vatten als *dat het*). Vgl. *Lorr.* II, 894:

Want hine geraecte ter stonde
Recht in des helms lumiere
Ende *droechen* uten orsse (?) sciere
Ende voerden op die erde neder.

Drincken, st. ww. bedr., gebruikt in de fig. bet. van *ondervinden, lijden*, 1453, 6079. Dit gebruik is afkomstig van de kerkelijke voorstelling van *het drinken van den lijdensbeker* of *lijdenskelk*. Vgl. *v. d. Levene o. H.* 2451.

Judas, of gi quaet brouwet, so *drinct*;
Met rechte *drinct* hi quaet, die quaet minct.

en Anzeiger VIII, 585 (*van o. H. Passie.* 76):

Ende laet mire armer herten *drinken*
U passie ende u sware pine.

Ook het ww. *scincken* werd in de ME. in dezelfde fig. bet. opgevat; het *inschenken* (ook het *mengen* of

koken, vgl. boven: die quaet *minct* en *Rein.* 788. Vrouwe Vulmaerte scerpe loghe Ghinken *koken* met enen stave) *van een bitteren drank* was de voorstelling van *iemand kwaad doen ondervinden* (*doen proeven*), en werd vooral van *lichaamssmart* gezegd. Eene herinnering aan deze oud-Germaansche wijze van uitdrukking (vgl. Ludwigslied 53. Her scancta cehanton (*te hande*) Sînan fianton Bitteres lîdes (*wijns*). Sô uuê hin hio (*ie*) thes lîbes!) vindt men b. v. *Troyen* 1666.

Sy lieten hare speren sincken,
Daer sy den Griecken mede *scincken*
Grote wonden ende diep.

en VELTH. V, 17, 54.

Hoe die keyser hem can *scinken*
Die verraetnesse hanteren.

Dromen, zw. ww. bedr.. 2204. *dringen.* Zie meer voorbeelden Oudemans II, 159.

Dume, znw. m. *duim*; onder den dume of onder dume, 1729, *onderhands, achterbaks, zonder ergens voor te durven uitkomen.* Zoo ook *Vl. Rijmk.* 723.

Dat ic danne wille hebben mijn segghen
Openbare, niet *onder dume.*

Duwiere, znw. vr., (Var. *duwiet* = fr. *duit*), 3208. Hetzelfde als *haghedochte*, nl. *hol, spelonk.* Vgl. *Bijb. v.* 1477, *Recht.* 6, 2. Si maecten hem *duwieren* ende holen inden berghe, en Oudem. II. 182. Even-als *haghedochte*, van het Lat. *ductus*, ofr. *duit*, en oorspr. in de bet. *kanaal, riool* gebruikt.

Een niet, mnl. woordschikking voor *niet één*, 700, 2020, 9865, 11344. (Op de tweede en derde plaats door mij aldus veranderd, ook om het rhythmus te herstellen). Vgl. *Taalk. Bijdr.* I, 54.

Eenpaerlike, (ook *eenperlike, eemperlike*), 10506, *volkomen, geheel en al, zonder uitzondering.* Vgl. *Lsp.* Gloss. en Oudem. II, 201. Het woord had steeds den klemtoon op de eerste lettergreep, en zal dus wel niets met het znw. *paar* te maken hebben, al is het daarmede ook later door verkeerde etymologie in verband gebracht, ten gevolge waarvan de klemtoon zich verplaatste. Kan het ook afgeleid zijn van *emmer* dat ook *ember* geschreven wordt? (b.v. *Lanc.* II, 20945) Vgl. ook *embertoe, Vad. Mus.* IV, 319, *Lanc.* II, 36709) en *emberop* (Velth. IV, 32, 20). Met deze afleiding is de mnl. bet. *aanhoudend, voortdurend, continuo ordine* zeer goed overeen te brengen.

Eiscen, st. ww. bedr. Met een dubbelen acc. 3441, 10788, 10795, in de tegenw. beteekenis, 3441. In den zin van *geld vragen, manen*, 6054. — Eiscen ende vraghen, 480 in de uitdr.: een kint mach e. ende vraghen, *het kan zelf zijne behoeften kenbaar maken, het begint tot jaren van onderscheid te komen.*

Enich, onbep. vnw. 6760, in het mnl. gebruikt om ons bijw. *soms*, lat. *forte* uit te drukken, (vgl. *sommige*, Eng. *some*). Seghelijn vraagt natuurlijk niet of daar *eenige* of *sommige* jonkfrouwen waren, maar of er *soms, misschien* daar dames waren. Ditzelfde gebruik vindt men op eene sprekende plaats in den *Rijmb.* 17703 (van *Smerdis*):

Hi hiet hare dat soe bi nachte
Heymelike den coninc besachte (*onderzocht*)
Of hi hadde *eneghe* oren.

Ent, *ende, einde*, znw. o. 5864, *punt.* Vgl. 6556

Dat witte spere, daer dat bloet
Ane hinc, aent *ende* voren.

Volkomen denzelfden overgang van bet. vertoont mnl. *ort.* Vgl. BENECKE II, 444.

Erch, arch, znw. m., in de uitdr. te erghe, terghe 11713, 11732, (in de Andd. verknoeid tot *te terghe*) *ten kwade, om pijn te doen, om te pijnigen.* Vgl. Oudem. I, 240.

Ere (in duvels-), een gewone vloek of uitroep van ridders, 4408, 6721, *bij het ridderwoord van zijne helsche Majesteit.* Vgl. *Limb.* IV, 62:

nu over *in duvels ere*,
Wildi u miins onderwinden?

Zie *T. en Lettb.* II, 214—219.

Even ghedichte, 2550, eig. *zoo dikwijls*, d. i. *herhaalde malen.* Vgl. *Mask.* 747:

Die u steende ende *even ghedichte*
Bespau in u waerde aensichte.

Even bet. meermalen in het Mnl. *zoo*, b. v. *L. v. Jezus*, Cap. 36: *even* lanc dat du met hem best op den weghe (*zoo lang als*). Cap 81: *Even* lanc dat die brudegoem met hen is. Vgl. Oudem. II 269 en *Pyr. en Thysbe* 392: Si custene al *even* die, Dat haer ten monde dbloet uutbrac.

Faute verkeerde lezing voor *voute* of *vaute* d. i. *gewelf.* — Ook *faude* in 10312 Var. is bedorven.

Gheboeren, gheboren, ghebueren, zw. ww. onz. Met den 3en nv. 4265, *toebehooren, iemands eigendom zijn*, hd. *gebühren.* Vgl. HILD Gloss. en Oudem. II, 364. Over geboeren 5850 zie de Nalezing.

Ghebreken (Hem), wederk. ww., 8829, *het over zich kunnen verkrijgen, ergens toe kunnen besluiten*, steeds in ontkennende zinnen gebruikt. Vgl. *Wal.* 8542:

Van onwerden wildi *hem* niet *ghebreken*,
Dat hi hadde gheantwort een wort.

en *Sp.* I7, 15, 15:

alse sine (*Jezus*) horden spreken,
En consten sire *hem* niet toe *ghebreken*
Ende keerden sonder vangen daer.

Ghegare, znw. vr., 2528, 8505, *kleeding, uitrusting*, zoowel *gewaad* als *wapenrusting.* Vgl. *Rijmb.* Gloss en Clignett op *Sp. Hist.* III, bl. 20—23.

Ghehaerden, gheherden, zw. ww. onz. 4540, *zich verstouten, den moed hebben, durven.* Vgl. ons *iets niet kunnen harden* en het comp. *volharden. Gheharden* vindt men *Sp.* III[4], 37, 38. Voor de verlenging der vocaal vóór *r* vergelijke men *wert* en *waert*, *verde* en *vaerde*, *bort* en *boert*, *wort* en *woert*, *vort* en *voert*, (visch)*kaar*, Goth. *kas*, e. a.

Ghehende, bijw. 8281, 11250, *nabij, in de buurt.* Van *hand.* Vgl. *bij de hand*, en ons *heinde* (d. i. eig. *nabij*) *en ver.* In denzelfden zin vindt men ook *behende.* (Zie ald.)

Ghehertich, bnw., 8399, *dapper, stout.* Vgl. *Limb.* III, 385 en *Troyen Hs.* f. 211 *d.*:

Noch hebn sy buten tweewerf dertich
Stouter coninghen ende gherechtich,

l. *ghehertich.* Het tegendeel *onghehertich* d. i. *flauw*, (in den zin van *bewusteloos*) leest men *Segh.* 8670.

Ghehijt, 4852 Var. Misschien is dit het deelw. van het bij Kil. opgegeven *hijen*, d. i. *vexare, molestare*, en bij uitbr. *beet hebben, beet pakken.* Vgl. *Archief* IV, 241.

Ghehoert, bnw., 1112, *gunstig ontvangen, goed opgenomen.* Vgl. onze uitdr. *gezien bij* en vs. 5907 en 7586.

Ghehoudich, bnw. 9369, *genegen, hulde bewijzende, onderdanig.* Vgl. Ndl. Wdb. op ghehuldich.

Ghelauwen, ghelouwen, ook lauwen, zw.

ww.. 999, 3708, 3799, 8271, 9833, *pakken, grijpen, vangen.* Vgl. *T. en Lettb.* III, 143 vgg. Herhaaldelijk komt het voor in Praet, *Speghel der Wijsheit* en in de *Ovl. Lied. en Gedichten* (uitg. der Bibliophilen). Vgl. *Wal.* 9213

hi *ghelauwe* metten handen
Met al siere cracht die banden.

l. hi *ghelaude.*

Het znw. louwe 9833 bet. *vangst, greep.* De bedoeling van den regel is: Wij deden nooit zulk eene goede vangst *met één greep*, d. i. *in eens, te gelijk.*

Ghelu, bnw. 908, *geel*, van het haar gezegd *blond*, hd. *gelb*, eng *yellow.* Vgl. voor het wegvallen der *w* aan het eind van woorden *kaal*, mnl. *calu* (*Segh.* 11710; *naar*, eng. *narrow*; *gaar*, os. *garu*); *vaal* mnl. *valu*, 9049, *schaduw* en *schade*, hd. *schatten, zenuw* en *zeen, zee* gen. *zewes.* Zie de Nalezing.

Ghemeit, ghemeet, bnw., 7784, *opgewekt, opgeruimd.* Goth. *gamaids*, ohd. *gameit.* Over den overgang der beteekenis zie vooral Benecke II, 129—132, en De Jager's *Archief* IV, 59. Meer voorbeelden geeft Oudem. II, 479.

Ghenende, ghenint, znw. vr., 4200, *stoutheid, ridderlijke moed.* Met ghenende, 508, 1288, een niet veel beteekenend toevoegsel, waarin *ghenende* zijn oorspronkelijke kracht geheel heeft verloren, *zonder veel omwegen, kortaf, direct.*

Gherec. Zie *op* Berec.

Gherief, znw. m., andere schrijfwijze voor *grief*, niet te verwarren met het znw. *gherief*, dat het tegenovergestelde beteekent. Voor dit laatste vindt men omgekeerd *grief* geschreven. *Lorr.* I, 2038. De schrijfwijze *gherief* voor *grief* vindt men ook *Sp.* II7, 4, 122.

Gheroefte, znw. o, 2933, van *roepen.* Oorspronkelijker vorm van *gheruft* of *gherucht. Geschreeuw, misbaar.* Het Hs. heeft *gheroeft*, doch het metrum eischt *gheroefte.* Vgl. Graff IV, 1137 *hruoft* en *hruofti.*

Gheruuf, znw. o., 7685, *geruisch, gedruisch, geraas.* (Var. ghescal). De dichter heeft zeker het woord ontleend aan *Limb.* I, 677:

(Doe) Sach si ghinder een ghestuuf
Van ghenen duvelen een *gheruusch.*

Var. C. *gheruuf.* Misschien is *gheruusch* hier de echte lezing, en het eene *gheruuf* zoowel als het andere eene vergissing (Vgl. *T. en Lettb.* IV, 256). Kil. kent slechts *ruiven* in den zin van *ruien.* (Of staat *geruuf* voor *geruuft* = *geroeft, geroefte?*) Zie vooral de Nalezing.

Ghesach, 5924 Var., waarschijnlijk bedorven lezing. Het mhd. kent een znw. *gesache* = *sache* (Lexer I, 823), maar dat kan hier niet bedoeld zijn.

Ghesworen vri. Zie op Sweren.

Ghetaken, zw. ww. bedr., 6525. *Beet pakken, in zijne macht krijgen, inhalen.* Zie *Taalk. Bijdr.* I, 264—266.

Ghetandeert, bnw. 1260 Var. Heraldische term. *Uitgetand.* Vgl. *Grimb. O.* I, 4256 Met enen rande *getandeert* van kelen. II, 3009; 4151. Stoke IX, 1127: Den swarten lewe inde baniere, *Ghetandeert* den stoc. — Het woord komt dus op de plaats uit den *Segh.* niet te pas, wel het volgende:

Ghetempert. Zie op Temperen.

Ghetropt, bnw.. 10359, 10367. Van *trop* d. i. *troep*; *troepsgewijze, dichtaaneengesloten, in een drom*, hetzelfde als het oudere *tropmale, T. en Lettb.* IV, 193.

Ghiere, Ghier, bnw. 5556, *driftig, hartstochtelijk* (Andd. *erre*). Vgl. *Lsp.* Gloss. en de daar aangehaalde plaatsen, waaronder vooral merkwaardig is Bild *Versch.* IV, 131, 142.

Her coninc, ne sijt niet te *ghier*
Te doene daer lachter ane leegt.

Vermoedelijk heeft de dichter van den *Segh.* deze plaats voor oogen gehad.

Gisarne, giserne, gisarme, znw. vr., 10817, 10838, *strijdbijl* (Var. aecse). Vgl. Oudem. II, 686. Over de afleiding, die onzeker is, zie men Diez. I, 215. Het waarschijnlijkst komt mij voor, dat het het mnl. *iserine* is. Vgl. ofr. *hansacs* dat ook een mnl. woord is, nl. *hant-acs* (aecse) Diez II, 339.

Gisterdach, bijw. 428, *gisteren.* Vgl. Goth. *gistradagis*, Eng. *yesterday.*

Glottoen. Zie op Gule.

Godsat, znw. m., uit *gods-hat*, d. i. *Gods vervolging, toorn*, 11550 Godsat hebbe d. i. *anathema, vervloekt zij.* Vgl. Oudem. II. 702.

Goet (luttel—, lettel—), 4065, *heel weinig*, vgl. fr. *bien peu.* Zoo ook *Limb.* II, 1031; IV, 346; V, 1116; *Wal.* 7747; *Partenop.* 7091. e. e. Zie ook Oudem. IV. 97 en 223. Minder gewoon is luttel iement, d. i. *bijna niemand*, b. v.: Stoke VII, 1023

Het gheviel, als hi begherde,
Datten *lettel yement* werde.

D. Doct. III, 381:

luttel yemen wilt kinnen,
Dat hi hoeverde hevet binnen.

Wrake III 1457:

Datse *luttel ieman* smaect.

Troyen 6034:

Die scilde ende halsberghe scuerden,
Die daer *luttel yemant* duerden

d. i. „die het bij *bijna niemand* uithielden."

6360: Die scilde namen sy ende reden,
Die daer *luttel yemants* meden.

Grein, znw. o., 3345, 5035, 5412. *Pit, merg, het puik, het uitgelezene*, ook mv. *uitgelezenen, bollen.* Vgl. *T. en Lettb.* IV, 47 vgg. en *Taalk. Bijdr.* I, 263 vg.

Grinen, st. ww. onz., 2159 *lachen.* „Tors boven allen orsen *grijnt*", d i. „het paard *lachte*, dat geen ander paard doen kon." 11659 *huilen, gillen, schreeuwen.* De oorspr. beteek. van beiden is *zijn gezicht vertrekken.* Vgl. *grins, grijns*, en vooral Hild. Gloss.

Gule, znw. m., 3806, 6288, 8539, 8583, scheldwoord, eig. *slemper*, v. h. Lat. *gulo.* Denzelfden overgang van bet. vertoont *glottoen* 3417, 9260, v. h. fr. *glouton*, Burguy, 186. Den vorm *ghuul* vindt men *Belg. Mus.* VIII, 101.

Hake, „Het cromt vroech, dat te hake sal" spreekw., 532. Zoo ook *Limb.* IV, 326, *Exc. Cron. v. Brab.* 14 *d.* „ Wat men jong leert, kent men oud."

Harst, herste, znw. m., 3152 *ruystuk van een stuk slachtvee*, in het algem. *stuk gebraden vleesch.* Vgl. *Rincl.* 921, *Heim d. Heim.* 1173, *Lanc.* II, 45736, Hild. en *Bloeml.* Gloss.

Hedenmeer, bijw., 5213 Var., 10803. Hs. *heden.* Incun. *huden*, doch het rhythmus eischt *hedenmeer.* Zoo heb ik vs. 10696 *voert* veranderd in *voertmere.* Een paar voorbeelden van *hedenmeer* geeft Oudem. III. 53. Daarbij voege men *Carel en El.* 94, waar het door Dr. de Vries geëmendeerd is uit *hebdi meer.* Vs. 5091 (*Segh.*) is een dergelijk woord door mij hersteld, nl. *saermeer* d. i. *voortaan*, waarvoor het Hs. *nemmermeer*, de drukken *dit jaer meer* hebben. Dit *meer*, d. i. *nog*, hetzelfde als het fr.

mais (d. i. *magis*) leeft nog voort, behalve in *nimmermeer*, in het bijw. *temee* of *termee* d. i. *straks*, het mnl. *tamere* d. i. *heden nog*. Vgl. ook *sidemeer*.

Herberghen, zw. ww. onz., 11783, *zijn intrek nemen, logeeren bij*. Vgl. mijn *Tekster*. bl. 74 en 75.

Herite, znw. m., 9212, scheldwoord, ofr. *hérite* eig. *ketter*, v. h. Lat. *hereticus*, en bij uitbreiding *schobbejak, smeerlap*. Vgl. *Brab. Y.* VI, 4001.

die Sodomiten
. . . . ende noch vele *heriten*.

en de Aant. Een zelfden overgang van bet. vertoont mnl. *bugger*, fr. *bougre*, van *Bulgarus*.

Herte, znw. vr. en onz., 7811, *lust, animo, begeerte*. Vgl. Oudem. III, 105.

Hissen, *hessen*, zw. ww. 636, *jagen, jacht maken*, ook in den zin van het trans. *jagen, opjagen*, komt het voor. Vgl. Kil. i. v., Huld en *MLoep* Gloss. en vooral *Lsp.* Gloss. Het is ons *hitsen* in *aanhitsen* en *ophitsen*, eig. *aan-* en *opjagen*.

Hoeftcleet, znw. o., 4897, 4906, hetzelfde dat in den regel *hobant* (*hooftband*; vgl. *homoet* voor *hoogmoed*) genoemd werd: een soort van sluier of band, om het hoofd gedragen, die vaak door middeleeuwsche dames met goud of edele steenen bewerkt en aan ridders ten geschenke gegeven werd. Vgl. Oudem. III, 125 en 149.

Houden, st. ww. bedr., in de uitdr. (nu) hout dat, 3496, 4365, 4516, 5090, 6487, 6712, 8586, schertsend gezegde van een ridder, die iemand op de eene of andere wijze toetakelt, meest bij het toebrengen van een slag, *dit moogt gij houden, dat is voor jou*; onz., 4896, 6596, 6613, *halt houden* (N.B. *halt* reeds = *hout*), *stand houden, post vatten*; houden van, 3522, *om iets geven, zich bekommeren*. Vgl. *Lanc* II, 16033.

Het ware alte grote sothede,
Ja en verstaedi niet die lettren, here?
— Daer af ne *houdic* min no mere,
Ic ne laets niet, ic ne salre gaen.

en *Maleg.* 370.
De oorspr. bet. van deze thans voor *liefhebben* zoo gebruikelijke uitdr. was *leenman zijn, iets* (*land* of *goed*) *van iemand te leen hebben* (*Segh.* 2674: Dat ic seins van hem *houde ende leene*). Zie *Lanc.* IV, 3745, waar de koningin tot haar man zegt, dat zij niet gelooft, dat Bohort en Hestor den kamp voor hen zouden op zich nemen,

Omdat si niet *van u* en *houden*
Ende si sijn van vremden lande.

Er is dus eig. een obj. bij *houden* weggelaten, nl. *lant*, *leen* en derg. Later verliep de uitdr. tot *om iemand geven, met iemand te maken hebben*, en is nu weer tot *beminnen, lief hebben* veredeld.

Hu, oude instrumentalis, in bet. gelijk aan *hoe*, 9069, 8087. Vgl. *T. en Lettb.* VI, 291 en *Taalk. Bijdr.* I, 266—268.

Huus, (ellips van) 9760. Zie *Tekstcritiek* 92.

Inader, znw. o., 1338, *ingewand*. (In de Incun. is de regel jammerlijk verknoeid). Zie Kil., *Franc.* 163, (waar verkeerdelijk *madren* staat evenals *Nieuwe Doct.* 971) *Belg. Mus.* VI, 105. Het woord komt tallooze malen voor in den *Bijbel van* 1477. Ook het mnd. kent *inaderen* en reeds ohd. *inádri* (Graff I, 157). Zie Dieff. Gloss. i. v. viscum en De Vries, *Mnl. Taalz.* 117.

Indraghen, st. ww. onz., 3676, *binnendringen, indringen*. Vgl. Dragen.

Jakeloes, bnw., (Var. Segheloes, blijkbaar lezing van een afschrijver, die *jakeloes* niet verstond). In beteekenis (en vorm?) verwant met het mnl. *jaloers*. Vs. 10541 leest men van overwonnen Sarracenen:

Beide in velden ende in busschen
Liepen si alle *jakeloes*.

Nog één treffen wij het woord aan, nl. bij Jan Ypermans, bl. 43: Die lieden syn *jackeleus* vele van haren wiven. Het bet. hier *ijverzuchtig*, en op de eerste plaats *gejaagd*. De tusschentrappen zijn: *wantrouwig, ongerust*. Vgl verder

Jaloers, bnw. 11256.

Als Florette (*die in 't water lag*) tscip sach daer,
So riep si lude om secoers
Ende Seghelijn was niet jaloers (*Hs.* joloers)
Hi en dede seilen vast daer an.

Hier is de bet. *gejaagd*, die wij bij *jakeloes* vaststelden, weder overgegaan in *van zijn stuk gebracht*.

Elders is *jaloers* eene deugd, b. v. *Wal.* 9460.

Hi horde segghen, ghi waert soe scone
Ende so jolijs ende so *jaloers*.

Het is moeilijk, de juiste kracht, die uit den zin volstrekt niet blijkt, aan te wijzen. Wellicht bet. het *levendig, ijverig, vlug*. *Lsp.* III, 6, wordt als *jaloers* (ook *jalous* komt voor, *Lanc.* II, 6645, *Rose* bl. 258. *Lsp.* III, 6, 3; 11) beschreven 1°. hij die niet velen kan, dat er met God of het recht wordt gespot en 2°. hij die gaarne rampen zou lenigen, maar er geen kans op ziet. Beide zijn uit de bet. *ijverzuchtig, die iets niet velen, verkroppen kan* te verklaren.

Caetse, znw. vr., (Var. taetse), 847, 4143, *najagen, vervolging*. *Sp.* II³, 29, 34

wel scone *caetse*
Seldi scouwen, ende, na mijn weten,
So selen sine (nl. *de beren*) saen hebben geten.

Op den vorm van het woord is misschien het mfr. *chache* (d. i. *chasse*), niet zonder invloed geweest, maar daarom behoeft het ww. *kaetsen, ketsen* nog niet van romaanschen oorsprong te zijn. Gewoonlijk wordt dit laatste aangenomen en als stamwoord zoowel van *kaatsen* als van *chasser* genoemd mlat. *captiare*. (Zoo heb ik zelf het verklaard *Troyen* 1438 noot). Voor het fr. *chasser* is dit volkomen waar, doch de *t* van ons ww *kaatsen* blijft dan onverklaard, daar wij het woord toch niet onmiddellijk uit het Lat. hebben, maar uit het fr., waar de *t* uit het woord reeds verdwenen was (Burguy Gloss. 65). Ik geloof daarom dat *kaatsen* een echt germ. woord is. In het Engelsch bestaan naast elkaar *chase* en *catch*, waarvan het eerste m. i. een Romaansch, het tweede een Germ. woord is. Vgl. Müller 191 en 179. Ook Mätzner houdt het tweede woord voor Germaansch en vergelijkt er mede onr. *káka* = attrectare. Of dit juist is durf ik niet beslissen, de beteekenissen komen slecht overeen; misschien ook is *ketsen* verwant met *hetsen, hitsen*. De zaak is nog niet uitgemaakt, maar de geopperde bedenkingen verdienden m. i. vermelding.

Caplijs, znw. o., ook in Var. camplijs, door bijgedachte aan *kamp*), 4864, 6581, 6684. *Gevecht, bloedbad*, ofr. *chapleis* (Burguy, Gloss. 68) afleiding van *chaple*, lat. *capulus, gevest van den degen*. Zie vooral *Mnl. Taalzuivering* 100 vgl.

Carine, znw. vr., 11132 *pijn, smart* (Var. *pijn*); carine driven 2933, 8889, 11305, *misbaar maken, rouw bedrijven, kermen*. (Var. soms *kerme*). Het woord is hybridisch: van germ. (goth.) *kara*, ohd. *chara*, nog over in hd. *charwoche* en *charfreitag*, en het Eng. *care*, met een rom. uitgang; mlat. *carina, carrena, quarrena*; in het mfr. bestaat het niet.

De oorspronkelijke bet. was *boete, kastijding* (Graff IV, 464). Waarschijnlijk heeft het lat. *quadragesima*, (fr. *caréme*) dat ook eene kastijding was, invloed op den uitgang gehad. Vgl. *Rein.* Gloss., waar verscheidene plaatsen worden opgegeven, en Benecke I, 801.

Carnel, znw. o., 5734, *pit, merg*, hier *de diepe zin.* De eerste bet. vindt men ook *K Claghe* 42; *Nat Bl.* VIII, 46 Var.; de tweede *Rogier* 650. Met een franschen uitgang en waarschijnlijk door herinnering aan het fr. *charnel* d. i. *het vette vleesch*, afgeleid van *kern*, ohd. *cherno*, verwant met *koren* en *korrel.* Vgl. *graan* en *grein.* Ook het verkleinwoord *kernel* bestond in het Mnl., bv. *Nat. Bl.* XII, 619 Var,, waar de tekst *kerneel* heeft, Eng. *kernel.*

Keer, znw. m., 768, *wending*, vooral *wending van het lot, geval.* De bedoeling der regels is: „gij zeidet vroeger (eer), dat de zaak zoo in elkaar zit, zich zoo toedraagt, dat gij mijn vader niet zijt." Vgl. voor *keer* in de bet. van *geval*, Oudem. III, 342.

Keest, znw., m. 28, 4043, 4300, 5340, *pit, merg, kiem.* (Kil.). Over de afleiding uit oudgerm. *keian* of *keisan* zie men Van den Helm, *Proeven* I, 23 vg. Het woord komt ook voor *Ruusb.* I, 29. *Ovl. Lied.* 419. *Belg. Mus.* VIII, 238; IX, 191. *Ovl. Ged.* II, 68, 215. *St. Amand* I, 3199; II, 734.

Kenlijc, bnw. 9027, 9892, niet in de nog heden gebruikelijke bet. *kenbaar, duidelijk* (*Lsp.* Gloss., *Mascaroen* 476, Heelu 8813, 8821 enz.) maar in den zin van *in het oog vallend*, en dus *buitengewoon, bijzonder, zeldzaam, niet alledaagsch.* De uitdr. *kenlije ongheval*, die men hier tweemalen aantreft, vindt men ook *Limb* IX, 748. Vgl. MLoep I, 2617.

Hy dede ene *kenlike* wrake.

Kiken, st. ww. impf. *keec*, 6481. Dit impf., waarvan men niet zou denken, dat het reeds in het mnl. in gebruik was, komt ook voor *Ovl. Lied. en Ged.* (Biblioph.) blz. 259 en 291.

Clincke, znw. vr. 6484 *een ijzeren bout, om iets tegen te houden of vast te zetten.* Vgl. *de klink* van de deur, en Grimm, *D. Wtb.* V, 1196. Hier diende de *clincke* om het deksel der *tomme* tegen te houden en toen Segh. daar op sloeg, viel het deksel neer en werd den reus met de *eyghe* van vs. 6228 het hoofd afgehouwen. Vgl. *MLoep* Gloss., Stoke IX, 195: hi trac de *clincke* en vooral de Aant. daarop Dl. III, bl. 284. De fig. opvatting dezer uitdrukking vindt men misschien *MLoep* I, 2703.

Daer die minne slaet die *clinck*,

d. i. waar de *minne* (tegenover de *echtscap* van vs. 2704) *den boventoon voert, de eerste viool speelt.* Volgens Verwijs *Rose* 9502 noot is deze spreekwijze aan de *blijde* ontleend. — Een geheel andere bet. heeft het *clinken slaen* van *Rose* 9501 en 12681, nl. *rondslenteren, straatslijpen*, eig. *tegen alle deurklinken slaan* of *er aan trekken*, d. i. *van het eene huis naar het andere slenteren.* De gissingen van Verwijs, *Rose* 9502 noot komen door deze verklaring te vervallen. Zie Schiller en Lübben, *Mnd. Wdb.* II, 483 en Grimm, *D. Wtb.* V, 1197.

Cnopen, bedr. ww. onr., 4876, *hechten, vestigen*, in fig. zin gebruikt, zooals ons bnw. *verknocht.* Vgl. *St. Am.* I, 3257: den duvel.... Die se in de quaetheid wilde *knoopen.* Het tegenovergestelde bet. *hem cnopen van* d. i. *zich losmaken*, II, 936: Wilt hu van den afgoden *knopen.*

Colpoen, znw. m., (Var. stucken) 11717, *Stuk, brok.* Van het fr. *colp* (lat *colaphus*) met den rom. vergrootingsuitgang *oen*, vgl. *harpoen, kalkoen* (= *paardenhoef*), *trensoen, Centauroen.* Het mfr. kent den vorm *colpon* niet, wel *coppoen* of *couppon* (Littré i. v.)

Copervijl, znw. vr. 11658, 76., *kopervijlsel.*

Covelkijn, znw. o., 532, eig. *manteltje*, vervolgens *kiel*, fr. *blouse*, gelijk nog heden het Vl. *keuvel* (De Bo i. v.). De oorsprong van het woord is niet met zekerheid bekend, waarschijnlijk van het mfr. *copel* of althans door invloed daarvan ontstaan. Ook vindt men den vorm *coveel, Brab. Y.* V, 2157: Ofte u en blijft cappe noch *coveel.* Waar *copel* van daan komt is ook al niet zeker. De meerdere of mindere verwantschap van lat. *cupa, cuppa*, mlat. *cofea*, fr. *coiffe*, ndl. *kuif* en *kuip*, hd *kufe* moet nog nader worden onderzocht. Zie Burguy 87, Scheler 98, Grimm. *D. Wtb.* V, 2530 vg., Diez I, 148. Voorbeelden van *covel* (nog over in *kap noch keuvel*) geeft Oudem. III, 519 en vooral *Taalg.* II, 103—105. Dat het fr. *coupole* en het holl. *koepel* (die door Scheler er bij gehaald worden) er niets mede te maken hebben, leert ons Dozy, *Oosterlingen* i. v.

Cunen, zw. ww. onz., 6431 Var., *klagen, kermen, kreunen.* Vgl. vooral *Taalk. Bijdr.* I, 67—69.

Curen, coren, zw. ww. bedr. 11217, *smaken, ondervinden*, eig. *proeven*, vooral gewoon in het samengest. *becoren.* Zie het belangrijke opstel van De Vries over de beide woorden *coren, Taal en Lettb.* I, 160—164.

Laten, als hulpww., zie op Vergremen.

Latijn, znw. o. 9950, *vreemde, onverstaanbare taal*, ook van de *dierentaal*, vooral van de vogels gebruikt. Vgl. *C. en El.* en Hild. Gloss. Zoo ook in het Ags. b.v. *Gen.* 11, 5: „This ys ân folc and ealle hig sprecadh ân *lyden.*" Meer mnl. voorbeelden geeft Oudem. IV, 46.

Lauwe, louwe. Zie op Ghelouwen.

Lauwen, louwen. Zie op Ghelouwen.

Lede, znw. vr., 1597, uter lede (*Hs.* uter lee), *uit het lid.* Het vr. geslacht doet vermoeden, dat hier een ander woord dan *lid* bedoeld is; want Goth. *lithus* en onr. *lidhr* zijn manl., ags. *lidhu* en ons *lid* onz. (Vgl. evenwel *zede*, dat in 't mnl. vaak vr. gebruikt wordt, met Goth. *sidhus* m.). Misschien is het identisch met het bij Kil. opgegeven lede, harre, *cardo, ferramentum cardinis.*

Leen, znw. o., *geleend goed, tijdelijk bezit.* Zoo b.v. in een Hs. der Ms. van Ned. Lett. N. 87 f. 39*d*: Die armoede niet afterlaten om dat *leen* des valschen rijcdoms, die u een corte tijt gheleent is. In fig. zin *toestand, lot*, 8148. Vgl. *Flandr.* I, 707.

Somwile tsoete, daer na tsure,
Dit es haer lieder *loen*, (l. *leen*).

Liever, met een 3den nv. mi liever, 275 Var., 1297, 9882. Zie *T. en Lettb.* V, 132—134. Volkomen in denzelfden zin vindt men mi eer, *Lorr.* II, 4633. Vgl. de Aant. ald. bl 267.

Ligghen, st. ww. onz., 2729, *gelegen liggen*, eene soortgelijke pleonastische uitdr. als *halt houden.* Zie op Houden. — Ligghen van, *bevallen.* Zie op Verledighen.

Luken, st. ww. onz., 3495 *blijven steken*, het intrans. *sluiten*, b. v. van een wapen in het lichaam. Zoo ook *Limb.* IV, 1788.

Hi sloughene met Mimminge
Soe diep int hoet, datter in *loec.*
In fig. bet. wordt dit *luken* gebruikt IX, 42.
haer herte in de sine *loec.*
Het act. *luken* schijnt in den zin van *steken* gebruikt te worden, Stoke IX, 1215:
Si worden roepende te hant:
Ay ha! Parijs, Hollant!
Ende ghinghen houwen ende *luken.*

Lusschen, luschen, zw. ww. onz. 10539, *schuilen, wegkruipen.* Zie *Tekstcritiek* 27.

Lust, znw. vr. 6144, *kunde, bekwaamheid,* wisselvorm van *liste.* Zoo vindt men ook *lustich* voor *listich,* en *lucht* voor *licht,* zie Oudem. IV, 208 en 221 vg. Vgl. *lus* en *lis, bewust* met *gewis, stuc* en *stic.*

Lust, znw. vr. 11922, *stemming, gemoedstoestand, begeerte.*

Lustentien, waarschijnlijk bedorven lezing, 4916 Var.

Luttel, luttel iement, luttel goet. Zie op Goet.

Maleeren. Zie op Amaleeren.

Maniere, znw. vr., *handelwijze;* sine maniere verliesen 5011, *zijn contenance verliezen, van zijn stuk raken.* Het gewone mnl. woord voor *contenance* is *ghelaet.*

Meersen, zw. ww. bedr. 5538, *vermeerderen, vergrooten, verergeren,* intens. van *meren,* Oudem. IV, 312 en 313. Zoo vindt men *verclaersen, cleinsen, stelpsen, baersen, schorsen, greinsen, paeisen,* e. a. m.

Meester, znw. m. in 't algemeen *geleerde,* in het bijzonder *arts, geneesheer, medicijnmeester* vs. 5695. Zie Oudem. IV, 316. Van daar meesterie, 5701 *geneeskunde,* en 10835 meesterscap, *het dokterschap, doktersvak.* — Vs. 8006 wordt het gebruikt als het manl. van fr. *maîtresse*: „die *meester* is van seven wiven" d. i. die er zeven maitressen op na houdt.

Meestich, bnw. 835. Waarschijnlijk bedorven lezing voor *roestich.* De bet. moet zijn *roestig, verrot.*

Meyer, znw. m., 9688, 9700, 9725, 9760 *magistraat,* lat. *major.* Vgl. Eng. *lord-mayor,* en Oudem. IV, 323.

Mellic, bnw., 8989, een merkwaardig, zeer ongewoon woord, met de bet. *klein, matig groot,* hetzelfde als het mnl. *gemate.* Het komt ook voor *Nat. Bl.* III, 3350 Var.: een *melleec* esel (tekst een *ghemate* esel). Het woord is ontstaan uit *medlijc,* (ags. *medlic,* Ettm. 213 d. i. *modicus, parvus*). Vgl. *middelijc* d. i. *middelmatig, D. Doct.* III, 1674.

Melodie, znw. vr. 4124, 5338, *genoegen, genot, pleizier.* Zoo ook *Wal.* 7797, 10840, 11076; *St. Am.* I, 2054; *Ovl. Ged.* II, 56 *b,* en 113, vs. 168.

Memorie, znw. vr. 1208, *binnenste, gemoed.* Vgl. Hild. Gloss.

Mere. Zie op Hedenmeer.

Merçanderen, andere vorm voor *malcander,* 4647. Men vindt het ook in een *Hs. der Maatsch. v. Nedl. Lett.* (N. 88) *f.* 86 *b.* Dat sy *marcander* doen; 102 *b.* Van *marcander* ghescheiden.

Merteel, *marteel,* znw. m. 11708, *hamer,* maar de lezing zal wel niet in orde zijn. Vgl. de Nalezing.

Micke, znw. vr. 1795, *nijd, afgunst, haat,* in deze bet van elders onbekend. Van *micken* d. i. *intendere oculos in aliquid* of *aliquem* (Kil.) m. a. w. *invidere,* komt geleidelijk de bet. *invidia.* — Van daar *bemicken,* vs. 5859, *het op iem. gemunt, voorzien hebben, hem haten.* (Hs. verkeerdelijk *bevicken*). Vs. 6287 Var. is *micke* eene verkeerde lezing voor

Mincke, znw. vr., *gebrek, mankement,* 6287 Var. Zie Oudem. IV, 408. Van daar in 't alg. *verdriet, smart, hindernis,* 1587.

Moete, znw. vr., 6712, 6743, *tijd, gelegenheid.* Zoo ook 4091, waar verkeerdelijk *moet* staat. — Bi moete 11632, hetzelfde als bi staden. eig. *bij gelegenheid,* d. i. *op zijn gemak, kalm.* Zie *Tekstc.* 10.

Moghen, met den 2en nv. 5272, *er aan doen kunnen, iets kunnen helpen, er iets aan kunnen veranderen*; zoo ook *Limb.* IV, 50; V, 804; VII, 1422. *Sp.* I5, 23, 34.

Muel, waarschijnlijk bedorven lezing, 10004 Var.

Muke, znw. vr. 9288, (Incun. ten onrechte *muten*) een hoogst merkwaardig en zeldzaam woord, met de bet. *heimelijk uitgevoerde misdaad,* vooral in de bet. *sluipmoord.* Verwant met hd. *meuchel(mort)* en het friesche *te muuk* d. i. *in 't geheim.* Zie vooral Benecke II, 226 en *Rose* 10821 met de Aant. Het daar voorkomende *muke* zal wel een ander woord zijn.

Musaert, znw. m., 10779, een scheldwoord, *laffert, druiloor.* V. h. mfr. *musard.* Burguy Gloss. 256, Oudem. IV, 502. Vgl. museel.

Muse, znw. vr., 4096, *zenuw, spier.* Lat. *musculus* d. i. *muisje.* Nog spreken wij van de *muis der hand* en van eene *muis gerookt vleesch.* Vgl. Kil. op muys, muysken, muyskel, *musculus, lacertus, carnosa pars in corpore.* De overeenkomst in vorm is de oorzaak dezer benaming; zoo hebben ook eene aardappelensoort en een klein suikergebak den naam van *muisjes* gekregen, en spreken wij van een *ossenhaas.*

Museel, znw. m. 2903, 3803, *snuit, snoet,* v. h. mfr. *musel* voor *mursel,* afleiding van *morsus,* dus *dat waarmede men bijt* (Burguy, 256). *Musaert* daarentegen komt met een rom. uitgang van het Germaansch; eng. *to muse,* Kil. muysen, *abdita magno silentio inquirere, cogitare,* en muyseneeren, *imaginari*; van waar muisenisse, *imaginatio.* Het ohd. *muozón,* dat Littré er bij haalt, is een woord van een geheel anderen stam, nl. het van *muoza,* mnl. *moete* d. i. *tijd,* afgeleide zw. ww., dat dus *tijd, gelegenheid hebben, niets te doen hebben* bet., van daar ohd. *muozig,* hd. *müssig.*

Mute, znw. vr. 2403 Var., 11071 (9288 Var. is het een verkeerde lezing) *kooi;* in muten ligghen, *zich opsluiten;* in muten sijn, *opgesloten zijn.* Vgl. de uitdr. *in muten bliven* en *houden,* Oudem. IV, 507 sq. MLat. *muta,* ofr. *mue.* Vgl. Diez II, 383.

Na, voorz. met den 3en nv., na den viere, 8104, *als vuur.* (Var. ghelijc den v.). Vooral gewoon is *geverwet na, gekleurd als,* Velth. VII, 18, 16, *Wal.* 9922.

Naer gaen, 199, *aan het hart gaan;* 8015 *iem. aantasten, indruk bij iemand achterlaten, niet in zijn koude kleeren* (maar in het *hart*) *gaan zitten, hem heugen.* Zoo ook *Maleg.* 670. De volle uitdr., nl. met toevoeging van *aan iemands hart* vindt men *Rose bl.* 253, vs. 310.

Natuerlijc, bijw., 5197, *vleeschelijk;* natuerlijc sijn met, hetzelfde als sijn met, 11213, *vleeschelijke gemeenschap oefenen.* Zoo vindt men in denzelf-

den zin *natuerlijc liggen met*, *Bijb. v.* 1477, *Gen.* 19, 33; en natuerlijc te doen hebben met, *Exod.* 22, 19 en *Levit.* 18, 23 Vgl. *natuurlijke kinderen.*

Necker, nikker, znw. m., 4385, *booze geest*, *daemon*, gewoonlijk verkeerdelijk *ikker* geschreven, zie Wdb. op Hooft, Uitl. Wdb. en Wdb. op Bredero. i. v. Over den vorm en de verklaring vgl. men vooral De Vries, Warenar 90. Kil. necker.

Nichtemeer, bijw. 2615, hetzelfde als nietemeer, 6358, *niet meer*, *even veel*, *even als.* Den ouderen vorm *nichte* of *nicht* voor *niet* vindt men *Vl. Rijmk.* 4150, *Brand.* (H) 1351; *nichtemeer* ook *Rijmb.* 441 Var.; *nietemeer* ook *Limb.* I, 284, IV, 1422, V, 1638 e. e. Voor de vorming vergelijke men ons *niettemin.*

Nien, bnw. 7618, merkwaardig woord, dat nergens elders voorkomt. (In de Incun. verhaspeld tot *vol van nyen*) *Nijdig*, *verwoed.* *Héliand* 3273 vinden wij het woord weder: ‚ne wis thu te stark an hugi, ne *nîdhin* ne hatul. Van het subst. *nijd* met suffix *ijn* of *in* (Vlg. Gr. *εινος* en *ινος*), later tot *niën* samengetrokken. In onzen tekst rijmt het op *dorpernien*, en is dus tweelettergrepig. Voikomen gelijk gevormd is ags. *slîdhen* d. i. *woest*, Ettm. 704.

Nietemeer. Zie op Nichtemeer.

Nicken, zw. ww. onz. 3423, 4428, 8594, 10819. *Knikken*, *neerbuigen*, *ineenzakken.* (Vs. 1725 verkeerde lezing voor *micke*).

Noyael, bnw. 2291, 4300, 6834, 7677, *edel*, *trouw*, *voortreffelijk.* Meer voorbeelden geeft Oudem. III, 646. Misschien van het ofr. znw. (oorspr. bnw.) *noyal*, fr. *noyau*, mlat. *nucale*, *pit;* als bnw. *pittig*, *kernachtig*, en van beteekenis verruimd onder den invloed van *royaal* en *loyaal.*

Ode, verkeerde lezing voor node, 9869. (Var. *te ghenen* node). Zie verder bij Oet.

Of, voorz. voornamelijk in de uitdr. *of ene* (*andere*) side, 5736, in den *Lanc. ob ene*, *ob ander side* (Oudem. V, 1). Vgl. *Cron. v. Vlaend.* (Biblioph.) 2, 30. Mieris II, 84 *a* en *b.* *Maleg.* 554 enz.

Ocsoen, ocusoen, znw. vr. 7930, 9259, *oorzaak*, *aanleiding*, mfr. *ochoison*, Burguy 265, Lat. *occasio.*

Ommeganc, znw. m. *omvang*, *omtrek*, ook in de uitdr. in den ommeganc, *in circuitu*, *in omtrek*, 10014. Aldus leze men ook 10002, voor het onbeduidende *dit is die ganc.* Vgl. *Rijmb.* 31261.

Omnaghel, znw. m., 938, *een kromgebogen nagel*, *omgeklonken nagel aan een paardenhoef*, (Het vraagteeken in den tekst achter dit woord geplaatst, kan ten gevolge van deze verklaring van Dr. De Vries vervallen), in het algemeen ter aanduiding eener kleinigheid gebruikt. Vgl. *Limb.* X, 614 Var.

So we dat pijnt sichierlich
Nae enen wagen gulden behagel,
Dat he is wale gekrijgt eynen *nagel.*

Voor de vorming vergelijke men ons *omoog* (*Ndl. Wdb.*)

Onghehertich. Zie op Ghehertich.

Onsiene, bnw. 899 Var., 5220, hetzelfde als *onscone*, *leelijk*, *slecht*, bijw. en bnw. *Onsienlike*, 899, 905, 2052 Var., 6196, 10707. Vgl. *Troyen* f. 278*b.*

En vecht niet meer op die Troyen (l.-ene)
Want vergaet u dat *ousien* (l.-*iene*),
Ic salder om myn leven laten.

Zie Oudem. V, 217—219.

Ontbider, znw. m. 1488, *kroonprins*, *troonopvolger.* Van *ontbiden* d. i. *wachten.* Vgl. den titel *verbeider* in onze geschiedenis.

Ontbladen, ontblayen. Zie op Bladen.

Ontcopen, onz. ww. bedr. 6883, *door het geven van geld*, *omkooping iets bewerken*, eig. *iets van iemand afkoopen.* Het woord komt ook voor *Wal.* 1293:

Waert dat iese ghecrighen mochte,
Sone levet hi niet, diet mi *ontcochte*
No om selver no om goud,
In leveret jou in jou ghewoud.

Ontletsen, zw. ww. bedr. 3630, *ontwrichten*, *uit zijn verband rukken.* Van *letsen* (Kil. en Oudem.) mfr. *lacer*, *lacier*, en dit van *lac*, *las*, lat. *laqueus*, sp. *lazzo*, ons *lis* of *lus.* *Ontletsen* wordt ook van den helm gezegd: *losgespen*, *Lanc* II, 37656, *Wal.* 9837.

Ontsteken, st. ww. bedr. 207, 2866, *geheimhouden*, *verbergen*, *achterbaks houden.* Vgl. Utesteken en Oudem. V, 341.

Onwettich, bnw. 2422, 3439, *Ongeloovig.* Van *wet* d. i. *geloof*, vs. 70, 103. Men zweert „bi siere wet". Vgl. Stoke VI, 26.

(hi) dede prediken....
Teruce op den grave van Hollant,
Dien hi so *onwettich* vant.

Vgl. 37.

Datte liede *onghelovech* waren.

Zoo bet. *onwet* hetzelfde als *ongeloof*, *afgoderij*, b. v. *Teest.* 412.

In *onghelove* ende in *onwet.*

Oet, ode, bijw. 11080. Indien de lezing juist is, moet de zin zijn, *dat waren wij zeker*, *ontegenzeglijk*, welke bet. zich uit die van *gemakkelijk* licht laat afleiden; denzelfden overgang van bet. heeft lat. *facile*, vgl. *machode*, *Sp.* II[1], 10, 43. Doch de lezing van de Var. is misschien wel de ware.

Opdraghen, st. ww. bedr. 1515, *opheffen*, *in de hoogte heffen*, tegenover *sinken* (tr.) d. i. *naar beneden houden.* Vgl. Oudem. V, 425. De fig. bet. van *verheffen* vertoont zich in *opdrachtich*, d. i. *trotsch.*

Opwaert keren, 1580, van de beenen gezegd. Enen die voete doen opwaert keren, *hem ondersteboven werpen.* Over deze uitdr. zie men *Flandr.* III, 147 en de *Aant.* bl. 153, waar verscheidene voorbeelden genoemd worden. Vgl. *Wal.* 5000:

Ende viel ic *upwaert*, ic soude breken
Mine nese.

Men ziet hieruit, dat er vooral *het voorovervallen* mede bedoeld wordt.

Ordineerre, znw. m., 5240 (Vgl. vs. 5380, 6250) *hij die beschikt*, *bestuurt*, *regelt*, hier, *die eene quaestie opgeeft.* Mfr. *ordoneres* (Burguy 269), Lat. *ordinator.*

Oreest, horeest, 4272, *geschal*, *geraas*, Oudem. V, 470), eig. *onweder* (*Belg. Mus.* VI, 56), ofr. *oreste*, volgens Carolina Michaëlis, *Romanische Wortschöpfung* 35 noot, uit *orage* door invloed van *tempeste.* De stam is lat. *aura* d. i. *wind*, *koelte.* (Burguy 270). Vgl. *Lsp.* Gloss.

Overraghen, zw. ww. onz., 7206 (Var. oversteken). *Uitsteken.* Het simplex *raghen* vindt men Oudem. V, 769; mhd. *ragen* (Benecke II, 548), hd. *hervor-ragen.*

Paerten, zw. ww. onz. 484, *deelhebben*, mr. *par-*

ter, partager (Roquefort). Vgl. Kil. paerten, deelen. Hier intr. *aandeel hebben.* De bedoeling van den regel is dus: „Alle goede hoedanigheden waren in hem vertegenwoordigd."

Paes, znw. m. 4798 e. e. hetzelfde als peis, pais; sinen paes houden, *zijn gemak houden.* Vgl. Oudem. i. v.

Parc, znw. o. 2984, 6194, 8158 Op geen der beide laatste plaatsen verstaan, blijkens het ontbreken van in; *strijdperk, krijt* (vgl. Oudem. V, 561). — Dat parc des cruces, 5883, *den strijd aan het kruis. Int parc* en *in dat crijt* bet. hetzelfde. Men plaatse een komma na *cruces.*

Patrimonien, znw. vr. 1192, *vaderlijk erfdeel.*

Pautenier, znw. m. 10909, scheldwoord, eig. *landlooper, vagebond,* en in 't alg. *ellendeling.* Zie mijn *Tekster.* 60 en 61. De daar gemaakte verbetering, *Rincl.* 39 moet vervallen, want ook de fransche tekst heeft *pannetier.*

Penetancier, znw. m. 11479, *biechtvader aan het pauselijke hof,* mfr. *penancier, penanchier, pénéancier,* Duc. V, 326. „Ex Presbyteris Ecclesiae Romanae quosdam constituit Simplicius Papa, super *poenitentes,* qui iis praeessent et eorum confessiones audirent."

Pilleghifte, znw. vr. 231, *geschenk aan eenen doopeling.* Vgl. over dit woord het belangrijke artikel van Bogaers, *T. en Lettb.* II, 2—14

Pleten, zw. ww. onz., 1280, 4927 Var. (op de eerste plaats hebben de drukken *vermeten,* op de laatste het Hs). Eig. *pleiten, een twistgeding voeren,* van daar òf *twisten* (4927 Var.) òf *iets uiteenzetten, verhalen* (1280) Vgl. *Vad Mus.* II, 168.

wildi te hove *pleten*
En bringdi geen gelt, ghi sijt verloren.

Ploten, zw. ww. bedr. 10114. (Var. stoten) *kloppen, slaan, rammeien.* Samengetr. uit *peloten,* fr. *peloter* d. i. (Littré III, 1037): *battre, maltraiter de coups ou de paroles.* Elders komt *ploten* in dezen zin niet voor, wel als term voor de lederbereiding, *vachtploter* (*Belg. Mus.* III, 100) bl. 102 *vachtpluckers* genoemd, thans in de bet. van *scheren* gebruikt (van Dale). Littré t. a. p. Pelote, réunion de peaux, qu'on jette à la fois au foulage dans les tanneries. Het denkbeeld dat bij alles op den voorgrond staat is dat van *werpen,* want *pelote* is afgeleid van lat. *pila.* — Wat *ploten* bet. *Vad. Mus.* IV, 358: „dat goet te hebbene, te heffene, te notene, te *plotene,* te vromene, tontvromene, is niet duidelijk. Misschien heeft het de fig. opvatting van het bovengenoemde *plukken* of *pluizen,* m. a. w. *zich de voordeelen van iets toeeigenen.*

Poitier, putier, znw. m. 2609, 11324 Var. *pol, die met eene getrouwde vrouw in ongeoorloofde betrekking staat.* Oudem. V, 749; *Lorr.* Gloss., van het mfr. *pute* (Burguy 305).

Pongijs, znw. o. 4863, 6683, *strijd, aanval, gevecht* (Oudem. V, 676) van het mfr. *poingéis* (Roquefort) mlat. *pugnacitas.* Van *poingiz* werd weder een mlat *pongitium* gevormd. (Duc). Ook vindt men mnl. *pongijst* (*Maleg.* 5) en zelfs *pongoost* (*Partenop* 6595).

Poringhe, porringhe, znw. vr. 577, 1119, (in de Incun op beide plaatsen verknoeid). *Aandrift, drang.* Van *porren* (Oudem. V, 684 vgg.). In min of meer afwijkende beteekenissen vindt men *porringhe, Alex.* IV, 1682, *Wap. Mart.* II, 242, *Rogier* 1536, 1771. *Vl. Rijmk.* 3475 e. e. Vgl. Huyd. op Stoke Dl. II, bl. 398. De oorsprong van *porren* is mij onbekend.

Provensier, znw. m. 11479 Var. (tekst *penetancier* zie ald.). *Bestuurder der kerkelijke inkomsten,* welke *Vad. Mus.* I, 83 *provanche* worden genoemd, MLat. *praebendiarius,* van *praebere* welks afleidingen den invloed van *probare* ondervonden.

Pusoen, znw. m 8816, 10828, 58, 70, 76, *drank, slaapdrank, medicijn,* mfr. *poison* (Burguy 294) van lat. *potio.*

Putertiere, bnw. een scheldwoord van duisteren oorsprong, de afleiding van *puta* voldoet slechts half. Nu eens bet. het *lastig, barsch, norsch,* 125, 10786; elders *losbandig, zedeloos,* 10786, 10909. Zie Oudem. V, 747 vg. In de eerste bet. heeft het misschien oorspr. *pudertiere* geluid. Vgl. *podersam, puedersam,* (Oudem V, 661) dat óók *lastig* bet. Moet men aan het lat. *pondus* denken?

Raghen. Zie op Overraghen.

Reael, bnw. 259, 351, *koninklijk* en bij uitbreiding *prachtig, fraai.* Lat. *regalis.* Mfr. *roial, real,* Burguy 323.

Recke, znw. m., een oud germaansch woord, *held.* Vgl. Oudem. V, 819. Vs 2983 in kwaden zin gebruikt voor iemand, die van zijne kracht misbruik maakt, *woesteling.*

Recoert. Zie op Acoert.

Rente, znw. vr. *Interest.* Rente nemen van enen, enen rente gheven 4154, 7185. Ironische uitdr. (*Vgl Tekster.* 37). *Zich wreken* door iem. het *leven* te *benemen* of hem *groote slagen* te *geven, iemand iets met interest betaald zetten,* of *zich door iemand laten betalen.*

Respijt, znw. m. 8943, *uitstel,* enen respijt gheven, *iemand begenadigen.* Van Lat *respectus,* fr. *répit* d. i. *égards, rücksicht, consideratie, het in aanmerking nemen der omstandigheden.* Burguy 318. Zie vooral Lorr. *Gloss.*

Rewaert, ruwaert, znw m 10686 (in de Andd. verknoeid *gevaar, vrees.* Zoo ook *Sp.* II^6, 19, 83:

wie datter mede besmaert
Was, hi en hadde negeen *ruwaert.*

Zie over *ruwaert* het belangrijke opstel van Dr de Vries, dat een beter lot verdiende, dan in de *Versl. en Meded. der Koninkl. Acad. v. Wetenschappen* (*Afd. Lett.*) XII, 182 begraven te zijn.

Ribaut, znw m. scheldwoord, 521 Var. *boef, schobbejak* (tekst *cockijn,* fr. *coquin*). De oorsprong is niet zeker bekend. Men zie Burguy, Littré, Diez en Scheler i. v. Het waarschijnlijkst is de afleiding van Diez (op *Ribaldo*), van het ohd. *hrîban,* nhd. *reiben, wrijven, slijpen;* dus *gewreven, gesleten,* waaruit zich de verachtelijke bet. heeft ontwikkeld evenals bij het hd *gerieben* en het Grieksche ἐπίτριπτος van ἐπιτρίβειν.

Riveel, reveel, znw. m. 6788, *onrust, ongerustheid,* 3172, *tegenzin;* 11707, *verdriet, smart.* Uit mfr. *revel, rivel,* (Burguy 319), stam van het ww. *riveler* bij Velth *riveleeren,* (Oudem. V, 867) lat. *rebellare.* Men ziet uit de laatste bet *verdriet,* hoe noodzakelijk het is, twee verschillende woorden *revel,* mnl. *riveel* aan te nemen, daar van het andere *riveel* de gewone bet. is het tegenovergestelde van *smart.* Zie *T. en Lettb.* I, 156 vg. — In de bet. *strijdge-*

woel vindt men dit *riveel*, *Brab. Y.* VII, 5295. Vgl. VI, 4627, *Lanc.* III, 17409.

Roeken, onz. ww. onr., 10466, *verlangen*, *begeeren*, eig. *geven om iets*, *zich laten gelegen liggen aan iets* (het mnl. wint het verre boven deze laatste omslachtige uitdrukking.) Vgl. Oudem. V, 874 vg. Zie *Lsp.* en vooral *C. en El.* Gloss.

Roepmael, znw. m. 7890, *afstand waarop men zich met roepen verstaanbaar kan maken*, *roepafstand*. Zoo ook *scotmael* d. i. *pijlschotsafstand*, *werpmael*, e. a. Zie *T. en Lettb.* IV, 69—71, en 193 vg.

Roost, roest, bnw. 939, (zoo de lezing juist is) *roestig*, *verroest*, vg. hd. *rosten*. *Roest* wordt bij Kil. voor *roestig* opgegeven, maar *roost* niet Vgl. 849 (waar *verroest* rijmt op *ghetroest*, en waar men dan geen assonans behoeft aan te nemen), hd. *rost* en *rosten* en *Nat. Bl.* XIII, 133: *roeste* smette, Var. *rost* smette, waar zoowel het bnw. als het znw. kan bedoeld zijn, doch de vorm *roeste* zou eer aan een bnw. doen denken.

Sac, znw. m. 463, *net*, *fuik*. In den sac leden, *in den knip lokken*, *er in laten loopen*, *misleiden*. Vgl. Kil. op *sack-net*. In de 17e eeuw nog in gebruik. Vgl. Wdb. op Hooft: *in den zak zijn* en Marnix, *Bijencorf* 52*b*: Anders blijven sy (*de ketters*) in de *sack* ende uyt den *sack* sal mense in 't vyer schudden. Ook de uitdr. *in den zak krijgen* vindt men bij hem (86*b*) voor *er in laten loopen*.

Saermeer. Zie op Hedenmeer.

Samblant, znw. m. 184. *Innemend uiterlijk*, *schoone schijn*, mv. *innemende manieren*, bijna altijd met het bijdenkbeeld van *valschheid*, mfr. *semblant*, *samblant*, (Burguy 335) v. h. lat. *similis*, *similare* Men vindt het woord ook Praet 3154, *St. Am.* I, 2508, *Rose*, *bl.* 252, vs. 253. Vgl. Oudem. VI, 24 en Kil. 861.

Satc, znw. vr. 534, 629, 3954, 6060, 6814, 9128. *Kasteel*, *vorstelijk verblijf*. Van *sitten*. Vgl. *bezitten* en de nog gebruikelijke woorden *havezate* en *ridderzate*).

Sate, znw vr. 2443, *betamelijkheid*, *fatsoen* (in de Andd. verknoeid tot *staet*). — In goeder saten, *in alle eer en deugd*. Van *sitten* in den zin van *passen*, *betamen*. Vgl. fr. *seoir*, v. h. Lat. *sedere* en mnl. *missitten*. Dit zeldzame woord leest men ook Velth. VIII, 34, 70 in een lofdicht op Maria:

U goede *sate*, u karitate
Brachten u in goeden lof.

d. i. *uwe zedigheid*, *kuischheid*.

Scaers, znw. 6229, *scheermes*. (Var. scaermes) Kil. en Plant. Men vindt het ook *Troyen* f 95*d*:

Epistrophus hielt enen spiet,
Scaerp ghelijc oft waer een *scaers*.

Ook *scers* of *sceers* geschreven, zie Ypermans 44; 52; 74; *Wal.* 4958, 5004, 5044; *Rincl.* 1149.

Scaers, bnw. 9605, *schriel*, *karig*, *zuinig*. Zie Kil. en Oudem. VI, 96. Het bijw. *scaerselike* (Eng. *scarcely*) leest men *Ned. Proza* 166: Hoer budel die seit: levet *scaerseliken* ende spaert u ghelt, en 176: Dat hi *scaerselic* leve mit alle sinen ghesinne.

Scatten, zw. ww. bedr. 9391 (Var. visieren), *van plan*, *meening zijn*, *zich voorstellen*. Vgl. Mnl. *achten* en Oudem. VI, 120.

Sceden, sceiden, st. ww. onz. 112 *bevallen*, hetzelfde als *verledigen* (zie ald.). Zoo ook versceiden, 164, 433. Ook bet. sceden van, *voortkomen van*, *afstammen*, *Rijmb.* Gloss van waar sceidinge, d. i. opbrengst, *Enqueste* Gloss.

Scermscilt, znw. m. 10641, eig. *oorlogsschild*, *strijdschild*, *schild*, en fig. *beschermer*. Vgl. *St. Am.* I, 3638; *Vad. Mus.* II, 399.

Scole, znw. vr., *gezelschap*. (Oudem. VI, 191). Enen te sire scole leiden, *iemand tot zijn bijzonder gezelschap bestemmen*, *voor zich reserveeren*. Vgl. *St. Am.* I, 843; 2423.

Scot, volksnaam, somtijds in het Hs. *scat* geschreven, en op geene enkele plaats in de drukken terug te vinden, nu eens vervangen door *sconen*, dan weer door *scuwen*, elders door *scipper*. 9937, 9957, 9962, 11168, 11238, 11324, 11341, 11490, 11556, 11589, gebruikt voor een woesten en onbeschaafden zeeman. Men denke aan „die wilde *Scotten*", welke uitdr. ergens in den *Sp. Hist.* voorkomt en aan onze uitdr. „een wilde *Ier*".

Scriven, st. ww. bedr.; Iet herde luttel scriven, 5474, *ergens weinig om geven*, *iets niet hoog aanschrijven*, *zich niet om iets bekommeren*. Volkomen in denzelfden zin het os. *biskrîƀan*, b. v. *Hél.* 752 „ni *biskriƀun* giowiht thea man umbi mênwerk, en 5314; „that sia ne *beskriƀun* iowiht grimmero dâdio. Aan deze bet. zal misschien eene herinnering liggen in eene dial. uitdr. *die slaap beschrijft wat!* d. i. *die slaap is wat te zeggen!* eig. *die slaap bekommert zich om wat!* d. i. *om niets*.

Scroden, zw. ww. bedr. 8543, *snijden*, *kerven*. (Zie Kil.) Van daar *schroder* of *schreuder*, d. i *kleermaker*, *snijder*. — Samenst. afscroden, 6246, 8587, *afsnijden*, vgl. *Mnl. Wdb.* 148.

See, znw. vr. 2e nv sewes, 10435 (Var. des sees). Vgl. op Ghelu.

Selgieren, zw. ww. bedr. 11017, *verwoesten*, *vernietigen* (Var. destrueerde). Voor *asselgieren*, 3237, mfr. *assaillir*. Vgl. Oudem. VI, 67 en *Cron. v. Vlaend.* 1, 102: Dat de coninc mijn erve ende mijn landt *selgiert* ende bederft.

Sem, voorz, slechts in de uitdr. sem mijn lijf of sem mijn leven, 4997, 5087, 11121, als uitroep: *bij mijn leven!* In het Mhd. *sam*, Goth. *samo*, Eng. *the same*, eig. *dezelfde*, en als conj. *zoo als*, bij bevestigende verklaringen *zoo waar als*. Vgl. Benecke II², 44. Van daar de ellips *semmi* God (sc. *helpe*), Oudem. VI, 72.

Sidemeer, sidermeer 1666, eig bijw. *naderhand* (*Franc.* 8135), verv. voegw. *nademaal*, (= na den tijd [dat]), *dewijl* = die wile [dat]), vgl. *Limb.* Gloss., Oudem VI, 249—251 en Hedenmeer

Siene, bnw. 41, 2225, 9660, 10141, *mooi*, *schoon*, *fraai*. Vgl. Onsiene. Mi es tsienste, *het is het best voor mij;* Int sienste sijn, *in het voordeel zijn*, *de bovenhand hebben*.

Simpel, bnw., 4259, *eerlijk*, *oprecht*, *een gentleman*. Zoo ook *Troyen* 321, Hild. Gloss., Oudem. VI, 73, *Wrake* I, 1646. — 4960, *eenvoudig*, *onbeduidend*.

Slach in slach, 953, 10885, *elkander onmiddellijk opvolgende slagen*. Vgl. *Tekstcritiek* 53.

Sleen, znw. vr. 7248, *pruim*, *kleine pruim*, hetzelfde als het meer gewone *slee* of *slie*. Kil. slee, sleepruyme. Den vorm *sleen*, die nog heden in

W. Vlaanderen voortleeft (De Bo 1031) vindt men ook *D. Lucid.* 4733:

noch bedinge noch ween
En helpt den quaden niet en *sleen*

In 't algemeen genomen voor eene *kleinigheid*, zooals bekend is.

Sleppe, znw. vr. 5608, *slip, pand,* doch de lezing zal wel niet de ware zijn. Zie de Nalezing.

Sleten, 8280 Var., waarschijnlijk bedorven lezing.

Slette. Zie op Sleppe en de Nalezing.

Slimpijn, znw. o. 9609, *pap, brei,* slimpijn van hoye, ter aanduiding eener bijna oneetbare spijs; *hooipap.* Van *slempen,* d. i. *slobberen.* Vgl. Schuermans op *slemp,* De Bo op *slempe,* onzen drank *slemp,* d. i. *slobberdrank* en *soep* van *zuipen.*

Snese, znw. vr. 7243, merkwaardig woord, *snoer,* mhd. *sneise* (Benecke II², 436); vervolgens *een bepaald aantal* (eig. *aan een snoer geregen*) *voorwerpen,* meest *een twintigtal.* Zie Kil. en v. Hasselt op *snees; Oorl. v. Albr.* Gloss.; ook als *landmaat,* onderdeel van een *want,* (twintig roe?), *Rek. der Graf.* II, 246 en 247 passim. — Vgl. ags. *snâs, snaes,* Leo 319.

Sneven, st. ww. onz.. impf. *snaf* 9042 (Var. snovelde), *struikelen, vallen.* Hetzelfde impf. leest men *D. Lucid.* 1323.

Om dat hi sinen scepper liet — —
Ende daer boven zwaerlike *snaf*
Mit Lucifer in keesdoeme.

Sod, bnw., met de zachte sluitletter, ook sodde, 6031, 7168, 8550. De oorsprong is niet met zekerheid bekend. Vgl. Littré en Scheler i. v Volgens Diez en Burguy van het hebr. *schoteh* d. i. *dom.* Reeds mlat. *sottus* (Du Cange).

Somer, znw. m. 8947, *pakpaard, lastpaard,* lat. *sagmarius,* fr. *sommier, bête de somme.* — Door den dichter wordt dit woord, vs. 9860, 9915, 18, 45 (vgl. vooral 9921) eigenmachtig gebruikt in den zin van *pak,* hetgeen niet *somer* maar *some, somme* zijn moest, fr. *somme, some,* Burguy 346.

Spellen, zw. ww. bedr. 1805, 1809, 5350, *uitleggen, verklaren;* verspellen, hetzelfde, 5238, 5388; bespellen, 1813, *bedoelen, beteekenen.* Als onz. ww in de bet. *bedoeld, afgeteekend worden,* staat *bespellen, Esopet* 27 en 74.

Sprute, spruit, znw. m., 537, 632, 641, 659, 744, eig. *een vlek in het gezicht, sproet,* hier als scheldwoord gebezigd in den zin van *schandvlek, schandbrok.* Vooral *pust* d. i. *puist* in 642 maakt deze opvatting van het woord noodzakelijk.

Staken, zw. ww. bedr. (hier schijnbaar intr.), 9404, *een terrein afbakenen, afzetten met staketsels;* Vgl. *T. en Lettb.* VI, 13 vg

Stide, bnw. *sterk, krachtig,* 4349 (alwaar allen ten onrechte *stive* hebben). Vgl. *T. en Lettb.* VI, 11--13.

Stilt, (Allen *scilt* dat geen zin geeft), 6436, samentr. uit *stil het,* d. i. *zwijg daarvan stil, tut tut.*

Studoor, znw. o. 5747, *studeerkamer,* Kil. 863. studoor, *musaeum:* Mlat. *studorium.* Vgl. *dormitorium, refectorium.*

Sweren (vri-), 4666, *plechtig voor zijn bijzonder terrein verklaren,* natuurlijk met beëedigde bedreiging tegen hen, die er een voet zetten; *een toren ghesworen vri* is dus *een toren, waar niemand een voet mag zetten.*

Sweren, st. ww. onz. 2394, 2708, *pijn doen.* Zoo ook *Limb* I, 1178, *Parth.* 4614. Vandaar *hooftsweer, tantsweer,* en derg. Vgl. *T. en Lettb.* III, 223.

Swinen, st. ww. onz. 5894, *bezwijmen, wegzinken.* Kil. 658. Zoo ook *Ovl. Lied.* 12. *Limb.* V, 1373. Meer gewoon is *verswinen,* 8147 (Var. verdwinen).

Taecse, znw. vr. 8579, *prijs, waarde.* Kil. taeckse, *taxatio, pretium.* Enes dincs taecse hebben, *iets op prijs stellen, met iets ingenomen zijn.* Lat. (*operae*) *pretium habere.* De uitdr. is zeldzaam.

Tafel, znw. vr. 1096. Enen sine tafel gheven, term uit het ridderwezen, *iemand laten aanzitten aan de tafel, waaraan men zelf zit,* de voorbereiding voor den ridderslag.

Talen, zw. ww. onz. eig. *spreken.* Na iet talen, 2910, eig. *een eisch instellen om iets te krijgen of terug te krijgen,* hier in de bet. van *zijn best voor iets doen.* Vgl *Taalk. Bijdr.* I, 81—83 en Kil. taelen nae, *inquirere de alqa re.* Thans slechts in ontkennende zinnen gebruikt, *ergens niet naar talen, er niet naar vragen, er niet naar verlangen.*

Tanen, tenen, zw. ww. bedr. 3828, *kwellen, plagen, tergen, uitdagen.* Tenen leest men ook *Wal.* 8562; tanen, *Rose* 3451 (= *pikeeren*); *Rogier* 1338; *Denkm.* III, 104, 85; 179, 72; Vgl. Kil. i v. Van daar waarschijnlijk het mfr. *ataïner;* Burguy 24, leidt het van het hebr. en arameïsche *taan, taïn,* af!

Tasseel, znw. m. 9357, *gesp, haak,* eig. *ieder vierkant versiersel op een kleed aangebracht,* v. h. Lat. *taxillus* d. i. *dobbelsteen.* Vgl. Burguy 357, en Littré i. v. *tasseau,* doch vooral Du Cange VI, 515, op *tassellus,* en Raynouard V, 355, op *tesselh.*

Temperen, zw. ww. bedr. 1960, *vormen, maken,* eig. *door de samenvoeging van verschillende vloeistoffen bewerken,* lat. *temperare,* fr. *tremper.* Is *Troyen* 2909

Alle natuerlike vrucht
Temperde onder die goede lucht,

hiervan de intr. opvatting: *werd gevormd, naderde hare rijpheid, rijpte?*

Tesen, teesen, zw. ww. bedr. 10989, *knauwen, pijnigen,* eig. *plukken* (van waar ontteesen, *ontrooven,* „Onder blau devocie tvolcs goet *ontteesen, Boom der Scrift.* 527). Zie Kil. Meyer *Spreuken* 71, *Hor Belg.* 7, 17, *Belg. Mus.* III, 452, 21 (Jezus vleesch *gheteest*) en vooral Hild. Gloss. op teesen, waar verscheidene voorbeelden uit lateren tijd worden genoemd, en (voor de afleiding) op bedeest. Vandaar ons *teisteren, Taalg.* IV, 223.

Tide, znw. vr. 4532, *tijd, gelegenheid,* Kil. tijde, getijde, *tempestivitas,* Eng. *tide.* Hetzelfde als *moete* (zie ald.).

Tieren, zw. ww. onz., 11094, *aarden naar, gelijken op, slachten.* Van *tier,* d. i. *aard:* nog zeggen wij: „eene boom *tiert* niet", en hebben het suffix *-tieren,* en het ww. *tieren* d. i *zich aanstellen, gedragen* (bij overdracht *leven, geraas maken* (vgl. *zich aanstellen*), waarvoor men in Gelderland *zich tieren* zegt. Zie vooral Kil. 670. Geheel analoog met de plaats uit *Segh.* wordt het ww. gebruikt *Troyen* 10271:

Ic waen men noyt volc en achten
Te *tieren* bat *na* haren gheslachten.

Titel, tittel, znw. m. 502, *hoofdstuk;* Lat. *titulus.* Vgl. *Maleg.* 371:

Dats een *tittel,*
Daer men vele in merken mach.

d. i. „de ontrouw is een *hoofdstuk,* een *punt,* waarop men veel ondervinding kan opdoen."

Titelike, bijw. 8961, *vroegtijdig, vroeg.* Denzelfden vorm, schoon in andere bet., vindt men *Melib.* 877: *titelijc* goet; Ruusb. II, 172, *titeleec* ghewin; 173 *titeleke* dinghe. Kil. *tijdtelick.* Vgl. *entelijk* en *datelijk.* De *t* is ontstaan door de verscherpte uitspraak der sluit-d's van *tijd, daad* en *end.*

Tomme, znw. vr. 6220, 6467 e. e. *tombe, graf.* Vgl. *Limb.* XII, 1356: in ene scone *tomme* si beide laghen. Elders bet. *tomme* de *steen, zerk,* waarmede een graf gesloten wordt (Vgl. *zerk* en *sarcophaag*), b. v. *Lanc.* III, 1654, 1664, 134, 1745, 9505 e. e. Den vorm *tom* vindt men *Exc. Cron. v. Brab.,* 207*b.* Onder eenen costlijcken ghetogen metalen *tom.*

Tornoys, 8745 Var., verkeerde lezing voor *tcroys* d. i. *tcruce.* Dat cruce opheffen, *kruisvaart prediken.*

Trahinen, treïnen, zw. ww. bedr. 7098, *mishandelen, martelen, pijnigen.* Zoo ook *Vierde Mart* 284, *Wal.* 9083, *Leven o. H.* 3364, 3366, *Limb.* II, 1710; 1732. Van het mfr. *traïner, trahiner,* Burguy 368, mlat. *trahinare,* hetzelfde woord als *trainer* (ook in het mnl. *treinen, Rijmb.* 16760) afleiding van *trahere.* De eig. bet. is dus *slepen, sleuren.* Vgl. Bormans op *St. Christ.* bl. 56—59 en ons *treiteren* van *traiter,* lat. *tractare,* afgeleid van hetzelfde *trahere.*

Trensoen, trinsoen, znw. vr. 1518, *stuk, brok.* Zoo ook *Troyen* 8655, *Wal.* 5128, *Grimb. O.* I, 5524, *Lanc.* II, 20057. Door den uitgang *-oen* gevormd v. h. fr. *trenche,* thans *tranche* (Burguy 371).

Troostighe, znw. vr. *troosteres,* 11245. Vgl. *Ovl. Lied en Ged.* (Biblioph.) 51: *Troostighe* der zondaren.

Truwant, triwant, znw. m., scheldwoord, 2430, *landlooper, bedelaar.* Vgl. *Flandrijs* I, 271 en de *Aant.* bl. 137. Volgens Burguy e. a. van keltischen oorsprong.

Truffe, znw. vr. 465, *verzinsel, leugen,* mfr. *truffe.* Over de afleiding, die niet geheel zeker is, zie men Burguy 374.

Tseins. Zie op Cheins.

Twinc, znw. o. 5973 (door mij hersteld: Hs. twint) hetzelfde als *twint, wenk, oogwenk.* Zie vooral Hild. Gloss. en *Rinclus* 158, waar *een twinc* moet gelezen worden in plaats van *al niet.*

Us, andere, in het Eng. de gewone vorm voor *ons,* 3797, 8721. Zoo ook *Rijmb.* 17595.

Utebreken, onz. ww. st. 9166, *bekend, verspreid worden. Fl. en Bl.* 1293:

Het sal *utebreken* saen
Dat si (*dat het is*) bi ons, ende die niemare
Sal lopen ende werden mare.

Utebroeien. Zie op Verbroeien.

Utegheven, st. ww. bedr. 63, 843, *overleveren, overgeven,* Lat. *tradere;* 726, *openbaren, ingeven;* 9247, 9376, *eene meening uiten, beslissen, edere sententiam, censere.*

Utesteken, st. ww. bedr. 3851, *achterbaks houden.* Vgl. ons *opsteken* d. i. *in den zak steken.*

Valande, znw. vr., 4630, 9130, scheldwoord, *duivelin, feeks,* vr van *vâlant.* Benecke III, 214, eig. *de verleider.* Vgl. de mnl. uitdr. mennen met valen, d. i. *van den rechten weg afbrengen, verleiden,* zie Verwijs, *Bloeml.* Gloss. 164—167 en *Taalg.* IV, 121—131. *Valande* komt ook voor *Wal.* 8945.

Vanden, zw. ww. bedr. *bezoeken,* meestal met den 2en nv., en bij uitbreiding *zoeken, trachten, willen.* In de laatste bet. uitsluitend met een inf. verbonden, 5234, 6067, 7011, 7322 om een imper. te omschrijven. Vgl. *Lsp.* en *Rein.* Gloss., *Melib.* 1398 Var. en *Flandrijs* bl. 142. In de latere ME. werd daarvoor meer *waent* gebruikt, dat zeker meermalen in de Hss. voor *vant* in de plaats is gesteld. Ook *vanc* en *vanct* vindt men verkeerdelijk voor *vant,* b. v. *Overzee* 237 en 240. Vgl. Wanen.

Vangher, znw. m. 5621, *hij die iem. gevangen neemt* „Minen *vangher* ne sie ic niet," d. i. Wie zou mij gevangen nemen? (vs. 5618 *vaen*) eig. ik zie niemand die mij zou kunnen krijgen." Vgl. *Cron. v. Vlaend.* 2, 121. Dese personen sijn uutgheseit fugitive der stede .... ende hier aff is elc ghemaect *vanghere.*

Veynoet, znw. m. 6057, *gelijke, genoot,* gewoonlijk *maat, kameraad,* ons *vennoot.* Zie Kil. op *veynoet.* Over den oorsprong en de verwantschap met *veem,* zie De Jager, *Archief* II, 303 en *T. en Lettb.* I, 62—66. Vgl. ook v. d. Helm, *Proeven* I, 57—59. II, 18.

Vellen, Hem-, 10207, wederk. ww. *zich plat op den grond werpen.*

Verbeenen, zw. ww. bedr. 9518, *verschalken, dupeeren, teleurstellen, voor den gek houden.* Ook *beenen* komt voor, maar in de bet *honen* (het mnl. *honen* = *bedriegen*), *schimpen,* nl. *Brab. Y.* VI, 9074. *Verbeenen* vindt men *Truwanten* 25, *Blisc. v. Maria* 1041. Zie *Wap. Mart.* III, 52 en 125 Var. en Gloss. en vooral *Taalgids* III, 269—279.

Verbroeien, zw. ww. bedr. 10117 Var. *verschroeien, verbranden.* Vgl. *Sp.* II[1], 84, 39; II[2], 52, 26; Hild. Gloss. Het stamww. broyen leest men in den tekst, vs. 10117 en 11724 Var., 11753 Var.; het comp. afbroeien, *afbranden, afschroeien,* vindt men 11724; utebroeien, 11754. Als onz. ww. en fig. wordt het gebruikt *Troyen* (*Volksb.*) 8*b.*

(Ic) sal nu moeten *verbroeyen* hier
In uwer gloeyender minnen vier.

Bij uitbr. bet. Hem verbroeien, *zich verteren, te niet gaan, verloren gaan,* ald. 8*b*:

Ende ghi *verbroeit u* in dit dangier,
Smiltende als sneeu over dat vier.

Het deelw. verbroeit, *Segh.* 7566 bet. dus *vernietigd, verteerd* (van het denkvermogen gezegd). Vgl. Verspaecken.

Verde, (die waest-). Zie de Nalezing.

Vergonnen. Zie op Veronnen.

Vergremen, (Hem-), zw. ww. 7959, hetzelfde als het meer gewone *hem vergramen* (b. v. *Vierde Mart* 664) *zich boos maken.* Ne laet u niet vergremen, *word niet boos. Laten* heeft hier de kracht van hulpww., zoo ook 5406: „Sone *laet* u niet ghedoghen." Zie vooral *Tekstcritiek* 47, waar niet duidelijk gezegd is, dat dit voornamelijk bij wederk. ww. het geval is; vgl. *Rein.* 406: *laet u ontfermen.*

Verhaten, zw. ww. bedr. Op twee plaatsen door

mij hersteld, nl. 499, waar het Hs. heeft *vergaten*, de druk *werden haten;* en 1094: Ic en mach u niet *haten*, waar het metrum *verhaten* aanbeveelt. *Verhaten* komt tallooze malen voor in het Mnl., b. v. *Rose* 5260, 6466, bl. 257 vs. 265. *Limb.* XI, 953; *Lorr.* I, 738 enz.

Verhouden, st. ww. bedr. 3272, *terughouden, uitstellen, vertragen.* Hem is verhouden een sterfdach, eig. *de dood is voor hen uitgesteld*, d. i. *zij hebben lang genoeg geleefd, zij hadden al veel eer moeten sterven.* Deze bet. kan men, behalve in het mhd. (Benecke I, 622), ook vinden *Stemmen* 6; Hild. Gloss., *Brab. Y.* VII, 3933, en Kil. op *verhouden.* Zie de noot van Van Hasselt. — De bet. *bepalen*, die *verhouden* hier ook zou kunnen hebben wat den zin betreft, is in het mnl. niet aan te wijzen. — *Verhouwen* (in de Var.) vindt men ook *Brab. Y.* VII, 3559, voor *verhouden.*

Vercopen, (sijn vlien), *den vijand betaald zetten, dat men vluchten moet, zich wreken op een overwinnend vijand, door hem zooveel mogelijk afbreuk te doen;* sijn vlien niet vercopen, 6734, 7796, is dus *zich zoo spoedig mogelijk door de vlucht trachten te redden, op den loop gaan.*

Verlachen, st. ww. onz., eig. *beginnen te lachen.* Mhd. *erlachen* (Benecke I, 922) hd. *verlachen*, vgl. *versien, verhoren* (4372); verv. *lachen, zich verheugen, blijde zijn*, 2478. Vgl. *Lanc.* IV, 1631:

Si was drove al dien dach:
Sine *verloech* niet alsi plach.

Verleden, zw. ww. bedr., *ten val brengen, in het ongeluk storten*, 2994. Vgl. *Rose* fr. 253, vs. 280.

Om te *verledene* dien musaert
Met haerre bedriegeliker aert
Ende an hare te haelne te bat.

Zoo hier: *verleden met traisoen.*

Verledighen, onz ww. 77 Var.1251 Var., ook verledicht sijn, 4025, 9226, *bevallen, verlost worden van een kind*, hetzelfde als 376, 9544, *ligghen van een kind* (waarmede het vs. 77 en 1251 in Varr. afwisselt) en *genesen van kinde.* Oorspr. is *verledigen* trans. en bet. *verlossen*, b. v. *Partenop.* 304. *Wal.* 3715, 3835. Ook wij gebr. *verlossen* voor *verlost worden, bevallen.*

Verliesen, st. ww. bedr. 3695, *doen verloren gaan, in het verderf storten*, Lat. *perdere.* Zie *Tekstcritiek* 65.

Vermannen, zw. ww. bedr. 967, *overmannen, overweldigen.* Vgl. *verrassen* voor *overrassen*, hd. *überraschen, vernachten* voor *overnachten*, e. a. *Lanc.* II, 44432.

Hi was *vermant* sere daer in.

en vooral 44482:

Dat niemen mochte tsinen gaste
Comen, noch quaet beraden,
Noch *vermannen*, no verladen.

Ook *Segh.* wordt *vermannet ende verlast* bijeengevoegd.

Vernoyeert, bnw. 11324, *die zijn geloof heeft afgezworen*, en in 't alg. *ongeloovig, heidensch.* Zie *Lorr.* Gloss. Van het mfr. *renoier* (met mnl. praepositie) en dit v. h. Lat. *renegare.* (Burguy 261). Vgl. de Nalezing en *T. en Lettb.* V, 298—308.

Veronica, znw. vr. 11020, *de zweetdoek van Christus*, waarop door een wonder plotseling zijn beeld te voorschijn kwam, toen hij dien doek op den kruisweg gebruikte. Zie Duc. VI, 779 en Littré II, 2460*c.*

Veronnen, st. ww. bedr. 6416, ook vergonnen (zooals de Var. heeft), hetzelfde als *wanonnen* of *wanconnen.* 1610, *iets niet kunnen velen, met leede oogen aanzien, misgunnen. Vergonnen* leest men ook *Troyen*, (*Hs*) 127*c.*

Men derf der gyften niet *vergonnen*
Denghenen, diese lonen connen.

163*d.*

Boven twe hondert man ...
Had Troylus den prys ghewonnen,
Dien hem die Griecken seer *vergonnen.*

Troyen 3144.

ic moet u seer *vergonnen*
Als die ghene, die jeghen my
Hebt misdaen.

Var. *wanconnen. Vergonnen* is de latere vorm voor *veronnen*, dat men o. a. vindt *D. Catoen* vs. 18. *Limb.* V, 1172. *Lorr.* I, 2032. *Wal.* 6228. Voor de bet. van *ver* vergelijke men hd. *verkennen* d. i. *miskennen.* Vgl. *zich vergissen.*

Veroerlocht, 2854 Var., waarschijnlijk bedorven lezing.

Versceiden. Zie op Sceiden.

Verscruven, st. ww. bedr. 8358, 8643, *verstooten, verjagen, verdrijven*, eig. *verdraaien*, trans. *doen omwenden* of *afwenden*, hd *schrauben* (deelw. *verschroben*, Grimm. *Gr.* II², 18) en vgl. *schraube*, ons *schroef.* Vooral wordt het deelw. *verscroven* gebruikt als bnw. in den zin van *door God verstooten, verlaten, aan zich zelven overgelaten* en vervolgens *ellendig, in een treurigen toestand, er slecht aan toe.* Voorbeelden van *verscruven* vindt men *Sp.* III², 7, 66, ic wane men (*men hem*) saen *verscrove, verjoeg, wegjoeg;* III⁵, 5, 35 Hoemen alrebest *verscrove* Nestorius quade ongelove; III⁵, 26, 33. Dat die Hunen waren *verscroven, verjaagd;* III⁶, 2, 16 daer naer hevet hi *verscroven* Die Manicheen uter stede. Zoo ook I¹, 39, 20. Verscroven worden, *ad incitas redigi, St. Am.* II, 1488. Het bnw. *verscroven* leest men, behalve *Segh.* 8643 ook *Wal.* 8858 en *St. Am.* II, 50, in den zin van *ellendig, rampzalig.* Deze bet. ging vervolgens over in die van *ellendig, verdorven*, b. v. *Rein.* 925. Volkomen dezelfde overgangen van bet. vertoont het bijna gelijkluidende *verscuven.* Zie vooral *Lsp.* en Hild. Gloss.

Versiken, st ww. onz., hetzelfde als *versuchten*, 136. Zoo ook *Belg. Mus.* I, 279; *Vad. Mus.* IV, 122, *Franc.* 5475 e. e. Zie vooral *Sp.* II⁵, 14, 63. Ne versuchte no *verseec*, en II², 54, 14. Die vrouwe versuchte ende *verseec* Langhe stonde. Vgl. ags. *sícan*, Eng. *to sigh.*

Versmoert, bnw. hetzelfde als *versmacht*, 3965 (vgl. 3967), 8038, 8454, *doodsbenauwd*, de toestand van iemand, die *versmoert* of *versmacht* wordt. Vgl. *Taalk. Bijdr.* I, 271 vg.

Versoerdenen, 7687 Var. verkeerde lezing voor *vertordenen.* Zie de Nalezing.

Verspaecken, zw. ww. bedr. *uitdrogen, de vochten ergens uit nemen*, slechts in het deelw. in gebr., *uitgedroogd*, zoo b. v. *Zvl. Bijdr.* V, 322.

Den hooghen wynt by droochten *verspaect.*

Teest. 2155:

Selc es heremite ende en ontbit
Nemmermeer spise die wel smaect,
Ende gaet verdroeght ende *verspaect.*

Rincl. 352.

Wat vrochte mach dragen lant *verspaect?*

Evenals *verbroeien* (zie ald.) wordt het toegepast op de zinnen, het denkvermogen, en bet. dan *verteerd, vernietigd, Segh.* 4695. Zie Kil. op spaecke en spaeckich. Nog zeggen wij *een spakerige lucht*, voor *dor, droog, verschroeiend.*

Verspellen. Zie op Spellen.

Versternet, verstarnt, 8165, bnw. *verblindend, schel*; verstarnet roet d. i. *vuurrood.* Kil. versterren, *Perstringere oculos stellanti lumine.* Hem versterren bet. dus *zich blind kijken.* Hetzelfde bet. *hem verstaren. Ovl. Lied. e. Ged.* 320, 168:

Mijn oghen wilden gheselscips plien,
Blivende in vruechden recht *verstaerct,*

l. *verstaert.*
en 179

Als hem (*den oogen*) tgheselscip wart ontvaren,
Daer si so seere *verstaert* up waren.

Vgl. Ruusb. IV, 119: dat alle ghesichten daer in *verstaren* ende verblinden.

Versteken, st. ww. bedr. 4330, 4809, *op den achtergrond duwen, wegduwen, wegjagen. Steken* is hetzelfde als *stooten*, vgl. b. v. *besteken* en *bestoten* (*Lsp.* Gloss.), die beide beteekenis *behagen.* Voorbeelden van *versteken* vindt men *Lorr.* Gloss.

Verstormelike, bijw. *in vliegenden ren,* 4344; *in woede, woedend* 7604. Het beeld is òf aan een *stormwind* òf aan de *bestorming* eener stad ontleend. Hetzelfde bet. verstormt 1573, 4176, 4186. Het ww.

Verstormen, bet. *in beweging, opschudding, rep en roer brengen*, 988, 6051, 6277.

Verswinen. Zie op Swinen.

Vertich, vortich, bnw. *vervuild, vuil, verrot, verteerd,* 8400, 8669. Zoo ook *Rek. v. Gent* I, 84, 212, 458, 459. Ypermans 115, 116. Vandaar *vorticheit*, ald. 90. Ook in den vorm vort, *Rek. v. Gent* I, 337. Meyer, *Spreuken* 77. Ypermans 98, 103, vanwaar vortheit. Kil. *mucor, caries.* Het ww. vorten, d. i. *verrotten, bederven, vervuilen*, vindt men Kil., Ypermans 83, *Lsp.* I, 17, 79 Var. (tekst *rotten*) en *Sp.* II^{6}, 29, 94, van daar vortinge, Ypermans 200. Vgl. *Lsp.* Gloss. Het woord heeft vooral in Vlaanderen thuis gehoord en is nog niet geheel uitgestorven (De Bo 1353 en 54; Schuermans 832).

Vertorden, 7686 Var. Zie de Nalezing.

Ververwen, zw. ww. bedr. 11273 Var., ook ververwet werden, *verkleuren, van kleur veranderen* (intr.). De tekst heeft verwermet. Ook *Nat. Bl.* XII, 613 wisselen deze beide woorden in Varr. af: de tekst heeft verwaermt, de Var.; vervaruwet.

Verwachten, zw. ww. bedr., 2935, *bewaken, beschermen.* Vgl. *Brab. Y.* VI, 8841:

dat, na sijnre macht
Verhuedt soude sijn ende *verwacht*,
Dat gheen scade en soude ghescien,
En gheene van beide den partien.

Hier bet. het *verhoeden.* Elders weder *bespieden*, b. v. VII, 2857 en 2864.

Verwallen, zw. ww. bedr., *koken, aan de kook maken;* enes bloet verwallen, 7614, 8118, *iemands bloed aan het koken brengen, gemoedsbewegingen, hartstochten bij hem wekken.* Zoo ook *Rose* 6557 Var. Vgl. wallen.

Vesten, zw. ww. onz. 3635, *hechten, blijven steken, ergens in vast blijven zitten.* Vgl. Hild. Gloss. en vooral *Lanc.* II, 10565:

dat inden lichame bedè
Veste tyser ende thout mede.

Op de plaats in den *Segh.* gaat de bet. van *blijven steken* over in die van *steken* in het alg. Denzelfden overgang van bet. vertoont het Lat. *figere.* — Gevest sijn aen, in fig. zin, 4082, *aan iemand hangen, gehecht zijn.* Vgl. *Troyen* 2329:

Myn hert was op u *ghevest.*

Limb. IV, 314:

leit noch u herte soe hoghe
Ende eist an niemen *ghevest?*

Vistamenten, vijstamenten, 524, een zeldzaam en duister woord. In den *Segh.* moet de bet. zijn *nesterijen, beuzelingen.* In hoeverre het samenhangt met het dial. hd. *füsimatenten*, en het in de 17e eeuw voorkomende *visepetent* (dat misschien één is met het nog heden in dial. voortlevende *viesepatijn*) is nog niet tot genoegzame klaarheid gebracht. Bouwstoffen voor de verklaring der genoemde woorden vindt men Hoefer, *Zeitschrift* II, 213 en III, 212; Grimm, *Gött. Gel. Anz.* 1851 (13—16 Mai) en De Jager, *Nieuw Archief* I, 439—443.

Vlaen, st. ww. bedr. voor vlagen, Ags. flean. Het imp. *vloech* komt niet voor; deelw. *gheveleghen.* (Vgl. *slaen*), 10266, 10274, 11597. *Villen, de huid afstroopen*, later werd daarvoor *vladen* gebruikt, *Spreuken* 72. Vgl. *vlieden, kastijden.* Een *vilder* heet mnl. *een vlare* (*Franc.* 10229). Zie *Taalk. Bijdr.* I, 268—270. — Samenstelling afvlaen, *afvillen*, 11669, 11749.

Vlaghe, znw. vr., 998, eig. *storm, windvlaag* (Kil. procella, tempestas) en vervolgens *aanval, vaart*, hetzelfde als het mnl. *druust.* Vgl. Velth. II, 24, 64 en IV, 62, 47, met groeter vlaghe d. i. *magno impetu*, hetzelfde als *met groeter druust*, en *Limb.* XII, 224. Vondel, *Leeuwend.* 277 gebruikt het in den zin van *gemoedsbeweging* of liever de uitdrukking daarvan op het gelaat.

Vleghēle, znw. 4401, *vlegel*, lat. *flagellum;* denzelfden klemtoon vindt men *Flandr.* I, 907 en 912. Zie de *Aant.* bl. 146.

Voerachten, zw. ww. bedr. 5443, *beramen, vooruit overleggen.* Zoo ook *Lanc.* III, 24384. *Franc.* Gloss.

Voertmere. Zie op Hedenmeer.

Volgaen, onr. ww. onz. *zijn loopbaan voleindigen, zijnen weg ten einde brengen*, zoo b. v. *Belg. Mus.* I, 130; *D. Doct.* I, 909; vooral in de uitdr. ghi hebt volgaen, 697, *uw leven is ten einde, het is met u gedaan, gij zult geen kwaad meer doen, gij hebt de maat van uw kwaad volgemeten;* zoo ook *Wal.* 8142, 9763.

Voornaamwoord, uitgelaten bij den 3en pers. v. d. conj. die voor imperatief staat, 4217, 11002. Zie vooral *Tekstcritiek* 21, waaraan kan worden toegevoegd *Rein.* 1404; *Partenop.* 7558, 7878, *Lsp.* III, 3, 263, *H. d. Heim.* 168, 359 sq., 570 *enz.* passim.

Vrempen, 3112 Var., indien de lezing in orde is, zou het kunnen samenhangen met het bij Halliwell opgegeven *frampled* d. i. *fretful, peevish, gemelijk, knorrig.* Het woord, dat van elders niet bekend is, moet in elk geval een synoniem van *scempen* zijn.

Vrihouden, st. ww. bedr. 2750, *redden, bevrijden.* Zoo ook *D. Lucid.*:

Dat geslachte *hilt* hi *vrie*
Daer sijn moeder af quam, Marie.

In de bet. *vrijstellen* leest men het *Ovl. Ged.* II, 113, 148.

Vroetscap, znw. vr. 5238, 5350, 5353, 5393 gebruikt in den concreeten zin van *een moeilijk vraagstuk*, *eene geleerde quaestie*.

Waerde, znw. vr. 4862, *veld*, *vlakte*, *plein*. Vgl. *Lsp.* Gloss. en *Troyen* 945 Var.

Die *waerde* wart alomme ontsteken,

en *Wal.* 9634:

Hi liet trosside up die *waerde*
Gaen peinstren.

Waerde, znw. vr. 3049, *hoede*, *wacht*, *bescherming*, van waar fr. *garde*. Van daar een waerdetoren, 9990, *wachttoren*. Kil. *specula*. Ik heb *toerne* en *dertich* omgezet, omdat ik het er voor houd, dat de afschrijvers niet begrepen dat *waerdetoren* één woord is. Evenwel, ook *D. Lucid.* 1163 en 1499 wordt *waerde* op eenigszins vreemde wijze gebruikt, indien het geen vocatief is.

Wallen, zw. ww. 10109 (Allen verkeerdelijk vallen). *Koken*, *zieden*. Vgl. 10119 Var. *ghesoden*. Zoo ook *H. d. Heim* 1423, *Lorr.* II, 3891. *Sp.* I^{5}; 76, 26; III^{7}, 43, 6. IV^{1}, 60, 74; 62, 4. *Rijmb.* Gloss. en Kil. op wellen.

Wan, znw. m. 4383, 4441, *gezwel*, *uitwas*, *wen*. Zie Yperm. 98. Nog heden in Vlaanderen in gebruik, De Bo 1369.

Wanderen, zw. ww. onz., 1425 Var., een term uit het schermen en vuistvechten, *iemand zoeken te wonden*, *met het wapen hem als het ware rondgaan of overal onderzoeken* (?) Vgl. de Nalezing.

Wandraghen, (**Hem**), 5964 Var., hoewel het woord nergens voorkomt, laat het zich zeer goed denken in de bet. *een afkeer hebben*, *niet met iets overeenstemmen*. Vgl. onze uitdr. *zich met iets verdragen* en het mnl. *overeendragen*.

Wanen, imper. waent, met een onb. wijs verbonden, volkomen gelijk aan onzen imper. *wilt* met een inf., 1071, 1516, 3487, 5395, 5998, 6132, 6713, 6803, 8130, 9619, 9864, 9901, 10476. In beteekenis gelijk aan het oudere *vant*. Zie op Vanden. Soms ook vindt men foutief *want*, b. v. Velth. IV, 67, 61. Uit dezen tusschenvorm laat zich de overgang van *vant* tot *waent* gereedelijk verklaren. Over de overeenkomst der beteekenissen van *willen* en *wanen* zie *T. en Lettb.* V, 273.

Wanhaghen, (**Hem**) wederk. ww. 5964, *niet op zijn gemak zijn*, *ongerust zijn*, *zich ongerust maken* (Andd. wandraecht.) Volkomen in denzelfden zin *Wal.* 9747.

den ridder..
Die *hem* lettel wilde *wanhaghen*
Om Waleweine.

Wanhaghen 3545, is hetzelfde als *mishagen* en wordt vaak aangetroffen, zie *Rijmb.* en Hild. Gloss.; Kil.; *Lorr.* II, 4365; *Rinclus* 1257; *Partenop.* 5916; Wrake III, 1179; *Teest.* 91; 187 enz.

Wanconnen. Zie op Veronnen.

Wanloven, zw. ww. onz., 5828, *niet gelooven in iemand*, *niet vertrouwen op iemand*, vooral *op God*. Zoo ook *Rijmb.* 5894:

Omdat ghi *wanlovet* mi
Sone suldi niet dat diet
Leeden in tlant, dat ic behiet.

Zonder regeering, in den zin van *niet gelooven*, *ongeloovig zijn*, staat het *Sp.* III^{7}, 46, 1. Van daar het bnw. *wanlovich*, *Segh.* 7000, en de znw. *wanlove*, *Rijmb.* 23985 en *wanlovichede*, *Segh.* 7010. Eenigszins anders wordt *wanloven* gebruikt *D. Lucid* 2747.

Die haer pine Gode *wanloven*,
Worden van den hemel verscoven,

d. i. God *niet danken* voor hunne smart, d. i. *er over ontevreden zijn en dat toonen* (eig. *niet loven*, *prijzen*).

Wedden, zw. ww. onz., 9416, *een pand geven*, gewoon gebruik bij het begin van een tweekamp, vooral wanneer men dit aanvaardt ten behoeve van een derde, om daardoor te toonen, dat men van de rechtvaardigheid zijner zaak overtuigd was. Het pand werd natuurlijk het eigendom van den overwinnaar. Gewoonlijk heette het sijn wedde legghen, bieden, gheven. In de bet. *trouwen*, *huwen*, vindt men *wedden* op eene door Dr. de Vries zeer vernuftig herstelde plaats van den *Sp. Hist.* II^{7}, 27, 99.

Wedersien, st. ww. onz. 4220, *achteromkijken*, zoo ook *Lanc.* II, 30265, 30329; *Partonop.* 4010, 4019, 4036.

Wel (**wale**) **doen**, beleefde toevoeging aan een imperatief, Nu segt ..ende doet wale. 132, *wees zoo goed en zeg*. Vgl. Martin op *Reinaert* I, 2496, en Franck op *Flandrijs* V, 134.

Werden, st. ww. onz., 7025, 7101, *zullen zijn*, *komen* (op beide plaatsen hebben de Andd. coemt). Dat het ww. *werden* dienen kan om een fut. uit te drukken, is uit het hd., waar het het hulpww. *zullen* vervangen heeft, overbekend. — Met den 3^{en} nv. *iem. geworden*, *hem ten deel vallen*, 3872. Vgl. het spreekw. „Dat smenscen es, dat *wert hem* wale." (*Limb.* X, 1314).

Weten, oude conjunctief met de bet. *laten wij*, (*welaan*, *komaan*), 2765, ags. *uton* of *vuton* (Leo 499). Zoo ook *Troyen* 1654, Vl. Rijmk. 3646, 3654. *Parthenop.* 1528, 3168. *Lanc.* IV, 79. *Maleg.* 595. *Wal.* 4242, 6429. *Fl. en Bl.* 2255. *Rijmb.* Gloss. en Huyd. op Stoke II, bl. 330. De verklaring in De Jagers *Archief* IV, 58, als samengetr. uit *wat en* (= *quidni*) is onjuist. Het is een conj. van een ww. *witan*, dat *gaan* beteekende, en verwant is met Lat. *vado*, en ons *verwaten* d. i. *verbannen*, *uit de gemeente doen gaan*.

Wiket, znw. o. 3830, *de kleine deur in eene groote poort*, v. h. fr. *wiket*, *guischet*, v. h. onr. *vík* (Burguy 394) d. i. *hoek*. Zoo ook Stoke VIII, 322 (Zie de Aant.) Velth. IV, 19, 31; 54, 7; *Troyen* 1042.

Wile, znw. vr.; wile houden, 7313 *stand houden*. Vgl. ons *verwijlen*. De lezing der Andd. „die hielt *een wijl*, d. i. „die hield eene *poos* stand," zal toch wel de ware niet zijn.

Wimpel, znw. m. 4260, 4266, 4279, 4945, 4952, 4959 e. e. *sluier*. Vgl. *Lanc.* II, 39248

ter joncfrouwen wart,
Die haren mantel hadde laten vallen
Ende haren *wimpel* oec met allen,
Om dat si wilde, dat mense soude
Te bat sien.

Deze bet. leeft voort in ons bijw. *onbewimpeld*, d. i. *zonder er doekjes om te winden*.

NALEZING.

Eene aandachtige lezing van den Roman, nadat de tekst was afgedrukt, heeft mij op verscheidene fouten, zoowel in opvatting als in den druk, opmerkzaam gemaakt; ook Dr. Franck, de Duitsche uitgever der Flandrijs-fragmenten, thans te Leiden, heeft den *Seghelijn* op mijn verzoek aan een nauwkeurig onderzoek onderworpen, mij op sommige misvattingen gewezen en mij nog enkele verbeteringen aan de hand gedaan. De voornaamste dier fouten en verbeteringen en bovendien eenige ophelderingen van meer of min duistere regels mogen hier nog eene plaats vinden.

INLEIDING bl. XII regel 26 staat *veroorloove*, lees *veroorlove.*

Bl. 1 vs. 41 »met wonder van desen", een onbeduidend en slecht gestileerd toevoegsel.

Bl. 4 vs. 229. De lezing van het Hs.: Noch nemmermeer mochte sijn, is in orde, de negatie *en* moet vervallen, omdat de zin niet negatief is. *Nemmermere* staat in bet. met *emmermere* gelijk. Voorbeelden kan men vinden bij Oudem. op *nie* en *noint.*

Bl. 25 vs. 290 zijn de aanhalingsteekens vergeten, zoo ook bij vs. 319, 338, 429, 442, 1200, 1401, 1551, 1573, 1607, 2039, 2439, 3703, 5314, 5327, 6000 en 7373.

Bl. 8 vs. 486 plaatse men een komma achter *gheleert.*

» 8 » 500 staat: laten.; lees: laten,

» 9 » 595. De regel is vrij kort en misschien aldus te lezen:

Gaf te minen *nieuwen* clede. (Vgl. 596 Var.)

Bl. 9 vs. 601 staat: stout; lees: stout:

» 9 » 610 » werk; » werc.

» 11 » 712. Doe sprac Seghelijn wel ghemint. Het epitheton *wel ghemint* is ongewoon en onjuist. Men leze *wel ghesint;* vgl. vs. 7390: die scone, die wel *ghesinde.*

Bl. 12 vs. 858 staat: knecht.; lees: knecht

» 13 » 904—908. Ik heb de lezing *swart* van vs. 905 veranderd in *wart*, maar ten onrechte. De zin is: »Menigeen die er bij staat *en die zwart*, leelijk en klein *is*, is zedelijk beter dan twee anderen, die *blond* zijn. De blonde (*ghelu*) haren werden in

de ME. als een sieraad beschouwd; zoo b. v. lezen wij van Andromache, *Troyen* 5859: Si tooch haer scone *ghelu* haer, Als of si ware des sinnes ane.; van Achilles: vs. 1828 *Ghelu* ende kersp was hy ghehaert; van een engel *Exc. Cron. v. Brab.* 34*b*: So had de jongelinc *gelu* ende crult hare, gecleet mit witten clederen. Vgl. *Rincl.* 1119 Van desen *geluwen* (l. *geluwe*) gehaerden, Behagelen, gekynden (l. gekymden) musarden. — *Zwart* haar en een zwart uiterlijk schijnen minder in aanzien geweest te zijn, en dit is zeer begrijpelijk, daar het geheele Oosten, met zijne Muzelmannen en Israëlieten in Europa gedurende de ME. werd veracht. Tegenwoordig heeft men meer tegen *rood* dan *zwart* haar.

Bl. 13 vs. 935 staat: sijne; lees sine.
» 14 » 967 » verlast » verlast;
» 15 » 1070 » soudi » soudic.
» 15 » 1075 » voeten » voet.
» 16 » 1147 » Is » In.
» 18 » 1233 » Aey. » Aey,
» 18 » 1270—1272 zijn verkeerd opgevat. De haken moeten wegvallen. De koningin bewijst Seghelijn, dat de tweede gift waarheid bevat en dat hij dus ook omtrent de beide andere pillegiften gerust kan zijn. »Gij kunt," zegt zij, »gerust zijn, want uw vader heeft van zijn voornemen afgezien, om u om den moord op zijne bedienden gepleegd het leven te benemen." Daarna vervolgt zij zijne levensgeschiedenis.

Bl. 19 vs. 1338 en 39 beduiden: »Na zijne opstanding had hij weder levend vleesch en ingewand, d. i. een sterfelijk lichaam in zijne volkomenheid, m. a. w. geheel en al zooals vóór zijn dood.

Bl. 20 vs. 1425 vgg. Er zijn in dit gevecht verscheidene mij duistere punten. Vooreerst het *wanderen* van 1425 Var., dat ik misschien ten onrechte uit den tekst geweerd heb; ten tweede het *cort hem vouwen* van 1427 en 1463, en eindelijk *helt* in 1443 waarvoor men *hieuw* zou verwachten.

Bl. 20 staat 1335, lees 1435.

» 20 vs. 1430 en 31, *borste: storte* lees *herte — sterte.* Voor *sterten* d. i. *storten* vergelijke men *Fland.* I 13 en de Aant.

Bl. 20 vs. 1390 behoude men *keerde* in plaats van *leerde*, en vatte men »ende daertoe keerde" als tusschenzin op.

Bl. 24 vs. 1712. Men zal wel *seghen* in plaats van *seghe* moeten lezen.
» 25 » 1771. Des sijt seker als der doot. Deze uitdr. vinden wij terug vs. 6925.
» 25 » 1795 staat *leet.* Men leze *beet*, in verband met vs. 1815.
» 25 » 1836 » ; lees ,
» 26 » 1868 uytghedaen, lees: uyt ghedaen.
» 27 » 1935. Ook de lezing van het Hs. *bedronghen* levert een goeden zin op, maar *bedwingen* d. i. *dwingen* is natuurlijker waar het een paard geldt, dan *in het nauw brengen* en daarom is de lezing der Incun. door mij verkozen.

Bl. 27 staat 1840 lees 1940.

» 28 vs. 2027. De woorden *tot hem*, die in de Andd. niet voorkomen, zullen wel veranderd moeten worden in *henen* of een woord van dezelfde beteekenis.

Bl. 30 vs. 2175. In plaats van *det* leze men *dat.*
» 30 » 2200. » » » *hoe* » » *hoep.*
» 30 » 2219. » » » *die menighen* leze men *den menighen.*

Bl. 33 vs. 2401. In plaats van *wien* leze men *wie.*

» 35 » 2534 *speren steken* als één woord op te vatten.

» 35 » 2593. In plaats van *Iut* leze men *Int.*

» 37 » 2740—2882 zijn voor mij niet recht helder, en ik denk niet, dat ik de eenige zal zijn.

Bl. 38 vs. 2810. In plaats van *lnden* leze men *luden.*

» 39 » 2906. Verkeerd opgevat. Men leze: Wat wert mijn? d. i.: wat zal zijn voor mij, wat blijft er voor mij over? Daarmede komt ook de Var. meer overeen. Vgl. Gloss. op Werden.

Bl. 40 vs. 2913. In plaats van *Tot* leze men *Ioten.*

» 46 » 3418. » » » Seghelijn leze men Seghelijn.

» 47 » 3502. » » » *scee* leze men *scoe* het gewone mnl. woord voor *schede.* De samentrekking *scee* is van later dagteekening. Zoo leze men ook *scoe* in vs. 5078; vgl. 8254 waar het, door het rijm beschermd, bewaard bleef.

Bl. 48 vs. 3528 als tusschenzin op te vatten, en *Ende* als relat. conjunctie, = die, nl. Seghelijn.

Bl. 48 vs. 3565 achter *rouwe* een ; te plaatsen.

» 51 » 3787. In plaats van *vasten* leze men *vaste.*

» 54 » 4042 beteekent: »Het behoefde mij maar een woord te kosten."

» 56 » 4146. In plaats van *u* leze men *di.*

» 56 » 4172 *nemmer* d. i. *nem er*, *neem daarvan.* Over *nem*, Imper. van *nemen*, zie op vs. 8210.

Bl. 58 vs. 4317. In plaats van *vromicheden* leze men *vromichede; meeste* bet. *grootste* en *vromichede* is een abstract. subst.

Bl. 59 vs. 4402. In plaats van *quade* leze men *quaden.*

» 59 » 4409. » » » *ic nu* » » *ic u nu.*

» 62 » 4550 vg. zijn fout. Men leze:

Want hi (Segh.) hevet ghedoot Grapaerde....
Ende sijn broeder. Die keitijf (Segh.)
Heeft ons ghedaen vele torens.

Over Grapaert en zijn broeder zie men vs. 4342 en 4373.

Bl. 62 vs. 4612. In plaats van *begont* leze men *bestont.*

» 64 » 4710 is zeker corrupt, althans voor mij onverstaanbaar.

» 65 » 4832 moet de punt wegvallen.

» 65 » 4141. In plaats van *dach* leze men *nacht.*

» 67 » 4943. » » » *machic* leze men *maghic.*

» 67 » 4991—3 zijn niet zeer duidelijk.

» 69 » 5086 *leert* swighen, beter *vant* of *waent* swighen. Zie Gloss. op Vanden en Wanen.

» 69 » 5124 begint Seghelijn weder te spreken. Men leze dus: coninc. — »So doet.

» 71 » 5216 achter *ghesijn* een ; te plaatsen.

» 76 » 5608. *Sleppen* en *letten* is een onrein rijm, dat verbeterd kan worden indien men *sleppen* verandert in *sletten.* Slette en sleppe beide worden bij Kil. verklaard door *peniculamentum* d. i. *de sleep van een kleed.* Hoogst verklaarbaar is het dat zulk eene *sleep* tot een *lor* of *vod* (ons *slet*) wordt. Vgl. *Rincl.* 1203—1214, waar men een krachtigen aanval tegen de *sloyen* of *slepen* vinden kan.

Bl. 76 vs. 5620 staat *Dae*, lees *Doe*.

» 77 » 5697 plaatse men achter *logiken* een punt.

» 79 » 5785 » » » *leeft* » komma.

» 79 » 5850. Met *geboeren* weet ik in dit vers geen weg. Misschien moet men vs. 5849 en 50 omzetten en aldus lezen:

Ende mi *geboeren* moete,
Dat ic mine mesdaet geboete

»*nt mihi accidat, ut*" enz. De Var. *toebehoren* is dan slechts eene poging tot verklaring van *geboeren* nadat de fout reeds was ingeslopen.

Bl. 85 is boven de 1e kolom H. 63*a* vergeten.

» 85 vs. 6217 *Die spere* lees *Dat spere*. Vgl. 6239, 6261.

» 89 » 6537. *Die seven* d. z. die naen, zijne vijf kinderen en Talifier, de zoon van Clinckaert, Seghelijns oom.

Bl. 90 vs. 6595 *Dattet* verandere men in *dat*: »de naen, die zijn oom was."

» 92 » 6794 begint de *naen* weder te spreken. Men leze dus: dede." — »Het worden. - - - - gheboren sijn." — »Des verblidic," sprac S.

Bl. 93 vs. 6824. In plaats van *Gode* leze men *God*.

» 93 » 6870 leze men *vianden!* en in 71 schrappe men de komma.

» 93 in de Varr. leze men 2e kol. reg. 4: 59 in plaats van 69.

» 94 vs. 6926 leze men: Om dat here is hi bloet, d. i. hij is bang voor het leger.

» 101 » 7455 vgg. zijn weder mystisch en daarom onduidelijk.

» 101 » 7488 *hondert* komt mij twijfelachtig voor. Hs. heeft C.

» 101 » 7490 plaatse men achter *mere* een punt, en 91 achter *historie* een komma.

» 103 » 7585 leze men liever èn om het metrum èn om de zuiverheid der taal: Hi ware *liever hem* versmoert. Deze overbekende manier van zeggen vindt men ook vs. 9882. Vgl. *C. en El.* Gloss. *T. en Lettb.* IV, 132—134 en Segh. Gloss. op Liever.

Bl. 103 vs. 7630 leze men *Seghelijn* in plaats van *Segheline*.

» 104 » 7650 » » *want* » » » *wat*.

» 104 » 7635 (lees 7685) vgg. leze men met het Hs. aldus:

Dat hi doot lach *in dat* dal.
Doe was daer *een* groot ghescal!
Die tghestuuf *hadde* ghesien
Vanden *vertordenen* payien,
Vander *mouden* ende vanden paerden
Ende hoe die Barbarien ghebaerden,
Hem mochte wonderen vander daet.

Zoo zijn wij verlost van *gheruuf*, dat wij nu voor rekening van de Incunabelen kunnen laten. Voor *versoerdenen* van het Hs. slaat Dr. De Vries *vertordenen* voor, hetwelk ik niet geaarzeld heb in den tekst op te nemen. *Vertorden* deelw. van *verterden*, d. i. *vertreden* bet. *vertrapt, onder den voet geraakt* en komt dus in het strijdgewoel juist te pas. Vgl. *Limb.* VII, 646. Hi moeste tumelen van den perde Ende bleef *vertorden* op die erde. *Rijmb.* 27286: Daer worden *vertorden* - - Meer dan dertich dusent man.

Bl. 106 vs. 7827 schrappe men de punt achter *maken* en plaatse haar achter *stat* in 28.

» 109 » 8023 leze men:

Die joncfrouwen *hebben* doer u ghedaen
Vele meer pinen ende ontfaen.

Bl. 109 vs. 8124. De woorden *die waest verde* zijn fout. Men leze *Doe waes verde*,

d. i. *doe was des verde, toen bleef het er bij; en verder niet. Verde* d. i. *verste, uitstel, staking, einde* vindt men ook *Parth.* 5461.

Bl. 111 vs. 8210. *Mac.* de zuivere imperatiefvorm van het enkv. heeft in het mnl. de korte stamvocaal, zoo ook *nem*, *Segh.* 4172, *blas*, 10196, *drach*, *Franc.* 1098, 7300, 3707, *mac* 2110, *wes* 10512, *stec* 10280, *sprec*, *et*, *met*, *gef*, *slach*, *sich* enz.

Bl. 111 vs. 8189 plaatse men een ? achter *fel.*

» 112 » 8276 » » » ! » *here.*

» 113 » 8338 bet. »Indien ik zoo gemakkelijk van den strijd was af te brengen."

» 113 » 8357 Hi sat also groot als een oven. Het tertium comparationis in dezen regel is vrij gezocht. De *oven* werd meer in vergelijkingen gebruikt, b. v. *Limb.* VIII, 58.

Sijn hooft was . . . . . .
Groet als een maetelijc *oven*

Vgl. onze uitdr. »gapen als een *oven*" en »tegen een *oven* gapen."

Bl. 121 vs. 8888 leze men *vrouwe* in plaats van *vrouwen.*

» 123 » 9087 » » *sie ic* » » » *sie.*

» 125 » 9257 » » *sijt* » » » *tijt.*

» 127 » 9376 bet.: Indien de raad, de rechtbank het hiermede eens is; *dien raet* is subj.

Bl. 128 vs. 9416 bet.: Germein heeft het kostbaarste pand daarvoor (*heves* = *hevet des*) op het spel gezet.

Bl. 128 vs. 9458 schrappe men de punt na *viant.*

» 130 » 9578. Kan met *blommelkijn* ook *meel* bedoeld zijn (Vgl. ons *bloemmeel*, *bloem van roggemeel* en derg.)? Dan zou Florette juist de benoodigdheden hebben voor het bakken van eene koek.

Bl. 134 vs. 9900 bet.: Dit was tegen, in het vooruitzicht van, hare aanstaande ellende.

» 136 » 10013. Die jonge kinder, *wies* (*Andd. wiens*) en vs. 11491. Die seven, *Wies* moedere (Andd. *Wiens*). Dit *wies*, dat oorspr. slechts van het manl. en onz. enk. kon worden gebruikt, begon langzamerhand (evenals *dies*) ook voor het vrouw. gebezigd te worden, b. v. Stoke I, 453

de Coninghinne,
Dor *wies* bede ende dor *wies* minne.

1137.

de weduwe . . . . .
Dies van Holland was de chens.

Franc. 6423.

bider puurster maget,
Wies simpelheit haer best behaget.

en eindelijk ook in het mv., waarvan de plaatsen uit den *Segh.* het bewijs leveren. Zij staan dus in gebruik volkomen gelijk met *waarvan* en *daarvan.*

Bl. 137 vs. 10122 leze men *ment* in plaats van *men.*

» 141 » 10351 » » *soude* » » » *souden.*

» 142 » 10455 » » *dese* » » » *dede.*

» 143 » 10520. De woorden »vel int cruys" zijn mij niet helder. Misschien is de lezing der *Andd.* »met een ghedruys" dichter bij de waarheid.

Bl. 145 vs. 10664 leze men *cloef* in plaats van *cloe.*

» 151 » 11141. Hoewel *iewent* te verdedigen is, was er geen reden genoeg om van de lezing *iet*, dat allen hebben, af te wijken.

Bl. 152 vs. 11192 leze men *dattu* in plaats van *datu*.

» 157 » 11538 leze men *Die vroede* in plaats van *Die hertoghe*. Vgl. vs. 11494, 11505, 11559. De zonen van Seghelijn, de zeven vroeden, hadden hier de macht, en niet de hertog, die kwam om zijne straf te ontvangen.

Bl. 159 vs. 11708. De woorden *op merteel* zijn corrupt, want men slaat niet met eene spade *op een hamer*. Denkelijk zal men moeten lezen *bi morseel* d. i. *bij kleine stukjes*, eene emendatie, waartoe de lezing der *Andd.*: »op dat morseel" volle vrijheid geeft.

E. J. BRILL, te Leiden, heeft uitgegeven:

Andriesse (J. C. ten Brummeler), Mr. W. Bilderdijks eerste huwelijk, naar zijne briefwisseling met vrouw en dochter (1784—1807), medegedeeld door zijn aangehuwden kleinzoon. Met chromolithogr. portret, linnen band. 8°. . . . . *f* 4.90.

Borchgravinne van Vergi (de), Middelnederlandsch gedicht uit het begin der 14e eeuw, op nieuw naar het handschrift uitgegeven door S. Muller Hzn. 8°. . . . . *f* 0.60.

Enqueste ende Informatie upt stuck van der reductie ende reformatie van den Schiltaelen, voertyts getaxeert ende gestellt geweest over de landen van Hollant ende Vrieslant. Gedaen in den Jaere MCCCCXCIII. Uitgegeven door Prof. R. Fruin. 8°. . . . *f* 5.—.

Glandorpius (J.), Distichorum proverbialium sententiarium elegantissimus liber, collatis germanicis Agricolae proverbis ed. W. H. D. Suringar (Joannis Glandorpius in zijne latijnsche disticha als vertaler van Agricola's Sprichwörter aangewezen. Verhandeling van W. H. D. Suringar). 8°. 2 dln. . . . . *f* 3.50.

Jonathan, Waarheid en droomen, 5e op nieuw vermeerderde druk. 8°. . . . . *f* 1.80.
Gebonden in heel linnen. . . . - 2.20.

Maerlant (J. van), Roman van Torec. Op nieuw naar het handschrift uitgegeven en van eene inleiding voorzien dooa J. te Winkel. 8°. . . . . *f* 2.—.

Maerlant's Werken, beschouwd als spiegel van de dertiende eeuw, door Dr. J. te Winkel. 8°. . . . . *f* 4.—.

Natuurkunde van het geheel-al, gehouden voor het werk van zekeren broeder Gheraert; een nederduitsch oorspronkelijk leerdicht uit het laatst der 13e of het begin der 14e eeuw; uitgegeven naar vijf zeer oude handschriften, met gebruikmaking van vier latere maar zeer naauwkeurige afschriften, met eene inleiding en aanteekeningen door J. Clarisse. met 4 platen. . . . . *f* 5.—.

Pleyte (W.), Leiden vóór 300 jaren en thans. Photolithographische afbeelding van een platte-grond van 1578 en chromolithographische afbeelding van het „Chaertbouc van Straten binnen dezer Stadt Leyden en Chaertbouc van de Stads Wateren gemeten by Mr. S. D. van Dulmanhorst en J. P. Dou", voorafgegaan door eene geschiedkundige schets van den platte-grond en de voornaamste gebouwen der stad, met opgave der woonhuizen van eenige personen, die tijdens het beleg, de stichting der Akademie en thans op den voorgrond treden. (Tekst: II. 114, Platen: facsimilés van Titel, 29 dubbele kaarten, 8 enkele bladen bijlagen in handschrift, 2 enkele bladen bijlagen in kaart, 20 dubbele bladen bijlagen in kaart, 1 uitslaande kaart als bijlage, 1 uitslaande platte-grond). gr.-fol. los *f* 40.—, gebonden in heel perkament . . . . . *f* 48.—.

Hiervan zijn slechts 200 *exemplaren gedrukt en de steenen uitgeslepen.*

Roman van Heinric en Margriete van Limborch, gedicht door Heinric, uitgegeven door L. Ph. C. van den Bergh. 2 dln. 8°. . . . . *f* 6.30.

Römer (R. C. H.), Geschiedkundig overzigt van de kloosters en abdijen in de voormalige graafschappen van Holland en Zeeland. 2 dln. Met 1 pl. . . . . *f* 10.—.

Schevichaven (H. D. J. van), Bijdrage tot eene geschiedenis der Bataven. M. 2 krtn. 8°. *f* 3.—.

Suringar (W. H. D.), Verhandeling over de Proverbia communia, ook Proverbia seriosa geheeten, de oudste verzameling van nederlandsche spreekwoorden. 4°. . . . *f* 3.40.

——— Glossarium van de oud-hollandsche woorden en middeneeuwsch latijnsche woorden voorkomende in de *Proverbia communia;* gevolgd door omstreeks tweehonderd emendaties in den latijnschen tekst van dat geschrift, overgedrukt als bijlage tot het 9e deel der *Horae belgicae* van *Hoffmann von Fallersleben.* 8°. . . . . *f* 1.50.